इन्द्रेश कुमार शुक्ल

B-1

SCANNED

वाजसनेयिमाध्यन्दिनशुक्ल-

यजुर्वेदसंहिता

सम्पादक:
वेददर्शनाचार्यो महामण्डलेश्वरोऽनन्तश्रीविभूषित:
स्वामिगङ्गेश्वरानन्द उदासीन:

योगेश्वर-गुरु-गङ्गेश्वर-चैरिटेबल-ट्रस्ट
गुरुगङ्गेश्वर-जयन्ती, विक्रमाब्द: २०५०

प्रकाशक :
योगेश्वर-गुरु-गङ्गेश्वर-चैरिटेबल-ट्रस्ट
तुलसी निवास, डी-रोड, चर्चगेट, बम्बई - २०

●

मुद्रक : —
राधा प्रेस
२४६५, गोस्वामी गणेशदत्त मार्ग,
मुख्यमार्ग, गाँधी नगर, दिल्ली-११००३१

●

प्रथमावृत्ति : १०००
विक्रमाब्द : २०५०

●

© सर्वेऽधिकाराः प्रकाशकाधीनाः

●

प्राप्तिस्थानानि—
१. उदासीन-संस्कृत-महाविद्यालय :
ढुण्ढिराज, वाराणसी
२. उदासीनसद्गुरुगङ्गेश्वरजनकल्याणन्यास :
तुलसीनिवास, फ्लैट नं॰ ३१,
डी-रोड, चर्चगेट, बम्बई - २०
३. गङ्गेश्वरधाम, १३ गंगेश्वर-धाम-मार्ग,
करौलबाग, नई दिल्ली-११०००५

भूमिका

वेदं सभेदं प्रतिपद्य सारं संसारखेदं यततेऽपनेतुम् ।
कामादि जेतुं क्षमते च येन प्रख्यातकीर्तिं भुवि तं प्रपद्ये ॥१॥
विश्ववन्द्यपदो वन्दे विबुधान्वेदविश्रुतान् ।
पञ्च हेरम्बवैकुण्ठशक्तिशङ्करभास्करान् ॥२॥
हंसाप्तहंसविज्ञानं हंसं हंसविदुत्तमम् ।
औदास्यप्रथमाचार्यं कुमारं वैधसं भजे ॥३॥
वेदिवंशसमुद्भूतो वेदमार्गप्रचारकः ।
वित्तिभक्तिसमुच्चेता श्रीचन्द्रः पातु नः सदा ॥४॥
स्वान्तध्वान्तमपाकुर्वन्वेदविज्ञानभानुभिः ।
सर्वं समीहितं देयाद्रामानन्ददिवाकरः ॥५॥
ऋषिकोकिलसंरावो देवतासरघोत्सवः ।
कोऽपि कल्पो महानेष छन्दःस्तोमकलेवरः ॥६॥

सोऽयं निगमकल्पतरुः श्रद्धावीरुत्संवलितकलेवरोऽयमस्माकं भगवान् वेदो यस्य तरलितचतुर्वर्गमकरन्दमाधुर्याधिगर्धिमधुव्रताः सन्ति भागवतपुरोगमा आगमगणाः। दर्शं दर्शमिनं चिरदिदृक्षोपशमसौभाग्यं भजामोऽद्य। वन्दारुश्रद्धालुशालीनजनेभ्य उपाहरन्तः प्रमोदभरनिर्भरमानसमात्मानमनुबोभूमः। ईदृशं लोकोत्तरविग्रहं लभमाना मानवा लप्स्यन्ते लिप्सितं फलमस्य पारायणानुशीलनादिभ्य इति विश्वसिमः ।

वेदानां महत्त्वम्

'पुमान्पुमांसं परि पातु विश्वतः' (ऋ. ६-७५-१४)
'मा भ्राता भ्रातरं द्विक्षन्' (अथर्व. ३-३०-३)
'मधुमन्मे निक्रमणं मधुमन्मे परायणम्' (अथर्व. १-३४-३)
'संगच्छध्वं संवदध्वं सं वो मनांसि जानताम्' (ऋ. १०-१९१-२)
'समानो मन्त्रः समितिः समानी' (ऋ. १०-१९१-३)
'स्वस्ति पन्थामनु चरेम सूर्याचन्द्रमसाविव' (ऋ. ५-५१-१५)

इत्येवंविधा विश्वबन्धुत्वनिर्भरा विश्ववारा ('सा प्रथमा सँस्कृतिर्विश्ववारा' यजु. ७-१४, विश्वैः सर्वैर्व्रियते यद्वा विश्वं वृणोतीत्यर्थः) संस्कृतिर्भारतीयानां यतः प्रभवति भगवतो वेदान्नगाधिराजादिव जाह्नवी, तस्यैतस्य महतो महत्त्वं कः क्षमेत निर्वर्णयितुम् ! अभिजानाति भगवान् मनुः —

'पितृदेवमनुष्याणां वेदश्चक्षुः सनातनम् ।
अशक्यञ्चाप्रमेयञ्च वेदशास्त्रमिति स्थितिः ॥ (मनु. १२-९४)
यः कश्चित्कस्यचिद्धर्मो मनुना परिकीर्तितः ।
स सर्वोऽभिहितो वेदे सर्वज्ञानमयो हि सः ॥ (मनु. २-७)
चातुर्वर्ण्यं त्रयो लोकाश्चत्वारश्चाश्रमाः पृथक् ।
भूतं भव्यं भविष्यञ्च सर्वं वेदात्प्रसिद्ध्यति ॥' (मनु. १२-९७)

मन्त्रब्राह्मणयोर्वेदत्वम्

कोऽयं मन्त्रः ? प्राहात्रभवानृषिः — 'तच्चोदकेषु मन्त्राख्या' (जै. सू. २-१-३२)। तस्य= अनुष्ठेयार्थप्रकाशनस्य चोदकेषु=प्रयोजकेषु वाक्येषु मन्त्रशब्दो वर्तत इति कुतूहलवृत्तिः। किं ब्राह्मणम् ? उत्तरयति स्म स एव महर्षिः 'शेषे ब्राह्मणशब्दः' (जै.सू. २-१-३३)। मन्त्रभागावशिष्टवेदभागे ब्राह्मणशब्दो वाचकतया वर्तत इति दीक्षितः । तत्र मन्त्रभागो यथा वेदत्वं भजते तथा ब्राह्मणमपि। प्रमाणञ्चात्र सूत्रकृतां वचांसि—

'आम्नायः पुनर्मन्त्राश्च ब्राह्मणानि च' (कौ.सू. १-३)
'मन्त्रब्राह्मणमित्याहुः' (बौ.सू. २-६-२)
'मन्त्रब्राह्मणयोर्वेदनामधेयम्' (आप.सू. २४-१-४१)
'मन्त्राश्च ब्राह्मणञ्च वेदः' (शबर. २-१-३३) ।

भाष्यग्रन्थेषु व्याख्येयव्याख्यानभावं बहुलमुपलभामहे तद्वद्वेदेषु मन्त्रब्राह्मणयोर्यदि स स्यात्, किमत्र चित्रम्।

वेदाश्चत्वारः

'ऋग्वेदं भगवोऽध्येमि यजुर्वेदं सामवेदमाथर्वणम्' (छा. उ. ७-१-२)
'ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽथर्वाङ्गिरसः' (बृ. उ. २-४-१०)
'ऋग्यजुः सामाथर्वाणश्चत्वारो वेदाः' (नृ. पू. ता. उ. १-१-२)
'तत्रापरा ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽथर्ववेदः' (मु. उ. १-१-५)

इत्येवमादीनि श्रुतिशिरोवचांसि चतुरो वेदान् गमयन्ति। क्वचित् त्रयीत्युक्तिस्तु गद्यपद्यगीत्यात्मकमन्त्रप्रकारत्रैविध्यमभिप्रेत्य नेतव्या ।

वस्तुतस्तु अग्नीषोमभेदेन वेदस्य द्वैविध्यम्। अग्नेश्च घन-तरल-विरलभेदेन त्रैविध्यम्। घनाग्निरग्निशब्देनैव व्यपदिश्यते, तरलाग्निस्तु वायुशब्देनोच्यते, विरलाग्निश्चादित्यशब्देन। घनाग्नेः ऋग्वेदो जायते, तरलाग्निरूपाद् वायोर्यजुर्वेदः, विरलाग्निरूपादादित्याच्च सामवेदो जायते। एते त्रयोऽपि ऋग्यजुस्सामान आग्नेया वेदाः सन्ति । यथोक्तमैतरेयब्राह्मणे— "ऋग्वेद एवाग्नेरजायत, यजुर्वेदो वायोः, सामवेद आदित्यात्" (५-३८) इति । कौषीतकिब्राह्मणमपि एतदेव प्रतिपादयति। तद्यथा— "स (प्रजापतिः) एतानि त्रीणि ज्योतींष्यभ्यतप्यत । सोऽग्नेरेवर्चोऽसृजत, वायोर्यजूंषि, आदित्यात् सामानि इति" (कौ. ब्रा. ६-१०)

भगवता मनुनापि —

"अग्निवायुरविभ्यस्तु त्रयं ब्रह्म सनातनम् ।
दुदोह यज्ञसिध्यर्थमृग्यजुः-सामलक्षणम् ॥" (मनु. १-२३)

इति श्लोकेन एतदेव उपोद्‌वलितम् ।

एते ऋग्यजुस्सामनामानस्त्रयो वेदा आग्नेयाः,चतुर्थस्तु अथर्ववेदः सौम्यो ब्रह्मवेदः । प्रतिपादितश्चैतदधस्तनीषु श्रुतिषु । तथा हि —

"चत्वारो वा इमे लोकाः पृथिव्यन्तरिक्षं द्यौराप" इति
"चत्वारो वा इमे वेदाः ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदो ब्रह्मवेद" इति
"चत्वारो वा इमे देवाः अग्निर्वायुरादित्यश्चन्द्रमाः" (गो. २-१६)

ब्रह्मवेदशब्देनात्र आथर्वणापरपर्यायः सोमवेदो गृह्यते । यतो हि "ऋचामग्निर्दैवतं, यजुषां वायुर्दैवतं, साम्नामादित्यो दैवतमथर्वणां चन्द्रमाः" इति (पू. १-२९) गोपथश्रुतावप्यथर्वापरपर्यायस्य ब्रह्मवेदस्य देवता चन्द्रमा उक्ता। चन्द्रमाश्च सोम एव। न केवलमेतावदेव, अपितु 'सोमात्मको ह्ययं वेदः' इति गोपथश्रुतौ स्पष्टमेवास्य सोम-वेदता मुखत एवोक्ता —

"अग्निर्दैवतमृग्वेदस्य, यजुर्वेदो वायुदैवतः, आदित्यः सामवेदस्य, चन्द्रमा वैद्युतश्च भृग्वङ्गिरसाम्" (पू. ५-२५) इति गोपथश्रुतिरपि भृग्वङ्गिरोरूपस्याथर्ववेदस्य चन्द्रमसं दैवतं प्रतिपादयन्ती अथर्ववेदस्य सोमवेदत्वमेवाचष्टे। किञ्च "त्रिविष्टपं त्रिदिवं नाकमुत्तमं तमेतया त्रय्या विद्ययैति । अत उत्तरे ब्रह्मलोका महान्तोऽथर्वणामङ्गिरसाञ्च सा गतिः" इति (पू. २५-१५) पूर्वगोपथश्रुतिः त्रय्या विद्याया ऊर्ध्वमथर्वणोऽङ्गिरसश्चाचक्षाणा अथर्वाङ्गिरसां वेदस्य सोमात्मकस्य ब्रह्मवेदस्य ऋग्यजुःसामात्मिकाया वेदत्रय्याः पार्थक्यमेव बोधयति ।

"ऋग्भिः पूर्वाह्णे दिवि देव ईयते,
यजुर्वेदे तिष्ठति मध्ये अह्नः ।
सामवेदेनास्तमये महीयते,
वेदैरशून्यस्त्रिभिरेति सूर्यः ॥" (तै. ब्रा. ३-१२-९-१)

इति तैत्तिरीयब्राह्मणश्रुतिरपि सूर्यस्य ऋग्यजुस्साममयत्वं प्रतिपादयन्ती ऋग्यजुस्सामाख्यानां त्रयाणां वेदानां सोमात्मकाद् ब्रह्मवेदाद्भिन्नतामेवाचष्टे ।

अपि च वाङ्मनसनिर्वर्त्यस्य यज्ञशरीरस्य अर्धमेव त्रिभिर्वेदैः ऋग्यजुस्सामभिर्निष्पाद्यते, अर्धान्तरं तु अथर्ववेदेनैवेति श्रूयते । तथा हि —

"प्रजापतिर्यज्ञमतनुत। स च ऋचैव हौत्रमकरोत्,
यजुषः आध्वर्यवम्, साम्नौद्गात्रम्, अथर्वाङ्गिरोभिर्ब्रह्मत्वम्,
इति प्रक्रम्य 'स' वा एष त्रिभिर्वेदैर्यज्ञस्यान्यतरः पक्षः
संस्क्रियते । मनसैव ब्रह्मा यज्ञस्यान्यतरं पक्षं संस्करोति" (गो. पू. ३-२) इति ।

ऐतरेयब्राह्मणेऽपि त्रयीनिष्पाद्य एकः पक्षः, मनोनिष्पाद्यः परः पक्षः, इति श्रुतम् । तथाहि—

"अयं वै यज्ञो योऽयं पवते । तस्य वाक् च मनश्च वर्तन्यौ। वाचा च हि मनसा च यज्ञोऽवर्तत। इयं वै वाक्, अदो मनः, तद् वाचा त्रय्या विद्ययैकं पक्षं संस्कुर्वन्ति । मनसैव ब्रह्मा संस्करोति" (५-३३) इति ।

उपर्युक्तेन प्रघट्टकेनेदं स्पष्टं सिध्यति यद् वेदत्रयीशब्देन विद्यात्रयी-शब्देन वा ऋग्यजुस्सामाख्यानां त्रयाणामग्निवेदानां ग्रहणं, न तु तुरीयस्य आथर्वणापरपर्यायस्य सोमवेदस्येति त्रयीत्युक्तेः स्वारसिकार्थमादायैवोपपत्तेः मीमांसासूत्रोक्त-गद्यपद्य-गीत्यात्मक-मन्त्रप्रकारत्रैविध्यमभिप्रेत्य नयनस्य न काप्यावश्यकता । तथा च वेदे त्रयीत्युक्तिरग्निवेदस्य बोधिका। ब्रह्मवेदापरपर्यायोऽथर्ववेदस्तु सोमवेदः। न तस्य त्रयीशब्देन ग्रहणम्। अग्निवेद-सोमवेदोभय-सङ्कलनेन तु वेदानां चतुष्ट्वं सिध्यति, यस्य प्रतिपादनम् "ऋग्वेदं भगवोऽध्येमि, यजुर्वेदं सामवेदमाथर्वणम्" इत्यादिश्रुतिषु पुरस्ताद्विहितम् ।

वेदानां पारायणम्

अध्ययनविधिना प्रयुक्तं वाऽध्यापनविधिप्रसादलभ्यं वाऽध्ययनं नित्यं कर्म द्विजन्मनाम् ।

तथा च सूत्रम्—

'वेदाध्ययनं नित्यमनध्ययने पातात्'

भाष्यं चरणव्यूहस्य—

'तस्माद्ब्रह्मयज्ञार्थे पारायणार्थे च ऋग्वेदस्याध्ययनं कर्तव्यम्' (खण्डः १)

श्रुतिवचांसि— 'स्वाध्यायान्मा प्रमदः' (तै. उ. १-११-१)

'स्वाध्यायप्रवचनाभ्यां न प्रमदितव्यम्' (तै.उ. १-११-१)

स्मृतिवचनानि—

'स्वाध्यायस्तप आर्जवम्' (भ. गी. १६-१)
'स्वाध्यायाभ्यसनञ्चैव' (भ. गी. १७-१५)
'वेदमेव सदाभ्यस्येत्तपस्तप्स्यन्द्विजोत्तमः ।
वेदाभ्यासो हि विप्रस्य तपः परमिहोच्यते ॥' (मनु. २-१६६)
'वेदानधीत्य वेदौ वा वेदं वापि यथाक्रमम् ।
अविप्लुतब्रह्मचर्यो गृहस्थाश्रममावसेत् ॥' (मनु. ३-२)

अपि च भाष्यं फणीश्वरस्य—

'ब्राह्मणेन निष्कारणो धर्मः षडङ्गो वेदोऽध्येयो ज्ञेयश्च' (म.भा. पस्पशाह्निकम्) ।

पारायणप्रकाराः

पारायणं द्विविधं प्रकृतिविकृतिभेदात् । संहिता प्रकृतिरित्युच्यते। तद्विकृतयोऽष्टौ भवन्ति—जटा माला शिखा ध्वजो दण्डो रथो घनश्च। तत्र जटादण्डयोः प्राधान्यं शिखाया जटानुसारित्वात्, मालालेखाध्वजरथानां दण्डानुसारित्वात्, घनस्योभयानुहारित्वाच्च ।

प्राकृतं पारायणं द्विविधम्— क्रमपाठः क्रमपदश्च। वैकृतमपि द्विविधम्— क्रमजटः क्रमदण्डश्च । तदेतत् सङ्कलय्य चतुष्पारायणं वर्णितं चरणव्यूहे। प्रकारान्तरेण पारायणञ्चतुर्णां वेदानां द्वैविध्यमश्नुते—उपेन्द्रपारायणं विश्वरूपपारायणञ्च। तत्र केवलानाञ्चतसृणां संहितानां पारायणमुपेन्द्रपारायणं कीर्त्यते, उपेन्द्रो वामनः, तस्य ह्रस्वकायत्वात्। ब्राह्मणादिसमुपबृंहितानां तासां पारायणं तु बृहत्त्वाद्विश्वरूपपारायणमिति व्यपदिश्यते । तत्रेदानीन्तनैर्व्यस्तजीवनैर्विश्वरूपपारायणं नातीव सुकरमिति मनसिकृत्यास्माभिरुपेन्द्रपारायणार्थञ्चतसृणां संहितानामेव सम्पादनं व्यधायिं ।

वेदानां प्रचारः

श्रौतवाङ्मयसमुद्धाराय बद्धपरिकराणामस्मत्सम्प्रदायाचार्याणां सनकादिमूर्धन्यानां परममुद्देश्यमेव लोककल्याणैकनिलयस्य भगवतो वेदस्याभिरक्षणम्। श्रौतसम्प्रदायाम्बरमणेर्हंसावतारस्य प्रथमप्रभातरूपो भगवान्सनत्कुमारो हार्दं नारदमुनेस्तमस्तिरयन् श्रुतिषु विश्रुतो भृशम् । तस्मादोदपानपूतान्तरमुनिराजराजिषु बाभ्रव्यदाल्भ्यपद्मश्रुतिसिद्धादयो मुनिवरा विशेषतो गणनामर्हन्ति, यैः समये समये वेदप्रचाराय प्रचुरः प्रयासो नैकविधो व्यधायि । बाभ्रव्यो मुनिः सर्वतः प्रथमं क्रमसंहितां लोके प्रचारयामास, तदेतदवदत्प्रातिशाख्यकारः —

'बाभ्रव्य उवाच च क्रमम्' (ऋ. प्रा. ११-६५)

अपि च स्मरति भारतकृत्—

'पाञ्चालेन क्रमः प्राप्तस्तस्माद्भूतात्सनातनात् ।
बाभ्रव्यगोत्रः स बभौ प्रथमं वेदपारगः ॥' (म. भा. शा. ३४२-१००)

दाल्भ्यो मुनिः 'मधुबभ्र्वोर्ब्राह्मणकौशिकयोः' (अष्टा. ४-१-१०६) इति सूत्रेण निरूपितस्य कुशिकगोत्रीयस्य बाभ्रव्यस्य शिष्य आसीत्। अयमेवान्नाविष्कारिणीं विद्यामाविश्चकार मुख्यप्राणरूपसामगानादिति स्पष्टं संशृणुमश्छन्दोगानां रहस्ये —

'अथातः शौव उद्गीथस्तद्ध बको दाल्भ्यो ग्लावो वा मैत्रेयः स्वाध्यायमुद्वव्राज ॥ १ ॥ तस्मै श्वा श्वेतः प्रादुर्बभूव, तमन्ये श्वान उपसमेत्योचुरन्नं नो भगवानागायत्वशनायाम वा इति ॥ २ ॥ तान्होवाचेहैव मा प्रातरुपसमीयातेति । तद्ध बको दाल्भ्यो ग्लावो वा मैत्रेयः प्रतिपालयाञ्चकार ॥ ३ ॥ ते ह यथैवेदं बहिष्पवमानेन स्तोष्यमाणाः संरब्धाः सर्पयन्तीत्येव माससृपुस्ते ह समुपविश्य हिञ्चक्रुः ॥ ४ ॥ ओ३मदा३मों३ पिबा३मों३ देवो वरुणः प्रजापतिः सविता२न्नमिहा२ऽऽहरदन्नपते३न्नमिहा२ऽऽहरा२ऽऽहरो३मिति ॥ ५ ॥'

पद्ममुनिर्लौकायतिकधर्मेण लोकवञ्चकेन लोकायतीकृतां निरन्तरमुत्पथप्रापिताञ्जनतामुद्दिधीर्षया वेदाध्ययनं कणेहत्य प्रचारितवान्। तदर्थमेव च वैदिकव्याकरणस्यापि निर्माणाय महामुनिं पाणिनिं प्रेरितवाँश्च ।

युधिष्ठिरस्य द्वादशशताब्द्यामाविर्भूतः श्रुतिसिद्धमुनिस्तु न केवलं निघण्टुनिर्माणद्वारा वेदानां प्रचारे साहाय्यमकरोदपि तु प्रचारस्थेम्ने वेदमन्दिराण्यतिष्ठिपत् । तत्र च प्रतिदिनं वेदानां पूर्णोपचारमर्चनमपि प्रचारयामास ।

देवपूजामिव वेदपूजामपि भगवती श्रुतिरेव श्रावयति—

> **'यो नो अग्ने अररिवाँ अघायुररातिवा मर्चयति द्वयेन ।**
> **मन्त्रो गुरुः पुनरस्तु सो अस्मा अनु मृक्षीष्ट तन्वं दुरुक्तैः ॥' (ऋ. १-१४७-४)**

व्याख्यातश्चैष मन्त्रश्चान्द्रभाष्ये—

अग्ने = अग्निरूपेणावतिष्ठमान परमात्मन्! यः अररिवान् = अदाता, दानविरोधी, दानादिनिषेधकः (रातेश्छान्दसः क्वसुः), अरातिवाः = अदानवान्, स्वयमप्रदाता (छान्दसो मत्वर्थे वनिप्) । अघायुः = शत्रुरिव अस्मदनिष्टकामः, पापेप्सुः, द्वयेन = मनसा वचनेन च, नः = अस्मान्, मर्चयति = निर्भर्त्सयति, न्यक्करोति, सर्वथास्मदभिभवमभिलषतीति यावत् । अस्मै पापात्मने, मन्त्रः = तदुपलक्षितो मन्त्रब्राह्मणात्मको वेदः, गुरुः = उपदेष्टा, शिक्षकः, अस्तु = भवतु । एतेन वेदं गुरुं मत्वा तस्य देववत्पुष्पादिभिः सपर्या विधेयेति सूचितम् । अत एव श्रुतिसिद्धमुनिना देवप्रतिमेव बहुषु मन्दिरेषु वेदः स्थापितः पुष्पादिभिः पूजितश्च । गुरुर्वेदपुरुषः, अस्य पापिष्ठस्य, स्वशिक्षया पापमपाकुर्वन् अनुग्राहको भवेत् । स पुनः, अस्मदनिष्टकारी, निर्निमित्तसपत्नः, दुरुक्तैः = दुष्टवचनैः, सत्पुरुषाक्रोशनादिलक्षणैः दूषितामपवित्राम्, तन्वं = तनुं शरीरम्, अनुमृक्षीष्ट = वेदोपदेशेन अनुमार्ष्टु, प्रमार्जनं विदध्यात् । तच्छब्देन वेदो वा ग्राह्यः । अत्रायमर्थः – स्वशिक्षया पापापाकरणेन दुर्वृत्तानुग्राहको गुरुरूपो वेदः, पुनः = भूयः, तन्वं = दुर्जनगात्रम्, अनुमृक्षीष्ट = स्वजपेन, स्वोक्तकर्मानुष्ठानेन वा, पवित्रीकरोतु इति ।

अत्र च 'मन्त्रो गुरुः' इत्युक्त्या मन्त्रस्य मन्त्रोपलक्षितस्य मन्त्रब्राह्मणात्मकवेदस्य गुरुत्वप्रतिपादनम् । गुरुपूजावद्देवपूजावद्वा वेदपूजापि कर्तव्येति स्पष्टमेव सिद्ध्यति । एवं वेदप्रचारार्थं श्रुतिसिद्धमुनिना युधिष्ठिरस्य द्वादशशताब्द्यां स्थापितानि वेदमन्दिराणि बौद्धयुगस्य धार्मिके विप्लवे विध्वंशितानीति मन्यामहे । तथैव षोडश्यां विक्रमशताब्द्यामुदासीनमुनिभ्यो वेदमन्दिरस्थापनामहत्त्वं विज्ञाय भक्तशिरोमणिना धनरायशिष्येण ज्ञानरायेण व्रजभूमौ तलपतग्रामे निर्मितस्य वेदमन्दिरस्य अवरंगजेबसमये वेदविरोधिभिर्विनाशितत्वादिदानीं तद्ध्वंसावशेषोऽपि नोपलभ्यते ।

उपरितनेन प्रघट्टकेनेदं सिद्ध्यति यदुपक्रमनोऽद्य यावद्वैदिकसाहित्यस्य रक्षणं प्रचारणञ्चोदासीनमुनीनां परममुद्देश्यम् । साम्प्रतमपि तामेव परिपाटीमनुसन्दधानैरस्माभिर्वेदप्रचाराय वेदसंरक्षणाय च चतुर्वेदसंहितानां पृथक् पृथगप्ययं प्रकाशनप्रयास आरब्धः । तत्र पूर्वमस्माभिः ऋक्संहिता प्रकाशिता साम्प्रतञ्चेयं शुक्लयजुःसंहिता प्रस्तुता अस्ति ।

वाजसनेयि-माध्यन्दिनशुक्लयजुर्वेद-संहिता

संस्करणेऽत्र शुक्लयजुर्वेदस्य बहुप्रचलितत्वाद्वाजसनेयिमाध्यन्दिन-शाखीयसंहितायाः समावेशः समादृतः। अस्याः संहितायाः प्रत्यध्यायं सम्पूर्णाध्यायगतमन्त्राणामृष्यादिपरिचयं पूर्वं प्रदर्श्य संहिता मुद्रिता। वामभागे स्थूलाक्षरेषु निर्दिष्टानामृषिदेवताच्छन्दःशब्दानां तत्तत्रघट्टकगतर्षिदेवताच्छन्दोनामभिरन्वयः। ऋषिदेवते कण्डिकागतमन्त्राणामुल्लिखिते, छन्दस्तु केवलानामृचाम्। तत्र कस्यापिच्छन्दसो मध्येऽवसाने वा समागतं यजुः स्वरूपतः पृथग् दर्शितं येनच्छन्दोऽवधिः सुबोधः स्यात्। अनुवाकाङ्काः पूर्ववदेव वामभागे क्रमशो मुद्रिताः।

अग्रिमकण्डिकायाः प्रतीको यत्र पूर्वकण्डिकान्ते समायातस्तत्राधोरेखाङ्कनेन स प्रदर्शितो यथा प्रथमाध्यायस्यैकोनविंश्यां कण्डिकायाम्। एवमेव सर्वत्र व्यवहृतम्। ब्रह्मयज्ञे पठनीयाः प्रतीकोक्ता गलितमन्त्राश्च यथास्थलमुपर्यधस्ताच्च स्थूलतनुरेखाद्वयं सम्मुद्रय मध्ये साकल्येन मुद्रिता।

प्रतिपृष्ठं पृष्ठशीर्षके दक्षिणतोऽध्यायानुवाककण्डिकानां सङ्केताक्षराणि मुद्रितानि। संहितायाः समाप्तौ च पूर्वोत्तरविंशत्योरनुवाककण्डिकानां प्रतीकोक्तानां गलितमन्त्राणाञ्च योगः प्रस्तुतः।

संहितागताध्यायानुवाककण्डिकानां विभागः स्पष्टार्थमधस्तात् सारण्यां व्यज्यते-

पूर्वविंशत्याम्			उत्तरविंशत्याम्		
अध्याये	अनुवाकाः	कण्डिकाः	अध्याये	अनुवाकाः	कण्डिकाः
१	१०	३१	२१	६	६१
२	७	३४	२२	१९	३४
३	१०	६३	२३	११	६५
४	१०	३७	२४	४	४०
५	१०	४३	२५	१५	४७
६	८	३७	२६	२	२६
७	२५	४८	२७	४	४५
८	२३	६३	२८	४	४६
९	८	४०	२९	४	६०
१०	८	३४	३०	२	२२
११	७	८३	३१	२	२२
१२	७	११७	३२	२	१६
१३	७	५८	३३	७	९७
१४	८	३१	३४	६	५८
१५	७	६५	३५	२	२२
[illegible]	९	६६	३६	२	२४

१७	९	९९	३७	२	२१
१८	१३	७७	३८	३	२८
१९	७	९५	३९	२	१३
२०	९	९०	४०	२	१७
योगः	२०२	१२११	**योगः**	१०१	७६४

पूर्वविंशत्यामनुवाकाः	२०२,	कण्डिकाः	१२११
उत्तरविंशत्यामनुवाकाः	१०२,	कण्डिकाः	७६४
सम्पूर्णसंहितायामनुवाकाः	३०३,	कण्डिकाः	१९७५

प्रतीकोक्तानां गलितमन्त्राणां स्थलानि गणना च—

अध्याये	**कण्डिकायां**	**गणना**
१३	५८	३
१४	१०	३
१४	२२	३
१४	३१	३
२८	२३	१
२८	४६	१
३२	३	७
३२	७	२
३३	२१	२
३३	२७	३
३३	३३	३
३३	४७	६
३३	५८	२
३३	७३	२
३३	९७	४
३४	५८	४
	योगः	४९

भगवतो वेदस्य शुद्धं प्रकाशनं कियद्दुरूहमिति जानन्त्यञ्जसा प्राज्ञाः प्रथमं तु ऋषिदेवताच्छन्दसामेव याथातथ्येन निर्धारणं न सुकरं यतो हि तत्प्रतिपादकेषु प्राचीनेषु ग्रन्थेष्वपि बहुत्र मतभेदो दृश्यते । ततश्च

प्रकाशितेषु विभिन्नेषु संस्करणेषु पाठभेदो द्वापरतां तनोति। सस्वरप्रकाशने त्वतितरां काठिन्यं, यत्र स्वल्पेनापि प्रमादेन महत्स्खलितं भवेत्। तथापि यथाशक्ति यथामति च विहितः प्रयासः शुद्धप्रकाशने, प्रयसितञ्च तत्र तत्र विवादास्पदस्थलेषु समीचीनतरमार्गावलम्बनाय।

पूर्वमृग्यजुस्सामाथर्वणां चतसृणां संहितानामेकत्र सङ्कलनरूपो “भगवान् वेदः” इत्याख्यया प्रथितो महान् ग्रन्थो महता यत्नेन सम्पादितः प्रकाशितश्च वेदप्रचाराय वेदसंरक्षणाय च । महाग्रन्थस्यामुष्य मन्दिरेषु स्थापनां कृत्वा देवप्रतिमावत् तस्य पुष्पधूपादिभिरर्चनार्थं तत्पारायणार्थञ्च भारते आस्तिकजनसमुदायस्तत्स्थापनावसरे प्रेरितश्च। एवमेतस्य महाग्रन्थस्य प्रकाशनोद्देश्यं पूर्णतया साफल्यमितम्। देवप्रतिमावत् तस्यार्चनादिकं पारायणञ्च भारतस्य प्रसिद्धेषु स्थानेषु सातत्येन प्रचलितमास्तेऽद्यत्वेऽपि नवनवस्थलेषु प्रतिष्ठाक्रमश्चानवरतं प्रवर्तमान आस्ते। न केवलं भारत एव स्थापना विहिता अपितु इङ्गलैण्डामेरिकाप्रभृतिषु पाश्चात्त्यदेशेष्वपि तस्य स्थापना महता संरम्भेण भारत-सर्वकारसहयोगेन जाता। बहुत्र विदेशेषु वेदमन्दिराणामपि निर्माणं जातम्। किन्तु एतादृशो महान् ग्रन्थो विदुषां छात्राणाञ्चाध्ययनाध्यापनादिषु शोधकर्म-व्यापृतानां स्नातकानां शोधकार्ये च नातितरामुपयोगमावहतीति मनसि निधायैव चतसृणां वेदसंहितानां पृथक् पृथक् प्रकाशनमिदमारब्धम्।

यद्यपि सन्ति प्रकाशिताश्चतस्रः संहिताः पृथक् पृथक् संस्थाभिः, किन्तु तत्र क्वचित् पाठाशुद्धिर्दृश्यते। चतुःसंहितासङ्कलनरूपो “भगवान् वेदः” इत्याख्यो ग्रन्थश्चेतरसंस्करणापेक्षयाऽतीव शुद्धो वर्त्तते, यतो हि परम्पराप्राप्त-सम्प्रदायानुसारि-सस्वर-पाठकुशलैर्वैदिकैरस्य प्रकाशने तन्मयतया स्वीया सेवा समर्पिता। अतस्तत एवैषा यजुःसंहिताऽपि पृथक् कृत्वा प्रकाशिता, येन पाठाशुद्धिसम्भावना न स्यात्।

धन्यवादः

यजुर्वेदस्यास्य संस्करणेऽस्मिन् निरन्तरं मदीयं निखिलं बाह्यमाभ्यन्तरञ्च कार्यजातं सम्पादयितुं संलग्नस्य विश्वासभाजनतां गतस्योदासीनसम्प्रदाये महामण्डलेश्वरविश्रुतिं भजतः श्रीगोविन्दानन्दवेदान्ताचार्यस्य सहयोगः सुतरां सुन्दरः समुल्लेखनीयश्च वरीवर्ति। सहैव भगवतो वेदस्य प्रचार-प्रसारमहासवे शुभमार्त्विज्यं वितन्वतामस्मत्सहायकानां स्पृहणीयसमुत्साहस्य सर्वविधकार्यसम्पादने समर्जितवैदग्ध्यस्य सर्वेषां स्नेहभाजनभूतस्य साधुसमाजे च लब्धयशोराशेः श्रीमदानन्दभास्करोदासीनस्यौद्गातृत्वमपि वैशिष्ट्यं बिभर्ति। मद्वात्सल्यभूतेनानेन पूर्वमपि “भगवान् वेदः” इति ग्रन्थराजस्य मुद्रण-सम्पादन - संशोधनादिकर्मणि निरवधिकं साहाय्यमाचरितं मम। साम्प्रतमस्य संस्करणस्यापि सम्पादन-संशोधनाद्यविकलं कार्यभारं द्वयोरनयोर्विश्वासपात्रयोर्निक्षिप्य मया वीतचित्तेनाभूयत। अतो द्वाभ्यामाभ्यां हृदयेन सहस्रशः शुभाशिषो वितरामि।

अथास्मिन् लोकश्रेयोविधायिनि परमपावने कर्मणि नयीदिल्लीस्थेन येन “विष्णुचैरिटेबिलट्रस्ट” इत्यभिधेयेन न्यासेन विपुलामार्थिकसहायतां विधायास्मत्सहयोगोऽक्रियत तदर्थमेतस्य न्यासस्य सर्वे सदस्याः शतशः साधुवादैराशीर्वादैश्च सभाज्यन्ते। भगवान् वेदः सर्वेषामेषां मनःसमीहितं सम्पादयेदित्यहं कामये।

भगवान् वेद इत्यस्य द्वितीयो भाग एष हि ।
"यजुर्वेद" इतिख्यातो भूयादिष्टप्रदः सताम् ॥१॥

सम्पादितोऽतियत्नेन ब्रह्मणः शब्दविग्रहः ।
मनुजैर्गुरुवत् पूज्यो मन्त्रो गुरुरिति श्रुतेः ॥२॥

न कामं कामये धर्मं मोक्षमर्थमथापि वा ।
कामये वेदभक्तोऽहं विश्वस्मिन् वेदभारतीम् ॥३॥

गुम्फितो मन्त्रमुक्ताभिः सानुरागः समर्पितः ।
भगवद्धृदि हारोऽयमेतेन प्रीयतां परः ॥४॥

विद्वद्वशंवदः
गङ्गेश्वरानन्द उदासीनः

गुरुगङ्गेश्वरधाम
करोल बाग, नयी दिल्ली

वाजसनेयिमाध्यन्दिनशुक्ल-

यजुर्वेदसंहिता

अथ प्रथमोऽध्यायः

ऋषिः इषे त्वादिखस्त्रह्मान्तानां सामान्यतो विवस्वानृषिः। विशेषतश्च इषे त्वादिप्रथमाध्यायगतानां दर्शपौर्णमासमन्त्राणां प्राजापत्यः परमेष्ठी प्राजापत्या देवा वा ऋषयः। तत्राप्यष्टाविंश्याः 'पुरा क्रूरस्य' इत्यस्याः कण्डिकाया अघशंसश्च ॥

देवता (१) प्रथमायाः कण्डिकायाः 'इषे त्वा' 'ऊर्जे त्वा' 'यजमानस्य पशून्' इत्येषां मन्त्राणां शाखा, 'वायव स्थ' इत्यस्य वायुः, 'देवो वः' इत्यस्येन्द्रः।

(२) 'वसोः पवित्रम्' इत्यस्य वायुः, 'द्यौरसि' 'मातरिश्वनः' इत्यनयोरुखा।

(३) 'वसोः पवित्रम्' इत्यस्य वायुः, 'देवस्त्वा' इत्यस्य पयः, 'कामधुक्षः' इत्यस्य प्रश्नः।

(४) 'सा विश्वायुः' 'सा विश्वकर्मा' 'सा विश्वधायाः' इत्येषां गौः, 'इन्द्रस्य त्वा' इत्यस्येन्द्रः, 'विष्णो हव्यम्' इत्यस्य पयः।

(५) 'अग्ने व्रतपते' 'इदमहम्' इत्यनयोरग्निः।

(६) 'कस्त्वा' इत्यस्य प्रजापतिः, 'कर्मणे वाम्' इत्यस्य स्रुक् शूर्पश्च।

(७) 'प्रत्युष्टम्' 'निष्टप्तम्' इत्यनयो रक्षः, 'उर्वन्तरिक्षम्' इत्यस्यान्तरिक्षम्।

(८) 'धूरसि धूर्व' इत्यस्य धूः, 'देवानामसि' इत्यस्य आनः।

(९) 'विष्णुस्त्वा' इत्यस्य आनः, 'उरु वाताय' 'यच्छन्ताम्' इत्यनयोर्हविः, 'अपहतम्' इत्यस्य रक्षः।

(१०) 'देवस्य त्वा' इत्यस्य सविता, 'अग्नये जुष्टम्' इत्यस्याग्निः, 'अग्नीषोमाभ्याम्' इत्यस्याग्नीषोमौ।

(११) 'भूताय त्वा' इत्यस्य हविः, 'स्वरभिविख्येषम्' इत्यस्य सूर्यः, 'दृꣳहन्ताम्' इत्यस्य गृहाः, 'उर्वन्तरिक्षम्' इत्यस्यान्तरिक्षम्, 'पृथिव्यास्त्वा' इत्यस्य हव्यम्।

(१२) 'पवित्रे स्थ' इत्यस्य पवित्रे, 'सवितुर्वः' 'देवीरापः' इत्यनयोरापः।

(१३) 'प्रोक्षिता स्थ' इत्यस्यापः, 'अग्नये त्वा' इत्यस्याग्निः, 'अग्नीषोमाभ्याम्' इत्यस्याग्नीषोमौ, 'दैव्याय कर्मणे' इत्यस्य पात्राणि।

(१४) 'शर्मासि' 'अदित्यास्त्वक्' इत्यनयोः कृष्णाजिनम्, 'अवधूतम्' इत्यस्य रक्षः, 'अद्रिरसि' 'ग्रावासि' इत्यनयोरुलूखलम्।

(१५) 'अग्नेस्तनूः' इत्यस्य हविः. 'बृहद्ग्रावा' 'स इदम्' इत्यनयोर्मुसलम्, 'हविष्कृत' इत्यस्याधिदैवतं वाक्, अधियज्ञश्च पत्नी ।

(१६) 'कुक्कुटोसि' इत्यस्य वाक्, 'वर्षवृद्धम्' इत्यस्य शूर्पम्, 'प्रति त्वा' इत्यस्य हविः, 'परापूतम्' 'अपहतम्' इत्यनयो रक्षः, 'वायुर्वः' 'देवो वः' इत्यनयोस्तण्डुलाः ।

(१७) 'धृष्टिरसि' इत्यस्योपवेषः, 'अपाग्ने' 'आ देवयजम्' इत्यनयोरग्निः, 'ध्रुवमसि' इत्यस्य कपालानि ।

(१८) 'अग्ने ब्रह्म' इत्यस्याग्निः. 'धरुणमसि' 'धर्त्रमसि' 'विश्वाभ्यस्त्वा' 'चित स्थ' 'भृगूणाम्' इत्येषां कपालानि ।

(१९) 'शर्मासि' 'अदित्यास्त्वक्' इत्यनयोः कृष्णाजिनम्, 'धिषणासि' इत्यस्य दृषत्, 'दिव स्कम्भनीः' इत्यस्य शम्या, 'धिषणासि' इत्यस्योपलः ।

(२०) 'धान्यमसि' 'प्राणाय त्वा' 'उदानाय त्वा' 'व्यानाय त्वा' 'दीर्घामनु' 'चक्षुषे त्वा' इत्येषां हविः, 'महीनाम्' इत्यस्याज्यम् ।

(२१) 'देवस्य त्वा' इत्यस्य सविता, 'सं वपामि' इत्यस्य हविः, 'समापः' इत्यस्यापः ।

(२२) 'जनयत्यै त्वा' 'इदमग्नेः' 'इदमग्नीषोमयोः' इत्येषां हविः, 'इषे त्वा' इत्यस्याज्यम्, 'घर्मोसि' 'उरु प्रथस्व' 'अग्निष्टे' 'देवस्त्वा' इत्येषां पुरोडाशः ।

(२३) 'मा भेः' 'अतमेरुः' इत्यनयोः पुरोडाशः, 'त्रिताय त्वा' इत्यस्य त्रितः, 'द्विताय त्वा' इत्यस्य द्वितः, 'एकताय त्वा' इत्यस्य एकतः ।

(२४) 'देवस्य त्वा' इत्यस्य सविता, 'आददेध्वरकृतम्' 'इन्द्रस्य बाहुः' इत्यनयोः स्फ्यः ।

(२५) 'पृथिवि देवयजनि' 'वर्षतु ते' इत्यनयोर्वेदिः, 'व्रजङ्गच्छ' इत्यस्य पुरीषम्, 'बधान देव' इत्यस्य सविता ।

(२६) 'अपाररुम्' 'अररो दिवम्' इत्यनयोरसुरः, 'व्रजङ्गच्छ' इत्यनयोः पुरीषम्, 'वर्षतु ते' इत्यनयोः 'द्रप्सस्ते' इत्यस्य च वेदिः, 'बधान देव' इत्यनयोः सविता ।

(२७) 'गायत्रेण त्वा' 'त्रैष्टुभेन त्वा' 'जागतेन त्वा' इत्येषां विष्णुः, 'सुक्ष्मा च' 'स्योना च' 'ऊर्जस्वती च' इत्येषां वेदिः ।

(२८) 'पुरा क्रूरस्य' इत्यस्य चन्द्रमाः, 'प्रोक्षणीरासादय' इति प्रैषः, 'द्विषतो वधः' इत्यस्य स्फ्यः ।

(२९) 'प्रत्युष्टꣳ रक्षः' इत्यनयोः 'निष्टप्तꣳ रक्षः' इत्यनयोश्च रक्षः, 'अनिशितोसि' इत्यस्य स्रुवः, 'अनिशितासि' इत्यस्य स्रुक् ।

(३०) 'अदित्यै रास्ना' 'विष्णोर्वेष्पः' इत्यनयोर्योक्त्रम्, 'ऊर्जे त्वा' 'अदब्धेन त्वा' (३१) 'सवितुस्त्वा' 'तेजोसि' 'धाम नामासि' इत्येषामाज्यम्, 'सवितुर्वः' इत्यस्यापः ॥

छन्दः (१) 'इषे त्वा' 'ऊर्जे त्वा' इत्यनयोरनुष्टुप्; (२८) 'पुरा क्रूरस्य' इत्यस्य त्रिष्टुप् ॥

अनुवाकः

॥ श्रीवेदपुरुषाय नमः ॥ हरिः ॐ ॥

॥१॥ इ॒षे त्त्वो॒र्ज्जे त्त्वा॑ वा॒यव॑ स्त्थ दे॒वो व॑÷ सवि॒ता प्प्रार्प्प॑यतु॒ श्श्रेष्ट्ठ॑तमाय॒ कर्म्म॑ण॒ऽआप्प्या॑य॒द्ध्व॒मघ्न्या॒ऽइन्द्रा॑य भा॒गम्प्र॒जाव॑तीरनमी॒वाऽअ॑य॒क्ष्मा मा व॑ स्त्ते॒नऽई॑शत॒ माघश॑ꣳसो ध्रु॒वाऽअ॒स्म्मिन्गोप॑तौ स्यात ब॒ह्वीर्य्यज॑मानस्य प॒शून्पा॑हि ॥१॥

॥२॥ वसोः॑ प॒वित्र॑मसि॒ द्यौर॑सि पृथि॒व्य॑सि मात॒रिश्श्व॑नो घ॒र्म्मो॑सि वि॒श्श्वधा॑ऽअसि । प॒र॒मेण॒ धाम्म्ना॒ दृꣳह॑स्व॒ मा ह्वा॒र्म्मा ते॑ य॒ज्ञप॑तिर्ह्वार्षीत् ॥२॥

व्वसोः पवित्त्रमसि शतधारँव्वसोः पवित्त्रमसि सहस्रधारम् ।
देवस्त्वा सविता पुनातु व्वसोः पवित्त्रेण शतधारेण सुप्प्वा कामधुक्षः ॥३॥
सा व्विश्वायुः सा व्विश्वकर्म्मा सा व्विश्वधायाः ।
इन्द्रस्य त्वा भागꣳ सोमेनातनच्मि व्विष्णो हव्व्यꣳ रक्ष ॥४॥

अग्ने व्व्रतपते व्व्रतञ्चरिष्ष्यामि तच्छकेयन्तन्मे राद्ध्यताम् ।
इदमहमनृतात्सत्त्यमुपैमि ॥५॥
कस्त्वा युनक्ति स त्वा युनक्ति कस्म्मै त्वा युनक्ति तस्म्मै त्वा युनक्ति ।
कर्म्मणे वाँव्वेषाय वाम् ॥६॥
प्रत्युष्टꣳ रक्षः प्प्रत्युष्टाऽअरातयो निष्टप्तꣳ रक्षो निष्टप्ताऽअरातयः ।
उर्व्वन्तरिक्षमन्न्वेमि ॥७॥
धूरसि धूर्व्व धूर्व्वन्तन्धूर्व्व तँय्योस्म्मान्धूर्व्वति तन्धूर्व्व यँव्वयन्धूर्व्वामः ।
देवानामसि व्वह्नितमꣳ सस्नितमम्पप्प्रितमञ्जुष्टतमन्देवहूतमम् ॥८॥
अह्रुतमसि हविर्द्धानन्दृꣳहस्व मा ह्वार्म्मा ते यज्ञपतिर्ह्वार्षीत् ।
व्विष्णुस्त्वा क्क्रमतामुरु व्वातायापहतꣳ रक्षो यच्छन्ताम्पञ्च ॥९॥
देवस्य त्वा सवितुः प्प्रसवेश्विनोर्ब्बाहुब्भ्याम्पूष्णो हस्ताब्भ्याम् ।
अग्नये जुष्टङ्गृह्णाम्म्यग्नीषोमाब्भ्याञ्जुष्टङ्गृह्णामि ॥१०॥
भूताय त्वा नारातये स्वरभिविक्ख्येषन्दृꣳहन्तान्दुर्य्याः पृथिव्यामुर्व्वन्तरिक्षमन्न्वेमि
पृथिव्यास्त्वा नाभौ सादयाम्म्यदित्त्याऽउपस्थेग्ने हव्यꣳ रक्ष ॥११॥

पवित्रे स्थो व्वैष्णव्यौ सवितुर्व्वः प्प्रसवऽउत्पुनाम्म्यच्छिद्द्रेण पवित्रेण सूर्य्यस्य
रश्मिभिः । देवीरापोऽअग्ग्रेगुवोऽअग्ग्रेपुवोग्ग्रऽइममद्य यज्ञन्नयताग्ग्रे यज्ञपतिꣳ
सुधातुँय्यज्ञपतिन्देवयुवम् ॥१२॥
युष्म्माऽइन्द्रोवृणीत व्वृत्रतूर्य्ये यूयमिन्द्रमवृणीद्ध्वँव्वृत्रतूर्य्ये प्प्रोक्षिता स्थ ।
अग्नये त्वा जुष्टम्प्प्रोक्षाम्म्यग्नीषोमाब्भ्यान्त्वा जुष्टम्प्प्रोक्षामि ।
दैव्याय कर्म्मणे शुन्धद्ध्वन्देवयज्ज्यायै यद्वोशुद्धाः पराजघ्नुरिदँव्वस्तच्छुन्धामि ॥१३॥
शर्म्मास्यवधूतꣳ रक्षोवधूताऽअरातयोदित्त्यास्त्वगसि प्प्रति त्वादितिर्व्वेत्तु ।
अद्रिरसि व्वानस्प्पत्त्यो ग्ग्रावासि पृथुबुध्नः प्प्रति त्वादित्त्यास्त्वग्ग्वेत्तु ॥१४॥
अग्नेस्तनूरसि व्वाचो व्विसर्ज्जनन्देववीतये त्वा गृह्णामि बृहद्ग्रावासि व्वानस्प्पत्त्यः
सऽइदन्देवेब्भ्यो हविः शमीष्व सुशमि शमीष्व । हविष्कृदेहि हविष्कृदेहि ॥१५॥

कुक्कुटोसि मधुजिह्वऽइषमूर्ज्जमावद त्वया व्वयꣳ सङ्घातꣳसङ्घातञ्जेष्म व्वर्षवृद्धमसि प्प्रति त्वा व्वर्षवृद्धँव्वेत्तु परापूतꣳ रक्षः परापूताऽअरातयोपहतꣳ रक्षो व्वायुर्व्वो व्विविनक्तु देवो वः सविता हिरण्ण्यपाणिः प्प्रति गृब्भ्णात्वच्छिद्द्रेण पाणिना ॥१६॥

धृष्टिरस्यपाग्नेऽअग्निमामादञ्जहि निष्क्रव्यादꣳ सेधा देवयजँव्वह । ध्रुवमसि पृथिवीन्दृꣳह ब्ब्रह्मवनि त्वा क्क्षत्रवनि सजातवन्न्युपदधामि ब्भ्रातृव्व्यस्य व्वधाय ॥१७॥

अग्ने ब्ब्रह्म गृब्भ्णीष्व धरुणमस्यन्तरिक्क्षन्दृꣳह ब्ब्रह्मवनि त्वा क्क्षत्रवनि सजातवन्न्युपदधामि ब्भ्रातृव्व्यस्य व्वधाय । धर्त्रमसि दिवन्दृꣳह ब्ब्रह्मवनि त्वा क्क्षत्रवनि सजातवन्न्युपदधामि ब्भ्रातृव्व्यस्य व्वधाय । व्विश्श्वाब्भ्यस्त्वाशाब्भ्यऽउपदधामि चित स्त्थोर्द्ध्वचितो भृगूणामङ्गिरसान्तपसा तप्प्यद्ध्वम् ॥१८॥

शर्म्मास्यवधूतꣳ रक्षोवधूताऽअरातयोदित्त्यास्त्वगसि प्प्रति त्वादितिर्व्वेत्तु । धिषणासि पर्व्वती प्प्रति त्वादित्त्यास्त्वग्ग्वेत्तु दिव स्कम्भनीरसि धिषणासि पार्व्वतेयी प्प्रति त्वा पर्व्वती व्वेत्तु धान्न्यमसि ॥१९॥

धान्न्यमसि धिनुहि देवान्प्प्राणाय त्वोदानाय त्वा व्व्यानाय त्वा । दीर्ग्घामनु प्प्रसितिमायुषे धान्देवो वः सविता हिरण्ण्यपाणिः प्प्रतिगृब्भ्णात्वच्छिद्द्रेण पाणिना चक्क्षुषे त्वा महीनाम्पयोसि ॥२०॥

देवस्य त्वा सवितुः प्प्रसवेश्श्विनोर्ब्बाहुब्भ्याम्पूष्ण्णो हस्त्ताब्भ्याम् ।
सँव्वपामि समापऽओषधीभिः समोषधयो रसेन ।
सꣳ रेवतीर्ज्जगतीभिः पृच्च्यन्ताꣳ सम्मधुमतीर्म्मधुमतीभिः पृच्च्यन्ताम् ॥२१॥

जनयत्त्यै त्वा सँय्यौमीदमग्नेरिदमग्नीषोमयोरिषे त्वा घर्म्मोसि व्विश्श्वायुरुरुप्प्रथाऽउरु प्प्रथस्वोरु ते यज्ज्ञपतिः प्प्रथतामग्निष्टे त्वचम्मा हिꣳसीद्देवस्त्त्वा सविता श्श्रपयतु व्वर्षिष्ठेधि नाके ॥२२॥

मा भेर्म्मा सँव्विक्क्थाऽअतमेरुर्य्यज्ञोतमेरुर्य्यजमानस्य प्प्रजा भूयात्त्रिताय त्वा द्द्विताय त्वैकताय त्वा ॥२३॥

देवस्य त्वा सवितुः प्प्रसवेश्श्विनोर्ब्बाहुब्भ्याम्पूष्ण्णो हस्त्ताब्भ्याम् । आददेद्ध्वरकृतन्देवेब्भ्यऽइन्द्रस्य बाहुरसि दक्क्षिणः सहस्रभृष्टिः शततेजा व्वायुरसि तिग्ग्मतेजा द्द्विषतो व्वधः ॥२४॥

पृथिवि देवयजन्न्योषद्ध्यास्ते मूलम्मा हिꣳसिषँव्व्रजङ्गच्छ गोष्ठानँव्वर्षतु ते द्यौर्ब्बधान

दे॑व सवितः पर॒मस्यां॑म्पृथि॒व्याᳫं श॒तेन॒ पाशै॒र्य्योऽस्म्मान्द्वेष्टि॒ यञ्च॑ व॒यन्द्वि॒ष्मस्तमतो॒ मा मौ॑क् ॥२५॥

अपा॒ररु॑म्पृथि॒व्यै दे॑व॒यज॑नाद्वध्यासँ॒व्व्रजङ्ग॑च्छ गो॒ष्ठानँ॒व्वर्ष॑तु ते॒ द्यौर्ब॑धा॒न दे॑व सवितः पर॒मस्यां॑म्पृथि॒व्याᳫं श॒तेन॒ पाशै॒र्य्योऽस्म्मान्द्वेष्टि॒ यञ्च॑ व॒यन्द्वि॒ष्मस्तमतो॒ मा मौ॑क्। अर॑रो॒ दि॒वम्मा प॑प्प्तो द्र॒प्प्सस्ते॒ द्याम्मा स्क॑न्न्व्र॒जङ्ग॑च्छ गो॒ष्ठानँ॒व्वर्ष॑तु ते॒ द्यौर्ब॑धा॒न दे॑व सवितः पर॒मस्यां॑म्पृथि॒व्याᳫं श॒तेन॒ पाशै॒र्य्योऽस्म्मान्द्वेष्टि॒ यञ्च॑ व॒यन्द्वि॒ष्मस्तमतो॒ मा मौ॑क् ॥२६॥

गा॒य॒त्रेण॑ त्वा॒ च्छन्द॑सा॒ परि॑गृह्णामि॒ त्रैष्टु॑भेन त्वा॒ च्छन्द॑सा॒ परि॑गृह्णामि॒ जाग॑तेन त्वा॒ च्छन्द॑सा॒ परि॑गृह्णामि। सु॒क्ष्मा चासि॑ शि॒वा चा॑सि स्यो॒ना चासि॑ सु॒षदा॑ चा॒स्यूर्ज्ज॑स्वती॒ चासि॒ पय॑स्वती च ॥२७॥

पु॒रा क्रू॒रस्य॑ वि॒सृपो॑ विरप्प्शि॒न्नुदा॒दाय॑ पृथि॒वीञ्जी॒वदा॑नुम्। यामैर॑यँश्च॒न्द्रम॑सि स्व॒धाभि॒स्तामु॒ धीरा॑सोऽअनु॒दिश्श्य॑ यजन्ते। प्रोक्ष॑णी॒रासा॑दय द्विष॒तो व॒धो॑सि ॥२८॥

१०॥ प्रत्यु॑ष्टᳫं॒ रक्षः॒ प्प्रत्यु॑ष्टा॒ऽअरा॑तयो॒ निष्ट॑प्प्तᳫं॒ रक्षो॒ निष्ट॑प्प्ता॒ऽअरा॑तयः। अनि॑शितोसि सपत्न॒क्षिद्वा॒जिन॑न्त्वा वा॒जे॒द्ध्यायै॒ सम्मा॑र्ज्मि। प्रत्यु॑ष्टᳫं॒ रक्षः॒ प्प्रत्यु॑ष्टा॒ऽअरा॑तयो॒ निष्ट॑प्प्तᳫं॒ रक्षो॒ निष्ट॑प्प्ता॒ऽअरा॑तयः। अनि॑शितासि सपत्न॒क्षिद्वा॒जिनी॑न्त्वा वा॒जे॒द्ध्यायै॒ सम्मा॑र्ज्मि ॥२९॥

अदि॑त्त्यै॒ रास्न्ना॑सि॒ विष्ण्णो॑र्व्वे॒ष्प्पो॑स्यू॒र्ज्जे त्वाद॑ब्धेन त्वा॒ चक्षु॒षाव॑पश्श्यामि।
अ॒ग्ग्नेर्ज्जि॒ह्वासि॑ सु॒हूर्द्दे॒वेब्भ्यो॒ धाम्म्ने॑धाम्म्ने मे भव॒ यजु॑षेयजुषे ॥३०॥

स॒वि॒तुस्त्त्वा॑ प्प्रस॒वऽउत्त्पु॑नाम्म्यच्छि॑द्द्रेण प॒वित्रे॑ण॒ सूर्य्य॑स्य र॒श्श्मिभिः॑। स॒वि॒तुर्व्वः॑ प्प्रस॒वऽउत्त्पु॑नाम्म्यच्छि॑द्द्रेण प॒वित्रे॑ण॒ सूर्य्य॑स्य र॒श्श्मिभिः॑। तेजो॑सि शु॒क्रम॑स्य॒मृत॑मसि॒ धाम॒ नामा॑सि प्प्रि॒यन्दे॒वाना॒मना॑धृष्टन्दे॒व॒यज॑नमसि ॥३१॥

॥ इति प्रथमोऽध्यायः ॥

अथ द्वितीयोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'कृष्णोसि' इत्यारभ्य (१९) 'घृताची स्थ' इत्यन्तानाम्, (२०) 'अग्नेदब्धायो' इत्यारभ्य (२८) 'अग्ने व्रतपते' इत्यन्तानाञ्च सामान्यतः प्राजापत्यः परमेष्ठी प्राजापत्या देवा वा ऋषयः। विशेषतश्च—

(४) 'वीतिहोत्रम्' इत्यस्य विश्वावसुः।

(११) 'देवस्य त्वा' इत्यारभ्य (१३) 'मनोजूतिः' इत्यन्तानामाङ्गिरसो बृहस्पतिः।

(१६) 'मरुताम्पृषतीः' 'चक्षुष्पा अग्ने' इत्यनयोः कपिः।

(१७) 'यम्परिधिम्' 'अग्नेः प्रियम्' इत्यनयोर्देवलः ।

(१८) 'सꣳस्रवभागा' 'स्वाहा वाट्' इत्यनयोः सोमशुष्मः ।

(१९) 'यज्ञ नमश्च' इत्यस्य शूर्पम्, यवमान्, ऋषिः, उद्वालवान्, धानान्तर्वांश्च ।

(२१) 'देवा गातु' इत्यस्य मनसस्पतिः ।

(२९) 'अग्नये कव्यवाहनाय' इत्यारभ्य (३४) 'ऊर्जं वहन्तीः' इत्यन्तानां प्रजापतिः ॥

देवता (१) 'कृष्णोऽसि' इत्यस्येध्मः, 'वेदिरसि' इत्यस्य वेदिः, 'बर्हिरसि' इत्यस्य बर्हिः ।

(२) 'अदित्यै व्युन्दनम्' इत्यस्यापः, 'विष्णो स्तुपः' इत्यस्य प्रस्तरः, 'ऊर्णम्म्रदसम्' इत्यस्य वेदिः, 'भुवपतये' 'भुवनपतये' 'भूतानाम्पतये' इत्येषामग्निः ।

(३) 'गन्धर्वस्त्वा' 'इन्द्रस्य बाहुः' 'मित्रावरुणौ' इत्येषां परिधयः ।

(४) 'वीतिहोत्रम्' इत्यस्याग्निः ।

(५) 'समिदसि' इत्यस्याग्निः, 'सूर्यस्त्वा' इत्यस्याहवनीयाग्निः, 'सवितुर्बाहू' इत्यस्य विधृतिः, 'ऊर्णम्म्रदसम्' 'आ त्वा' इत्यनयोः प्रस्तरः ।

(६) 'घृताच्यसि जुहूः' 'घृताच्यस्युपभृत्' 'घृताच्यसि ध्रुवा' इत्येषां क्रमेण जुहूः, उपभृत्, ध्रुवाः, 'प्रियेण धाम्ना' इत्यस्य हविः, 'ध्रुवा असदन्' 'पाहि माम्' इत्यनयोर्विष्णुः ।

(७) 'अग्ने वाजजित्' इत्यस्याग्निः, 'नमो देवेभ्यः' इत्यस्य देवाः, 'स्वधा पितृभ्यः' इत्यस्य पितरः, 'सुयमे मे' इत्यस्य स्रुचौ ।

(८) 'अङ्क्गिणा विष्णो' इत्यस्य विष्णुः, 'वसुमतीमग्ने' इत्यस्याग्निः, 'इत इन्द्रः' इत्यस्येन्द्रः ।

(९) 'सञ्ज्योतिषा' इत्यस्याज्यम् ।

(१०) 'मयीदम्' इत्यस्येन्द्रो मघवा, 'उपहूता पृथिवी' इत्यस्य पृथिवी ।

(११) 'उपहूतो द्यौः' इत्यस्य द्यौः, 'देवस्य त्वा' इत्यस्य सविता, 'प्रतिगृह्णामि' 'अग्नेष्ट्वा' इत्यनयोः प्राशित्रम् ।

(१२-१३) 'एतन्ते' इत्यस्य विश्वे देवाः ।

(१४) 'एषा ते' 'अग्ने वाजजित्' इत्यनयोरग्निः ।

(१५) 'अग्नीषोमयोः' 'अग्नीषोमौ' इत्यनयोरग्नीषोमौ, 'इन्द्राग्न्योः' 'इन्द्राग्नी' इत्यनयोरिन्द्राग्नी ।
'सुभ्यस्त्वा' 'रुद्रेभ्यस्त्वा' 'आदित्येभ्यस्त्वा' इत्येषां परिधयः, 'सञ्जानाथाम्' 'व्यन्तु वयोक्तम्' 'मरुताऽपृषतीः' इत्येषां प्रस्तरः, 'चक्षुष्पा अग्ने' इत्यस्याग्निः ।

(१७) 'यम्परिधिम्' 'अग्नेः प्रियम्' इत्यनयोरग्निः ।

(१८) 'सꣳस्रवभागा' इत्यस्य विश्वे देवाः ।

(१९) 'घृताची स्थः' इत्यस्य स्रुचौ, 'यज्ञ नमश्च' इत्यस्य यज्ञः ।

(२०) 'अग्नेदब्धायो' इत्यस्य गार्हपत्योऽग्निः, 'अग्नये संवेशपतये' इत्यस्य दक्षिणाग्निः, 'सरस्वत्यै' इत्यस्य सरस्वती ।

(२१) 'वेदोसि' इत्यस्य वेदः, 'देवा गातुविदः' इत्यस्य वातः ।

(२२) 'सम्बर्हिरङ्क्ताम्' इत्यस्य बर्हिः ।

(२३) 'कस्त्वा' इत्यस्य प्रजापतिः, 'रक्षसां भागः' इत्यस्य रक्षांसि ।

(२४) 'सं वर्चसा' इत्यस्य त्वष्टा ।

(२५) 'दिवि विष्णुः' 'अन्तरिक्षे विष्णुः' 'पृथिव्यां विष्णुः' इत्येषां विष्णुः, 'अस्मादन्नात्' इत्यस्य भागः, 'अस्यै प्रतिष्ठायाः' इत्यस्य भूमिः, 'अगन्म स्वः' इत्यस्य देवाः, 'सञ्ज्योतिषा' इत्यस्याहवनीयः ।

(२६) 'स्वयम्भूरसि' 'सूर्यस्यावृतम्' इत्यनयोः सूर्यः ।

(२७) 'अग्ने गृहपते' इत्यस्य गार्हपत्यः, 'सूर्यस्यावृतम्' इत्यस्य सूर्यः ।

(२८) 'अग्ने व्रतपते' 'इदमहम्' इत्यनयोरग्निः ।

(२९) 'अग्नये कव्यवाहनाय' 'सोमाय पितृमते' इत्यनयोर्देवाः, 'अपहता असुराः' इत्यस्यासुराः ।

(३०) 'ये रूपाणि' इत्यस्य कव्यवाहनोऽग्निः ।
(३१) 'अत्र पितरः' 'अमी मदन्त' इत्यनयोः पितरः ।
(३२) 'नमो वः पितरो रसाय' इत्यस्य रसः, 'नमो वः पितरः शोषाय' इत्यस्य शोषः, 'नमो वः पितरो जीवाय' इत्यस्य जीवः, 'नमो वः पितरः स्वधायै' इत्यस्य स्वधा, 'नमो वः पितरो घोराय' इत्यस्य घोरः, 'नमो वः पितरो मन्यवे' इत्यस्य मन्युः, 'गृहान्नः' 'एतद्वः' इत्यनयोः पितरः ।
(३३) 'आधत्त पितरः' इत्यस्य पितरः ।
(३४) 'ऊर्जं वहन्तीः' इत्यस्यापः ॥

छन्दः (४) 'वीतिहोत्रन्त्वा' इत्यस्य गायत्री, (१४) 'एषा ते अग्ने' इत्यस्यानुष्टुप्, (१६) 'मरुताम्पृषतीः' 'चक्षुष्पा अग्ने' इत्यनयोर्बृहती, (१७) 'यम्परिधिम्' इत्यस्य विराड्रूपा त्रिष्टुप्, 'अग्नेः प्रियम्' इति यजुः, (१८) 'सꣳस्रवभागा' इत्यस्य त्रिष्टुप्, 'स्वाहा वाट्' इति यजुः, (२१) 'देवा गातुविदः' इत्यस्य विराट्, (२२) 'सम्बर्हिरङ्क्ताम्' इत्यस्य विराड्रूपा त्रिष्टुप्, (२४) 'सं वर्चसा' (३०) 'ये रूपाणि' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (३३) 'आधत्त पितरः' इत्यस्य गायत्री, (३४) 'ऊर्जं वहन्तीः' इत्यस्य विराट् ॥

॥ हरिःॐ ॥

॥१॥ कृ॒ष्णो॑स्याखरे॒ष्ठो॒ग्ग्नये॑ त्वा॒ जुष्ट॒म्प्रोक्षा॑मि॒ व्वेदि॑रसि ब॒र्हिषे॑ त्वा॒ जुष्टा॒म्प्रोक्षा॑मि
ब॒र्हिर॑सि स्रु॒ग्ग्भ्यस्त्वा॒ जुष्ट॒म्प्रोक्षा॒म्म्यदि॑त्यै व्युन्द॑नम् ॥१॥
अदि॑त्यै व्युन्द॑नमसि॒ व्विष्णो॑ स्तु॒पो॒स्यूर्ण॑म्म्रदसन्त्वा स्तृणामि स्वासु॒स्त्थान्दे॒वेब्भ्यो॒
भुव॑पतये॒ स्वाहा॒ भुव॑नपतये॒ स्वाहा॑ भूताना॒म्पत॑ये॒ स्वाहा॑ ॥२॥
ग॒न्ध॒र्व्वस्त्वा॑ व्वि॒श्श्वाव॑सुः परि॑दधातु व्विश्श्व॒स्यारि॑ष्ट्यै॒ यज॑मानस्य परि॒धिर॑स्य॒ग्ग्निरि॒ड
ऽई॑डि॒तः । इन्द्र॑स्य बा॒हुर॑सि॒ दक्षि॑णो॒ व्विश्श्व॒स्यारि॑ष्ट्यै॒ यज॑मानस्य परि॒धिर॑स्य॒ग्ग्निरि॒डऽई॑डि॒तः । मि॒त्रावरु॑णौ त्वोत्त॒र॒तः परि॑धत्ता॒न्ध्रुवे॑ण॒ धर्म्म॑णा॒ व्विश्श्व॒स्यारि॑ष्ट्यै
यज॑मानस्य परि॒धिर॑स्य॒ग्ग्निरि॒डऽई॑डि॒तः ॥३॥
व्वी॒तिहो॑त्रन्त्वा कवे द्यु॒मन्त॒ꣳ समि॑धीमहि । अग्ने॑ बृ॒हन्त॑मध्व॒रे ॥४॥
स॒मिद॑सि॒ सूर्य्य॑स्त्वा पु॒रस्ता॑त्पातु॒ कस्या॑श्चिद॒भिश॑स्त्यै । स॒वि॒तुर्ब्बा॒हू स्त्थ॒ऽऊर्ण॑म्म्रदसन्त्वा स्तृणामि स्वासु॒स्त्थन्दे॒वेब्भ्य॒ऽआ त्वा॒ व्वस॑वो रु॒द्राऽआ॑दि॒त्याः स॑दन्तु ॥५॥
घृ॒ताच्य॑सि जु॒हूर्न्नाम्म्ना॒ सेदम्प्प्रि॒येण॒ धाम्म्ना॑ प्प्रि॒यꣳ सद॒ऽआसी॑द घृ॒ताच्य॑स्युप॒भृन्नाम्म्ना॒ सेदम्प्प्रि॒येण॒ धाम्म्ना॑ प्प्रि॒यꣳ सद॒ऽआसी॑द घृ॒ताच्य॑सि ध्रु॒वा नाम्म्ना॒ सेदम्प्प्रि॒येण॒
धाम्म्ना॑ प्प्रि॒यꣳ सद॒ऽआसी॑द प्प्रि॒येण॒ धाम्म्ना॑ प्प्रि॒यꣳ सद॒ऽआसी॑द । ध्रु॒वाऽअ॑सदन्नृ॒तस्य॒ योनौ॒ ता व्विष्णो॒ पाहि॑ पा॒हि य॒ज्ञम्पा॒हि य॒ज्ञप॑तिम्पा॒हि माँय्य॑ज्ञन्य॒म् ॥६॥
॥२॥ अग्ने॑ व्वाजजि॒द्वाज॑न्त्वा सरि॒ष्ष्यन्त॑व्वाज॒जित॒ꣳ सम्मा॑र्ज्मि । नमो॑ दे॒वेब्भ्य॑÷ स्व॒धा
पि॒तृब्भ्य॑÷ सु॒यमे॑ मे भूयास्त॒मस्क॑न्नम॒द्य ॥७॥

अस्कन्नमद्य देवेभ्यऽआज्यꣳ सम्भ्रियासमङ्घ्रिणा व्विष्ण्णो मा त्वावक्क्रमिषँव्वसुमतीमग्ने ते च्छायामुपस्त्थेषँव्विष्ण्णो स्त्थानमसीतऽइन्द्रो व्वीर्य्यमकृणोदूर्द्ध्वोद्ध्वरऽआस्त्थात् ॥८॥ ॥५॥

अग्ने व्वेर्होत्त्रँव्वेर्द्दूत्त्यमवतान्त्वान्द्यावापृथिवीऽअव त्वन्द्यावापृथिवी स्विष्ट्टकृद्देवेभ्यऽइन्द्रऽआज्येन हविषा भूत्त्स्वाहा सञ्ज्योतिषा ज्योतिः ॥९॥

॥३॥ मयीदमिन्द्रऽइन्द्रियन्दधात्त्वस्म्मान्रायो मघवानः सचन्ताम् । अस्म्माकꣳ सन्त्वाशिषः सत्त्या नः सन्त्वाशिषऽउपहूता पृथिवी मातोप माम्पृथिवी माता ह्वयतामग्निराग्नीद्ध्रात्त्स्वाहा ॥१०॥

उपहूतो द्यौष्प्पितोप मान्द्यौष्प्पिता ह्वयतामग्निराग्नीद्ध्रात्त्स्वाहा ।
देवस्य त्वा सवितुः प्प्रसवेऽश्विनोर्ब्बाहुब्भ्याम्पूष्ण्णो हस्त्ताब्भ्याम् ।
प्रतिगृह्णाम्म्यग्नेष्ट्वास्येन प्प्राश्नामि ॥११॥

एतन्ते देव सवितर्य्यज्ञम्प्राहुर्ब्बृहस्प्पतये ब्रह्मणे । ॥६॥
तेन यज्ञमव तेन यज्ञपतिन्तेन मामव ॥१२॥

मनो जूतिर्ज्जुषतामाज्यस्य बृहस्प्पतिर्य्यज्ञमिमन्तनोत्त्वरिष्टँय्यज्ञꣳ समिमन्दधातु ।
व्विश्श्वे देवासऽइह मादयन्तामो३म्प्रतिष्ठ ॥१३॥

एषा तेऽअग्ने समित्तया व्वर्द्धस्व चा च प्प्यायस्व । व्वर्द्धिषीमहि च व्वयमा च प्प्यासिषीमहि । अग्ने व्वाजजिद्वाजन्त्वा ससृवाꣳसँव्वाजजितꣳ सम्मार्ज्मि ॥१४॥

॥४॥ अग्नीषोमयोरुज्जितिमनूज्जेषँव्वाजस्य मा प्प्रसवेन प्प्रोहामि । अग्नीषोमौ तमपनुदताँय्योस्म्मान्द्वेष्ट्टि यञ्च व्वयन्द्विष्म्मो व्वाजस्यैनम्प्रसवेनापोहामि । इन्द्राग्न्योरुज्जितिमनूज्जेषँव्वाजस्य मा प्प्रसवेन प्प्रोहामि । इन्द्राग्नी तमपनुदताँय्योस्म्मान्द्वेष्ट्टि यञ्च व्वयन्द्विष्म्मो व्वाजस्यैनम्प्रसवेनापोहामि ॥१५॥

व्वसुब्भ्यस्त्वा रुद्द्रेब्भ्यस्त्वादित्त्येब्भ्यस्त्वा सञ्जानाथान्द्यावापृथिवी मित्त्रावरुणौ त्वा व्वृष्ट्ट्यावताम् । व्यन्तु व्वयोक्तꣳ रिहाणा मरुताम्पृषतीर्ग्गच्छ व्वशा पृश्श्निर्ब्भूत्त्वा दिवङ्गच्छ ततो नो व्वृष्ट्टिमावह । चक्क्षुष्प्पाऽअग्नेसि चक्क्षुर्म्मे पाहि ॥१६॥

सम्परिधिम्पर्य्यधत्थाऽअग्ने देव पणिभिर्ग्गुह्यमानः । ॥७॥
तन्तऽएतमनु जोषम्भराम्म्येष नेत्त्वदपचेतयाताऽअग्नेः प्प्रियम्पाथोपीतम् ॥१७॥

सꣳस्रवभागा स्त्थेषा बृहन्तः प्प्रस्तरेष्ठाः परिधेयाश्च देवाः ।
इमाँव्वाचमभि व्विश्श्वे गृणन्तऽआसद्यास्मिन्बर्हिषि मादयद्ध्वꣳ स्वाहा व्वाट् ॥१८॥

घृताची स्त्थो धुर्य्यौ पातꣳ सुम्ने स्त्थः सुम्ने मा धत्तम् ।
यज्ञ नमश्च तऽउप च यज्ञस्य शिवे सन्तिष्ठस्व स्विष्टे मे सन्तिष्ठस्व ॥१९॥

॥५॥ अग्नेदब्धायोशीतम पाहि मा दिद्द्योः पाहि प्प्रसित्त्यै पाहि दुरिष्ट्यै पाहि दुरद्मन्न्याऽअविषन्नः पितुङ्कृणु सुषदा योनौ स्वाहा वाडग्नये सँवेशपतये स्वाहा सरस्वत्त्यै यशोभगिन्न्यै स्वाहा ॥२०॥

वेदोसि येन त्वन्देव वेद देवेब्भ्यो वेदोभवस्तेन मह्यँवेदो भूयाः । देवा गातुविदो गातुँवित्त्वा गातुमित । मनसस्प्पतऽइमन्देव यज्ञꣳ स्वाहा वाते धाः ॥२१॥

सम्बर्हिरङ्क्ताꣳ हविषा घृतेन समादित्त्यैर्व्वसुभिः सम्मरुद्भिः ।
समिन्द्रो विश्श्वेदेवेभिरङ्क्तान्दिव्यन्नभो गच्छतु यत्त्स्वाहा ॥२२॥

कस्त्वा विमुञ्चति स त्वा विमुञ्चति कस्म्मै त्वा विमुञ्चति तस्म्मै त्वा विमुञ्चति ।
पोषाय रक्क्षसाम्भागोसि ॥२३॥

॥६॥ सँवर्च्चसा पयसा सन्तनूभिरगन्म्महि मनसा सꣳ शिवेन ।
त्वष्टा सुदत्रो विदधातु रायोनुमार्ष्टु तन्न्वो यद्विलिष्टम् ॥२४॥

दिवि विष्णुर्व्यक्रꣳस्त जागतेन च्छन्दसा ततो निर्भक्तो योस्म्मान्द्वेष्टि यञ्च वयन्द्विष्म्मोन्तरिक्षे विष्णुर्व्यक्रꣳस्त त्रैष्टुभेन च्छन्दसा ततो निर्भक्तो योस्म्मान्द्वेष्टि यञ्च वयन्द्विष्म्मः पृथिव्याँविष्णुर्व्यक्रꣳस्त गायत्रेण च्छन्दसा ततो निर्भक्तो योस्म्मान्द्वेष्टि यञ्च वयन्द्विष्म्मोस्म्मादन्नादस्यै प्प्रतिष्ठायाऽअगन्म्म स्वः सञ्ज्योतिषाभूम ॥२५॥

स्वयम्भूरसि श्श्रेष्ठो रश्म्मिर्वर्च्चोदाऽअसि वर्च्चो मे देहि ।
सूर्य्यस्यावृतमन्न्वावर्त्ते ॥२६॥

अग्ने गृहपते सुगृहपतिस्त्वयाग्नेहङ्गृहपतिना भूयासꣳ सुगृहपतिस्त्वम्मयाग्ने गृहपतिना भूयाः । अस्त्थूरि णौ गार्हपत्त्यानि सन्तु शतꣳ हिमाः सूर्य्यस्यावृतमन्न्वावर्त्ते ॥२७॥

अग्ने व्रतपते व्रतमचारिषन्तदशकन्तन्मेराधीदमहँय्यऽएवास्म्मि सोस्म्मि ॥२८॥

॥७॥ अग्नये कव्व्यवाहनाय स्वाहा सोमाय पितृमते स्वाहा ।
अपहताऽअसुरा रक्क्षाꣳसि वेदिषदः ॥२९॥

ये रूपाणि प्प्रतिमुञ्चमानाऽअसुराः सन्तः स्वधया चरन्ति ।
परापुरो निपुरो ये भरन्त्यग्निष्टाँल्लोकात्त्प्रणुदात्त्यस्म्मात् ॥३०॥

अत्र॑ पितरो मादयध्वँ॑ यथाभा॒गमावृ॑षायध्वम् ।
अमी॑मदन्त पि॒तरो॑ यथाभा॒गमावृ॑षायिषत ॥३१॥

नमो॑ वः पितरो॒ रसा॑य॒ नमो॑ वः पितरः॒ शोषा॑य॒ नमो॑ वः पितरो जी॒वाय॒ नमो॑ वः पितरः स्व॒धायै॒ नमो॑ वः पितरो घो॒राय॒ नमो॑ वः पितरो म॒न्यवे॒ नमो॑ वः पितरः॒ पित॑रो॒ नमो॑ वो गृ॒हान्नः॑ पितरो दत्त स॒तो वः॑ पितरो दे॒ष्मैतद्वः॑ पितरो॒ वास॒ऽ आध॑त्त ॥३२॥

आध॑त्त पितरो॒ गर्भ॑ङ्कुमा॒रम्पुष्क॑रस्रजम् । यथे॒ह पु॒रु॒षोस॑त् ॥३३॥

ऊर्जँ॒ वह॑न्तीर॒मृत॑ङ्घृ॒तम्पयः॑ की॒लाल॑म्परि॒स्रुत॑म् । स्व॒धा स्थ॑ त॒र्प्पय॑त मे पि॒तॄन् ॥३४॥

॥ इति द्वितीयोऽध्यायः ॥

अथ तृतीयोऽध्यायः

ऋषिः(१) ‘समिधाग्निम्’ इत्यारभ्य (८) ‘त्रिꣳशद्धाम’ इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिः, देवाः, अग्निः, गन्धर्वा वा ऋषयः । विशेषतश्च—(१) ‘समिधाग्निम्’ इत्यस्याङ्गिरसो विरूपः, (२) ‘सुसमिद्धाय’ इत्यस्य वसुश्रुतः, (३) ‘तन्त्वा’ इत्यस्य भरद्वाजः, (६) ‘आयङ्गौः’ (७) ‘अन्तश्चरसि’ (८) ‘त्रिꣳशद्धाम’ इत्येषां सर्पराज्ञी कद्रूः ।

(९) ‘अग्निर्ज्योतिः’ इत्यारभ्य (१०) ‘सजूर्देवेन’ इत्यन्तानां प्रजापतिस्तत्रापि (९) ‘अग्निर्वर्चः’ ‘सूर्यो वर्चः’ इत्यनयोस्तक्षा, ‘ज्योतिः सूर्यः’ इत्यस्य चैलकिर्जीवलः ।

(११) ‘उपप्रयन्त’ इत्यारभ्य (३६) ‘परि ते’ इत्यन्तानां देवाः । तत्रापि—(११) ‘उपप्रयन्त’ इत्यस्य गोतमो राहूगणः, (१२) ‘अग्निर्मूर्धा’ इत्यस्य विरूपः, (१३) ‘उभा वाम्’ इत्यस्य भरद्वाजः, (१४) ‘अयन्ते’ इत्यस्य भारतौ देवश्रवोदेववातौ, (१५) ‘अयमिह’ इत्यस्य वामदेवः, (१६) ‘अस्य प्रत्नाम्’ इत्यस्यावत्सारः, (१८) ‘चित्रावसो’ इत्यस्य ऋषयः, (२२) ‘उप त्वा’ (२३) ‘राजन्तमध्वराणाम्’ (२४) ‘स नः’ इत्येषां वैश्वामित्रो मधुच्छन्दाः, (२५) ‘अग्ने त्वम्’ इत्यस्य बन्धुः, ‘वसुरग्निः’ इत्यस्य सुबन्धुः, (२६) ‘तन्त्वा’ इत्यस्य श्रुतबन्धुः, ‘स नः’ इत्यस्य विप्रबन्धुः, (२८) ‘सोमानꣳ स्वरणम्’ (२९) ‘यो रेवान्’ (३०) ‘मा नः’ इत्येषां ब्रह्मणस्पतिर्मेधातिथिर्वा, (३१) ‘महि त्रीणाम्’ (३२) ‘नहि तेषाम्’ (३३) ‘ते हि’ इत्येषां सत्यधृतिर्वारुणिः, (३४) ‘कदा चन’ इत्यस्य मधुच्छन्दाः, (३५) ‘तत्सवितुः’ इत्यस्य विश्वामित्रः, (३६) ‘परि ते’ इत्यस्य वामदेवः ।

(३७) ‘भूर्भुवः’ इत्यस्यासुरिः, ‘नर्य प्रजाम्’ इत्यारभ्य (४०) ‘अयमग्निः पुरीष्यः’ इत्यन्तानामादित्यः ।

(४१) ‘गृहा मा’ (४२) ‘येषामध्येति’ (४३) ‘उपहूता इह’ इत्येषां बार्हस्पत्यः शंयुः ।

(४४) ‘प्रघासिनः’ इत्यारभ्य (६३) ‘निवर्तयामि’ इत्यन्तानां प्रजापतिस्तत्रापि (४६) ‘मो षू णः’ इत्यस्यागस्त्यः, (४९) ‘पूर्णा दर्वि’ (५०) ‘देहि मे’ इत्यनयोरौर्णवाभः, (५१) ‘अक्षन्नमीमदन्त’ (५२) ‘सुसन्दृशन्त्वा’ इत्यनयोर्गोतमः, (५३) ‘मनो नु’ (५४) ‘आ न एतु’ (५५) ‘पुनर्नः’ (५६) ‘वयꣳ सोम’ इत्येषां बन्धुः, (६०) ‘त्र्यम्बकम्० पुष्टिवर्धनम्’ इत्यस्य वसिष्ठः, (६२) ‘त्र्यायुषम्’ इत्यस्य नारायणः ॥

देवता(१) ‘समिधाग्निम्’ (२) ‘सुसमिद्धाय’ (३) ‘तन्त्वा’ (४) ‘उप त्वा’ इत्येषामग्निः, (५) ‘भूर्भुवः स्वः’ इत्येषां क्रमेणाग्निवायुसूर्याः, ‘द्यौरिव’ इत्यस्य लिङ्गोक्ता ।

(६) ‘आयङ्गौः’ (७) ‘अन्तश्चरति’ (८) ‘त्रिꣳशद्धाम’ इत्येषामग्निः ।

(९) ‘अग्निर्ज्योतिः’ ‘सूर्यो ज्योतिः’ ‘अग्निर्वर्चः’ ‘सूर्यो वर्चः’ ‘ज्योतिः सूर्यः’ (१०) ‘सजूर्देवेन सवित्रा सजू रात्र्या’ ‘सजूर्देवेन सवित्रा सजूरुषसा’ इत्येषां लिङ्गोक्ताः ।

(११) 'उपप्रयन्तः' (१२) 'अग्निर्मूर्धा' इत्यनयोरग्निः ।

(१३) 'उभा वाम्' इत्यस्येन्द्राग्नी ।

(१४) 'अयन्ते' (१५) 'अयमिह' इत्यनयोरग्निः ।

(१६) 'अस्य प्रत्नाम्' इत्यस्य गौरग्निः पयो वा ।

(१७) 'तनूपा अग्ने' 'आयुर्दा अग्ने' 'वर्चोदा अग्ने' 'अग्ने यन्मे' (१८) 'इन्धानास्त्वा' इत्येषामग्निः, 'चित्रावसो' इत्यस्य रात्रिः ।

(१९) 'सन्त्वमग्ने' इत्यस्याग्निः ।

(२०) 'अन्ध स्थ' (२१) 'रेवती रमध्वम्' (२२) 'सꣳहितासि' इत्येषां गौः ।

(२२) 'उप त्वाग्ने' (२३) 'राजन्तमध्वराणाम्' (२४) 'स नः' (२५) 'अग्ने त्वम्' 'वसुरग्निः' (२६) 'तन्त्वा' 'स नो बोधि' इत्येषामग्निः ।

(२७) 'इड एहि' 'काम्या एत' इत्यनयोर्गौः ।

(२८) 'सोमानꣳ स्वरणम्' (२९) 'यो रेवान्' (३०) 'मा नः' इत्येषां ब्रह्मणस्पतिः ।

(३१) 'महि त्रीणाम्' (३२) 'नहि तेषाम्' (३३) 'ते हि' इत्येषामादित्यः ।

(३४) 'कदा चन' इत्यस्येन्द्रः ।

(३५) 'तत्सवितुः' इत्यस्य सविता ।

(३६) 'परि ते' इत्यस्याग्निः, (३७) 'भूर्भुवः स्वः' इत्यस्य गार्हपत्याहवनीयावग्नी, 'नर्य प्रजाम्' इत्यस्य गार्हपत्यः, 'शꣳस्य पशून्' इत्यस्याहवनीयः, 'अथर्य पितुम्' इत्यस्य दक्षिणाग्निः ।

(३८) 'आ गन्म' इत्यस्याहवनीयः ।

(३९) 'अयमग्निर्गृहपतिः' इत्यस्य गार्हपत्यः ।

(४०) 'अयमग्निः पुरीष्यः' इत्यस्यान्वाहार्यपचनः ।

(४१) 'गृहा मा' (४२) 'येषामध्येति' (४३) 'उपहूता इह' इत्येषां वास्तुः ।

(४४) 'प्रघासिनः' (४५) 'यद्ग्रामे' इत्यनयोर्मरुतः ।

(४६) 'मो षू णः' इत्यस्येन्द्रो मरुतश्च ।

(४७) 'अक्रन् कर्म' इत्यस्याग्निः ।

(४८) 'अवभृथ निचुम्पुण' इत्यस्य यज्ञः ।

(४९) 'पूर्णा दर्वि' (५०) 'देहि मे' (५१) 'अक्षन्नमीमदन्त' (५२) 'सुसन्दृशन्त्वा' इत्येषामिन्द्रः ।

(५३) 'मनो नु' (५४) 'आ न एतु' (५५) 'पुनर्नः' इत्येषां मनः ।

(५६) 'वयꣳ सोम' इत्यस्य सोमः ।

(५७) 'एष ते० स्वाहा' 'एष ते० पशुः' (५८) 'अव रुद्रम्' (५९) 'भेषजमसि' (६०) 'त्र्यम्बकं० पुष्टिवर्धनम्' 'त्र्यम्बकं० पतिवेदनम्' (६१) 'एतत्ते' इत्येषां रुद्रः ।

(६२) 'त्र्यायुषञ्जमदग्नेः' इत्यस्य यजमानाशीः ।

(६३) 'शिवो नामासि' इत्यस्य क्षुरः, 'निवर्तयामि' इत्यस्य लिङ्गोक्ता ॥

छन्दः (१) 'समिधाग्निम्' इत्यादिचतुर्णाम्, (६) 'आयङ्गौः' इत्यादित्रयाणाम्, (९) 'अग्निर्ज्योतिः' इत्यादिनवानाञ्च गायत्री, (१३) 'उभा वाम्' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (१४) 'अयन्ते' इत्यस्यानुष्टुप्, (१५) 'अयमिह' इत्यस्य जगती, (१६) 'अस्य प्रत्नाम्' इत्यस्य गायत्री, (१८) 'इन्धानास्त्वा' इत्यस्य महापङ्क्तिः, (२२) 'उप त्वाग्ने' इत्यादित्रयाणां गायत्री, (२५) 'अग्ने त्वम्' इत्यादिचतुर्णां द्विपदा विराट्, (२८) 'सोमानम्' इत्यादिषण्णां गायत्री, (३४) 'कदा चन' इत्यस्य पथ्याबृहती, (३५) 'तत्सवितुः' (३६) 'परि ते' इत्यनयोर्गायत्री, (३८) 'आगन्म' इत्यस्यानुष्टुप्, (३९) 'अयमग्निर्गृहपतिः' इत्यस्य न्यङ्कुसारिणी बृहती, (४०) 'अयमग्निः पुरीष्यः' इत्यस्यानुष्टुप्, (४१) 'गृहा मा' इत्यस्य विराड्रूपा त्रिष्टुप्, (४२) 'येषामध्येति' इत्यस्यानुष्टुप्, (४३) 'उपहूता इह' इत्यस्य महापङ्क्तिः, (४४) 'प्रघासिनो हवामहे' इत्यस्य गायत्री, (४५) 'यद्ग्रामे'

इत्यस्यानुष्टुप्, (४६) 'मो षू णः' इत्यस्य विराट्, (४७) 'अक्रन्कर्म' इत्यस्यानुष्टुप्, (४८) 'अवभृथ निचुम्पुण' इत्यादित्रयाणामनुष्टुप्, (५१) 'अक्षन्नमीमदन्त' 'सुसन्दृशन्त्वा' इत्यनयोः पङ्क्तिः, (५३) 'मनो नु' इत्यादिचतुर्णां गायत्री, (५८) 'अव रुद्रम्' इत्यस्य पङ्क्तिः, (५९) 'भेषजमसि' इत्यस्य ककुप्, (६०) 'त्र्यम्बकं यजामहे' इत्यादिद्वयोरनुष्टुप्, (६१) 'एतत्ते' इत्यस्यास्तारपङ्क्तिः, (६२) 'त्र्यायुषञमदग्नेः' इत्यादित्रयाणामुष्णिक् ॥

॥ हरिःॐ ॥

॥१॥ स॒मिधा॒ग्निन्दु॑वस्यत घृ॒तैर्ब्बो॑धय॒ताति॑थिम्। आस्मि॑न्ह॒व्या जु॑होतन ॥१॥
सु॒स॑मिद्धाय शो॒चिषे॑ घृ॒तन्ती॒व्रञ्जु॑होतन। अ॒ग्नये॑ जा॒तवे॑दसे ॥२॥
तन्त्वा॑ स॒मिद्भि॑रङ्गिरो घृ॒तेन॑ व्वर्द्धयामसि। बृ॒हच्छो॑चा यविष्ठ्य ॥३॥
उप॑ त्वाग्ने ह॒विष्म॑तीर्घृ॒ताची॑र्य्यन्तु हर्य्यत। जुष॑स्व स॒मिधो॒ मम॑ ॥४॥
॥२॥ भूर्ब्भुव॒ः स्व॒र्द्यौरि॑व भू॒म्ना पृ॑थि॒वीव॑ व्वरि॒म्म्णा।
तस्या॑स्ते पृथिवि देवयजनि पृ॒ष्ठे॒ग्निम॑न्ना॒दम॒न्नाद्या॒याद॑धे ॥५॥
आयङ्गौः पृश्नि॑रक्क्रमी॒दस॑दन्मा॒तर॑म्पु॒रः। पि॒तर॑ञ्च प्प्र॒यन्त्स्वः॑ ॥६॥
अ॒न्तश्च॑रति रोच॒नास्य प्प्रा॒णाद॑पान॒ती। व्य॑ख्यन्महि॒षो दिव॑म् ॥७॥
त्रि॒ꣳशद्धाम॒ व्विरा॑जति॒ व्वाक्प॑त॒ङ्गाय॑ धीयते। प्रति॒वस्तो॒रह॒ द्यु॒भिः॑ ॥८॥
॥३॥ अ॒ग्निर्ज्ज्योति॒र्ज्ज्योति॑र॒ग्निः स्वाहा॒ सूर्य्यो॒ ज्ज्योति॒र्ज्ज्योति॒ः सूर्य्य॒ः स्वाहा॑।
अ॒ग्निर्व्वर्च्चो॒ ज्ज्योति॒र्व्वर्च्च॒ः स्वाहा॒ सूर्य्यो॒ व्वर्च्चो॒ ज्ज्योति॒र्व्वर्च्च॒ः स्वाहा॑।
ज्योति॒ः सूर्य्य॒ः सूर्य्यो॒ ज्ज्योति॒ः स्वाहा॑ ॥९॥
स॒जूर्द्दे॒वेन॑ सवि॒त्रा स॒जू रात्र्येन्द्र॑वत्या। जु॒षा॒णोऽअ॒ग्निर्व्वे॑तु॒ स्वाहा॑।
स॒जूर्द्दे॒वेन॑ सवि॒त्रा स॒जूरु॒षसेन्द्र॑वत्या। जु॒षा॒णः सूर्य्यो॑ व्वेतु॒ स्वाहा॑ ॥१०॥
॥४॥ उ॒प॒प्प्र॒यन्तो॑ऽअद्ध्व॒रम्मन्त्रँ॑ व्वोचेमा॒ग्नये॑। आ॒रेऽअ॒स्मे च॑ शृण्व॒ते ॥११॥
अ॒ग्निर्म्मू॒र्द्धा दि॒वः क॒कुत्पति॑ः पृथि॒व्याऽअ॒यम्।
अ॒पाꣳ रेता॑ꣳसि जिन्वति ॥१२॥
उ॒भा वा॑मिन्द्राग्नीऽआहु॒वध्या॑ऽउ॒भा राध॑सः स॒ह मा॑द॒यध्यै॑।
उ॒भा दा॒तारा॑वि॒षाꣳ र॑यी॒णामु॒भा व्वाज॑स्य सा॒तये॑ हुवे वाम् ॥१३॥
अ॒यन्ते॒ योनि॑र्ऋ॒त्त्वियो॒ यतो॑ जा॒तोऽअरो॑चथाः।
तञ्जा॒नन्न॑ग्न॒ऽआरो॒हाथा॑ नो व्वर्द्धया र॒यिम् ॥१४॥
अ॒यमि॒ह प्प्र॑थ॒मो धा॑यि धा॒तृभि॒र्होता॒ यजि॑ष्ठोऽअद्ध्व॒रेष्वीड्य॑ः।
यमप्न॑वानो॒ भृग॑वो व्विरु॒रु॒चुर्व्वने॑षु चि॒त्रँ व्वि॒भ्वँ᳖ व्वि॒शेवि॑शे ॥१५॥

अ॒स्य प्प्र॒त्नामनु॒ द्युत॑ꣳ शु॒क्रन्दु॑दुह्रे॒ऽअह्र॑यः । पय॑ः सहस्र॒सामृषि॑म् ॥१६॥

त॒नू॒पाऽअ॑ग्ग्नेसि त॒न्व॑म्मे पाह्यायु॒र्द्दाऽअ॑ग्ग्ने॒स्यायु॑र्म्मे देहि वर्च्चो॒दाऽअ॑ग्ग्नेसि॒ वर्च्चो॑ मे देहि । अग्ग्ने॒ यन्मे॑ त॒न्वा॒ऽऊ॒नन्तन्म॒ऽआपृ॑ण ॥१७॥

इन्धा॑नास्त्वा श॒तꣳ हिमा॑ द्यु॒मन्त॒ꣳ समि॑धीमहि । वय॑स्वन्तो वय॒स्कृत॒ꣳ सह॑स्वन्तः सह॒स्कृत॑म् । अग्ग्ने॑ सपत्न॒दम्भ॑न॒मद॑ब्धासो॒ऽअदा॑भ्यम् । चित्रा॑वसो स्व॒स्ति ते॑ पा॒रम॑शीय ॥१८॥

सन्त्वम॑ग्ग्ने॒ सूर्य्य॑स्य॒ वर्च्च॑सागथाः॒ समृ॑षीणाꣳ स्तु॒तेन॑ । सम्प्प्रि॒येण॒ धाम्ना॒ सम॒हमायु॑षा॒ सँव्वर्च्च॑सा॒ सम्प्प्र॒जया॒ सꣳ रा॒यस्प्पोषे॑ण ग्ग्मिषीय ॥१९॥

अन्ध॒ स्त्थान्धो॑ वो भक्षीय॒ मह॑ स्त्थ॒ महो॑ वो भक्षीयोर्ज्ज॒ स्त्थोर्ज्जँ॑व्वो भक्षीय रा॒यस्प्पोष॑ स्त्थ रा॒यस्प्पोषँ॑व्वो भक्षीय ॥२०॥

रेव॑ती॒ रम॑द्ध्वम॒स्मिन्न्योना॑व॒स्मिन्न्गो॒ष्ठेस्मिँ॑ल्लो॒केस्मिन्न्क्षये॑ ।
इ॒हैव स्त॒ माप॑गात ॥२१॥

स॒ꣳहि॒तासि॑ विश्वरू॒प्प्यूर्जा॒ मावि॑श गौप॒त्त्येन॑ । उप॑ त्वाग्ग्ने दि॒वेदि॑वे॒ दोषा॑वस्तर्द्धि॒या व॒यम् । नमो॒ भर॑न्त॒ऽएम॑सि ॥२२॥

राज॑न्तमद्ध्व॒राणा॑ङ्गो॒पामृ॒तस्य॒ दीदि॑विम् । वर्द्ध॑मान॒ꣳ स्वे दमे॑ ॥२३॥

स न॑ः पि॒तेव॑ सू॒नवेग्ग्ने॑ सूपाय॒नो भ॑व । सच॑स्वा नः स्व॒स्तये॑ ॥२४॥

अग्ग्ने॒ त्वन्नो॒ऽअन्त॑मऽउ॒त त्रा॒ता शि॒वो भ॑वा वरू॒त्थ्यः॑ ।
व॒सु॑र॒ग्ग्निर्व्वसु॑श्श्रवा॒ऽअच्छा॑ नक्षि द्यु॒मत्त॑मꣳ र॒यिन्दाः॑ ॥२५॥

तन्त्वा॑ शोचिष्ठ दीदिवः सु॒म्नाय॑ नू॒नमी॑महे॒ सखि॑भ्यः ।
स नो॑ बोधि श्श्रु॒धी हव॑मुरु॒ष्या णो॑ऽअघाय॒तः सम॑स्मात् ॥२६॥

इड॒ऽएह्ह्यदि॑त॒ऽएहि॒ काम्म्या॒ऽएत॑ । मयि॑ वः काम॒धर॑णम्भूयात् ॥२७॥

सो॒मान॒ꣳ स्वर॑णङ्कृणु॒हि ब्र॑ह्मणस्प्पते । क॒क्क्षीव॑न्त॒ँय्यऽऔ॑शि॒जः ॥२८॥

यो रे॒वान्यो॑ऽअमीव॒हा व॑सु॒वित्पु॑ष्टि॒वर्द्ध॑नः ।
स नः॑ सिषक्तु॒ यस्तु॒रः ॥२९॥

मा नः॒ शꣳसो॒ऽअर॑रुषो धू॒र्त्तिः प्प्रण॒ङ्मर्त्त्य॑स्य । रक्षा॑ णो ब्रह्मणस्प्पते ॥३०॥

महि॑ त्त्री॒णामवो॑स्तु द्यु॒क्षम्मि॒त्रस्या॑र्य्य॒म्म्णः । दु॒रा॒धर्षँ॒व्वरु॑णस्य ॥३१॥

न॒हि तेषा॑म॒मा च॒न नाद्ध्व॑सु वार॒णेषु॑ । ईशे॑ रि॒पुर॒घश॑ꣳसः ॥३२॥

ते हि पु॒त्रासो॒ऽअदि॑तेः प्प्र॒जीव॑से॒ मर्त्त्या॑य । ज्ज्योति॒र्य्यच्छ॒न्त्यज॑स्रम् ॥३३॥

कु॒दा॒च॒न स्त्त॒रीर॑सि॒ नेन्द्र॑ सश्चसि दा॒शुषे॑ ।
उपो॒पेन्नु म॑घव॒न्भूय॒ऽइन्नु ते॒ दान॑न्दे॒वस्य॑ पृच्यते ॥३४॥
तत्त्स॑वि॒तुर्व्वरे॑ण्ण्य॒म्भर्ग्गो॑ दे॒वस्य॑ धीमहि । धियो॒ यो नः॑ प्प्रचो॒दया॑त् ॥३५॥
परि॑ ते दू॒डभो॒ रथो॒स्माँ२॥ऽअ॑श्श्नोतु व्वि॒श्श्वतः॑ । येन॒ रक्ष॑सि दा॒शुषः॑ ॥३६॥
५॥ भूर्भुव॒ः स्वः॑ सुप्प्र॒जाः प्प्र॒जाभि॑ः स्याꣳ सु॒वीरो॑ व्वी॒रैः सु॒पोष॒ः पोषैः॑ ।
नर्य्य॑ प्प्र॒जाम्मे॑ पाहि॒ शꣳस्य॑ प॒शून्मे॑ पाह्यथर्य्य पि॒तुम्मे॑ पाहि ॥३७॥
आग॑न्म व्वि॒श्श्ववे॑दसम॒स्म्मभ्य॑ँव्वसु॒वित्त॑मम् ।
अग्ने॑ सम्म्रा॒ड॒भि द्द्यु॒म्म्नम॒भि सह॒ऽआय॑च्छस्व ॥३८॥
अ॒यम॒ग्निर्गृ॒हप॑ति॒र्ग्गार्ह॑पत्त्यः प्प्र॒जाया॑ व्वसु॒वित्त॑मः ।
अग्ने॑ गृहपते॒ऽभि द्द्यु॒म्म्नम॒भि सह॒ऽआय॑च्छस्व ॥३९॥
अ॒यम॒ग्निः पु॑री॒ष्ष्यो॒ रयि॒मान्पु॑ष्टि॒वर्द्ध॑नः ।
अग्ने॑ पुरीष्ष्या॒भि द्द्यु॒म्म्नम॒भि सह॒ऽआय॑च्छस्व ॥४०॥
॥६॥ गृ॒हा मा बि॑भीत॒ मा वे॑पद्ध्व॒मूर्ज्ज॒म्बिभ्र॑त॒ऽएम॑सि । ऊर्ज्ज॒म्बिभ्र॑द्वः सु॒मना॑ः सुमे॒धा
गृ॒हानैमि॒ मन॑सा॒ मोद॑मानः ॥४१॥
येषा॑म॒द्ध्येति॑ प्प्र॒वस॒न्न्येषु॑ सौमन॒सो ब॒हुः ।
गृ॒हानुप॑ह्वयामहे॒ ते नो॑ जानन्तु जान॒तः ॥४२॥
उप॑हूता॒ऽइ॒ह गाव॒ऽउप॑हूताऽअजा॒वय॑ः । अथो॒ऽअन्न॑स्य की॒लाल॒ऽउप॑हूतो गृ॒हेषु॑ नः ।
क्षेमा॑य व॒ः शान्त्त्यै॒ प्प्रप॑द्द्ये शि॒वꣳ श॒ग्ग्मꣳ शँय्योः॒ शँय्योः॑ ॥४३॥
७॥ प्र॒घा॒सिनो॑ हवामहे म॒रुत॑श्च रि॒शाद॑सः । क॒र॒म्भेण॑ स॒जोष॑सः ॥४४॥
यद्ग्रामे॒ यदर॑ण्ण्ये॒ यत्त्स॒भायाँ॒य्यदि॑न्द्रि॒ये ।
यदेन॑श्चकृ॒मा व॒यमि॒दन्तदव॑यजामहे॒ स्वाहा॑ ॥४५॥
मो षू ण॒ऽइ॒न्द्रात्र॑ पृ॒त्त्सु दे॒वैरस्ति॒ हि ष्मा॑ ते शुष्मिन्नव॒याः ।
म॒हश्चि॒द्द्यस्य॑ मी॒ढुषो॑ य॒व्या ह॒विष्म्म॑तो म॒रुतो॒ व्वन्द॑ते॒ गीः ॥४६॥
अ॒क्र॒न्कर्म्म॑ कर्म्म॒कृत॑ः स॒ह व्वा॒चा म॑यो॒भुवा॑ ।
दे॒वेभ्य॒ः कर्म्म॑ कृ॒त्वास्त॒म्प्रेत॑ सचाभुवः ॥४७॥
अव॑भृथ निचुम्पुण निचे॒रुर॑सि निचुम्पु॒णः । अव॑ दे॒वैर्दे॒वकृ॑त॒मेनो॑ऽयासिष॒मव॒ मर्त्त्यै॒-
र्म्मर्त्त्य॑कृतम्पुरु॒राव्ण्णो॑ देव रि॒षस्प्पा॑हि ॥४८॥
८॥ पू॒र्ण्णा द॑र्व्वि॒ परा॑पत॒ सुपू॑र्ण्णा॒ पुन॒राप॑त । व॒स्नेव॒ व्विक्क्री॑णावहा॒ऽइष॒मूर्ज्जꣳ शतक्रतो ॥४९॥

देहि मे ददामि ते नि मे धेहि नि ते दधे ।
निहारञ्च हरासि मे निहारन्निहराणि ते स्वाहा ॥५०॥

९॥ अक्क्षन्नमीमदन्त ह्यव प्प्रियाऽअधूषत । अस्त्तोषत स्वभानवो व्विप्प्रा नविष्ठया
मती योजा न्विन्द्र ते हरी ॥५१॥
सुसन्दृशन्त्वा व्वयम्मघवन्वन्दिषीमहि । प्र नूनम्पूर्णवन्धुर स्त्तुतो यासि व्वशाँ२॥ऽअनु
योजा न्विन्द्र ते हरी ॥५२॥
मनो न्वाह्वामहे नाराशꣳसेन स्त्तोमेन । पितृणाञ्च मन्मभिः ॥५३॥
आ नऽएतु मनः पुनः क्क्रत्वे दक्क्षाय जीवसे ।
ज्योक्क्च सूर्य्यन्दृशे ॥५४॥
पुनर्न्नः पितरो मनो ददातु दैव्व्यो जनः । जीवँव्व्रातꣳ सचेमहि ॥५५॥
व्वयꣳ सोम व्व्रते तव मनस्तनूषु बिब्भ्रतः । प्रजावन्तः सचेमहि ॥५६॥

१०॥ एष ते रुद्र भागः सह स्वस्राम्बिकया तञ्जुषस्व
स्वाहैष ते रुद्र भागऽआखुस्ते पशुः ॥५७॥
अव रुद्रमदीमह्यव देवन्त्र्यम्बकम् । यथा नो व्वस्यसस्करद्यथा नः श्रेयसस्करद्यथा
नो व्यवसाययात् ॥५८॥
भेषजमसि भेषजङ्गवेश्श्वाय पुरुषाय भेषजम् । सुखम्मेषाय मेष्यै ॥५९॥
त्र्यम्बकँय्यजामहे सुगन्धिम्पुष्टिवर्द्धनम् ।
उर्व्वारुकमिव बन्धनान्मृत्त्योर्म्मुक्क्षीय मामृतात् ।
त्र्यम्बकँय्यजामहे सुगन्धिम्पतिवेदनम् ।
उर्व्वारुकमिव बन्धनादितो मुक्क्षीय मामुतः ॥६०॥
एतत्ते रुद्रावसन्तेन परो मूजवतोतीहि । अवततधन्वा पिनाकावसः कृत्तिवासा
ऽअहिꣳसन्नः शिवोतीहि ॥६१॥
त्र्यायुषञ्जमदग्नेः कश्श्यपस्य त्र्यायुषम् ।
यद्देवेषु त्र्यायुषन्तन्नोऽअस्तु त्र्यायुषम् ॥६२॥
शिवो नामासि स्वधितिस्ते पिता नमस्तेऽअस्तु मा मा हिꣳसीः । निवर्त्तयाम्म्यायुषेन्नाद्याय प्प्रजननाय रायस्प्पोषाय सुप्प्रजास्त्वाय सुवीर्य्याय ॥६३॥

॥ इति तृतीयोऽध्यायः ॥

अथ चतुर्थोऽध्यायः

ऋषिः(१) 'एदमगन्म' इत्यारभ्य (३७) 'या ते' इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिर्ऋषिः। विशेषतश्च—(८) 'विश्वो देवस्य' इत्यस्य स्वस्त्यात्रेयः, (१०) 'ऊर्गस्याङ्गिः' इत्यस्याङ्गिरसः, (१६) 'त्वमग्ने' इत्यस्य वत्सः, (३५) 'नमो मित्रस्य' इत्यस्याभितपनः सूर्यः, (३७) 'या ते' इत्यस्य गोतमः।

देवता(१) 'एदमगन्म' 'ऋक्सामाभ्याम्' इत्यनयोर्देवयजनम्, 'इमा आपः' इत्यस्यापः, 'ओषधे त्रायस्व' इत्यस्य कुशतरुणम्, 'स्वधिते मैनम्' इत्यस्य क्षुरः।

(२) 'आपो अस्मान्' 'उदिदाभ्यः' इत्यनयोरापः, 'दीक्षातपसोः' इत्यस्य वासः।

(३) 'महीनां पयः' इत्यस्य नवनीतम् 'वृत्रस्यासि' इत्यस्याञ्जनम्।

(४) 'चित्पतिर्मा' 'वाक्पतिर्मा' इत्यनयोः प्रजापतिः, 'देवो मा' इत्यस्य सविता।

(५) 'आ वः' इत्यस्य देवाः।

(६) 'स्वाहा यज्ञम्' 'स्वाहोरोरन्तरिक्षात्' 'स्वाहा द्यावापृथिवीभ्याम्' 'स्वाहा वातात्' इत्येषां यज्ञः।

(७) 'आकूत्यै प्रयुजे' 'मेधायै मनसे' 'दीक्षायै तपसे' 'सरस्वत्यै पूष्णे' इत्येषामग्निः, 'आपो देवीः' इत्यस्य लिङ्गोक्ता।

(८) 'विश्वो देवस्य' इत्यस्य सविता।

(९) 'ऋक्सामयोः' इत्यस्य कृष्णाजिने, 'शर्मासि' इत्यस्य कृष्णाजिनम्।

(१०) 'ऊर्गस्याङ्गिः' इत्यस्य मेखला, 'सोमस्य नीविः' इत्यस्य नीविः, 'विष्णोः शर्मासि' इत्यस्य वासः, 'इन्द्रस्य योनिः' 'सुसस्याः' इत्यनयोः कृष्णविषाणा, 'उच्छ्रयस्व' इत्यस्य दण्डः।

(११) 'व्रतङ्कृणुत' इत्यस्य यज्ञः, 'दैवीन्धियम्' इत्यस्य धीः, 'ये देवा' इत्यस्याध्यात्मं वाक् प्राणोदानौ चक्षुः श्रोत्रम्, अधिदैवतञ्चाग्निर्मित्रावरुणावादित्यो विश्वे देवाः।

(१२) 'श्वात्राः पीताः' इत्यस्यापः।

(१३) 'इयन्ते' 'पृथिव्याः' इत्यनयोर्लोष्टम्, 'अपो मुञ्चामि' [illegible]स्य मूत्रम्।

(१४) 'अग्ने त्वम्' (१५) 'पुनर्मनः' (१६) 'त्वमग्ने' इत्येषामग्निः, 'रास्स्वेयत्' इत्यस्य सोमः।

(१७) 'एषा ते' इत्यस्य हिरण्यमाज्यञ्च, 'जूरसि' इत्यस्य वाक्, (१८) 'शुक्रमसि' इत्यस्य हिरण्यम्।

(१९) 'चिदसि' (२०) 'अनु त्वा' (२१) 'वस्व्यस्यदितिः' इत्येषां सोमक्रयणी गौर्वाग्रूपा।

(२२) 'अदित्यास्त्वा' इत्यस्याज्यम्, 'अस्मे रमस्व' 'अस्मे ते' 'त्वे रायः' 'मे रायः' 'मा वयम्' 'तोतो रायः' इत्येषां लिङ्गोक्ताः।

(२३) 'समख्ये देव्या' इत्यस्य पत्न्याशीः।

(२४) 'एष ते' इत्यस्य लिङ्गोक्ता, 'आस्माकोसि' इत्यस्य सोमः।

(२५) 'अभि त्यम्' इत्यस्य सविता, 'प्रजाभ्यस्त्वा' 'प्रजास्त्वा' (२६) 'शुक्रन्त्वा' इत्येषां सोमः, 'सग्मे ते' 'अस्मे ते' इत्यनयोर्लिङ्गोक्ता, 'तपसस्तनूः' इत्यस्य अजा, 'परमेण पशुना' (२७) 'मित्रो नः' 'इन्द्रस्योरुम्' इत्येषां सोमः, 'स्वान भ्राजाङ्घारे' इत्यस्य धिष्ण्यनामानि।

(२८) 'परि माग्ने' इत्यस्याग्निः।

(२९) 'प्रति पन्थाम्' इत्यस्य पन्थाः।

(३०) 'आदित्यास्त्वक्' इत्यस्य कृष्णाजिनम्, 'अदित्यै सदः' इत्यस्य सोमः, 'अस्तभ्नाद्द्याम्' (३१) 'वनेषु व्यन्तरिक्षम्' इत्यनयोर्वरुणः।

(३२) 'सूर्यस्य चक्षुः' इत्यस्य कृष्णाजिनम्।

(३३) 'उस्रावेतम्' इत्यस्यानड्वाहौ।

(३४) 'भद्रो मेसि' इत्यस्य सोमः।

(३५) 'नमो मित्रस्य' इत्यस्य सूर्यः ।

(३६) 'वरुणस्योत्तम्भनमसि' 'वरुणस्य स्कम्भसर्जनी स्थः' 'वरुणस्य ऋतसदन्यसि' 'वरुणस्य ऋतसदनमसि' 'वरुणस्य ऋतसदनमासीद' इत्येषां वरुणः ।

(३७) 'या ते' इत्यस्य सोमः ॥

छन्दः(१) 'एदमगन्म' (२) 'आपोस्माकम्' इत्यनयोरत्यष्टिः. (५) 'आ वः' इत्यस्य दैव्यनुष्टुप्. (७) 'आपो देवीः' इत्यस्य विराट्. (८) 'विश्वो देवस्य' इत्यस्यानुष्टुप्. (१२) 'श्वात्राः पीताः' इत्यस्य जगती, (१४) 'अग्ने त्वम्' इत्यस्यानुष्टुप्. (१६) 'त्वमग्ने' इत्यस्य गायत्री. (२१) 'वस्व्यस्यदितिः' इत्यस्यानुष्टुब् बृहती वा. (२३) 'समख्ये देव्या' इत्यस्यास्तारपङ्क्तिः. (२५) 'अभि त्यम्' इत्यस्याष्टिः. (२८) 'परि माग्ने' इत्यस्य पुरस्ताद्बृहती. (२९) 'प्रति पन्थाम्' इत्यस्यानुष्टुप्, (३०) [illegible]द्याम्', (३१) 'वनेषु व्यन्तरिक्षम्' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (३२) 'सूर्यस्य चक्षुः' इत्यस्यानुष्टुप्. (३३) [illegible]वेतम्' इत्यस्योर्ध्वबृहती, (३५) 'नमो मित्रस्य' इत्यस्य जगती, (३७) 'या ते' इत्यस्य त्रिष्टुप् ॥

॥ हरिःॐ ॥

॥१॥ एदमगन्म देवयजनम्पृथिव्व्या यत्र देवासोऽअजुषन्त व्विश्श्वे । ऋक्क्सामाभ्याꣳ सन्तरन्तो यजुर्ब्भी रायस्प्पोषेण समिषा मदेम । इमाऽआपः शमु मे सन्तु देवीरोषधे त्रायस्व स्वधिते मैनꣳ हिꣳसीः ॥१॥

आपोऽअस्म्मान्मातरः शुन्धयन्तु घृतेन नो घृतप्प्वः पुनन्तु । व्विश्श्वꣳ हि रिप्प्रम्प्रवहन्ति देवीरुदिदाभ्यः शुचिरा पूतऽएमि । दीक्क्षातपसोस्त्तनूरसि तान्त्वा शिवाꣳ शग्ग्माम्परिदधे भद्द्रँव्वर्ण्णम्पुष्ष्यन् ॥२॥

॥२॥ महीनाम्पयोसि व्वर्च्चोदाऽअसि व्वर्च्चो मे देहि ।
व्वृत्रस्यासि कनीनकश्श्चक्क्षुर्द्दाऽअसि चक्क्षुर्म्मे देहि ॥३॥

चित्त्पतिर्म्मा पुनातु व्वाक्क्पतिर्म्मा पुनातु देवो मा सविता पुनात्त्वच्छिद्द्रेण पवित्त्रेण सूर्य्यस्य रश्म्मिभिः । तस्य ते पवित्त्रपते पवित्त्रपूतस्य यत्त्कामः पुने तच्छ्छकेयम् ॥४॥

आ वो देवासऽईमहे व्वामम्प्प्रयत्त्यद्ध्वरे ।
आ वो देवासऽआशिषो यज्ज्ञियासो हवामहे ॥५॥

स्वाहा यज्ज्ञम्मनसः स्वाहोरोरन्तरिक्क्षात्त्स्वाहा द्यावापृथिवीभ्याꣳ स्वाहा व्वातादारभे स्वाहा ॥६॥

॥३॥ आकूत्त्यै प्प्रयुजेग्ग्नये स्वाहा मेधायै मनसेग्ग्नये स्वाहा दीक्क्षायै तपसेग्ग्नये स्वाहा सरस्वत्त्यै पूष्ण्णेग्ग्नये स्वाहा । आपो देवीर्ब्बृहतीर्व्विश्श्वशम्भुवो द्यावापृथिवीऽउरोऽअन्तरिक्क्ष । बृहस्प्पतये हविषा व्विधेम स्वाहा ॥७॥

व्विश्श्वो देवस्य नेतुर्म्मर्त्तो व्वुरीत सक्ख्यम् । व्विश्श्वो रायऽइषुद्ध्यति द्युम्नँव्वृणीत पुष्ष्यसे स्वाहा ॥८॥

॥४॥ ऋक्क्सामयोः शिल्पे स्त्थस्ते वामारभे ते मा पातमास्य यज्ञस्योदृचः ।
शर्म्मासि शर्म्म मे यच्छ नमस्तेऽअस्तु मा मा हिꣳसीः ॥९॥
ऊर्ग्गस्याङ्गिरस्यूर्ण्णम्म्रदाऽऊर्ज्जम्मयि धेहि । सोमस्य नीविरसि व्विष्ण्णोः शर्म्मा
शर्म्म यजमानस्येन्द्रस्य योनिरसि सुसस्याः कृषीस्कृधि । उच्छ्रयस्व व्वनस्
ऽऊर्द्ध्वो मा पाह्यꣳहसऽआस्य यज्ञस्योदृचः ॥१०॥

॥५॥ व्व्रतङ्कृणुत व्व्रतङ्कृणुताग्निर्ब्ब्रह्माग्निर्य्यज्ञो व्वनस्प्पतिर्य्यज्ञियः । दैवीन्धियम्मना
सुमृडीकामभिष्टये व्वर्च्चोधाँय्यज्ञवाहसꣳ सुतीर्त्था नोऽअसद्वशे । ये देवा मनोज
मनोयुजो दक्षक्क्रतवस्ते नोवन्तु ते नः पान्तु तेब्भ्यः स्वाहा ॥११॥
श्वात्राः पीता भवत यूयमापोऽअस्म्माकमन्तरुदरे सुशेवाः ।
ताऽअस्म्मब्भ्यमयक्ष्माऽअनमीवाऽअनागसः स्वदन्तु देवीरमृताऽऋतावृधः ॥१
इयन्ते यज्ञिया तनूरपो मुञ्चामि न प्प्रजाम् ।
अꣳहोमुचः स्वाहाकृताः पृथिवीमाविशत पृथिव्व्या सम्भव ॥१३॥
अग्ने त्वꣳ सुजागृहि व्वयꣳ सुमन्दिषीमहि ।
रक्षा णोऽअप्प्रयुच्छन्प्रबुधे नः पुनस्कृधि ॥१४॥
पुनर्म्मनः पुनरायुर्म्मऽआगन्पुनः प्प्राणः पुनरात्त्मा मऽआगन्पुनश्चक
पुनः श्रोत्रम्मऽआगन् । व्वैश्वानरोऽअदब्धस्तनूपाऽअग्निर्न्नः पातु दुरिताद
द्यात् ॥१५॥
त्वमग्ने व्व्रतपाऽअसि देवऽआ मर्त्त्येष्ष्वा । त्वँय्यज्ञेष्ष्वीड्यः । रास्स्वेयत्सोमा भू
भर देवो नः सविता व्वसोर्द्दाता व्वस्वदात् ॥१६॥

॥६॥ एषा ते शुक्र तनूरेतद्वर्च्चस्तया सम्भव ब्भ्राजङ्गच्छ ।
जूरसि धृता मनसा जुष्ट्टा व्विष्ण्णवे ॥१७॥
तस्यास्ते सत्यसवसः प्प्रसवे तन्न्वो यन्त्रमशीय स्वाहा ।
शुक्रमसि चन्द्रमस्यमृतमसि व्वैश्वदेवमसि ॥१८॥
चिदसि मनासि धीरसि दक्षिणासि क्षत्रियासि यज्ञियास्यदितिरस्युभयतः
शीर्ष्णी । सा नः सुप्प्राची सुप्प्रतीच्येधि मित्रस्त्वा पदि बध्नीताम्पूषाद्ध्वनस्प्पात्त्विन्द्रा
याद्ध्यक्षाय ॥१९॥
अनु त्वा माता मन्यतामनु पितानु ब्भ्राता सगर्ब्भ्योनु सखा सयूत्थ्यः ।
सा देवि देवमच्छेहीन्द्राय सोमꣳ रुद्रस्त्वावर्त्तयतु स्वस्ति सोमसखा पुनरेहि ॥२०

॥७॥ वस्व्यस्यदितिरस्यादित्त्यासि रुद्द्रासि चन्द्रासि ।
बृहस्प्पतिष्ट्वा सुम्म्ने रम्म्णातु रुद्द्रो वसुभिराचके ॥२१॥
अदित्त्यास्त्त्वा मूर्द्धन्नाजिघर्म्मि देवयजने पृथिव्व्याऽइडायास्प्पदमसि घृतवत्त्स्वाहा ।
अस्म्मे रमस्वास्म्मे ते बन्धुस्त्त्वे रायो मे रायो मा व्वयꣳ रायस्प्पोषेण व्वियौष्म्म
तोतो रायꣳ ॥२२॥
समख्ख्ये देव्व्या धिया सन्दक्क्षिणयोरुचक्क्षसा ।
मा मऽआयुꣳ प्प्रमोषीर्म्मोऽअहन्तव व्वीरँव्विदेय तव देवि सन्दृशि ॥२३॥
॥८॥ एष ते गायत्त्रो भागऽइति मे सोमाय ब्रूतादेष ते त्त्रैष्टुभो भागऽइति मे सोमाय
ब्रूतादेष ते जागतो भागऽइति मे सोमाय ब्रूताच्छन्दोनामानाꣳ साम्म्राज्ज्यङ्गच्छेति मे
सोमाय ब्रूतादास्म्माकोसि शुक्क्रस्ते ग्ग्रह्ह्यो व्विचितस्त्त्वा व्विचिन्न्वन्तु ॥२४॥
अभि त्त्यन्देवꣳ सवितारमोण्ण्योः कविक्क्रतुमर्च्चामि सत्त्यसवꣳ रत्न्नधामभि प्प्रियम्म-
तिङ्कविम् । ऊर्द्ध्वा यस्यामतिर्ब्भाऽअदिद्युतत्त्सवीमनि हिरण्ण्यपाणिरमिमीत सुक्क्रतुः
कृपा स्वः । प्प्रजाब्भ्यस्त्त्वा प्प्रजास्त्त्वानुप्प्राणन्तु प्प्रजास्त्त्वमनुप्प्राणिहि ॥२५॥
॥९॥ शुक्क्रन्त्त्वा शुक्क्रेण क्क्रीणामि चन्द्रञ्चन्द्रेणामृतममृतेन । सग्ग्मे ते गोरस्म्मे ते चन्द्राणि
तपसस्त्तनूरसि प्प्रजापतेर्व्वर्ण्णः परमेण पशुना क्क्रीयसे सहस्त्रपोषम्पुषेयम् ॥२६॥
मित्त्रो नऽएहि सुमित्त्रधऽइन्द्रस्योरुमाविश दक्क्षिणमुशन्नुशन्तꣳ स्योनः स्योनम् ।
स्वान ब्भ्राजाङ्घारे बम्भारे हस्त्त सुहस्त्त कृशानवेते वः सोमक्क्रयणास्त्तान्न्रक्षद्ध्वम्मा
वो दभन् ॥२७॥

परि माग्ग्ने दुश्च्चरिताद्ब्बाधस्वा मा सुचरिते भज ।
उदायुषा स्वायुषोदस्त्थाममृताँ२ऽअनु ॥२८॥
प्रति पन्थामपद्म्महि स्वस्त्तिगामनेहसम् ।
येन व्विश्श्वाः परि द्विषो वृणक्क्ति व्विन्दते वसु ॥२९॥

॥१०॥ अदित्त्यास्त्त्वगस्यदित्त्यै सदऽआसीद । अस्त्तब्भ्नाद्द्यांव्वृषभोऽअन्तरिक्क्षममिमीत वरि-
माणम्पृथिव्व्याः । आसीदद्विश्श्वा भुवनानि सम्म्राड्विश्श्वेत्तानि व्वरुणस्य व्व्रतानि ॥३०॥
व्वनेषु व्व्यन्तरिक्क्षन्ततान व्वाजमर्व्वत्त्सु पयऽउस्त्रियासु ।
हृत्त्सु क्क्रतुँव्वरुणो व्विक्क्ष्वग्ग्निन्दिवि सूर्य्यमदधात्त्सोममद्द्रौ ॥३१॥
सूर्य्यस्य चक्क्षुरारोहाग्ग्नेरक्क्ष्णः कनीनकम् ।
यत्त्रैतशेभिरीयसे ब्भ्राजमानो व्विपश्श्चिता ॥३२॥

उस्त्रा॒वेत॑न्धूर्षा॒हौ यु॒ज्येथा॑मन॒श्श्रूऽअवी॑रहणौ॑ ब्रह्म॒चोद॑नौ ।
स्व॒स्ति यज॑मानस्य गृ॒हान्ग॑च्छतम् ॥३३॥
भ॒द्रो मे॑सि॒ प्प्रच्च्य॑वस्व भुवस्प्पते॒ व्विश्श्वा॑न्य॒भि धामा॑नि । मा त्त्वा॑ परिप॒रिणो॑ व्विद॒न्मा त्त्वा॑ परिप॒न्थिनो॑ व्विद॒न्मा त्त्वा॒ व्वृका॑ऽअघा॒यवो॑ व्विदन् । श्ये॒नो भू॒त्त्वा परा॑पत॒ यज॑मानस्य गृ॒हान्ग॑च्छ॒ तन्नौ॑ सँस्कृ॒तम् ॥३४॥
नमो॑ मि॒त्रस्य॒ व्वरु॑णस्य॒ चक्ष॑से म॒हो दे॒वाय॒ तदृ॒तꣳ स॑पर्य्यत ।
दू॒रे॒दृशे॑ दे॒वजा॑ताय के॒तवे॑ दि॒वस्प्पु॒त्राय॒ सूर्य्या॑य शꣳसत ॥३५॥
व्वरु॑णस्यो॒त्तम्भ॑नमसि॒ व्वरु॑णस्य स्क॒म्भ॒सर्ज॑नी स्थो॒ व्वरु॑णस्यऽऋत॒सद॑न्यसि॒ व्वरु॑णस्यऽऋत॒सद॑नमसि॒ व्वरु॑णस्यऽऋत॒सद॑न॒मासी॑द ॥३६॥
या ते॒ धामा॑नि ह॒विषा॒ यज॑न्ति॒ ता ते॒ व्विश्श्वा॑ परि॒भूर॑स्तु य॒ज्ञम् ।
ग॒य॒स्फान॑ः प्प्र॒तर॑णः सु॒वीरो॒वीर॑हा॒ प्प्रच॑रा सोम॒ दुर्य्या॑न् ॥३७॥

॥ इति चतुर्थोऽध्यायः ॥

अथ पञ्चमोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'अग्नेस्तनूः' इत्यारभ्य (४३) 'अतस्त्वम्' इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिर्ऋषिः। विशेषतश्च—(१४) 'युञ्जते मनः' इत्यस्य श्यावाश्वः, (१५) 'इदं विष्णुः' इत्यस्य मेधातिथिः, (१६) 'इरावती' इत्यस्य वसिष्ठः, (१८) 'विष्णोर्नुकम्' (२०) 'प्र तद्विष्णुः' इत्यनयोरौतथ्यो दीर्घतमाः, (२९) 'परि त्वा' इत्यस्य मधुच्छन्दाः, (३५) 'त्वꣳ सोम' इत्यस्य भार्गवः ऋतुः, (३६) 'अग्ने नय' इत्यस्यागस्त्यः ॥

देवता (१) 'अग्नेस्तनूः' 'सोमस्य तनूः' 'अतिथेरातिथ्यम्' 'श्येनाय त्वा' 'अग्नये त्वा' इत्येषां विष्णुः ।
(२) 'अग्नेर्जनित्रम्' इत्यस्य शकलम्, 'वृषणौ स्थः' इत्यस्य दर्भतरुणके, 'उर्वश्यसि' 'आयुरसि' 'पुरूरवा असि' इत्येषां लिङ्गोक्ताः, 'गायत्रेण त्वा' 'त्रैष्टुभेन त्वा' 'जागतेन त्वा' इत्येषामग्निः ।
(३) 'भवतन्नः' (४) 'अग्नावग्निः' इत्यनयोर्निर्मथ्याहवनीयावग्नी ।
(५) 'आपतये त्वा' इत्यस्य वायुः, 'अनाधृष्टमसि' इत्यस्याज्यम् ।
(६) 'अग्ने व्रतपाः' इत्यस्याग्निः ।
(७) 'अꣳशुरꣳशुष्टे' इत्यस्य सोमः, 'एष्टा रायः' इत्यस्य लिङ्गोक्ता ।
(८) 'या ते अग्नेयःशया' 'या ते अग्ने रजःशया' 'या ते अग्ने हरिशया' इत्येषामग्निः ।
(९) 'तप्तायनी मेसि' 'वित्तायनी मेसि' 'अवतान्मा नाथितान्' 'अवतान्मा व्यथितान्' इत्येषां पृथिवी, 'विदेदग्निः' इत्यादित्रयाणामग्निः, 'अग्ने अङ्गिरः' इत्यादित्रयाणाम्, 'योस्याम्' 'यो द्वितीयस्याम्' 'यस्तृतीयस्याम्' 'अनु त्वा' इत्येषाञ्च लिङ्गोक्ताः ।
(१०) 'सिꣳह्यसि० कल्पस्व' 'सिꣳह्यसि० शुन्धस्व' 'सिꣳह्यसि० शुम्भस्व' इत्येषां वेदिः ।
(११) 'इन्द्रघोपस्त्वा' 'प्रचेतास्त्वा' 'मनोजवास्त्वा' 'विश्वकर्मा त्वा' इत्येषामुत्तरवेदिः, 'इदमहम्' इत्यस्यापः ।
(१२) 'सिꣳह्यसि स्वाहा' 'सिꣳह्यस्यादित्यवनिः' 'सिꣳह्यसि ब्रह्मवनिः' 'सिꣳह्यसि सुप्रजावनिः' 'सिꣳह्यस्या वह' इत्येषां वाक्, 'भूतेभ्यस्त्वा' इत्यस्य स्रुक् ।

(१३) ‘ध्रुवोसि’ ‘ध्रुवक्षिदसि’ ‘अच्युतक्षिदसि’ इत्यषां परिधयः, ‘अग्नेः पुरीषम्’ इत्यस्य गुग्गुल्वादयः सम्भाराः ।

(१४) ‘युञ्जते मनः’ इत्यस्य सविता ।

(१५) ‘इदं विष्णुः’ (१६) ‘इरावती’ इत्यनयोर्विष्णुः ।

(१७) ‘देवश्रुतौ देवेषु’ इत्यस्याक्षधुरौ, ‘प्राची प्रेतम्’ ‘स्वङ्गोष्ठम्’ ‘अत्र रमेथाम्’ इत्येषां हविर्धाने ।

(१८) ‘विष्णोर्नुकम्’ (१९) ‘दिवो वा’ (२०) ‘प्र तद्विष्णुः’ (२१) ‘विष्णो रराटम्’ ‘विष्णोः श्नप्त्रे’ ‘विष्णोः स्यूः’ ‘विष्णोर्ध्रुवः’ ‘वैष्णवमसि’ इत्येषां विष्णुः ।

(२२) ‘देवस्य त्वा’ इत्यस्य सविता, ‘आददे नार्यसि’ इत्यस्याभ्रिः, ‘इदमहम्’ इत्यस्य रक्षोघ्नम् , ‘बृहन्नसि’ इत्यस्योपरवाः, (२३) ‘इदमहन्तम् इत्यादिचतुर्णाम् ‘उत्कृत्याङ्किरामि’ इत्यस्य च लिङ्गोक्ताः ।

(२४) ‘स्वराडसि’ ‘सत्रराडसि’ ‘जनराडसि’ ‘सर्वराडसि’ इत्येषामुपरवाः ।

(२५) ‘रक्षोहणो वः’ इत्यादित्रयाणाम् , ‘रक्षोहणौ वाम्’ इत्यादिद्वयोः, ‘वैष्णवमसि’ ‘वैष्णवा स्थ’ इत्यनयोश्च विष्णुः ।

(२६) ‘देवस्य त्वा’ इत्यस्य सविता, ‘आददे नार्यसि’ इत्यस्याभ्रिः, ‘इदमहम्’ इत्यस्य रक्षोघ्नम् , ‘यवोसि’ इत्यस्य यवः, ‘दिवे त्वा’ ‘अन्तरिक्षाय त्वा’ ‘पृथिव्यै त्वा’ इत्येषामौदुम्बरी, ‘शुन्धन्ताम्’ ‘पितृषदनमसि’ इत्यनयोः पितरः ।

(२७) ‘उद्दिवꣳ स्तभान’ ‘द्युतानस्त्वा’ ‘ब्रह्मवनि त्वा’ ‘ब्रह्म दृꣳह’ (२८) ‘ध्रुवासि ध्रुवः’ इत्येषामौदुम्बरी, ‘घृतेन द्यावापृथिवी’ इत्यस्य द्यावापृथिव्यौ, ‘इन्द्रस्य छदिः’ (२९) ‘परि त्वा’ (३०) ‘इन्द्रस्य स्यूः’ ‘इन्द्रस्य ध्रुवः’ ‘ऐन्द्रमसि’ इत्येषामिन्द्रः, ‘वैश्वदेवमसि’ इत्यस्य विश्वे देवाः ।

(३१) ‘विभूरसि’ ‘वह्निरसि’ ‘श्वात्रोसि’ ‘तुथोसि’ (३२) ‘उशिगसि’ ‘अङ्घारिरसि’ ‘अवस्यूरसि’ ‘शुन्ध्यूरसि’ इत्येषां धिष्ण्या अग्नयः, ‘सम्राडसि’ इत्यस्याहवनीयः, ‘परिषद्योसि’ इत्यस्य बहिष्पवमानदेशः, ‘नभोसि’ इत्यस्य चात्वालः, ‘मृष्टोसि’ इत्यस्य शामित्रः, ‘ऋतधामासि’ इत्यस्यौदुम्बरी ।

(३३) ‘समुद्रोसि’ इत्यस्य ब्रह्मासनम् , ‘अजोसि’ इत्यस्य शालाद्वार्यः, ‘अहिरसि’ इत्यस्य प्राजहितः, ‘वागसि’ इत्यस्य सदः, ‘ऋतस्य द्वारौ’ इत्यस्य द्वार्ये, ‘अध्वनामध्वपते’ इत्यस्य सूर्यः ।

(३४) ‘मित्रस्य मा’ इत्यस्य ऋत्विजः, ‘अग्नयः सगराः’ इत्यस्य धिष्ण्याः ।

(३५) ‘ज्योतिरसि’ इत्यस्य विश्वे देवाः, ‘त्वꣳ सोम’ इत्यस्य सोमः, ‘जुषाणो अप्तुः’ इत्यस्य अप्तुः ।

(३६) ‘अग्ने नय’ (३७) ‘अयन्नः’ इत्यनयोरग्निः ।

(३८) ‘उरु विष्णो’ इत्यस्य विष्णुः ।

(३९) ‘देव सवितः’ इत्यस्य सविता, ‘एतत्त्वम्’ इत्यस्य सोमः, ‘स्वाहा निर्वरुणस्य’ इत्यस्य लिङ्गोक्ताः ।

(४०) ‘अग्ने व्रतपाः’ इत्यस्याग्निः ।

(४१) ‘उरु विष्णो’ इत्यस्य विष्णुः ।

(४२) ‘अत्यन्यान्’ इत्यस्य वनस्पतिः, ‘ओषधे त्रायस्व’ इत्यस्य कुशतरुणम्, ‘स्वधिते मैनम्’ इत्यस्य परशुः ।

(४३) ‘धाम्ना’ ‘अतस्त्वम्’ इत्यनयोर्वनस्पतिः ॥

छन्दः (३) ‘भवतन्नः’ इत्यस्य पङ्क्तिः, (४) ‘अग्नावग्निः’ इत्यस्य विराट्, (७) ‘अꣳशुरꣳशुष्टे’ इत्यस्य प्रकृतिः, (१४) ‘युञ्जते मनः’ इत्यस्य जगती, (१५) ‘इदं विष्णुः’ इत्यस्य गायत्री, (१६) ‘इरावती’ (१८) ‘विष्णोर्नुकम्’ (१९) ‘दिवो वा’ [उभयत्र ‘विष्णवे त्वा’ इति यजुः] (२०) ‘प्र तद्विष्णुः’ इत्येषां त्रिष्टुप्, (२९) ‘परि त्वा’ इत्यस्यानुष्टुप् , (३५) ‘त्वꣳ सोम’ इत्यस्य गायत्री, ‘जुषाणो अप्तुः’ इत्यस्यैकपदा विराट् , [‘स्वाहा’ इति यजुः] (३६) ‘अग्ने नय’ (३७) ‘अयन्नः’ इत्यनयोस्त्रिष्टुप् , (३८) ‘उरु विष्णो’ इत्यस्यानुष्टुप् , [उभयत्र ‘स्वाहा’ इति यजुः] ॥

॥ हरिः ॐ ॥

॥१॥ अग्नेस्त्तनूरसि व्विष्णवे त्वा सोमस्य तनूरसि व्विष्णवे त्वातिथेरातित्थ्यमसि व्विष्णवे
त्वा श्श्येनाय त्वा सोमभृते व्विष्णवे त्वाग्नये त्वा रायस्प्पोषदे व्विष्णवे त्वा ॥१॥
अग्नेर्ज्जनित्रमसि व्वृषणौ स्त्थऽउर्वश्यस्यायुरसि पुरूरवाऽअसि । गायत्रेण त्वा
च्छन्दसा मन्थामि त्रैष्टुभेन त्वा च्छन्दसा मन्थामि जागतेन त्वा च्छन्दसा
मन्थामि ॥२॥
भवतन्नः समनसौ सचेतसावरेपसौ ।
मा यज्ञꣳ हिꣳसिष्ट्टम्मा यज्ञपतिञ्जातवेदसौ शिवौ भवतमद्य नः ॥३॥
अग्नावग्निश्चरति प्प्रविष्ट्टऽऋषीणाम्पुत्रोऽअभिशस्तिपावा ।
स नः स्योनः सुयजा यजेह देवेब्भ्यो हव्व्यꣳ सदमप्प्रयुच्छन्त्स्वाहा ॥४॥
॥२॥ आपतये त्वा परिपतये गृह्णामि तनूनप्त्रे शाक्क्वराय शक्क्वनऽओजिष्ट्ठाय । अना-
धृष्टमस्यनाधृष्यन्देवानामोजोनभिशस्त्यभिशस्तिपाऽअनभिशस्तेन्न्यमञ्जसा सत्त्य-
मुपगेषꣳ स्विते मा धाः ॥५॥
अग्ने व्व्रतपास्त्वे व्व्रतपा या तव तनूरियꣳ सा मयि यो मम तनूरेषा सा त्वयि ।
सह नौ व्व्रतपते व्व्रतान्न्यनु मे दीक्क्षान्दीक्क्षापतिर्म्मन्न्यतामनु तपस्तपस्प्पतिः ॥६॥
अꣳशुरꣳशुष्टे देव सोमाप्प्यायतामिन्द्रायैकधनविदे । आ तुब्भ्यमिन्द्रः प्प्याय-
तामा त्त्वमिन्द्राय प्प्यायस्व । आप्प्याययास्म्मान्त्सखीन्त्सन्न्या मेधया स्वस्ति ते देव
सोम सुत्त्यामशीय । एष्ट्टा रायः प्प्रेषे भगायऽऋतमृतवादिब्भ्यो नमो द्यावापृथि-
वीब्भ्याम् ॥७॥
या तेऽअग्नेयःशया तनूर्व्वर्षिष्ट्ठा गह्वरेष्ट्ठा । उग्ग्रँव्वचोऽअपावधीत्त्वेषँव्वचोऽअपावधी-
त्त्स्वाहा । या तेऽअग्ने रजःशया तनूर्व्वर्षिष्ट्ठा गह्वरेष्ट्ठा । उग्ग्रँव्वचोऽअपावधीत्त्वेषँ-
व्वचोऽअपावधीत्त्स्वाहा । या तेऽअग्ने हरिशया तनूर्व्वर्षिष्ट्ठा गह्वरेष्ट्ठा । उग्ग्रँव्वचो
ऽअपावधीत्त्वेषँव्वचोऽअपावधीत्त्स्वाहा ॥८॥
॥३॥ तप्तायनी मेसि व्वित्तायनी मेस्यवतान्मा नाथितादवतान्मा व्व्यथितात् । व्विदेद-
ग्निर्न्नभो नामाग्नेऽअङ्गिरऽआयुना नाम्नेहि योस्याम्पृथिव्व्यामसि यत्तेनाधृष्टन्नाम
यज्ञियन्तेन त्वा दधे व्विदेदग्निर्न्नभो नामाग्नेऽअङ्गिरऽआयुना नाम्नेहि यो द्वितीय-
स्याम्पृथिव्व्यामसि यत्तेनाधृष्टन्नाम यज्ञियन्तेन त्वादधे व्विदेदग्निर्न्नभो नामाग्ने
ऽअङ्गिरऽआयुना नाम्नेहि यस्तृतीयस्याम्पृथिव्व्यामसि यत्तेनाधृष्टन्नाम यज्ञियन्तेन
त्वा दधे । अनु त्वा देववीतये ॥९॥

सिꣳह्यसि सपत्नसाही देवेब्भ्यः कल्प्पस्व सिꣳह्यसि सपत्नसाही देवेब्भ्यः शुन्धस्व सिꣳह्यसि सपत्नसाही देवेब्भ्यः शुम्भस्व ॥१०॥

४॥ इन्द्रघोषस्त्वा व्वसुभिः पुरस्त्तात्पातु प्प्रचेतास्त्वा रुद्द्रैः पश्चात्त्पातु मनोजवास्त्वा पितृभिर्द्दक्क्षिणतः पातु व्विश्श्वकर्म्मा त्त्वादित्त्यैरुत्तरतः पात्त्विदमहन्तप्तँव्वार्ब्बहिर्द्धा यज्ज्ञान्निःसृजामि ॥११॥

सिꣳह्यसि स्वाहा सिꣳह्यस्यादित्त्यवनिः स्वाहा सिꣳह्यसि ब्ब्रह्मवनिः क्क्षत्रवनिः स्वाहा सिꣳह्यसि सुप्प्रजावनी रायस्प्पोषवनिः स्वाहा सिꣳह्यस्यावह देवान्यजमानाय स्वाहा भूतेब्भ्यस्त्वा ॥१२॥

ध्रुवोसि पृथिवीन्दृꣳह ध्रुवक्क्षिदस्यन्तरिक्क्षन्दृꣳहाच्च्युतक्क्षिदसि दिवन्दृꣳहाग्ग्नेः पुरीषमसि ॥१३॥

५॥ युञ्जते मनऽउत युञ्जते धियो व्विप्प्रा व्विप्प्रस्य बृहतो व्विपश्श्चितः ।
व्वि होत्रा दधे व्वयुनाविदेकऽइन्मही देवस्य सवितुः परिष्ट्टुतिः स्वाहा ॥१४॥
इदँव्विष्ण्णुर्व्विचक्क्रमे त्रेधा निदधे पदम् । समूढमस्य पाꣳसुरे स्वाहा ॥१५॥
इरावती धेनुमती हि भूतꣳ सूयवसिनी मनवे दशस्या ।
व्व्यस्कब्भ्ना रोदसी व्विष्ण्णवेते दाधर्त्थ पृथिवीमभितो मयूखैः स्वाहा ॥१६॥
देवश्श्रुतौ देवेष्ष्वा घोषतम्प्राची प्प्रेतमद्ध्वरङ्कल्प्पयन्तीऽऊर्द्ध्वँय्यज्ज्ञन्नयतम्मा जिह्वरतम् । स्वङ्गोष्ट्ठमावदतन्देवी दुर्य्येऽआयुर्म्मा निर्व्वादिष्ट्टम्प्प्रजाम्मा निर्व्वादिष्ट्टमत्र रमेथाँव्वर्ष्ष्मन्पृथिव्व्याः ॥१७॥
व्विष्ण्णोर्न्नुकँव्वीर्य्याणि प्प्रवोचँय्यः पार्त्थिवानि व्विममे रजाꣳसि ।
योऽअस्कभायदुत्तरꣳ सधस्त्थँव्विचक्क्रमाणस्त्रेधोरुगायो व्विष्ण्णवे त्वा ॥१८॥
दिवो वा व्विष्ण्णऽउत वा पृथिव्व्या महो वा व्विष्ण्णऽउरोरन्तरिक्क्षात् ।
उभा हि हस्त्ता व्वसुना पृणस्वा प्प्रयच्छ दक्क्षिणादोत सव्व्याद्द्विष्ण्णवे त्वा ॥१९॥
प्र तद्द्विष्ण्णु स्त्तवते व्वीर्य्येण मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ट्ठाः ।
यस्योरुषु त्रिषु व्विक्क्रमणेष्ष्वधिक्क्षियन्ति भुवनानि व्विश्श्वा ॥२०॥
व्विष्ण्णो रराटमसि व्विष्ण्णोः श्नप्त्रे स्त्थो व्विष्ण्णोः स्यूरसि व्विष्ण्णोर्द्ध्रुवोसि ।
व्वैष्ण्णवमसि व्विष्ण्णवे त्वा ॥२१॥

६॥ देवस्य त्वा सवितुः प्प्रसवेश्श्विनोर्ब्बाहुब्भ्याम्पूष्ण्णो हस्त्ताब्भ्याम् । आददे नार्य्यसीदमहꣳ रक्क्षसाङ्ग्रीवाऽअपि कृन्तामि । बृहन्नसि बृहद्द्रवा बृहतीमिन्द्राय व्वाचँव्वद ॥२२॥

र॒क्षो॒हणँ॑व्वलग॒हनँ॑व्वैष्ण॒वीमि॒दम॒हन्तँ॑व्वल॒गमु॒त्किरा॑मि॒ यम्मे॒ निष्ट्यो॒ यम॒मात्त्यो॑
नि॒च॒खाने॒दम॒हन्तँ॑व्वल॒गमु॒त्किरा॑मि॒ यम्मे॑ समा॒नो यम॑समा॑नो नि॒च॒खाने॒दम॒हन्तँ॑व्वलगमु॒त्किरा॑मि॒ यम्मे॒ सब॑न्धु॒र्य्यम॑सब॑न्धुर्न्नि॒च॒खाने॒दम॒हन्तँ॑व्वल॒गमु॒त्किरा॑मि॒ यम्मे॑
सजा॒तो यम॑सजा॑तो नि॒च॒खानोत्त्कृ॒त्त्याङ्कि॑रामि ॥२३॥

स्व॒राड॑सि सपत्न॒हा स॑त्त्र॒राड॑स्यभिमाति॒हा ज॑न॒राड॑सि रक्षो॒हा स॑र्व्व॒राड॑स्यमित्त्र॒हा ॥२४॥

र॒क्षो॒हणो॑ वो वलग॒हनः॒ प्प्रोक्षा॑मि व्वैष्ण॒वान्न्र॒क्षो॒हणो॑ वो वलग॒हनो॒व॑नयामि
व्वैष्ण॒वान्न्र॒क्षो॒हणो॑ वो वलग॒हनो॒व॑स्तृणामि व्वैष्ण॒वान्न्र॒क्षो॒हणौ॑ वाँ॑व्वलग॒हना॒ऽउप॑दधामि व्वैष्ण॒वी र॑क्षो॒हणौ॑ वाँ॑व्वलग॒हनौ॒ पर्य्यू॑हामि व्वैष्ण॒वी व्वैष्ण॒वम॑सि
व्वैष्ण॒वा स्त्थ ॥२५॥

॥७॥ दे॒वस्य॑ त्वा सवि॒तुः प्प्र॑स॒वे॒श्विनो॑र्ब्बा॒हुभ्या॑म्पू॒ष्णो हस्त्ता॑भ्याम् । आद॑दे॒
नार्य्य॑सी॒दम॒हꣳ रक्ष॑सा॒ङ्ग्री॒वाऽअपि॑ कृन्तामि । यवो॑सि य॒वया॒स्म्मद्द्वेषो॑ य॒वयारा॑ती॒र्द्दि॒वे
त्वा॒न्तरि॑क्षाय त्वा पृथि॒व्यै त्वा॒ शुन्ध॑न्ताँल्लो॒काः पि॑तृ॒षद॑नाः पितृ॒षद॑नमसि ॥२६॥

उ॒द्दिव॑ꣳ स्तभा॒नान्तरि॑क्षम्पृण॒ दꣳह॑स्व पृथि॒व्यान्द्यु॑ता॒नस्त्वा॑ मारु॒तो मि॑नोतु
मि॒त्रावरु॑णौ द्ध्रु॒वेण॒ धर्म्म॑णा । ब्र॒ह्म॒वनि॑ त्वा क्षत्त्र॒वनि॑ रायस्प्पोष॒वनि॒ पर्य्यू॑हामि ।
ब्रह्म॑ दꣳह क्ष॒त्त्रन्दꣳ॒हायु॑र्दꣳह प्प्र॒जान्दꣳह ॥२७॥

ध्रु॒वासि॑ द्ध्रु॒वो॒यँय्यज॑मानो॒स्म्मिन्ना॒यत॑ने प्प्र॒जया॑ प॒शुभि॑र्भ्भूयात् । घृ॒तेन॑ द्यावापृथि॒वी
पू॒र्य्येथा॒मिन्द्र॑स्य च्छ॒दिर॑सि व्विश्श्वज॒नस्य॑ च्छा॒या ॥२८॥

परि॑ त्वा गिर्व्वणो॒ गिर॑ऽइ॒मा भ॑वन्तु व्वि॒श्श्वतः॑ ।
वृ॒द्धायु॒मनु॒ वृद्ध॑यो॒ जुष्ट्टा॑ भवन्तु॒ जुष्ट्ट॑यः ॥२९॥

इन्द्र॑स्य॒ स्यूर॑सी॒न्द्र॑स्य द्ध्रु॒वो॑सि । ऐ॒न्द्रम॑सि व्वैश्श्वदे॒वम॑सि ॥३०॥

॥८॥ व्वि॒भूर॑सि प्प्र॒वाह॑णो॒ वह्नि॑रसि हव्य॒वाह॑नः ।
श्वा॒त्रो॑सि॒ प्प्रचे॑तास्तु॒थो॑सि व्वि॒श्श्ववे॑दा॒ऽउ॒शिग॑सि ॥३१॥

उ॒शिग॑सि क॒विरङ्घा॑रिरसि॒ बम्भा॑रिरव॒स्यूर॑सि॒ दुव॑स्वाञ्छु॒न्ध्यूर॑सि मार्ज्जा॒लीयः॑
स॒म्म्राड॑सि कृ॒शानुः॑ परि॒षद्यो॑सि॒ पव॑मानो॒ नभो॑सि प्प्र॒तक्वा॑ मृ॒ष्टो॑सि हव्य॒सूद॑नऽ
ऋ॒तधा॑मासि॒ स्व॑र्ज्ज्योतिः समु॒द्रो॑सि ॥३२॥

समु॒द्रो॑सि व्वि॒श्श्वव्य॑चाऽअ॒जो॒स्येक॑पा॒दहि॑रसि बु॒द्ध्न्यो॒ व्वाग॑स्यै॒न्द्रम॑सि॒ सदो॒स्यृत॑स्य
द्वारौ॒ मा मा॒ सन्ता॑प्प्त॒मद्ध्व॑नामद्ध्वपते॒ प्प्र मा॑ तिर स्व॒स्ति मे॒स्म्मिन्न्प॒थि दे॑व॒याने॑
भूया॒न्मि॒त्त्रस्य॑ मा ॥३३॥

मित्त्रस्य मा चक्क्षुषेक्क्षद्ध्वमग्ग्नयः सगराः सगरा स्त्थ सगरेण नाम्म्ना रौद्द्रेणानीकेन
पात माग्ग्नयः पिपृत माग्ग्नयो गोपायत मा नमो वोस्त्तु मा मा हिꣳसिष्ट ॥३४॥
॥९॥ ज्योतिरसि विश्श्वरूपँविश्श्वेषान्देवानाꣳ समित्। त्वꣳ सोम तनूकृद्भ्यो द्वेषोब्भ्योन्न्य-
कृतेब्भ्यऽउरु यन्तासि वरूथꣳ स्वाहा जुषाणोऽअप्तुराज्ज्यस्य वेतु स्वाहा ॥३५॥
अग्ग्ने नय सुपथा रायेऽअस्म्मान्विश्श्वानि देव वयुनानि विद्द्वान्। युयोद्ध्यस्म्म-
ज्जुहुराणमेनो भूयिष्ट्ठान्ते नमऽउक्क्तिँविधेम ॥३६॥
अयन्नोऽअग्ग्निर्व्वरिवस्कृणोत्त्वयम्मृधः पुरऽएतु प्प्रभिन्दन्।
अयँव्वाजाञ्जयतु वाजसातावयꣳ शत्रूञ्जयतु जर्हृषाणः स्वाहा ॥३७॥
उरु विष्ण्णो विक्क्रमस्वोरु क्षयाय नस्कृधि।
घृतङ्घृतयोने पिब प्प्रप्प्र यज्ज्ञपतिन्तिर स्वाहा ॥३८॥
देव सवितरेष ते सोमस्त्तꣳ रक्क्षस्व मा त्त्वा दभन्। एतत्त्वन्देव सोम देवो देवाँ२॥ऽ
उपागाऽइदमहम्मनुष्ष्यान्त्सह रायस्प्पोषेण स्वाहा निर्व्वरुणस्य पाशान्मुच्च्ये ॥३९॥
अग्ग्ने व्व्रतपास्त्त्वे व्व्रतपा या तव तनूर्म्मय्यभूदेषा सा त्त्वयि यो मम तनूस्त्त्वय्यभूदियꣳ
सा मयि। यथायथन्नौ व्व्रतपते व्व्रतान्यनु मे दीक्क्षान्दीक्क्षापतिरमꣳस्तानु तपस्त्तप-
स्प्पतिः ॥४०॥
॥१०॥ उरु विष्ण्णो विक्क्रमस्वोरु क्षयाय नस्कृधि।
घृतङ्घृतयोने पिब प्प्रप्प्र यज्ज्ञपतिन्तिर स्वाहा ॥४१॥
अत्त्यन्न्याँ२॥ऽअगान्नान्न्याँ२॥ऽउपागामर्व्वाक्त्त्वा परेब्भ्योविदम्परोवरेब्भ्यः। तन्त्वा
जुषामहे देव वनस्प्पते देवयज्ज्यायै देवास्त्त्वा देवयज्ज्यायै जुषन्ताँविष्ण्णवे त्त्वा।
ओषधे त्त्रायस्व स्वधिते मैनꣳ हिꣳसीः ॥४२॥
द्याम्मा लेखीरन्तरिक्क्षम्मा हिꣳसीः पृथिव्व्या सम्भव। अयꣳ हि त्त्वा स्वधितिस्त्ते-
तिजानः प्प्रणिनाय महते सौभगाय। अतस्त्त्वन्देव वनस्प्पते शतवल्शो विरोह
सहस्रवल्शा वि वयꣳ रुहेम ॥४३॥

॥ इति पञ्चमोऽध्यायः ॥

अथ षष्ठोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'देवस्य त्वा' इत्यारभ्य (३७) 'त्वमङ्ग' इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिर्ऋषिः। विशेषतश्च—
(३) 'या ते' इत्यस्य दीर्घतमाः, (४) 'विष्णोः कर्माणि' (४) 'तद्विष्णोः' (२४) 'असूर्याः' इत्येषां मेधातिथिः।
(२९) 'यमग्ने' इत्यस्य मधुच्छन्दाः, (३७) 'त्वमङ्ग' इत्यस्य गोतमः ॥

देवता (१) 'देवस्य त्वा' इत्यस्य सविता, 'आददे नार्यसि' इत्यस्याग्निः, 'इदमहम्' इत्यस्य रक्षोहा, 'यवोसि' इत्यस्य यवः, 'दिवे त्वा' 'अन्तरिक्षाय त्वा' 'पृथिव्यै त्वा' इत्येषामौदुम्बरी, 'शुन्धन्ताम्' 'पितृषदनमसि' इत्यनयोः पितरः।

(२) 'अग्रेणीरसि' इत्यस्य शकलम्, 'सुपिप्पलाभ्यः' इत्यस्य चषालम्, 'देवस्त्वा' 'द्यामग्रेण' (३) 'या ते' 'ब्रह्मवनि त्वा' 'ब्रह्म दृꣳह' इत्येषां यूपः।

(४) 'विष्णोः कर्माणि' (५) 'तद्विष्णोः' इत्यनयोर्विष्णुः।

(६) 'परिवीरसि' 'एष ते' इत्यनयोर्यूपः, 'दिवः सूनुः' इत्यस्य स्वरुः।

(७) 'उपावीरसि' इत्यस्य तृणम्, 'उप देवान्' इत्यस्य लिङ्गोक्ताः।

(८) 'ऋतस्य त्वा' इत्यस्य पशुः।

(९) 'देवस्य त्वा' इत्यस्य सविता, 'अग्नीषोमाभ्याम्' इत्यस्याग्नीषोमौ, 'अद्भ्यस्त्वौषधीभ्यः' (१०) 'अपाम्पेरुरसि' 'सन्ते प्राणः' इत्येषां पशुः, 'आपो देवीः' इत्यस्यापः।

(११) 'घृतेनाक्तौ' इत्यस्य स्वरुशासौ, 'रेवति यजमाने' इत्यस्य वाक्, 'वर्षो वर्षीयसि' इत्यस्य तृणम्, 'स्वाहा देवेभ्यः' 'देवेभ्यः स्वाहा' इत्यनयोर्देवाः।

(१२) 'माहिर्भूः' इत्यस्य रज्जुः, 'नमस्ते' इत्यस्य यज्ञः।

(१३) 'देवीरापः' इत्यस्यापः, 'सुपरिविष्टाः' इत्यस्याशीः।

(१४) 'वाचन्ते' 'प्राणन्ते' 'चक्षुस्ते' 'श्रोत्रन्ते' 'नाभिन्ते' 'मेढ्रन्ते' 'पायुन्ते' 'चरित्राँस्ते' (१५) 'मनस्ते' 'वाक्ते' 'प्राणस्ते' 'चक्षुस्ते' 'श्रोत्रन्ते' 'यत्ते क्रूरम्' इत्येषां पशुः, 'शमहोभ्यः' इत्यस्य लिङ्गोक्ताः, 'ओषधे त्रायस्व' इत्यस्य तृणम्, 'स्वधिते मैनम्' इत्यस्य असिः।

(१६) 'रक्षसाम्भागः' इत्यस्य लिङ्गोक्ताः, 'निरस्तम्' 'इदमहम्' इत्यनयो रक्षोहा, 'घृतेन द्यावापृथिवी' इत्यस्य द्यावापृथिव्यौ, 'वायो वेः' इत्यस्य वायुः, 'अग्निराज्यस्य' इत्यस्याग्निः, 'स्वाहाकृते' इत्यस्य वपाश्रपण्यौ।

(१७) 'इदमापः' इत्यस्यापः।

(१८) 'सन्ते मनः' इत्यस्य हृदयम्, 'रेडस्यग्निः' इत्यस्य वसा, 'प्रयुतन्द्वेषः' इत्यस्य लिङ्गोक्ता।

(१९) 'घृतङ्घृतपावानः' इत्यस्य विश्वे देवाः, 'दिशः' 'प्रदिशः' 'आदिशः' 'विदिशः' 'उद्दिशः' 'दिग्भ्यः' इत्येषां दिशः।

(२०) 'ऐन्द्रः प्राणः' इत्यस्य लिङ्गोक्ता, 'देव त्वष्टः' इत्यस्य त्वष्टा।

(२१) 'समुद्रङ्गच्छ' 'अन्तरिक्षङ्गच्छ' 'देवꣳ सवितारम्' 'मित्रावरुणौ गच्छ' 'अहोरात्रे गच्छ' 'छन्दाꣳसि गच्छ' 'द्यावापृथिवी गच्छ' 'यज्ञङ्गच्छ' 'सोमङ्गच्छ' 'दिव्यन्नभः' 'अग्निं वैश्वानरम्' 'मनो मे' इत्येषां लिङ्गोक्ताः, 'दिवन्ते' इत्यस्य स्वरुः।

(२२) 'मापो मौषधीः' इत्यस्य हृदयशूलम्, 'धाम्नोधाम्नः' 'यदाहुः' इत्यनयोर्वरुणः, 'सुमित्रिया नः' इत्यस्यापः।

(२३) 'हविष्मतीः' इत्यस्य लिङ्गोक्ताः।

(२४) 'अग्नेर्वः' 'इन्द्राग्न्योः' 'मित्रावरुणयोः' 'विश्वेषाम्' 'असूर्याः' इत्येषामापः।

(२५) 'हृदे त्वा' (२६) 'सोम राजन्' 'विश्वास्त्वाम्' इत्येषां सोमः, 'शृणोत्वग्निः' इत्यस्य लिङ्गोक्ता।

(२७) 'देवीरापः' इत्यस्यापः।

(२८) 'कार्षिरसि' इत्यस्याज्यम्, 'समुद्रस्य त्वा' 'समापो अद्भिः' इत्यनयोरापः।

(२९) 'यमग्ने' इत्यस्याग्निः।

(३०–३१) 'देवस्य त्वा' इत्यस्य सविता, 'आददे' इत्यस्य ग्रावा, 'निग्राभ्या स्थ' इत्यस्यापः।

(३२) 'इन्द्राय त्वा' इत्यादित्रयाणाम्, 'श्येनाय त्वा' 'अग्नये त्वा' (३३) 'यत्ते सोम' इत्येषाञ्च सोमः।

(३४) 'श्वात्रा स्थ' इत्यस्य निग्राभ्या आपः।

(३५) 'मा भेर्मा' इत्यस्य सोमः, 'धिषणे वीड्वी' इत्यस्य द्यावापृथिव्यौ।

(३६) 'प्रागपाक्' इत्यस्य सोमः ।
(३७) 'त्वमङ्ग' इत्यस्येन्द्रः ॥

छन्दः (३) 'या ते' इत्यस्य त्रिष्टुप् , (४) 'विष्णोः कर्माणि' (५) 'तद्विष्णोः' इत्यनयोर्गायत्री, (१७) 'इदमापः' इत्यस्य महापङ्क्तिः, (२०) 'देव त्वष्टः' इत्यस्य त्रिष्टुप् , (२२) 'यदाहुः' इत्यस्य गायत्री, (२३) 'हविष्मतीरिमाः' इत्यस्यानुष्टुप् , (२४) 'असूर्याः' इत्यस्य गायत्री, (२५) 'हृदे त्वा' इत्यस्यानुष्टुप् , (२६) 'शृणोत्वग्निः' इत्यस्य त्रिष्टुप् , (२७) 'देवीरापः' इत्यस्य पङ्क्तिः, (२८) 'कार्षिरसि' इत्यादित्रयाणां मिलितानामनुष्टुप् , (२९) 'यमग्ने' इत्यस्य गायत्री, (३३) 'यत्ते सोम' इत्यस्य विपरीता बृहती, (३४) 'श्वात्रा स्थ' इत्यस्य पथ्याबृहती, (३६) 'प्रागपाक्' इत्यस्योष्णिक् , (३७) 'त्वमङ्ग' इत्यस्य पथ्याबृहती ॥

॥ हरिःॐ ॥

॥१॥ देवस्य त्वा सवितुः प्प्रसवेश्श्विनोर्ब्बाहुब्भ्याम्पूष्ण्णो हस्त्ताब्भ्याम् । आददे नार्य्यसीदमहꣳ रक्क्षसाङ्ग्रीवाऽअपि कृन्तामि । यवोसि यवयास्म्मद्द्वेषो यवयारातीर्द्दिवे त्वान्तरिक्क्षाय त्वा पृथिव्व्यै त्वा शुन्धन्ताँल्लोकाः पितृषदनाः पितृषदनमसि ॥१॥

अग्ग्रेणीरसि स्वावेशऽउन्नेतृणामेतस्य वित्तादधि त्वा स्त्थास्यति देवस्त्वा सविता मद्ध्वानक्क्तु सुपिप्प्पलाब्भ्यस्त्वौषधीब्भ्यः । द्यामग्ग्रेणास्पृक्क्षऽआन्तरिक्क्षम्मद्ध्येनाप्प्राः पृथिवीमुपरेणादृꣳहीः ॥२॥

या ते धामान्युश्मसि गमद्ध्यै यत्र गावो भूरिशृङ्गाऽअयासः । अत्राह तदुरुगायस्य विष्ण्णोः परमम्पदमव भारि भूरि । ब्रह्मवनि त्वा क्क्षत्त्रवनि रायस्प्पोषवनि पर्य्यूहामि । ब्रह्म दृꣳह क्क्षत्त्रन्दृꣳहायुर्दृꣳह प्प्रजान्दृꣳह ॥३॥

विष्ण्णोः कर्म्माणि पश्श्यत यतो व्रतानि पस्प्पशे । इन्द्रस्य युज्ज्यः सखा ॥४॥

तद्विष्ण्णोः परमम्पदꣳ सदा पश्श्यन्ति सूरयः । दिवीव चक्क्षुराततम् ॥५॥

परिवीरसि परि त्वा दैवीर्व्विशो व्ययन्ताम्परीमँय्यजमानꣳ रायो मनुष्ष्याणाम् । दिवः सूनुरस्येष ते पृथिव्व्याँल्लोकऽआरण्ण्यस्ते पशुः ॥६॥

॥२॥ उपावीरस्युप देवान्दैवीर्व्विशः प्प्रागुरुशिजो वह्नितमान् ।
देव त्वष्टर्व्वसु रम हव्व्या ते स्वदन्ताम् ॥७॥

रेवती रमद्ध्वम्बृहस्प्पते धारया व्वसूनि ।
ऋतस्य त्वा देवहविः पाशेन प्प्रतिमुञ्चामि धर्षा मानुषः ॥८॥

देवस्य त्वा सवितुः प्प्रसवेश्श्विनोर्ब्बाहुब्भ्याम्पूष्ण्णो हस्त्ताब्भ्याम् । अग्ग्नीषोमाब्भ्याञ्जुष्ट्टन्नियुनज्ज्मि । अद्ब्भ्यस्त्वौषधीब्भ्योनु त्वा माता मन्न्यतामनु पितानु ब्भ्राता सगब्भ्र्योनु सखा सयूत्थ्यः । अग्ग्नीषोमाब्भ्यान्त्वा जुष्ट्टम्प्प्रोक्क्षामि ॥९॥

अपाम्पेरुरस्यापो देवीः स्वदन्तु स्वात्तञ्चित्सद्देवहविः। सन्ते प्प्राणो ब्वातेन गच्छताꣳ
समङ्गानि यजत्रैः सँय्यज्ञपतिराशिषा ॥१०॥

घृतेनाक्तौ पशूँस्त्रायेथाꣳ रेवति यजमाने प्प्रियन्धाऽआविश। उरोरन्तरिक्षात्सजूर्द्देवेन ब्वातेनास्य हविषस्त्मना यज समस्य तन्न्वा भव। ब्वर्षो ब्वर्षीयसि यज्ञे यज्ञपतिन्धाः स्वाहा देवेब्भ्यो देवेब्भ्यः स्वाहा ॥११॥

॥३॥ माहिर्ब्भूर्म्मा पृदाकुर्न्नमस्तऽआतानानर्वा प्प्रेहि।
घृतस्य कुल्ल्याऽउपऽऋतस्य पत्थ्याऽअनु ॥१२॥

देवीरापः शुद्धा ब्वोढ्ढꣳ सुपरिविष्टा देवेषु सुपरिविष्टा ब्वयम्परिवेष्टारो भूयास्म ॥१३॥

ब्वाचन्ते शुन्धामि प्प्राणन्ते शुन्धामि चक्क्षुस्ते शुन्धामि श्श्रोत्रन्ते शुन्धामि नाभिन्ते शुन्धामि मेढ्रन्ते शुन्धामि पायुन्ते शुन्धामि चरित्राँस्ते शुन्धामि ॥१४॥

मनस्तऽआप्प्यायताँव्वाक्तऽआप्प्यायताम्प्राणस्तऽआप्प्यायताञ्चक्क्षुस्तऽआप्प्यायताꣳ श्श्रोत्रन्तऽआप्प्यायताम्। यत्ते क्क्रूरँय्यदास्थितन्तत्तऽआप्प्यायतान्निष्ट्यायतान्तत्ते शुद्ध्यतु शमहोब्भ्यः। ओषधे त्रायस्व स्वधिते मैनꣳ हिꣳसीः ॥१५॥

रक्क्षसाम्भागोसि निरस्तꣳ रक्क्षऽइदमहꣳ रक्क्षोभि तिष्ठामीदमहꣳ रक्क्षोवबाधऽइदमहꣳ रक्क्षोधमन्तमो नयामि। घृतेन द्यावापृथिवी प्प्रोर्ण्णुवाथाँव्वायो वे स्तोकानामग्निराज्ज्यस्य ब्वेतु स्वाहा स्वाहाकृतेऽऊर्द्ध्वनभसम्मारुतङ्गच्छतम् ॥१६॥

इदमापः प्प्रवहतावद्यञ्च मलञ्च यत्। यच्चाभिदुद्द्रोहानृतँय्यच्च शेपेऽअभीरुणम्।
आपो मा तस्म्मादेनसः पवमानश्च मुञ्चतु ॥१७॥

॥४॥ सन्ते मनो मनसा सम्प्राणः प्प्राणेन गच्छताम्। रेडस्यग्निष्ट्वा श्श्रीणात्त्वापस्त्वा समरिणन्वातस्य त्वा ध्राज्ज्यै पूष्ण्णो रꣳह्या ऽऊष्म्मणो व्यथिषत्प्रयुतन्द्वेषः ॥१८॥

घृतङ्घृतपावानः पिबत ब्वसाँव्वसापावानः पिबतान्तरिक्क्षस्य हविरसि स्वाहा।
दिशः प्प्रदिशऽआदिशो ब्विदिशऽउद्दिशो दिग्ग्भ्यः स्वाहा ॥१९॥

ऐन्द्रः प्प्राणोऽअङ्गेऽअङ्गे निदीद्ध्यदैन्द्रऽउदानोऽअङ्गेऽअङ्गे निधीतः। देव त्त्वष्टर्ब्भूरि ते सꣳ समेतु सलक्ष्मा यद्विषुरूपम्भवाति। देवत्रा यन्तमवसे सखायोनु त्त्वा माता पितरो मदन्तु ॥२०॥

॥५॥ समुद्रङ्गच्छ स्वाहान्तरिक्क्षङ्गच्छ स्वाहा देवꣳ सवितारङ्गच्छ स्वाहा मित्रावरुणौ गच्छ स्वाहाहोरात्रे गच्छ स्वाहा च्छन्दाꣳसि गच्छ स्वाहा द्यावापृथिवी गच्छ स्वाहा यज्ञङ्गच्छ स्वाहा सोमङ्गच्छ स्वाहा दिव्व्यन्नभो गच्छ स्वाहाग्निँव्वैश्श्वानरङ्गच्छ

स्वाहा॒ मनो॑ मे॒ हार्द्दि॑ यच्छ॒ दिव॑न्ते धूमो ग॑च्छतु॒ स्व॒र्ज्ज्योति॑ः पृथि॒वीम्भस्म्म॒नापृ॑ण॒ स्वाहा॑ ॥२१॥

मापो मौष॑धीर्हि॑ꣳसी॒र्द्धाम्म्नोधाम्म्नो राज॒ँस्ततो॑ वरुण नो मुञ्च । यदा॒हु॒रग्घ्न्याऽइति॒ वरु॒णेति॒ शपा॑महे॒ ततो॑ वरुण नो मुञ्च । सु॒मि॒त्त्रि॒या न॒ऽआप॒ऽओष॑धयः सन्तु दु॒र्म्मित्त्रि॒यास्तस्म्मै सन्तु॒ योऽस्म्मान्द्वेष्ट्टि॒ यञ्च॑ व॒यन्द्वि॒ष्म्मः ॥२२॥

॥६॥ ह॒विष्म्म॑तीरि॒माऽआपो॑ ह॒विष्म्मा॒ँ२॥ऽआवि॑वासति ।
ह॒विष्म्मा॑न्दे॒वोऽअ॑द्ध्व॒रो ह॒विष्म्माँ२॥ऽअस्तु॒ सूर्य्य॑ः ॥२३॥

अ॒ग्नेर्व्वो॑पन्नगृहस्य॒ सद॑सि सादयामीन्द्रा॒ग्ग्न्योर्ब्भा॑ग॒धेयी॑ स्त्थ मि॒त्त्रावरु॑णयोर्ब्भाग॒धेयी॑ स्त्थ॒ व्विश्श्वे॑षान्दे॒वाना॑म्भाग॒धेयी॑ स्त्थ । अ॒मूर्य्याऽउप॒ सूर्य्ये॒ याभि॑र्व्वा॒ सूर्य्य॑ः स॒ह । ता नो॑ हिन्न्वन्त्वद्ध्व॒रम् ॥२४॥

॥७॥ हृ॒दे त्वा॒ मन॑से त्वा दि॒वे त्वा॒ सूर्य्या॑य त्वा ।
ऊ॒र्द्ध्वमि॒मम॑द्ध्व॒रन्दि॒वि दे॒वेषु॒ होत्रा॑ यच्छ ॥२५॥

सोम॑ राज॒न्व्विश्श्वा॒स्त्वम्प्र॒जाऽउ॒पाव॑रोह॒ व्विश्श्वा॒स्त्वाम्प्र॒जाऽउ॒पाव॑रोहन्तु । शृ॒णोत्व॒ग्निः स॒मिधा॒ हव॑म्मे शृ॒ण्वन्त्वापो॑ धि॒षणा॑श्च दे॒वीः । श्रोता॑ ग्ग्रावाणो व्वि॒दुषो॒ न य॒ज्ज्ञꣳ शृ॒णोतु॑ दे॒वः स॑वि॒ता हव॑म्मे॒ स्वाहा॑ ॥२६॥

दे॒वीरा॑पोऽअपान्नपा॒द्यो व॑ऽऊ॒र्म्मिर्ह॑वि॒ष्य॒ऽइन्द्रि॒याव॑न्म॒दिन्त॑मः ।
तन्दे॒वेब्भ्यो॑ देव॒त्रा द॑त्त शु॒क्क्रपेब्भ्यो॒ येषा॑म्भा॒ग स्त्थ स्वाहा॑ ॥२७॥

कार्षि॑रसि समु॒द्रस्य॒ त्वा क्षि॑त्त्या॒ऽउन्न॑यामि ।
समापो॑ऽअ॒द्भिर॑ग्ग्मत॒ समोष॑धीभि॒रोष॑धीः ॥२८॥

यम॑ग्ने पृ॒त्सु मर्त्त्य॒मवा॒ व्वाजे॑षु॒ यञ्जु॒नाः । स यन्ता॒ शश्श्व॑ती॒रिषः॒ स्वाहा॑ ॥२९॥

॥८॥ दे॒वस्य॑ त्वा सवि॒तुः प्प्र॑स॒वेऽश्श्विनो॑र्ब्बा॒हुब्भ्या॑म्पू॒ष्ष्णो हस्ता॑ब्भ्याम् । आद॑दे॒ रावा॑सि ग॒भी॒रमि॒मम॑द्ध्व॒रङ्कृ॒धीन्द्रा॑य सु॒षूत॑मम् । उ॒त्त॒मेन॑ प॒विनोर्ज्ज॑स्वन्तम्मधु॑मन्त॒म्पय॑स्वन्तन्निग्ग्रा॒ब्भ्या स्त्थ दे॒वश्श्रु॒तस्त॒र्प्पय॑त मा॒ मनो॑ मे ॥३०॥

मनो॑ मे तर्प्पयत॒ व्वाच॑म्मे तर्प्पयत प्प्रा॒णम्मे॑ तर्प्पयत॒ चक्क्षु॑र्म्मे तर्प्पयत॒ श्श्रोत्र॑म्मे तर्प्पयता॒त्मान॑म्मे तर्प्पयत प्प्र॒जाम्मे॑ तर्प्पयत प॒शून्मे॑ तर्प्पयत ग॒णान्मे॑ तर्प्पयत ग॒णा मे॒ मा व्वितृ॑षन् ॥३१॥

इन्द्रा॑य त्वा॒ व्वसु॑मते रु॒द्द्रव॑त॒ऽइन्द्रा॑य त्वादि॒त्त्यव॑त॒ऽइन्द्रा॑य त्वाभिमाति॒ग्घ्ने ।
श्ये॒नाय॑ त्वा सोम॒भृते॒ग्ग्नये॑ त्वा रायस्प्पोष॒दे ॥३२॥

यत्ते॑ सोम दि॒वि ज्ज्योति॒र्य्यत्पृ॑थि॒व्याँय्यदु॒राव॒न्तरि॑क्षे ।
तेना॒स्मै यज॑मानायो॒रु रा॒ये कृ॒द्ध्यधि॑ दा॒त्रे वो॑चः ॥३३॥
श्वा॒त्रा स्त्थ॑ वृत्र॒तुरो॒ राधो॑गूर्त्ताऽअ॒मृत॑स्य॒ पत्नीः॑ । ता दे॑वीर्द्देव॒त्रेमँय्य॒ज्ञन्न॑यतोप॑हूताः॒ सोम॑स्य पिबत ॥३४॥
मा भे॒र्म्मा सँवि॑क्क्था॒ऽऊर्ज्ज॑न्धत्त्स्व॒ धिष॑णे वी॒ड्वी स॒ती वी॑डयेथा॒मूर्ज्ज॑न्दधाथाम् । पा॒प्प्मा ह॒तो न सोम॑ः ॥३५॥
प्राग॒पा॒गुद॑गध॒राक्स॒र्व्वत॑स्त्वा॒ दिश॒ऽआधा॑वन्तु । अम्ब॒ निष्प॑र॒ सम॒रीर्व्वि॑दाम् ॥३६॥
त्वम॒ङ्ग प्प्रश॑ꣳसिषो दे॒वः श॑विष्ठ॒ मर्त्त्य॑म् । न त्वद॒न्यो म॑घवन्नस्ति मर्डि॒तेन्द्र॒ ब्रवी॑मि ते॒ वचः॑ ॥३७॥

॥ इति षष्ठोऽध्यायः ॥

अथ सप्तमोऽध्यायः

ऋषिः(१) 'वाचस्पतये' इत्यारभ्य (४८) 'कोदात्' इत्यन्तानां सामान्यतः प्जापतिर्ऋषिः । विशेषतश्च—
(७) 'आ वायो' इत्यस्य वसिष्ठः, (८) 'इन्द्रवायू' इत्यस्य मधुच्छन्दाः, (९) 'अयं वाम्' इत्यस्य गृत्समदः, (१०) 'राया वयम्' इत्यस्य त्रसदस्युः, (११) 'या वाम्' इत्यस्य मेधातिथिः, (१२) 'तम्प्रत्नथा' इत्यस्य काश्यपोऽवत्सारः, (१९) 'ये देवासः' इत्यस्य परुच्छेपः, (२४) 'मूर्धानन्दिवः' इत्यस्य भरद्वाजः, (२६) 'यस्ते द्रप्सः' इत्यस्य देवश्रवाः, (३१) 'इन्द्राग्नी' इत्यस्य विश्वामित्रः, (३२) 'आ घा ये' इत्यस्य त्रिशोकः, (३३) 'ओमासश्चर्षणीधृतः' इत्यस्य मधुच्छन्दाः, (३४) 'विश्वे देवासः' इत्यस्य गृत्समदः, (३५) 'इन्द्र मरुत्वः' (३६) 'मरुत्वन्तं वृषभम्' (३७) 'सजोषा इन्द्र' (३८) 'मरुत्वाँ इन्द्र' इत्येषां विश्वामित्रः, (३९) 'महाँ इन्द्रो नृवत्' इत्यस्य भरद्वाजः, (४०) 'महाँ इन्द्रो यः' इत्यस्य वत्सः, (४१) 'उदु त्यम्' इत्यस्य प्रस्कण्वः, (४२) 'चित्रन्देवानाम्' इत्यस्याङ्गिरसः कुत्सः, (४३) 'अग्ने नय' इत्यस्यागस्त्यः ॥

देवता(१) 'वाचस्पतये' इत्यस्य प्राणः ।
(२) 'मधुमतीर्नः' 'स्वाहा' 'उर्वन्तरिक्षम्' इत्येषां लिङ्गोक्ताः, 'यत्ते सोम' इत्यस्य सोमः ।
(३) 'स्वाङ्कृतोसि' इत्यस्योपांशुग्रहः, 'देवेभ्यस्त्वा' इत्यस्य देवाः, 'देवाꣳशो यस्मै' इत्यस्य लिङ्गोक्ता, 'प्राणाय त्वा' इत्यस्योपांशुग्रहः, 'व्यानाय त्वा' इत्यस्योपांशुसवनः ।
(४) 'उपयामगृहीतः' इत्यस्येन्द्रः ।
(५) 'अन्तस्ते' इत्यस्य मघवा ।
(६) 'स्वाङ्कृतोसि' इत्यस्योपांशुग्रहः, 'देवेभ्यस्त्वा' इत्यस्य देवाः, 'उदानाय त्वा' इत्यस्योपांशुग्रहः ।
(७) 'आ वायो' 'वायवे त्वा' इत्यनयोर्वायुः ।
(८) 'इन्द्रवायू' 'उपयामगृहीतः' 'एष ते योनिः' इत्येषामिन्द्रवायू ।
(९) 'अयं वाम्' 'उपयामगृहीतः' इत्यनयोर्मित्रावरुणौ ।
(१०) 'राया वयम्' 'एष ते योनिः' इत्यनयोर्मित्रावरुणौ ।
(११) 'या वाम्' 'उपयामगृहीतः' 'एष ते योनिः' इत्येषामश्विनौ ।

(१२) 'तम्प्रत्नथा' इत्यस्य विश्वे देवाः, 'उपयामगृहीतः' 'एष ते योनिः' इत्यनयोः शुक्रग्रहः, 'अपमृष्टः शण्डः' इत्यस्य शण्डः, 'देवास्त्वा शुक्रपाः' इत्यस्य शुक्रः, 'अनाधृष्टासि' इत्यस्य वेदिश्रोणी ।

(१३) 'सुवीरो वीरान्' 'सञ्जग्मानः' इत्यनयोः शुक्रः, 'निरस्तः शण्डः' इत्यस्य शण्डः, 'शुक्रस्याधिष्ठानम्' इत्यस्य शकलम् ।

(१४-१५) 'अच्छिन्नस्य ते' इत्यस्य सोमः, 'सा प्रथमा' इत्यस्येन्द्रः, 'तृम्पन्तु होत्राः' 'अयाडग्नीत्' इत्यनयोर्लिङ्गोक्ताः ।

(१६) 'अयं वेनः' 'उपयामगृहीतः' इत्यनयोः सोमः ।

(१७) 'मनो न' इत्यस्य सोमः, 'एष ते योनिः' इत्यस्य मन्थिग्रहः, 'अपमृष्टो मर्कः' इत्यस्य मर्कः, 'देवास्त्वा मन्थिपाः' इत्यस्य मन्थिग्रहः, 'अनाधृष्टासि' इत्यस्य वेदिश्रोणी ।

(१८) 'सुप्रजाः प्रजाः' 'सञ्जग्मानः' इत्यनयोर्मन्थिग्रहः, 'निरस्तो मर्कः' इत्यस्य मर्कः, 'मन्थिनोधिष्ठानम्' इत्यस्य शकलम् ।

(१९) 'ये देवासः' इत्यस्य विश्वे देवाः ।

(२०) 'उपयामगृहीतोस्याग्रयणः' इत्यस्याग्रयणः ।

(२१) 'सोमः पवते' इत्यस्य विश्वे देवाः, 'एष ते योनिः' इत्यस्याग्रयणः ।

(२२) 'उपयामगृहीतः' 'एष ते योनिः' 'देवेभ्यस्त्वा' इत्येषां सोमः ।

(२३) 'मित्रावरुणाभ्यान्त्वा' इत्यस्य सोमः, 'इन्द्राय त्वा' 'इन्द्राग्निभ्यान्त्वा' 'इन्द्रावरुणाभ्यान्त्वा' 'इन्द्राबृहस्पतिभ्यान्त्वा' 'इन्द्राविष्णुभ्यान्त्वा' इत्येषां लिङ्गोक्ताः ।

(२४) 'मूर्धानन्दिवः' इत्यस्य वैश्वानरः ।

(२५) 'उपयामगृहीतः' इत्यस्य सोमः, 'ध्रुवोसि' इत्यस्य ध्रुवः, 'एष ते योनिः' इत्यस्य ग्रहः, 'ध्रुवन्ध्रुवेण' इत्यस्य ध्रुवः, 'अथा न इन्द्रः' इत्यस्येन्द्रः ।

(२६) 'यस्ते द्रप्सः' इत्यस्य सोमः, 'देवानामुत्क्रमणमसि' इत्यस्य चात्वालः ।

(२७) 'प्राणाय मे' 'व्यानाय मे' 'उदानाय मे' 'वाचे मे' 'क्रतूदक्षाभ्यास्मे' 'श्रोत्राय मे' 'चक्षुर्भ्यास्मे' (२८) 'आत्मने मे' 'ओजसे मे' 'आयुषे मे' 'विश्वाभ्यो मे' इत्येषां लिङ्गोक्ताः ।

(२९) 'कोसि' इत्यस्य प्रजापतिः, 'भूर्भुवः स्वः' इत्यस्याग्निवायुसूर्याः ।

(३०) 'उपयामगृहीतोसि मधवे त्वा' 'उप० माधवाय त्वा' 'उप० शुक्राय त्वा' 'उप० शुचये त्वा' 'उप० नभसे त्वा' 'उप० नभस्याय त्वा' 'उप० इषे त्वा' 'उप० ऊर्जे त्वा' 'उप० सहसे त्वा' 'उप० सहस्याय त्वा' 'उप० तपसे त्वा' 'उप० तपस्याय त्वा' 'उप० अꣳहस्पतये त्वा' इत्येषां लिङ्गोक्ताः ।

(३१) 'इन्द्राग्नी' इत्यस्येन्द्राग्नी, 'उपयामगृहीतः' 'एष ते योनिः' इत्यनयोः सोमः ।

(३२) 'आ घा ये' इत्यस्याग्नीन्द्रौ, 'उपयामगृहीतः' 'एष ते योनिः' इत्यनयोः सोमः ।

(३३) 'ओमासश्चर्षणीधृतः' इत्यस्य विश्वे देवाः, 'उपयामगृहीतः' 'एष ते योनिः' इत्यनयोः सोमः ।

(३४) 'विश्वे देवासः' इत्यस्य विश्वे देवाः, 'उपयामगृहीतः' 'एष ते योनिः' इत्यनयोः सोमः ।

(३५) 'इन्द्र मरुत्वः' इत्यस्येन्द्रामरुतौ, 'उपयामगृहीतः' 'एष ते योनिः' इत्यनयोः सोमः ।

(३६) 'मरुत्वन्तं वृषभम्' इत्यस्येन्द्रामरुतौ, 'उपयामगृहीतः' 'एष ते योनिः' इत्यनयोः सोमः, 'उपयामगृहीतः' इत्यस्य मरुत्वान् ।

(३७) 'सजोषा इन्द्र' इत्यस्येन्द्रामरुतौ, 'उपयामगृहीतः' 'एष ते योनिः' इत्यनयोः सोमः ।

(३८) 'मरुत्वाँ इन्द्र' इत्यस्येन्द्रामरुतौ, 'उपयामगृहीतः' 'एष ते योनिः' इत्यनयोः सोमः ।

(३९) 'महाँ इन्द्रो नृवत्' इत्यस्य माहेन्द्रः, 'उपयामगृहीतः' 'एष ते योनिः' इत्यनयोर्ग्रहः ।

(४०) 'महाँ इन्द्रो यः' इत्यस्य माहेन्द्रः, 'उपयामगृहीतः' 'एष ते योनिः' इत्यनयोर्ग्रहः ।

(४१) 'उदु त्यम्' (४२) 'चित्रन्देवानाम्' इत्यनयोः सूर्यः ।

(४३) 'अग्ने नय' (४४) 'अयन्नः' इत्यनयोरग्निः ।

(४५) 'रूपेण वः' 'ऋतस्य पथा' 'वि स्वः पश्य' 'यतास्व' इत्येषां दक्षिणा ।

(४६) 'ब्राह्मणमद्य' इत्यस्य ब्राह्मणः, 'अस्मद्राता' इत्यस्य दक्षिणा ।

(४७) 'अग्नये त्वा' इत्यस्य हिरण्यम्, 'रुद्राय त्वा' इत्यस्य गौः, 'बृहस्पतये त्वा' इत्यस्य वासः, 'यमाय त्वा' इत्यस्याश्वः ।

(४८) 'कोदात्' इत्यस्य कामः ॥

छन्दः (१) 'वाचस्पतये' इत्यस्य विराट्, (५) 'अन्तस्ते' (७) 'आ वायो' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (८) 'इन्द्रवायू' (९) 'अयं वाम्' इत्यनयोर्गायत्री, (१०) 'राया वयम्' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (११) 'या वाम्' इत्यस्य गायत्री, (१२) 'तम्प्रत्नथा' इत्यस्य जगती, (१४) 'सा प्रथमा' 'तृम्पन्तु' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, 'अंयाडग्नीत्' इत्यस्य दैवी बृहती, (१६) 'अयं वेनः' (१७) 'मनो न येषु' (१९) 'ये देवासः' (२४) 'मूर्धानन्दिवः' इत्येषां त्रिष्टुप्, (२५) 'ध्रुवन्ध्रुवेण' इत्यस्य बृहती, (२६) 'यस्ते द्रप्सः' इत्यस्य त्रिष्टुप्, 'स्वाहा' इति यजुः, (२९) 'कोसि कतमः' इत्यस्य वर्द्धमानोष्णिक्, (३१) 'इन्द्राग्नी' (३२) 'आ घा ये' (३३) 'ओमासश्चर्षणीधृतः' (३४) 'विश्वे देवासः' इत्येषां गायत्री, (३५) 'इन्द्र मरुत्वः' (३६) 'मरुत्वन्तं वृषभम्' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, 'मरुतान्त्वौजसे' इति यजुः, (३७) 'सजोषा इन्द्र' (३८) 'मरुत्वाँ इन्द्र' (३९) 'महाँ इन्द्रो नृवत्' इत्येषां त्रिष्टुप्, (४०) 'महाँ इन्द्रो यः' (४१) 'उदु त्यम्' इत्यनयोर्गायत्री, (४२) 'चित्रन्देवानाम्' (४३) 'अग्ने नय' (४४) 'अयन्नः' इत्येषां त्रिष्टुप्, 'स्वाहा' इति यजुः ॥

॥ हरिःॐ ॥

॥१॥ व्वाचस्पतये पवस्व व्वृष्ण्णोऽअꣳशुब्भ्याङ्गभस्तिपूतः । देवो देवेब्भ्यः पवस्व येषाम्भागोसि ॥१॥

मधुमतीर्न्नऽइषस्कृधि यत्ते सोमादाब्भ्यन्नाम जागृवि तस्मै ते सोम सोमाय स्वाहा स्वाहोर्व्वन्तरिक्षमन्न्वेमि स्वाङ्कृतोसि ॥२॥

स्वाङ्कृतोसि व्विश्वेब्भ्यऽइन्द्रियेब्भ्यो दिव्येब्भ्यः पार्त्थिवेब्भ्यो मनस्त्वाष्टु स्वाहा त्वा सुभव सूर्य्याय देवेब्भ्यस्त्वा मरीचिपेब्भ्यो देवाꣳशो यस्मै त्वेडे तत्सत्यमुपरिप्प्रुता भङ्गेन हतोसौ फट्प्राणाय त्वा व्व्यानाय त्वा ॥३॥

॥२॥ उपयामगृहीतोस्यन्तर्य्यच्छ मघवन्पाहि सोमम् । उरुष्य रायऽएषो यजस्व ॥४॥

अन्तस्ते द्यावापृथिवी दधाम्म्यन्तर्द्दधाम्म्युर्व्वन्तरिक्षम् । सजूर्द्देवेभिरवरैः परैश्चान्तर्य्यामे मघवन्मादयस्व ॥५॥

स्वाङ्कृतोसि व्विश्वेब्भ्यऽइन्द्रियेब्भ्यो दिव्येब्भ्यः पार्त्थिवेब्भ्यो मनस्त्वाष्टु स्वाहा त्वा सुभव सूर्य्याय देवेब्भ्यस्त्वा मरीचिपेब्भ्यऽउदानाय त्वा ॥६॥

॥३॥ आ वायो भूष शुचिपाऽउप नः सहस्रन्ते नियुतो व्विश्ववार । उपो तेऽअन्धो मद्यमयामि यस्य देव दधिषे पूर्व्वपेयँव्वायवे त्वा ॥७॥

इन्द्रवायूऽइमे सुताऽउप प्प्रयोभिरागतम् । इन्दवो वामुशन्ति हि । उपयामगृहीतोसि व्वायवऽइन्द्रवायुब्भ्यान्त्वैष ते योनिः सजोषोब्भ्यान्त्वा ॥८॥

॥४॥ अयँव्वाम्मित्रावरुणा सुतः सोमऽऋतावृधा । ममेदिह श्रुतꣳ हवम् । उपयामगृहीतोसि मित्रावरुणाब्भ्यान्त्वा ॥९॥

राया व्वयꣳ संसवाꣳसो मदेम हव्व्येन देवा यवसेन गावः। तान्धेनुम्मित्रावरुणा युवन्नो व्विश्श्वाहा धत्तमनपस्प्फुरन्तीमेष ते योनिरृतायुब्भ्यान्त्वा ॥१०॥

या वाङ्कशा मधुमत्यश्श्विना सूनृतावती। तया यज्ञम्मिमिक्षतम्। उपयामगृहीतोस्यश्श्विब्भ्यान्त्वैष ते योनिर्म्माद्ध्वीब्भ्यान्त्वा ॥११॥

तम्प्रत्नथा पूर्व्वथा व्विश्श्वथेमथा ज्ज्येष्ठतातिम्बर्हिषदꣳ स्वर्व्विदम्। प्रतीचीनंव्वृजनन्दोहसे धुनिमाशुञ्जयन्तमनु यासु वर्द्धसे। उपयामगृहीतोसि शण्डाय त्वैष ते योनिर्व्वीरताम्पाह्यपमृष्टः शण्डो देवास्त्वा शुक्रपाः प्प्रणयन्त्वनाधृष्टासि ॥१२॥

सुवीरो व्वीरान्प्रजनयन्परीह्यभि रायस्प्पोषेण यजमानम्। सञ्जग्ग्मानो दिवा पृथिव्व्या शुक्रः शुक्रशोचिषा निरस्तः शण्डः शुक्रस्याधिष्ठानमसि ॥१३॥

अच्छिन्नस्य ते देव सोम सुवीर्य्यस्य रायस्प्पोषस्य ददितारः स्याम। सा प्प्रथमा सँस्कृतिर्व्विश्श्ववारा स प्प्रथमो व्वरुणो मित्रोऽअग्ग्निः ॥१४॥

स प्प्रथमो बृहस्प्पतिश्श्चिकित्त्वाँस्तस्म्माऽइन्द्राय सुतमा जुहोत स्वाहा। तृम्पन्तु होत्रा मद्ध्वो याः स्विष्टा याः सुप्प्रीताः सुहुता यत्त्स्वाहायाडग्ग्नीत् ॥१५॥

अयँव्वेनश्श्चोदयत्पृश्श्निगर्ब्भा ज्ज्योतिर्ज्जरायू रजसो व्विमाने। इममपाꣳ सङ्गमे सूर्य्यस्य शिशुन्न व्विप्प्रा मतिभी रिहन्ति। उपयामगृहीतोसि मर्क्काय त्वा ॥१६॥

मनो न येषु हवनेषु तिग्ग्मँव्विपः शच्च्या व्वनुथो द्रवन्ता। आ यः शर्य्याभिस्तुविनृम्म्णोऽअस्याश्श्रीणीतादिशङ्गभस्त्तावेष ते योनिः प्प्रजाः पाह्यपमृष्टो मर्क्को देवास्त्वा मन्थिपाः प्प्रणयन्त्वनाधृष्टासि ॥१७॥

सुप्प्रजाः प्प्रजाः प्प्रजनयन्परीह्यभि रायस्प्पोषेण यजमानम्। सञ्जग्ग्मानो दिवा पृथिव्व्या मन्थी मन्थिशोचिषा निरस्तो मर्क्को मन्थिनोधिष्ठानमसि ॥१८॥

ये देवासो दिव्व्येकादश स्त्थ पृथिव्व्यामद्ध्येकादश स्त्थ। अप्प्सुक्षितो महिनैकादश स्त्थ ते देवासो यज्ञमिमञ्जुषद्ध्वम् ॥१९॥

उपयामगृहीतोस्याग्ग्रयणोसि स्वाग्ग्रयणः। पाहि यज्ञम्पाहि यज्ञपतिँव्विष्ण्णुस्त्वामिन्द्रियेण पातु व्विष्ण्णुन्त्वम्पाह्यभि सवनानि पाहि ॥२०॥

सोमः पवते सोमः पवतेस्म्मै ब्रह्मणेस्म्मै क्षत्रायास्म्मै सुन्वते यजमानाय पवतऽइषऽऊर्ज्जे पवतेद्ब्भ्यऽओषधीब्भ्यः पवते द्यावापृथिवीब्भ्याम्पवते सुभूताय पवते व्विश्श्वेब्भ्यस्त्वा देवेब्भ्यऽएष ते योनिर्व्विश्श्वेब्भ्यस्त्वा देवेब्भ्यः ॥२१॥

उपयामगृहीतोसीन्द्राय त्वा बृहद्द्वते व्वयस्वतऽउक्क्थाव्व्यङ्गृह्णामि। यत्तऽइन्द्र बृहद्वय-

स्त्तस्म्मै॑ त्वा॒ व्विष्ण्ण॑वे त्त्वै॒ष ते॒ योनि॑रु॒क्क्थेब्भ्य॑स्त्त्वा दे॒वेभ्य॑स्त्त्वा देवा॒ब्व्यँ॑य्यु॒ज्ज्ञस्यायु॑षे ॥१४॥
गृह्णामि मि॒त्त्रावरु॑णाब्भ्यान्त्वा ॥२२॥
मि॒त्त्रावरु॑णाब्भ्यान्त्वा देवा॒ब्व्यँ॑य्यु॒ज्ज्ञस्यायु॑षे गृह्णा॒मीन्द्रा॑य त्वा देवा॒ब्व्यँ॑य्यु॒ज्ज्ञस्यायु॑षे ॥१५॥
गृह्णा॒मीन्द्रा॒ग्निब्भ्यां॑न्त्वा देवा॒ब्व्यँ॑य्यु॒ज्ज्ञस्यायु॑षे गृह्णा॒मीन्द्रा॒वरु॑णाब्भ्यान्त्वा देवा॒ब्व्यँ॑-
य्यु॒ज्ज्ञस्यायु॑षे गृह्णा॒मीन्द्रा॒बृह॒स्प्पति॑ब्भ्यान्त्वा॑ देवा॒ब्व्यँ॑य्यु॒ज्ज्ञस्यायु॑षे गृह्णा॒मीन्द्रा॒- ॥१६॥
विष्ण्णु॒ब्भ्यान्त्वा देवा॒ब्व्यँ॑य्यु॒ज्ज्ञस्यायु॑षे गृह्णामि ॥२३॥

॥१०॥ मू॒र्द्धानं॑न्दि॒वोऽअ॑र॒तिम्पृ॑थि॒व्या वै॑श्वा॒नरमृ॒तऽआजा॒तम॒ग्निम् । ॥१७॥
क॒विꣳ स॒म्म्राज॒मति॑थि॒ञ्जना॑नामा॒सन्ना पात्त्रं॑ञ्जनयन्त दे॒वाः ॥२४॥
उ॒प॒या॒मगृ॑हीतो॑सि ध्रु॒वो॑सि ध्रु॒वक्षि॑तिर्ध्रु॒वाणां॑न्ध्रु॒वत॒मोच्च्यु॑तानामच्च्यु॒तक्षित्त॑मऽए॒ष ॥१८॥
ते॒ योनि॑र्वै॑श्वान॒राय॑ त्वा । ध्रु॒वन्ध्रु॒वेण॒ मन॑सा व्वा॒चा सोम॒मव॑नयामि । अथा॑ न॒ऽइन्द्र॒
ऽइद्विशो॑सप॒त्त्नाः सम॑नस॒स्क्कर॑त् ॥२५॥

॥११॥ यस्त्ते॑ द्र॒प्प्स स्क्कन्द॑ति॒ यस्त्ते॑ऽअ॒ꣳशुर्ग्ग्राव॑च्च्युतो धि॒षण॑योरु॒पस्त्था॑त् । ॥१९॥
अ॒द्ध्वर्योर्वा॒ परि॑ वा॒ यः प॒वित्त्रा॒त्तन्ते॑ जुहोमि॒ मन॑सा॒ वष॑ट्कृत॒ꣳ स्वाहा॑ दे॒वाना॑-
मु॒त्क्रम॑णमसि ॥२६॥

॥१२॥ प्रा॒णाय॑ मे व्वर्च्चो॒दा व्वर्च्च॑से पवस्व व्व्या॒नाय॑ मे व्वर्च्चो॒दा व्वर्च्च॑से पवस्वोदा॒नाय॑ मे व्वर्च्चो॒दा ॥२०॥
व्वर्च्च॑से पवस्व व्वा॒चे मे॑ व्वर्च्चो॒दा व्वर्च्च॑से पवस्व॒ क्क्रतू॒दक्षा॑ब्भ्याम्मे व्वर्च्चो॒दा व्वर्च्च॑से पवस्व॒ ॥२१॥
श्श्रोत्त्रा॑य मे व्वर्च्चो॒दा व्वर्च्च॑से पवस्व॒ चक्क्षु॒र्ब्भ्याम्मे व्वर्च्चो॒दसौ॒ व्वर्च्च॑से पवेथामा॒त्क्मने॑
मे ॥२७॥
आ॒त्क्मने॑ मे व्वर्च्चो॒दा व्वर्च्च॑से पव॒स्वौज॑से मे व्वर्च्चो॒दा व्वर्च्च॑से पव॒स्वायु॑षे मे व्वर्च्चो॒दा ॥२२॥
व्वर्च्च॑से पवस्व॒ व्विश्वा॑ब्भ्यो मे प्प्र॒जाब्भ्यो॑ व्वर्च्चो॒दसौ॒ व्वर्च्च॑से पवेथाम् ॥२८॥
को॑सि क॒त॒मो॑सि॒ कस्या॑सि॒ को नामा॑सि । यस्य॑ ते॒ नामाम॑न्महि॒ यन्त्वा॒ सोमे॒ना-
ती॑तृपाम । भूर्भु॒वः स्वः॑ सु॒प्प्र॒जाः प्प्र॒जाभिः॑ स्या॒ꣳ सु॒वीरो॑ व्वी॒रैः सु॒पोषः॒ ॥२३॥
पोषैः॑ ॥२९॥

॥१३॥ उ॒प॒या॒मगृ॑हीतो॑सि॒ मध॑वे त्त्वोपया॒मगृ॑हीतो॑सि॒ माध॑वाय त्त्वोपया॒मगृ॑हीतो॑सि शु॒क्क्राय॑
त्त्वोपया॒मगृ॑हीतो॑सि॒ शुच॑ये त्त्वोपया॒मगृ॑हीतो॑सि॒ नभ॑से त्त्वोपया॒मगृ॑हीतो॑सि ॥२४॥
न॒भ॒स्या॒य त्त्वोपया॒मगृ॑हीतो॑सी॒षे त्त्वो॑पया॒मगृ॑हीतो॑स्यू॒र्ज्जे त्त्वो॑पया॒मगृ॑हीतो॑सि॒ सह॑से
त्त्वोपया॒मगृ॑हीतो॑सि सह॒स्या॒य त्त्वोपया॒मगृ॑हीतो॑सि॒ तप॑से त्त्वोपया॒मगृ॑हीतो॑सि तप॒स्या॒य ॥२५॥
त्त्वोपया॒मगृ॑हीतो॑स्यꣳहसस्प्प॒तये॑ त्त्वा ॥३०॥

४॥ इन्द्रा॑ग्नी॒ऽआग॑तꣳ सु॒तङ्गी॒र्भिर्न्नभो॒ व्वरे॑ण्यम् । अ॒स्य पा॑तन्धि॒येषि॒ता । उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोसीन्द्रा॒ग्निब्भ्यान्त्वै॒ष ते॒ योनि॑रिन्द्रा॒ग्निब्भ्यान्त्वा ॥३१॥

५॥ आ घा॒ ये॑ऽअ॒ग्निमि॒न्धते॑ स्तृ॒णन्ति॑ ब॒र्हिरा॑नु॒षक् । येषा॒मिन्द्रो॒ युवा॒ सखा॑ । उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोस्यग्नीन्द्रा॒ब्भ्यान्त्वै॒ष ते॒ योनि॑रग्नीन्द्रा॒ब्भ्यान्त्वा ॥३२॥

६॥ ओमा॑सश्चर्षणीधृतो॒ व्विश्वे॑ देवास॒ऽआग॑त । दा॒श्वाꣳसो॑ दा॒शुषः॑ सु॒तम् । उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोसि॒ विश्वे॑ब्भ्यस्त्वा दे॒वेब्भ्य॑ऽए॒ष ते॒ योनि॒र्व्विश्वे॑ब्भ्यस्त्वा दे॒वेब्भ्यः॑ ॥३३॥

७॥ व्विश्वे॑ देवास॒ऽआग॑त शृ॒णुता॑ मऽइ॒मꣳ हव॑म् । एदम्ब॒र्हिर्न्निषी॑द॒त । उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोसि॒ व्विश्वे॑ब्भ्यस्त्वा दे॒वेब्भ्य॑ऽए॒ष ते॒ योनि॒र्व्विश्वे॑ब्भ्यस्त्वा दे॒वेब्भ्यः॑ ॥३४॥

८॥ इन्द्र॑ मरुत्वऽइ॒ह पा॑हि॒ सोमँ॒य्यथा॑ शार्य्या॒तेऽअपि॑बः सु॒तस्य॑ । तव॒ प्प्रणी॑ती॒ तव॑ शूर॒ शर्म्म॒न्नावि॑वासन्ति क॒वयः॑ सुय॒ज्ञाः । उ॒प॒या॒मगृ॑हीतो॒सीन्द्रा॑य त्वा म॒रुत्व॑तऽए॒ष ते॒ योनि॒रिन्द्रा॑य त्वा म॒रुत्व॑ते ॥३५॥

९॥ म॒रुत्व॑न्तँव्वृष॒भँव्वा॑वृधा॒नमक॑वारिन्दि॒व्यꣳ शा॒समिन्द्र॑म् । व्विश्वा॒साह॒मव॑से॒ नूत॑नायो॒ग्रꣳ स॑हो॒दामि॒ह तꣳ हु॑वेम । उ॒प॒या॒मगृ॑हीतो॒सीन्द्रा॑य त्वा म॒रुत्व॑तऽए॒ष ते॒ योनि॒रिन्द्रा॑य त्वा म॒रुत्व॑ते ।

०॥ उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोसि म॒रुता॒न्त्वौज॑से ॥३६॥

१॥ स॒जोषा॑ऽइन्द्र॒ सग॑णो म॒रुद्भिः॒ सोम॑म्पिब वृत्र॒हा शू॑र व्वि॒द्वान् । ज॒हि शत्रूँ॒२॥रप॒ मृधो॑ नुद॒स्वाथाभ॑यङ्कृणुहि व्वि॒श्वतो॑ नः । उ॒प॒या॒मगृ॑हीतो॒सीन्द्रा॑य त्वा म॒रुत्व॑तऽए॒ष ते॒ योनि॒रिन्द्रा॑य त्वा म॒रुत्व॑ते ॥३७॥

२॥ म॒रुत्वाँ॑२॥ऽइन्द्र वृष॒भो रणा॑य॒ पिबा॒ सोम॑मनुष्व॒धम्मदा॑य । आसि॑ञ्चस्व ज॒ठरे॒ मद्ध्व॑ऽऊ॒र्म्मिन्त्वꣳ राजा॑सि प्प्र॒तिप॑त्सु॒ताना॑म् । उ॒प॒या॒मगृ॑हीतो॒सीन्द्रा॑य त्वा म॒रुत्व॑तऽए॒ष ते॒ योनि॒रिन्द्रा॑य त्वा म॒रुत्व॑ते ॥३८॥

३॥ म॒हाँ२॥ऽइन्द्रो॑ नृ॒वदा च॑र्षणि॒प्प्राऽउ॒त द्वि॒बर्हा॑ऽअमि॒नः सहो॑भिः । अ॒स्म॒द्र्य॒ग्ग्वावृधे व्वी॒र्य्या॑यो॒रुः पृ॒थुः सुकृ॑तः क॒र्तृभि॑र्ब्भूत् । उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोसि म॒हेन्द्रा॑य त्वै॒ष ते॒ योनि॑र्म्म॒हेन्द्रा॑य त्वा ॥३९॥

४॥ म॒हाँ२॥ऽइन्द्रो॒ यऽओज॑सा प॒र्जन्यो॑ व्वृष्टि॒माँ२॥ऽइव । स्तोमै॑र्व्व॒त्सस्य॑ व्वावृधे । उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोसि म॒हेन्द्रा॑य त्वै॒ष ते॒ योनि॑र्म्म॒हेन्द्रा॑य त्वा ॥४०॥

५॥ उदु॒ त्यञ्जा॒तवे॑दसन्दे॒वँव्व॑हन्ति के॒तवः॑ । दृ॒शे व्विश्वा॑य॒ सूर्य्य॒ꣳ स्वाहा॑ ॥४१॥
चि॒त्रन्दे॒वाना॒मुद॑गा॒दनी॑क॒ञ्चक्षु॒र्म्मि॒त्रस्य॒ व्वरु॑णस्या॒ग्नेः ।

आप्प्रा द्यावापृथिवीऽअन्तरिक्षꣳ सूर्य्यंऽआत्मा जगतस्तस्थुषश्च स्वाहा ॥४२॥
अग्ने नय सुपथा रायेऽअस्म्मान्विश्श्वानि देव व्वयुनानि व्विद्वान् ।
युयोद्ध्यस्म्मज्जुहुराणमेनो भूयिष्ट्ठान्ते नमऽउक्तिंविधेम स्वाहा ॥४३॥
अयन्नोऽअग्निर्व्वरिवस्कृणोत्त्वयम्मृधः पुरऽएतु प्प्रभिन्दन् ।
अयँव्वाजाञ्जयतु व्वाजसातावयꣳ शत्रूञ्जयतु जर्हृषाणः स्वाहा ॥४४॥
रूपेण वो रूपमब्भ्यागान्तुथो वो व्विश्श्ववेदा व्विभजतु ।
ऋतस्य पथा प्प्रेत चन्द्रदक्क्षिणा व्वि स्वः पश्श्य व्व्यन्तरिक्क्षँय्यतस्व सदस्यैः ॥४५॥
ब्राह्मणमद्द्य व्विदेयम्पितृमन्तम्पैतृमत्त्यमृषिमार्षेयꣳ सुधातुदक्क्षिणम् ।
अस्म्मद्राता देवत्रा गच्छत प्प्रदातारमाविशत ॥४६॥
अग्नये त्वा मह्यँव्वरुणो ददातु सोमृतत्त्वमशीयायुर्द्दात्रऽएधि मयो मह्यम्प्रतिग्ग्रहीत्रे
रुद्राय त्वा मह्यँव्वरुणो ददातु सोमृतत्त्वमशीय प्प्राणो दात्रऽएधि व्वयो मह्यम्प्र-
तिग्ग्रहीत्रे बृहस्प्पतये त्वा मह्यँव्वरुणो ददातु सोमृतत्त्वमशीय त्वग्ग्दात्रऽएधि मयो
मह्यम्प्रतिग्ग्रहीत्रे यमाय त्वा मह्यँव्वरुणो ददातु सोमृतत्त्वमशीय हयो दात्रऽएधि
व्वयो मह्यम्प्रतिग्ग्रहीत्रे ॥४७॥
कोदात्कस्म्माऽअदात्कामोदात्कामायादात् ।
कामो दाता कामः प्प्रतिग्ग्रहीता कामैतत्ते ॥४८॥

॥ इति सप्तमोऽध्यायः ॥

अथाष्टमोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'उपयामगृहीतोसि' इत्यारभ्य (३२) 'मही द्यौः' इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिर्ऋषिः । विशेषतश्च—
(४) 'यज्ञो देवानाम्' इत्यस्य कुत्सः, (६) 'वाममद्य' इत्यस्य बार्हस्पत्यो भरद्वाजः, (१५) 'समिन्द्र णः' इत्यस्यात्रिः, (२१) 'देवा गातुविदः' इत्यस्य मनसस्पतिः, (२३) 'उरुꣳ हि राजा' इत्यस्य शुनःशेपः, (३१) 'मरुतो यस्य' इत्यस्य गोतमः, (३२) 'मही द्यौः' इत्यस्य मेधातिथिः ।
(३३) 'आतिष्ठ वृत्रहन' इत्यस्य गोतमः, (३४) 'युक्ष्वा हि' इत्यस्य मधुच्छन्दाः, (३५) 'इन्द्रमिद्धरी' इत्यस्य गोतमः, (३६) 'यस्मान्न जातः' (३७) 'इन्द्रश्च सम्राट्' इत्यनयोर्विवस्वान्, (३८) 'अग्ने पवस्व' इत्यस्य वैखानसः, (३९) 'उत्तिष्ठन्नोजसा' इत्यस्य कुरुस्तुतिः, (४०) 'अदृश्रमस्य' इत्यस्य प्रस्कण्वः, (४१) 'उदु त्यम्' इत्यस्य देवाः, (४२) 'आजिघ्र कलशम्' (४३) 'इडे रन्ते' इत्यनयोः कुसुरुबिन्दुः, (४४) 'वि न इन्द्र' (४५) 'वाचस्पतिम्' (४६) 'विश्वकर्मन्' इत्येषां भारद्वाजः शासः ।
(४७) 'उपयाम० अग्नये त्वा' इत्यारभ्य (५३) 'दूरे चत्ताय' इत्यन्तानां देवास्तत्रापि—(५३) 'युवन्तमिन्द्रा' 'दूरे चत्ताय' इत्यनयोः परुच्छेपः ।
(५४) 'परमेष्ठ्यभिधीतः' इत्यारभ्य (६३) 'आपवस्व' इत्यन्तानां वसिष्ठस्तत्रापि–(६३) 'आपवस्व' इत्यस्य नैध्रुविः कश्यपः ॥

देवता (१) 'उपयाम० आदित्येभ्यः' इत्यस्य सोमः, 'विष्ण उरु' इत्यस्य विष्णुः ।
(२) 'कदा चन स्तरीः' इत्यस्यादित्यः, 'आदित्येभ्यस्त्वा' इत्यस्यादित्यग्रहः ।
(३) 'कदा चन प्रयुच्छसि' इत्यस्यादित्यः, 'आदित्येभ्यस्त्वा' इत्यस्यादित्यग्रहः ।
(४) 'यज्ञो देवानाम्' इत्यस्यादित्यः, 'आदित्येभ्यस्त्वा' इत्यस्यादित्यग्रहः ।
(५) 'विवस्वन्नादित्य' इत्यस्यादित्यः, 'श्रदस्मै नरः' इत्यस्याशीर्नरो वा ।
(६) 'वाममद्य' इत्यस्य सविता ।
(७) 'उपयाम० सावित्रोसि' इत्यस्य सविता ।
(८) 'उपयाम० सुशर्मासि' 'एष ते योनिः' इत्यनयोर्विश्वे देवाः ।
(९) 'उपयाम० बृहस्पतिसुतस्य' इत्यस्य लिङ्गोक्ता, 'अहम्परस्तात्' इत्यस्य प्रजापतिरूप आत्मा ।
(१०) 'अग्ना३इ' इत्यस्याग्निः, 'प्रजापतिर्वृषासि' इत्यस्य प्रजापतिः ।
(११) 'उपयाम० हरिरसि' इत्यस्य ऋक्सामे, 'हर्योर्धानाः' इत्यस्य लिङ्गोक्ताः ।
(१२) 'यस्ते अश्वसनिः' इत्यस्य लिङ्गोक्ता ।
(१३) 'देवकृतस्य' 'मनुष्यकृतस्य' 'पितृकृतस्य' 'आत्मकृतस्य' 'एनस एनसः' 'यच्चाहमेनः' इत्येषामग्निः ।
(१४) 'सं वर्चसा' इत्यस्य त्वष्टा ।
(१५) 'समिन्द्र णः' इत्यस्य विश्वे देवाः ।
(१६) 'सं वर्चसा' इत्यस्य त्वष्टा ।
(१७) 'धाता रातिः' इत्यस्य लिङ्गोक्ता ।
(१८) 'सुगा वः' इत्यस्य देवाः ।
(१९) 'याँ आवह' (२०) 'वयꣳ हि' इत्यनयोरग्निः ।
(२१) 'देवा गातुविदः' इत्यस्य वातः ।
(२२) 'यज्ञ यज्ञम्' 'एष ते यज्ञः' इत्यनयोर्लिङ्गोक्ता ।
(२३) 'माहिर्भूः' इत्यस्य रज्जुः, 'उरुꣳ हि' इत्यस्य वरुणः, 'नमो वरुणाय' इत्यस्य वरुणः ।
(२४) 'अग्नेरनीकम्' इत्यस्याग्निः ।
(२५) 'समुद्रे ते' इत्यस्य सोमः ।
(२६) 'देवीरापः' इत्यस्यापः, 'देव सोमैष' इत्यस्य सोमः ।
(२७) 'अवभृथ निचुम्पुण' इत्यस्य यज्ञः, 'देवानाꣳ समिदसि' इत्यस्याग्निः ।
(२८) 'एजतु दशमास्यः' इत्यस्य गर्भः ।
(२९) 'यस्यै ते' इत्यस्य वशा ।
(३०) 'पुरुदस्मो विषुरूपः' इत्यस्य गर्भः ।
(३१) 'मरुतो यस्य' इत्यस्य मरुतः ।
(३२) 'मही द्यौः' इत्यस्य द्यावापृथिव्यौ ।
(३३) 'आतिष्ठ वृत्रहन्' इत्यस्येन्द्रः, 'उपयाम० इन्द्राय' इत्यस्य सोमः, 'एष ते योनिः' इत्यस्य षोडशिग्रहः ।
(३४) 'युक्ष्वा हि' इत्यस्येन्द्रः, 'उपयाम० इन्द्राय' इत्यस्य सोमः, 'एष ते योनिः' इत्यस्य षोडशिग्रहः ।
(३५) 'इन्द्रमिद्धरी' इत्यस्येन्द्रः, 'उपयाम० इन्द्राय' इत्यस्य सोमः, 'एष ते योनिः' इत्यस्य षोडशिग्रहः ।
(३६) 'यस्मान्न जातः' इत्यस्येन्द्रः ।
(३७) 'इन्द्रश्च सम्राट्' इत्यस्येन्द्रावरुणौ षोडशी वा ।
(३८) 'अग्ने पवस्व' इत्यस्याग्निः, 'उपयाम.० अग्नये' इत्यस्य सोमः, 'एष ते योनिः' इत्यस्य ग्रहः, 'अग्ने वर्चस्विन्' इत्यस्याग्निः ।
(३९) 'उत्तिष्ठन्नोजसा' इत्यस्य सोमः, 'उपयाम० इन्द्राय' इत्यस्य सोमः, 'एष ते योमिः' इत्यस्य ग्रहः, 'इन्द्रौजिष्ठ' इत्यस्येन्द्रः ।

(४०) 'अदृश्रमस्य' इत्यस्य सूर्यः, 'उपयाम० सूर्याय' इत्यस्य सोमः, 'एष ते योनिः' इत्यस्य ग्रहः, 'सूर्य भ्राजिष्ठ' इत्यस्य सूर्यः ।

(४१) 'उदु त्यम्' इत्यस्य सूर्यः, 'उपयाम० सूर्याय' इत्यस्य सोमः, 'एष ते योनिः' इत्यस्य ग्रहः ।

(४२) 'आजिघ्र कलशम्' (४३) 'इडे रन्ते' इत्यनयोर्गौः ।

(४४) 'वि न इन्द्र' इत्यस्येन्द्रः, 'उपयाम० इन्द्राय' इत्यस्य सोमः, 'एष ते योनिः' इत्यस्य ग्रहः ।

(४५) 'वाचस्पतिम्' इत्यस्य विश्वकर्मा, 'उपयाम० इन्द्राय' इत्यस्य सोमः, 'एष ते योनिः' इत्यस्य ग्रहः ।

(४६) 'विश्वकर्मन्' इत्यस्येन्द्रो विश्वकर्मा, 'उपयाम० इन्द्राय' इत्यस्य सोमः, 'एष ते योनिः' इत्यस्य ग्रहः ।

(४७) 'उपयाम० अग्नये त्वा' 'इन्द्राय त्वा' 'विश्वेभ्यस्त्वा' 'अनुष्टुप्ते' इत्येषामदाभ्यः ।

(४८) 'ग्नेशीनान्त्वा' (४९) 'ककुभꣳ रूपम्' 'तस्मै ते' (५०) 'उशिक्त्वम्' 'वशी त्वम्' 'अस्मत्सखा' 'विश्वेषान्देवानाम्' इत्येषां सोमः ।

(५१) 'इह रतिः' इत्यस्य पशवः, 'उपसृजन्धरुणम्' इत्यस्याग्निः ।

(५२) 'सत्रस्य ऋद्धिः' इत्यस्य यजमानानामात्मा ।

(५३) 'युवन्तम्' इत्यस्येन्द्रापर्वतौ, 'दूरे चत्ताय' इत्यस्येन्द्रः, 'भूर्भुवः स्वः' इत्यस्याशीः ।

(५४) 'परमेष्ठ्यभिधीतः' 'प्रजापतिर्वाचि' 'अन्धो अच्छेतः' 'सविता सन्याम्' 'विश्वकर्मा दीक्षायाम्' 'पूषा सोमक्रयण्याम्' (५५) 'इन्द्रश्च मरुतश्च' 'असुरः पण्यमानः' 'मित्रः क्रीतः' 'विष्णुः शिपिविष्टः' 'विष्णुर्नरन्धिषः' (५६) 'सोम आगतः' 'वरुण आसन्द्याम्' 'अग्निराग्नीध्रे' 'इन्द्रो. हविर्धाने' 'अथर्वोपावह्रियमाणः' (५७) 'विश्वे देवाः' 'विष्णुराप्रीतपाः' 'यमः सूयमानः' 'विष्णुः सम्भ्रियमाणः' 'वायुः पूयमानः' 'शुक्रः पूतः' 'शुक्रः क्षीरश्रीः' 'मन्थी सक्तुश्रीः' (५८) 'विश्वे देवाः' 'असुर्होमाय' 'रुद्रो हूयमानः' 'वातोभ्यावृत्तः' 'नृचक्षाः प्रतिख्यातः' 'भक्षो भक्ष्यमाणः' 'पितरो नाराशꣳसाः' (५९) 'सन्नः सिन्धुः' 'समुद्रोभ्यवह्रियमाणः' 'सलिलः प्रप्लुतः' इत्येषां लिङ्गोक्ताः, 'ययोरोजसा' इत्यस्य विष्णुवरुणौ ।

(६०) 'देवान्दिवम्' इत्यस्य लिङ्गोक्ता ।

(६१) 'चतुस्त्रिꣳशत्' इत्यस्य घर्मः ।

(६२) 'यज्ञस्य दोहः' इत्यस्य यज्ञः ।

(६३) 'आपवस्व' इत्यस्य सोमः ॥

छन्दः(२) 'कदा चन' इत्यादिद्वयोर्बृहती, 'आदित्येभ्यस्त्वा' इति यजुः, (४) 'यज्ञो देवानाम्' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (५) 'श्रदस्मै' इत्यस्य जगती, (६) 'वाममद्य' (९) 'अहस्परस्तात्' (१४) 'सं वर्चसा' इत्यारभ्य (२०) 'वयꣳ हि त्वा' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (२१) 'देवा गातुविदः' इत्यस्य विराट्, (२३) 'उरुꣳ हि राजा' (२४) 'अग्नेरनीकम्' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (२५) 'समुद्रे ते' इत्यस्य विराट्, (२६) 'देवीरापः' इत्यस्य पङ्क्तिर्बृहती वा, (२८) 'एजतु दशमास्यः' इत्यस्य महापङ्क्तिः, (३१) 'मरुतो यस्य' (३२) 'मही द्यौः' इत्यनयोर्गायत्री, (३३) 'आतिष्ठ वृत्रहन्' (३४) 'युक्ष्वा हि' (३५) 'इन्द्रमिद्धरी' इत्येषामनुष्टुप्, (३६) 'यस्मान्न जातः' (३७) 'इन्द्रश्च सम्राट्' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, 'सह प्राणेन' इति यजुः, (३८) 'अग्ने पवस्व' (३९) 'उत्तिष्ठन्नोजसा' (४०) 'अदृश्रमस्य' इत्येषां गायत्री, सर्वेषामन्ते यजूंषि, (४१) 'उदु त्यम्' इत्यस्य गायत्री, (४२) 'आजिघ्र कलशम्' इत्यस्य महापङ्क्तिः, (४३) 'इडे रन्ते' इत्यस्य प्रस्तारपङ्क्तिः, (४४) 'वि न इन्द्र' इत्यस्यानुष्टुप्, (४५) 'वाचस्पतिम्' (४६) 'विश्वकर्मन्' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (५१) 'उपसृजन्धरुणम्' इत्यस्योष्णिक्, (५२) 'सत्रस्य ऋद्धिः' इत्यस्य बृहती, (५३) 'युवन्तमिन्द्रा' 'दूरे चत्ताय' इत्यनयोरत्यष्टिः, (५९) 'ययोरोजसा' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (६१) 'चतुस्त्रिꣳशत्' इत्यस्य पङ्क्तिस्त्रिष्टुब्वा, (६२) 'यज्ञस्य दोहः' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (६३) 'आपवस्व' इत्यस्य गायत्री ॥

॥ हरिः ॐ ॥

॥१॥ उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोस्यादि॒त्येभ्य॑स्त्वा ।
व्विष्ण्ण॑ऽउरुगा॒यैष ते॒ सोम॒स्तꣳ र॑क्षस्व॒ मा त्वा॑ दभन् ॥१॥

कदा चन स्त्तरीरसि नेन्द्र सश्चसि दाशुषे ।
उपोपेन्नु मघवन्भूयऽइन्नु ते दानन्देवस्य पृच्यतऽआदित्त्येब्भ्यस्त्वा ॥२॥
कदा चन प्प्रयुच्छस्युभे निपासि जन्म्मनी ।
तुरीयादित्त्य सवनन्तऽइन्द्रियमातस्त्थावमृतन्दिव्व्यादित्त्येब्भ्यस्त्वा ॥३॥
यज्ञो देवानाम्प्रत्त्येति सुम्म्नमादित्त्यासो भवता मृडयन्तः ।
आ वोर्व्वाची सुमतिर्व्ववृत्त्यादꣳहोश्चिद्या वरिवोवित्तरासदादित्त्येब्भ्यस्त्वा ॥४॥
विवस्वन्नादित्त्यैष ते सोमपीथस्तस्म्मिन्मत्त्स्व । श्रदस्म्मै नरो वचसे दधातन यदाशीर्द्दा दम्पती वाममश्नुतः । पुमान्पुत्त्रो जायते विन्दते वस्वधा विश्वाहारपऽएधते गृहे ॥५॥

॥२॥ वाममद्य सवितर्व्वाममु श्वो दिवेदिवे वाममस्म्मब्भ्यꣳ सावीः ।
वामस्य हि क्षयस्य देव भूरेरया धिया वामभाजः स्याम ॥६॥
उपयामगृहीतोसि सावित्त्रोसि चनोधाश्चनोधाऽअसि चनो मयि धेहि ।
जिन्व यज्ञञ्जिन्व यज्ञपतिम्भगाय देवाय त्वा सवित्त्रे ॥७॥

॥३॥ उपयामगृहीतोसि सुशर्म्मासि सुप्प्रतिष्ठानो बृहदुक्षाय नमः ।
विश्वेब्भ्यस्त्वा देवेब्भ्यऽएष ते योनिर्व्विश्वेब्भ्यस्त्वा देवेब्भ्यः ॥८॥

॥४॥ उपयामगृहीतोसि बृहस्पतिसुतस्य देव सोम तऽइन्दोरिन्द्रियावतः पत्नीवतो ग्ग्रहाँ॥ऽऋद्ध्यासम् । अहम्परस्तादहमवस्ताद्यदन्तरिक्षन्तदु मे पिताभूत् । अहꣳ सूर्य्यमुभयतो ददर्शाहन्देवानाम्परमङ्गुहा यत् ॥९॥
अग्ना३॥ऽइ पत्नीवन्त्सजूर्देवेन त्वष्ट्रा सोमम्पिब स्वाहा । प्रजापतिर्व्वृषासि रेतोधा रेतो मयि धेहि प्प्रजापतेस्त्ते वृष्ण्णो रेतोधसो रेतोधामशीय ॥१०॥

॥५॥ उपयामगृहीतोसि हरिरसि हारियोजनो हरिब्भ्यान्त्वा ।
हर्य्योर्द्धाना स्त्थ सहसोमाऽइन्द्राय ॥११॥
यस्तेऽअश्वसनिर्ब्भक्षो यो गोसनिस्तस्य तऽइष्टयजुषस्तुतस्तोमस्य शस्तोक्थस्योपहूतस्योपहूतो भक्षयामि ॥१२॥
देवकृतस्यैनसोवयजनमसि मनुष्यकृतस्यैनसोवयजनमसि पितृकृतस्यैनसोवयजनमस्यात्मकृतस्यैनसोवयजनमस्येनसऽएनसोवयजनमसि । यच्चाहमेनो विद्वाँश्चकार यच्चाविद्वाँस्तस्य सर्व्वस्यैनसोवयजनमसि ॥१३॥

सँव्वर्च्च॑सा॒ पय॑सा॒ सन्त॒नूभि॒रग॑न्महि॒ मन॑सा॒ सꣳ शि॒वेन॑ ।
त्वष्टा॑ सु॒दत्रो॒ व्विद॑धातु॒ रायोनु॑मार्ष्टु त॒न्व्वो॒ यद्विलि॑ष्टम् ॥१४॥

॥६॥ समि॑न्द्र णो॒ मन॑सा नेषि॒ गोभि॒ः सꣳ सू॒रिभि॑र्म्मघ॒वन्त्सꣳ स्व॒स्त्या ।
सम्ब्रह्म॑णा दे॒वकृ॑तँ॒य्यदस्ति॒ सन्दे॒वानाꣳ॑ सुम॒तौ य॒ज्ञिया॑नाꣳ॒ स्वाहा॑ ॥१५॥
सँव्वर्च्च॑सा॒ पय॑सा॒ सन्त॒नूभि॒रग॑न्महि॒ मन॑सा॒ सꣳ शि॒वेन॑ ।
त्वष्टा॑ सु॒दत्रो॒ व्विद॑धातु॒ रायोनु॑मार्ष्टु त॒न्व्वो॒ यद्विलि॑ष्टम् ॥१६॥
धा॒ता रा॒तिः स॑वि॒तेदञ्जु॑षन्ताम्प्र॒जाप॑तिर्न्निधि॒पा दे॒वोऽअ॒ग्निः ।
त्वष्टा॒ व्विष्णु॒÷ प्प्र॒जया॑ सꣳररा॒णा यज॑मानाय॒ द्रवि॑णन्दधातु॒ स्वाहा॑ ॥१७॥
सु॒गा वो॑ देवा॒ः सद॑नाऽअकर्म्म॒ यऽआ॑ज॒ग्मेदꣳ सव॑नञ्जुषा॒णाः ।
भर॑माणा॒ व्वह॑माना ह॒वीꣳष्य॒स्मे ध॑त्त व्वसवो॒ व्वसू॑नि॒ स्वाहा॑ ॥१८॥
याँ२॥ऽआव॑हऽउश॒तो दे॑व दे॒वाँस्तान्प्रेर॑य॒ स्वेऽअ॑ग्ने स॒धस्त्थे॑ ।
ज॒क्षि॒वाꣳस॑÷ पपि॒वाꣳस॑श्च॒ व्विश्वे॑सुङ्घर्म्मꣳ स्व॒रातिष्ठ॒तानु॒ स्वाहा॑ ॥१९॥
व॒यꣳ हि त्वा॑ प्प्रय॒ति य॒ज्ञेऽअ॒स्मिन्नग्ने॒ होता॑रमवृणीमही॒ह ।
ऋध॑गया॒ऽऋध॑गु॒ताश॑मिष्ठाः प्प्रजा॒नन्य॒ज्ञमुप॑याहि व्वि॒द्वान्त्स्वाहा॑ ॥२०॥
देवा॑ गातुविदो गा॒तुँव्वि॒त्त्वा गा॒तुमि॑त ।
मन॑सस्पतऽइ॒मन्दे॑व य॒ज्ञꣳ स्वाहा॒ व्वाते॑ धाः ॥२१॥
यज्ञ॑ य॒ज्ञङ्ग॑च्छ य॒ज्ञप॑तिङ्गच्छ॒ स्वाँय्योनि॒ङ्गच्छ॒ स्वाहा॑ ।
ए॒ष ते॑ य॒ज्ञो य॑ज्ञपते स॒हसू॑क्तवाकः॒ सर्व्व॑वीर॒स्तञ्जु॑षस्व॒ स्वाहा॑ ॥२२॥

७॥ माहि॑र्भू॒र्म्मा पृदा॑कुः । उ॒रुꣳ हि राजा॒ व्वरु॑णश्च॒कार॒ सूर्य्या॑य॒ पन्था॒मन्वे॑त॒वाऽउ॑ ।
अ॒पदे॒ पादा॒ प्प्रति॑धातवेकरु॒ताप॑व॒क्ता हृ॑दया॒विध॑श्चित् ।
नमो॒ व्वरु॑णाया॒भिष्ठि॑तो॒ व्वरु॑णस्य॒ पाश॑÷ ॥२३॥
अ॒ग्नेरनी॑कम॒पऽआवि॑वेशा॒पान्नपा॑त्प्रति॒रक्ष॑न्नसु॒र्य्यम् ।
दमे॑दमे स॒मिधँय्यक्ष्यग्ने॒ प्प्रति॑ ते जि॒ह्वा घृ॒तमुच्च॑रण्य॒त्स्वाहा॑ ॥२४॥
स॒मु॒द्रे ते॒ हृद॑यम॒प्स्व॒न्तः सन्त्वा॑ व्विश॒न्त्वोष॑धीरु॒ताप॑÷ ।
य॒ज्ञस्य॑ त्वा यज्ञपते सू॒क्तोक्तौ॑ नमोवा॒के व्वि॑धेम॒ यत्स्वाहा॑ ॥२५॥
देवी॑रापऽए॒ष वो॒ गर्भ॒स्तꣳ सुप्प्री॑त॒ꣳ सुभृ॑तम्बिभृत ।
देव॑ सोमै॒ष ते॑ लो॒कस्तस्मि॒ञ्छञ्च॒ व्वक्ष्व॒ परि॑ च व्वक्ष्व ॥२६॥

अव॑भृथ निचुम्पुण निचे॒रुर॑सि निचुम्पु॒णः । अव॑ दे॒वैर्दे॒वकृ॑त॒मेनो॑यासिष॒मव॒ मर्त्त्यै॒र्म्मर्त्त्य॑कृतम्पुरु॒राव्ण्णो॑ देव रि॒षस्प्पा॑हि ।? दे॒वाना॑ꣳ स॒मिद॑सि ॥२७॥ २

॥८॥ एज॑तु॒ दश॑मास्यो॒ गब्भौं॑ ज॒रायु॑णा स॒ह । यथा॒यँव्वा॒युरेज॑ति॒ यथा॑ समु॒द्रऽएज॑ति । ए॒वायन्दश॑मास्यो॒ऽअस्र॑ञ्ज॒रायु॑णा स॒ह ॥२८॥

यस्यै॑ ते य॒ज्ञियो॒ गब्भौं॒ यस्यै॒ योनि॑र्हिर॒ण्ण्ययी॑ । अङ्गा॒न्यह्रु॑ता॒ यस्य॒ तम्मा॒त्रा सम॑जीगम॒ꣳ स्वाहा॑ ॥२९॥

पु॒रु॒द॒स्म्मो विषु॑रूप॒ऽइन्दु॑र॒न्तर्म्महि॒मान॑मान॒ञ्ज धीर॑ः । एक॑पदीन्द्वि॒पदी॑न्त्रि॒पदी॒ञ्चतु॑ष्प्पदीम॒ष्ट्टाप॑दी॒म्भुव॒नानु॒ प्प्रथ॑न्ता॒ꣳ स्वाहा॑ ॥३०॥

म॒रुतो॒ यस्य॒ हि क्षये॑ पा॒था दि॒वो वि॑महसः । स सु॑गो॒पात॑मो॒ जन॑ः ॥३१॥

म॒ही द्यौः पृ॑थि॒वी च॑ नऽइ॒मँय्य॒ज्ञम्मि॑मिक्षताम् । पि॒पृ॒तान्नो॒ भरी॑मभिः ॥३२॥

॥९॥ आति॑ष्ठ वृत्रह॒न्रथँ॑य्यु॒क्ता ते॒ ब्रह्म॑णा॒ हरी॑ । अ॒र्व्वा॒चीन॒ꣳ सु ते॒ मनो॒ ग्ग्रावा॑ कृणोतु व॒ग्नुना॑ । उ॒प॒या॒मगृ॑हीतो॒सीन्द्रा॑य त्वा षोड॒शिन॑ऽए॒ष ते॒ योनि॒रिन्द्रा॑य त्वा षोड॒शिने॑ ॥३३॥

॥१०॥ यु॒क्ष्वा हि के॒शिना॒ हरी॒ वृष॑णा कक्ष्य॒प्प्रा । अथा॑ नऽइन्द्र सोमपा गि॒रामुप॑श्श्रु॒तिञ्च॑र । उ॒प॒या॒मगृ॑हीतो॒सीन्द्रा॑य त्वा षोड॒शिन॑ऽए॒ष ते॒ योनि॒रिन्द्रा॑य त्वा षोड॒शिने॑ ॥३४॥

॥११॥ इन्द्र॒मिद्धरी॑ वह॒तोप्प्र॑तिधृष्ट्टशवसम् । ऋषी॑णाञ्च स्तु॒तीरुप॑ य॒ज्ञञ्च॒ मानु॑षाणाम् । उ॒प॒या॒मगृ॑हीतो॒सीन्द्रा॑य त्वा षोड॒शिन॑ऽए॒ष ते॒ योनि॒रिन्द्रा॑य त्वा षोड॒शिने॑ ॥३५॥

॥१२॥ यस्म्मा॒न्न जा॒तः परो॑ऽअ॒न्न्यो॑ऽअस्ति॒ यऽआ॑वि॒वेश॒ भुव॑नानि॒ विश्श्वा॑ । प्र॒जाप॑तिः प्प्र॒जया॑ सꣳररा॒णस्त्रीणि॒ ज्ज्योती॑ꣳषि सचते॒ स षो॑ड॒शी ॥३६॥

इन्द्र॑श्च स॒म्म्राड्वरु॑णश्च॒ राजा॒ तौ ते॑ भ॒क्षञ्च॑क्रतु॒रग्ग्र॑ऽए॒तम् । तयो॑र॒हमनु॑ भ॒क्षम्भ॑क्षयामि॒ वाग्ग्दे॒वी जु॑षा॒णा सोम॑स्य तृप्प्यतु स॒ह प्प्रा॒णेन॒ स्वाहा॑ ॥३७॥

॥१३॥ अग्ग्ने॒ पव॑स्व॒ स्वपा॑ऽअ॒स्म्मे वर्च्चः॑ सु॒वीर्य्य॑म् । दध॑द्र॒यिम्मयि॒ पोष॑म् । उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोस्यग्ग्नये॑ त्वा॒ वर्च॑सऽए॒ष ते॒ योनि॑र॒ग्ग्नये॑ त्वा॒ वर्च्च॑से । अग्ग्ने॑ वर्च्चस्वि॒न्वर्च्च॑स्वाँ॒स्त्वन्दे॒वेष्ष्व॑सि॒ वर्च्च॑स्वान॒हम्म॑नु॒ष्ष्येषु भूयासम् ॥३८॥

॥१४॥ उ॒त्तिष्ठ॒न्नोज॑सा स॒ह पी॒त्त्वी शिप्प्रे॑ऽअवेपयः । सोम॑मिन्द्र च॒मूसु॑तम् । उ॒प॒या॒मगृ॑हीतो॒सीन्द्रा॑य॒ त्वौज॑सऽए॒ष ते॒ योनि॒रिन्द्रा॑य॒ त्वौज॑से । इन्द्रौ॑जि॒ष्ठौजि॑ष्ठ॒स्त्वन्दे॒वेष्ष्व॒स्योजि॑ष्ठो॒हम्म॑नु॒ष्ष्येषु भूयासम् ॥३९॥

॥१५॥ अदृश्श्रमस्य केतवो वि रश्श्मयो जनाँ२ऽअनु । ब्भ्राजन्तोऽअग्ग्नयो यथा ।
उपयामगृहीतोसि सूर्य्याय त्वा ब्भ्राजायैष ते योनिꣳ सूर्य्याय त्वा ब्भ्राजाय ।
सूर्य्य ब्भ्राजिष्ठ ब्भ्राजिष्ठस्त्वन्देवेष्ष्वसि ब्भ्राजिष्ठोहम्मनुष्ष्येषु भूयासम् ॥४०॥

॥१६॥ उदु त्त्यञ्जातवेदसन्देवँव्वहन्ति केतवः । दृशे व्विश्श्वाय सूर्य्यम् । उपयामगृहीतोसि
सूर्य्याय त्वा ब्भ्राजायैष ते योनिꣳ सूर्य्याय त्वा ब्भ्राजाय ॥४१॥

॥१७॥ आजिग्घ्र कलशम्मह्या त्वा व्विशन्त्विन्दवꣳ । पुनरूर्ज्जा निवर्त्तस्व सा नः सहस्र-
न्धुक्क्ष्वोरुधारा पयस्वती पुनर्म्माविशताद्रयिः ॥४२॥
इडे रन्ते हव्ये काम्म्ये चन्द्रे ज्योतेदिति सरस्वति महि व्विश्श्रुति ।
एता तेऽअग्घ्न्ये नामानि देवेब्भ्यो मा सुकृतम्ब्रूतात् ॥४३॥

॥१८॥ वि नऽइन्द्र मृधो जहि नीचा यच्छ पृतन्न्यतः । योऽअस्म्माँ२ऽअभिदासत्त्यध-
रङ्गमया तमः । उपयामगृहीतोसीन्द्राय त्वा व्विमृधऽएष ते योनिरिन्द्राय त्वा
व्विमृधे ॥४४॥

॥१९॥ व्वाचस्प्पतिँव्विश्श्वकर्म्माणमूतये मनोजुवँव्वाजेऽअद्द्या हुवेम । स नो व्विश्श्वानि हवनानि
जोषद्विश्श्वशम्भूरवसे साधुकर्म्मा । उपयामगृहीतोसीन्द्राय त्वा व्विश्श्वकर्म्मणऽएष
ते योनिरिन्द्राय त्वा व्विश्श्वकर्म्मणे ॥४५॥

॥२०॥ व्विश्श्वकर्म्मन्हविषा व्वर्द्धनेन त्रातारमिन्द्रमकृणोरवद्ध्यम् । तस्म्मै व्विशꣳ समनमन्त
पूर्व्वीरयमुग्ग्रो व्विहव्यो यथासत् । उपयामगृहीतोसीन्द्राय त्वा व्विश्श्वकर्म्मणऽएष ते
योनिरिन्द्राय त्वा व्विश्श्वकर्म्मणे ॥४६॥

॥२१॥ उपयामगृहीतोस्यग्ग्नये त्वा गायत्रच्छन्दसङ्गृह्णामीन्द्राय त्वा त्रिष्टुप्प्छन्दसङ्गृह्णामि
व्विश्श्वेब्भ्यस्त्वा देवेब्भ्यो जगच्छन्दसङ्गृह्णाम्म्यनुष्टुप्तेभिगरः ॥४७॥
व्रेशीनान्त्वा पत्क्मन्नाधूनोमि कुकूननानान्त्वा पत्क्मन्नाधूनोमि भन्दनानान्त्वा
पत्क्मन्नाधूनोमि मदिन्तमानान्त्वा पत्क्मन्नाधूनोमि मधुन्तमानान्त्वा पत्क्मन्ना-
धूनोमि शुक्रन्त्वा शुक्रऽआधूनोम्म्यह्नो रूपे सूर्य्यस्य रश्श्मिषु ॥४८॥
ककुभꣳ रूपँव्वृषभस्य रोचते बृहच्छुक्रः शुक्रस्य पुरोगाः सोमꣳ सोमस्य पुरोगाः ।
यत्ते सोमादाब्भ्यन्नाम जागृवि तस्म्मै त्वा गृह्णामि तस्म्मै ते सोम सोमाय
स्वाहा ॥४९॥
उशिक्क्त्वन्देव सोमाग्ग्नेः प्प्रियम्पाथोपीहि व्वशी त्वन्देव सोमेन्द्रस्य प्प्रियम्पाथोपी-
ह्यस्म्मत्सखा त्वन्देव सोम व्विश्श्वेषान्देवानाम्प्रियम्पाथोपीहि ॥५०॥

॥२२॥ इह रतिरिह रमद्ध्वमिह धृतिरिह स्वधृतिः स्वाहा । उपसृजन्धरुणम्मात्रे धरुणो मातरन्धयन् । रायस्प्पोषमस्म्मासु दीधरत्स्वाहा ॥५१॥

सत्रस्यऽऋद्धिरस्यगन्म ज्ज्योतिरमृताऽअभूम । दिवम्पृथिव्व्याऽअद्ध्यारुहामाविदाम देवान्त्स्वर्ज्ज्योति÷ ॥५२॥

युवन्तमिन्द्रापर्व्वता पुरोयुधा यो न÷ पृतन्न्यादप तन्तमिद्धतँव्वज्ज्रेण तन्तमिद्धतम् । दूरे चत्ताय च्छन्त्सद्गहनँय्यदिनक्षत् । अस्म्माकꣳ शत्रून्न्परि शूर व्विश्श्वतो दर्म्मा दर्षीष्ट व्विश्श्वत÷ । भूर्ब्भुवः स्व÷ सुप्प्रजाः प्प्रजाभि÷ स्याम सुवीरा व्वीरैः सुपोषाः पोषैः ॥५३॥

॥२३॥ परमेष्ठ्यभिधीतः प्प्रजापतिर्व्वाचि व्व्याहृतायामन्धोऽअच्च्छेतः सविता सन्न्याँव्विश्श्वकर्म्मा दीक्क्षायाम्पूषा सोमक्क्रयण्ण्यामिन्द्रश्च ॥५४॥

इन्द्रश्च मरुतश्च क्क्रयायोपोत्त्थितोसुरः पण्ण्यमानो मित्रः क्क्रीतो व्विष्ण्णु÷ शिपिविष्टऽऊरावासन्नो व्विष्ण्णुर्न्नरन्धिषः प्प्रोह्यमाणः सोम÷ ॥५५॥

प्रोह्यमाणः सोमऽआगतो व्वरुणऽआसन्द्यामासन्नोग्निराग्नीद्ध्रऽइन्द्रो हविर्द्धानेथर्व्वोपावह्रियमाणो व्विश्श्वे देवाः ॥५६॥

व्विश्श्वे देवाऽअꣳशुषु न्न्युप्तो व्विष्ण्णुराप्प्रीतपाऽआप्प्याय्यमानो यमः सूयमानो व्विष्ण्णु÷ सम्म्भ्रियमाणो व्वायुः पूयमानः शुक्रः पूतः शुक्रः क्क्षीरश्श्रीर्म्मन्थी सक्तुश्श्रीर्व्विश्श्वे देवाः ॥५७॥

व्विश्श्वे देवाश्चमसेषून्नीतोसुर्होमायोद्यतो रुद्रो हूयमानो व्वातोऽभ्यावृत्तो नृचक्क्षाः प्प्रतिक्ख्यातो भक्क्षो भक्क्ष्यमाणः पितरो नाराशꣳसाः सन्नः सिन्धु÷ ॥५८॥

सन्नः सिन्धुरवभृथायोद्यतः समुद्द्रोऽभ्यवह्रियमाणः सलिलः प्प्रप्प्लुतो ययोरोजसा स्क्कभिता रजाꣳसि व्वीर्य्येभिर्व्वीरतमा शविष्ठा । या पत्त्येतेऽअप्प्रतीता सहोभिर्व्विष्ण्णूऽअगन्न्वरुणा पूर्व्वहूतौ ॥५९॥

देवान्दिवमगन्न्यज्ज्ञस्त्ततो मा द्द्रविणमष्ट्टु मनुष्ष्यानन्तरिक्क्षमगन्न्यज्ज्ञस्त्ततो मा द्द्रविणमष्ट्टु पितॄन्न्पृथिवीमगन्न्यज्ज्ञस्त्ततो मा द्द्रविणमष्ट्टु यङ्कञ्च लोकमगन्न्यज्ज्ञस्त्ततो मे भद्द्रमभूत् ॥६०॥

चतुस्त्रिꣳशत्तन्तवो ये व्वितत्निरे यऽइमँय्यज्ज्ञꣳ स्वधया ददन्ते । तेषाञ्छिन्नꣳ सम्म्वेतद्दधामि स्वाहा घर्म्मोऽअप्प्येतु देवान् ॥६१॥

य॒ज्ञस्य॒ दोहो॒ ब्वित॑तः पुरु॒त्रा सो॑ऽअ॒ष्ट्टधा॒ दिव॑म॒न्वात॑तान। स य॑ज्ञ धुक्ष्व॒ महि॑ मे प्प्र॒जाया॑ᳪं रा॒यस्प्पोषँ॒ब्विंश्व॒मायु॑रशीय॒ स्वाहा॑ ॥६२॥

आप॑वस्व॒ हिर॑ण्ण्यव॒दश्श्व॑वत्त्सोम ब्वी॒रव॑त्। ब्वाज॑ङ्गोम॑न्तुमाभ॑र॒ स्वाहा॑ ॥६३॥

॥ इत्यष्टमोऽध्यायः ॥

अथ नवमोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'देव सवितः' इत्यारभ्य (३४) 'वसवस्त्रयोदशाक्षरेण' इत्यन्तानां सामान्यतो बृहस्पतिरिन्द्रश्च ऋषी। विशेषतश्च—

(१४) 'एष स्य' (१५) 'उत स्मास्य' इत्यनयोर्वामदेव्यो दधिक्रावा, (१६) 'शन्नो भवन्तु' इत्यस्य वसिष्ठः, (१७) 'ते नो अर्वन्तः' इत्यस्य नाभानेदिष्ठः, (१८) 'वाजेवाजे' (१९) 'आ मा' इत्यनयोर्वसिष्ठः. (२६) 'सोमᳪं राजानम्' इत्यादित्रयाणां तापसः।

(३५) 'एष ते निर्ऋते' इत्यस्य वरुणः, 'अग्निनेत्रेभ्यः' इत्यारभ्य (४०) 'इमन्देवाः' इत्यन्तानां वरुणो देवाश्च, तत्रापि– (३७) 'अग्ने सहस्व' इत्यस्य भारतौ देवश्रवोदेववातौ।

देवता (१) 'देव सवितः' इत्यस्य सविता।

(२) 'ध्रुवसदन्त्वा' इत्यस्येन्द्रः, 'उपयाम० इन्द्राय' इत्यस्य सोमः, 'एष ते योनिः' इत्यस्य ग्रहः, 'अप्सुषदम्' इत्यस्येन्द्रः, 'उपयामगृहीतः' 'एष ते योनिः' इत्यनयोः क्रमेण सोमग्रहौ, 'पृथिविसदम्' इत्यस्येन्द्रः, 'उपयामगृहीतः' 'एष ते योनिः' इत्यनयोः क्रमेण सोमग्रहौ।

(३) 'अपाᳪं रसम्' इत्यस्य रसः, 'उपयामगृहीतः' 'एष ते योनिः' इत्यनयोः क्रमेण सोमग्रहौ।

(४) 'ग्रहा ऊर्जाहुतयः' इत्यस्य लिङ्गोक्ता, 'उपयामगृहीतः' 'एष ते योनिः' इत्यनयोः क्रमेण सोमग्रहौ, 'संपृचौ स्थः' 'विपृचौ स्थः' इत्यनयोर्लिङ्गोक्ता।

(५) 'इन्द्रस्य वज्रः' इत्यस्य रथः, 'वाजस्य नु' इत्यस्य पृथिवी, 'तस्यान्नो देवः' इत्यस्य सविता।

(६) 'अप्स्वन्तः' इत्यस्याश्वः, 'देवीरापः' इत्यस्यापः।

(७) 'वातो वा' (८) 'वातरᳪंहा भव' (९) 'जवो यस्ते' 'वाजिनो वाजजितः' इत्येषामश्वः।

(१०) 'देवस्याहम्' इत्यादिचतुर्णाम्, (११) 'बृहस्पते वाजम्' 'इन्द्र वाजम्' इत्यनयोः, (१२) 'एषा वः' इत्यादिद्वयोः, (१३) 'देवस्याहम्' 'बृहस्पतेर्वाजजितः' इत्यनयोश्च लिङ्गोक्ता, 'वाजिनो वाजजितः' (१४) 'एष स्य' (१५) 'उत स्मास्य' (१६) 'शन्नो भवन्तु' (१७) 'ते नो अर्वन्तः' (१८) 'वाजेवाजे' इत्येषामश्वः।

(१९) 'आ मा' इत्यस्य प्रजापतिः, 'वाजिनो वाजजितः' इत्यस्याश्वः।

(२०) 'आपये स्वाहा' 'स्वापये स्वाहा' 'अपिजाय स्वाहा' 'क्रतवे स्वाहा' 'वसवे स्वाहा' 'अहर्पतये स्वाहा' 'अह्ने मुग्धाय' 'मुग्धाय वैनᳪंशिनाय' 'विनᳪंशिन आन्त्यायनाय' 'अन्त्याय भौवनाय' 'भुवनस्य पतये' 'अधिपतये स्वाहा' (२१) 'आयुर्यज्ञेन' 'प्राणो यज्ञेन' 'चक्षुर्यज्ञेन' 'श्रोत्रं यज्ञेन' 'पृष्ठं यज्ञेन' 'यज्ञो यज्ञेन' इत्येषां प्रजापतिः, 'प्रजापतेः प्रजाः' 'स्वर्देवाः' 'अमृता अभूम' इत्येषां यजमानः।

(२२) 'अस्मे वः' इत्यस्य दिशः, 'नमो मात्रे' इत्यस्य पृथिवी, 'इयन्ते' इत्यस्यासन्दी, 'यन्तासि' इत्यस्य सुन्वन्।

(२३) 'वाजस्येमम्' (२४) 'वाजस्येमाम्' (२५) 'वाजस्य नु' इत्येषां प्रजापतिः।

(२६) 'सोमानᳪं राजानम्' इत्यस्य विश्वे देवाः।

(२७) 'अर्यमणम्' इत्यस्य लिङ्गोक्ता।

(२८) 'अग्ने अच्छावदेह' इत्यस्याग्निः ।
(२९) 'प्र नो यच्छतु' इत्यस्य लिङ्गोक्ता ।
(३०) 'देवस्य त्वा' इत्यस्य सविता, 'सरस्वत्यै वाचः' इत्यस्य सुन्वन् ।
(३१) 'अग्निरेकाक्षरेण' 'अश्विनौ द्व्यक्षरेण' 'विष्णुस्त्र्यक्षरेण' 'सोमश्चतुरक्षरेण' (३२) 'पूषा पञ्चाक्षरेण' 'सविता षडक्षरेण' 'मरुतः सप्ताक्षरेण' 'बृहस्पतिरष्टाक्षरेण' (३३) 'मित्रो नवाक्षरेण' 'वरुणो दशाक्षरेण' 'इन्द्र एकादशाक्षरेण' 'विश्वे देवा द्वादशाक्षरेण' (३४) 'वसवस्त्रयोदशाक्षरेण' 'रुद्राश्चतुर्दशाक्षरेण' 'आदित्याः पञ्चदशाक्षरेण' 'अदितिः षोडशाक्षरेण' 'प्रजापतिः सप्तदशाक्षरेण' इत्येषां लिङ्गोक्ता ।
(३५) 'एष ते निर्ऋते' इत्यस्य पृथिवी, 'अग्निनेत्रेभ्यः' 'यमनेत्रेभ्यः' 'विश्वदेवनेत्रेभ्यः' 'मित्रावरुणनेत्रेभ्यः' 'सोमनेत्रेभ्यः' (३६) 'ये देवा अग्निनेत्राः' 'ये देवा यमनेत्राः' 'ये देवा विश्वदेवनेत्राः' 'ये देवा मित्रावरुणनेत्राः' 'ये देवाः सोमनेत्राः' इत्येषां देवाः ।
(३७) 'अग्ने सहस्व' इत्यस्याग्निः ।
(३८) 'देवस्य त्वा' इत्यस्य सविता, 'उपांꣳशोर्वीर्येण' 'रक्षसान्त्वा' 'अवधिष्म रक्षः' इत्येषां रक्षोहा ।
(३९) 'सविता त्वा' (४०) 'इमन्देवाः' इत्यनयोर्यजमानः ॥

छन्दः (१) 'देव सवितः' इत्यस्य त्रिष्टुप्, 'स्वाहा' इति यजुः, (३) 'अपाꣳ रसम्' (४) 'ग्रहा ऊर्जाहुतयः' इत्यनयोरनुष्टुप्, (५) 'वाजस्य नु' इत्यस्यातिजगती, (६) 'अप्स्वन्तः' इत्यस्य पुरउष्णिक्, (७) 'वातो वा' इत्यस्योष्णिक्, (८) 'वातरꣳहा भव' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (९) 'जवो यस्ते' (१४) 'एष स्य वाजी' (१५) 'उत स्मास्य' इत्येषां जगती, 'स्वाहा' इति यजुः, (१६) 'शन्नो भवन्तु' इत्यस्य विराट्, (१७) 'ते नो अर्वन्तः' इत्यस्य जगती, (१८) 'वाजेवाजे' (१९) 'आ मा' (२३) 'वाजस्येमम्' (२४) 'वाजस्येमाम्' (२५) 'वाजस्य नु' इत्येषां त्रिष्टुप्, (२६) 'सोमꣳ राजानम्' (२७) 'अर्यमणम्' (२८) 'अग्ने अच्छावदेह' इत्येषामनुष्टुप्, (२९) 'प्र नो यच्छतु' इत्यस्य गायत्री, (३७) 'अग्ने सहस्व' इत्यस्यानुष्टुप् ॥

॥ हरिः ॐ ॥

॥१॥ देव सवितः प्प्रसुव यज्ञम्प्रसुव यज्ञपतिम्भगाय । दिव्यो गन्धर्वः केतपूः केतन्नः पुनातु व्वाचस्प्पतिर्व्वाजन्नः स्वदतु स्वाहा ॥१॥

ध्रुवसदन्त्वा नृषदम्मनःसदमुपयामगृहीतोसीन्द्राय त्वा जुष्टङ्गृह्णाम्म्येष ते योनिरिन्द्राय त्वा जुष्टतमम् । अप्प्सुषदन्त्वा घृतसदँव्योमसदमुपयामगृहीतोसीन्द्राय त्वा जुष्टङ्गृह्णाम्म्येष ते योनिरिन्द्राय त्वा जुष्टतमम् । पृथिविसदन्त्वान्तरिक्षसदन्दिविसदन्देवसदन्नाकसदमुपयामगृहीतोसीन्द्राय त्वा जुष्टङ्गृह्णाम्म्येष ते योनिरिन्द्राय त्वा जुष्टतमम् ॥२॥

अपाꣳ रसमुद्वयसꣳ सूर्य्ये सन्तꣳ समाहितम् । अपाꣳ रसस्य यो रसस्तँव्वो गृह्णाम्म्युत्तममुपयामगृहीतोसीन्द्राय त्वा जुष्टङ्गृह्णाम्म्येष ते योनिरिन्द्राय त्वा जुष्टतमम् ॥३॥

ग्रहाऽऊर्ज्जाहुतयो व्यन्तो व्विप्प्राय मतिम् । तेषाँव्विशिप्प्रियाणाँव्वोहमिषमूर्ज्जꣳ समग्ग्रभमुपयामगृहीतोसीन्द्राय त्वा जुष्टङ्गृह्णाम्म्येष ते योनिरिन्द्राय त्वा जुष्टतमम् । सम्पृचौ स्त्थः सम्मा भद्द्रेण पृङ्क्तँव्विपृचौ स्त्थो वि मा पाप्मना पृङ्क्तम् ॥४॥

॥२॥ इन्द्रस्य व्वज्ज्रोसि व्वाजसास्त्वयायँव्वाजꣳ सेत्। व्वाजस्य नु प्प्रसवे मातरम्महीमदितिन्नाम व्वचसा करामहे। यस्यामिदँव्विश्श्वम्भुवनमाविवेश तस्यान्नो देवः सविता धर्म्म साविषत् ॥५॥

अप्प्स्वन्तरमृतमप्प्सु भेषजमपामुत प्प्रशस्त्तिष्ष्वश्श्वा भवत व्वाजिनः।
देवीरापो यो वऽऊर्म्मिः प्प्रतूर्त्तिः ककुन्मान्व्वाजसास्त्तेनायँव्वाजꣳ सेत् ॥६॥

व्वातो वा मनो वा गन्धर्व्वाः सप्तविꣳशतिः।
तेऽअग्ग्रेश्श्वमयुञ्जँस्तेऽअस्मिञ्जवमादधुः ॥७॥

व्वातरꣳहा भव व्वाजिन्युज्यमानऽइन्द्रस्येव दक्क्षिणः श्रियैधि।
युञ्जन्तु त्त्वा मरुतो व्विश्श्ववेदसऽआ ते त्त्वष्ट्टा पत्त्सु जवन्दधातु ॥८॥

जवो यस्त्ते व्वाजिन्निहितो गुहा यः श्येने परीत्तोऽअचरच्च व्वाते। तेन नो व्वाजिन्बलवान्बलेन व्वाजजिच्च भव समने च पारयिष्ष्णुः। व्वाजिनो व्वाजजितो व्वाजꣳ सरिष्ष्यन्तो बृहस्प्पतेर्ब्भागमवजिग्घ्रत ॥९॥

॥३॥ देवस्याहꣳ सवितुः सवे सत्त्यसवसो बृहस्प्पतेरुत्तमन्नाकꣳ रुहेयम्। देवस्याहꣳ सवितुः सवे सत्यसवसऽइन्द्रस्योत्तमन्नाकꣳ रुहेयम्। देवस्याहꣳ सवितुः सवे सत्त्यप्प्रसवसो बृहस्प्पतेरुत्तमन्नाकमरुहम्। देवस्याहꣳ सवितुः सवे सत्त्यप्प्रसवसऽइन्द्रस्योत्तमन्नाकमरुहम् ॥१०॥

बृहस्प्पते व्वाजञ्जय बृहस्प्पतये व्वाचँव्वदत बृहस्प्पतिँव्वाजञ्जापयत।
इन्द्र व्वाजञ्जयेन्द्राय व्वाचँव्वदतेन्द्रँव्वाजञ्जापयत ॥११॥

एषा वः सा सत्त्या सँव्वागभूद्यया बृहस्प्पतिँव्वाजमजीजपताजीजपत बृहस्प्पतिँव्वाजँव्वनस्प्पतयो व्विमुच्च्यद्ध्वम्। एषा वः सा सत्त्या सँव्वागभूद्ययेन्द्रँव्वाजमजीजपताजीजपतेन्द्रँव्वाजँव्वनस्प्पतयो व्विमुच्च्यद्ध्वम् ॥१२॥

देवस्याहꣳ सवितुः सवे सत्त्यप्प्रसवसो बृहस्प्पतेर्व्वाजजितो व्वाजञ्जेषम्।
व्वाजिनो व्वाजजितोद्ध्वन स्क्कभ्नुवन्तो योजना मिमानाः काष्ट्ठाङ्गच्छत ॥१३॥

एष स्य व्वाजी क्क्षिपणिन्तुरण्ण्यति ग्ग्रीवायाम्बद्धोऽअपिकक्क्षऽआसनि।
क्रतुन्दधिक्क्राऽअनु सꣳसनिष्ष्यदत्त्पथामङ्क्काꣳस्यन्वापनीफणत्त्स्वाहा ॥१४॥

उत स्म्मास्य द्द्रवतस्त्तुरण्ण्यतः पर्ण्णन्न वेरनुवाति प्प्रगर्द्धिनः।
श्येनस्येव द्ध्रजतोऽअङ्क्कसम्परि दधिक्क्राव्ण्णः सहोर्ज्जा तरित्त्रतः स्वाहा ॥१५॥

शन्नो॑ भवन्तु व्वा॒जिनो॒ हवे॑षु दे॒वता॑ता मि॒तद्र॑वः स्व॒र्क्काः ।
ज॒म्भय॒न्तोहिँ॒वृकꣳ॒ रक्षा॑ꣳसि॒ सने॑म्म्य॒स्म्मद्यु॑यव॒न्नमी॑वाः ॥१६॥
ते नो॒ऽअर्व॑न्तो हवन॒श्श्रुतो॒ हवँ॒व्विश्श्वे॑ शृण्ण्वन्तु व्वा॒जिनो॑ मि॒तद्र॑वः ।
स॒ह॒स्र॒सा मे॒धसा॑ता सनि॒ष्ष्यवो॑ म॒हो ये धनꣳ॑ समि॒थेषु॑ जब्भ्रि॒रे ॥१७॥
व्वाजे॑वाजेवत व्वा॑जिनो नो॒ धने॑षु व्विप्प्राऽअमृताऽऋतज्ज्ञाः ।
अ॒स्य मद्ध्वः॑ पिबत मा॒दय॑द्ध्वन्तृ॒प्ता या॑त प॒थिभि॑र्द्देव॒यानैः॑ ॥१८॥
आ मा॒ व्वाज॑स्य प्प्रस॒वो ज॑गम्म्या॒देमे द्यावा॑पृथि॒वी व्वि॒श्श्वरू॑पे । आ मा॑ गन्ताम्पि॒तरा॑
मा॒तरा॒ चा मा॒ सोमो॑ऽअमृत॒त्त्वेन॑ गम्म्यात् । व्वा॒जिनो॑ व्वाजजितो॒ व्वाजꣳ॑ ससृ॒वाꣳसो॒
बृह॒स्प्पते॑र्भा॒गमव॑जिग्घ्रत नि॒मृजा॒नाः ॥१९॥

आ॒पये॒ स्वाहा॑ स्वा॒पये॒ स्वाहा॑पि॒जाय॒ स्वाहा॒ क्क्रत॑वे॒ स्वाहा॒ व्वस॑वे॒ स्वाहा॑ह॒र्प्पत॑ये॒
स्वाहाह्ने॑ मु॒ग्ग्धाय॒ स्वाहा॑ मु॒ग्ग्धाय॑ व्वैनꣳ॒शि॒नाय॒ स्वाहा॑ व्विनꣳ॒शिन॑ऽआन्त्याय॒नाय॒
स्वाहान्त्या॑य भौव॒नाय॒ स्वाहा॒ भुव॑नस्य॒ पत॑ये॒ स्वाहाधि॑पतये॒ स्वाहा॑ ॥२०॥
आयु॑र्य्य॒ज्ञेन॑ कल्प्पताम्प्रा॒णो य॒ज्ञेन॑ कल्प्पता॒ञ्चक्षु॑र्य्य॒ज्ञेन॑ कल्प्पता॒ꣳ श्रोत्त्रँ॑-
य्य॒ज्ञेन॑ कल्प्पताम्पृ॒ष्ठँय्य॒ज्ञेन॑ कल्प्पताँय्य॒ज्ञो य॒ज्ञेन॑ कल्प्पताम् ।
प्र॒जाप॑तेः प्प्र॒जाऽअ॑भूम॒ स्व॑र्द्देवाऽअगन्मा॒मृता॑ऽअभूम ॥२१॥
अ॒स्म्मे वो॑ऽअस्त्त्विन्द्रि॒यम॒स्म्मे नृ॒म्म्णमु॒त क्क्रतु॑र॒स्म्मे व्वर्चा॑ꣳसि सन्तु वः । नमो॑ मा॒त्रे
पृ॑थि॒व्यै नमो॑ मा॒त्रे पृ॑थि॒व्याऽइ॒यन्ते॒ राड्य॒न्तासि॒ यम॑नो ध्रु॒वोसि ध॒रुणः॑ । कृ॒ष्ष्यै त्त्वा॒
क्षेमा॑य त्त्वा र॒य्यै त्त्वा॒ पोषा॑य त्त्वा ॥२२॥

व्वाज॑स्ये॒मम्प्र॑स॒वः सु॑षुवे॒ग्ग्रे सोम॒ꣳ राजा॑न॒मोष॑धीष्ष्व॒प्प्सु ।
ताऽअ॒स्म्मब्भ्य॒म्मधु॑मतीर्ब्भवन्तु व॒यꣳ रा॒ष्ट्रे जा॑गृयाम पु॒रोहि॑ताः॒ स्वाहा॑ ॥२३॥
व्वाज॑स्ये॒माम्प्र॑स॒वः शि॑श्श्रिये॒ दिव॑मि॒मा च॒ व्विश्श्वा॒ भुव॑नानि स॒म्म्राट् ।
अदि॑त्त्सन्तन्दापयति प्प्रजा॒नन्त्स नो॑ र॒यिꣳ सर्व्ववी॑र॒न्निय॑च्छतु स्वाहा॑ ॥२४॥
व्वाज॑स्य॒ नु प्प्र॑स॒वऽआब॑भूवे॒मा च॒ व्विश्श्वा॒ भुव॑नानि स॒र्व्वतः॑ ।
सने॑मि॒ राजा॒ परि॑याति व्वि॒द्वान्प्र॒जाम्पुष्ष्टि॑व्व॒र्द्धय॑मानोऽअ॒स्म्मे स्वाहा॑ ॥२५॥
सोम॒ꣳ राजा॑न॒मव॑से॒ग्ग्निम॒न्वार॑भामहे ।
आ॒दि॒त्त्यान्व्विष्ण्णु॒ꣳ सूर्य्य॑म्ब्र॒ह्माण॑ञ्च॒ बृह॒स्प्पति॒ꣳ स्वाहा॑ ॥२६॥
अ॒र्य्य॒मण॒म्बृह॒स्प्पति॒मिन्द्र॒न्दाना॑य चोदय ।
व्वाचँ॒व्विष्ण्णु॒ꣳ सर॑स्वतीꣳ सवि॒तार॑ञ्च व्वा॒जिन॒ꣳ स्वाहा॑ ॥२७॥

अग्ग्नेऽअच्छा व्वदेह नः प्प्रति नः सुमना भव ।
प्र नो यच्छ सहस्रजित्त्वꣳ हि धनदाऽअसि स्वाहा ॥२८॥
प्र नो यच्छत्त्वर्य्यमा प्प्र पूषा प्प्र बृहस्प्पतिः ।
प्र वाग्ग्देवी ददातु नः स्वाहा ॥२९॥
देवस्य त्त्वा सवितुः प्प्रसवेऽश्श्विनोर्ब्बाहुभ्याम्पूष्ष्णो हस्त्ताभ्याम् । सरस्वत्त्यै व्वाचो यन्तुर्य्यन्त्रियै दधामि बृहस्प्पतेष्ट्वा साम्म्राज्ज्येनाभिषिञ्चाम्म्यसौ ॥३०॥

॥६॥ अग्ग्निरेकाक्षरेण प्प्राणमुदजयत्तमुज्जेषमश्श्विनौ द्व्यक्षरेण द्विपदो मनुष्ष्यानुदजयतान्तानुज्जेषँव्विष्ष्णुस्त्र्यक्षरेण त्रीँल्लोकानुदजयत्तानुज्जेषꣳ सोमश्श्चतुरक्षरेण चतुष्प्पदः पशूनुदजयत्तानुज्जेषम्पूषा पञ्चाक्षरेण ॥३१॥

पूषा पञ्चाक्षरेण पञ्च दिशऽउदजयत्ताऽउज्जेषꣳ सविता षडक्षरेण षडृतूनुदजयत्तानुज्जेषम्मरुतः सप्प्ताक्षरेण सप्प्त ग्ग्राम्म्यान्पशूनुदजयँस्तानुज्जेषम्बृहस्प्पतिरष्ष्टाक्षरेण गायत्रीमुदजयत्तामुज्जेषम्मित्रो नवाक्षरेण ॥३२॥

मित्रो नवाक्षरेण त्रिवृतꣳ स्तोममुदजयत्तमुज्जेषँव्वरुणो दशाक्षरेण व्विराजमुदजयत्तामुज्जेषमिन्द्रऽएकादशाक्षरेण त्रिष्ष्टुभमुदजयत्तामुज्जेषँव्विश्श्वे देवा द्वादशाक्षरेण जगतीमुदजयँस्तामुज्जेषँव्वसवस्त्रयोदशाक्षरेण ॥३३॥

व्वसवस्त्रयोदशाक्षरेण त्रयोदशꣳ स्तोममुदजयँस्तमुज्जेषꣳ रुद्द्राश्श्चतुर्द्दशाक्षरेण चतुर्द्दशꣳ स्तोममुदजयँस्तमुज्जेषमादित्त्याः पञ्चदशाक्षरेण पञ्चदशꣳ स्तोममुदजयँस्तमुज्जेषमदितिः षोडशाक्षरेण षोडशꣳ स्तोममुदजयत्तमुज्जेषम्प्रजापतिः सप्प्तदशाक्षरेण सप्प्तदशꣳ स्तोममुदजयत्तमुज्जेषम् ॥३४॥

॥७॥ एष ते निर्ऋते भागस्तञ्जुषस्व स्वाहाग्ग्निनेत्रेभ्यो देवेभ्यः पुरःसद्भ्यः स्वाहा यमनेत्रेभ्यो देवेभ्यो दक्क्षिणासद्भ्यः स्वाहा व्विश्श्वदेवनेत्रेभ्यो देवेभ्यः पश्श्चात्सद्भ्यः स्वाहा मित्रावरुणनत्रेभ्यो वा मरुन्नेत्रेभ्यो वा देवेभ्यऽउत्तरासद्भ्यः स्वाहा सोमनेत्रेभ्यो देवेभ्यऽउपरिसद्भ्यो दुवस्वद्भ्यः स्वाहा ॥३५॥

ये देवाऽअग्ग्निनेत्राः पुरःसदस्तेभ्यः स्वाहा ये देवा यमनेत्रा दक्क्षिणासदस्तेभ्यः स्वाहा ये देवा व्विश्श्वदेवनेत्राः पश्श्चात्सदस्तेभ्यः स्वाहा ये देवा मित्रावरुणनेत्रा वा मरुन्नेत्रा वोत्तरासदस्तेभ्यः स्वाहा ये देवाः सोमनेत्राऽउपरिसदो दुवस्वन्तस्तेभ्यः स्वाहा ॥३६॥

अग्ग्ने सहस्व पृतनाऽअभिमातीरपास्य । दुष्टरस्तरन्नरातीर्व्वर्च्चो धा यज्ञवाहसि ॥३७॥

देवस्य त्त्वा सवितुः प्प्रसवेऽश्श्विनोर्ब्बाहुब्भ्याम्पूष्ष्णो हस्त्ताब्भ्याम्। उपाᳫंशोर्व्वीर्य्येण जुहोमि हतꣳ रक्क्षः स्वाहा रक्क्षसान्त्वा वधायावधिष्म्म रक्क्षोवधिष्म्मामुमसौ हतः ॥३८॥

सविता त्त्वा सवानाᳫं सुवतामग्ग्निर्गृहपतीनाᳫं सोमो वनस्प्पतीनाम् । बृहस्प्पतिर्व्वाचऽइन्द्रो ज्यैष्ठ्याय रुद्द्रः पशुब्भ्यो मित्रः सत्त्यो वरुणो धर्म्मपतीनाम् ॥३९॥

इमन्देवाऽअसपत्त्नꣳ सुवद्ध्वम्महते क्क्षत्राय महते ज्यैष्ठ्याय महते जानराज्ज्यायेन्द्रस्येन्द्रियाय । इमममुष्ष्य पुत्रममुष्ष्यै पुत्रमस्यै विशऽएष वोमी राजा सोमोस्म्माकम्ब्राह्मणानाᳫं राजा ॥४०॥

॥ इति नवमोऽध्यायः ॥

अथ दशमोऽध्यायः

षिः (१) 'अपो देवाः' इत्यारभ्य (३०) 'सवित्रा प्रसवित्रा' इत्यन्तानां, (३१) 'वायुः पूतः' इत्यारभ्य (३४) 'पुत्रमिव' इत्यन्तानाञ्च सामान्यतो वरुण ऋषिः । विशेषतश्च—(२२) 'मा ते' इत्यस्य प्राजापत्यः संवरणः, (२४) 'हᳫंसः शुचिषद्' इत्यस्य वामदेवः, (२७) 'निषसाद धृतव्रतः' इत्यस्य शुनःशेपः, (३१) 'अश्विभ्यास्पच्यस्व' इत्यारभ्य (३४) 'पुत्रमिव पितरौ' इत्यन्तानामश्विनौ, तत्रापि—(३२) 'कुविदङ्ग यवमन्तः' इत्यादित्रयाणां काक्षीवतः सुकीर्तिः ॥

वता (१) 'अपो देवाः' इत्यस्यापः ।

(२) 'वृष्ण ऊर्मिरसि' इत्यादिद्वयोः, 'वृषसेनोसि' इत्यादिद्वयोः, (३) 'अर्थेत स्थ' इत्यादिद्वयोः, 'ओजस्वती स्थः' इत्यादिद्वयोः, 'आपः परिवाहिणीः' इत्यादिद्वयोः, 'अपास्पतिः' इत्यादिद्वयोः, 'अपाङ्गर्भः' इत्यादिद्वयोः, (४) 'सूर्यत्वचसः' इत्यादिद्वयोः, 'सूर्यवर्चसः' इत्यादिद्वयोः, 'मान्दाः' इत्यादिद्वयोः, 'व्रजक्षितः' इत्यादिद्वयोः, 'वाशा स्थ' इत्यादिद्वयोः, 'शविष्ठा स्थ' इत्यादिद्वयोः, 'शक्वरी स्थ' इत्यादिद्वयोः, 'जनभृत स्थ' इत्यादिद्वयोः, 'विश्वभृत स्थ' इत्यादिद्वयोः, 'अपः स्वराजः' इत्यस्य च लिङ्गोक्ता, 'मधुमतीर्मधुमतीभिः' 'अनाधृष्टाः सीदत' इत्यनयोरापः ।

(५) 'सोमस्य त्विषिः' इत्यस्य चर्म, 'अग्नये स्वाहा' इत्यादिस्वाहान्तानां द्वादशानां, (६) 'पवित्रे स्थः' इत्यस्य च लिङ्गोक्ता, 'सवितुर्वः' 'अनिभृष्टमसि' इत्यनयोरापः ।

(७) 'सधमादो द्युम्निनीः' इत्यस्य वरुणः ।

(८) 'क्षत्रस्योल्बम्' इत्यादिचतुर्णां क्रमेण तार्प्यपाण्ड्वाधीवासउष्णीषाणि, 'इन्द्रस्य वार्त्रघ्नम्' इत्यस्य धनुः, 'मित्रस्यासि' 'वरुणस्यासि' इत्यनयोर्बाहू, 'त्वयायम्' इत्यस्य धनुः, 'हवासि' 'रुजासि' 'क्षुमासि' 'पातैनम्प्राञ्चम्' 'पातैनम्प्रत्यञ्चम्' 'पातैनन्तिर्यञ्चम्' इत्येषामिषवः ।

(९) 'आविर्मर्याः' इत्यस्य प्रजापतिः, 'आवित्तो अग्निः' 'आवित्त इन्द्रः' 'आवित्तौ मित्रावरुणौ' 'आवित्तः पूषा' 'आवित्ते द्यावापृथिवी' 'आवित्तादितिः' इत्येषां लिङ्गोक्ता ।

(१०) 'अवेष्टा दन्दशूकाः' इत्यस्य मृत्युहा, 'प्राचीमारोह' (११) 'दक्षिणामारोह' (१२) 'प्रतीचीमारोह' (१३) 'उदीचीमारोह' (१४) 'ऊर्ध्वामारोह' इत्येषां यजमानः, 'प्रत्यस्तन्नमुचेः' इत्यस्यासुरः ।

(१५) 'सोमस्य त्विषिः' इत्यस्य चर्म, 'मृत्योः पाहि' 'ओजोसि' इत्यनयो रुक्मः ।

(१६) 'हिरण्यरूपा उषसः' 'मित्रोसि' इत्यनयोर्मित्रावरुणौ ।

(१७) 'सोमस्य त्वा' 'अग्नेर्भ्राजसा' 'सूर्यस्य वर्चसा' 'इन्द्रस्येन्द्रियेण' (१८) 'इमन्देवाः' इत्येषां सुन्वन्यजमानः ।

(१९) 'प्र पर्वतस्य' इत्यस्यापः, 'विष्णोर्विक्रमणम्' 'विष्णोर्विक्रान्तम्' 'विष्णोः क्रान्तम्' इत्येषां लिङ्गोक्ता ।

(२०) 'प्रजापते न' इत्यस्य प्रजापतिः, 'रुद्र यत्ते' इत्यस्य रुद्रः ।

(२१) 'इन्द्रस्य वज्रः' 'मित्रावरुणयोः' 'अव्यथायै त्वा' 'मरुताम्प्रसवेन' 'अपाम मनसा' 'समिन्द्रियेण' इत्येषां लिङ्गोक्ता ।

(२२) 'मा ते' इत्यस्येन्द्रः ।

(२३) 'अग्नये गृहपतये' 'सोमाय वनस्पतये' 'मरुतामोजसे' 'इन्द्रस्येन्द्रियाय' इत्येषां लिङ्गोक्ता, 'पृथिवि मातः' इत्यस्य भूमिः ।

(२४) 'हꣳसः शुचिषद्' इत्यस्य सूर्यः ।

(२५) 'इयदसि' 'युङ्ङसि' इत्यनयोः शतमानौ, 'ऊर्गसि' इत्यस्य शाखा, 'इन्द्रस्य वाम्' इत्यस्य बाहू ।

(२६) 'स्योनासि' इत्यस्यासन्दी, 'क्षत्रस्य योनिः' इत्यस्याधीवासम्, 'स्योनामासीद' इत्यस्य सुन्वन्यजमानः ।

(२७) 'निषसाद धृतव्रतः' इत्यस्य वरुणः ।

(२८) 'अभिभूरसि' इत्यस्याक्षा यजमानो वा, 'ब्रह्मँस्त्वम्' 'वरुणोसि' 'इन्द्रोसि' 'रुद्रोसि' 'बहुकार श्रेयस्कर' इत्येषां लिङ्गोक्ता, 'इन्द्रस्य वज्रः' इत्यस्य स्फ्यः ।

(२९) 'अग्निः पृथुः' इत्यस्याग्निः, 'स्वाहाकृताः' इत्यस्याक्षाः ।

(३०) 'सवित्रा प्रसवित्रा' (३१) 'अश्विभ्याम्पच्यस्व' 'सरस्वत्यै पच्यस्व' 'इन्द्राय सुत्राम्णे' इत्येषां लिङ्गोक्ता, 'वायुः पूतः' इत्यस्य सोमः ।

(३२) 'कुविदङ्ग यवमन्तः' इत्यस्य सोमः, 'उपयाम० अश्विभ्यान्त्वा' इत्यस्य ग्रहः ।

(३३) 'युवꣳ सुरामम्' (३४) 'पुत्रमिव पितरौ' इत्यनयोरश्विसरस्वतीन्द्राः ॥

छन्दः (१) 'अपो देवाः' (७) 'सधमादो द्युम्निनीः' (१६) 'हिरण्यरूपा उषसः' इत्येषां त्रिष्टुप्, अन्त्ये 'मित्रोसि' इति यजुः, (१८) 'इमन्देवाः' इत्यस्यात्यष्टिः, (१९) 'प्र पर्वतस्य' (२०) 'प्रजापते न' (२२) 'मा ते' इत्येषां त्रिष्टुप्, द्वितीये 'अयममुष्य' इति यजुः, (२४) 'हꣳसः शुचिषद्' इत्यस्यातिजगती, (२७) 'निषसाद धृतव्रतः' (३१) 'वायुः पूतः' इत्यनयोर्गायत्री, (३२) 'कुविदङ्ग यवमन्तः' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (३३) 'युवꣳ सुरामम्' इत्यस्यानुष्टुप्, (३४) 'पुत्रमिव पितरौ' इत्यस्य त्रिष्टुप् ॥

॥ हरिः ॐ ॥

॥१॥ अ॒पो दे॒वा मधु॑मतीरगृभ्ण॒न्नूर्ज॑स्वती राज॒स्व॒श्चिता॑नाः ।
याभि॒र्म्मि॒त्रावरु॑णाव॒भ्यषि॑ञ्च॒न्याभि॒रिन्द्र॒मन॑य॒न्नत्त्यरा॑तीः ॥१॥

वृष्ण्ण॑ऽऊ॒र्म्मिर॑सि राष्ट्र॒दा रा॒ष्ट्रम्मे॑ देहि॒ स्वाहा॒ वृष्ण्ण॑ऽऊ॒र्म्मिर॑सि राष्ट्र॒दा रा॒ष्ट्रम॒मुष्मै॑ देहि वृषसे॒नो॑सि राष्ट्र॒दा रा॒ष्ट्रम्मे॑ देहि॒ स्वाहा॑ वृषसे॒नो॑सि राष्ट्र॒दा रा॒ष्ट्रम॒मुष्मै॑ देह्य॒र्थेत॑ स्त्थ ॥२॥

अ॒र्थेत॑ स्त्थ राष्ट्र॒दा रा॒ष्ट्रम्मे॑ दत्त॒ स्वाहा॒र्थेत॑ स्त्थ राष्ट्र॒दा रा॒ष्ट्रम॒मुष्मै॑ द॒त्तौज॑स्वती स्त्थ राष्ट्र॒दा रा॒ष्ट्रम्मे॑ दत्त॒ स्वाहौज॑स्वती स्त्थ राष्ट्र॒दा रा॒ष्ट्रम॒मुष्मै॑ द॒त्ताप॑÷ परि॒वा॒हिणी॑ स्त्थ राष्ट्र॒दा रा॒ष्ट्रम्मे॑ दत्त॒ स्वाहाप॑÷ परिवा॒हिणी स्त्थ राष्ट्र॒दा रा॒ष्ट्रम॒मुष्मै॑ द॒त्ता॒पाम्पति॑रसि राष्ट्र॒दा रा॒ष्ट्रम्मे॑ देहि॒ स्वाहा॒पाम्पति॑रसि राष्ट्र॒दा रा॒ष्ट्रम॒मुष्मै॑ देह्य॒पाङ्गर्भो॑सि राष्ट्र॒दा रा॒ष्ट्रम्मे॑ देहि॒ स्वाहा॒पाङ्गर्भो॑सि राष्ट्र॒दा रा॒ष्ट्रम॒मुष्मै॑ देहि॒ सूर्य्य॑त्त्वचस स्त्थ ॥३॥

सूर्य्यत्त्वचस स्त्थ राष्ट्रदा राष्ट्रम्मे दत्त स्वाहा सूर्य्यत्त्वचस स्त्थ राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मै
दत्त सूर्य्यवर्च्चस स्त्थ राष्ट्रदा राष्ट्रम्मे दत्त स्वाहा सूर्य्यवर्च्चस स्त्थ राष्ट्रदा
राष्ट्रममुष्मै दत्त मान्दा स्त्थ राष्ट्रदा राष्ट्रम्मे दत्त स्वाहा मान्दा स्त्थ राष्ट्रदा
राष्ट्रममुष्मै दत्त व्व्रजक्षित स्त्थ राष्ट्रदा राष्ट्रम्मे दत्त स्वाहा व्व्रजक्षित स्त्थ
राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मै दत्त व्वाशा स्त्थ राष्ट्रदा राष्ट्रम्मे दत्त स्वाहा व्वाशा स्त्थ
राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मै दत्त शविष्ठा स्त्थ राष्ट्रदा राष्ट्रम्मे दत्त स्वाहा शविष्ठा
स्त्थ राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मै दत्त शक्क्वरी स्त्थ राष्ट्रदा राष्ट्रम्मे दत्त स्वाहा शक्क्वरी
स्त्थ राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मै दत्त जनभृत स्त्थ राष्ट्रदा राष्ट्रम्मे दत्त स्वाहा जनभृत
स्त्थ राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मै दत्त व्विश्श्वभृत स्त्थ राष्ट्रदा राष्ट्रम्मे दत्त स्वाहा
व्विश्श्वभृत स्त्थ राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मै दत्तापः स्वराज स्त्थ राष्ट्रदा राष्ट्रममुष्मै
दत्त । मधुमतीर्म्मधुमतीभिः पृच्यन्ताम्महि क्क्षत्रङ्क्षत्रियाय व्वन्वानाऽअनाधृष्टाः
सीदत सहौजसो महि क्क्षत्रङ्क्षत्रियाय दधतीः ॥४॥

॥२॥ सोमस्य त्त्विषिरसि तवेव मे त्त्विषिर्ब्भूयात् । अग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहा सवित्रे
स्वाहा सरस्वत्त्यै स्वाहा पूष्ण्णे स्वाहा बृहस्प्पतये स्वाहेन्द्राय स्वाहा घोषाय स्वाहा
श्श्लोकाय स्वाहाꣳशाय स्वाहा भगाय स्वाहार्य्यम्णे स्वाहा ॥५॥
पवित्रे स्त्थो व्वैष्ण्णव्यौ सवितुर्व्वः प्प्रसवऽउत्प्पुनाम्म्यच्छिद्रेण पवित्रेण सूर्य्यस्य
रश्म्मिभिः । अनिभृष्ट्टमसि व्वाचो बन्धुस्त्तपोजाः सोमस्य दात्रमसि स्वाहा
राजस्वः ॥६॥
सधमादो द्द्युम्म्निनीरापऽएताऽअनाधृष्टाऽअपस्यो व्वसानाः ।
पस्त्यासु चक्क्रे व्वरुणः सधस्त्थमपाꣳ शिशुर्म्मातृतमास्वन्तः ॥७॥
क्षत्रस्योल्ब्बमसि क्क्षत्रस्य जराय्व्वसि क्क्षत्रस्य य्योनिरसि क्क्षत्रस्य नाभिरसीन्द्रस्य
व्वार्त्रग्घ्नमसि मित्रस्यासि व्वरुणस्यासि त्त्वयायँव्वृत्रँव्वधेत् । दृवासि रुजासि क्क्षुमासि ।
पातैनम्प्राञ्चम्पातैनम्प्रत्त्यञ्चम्पातैनन्तिर्य्यञ्चन्दिग्ग्भ्यः पात ॥८॥
आविर्म्मर्य्याऽआवित्तोऽअग्निर्गृहपतिरावित्तऽइन्द्रो व्वृद्धश्श्रवाऽआवित्तौ मित्रावरुणौ
धृतव्व्रतावावित्तः पूषा व्विश्श्ववेदाऽआवित्ते द्यावापृथिवी व्विश्श्वशम्भुवावावित्तादितिरुरुशर्म्मा ॥९॥

॥३॥ अवेष्टा दन्दशूकाः प्प्राचीमारोह गायत्री त्त्वावतु रथन्तरꣳ साम त्त्रिवृत्त्स्तोमो
व्वसन्तऽऋतुर्ब्ब्रह्म द्रविणन्दक्षिणामारोह ॥१०॥

द॒क्षि॑णा॒मारो॑ह त्रि॒ष्टुप्प्त्वा॑वतु बृ॒हत्त्साम॑ पञ्चद॒श स्त्तोमो॑ ग्ग्री॒ष्म्मऽऋ॒तुः क्ष॒त्रन्द्र॑विणम्प्र॒ती॒ची॒मारो॑ह ॥११॥

प्र॒ती॒ची॒मारो॑ह॒ जग॑ती त्वावतु वैरू॒पꣳ साम॑ सप्तद॒श स्त्तोमो॑ व॒र्षाऽऋ॒तुर्व्विड्द्रवि॑ण॒मु॒दी॑ची॒मारो॑ह ॥१२॥

उ॒दी॑ची॒मारो॑हानु॒ष्टुप्प्त्वा॑वतु वैरा॒जꣳ सामै॑कवि॒ꣳश स्त्तोम॑ः श॒रदृ॒तुः फल॒न्द्रवि॑णमू॒र्द्धामारो॑ह ॥१३॥

ऊ॒र्द्ध्वामारो॑ह प॒ङ्क्तिस्त्वा॑वतु शाक्वररैव॒ते साम॑नी त्रिणवत्रयस्त्रि॒ꣳशौ स्त्तोमौ॑ हेमन्तशिशि॒रावृ॒तू व॒र्च्चो॒ द्रवि॑ण॒म्प्रत्त्य॑स्त॒न्नमु॑चे॒ः शिर॑ः ॥१४॥ ॥६॥

सोम॑स्य॒ त्त्विषि॑रसि॒ तवे॑व मे॒ त्त्विषि॑र्ब्भूयात् ।
मृ॒त्त्योः पा॒ह्योजो॑सि॒ सहो॑स्य॒मृत॑मसि ॥१५॥

हिर॑ण्ण्यरूपाऽउ॒षसो॑ व्वि॒रो॒कऽउ॒भावि॑न्द्रा॒ऽउदि॑थ॒ः सूर्य्य॑श्च ।
आरो॑हतँव्वरुण मित्र॒ गर्त्त॒न्तत॑श्चक्क्षाथा॒मदि॑ति॒न्दिति॑ञ्च मि॒त्रो॑सि॒ व्वरु॑णोसि ॥१६॥

॥४॥ सोम॑स्य त्त्वा द्यु॒म्न्नेना॒भिषि॑ञ्चाम्म्यग्ग्नेर्ब्भ्राज॑सा॒ सूर्य्य॑स्य॒ व्वर्च्च॒सेन्द्र॑स्येन्द्रि॒येण॑ ।
क्ष॒त्राणा॑ङ्क्ष॒त्रप॑तिरे॒द्ध्यति॑ दि॒द्यून्पा॑हि ॥१७॥

इ॒मन्दे॑वाऽअसप॒त्नꣳ सु॑वद्ध्वम्मह॒ते क्ष॒त्राय॑ मह॒ते ज्यैष्ट्ठ्या॑य मह॒ते जान॑राज्ज्या॒येन्द्र॑स्येन्द्रि॒याय॑ । इ॒मम॒मुष्य॑ पु॒त्रम॒मुष्यै॑ पु॒त्रम॒स्यै व्वि॒शऽए॒ष वो॑मी॒ राजा॒ सोमो॒स्माक॑म्ब्राह्म॒णाना॒ꣳ राजा॑ ॥१८॥ ॥७॥

प्र पर्व॑तस्य वृष॒भस्य॑ पृ॒ष्ठान्नाव॑श्चरन्ति स्व॒सिच॑ऽइया॒नाः । ताऽआव॑वृत्रन्नध॒रागुद॑क्ता॒ऽअहि॑म्बु॒द्ध्न्यमनु॒ रीय॑माणाः । व्विष्ण्णो॑र्व्वि॒क्क्रम॑णमसि॒ व्विष्ण्णो॒र्व्विक्क्रा॑न्तमसि॒ व्विष्ण्णो॑ः क्क्रान्तम॑सि ॥१९॥ ॥८॥

प्रजा॑पते॒ न त्त्वदे॒तान्न्य॒न्न्यो व्विश्श्वा॑ रू॒पाणि॒ परि॒ ता ब॑भूव । यत्त्का॑मास्ते जुहु॒मस्तन्नो॑ऽअस्त्त्व॒यम॒मुष्य॑ पि॒तासाव॒स्य पि॒ता व॒यꣳ स्या॑म॒ पत॑यो र॒यीणा॒ꣳ स्वाहा॑ । रुद्र॒ यत्ते॒ क्क्रिवि॒ पर॒न्नाम॒ तस्मि॑न्न्हु॒तम॑स्यमे॒ष्टम॑सि॒ स्वाहा॑ ॥२०॥

॥५॥ इन्द्र॑स्य॒ व्वज्रो॑सि मि॒त्रावरु॑णयोस्त्वा प्प्रशा॒स्त्रोः प्प्र॒शिषा॑ युनज्ज्मि । अ॒व्यथा॑यै त्त्वा स्व॒धायै॒ त्त्वारि॑ष्ट्टो॒ऽअर्ज्जु॑नो म॒रुता॑म्प्रस॒वेन॑ ज॒यापा॑म॒ मन॑सा॒ समि॑न्द्रि॒येण॑ ॥२१॥

मा त॑ऽइन्द्र ते व॒यन्तु॑राषा॒डयु॑क्तासो॒ऽअब्र॑ह्मता॒ व्वि॑दसाम ।
तिष्ठ्ठा॒ रथ॒मधि॒ यँव्वज्ज्र॑ह॒स्ता र॒श्म्मीन्दे॑व यमसे॒ स्वश्श्वा॑न् ॥२२॥

अ॒ग्नये॑ गृहप॑तये॒ स्वाहा॒ सोमा॑य॒ वन॒स्प्पत॑ये॒ स्वाहा॑ म॒रुता॒मोज॑से॒ स्वाहेन्द्र॑स्येन्द्रि॒याय॒
स्वाहा॑ । पृथि॑वि मातु॒र्म्मा मा॑ हिꣳसी॒र्म्मो॑ऽअ॒हन्त्वाम् ॥२३॥
ह॒ꣳसः शु॑चि॒षद्व्वसु॑रन्तरिक्ष॒सद्धोता॑ वेदि॒षदति॑थिर्दुरोण॒सत् । नृषद्व्व॑र॒सदृ॑त॒सद्व्यो॑-
म॒सद॒ब्जा गो॒जाऽऋ॑त॒जाऽअ॑द्रि॒जाऽऋ॒तम्बृ॒हत् ॥२४॥
इय॑द॒स्यायु॑र॒स्यायु॒र्म्मयि॑ धेहि॒ यु॒ङ्ङ॑सि॒ वर्च्चो॑सि॒ वर्च्चो॒ मयि॑ धे॒ह्यूर्ग्ग॒स्यूर्ज्ज॒म्मयि॑ धेहि ।
इन्द्र॑स्य वाँ॒व्वीर्य्य॒कृतो॑ बा॒हूऽअ॑भ्यु॒पाव॑हरामि ॥२५॥

॥६॥ स्यो॒नासि॑ सु॒षदा॑सि क्ष॒त्रस्य॒ योनि॑रसि ।
स्यो॒नामासी॑द सु॒षदा॒मासी॑द क्ष॒त्रस्य॒ योनि॒मासी॑द ॥२६॥
निष॑साद धृ॒तव्व्र॑तो॒ वरु॑णः प॒स्त्त्या॒स्वा । साम्म्रा॑ज्ज्याय सु॒क्रतुः॑ ॥२७॥
अ॒भि॒भूर॑स्ये॒तास्ते॒ पञ्च॒ दिशः॑ कल्प्पन्ता॒म्ब्रह्मँ॒स्त्वम्ब्र॒ह्मासि॑ सवि॒तासि॑ स॒त्त्यप्प्र॑सवो॒
वरु॑णोसि स॒त्त्यौजा॒ऽइन्द्रो॑सि॒ विशौ॑जा रु॒द्रो॑सि सु॒शेवः॑ । बहु॑कार॒ श्रेय॑स्कर॒ भूय॑स्क॒-
रेन्द्र॑स्य॒ वज्ज्रो॑सि॒ तेन॑ मे रद्ध्य ॥२८॥
अ॒ग्निः पृ॑थु॒र्द्धर्म्म॑ण॒स्प्पति॑र्ज्जुषा॒णोऽअ॒ग्निः पृ॑थु॒र्द्धर्म्म॑ण॒स्प्पति॒राज्ज्य॑स्य वेतु॒ स्वाहा॒
स्वाहा॑कृताः॒ सूर्य्य॑स्य र॒श्मिभि॑र्य्यतध्व॒ꣳ सजा॒ताना॑म्मद्ध्य॒मेष्ठ्या॑य ॥२९॥

॥७॥ स॒वि॒त्रा प्प्र॑सवि॒त्रा सर॑स्वत्त्या वा॒चा त्वष्ट्रा॑ रू॒पैः पू॒ष्ण्णा प॒शुभि॒रिन्द्रे॑णा॒स्म्मे
बृह॒स्प्पति॑ना॒ ब्रह्म॑णा॒ वरु॑णे॒नौज॑सा॒ग्निना॒ तेज॑सा॒ सोमे॑न॒ राज्ञा॒ विष्ण्णु॑ना दश॒म्म्या
दे॒वत॑या॒ प्प्रसू॑तः॒ प्प्रस॑र्प्पामि ॥३०॥

॥८॥ अ॒श्विभ्या॑म्पच्च्यस्व॒ सर॑स्वत्त्यै पच्च्य॒स्वेन्द्रा॑य सु॒त्राम्म्णे॑ पच्च्यस्व । वा॒युः पू॒तः प॒वित्रे॑ण
प्प्र॒त्त्यङ्क्सोमो॒ऽअति॑स्रुतः॒ । इन्द्र॑स्य॒ यु॒ज्ज्यः॒ सखा॑ ॥३१॥
कु॒विद॒ङ्ग यव॑मन्तो॒ यव॑ञ्चि॒द्यथा॒ दान्त्य॑नुपू॒र्व्वँ॒व्वि॒यूय॑ । इ॒हेहै॑षाङ्कृणु॒हि॒ भोज॑नानि॒ ये
ब॒र्हिषो॒ नम॑ऽउक्तिँ॒य्यज॑न्ति । उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोस्य॒श्विभ्या॑न्त्वा॒ सर॑स्वत्त्यै॒ त्वेन्द्रा॑य
त्वा सु॒त्राम्म्णे॑ ॥३२॥
यु॒वꣳ सु॒राम॑मश्विना॒ नमु॑चावासु॒रे सचा॑ । वि॒पि॒पा॒ना शु॑भस्प्पती॒ऽइन्द्र॒ङ्कर्म्म॑स्वा-
वतम् ॥३३॥
पु॒त्रमि॑व पि॒तरा॑व॒श्विनो॒भेन्द्रा॒वथुः॒ काव्यै॑र्द॒ꣳसना॑भिः । यत्सु॒रामँ॒व्व्यपि॑बः॒ शची॑भिः॒
सर॑स्वती त्वा मघवन्नभिष्ण्णक् ॥३४॥

॥ इति दशमोऽध्यायः ॥

अथैकादशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'युञ्जानः प्रथमम्' इत्यारभ्य (८३) 'अन्नपतेन्नस्य' इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिः साध्या वा ऋषयः। विशेषतश्च—

(१) 'युञ्जानः प्रथमम्' इत्यारभ्य (८) 'ऋचा स्तोमम्' इत्यन्तानां सविता, (१२) 'प्रतूर्तं वाजिन्' इत्यस्य नाभानेदिष्ठः, (१३) 'युञ्जाथां रासभम्' इत्यस्य कुश्रिः, (१४) 'योगेयोगे' इत्यस्य शुनःशेपः, (१७) 'अन्वग्निरुषसाम्' इत्यस्य पुरोधसः, (१८) 'आगत्य वाजी' इत्यस्य मयोभुवः, (२३) 'आ त्वा' (२४) 'आ विश्वतः' इत्यनयोर्गृत्समदः, (२५) 'परि वाजपतिः' इत्यस्य सोमकः, (२६) 'परि त्वाग्ने' इत्यस्य पायुः, (२७) 'त्वमग्ने' इत्यस्य गृत्समदः, (३२) 'त्वामग्ने' (३३) 'तमु त्वा दध्यङ्' (३४) 'तमु त्वा पाथ्यः' इत्येषां भरद्वाजः, (३५) 'सीद होतः' इत्यस्य देवश्रवोदेववातौ, (३६) 'नि होता' इत्यस्य गृत्समदः, (३७) 'सꣳसीदस्व' इत्यस्य प्रस्कण्वः, (३८) 'अपो देवीः' इत्यस्य सिन्धुद्वीपः, (४१) 'उदु तिष्ठ' इत्यस्य विश्वमनाः, (४२) 'ऊर्ध्व ऊ षु' इत्यस्य कण्वः, (४३) 'स जातः' इत्यस्य त्रितः, (४९) 'वि पाजसा' इत्यस्य कात्य उत्कीलः, (५०) 'आपो हि ष्ठा' (५१) 'यो वः' (५२) 'तस्मा अरम्' इत्येषां सिन्धुद्वीपः, (६२) 'मित्रस्य चर्षणीधृतः' इत्यस्य विश्वामित्रः, (६७) 'विश्वो देवस्य' इत्यस्य स्वस्त्यात्रेयः, (७०) 'द्रुन्नः सर्पिः' इत्यस्य सोमाहुतिः, (७१) 'परस्या अधि' इत्यस्याङ्गिरसो विरूपः, (७२) 'परमस्याः' इत्यस्यारुणिः, (७३) 'यदग्ने कानि' (७४) 'यदत्त्युपजिह्विका' इत्यनयोर्जमदग्निः, (७५) 'अहरहः' (७६) 'नाभा पृथिव्याः' इत्यनयोर्नाभानेदिष्ठः ॥

देवता (१) 'युञ्जानः प्रथमम्' (२) 'युक्तेन मनसा' (३) 'युक्त्वाय सविता' (४) 'युञ्जते मनः' (५) 'युजे वाम्' (६) 'यस्य प्रयाणम्' (७) 'देव सवितः' (८) 'इमन्नो देव' (९) 'देवस्य त्वा' इत्येषां सविता, 'आददे गायत्रेण' (१०) 'अभ्रिरसि' (११) 'हस्त आधाय' इत्येषामभ्रिः।

(१२) 'प्रतूर्तं वाजिन्' इत्यस्याश्वः।

(१३) 'युञ्जाथाꣳ रासभम्' इत्यस्य रासभः।

(१४) 'योगेयोगे' इत्यस्य अजः।

(१५) 'प्र तूर्वन्नेहि' इत्यस्याश्वः, 'उर्वन्तरिक्षम्' 'स्वस्ति गव्यूतिः' इत्यनयो रासभः।

(१६) 'पृथिव्याः सधस्थात्' 'अग्निम्पुरीष्यम्' इत्यादिद्वयोः, (१७) 'अन्वग्निरुषसाम्' इत्यस्य चाग्निः।

(१८) 'आगत्य वाजी' (१९) 'आक्रम्य वाजिन्' (२०) 'द्यौस्ते पृष्ठम्' (२१) 'उत्क्राम महते' (२२) 'उदक्रमीत्' इत्येषामश्वः।

(२३) 'आ त्वा जिघर्मि' (२४) 'आ विश्वतः' (२५) 'परि वाजपतिः' (२६) 'परि त्वाग्ने' (२७) 'त्वमग्ने' इत्येषामग्निः।

(२८) 'देवस्य त्वा' इत्यस्य सविता, 'पृथिव्याः सधस्थात्' इत्यस्याग्निः।

(२९) 'अपाम्पृष्ठम्' इत्यस्य पुष्करपर्णम्।

(३०) 'शर्म च स्थः' इत्यस्य कृष्णाजिनम्।

(३१) 'संवसाथाम्' इत्यस्य पुष्करपर्णम्।

(३२) 'पुरीष्योसि' 'त्वामग्ने' (३३) 'तमु त्वा दध्यङ्' (३४) 'तमु त्वा पाथ्यः' (३५) 'सीद होतः' (३६) 'नि होता' (३७) 'सꣳसीदस्व' इत्येषामग्निः।

(३८) 'अपो देवीः' इत्यस्यापः।

(३९) 'सन्ते वायुः' इत्यस्य पृथ्वी, 'यो देवानाम्' इत्यस्य वायुः।

(४०) 'सुजातो ज्योतिषा' (४१) 'उदु तिष्ठ' (४२) 'ऊर्ध्व ऊ षु' इत्येषामग्निः।

(४३) 'स जातः' इत्यस्याश्वः।

(४४) 'स्थिरो भव' इत्यस्य रासभः।

(४५) 'शिवो भव' इत्यस्य अजः।

(४६) 'प्रैतु वाजी' इत्यस्य लिङ्गोक्ता, 'वृषाग्निम्' इत्यस्य गर्दभः, 'अग्न आयाहि' (४७) 'ऋतꣳ सत्यम्' 'अग्निम्पु-
रीष्यम्' इत्येषामग्निः, 'ओषधयः प्रतिमोदध्वम्' इत्यस्यौषधिः, 'व्यस्यन् विश्वा' इत्यस्याग्निः ।

(४८) 'ओषधयः प्रतिगृभ्णीत' इत्यस्यौषधिः ।

(४९) 'वि पाजसा' इत्यस्याग्निः ।

(५०) 'आपो हि ष्ठाः' (५१) 'यो वः' (५२) 'तस्मा अरम्' इत्येषामापः ।

(५३) 'मित्रः सꣳसृज्य' इत्यस्य मित्रः ।

(५४) 'रुद्राः सꣳसृज्य' इत्यस्य रुद्रः ।

(५५) 'सꣳसृष्टा वसुभिः' (५६) 'सिनीवाली' इत्यनयोः सिनीवाली ।

(५७) 'उखाङ्कृणोतु' इत्यस्यादितिः, 'मखस्य शिरोसि' इत्यस्य मृत्पिण्डः ।

(५८) 'वसवस्त्वा' 'रुद्रास्त्वा' 'आदित्यास्त्वा' 'विश्वे त्वा' इत्येषां लिङ्गोक्ता ।

(५९) 'अदित्यै रास्नासि' इत्यस्य रास्ना, 'अदितिष्टे' इत्यस्य उखा, 'कृत्वाय सा' इत्यस्यादितिः ।

(६०) 'वसवस्त्वा' 'रुद्रास्त्वा' 'आदित्यास्त्वा' 'विश्वे त्वा' 'इन्द्रस्त्वा' 'वरुणस्त्वा' 'विष्णुस्त्वा' इत्येषां लिङ्गोक्ता ।

(६१) 'अदितिष्ट्वा' इत्यस्यावटः, 'देवानान्त्वा' 'धिषणास्त्वा' 'वरूत्रीष्ट्वा' 'ग्नास्त्वा' 'जनयस्त्वा' इत्येषामुखा ।

(६२) 'मित्रस्य चर्षणीधृतः' इत्यस्य मित्रः ।

(६३) 'देवस्त्वा' इत्यस्य सविता ।

(६४) 'उत्थाय बृहती' इत्यस्य उखा, 'मित्रैतान्ते' इत्यस्य मित्रः ।

(६५) 'वसवस्त्वा' 'रुद्रास्त्वा' 'आदित्यास्त्वा' 'विश्वे त्वा' (६६) 'आकूतिमग्निम्' 'मनो मेधाम्' 'चित्तं विज्ञातम्'
'वाचो विधृतिम्' 'प्रजापतये मनवे' 'अग्नये वैश्वानराय' (६७) 'विश्वो देवस्य' इत्येषां लिङ्गोक्ता ।

(६८) 'मा सु भित्था' इत्यस्य उखा, 'अग्निश्चेदम्' इत्यस्याग्निः ।

(६९) 'दृꣳहस्व देवि' इत्यस्य उखा ।

(७०) 'द्रन्नः सर्पिः' (७१) 'परस्या अधि' (७२) 'परमस्याः' (७३) 'यदग्ने कानि' (७४) 'यदत्ति' (७५) 'अहरहः'
(७६) 'नाभा पृथिव्याः' (७७) 'याः सेनाः' (७८) 'दꣳष्ट्राभ्यास्मलिम्लून्' (७९) 'ये जनेषु' (८०) 'यो
अस्मभ्यम्' (८१) 'सꣳशितम्मे' (८२) 'उदेषाम्बाहू' (८३) 'अन्नपतेन्नस्य' इत्येषामग्निः ॥

छन्दः (१) 'युञ्जानः प्रथमम्' इत्यस्यानुष्टुप्, (२) 'युक्तेन मनसा' इत्यस्य गायत्री, (३) 'युक्त्वाय सविता' इत्यस्यानुष्टुप्,
(४) 'युञ्जते मनः' इत्यस्य जगती, (५) 'युजे वाम्' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (६) 'यस्य प्रयाणम्' इत्यस्य जगती,
(७) 'देव सवितः' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (८) 'ऋचा स्तोमम्' इत्यस्य गायत्री, 'स्वाहा' इति यजुः, (११) 'हस्त
आधाय' इत्यस्यानुष्टुप्, 'आनुष्टुभेन' इति यजुः, (१२) 'प्रतूर्तं वाजिन्' इत्यस्यास्तारपङ्क्तिः, (१३) 'युञ्जाथाꣳ
रासभम्' (१४) 'योगेयोगे' इत्यनयोर्गायत्री, (१५) 'प्रतूर्वन्नेहि' इत्यस्य विराड्रूपा त्रिष्टुप्, मध्ये 'उर्वन्तरिक्षं
वीहि' इति यजुः, (१७) 'अन्वग्निरुषसाम्' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (१८) 'आगत्य वाजी' (१९) 'आक्रम्य वाजिन्'
इत्यनयोरनुष्टुप्, (२०) 'द्यौस्ते' इत्यस्य बृहती, (२१) 'उत्क्राम महते' इत्यस्य विराट्, (२२) 'उदक्रमीत्'
(२३) 'आ त्वा जिघर्मि' (२४) 'आ विश्वतः' इत्येषां त्रिष्टुप्, (२५) 'परि वाजपतिः' इत्यस्य गायत्री, (२६)
'परि त्वाग्ने' इत्यस्यानुष्टुप्, (२७) 'त्वमग्ने' इत्यस्य जगती, (२९) 'अपाम्पृष्ठम्' इत्यस्य स्वराट्पङ्क्तिः, (३०)
'शर्म च स्थः' (३१) 'संवसाथाम्' इत्यनयोरनुष्टुप्, 'त्वामग्ने' (३३) 'तमु त्वा दध्यङ्' (३४) 'तमु त्वा
पाथ्यः' इत्येषां गायत्री, (३५) 'सीद होतः' (३६) 'नि होता' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (३७) 'सꣳसीदस्व' इत्यस्य
बृहती, (३८) 'अपो देवीः' इत्यस्य न्यङ्कुसारिणी, (३९) 'सन्ते' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (४०) 'सुजातो ज्योतिषा'
इत्यस्यानुष्टुप्, (४१) 'उदु तिष्ठ' इत्यस्य पथ्याबृहती, (४२) 'ऊर्ध्व ऊ षु' इत्यस्योपरिष्टाद्बृहती, (४३)
'स जातः' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (४४) 'स्थिरो भव' इत्यस्यानुष्टुबुष्णिग्वा, (४५) 'शिवो भव' इत्यस्य पथ्या-
बृहती, (४६) 'प्रैतु वाजी' इत्यस्य महापङ्क्तिः, 'अग्न आयाहि' इत्यस्यैकपदा गायत्री, (४७) 'ओषधयः प्रति-
मोदध्वम्' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (४८) 'ओषधयः प्रतिगृभ्णीत' इत्यस्यानुष्टुप्, (४९) 'वि पाजसा' इत्यस्य
त्रिष्टुप्, (५०) 'आपो हि ष्ठाः' (५१) 'यो वः' (५२) 'तस्मा अरम्' इत्येषां गायत्री, (५३) 'मित्रः

सꣳसृज्य' इत्यस्योपरिष्टाद्बृहती, (५४) 'रुद्राः सꣳसृज्य' (५५) 'सꣳसृष्टाम्' (५६) 'सिनीवाली' (५७) 'उखाङ्कृणोतु' इत्येषामनुष्टुप्, (५९) 'कृत्वाय सा' इत्यस्योष्णिक्, (६२) 'मित्रस्य चर्षणीधृतः' इत्यस्य गायत्री, (६३) 'देवस्त्वा' (६४) 'उत्थाय बृहती' इत्यनयोर्बृहती, (६७) 'विश्वो देवस्य' इत्यस्यानुष्टुप्; (६८) 'मा सु भित्था' 'अग्निश्चेदम्' इत्यनयोर्गायत्री, (६९) 'दृꣳहस्व देवि' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (७०) 'द्रुन्नः सर्पिः' (७१) 'परस्या अधि' इत्यनयोर्गायत्री, (७२) 'परमस्याः' (७३) 'यदग्ने कानि' (७४) 'यदत्त्युपजिह्विका' इत्येषामनुष्टुप्, (७५) 'अहरहः' (७६) 'नाभा पृथिव्याः' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (७७) 'याः सेनाः' (७८) 'दꣳष्ट्राभ्याम्मलिम्लून्' (७९) 'यो जनेषु' (८०) 'यो अस्मभ्यम्' (८१) 'सꣳशितम्मे' (८२) 'उदेषाम्बाहू' इत्येषामनुष्टुप्, (८३) 'अन्नपतेन्नस्य' इत्यस्योपरिष्टाद्बृहती ॥

॥ हरिः३ॐ ॥

यु॒ञ्जा॒नः प्प्र॑थ॒मम्मन॑स्त॒त्त्वाय॑ सवि॒ता धियः॑। अ॒ग्नेर्ज्ज्योति॑र्न्नि॒चाय्य॑ पृथि॒व्व्याऽ अद्ध्याभ॑रत् ॥१॥

यु॒क्तेन॒ मन॑सा व्व॒यन्दे॒वस्य॑ सवि॒तुः स॒वे। स्व॒र्ग्ग्याय॒ शक्त्या॑ ॥२॥

यु॒क्त्वाय॑ सवि॒ता दे॒वान्त्स्व॑र्य्य॒तो धि॒या दिव॑म्। बृ॒हज्ज्योतिः॑ करिष्ष्य॒तः स॑वि॒ता प्प्रसु॑वाति॒ तान् ॥३॥

यु॒ञ्जते॒ मन॑ऽउ॒त यु॑ञ्जते॒ धियो॒ व्विप्प्रा॒ व्विप्प्र॑स्य बृह॒तो व्वि॑प॒श्चितः॑। व्वि होत्रा॑ दधे व्वयुना॒विदेक॒ऽइन्म॒ही दे॒वस्य॑ सवि॒तुः परि॑ष्ष्टु॒तिः ॥४॥

यु॒जे वा॒म्ब्रह्म॑ पू॒र्व्व्यन्नमो॑भि॒र्व्वि श्श्लोक॑ऽएतु प॒त्थ्येव सू॒रेः। श्शृण्वन्तु॒ व्विश्श्वे॑ऽअ॒मृत॑स्य पु॒त्राऽआ ये धामा॑नि दि॒व्व्यानि॑ त॒स्त्थुः ॥५॥

यस्य॑ प्प्र॒याण॒मन्न्व॒न्न्यऽइद्य॒युर्द्दे॒वा दे॒वस्य॑ महि॒मान॒मोज॑सा। यः पार्त्थि॑वानि व्विम॒मे सऽए॑त॒शो रजा॑ꣳसि दे॒वः स॑वि॒ता म॑हित्त्व॒ना ॥६॥

देव॑ सवितः॒ प्प्रसु॑व य॒ज्ञम्प्रसु॑व य॒ज्ञप॑तिम्भगा॑य। दि॒व्व्यो ग॑न्ध॒र्व्वः के॑त॒पूः केत॑न्नः पुनातु व्वा॒चस्प्पति॒र्व्वाच॑न्नः स्वदतु ॥७॥

इ॒मन्नो॑ देव सवितर्य्य॒ज्ञम्प्रण॑य देवा॒व्व्य॑ꣳ सखि॒विद॑ꣳ सत्त्रा॒जित॑न्धन॒जित॑ꣳ स्व॒र्ज्जित॑म्। ऋ॒चा स्तोम॒ꣳ सम॑र्द्धय गाय॒त्रेण॑ रथन्त॒रम्बृ॒हद्गा॑य॒त्रव॑र्त्तनि॒ स्वाहा॑ ॥८॥

दे॒वस्य॑ त्त्वा सवि॒तुः प्प्र॑स॒वे॒श्श्विनो॑र्ब्बा॒हुब्भ्या॑म्पू॒ष्ष्णो हस्त्ता॑ब्भ्याम्। आद॑दे गाय॒त्रेण॒ च्छन्द॑साङ्गिर॒स्वत्पृ॑थि॒व्व्याः स॒धस्त्था॑द॒ग्निम्पु॑री॒ष्ष्य॑मङ्गिर॒स्वदाभ॑र॒ त्त्रैष्टु॑भेन॒ च्छन्द॑साङ्गिर॒स्वत् ॥९॥

अब्भ्रि॑रसि॒ नार्य्य॑सि॒ त्त्वया॑ व्व॒यम॒ग्निꣳ श॑केम॒ खनि॑तुꣳ स॒धस्त्थ॒ऽआ। जाग॑तेन॒ च्छन्द॑साङ्गिर॒स्वत् ॥१०॥

हस्त्त॑ऽआ॒धाय॑ सवि॒ता बिब्भ्र॑द॒ब्भ्रिꣳ हि॑र॒ण्ण्ययी॑म्। अ॒ग्नेर्ज्ज्योति॑र्न्नि॒चाय्य॑ पृथि॒व्व्याऽअद्ध्याभ॑र॒दानु॑ष्टुभेन॒ च्छन्द॑साङ्गिर॒स्वत् ॥११॥

॥२॥ प्रतूर्त्तँव्वाजिन्नाद्द्रव व्वरिष्ठ्ठामनु सँव्वतम् । दिवि ते जन्म परममन्तरिक्क्षे तव नाभिः
पृथिव्व्यामधि योनिरित् ॥१२॥

सुञ्जाथाꣳ रासभँय्युवमस्म्मिन्न्यामे व्वृषण्ण्वसू ।
अग्निम्भरन्तमस्म्मयुम् ॥१३॥

योगेयोगे तव स्त्तरँव्वाजेवाजे हवामहे । सखायऽइन्द्रमूतये ॥१४॥

प्रतूर्व्वन्नेह्यवक्क्रामन्नशस्त्ती रुद्द्रस्य गाणपत्त्यम्मयोभूरेहि । उर्व्वन्तरिक्क्षँव्वीहि स्वस्त्तिगव्यूतिरभयानि कृण्ण्वन्पूष्ण्णा सयुजा सह ॥१५॥

पृथिव्व्याः सधस्त्थादग्निम्पुरीष्ष्यमङ्गिरस्वदाभराग्निम्पुरीष्ष्यमङ्गिरस्वदच्छेमोग्निम्पुरीष्ष्यमङ्गिरस्वद्भरिष्ष्यामः ॥१६॥

अन्न्वग्निरुषसामग्ग्रमक्ख्यदन्न्वहानि प्प्रथमो जातवेदाः ।
अनु सूर्य्यस्य पुरुत्रा च रश्म्मीननु द्यावापृथिवीऽआततन्थ ॥१७॥

आगत्त्य व्वाज्ज्यद्ध्वानꣳ सर्व्वा मृधो व्विधूनुते ।
अग्निꣳ सधस्त्थे महति चक्क्षुषा निचिकीषते ॥१८॥

आक्क्रम्म्य व्वाजिन्पृथिवीमग्निमिच्छ रुचा त्त्वम् ।
भूम्म्या व्वृत्त्वाय नो ब्रूहि यतः खनेम तँव्वयम् ॥१९॥

द्यौस्त्ते पृष्ठ्ठम्पृथिवी सधस्त्थमात्त्मान्तरिक्क्षꣳ समुद्द्रो योनिः ।
व्विख्ख्याय चक्क्षुषा त्त्वमभितिष्ठ्ठ पृतन्न्यतः ॥२०॥

उत्क्क्राम महते सौभगायास्म्मादास्त्थानाद्द्रविणोदा व्वाजिन् ।
व्वयꣳ स्याम सुमतौ पृथिव्व्याऽअग्निङ्खनन्तऽउपस्त्थेऽअस्याः ॥२१॥

उदक्क्रमीद्द्रविणोदा व्वाज्ज्यर्व्वाकः सुलोकꣳ सुकृतम्पृथिव्व्याम् ।
ततः खनेम सुप्प्रतीकमग्निꣳ स्वो रुहाणाऽअधि नाकमुत्तमम् ॥२२॥

आ त्त्वा जिघर्म्मि मनसा घृतेन प्प्रतिक्क्षियन्तम्भुवनानि व्विश्श्वा ।
पृथुन्तिरश्च्चा व्वयसा बृहन्तँव्व्यचिष्ठ्ठमन्नै रभसन्दृशानम् ॥२३॥

आ व्विश्श्वतः प्प्रत्त्यञ्चञ्जिघर्म्म्यरक्क्षसा मनसा तज्जुषेत ।
मर्य्यश्श्री स्पृहयद्वर्ण्णोऽअग्निर्न्नाभिमृशे तन्न्वा जर्भुराणः ॥२४॥

परि व्वाजपतिः कविरग्निर्हव्यान्न्यक्क्रमीत् । दधद्रत्त्नानि दाशुषे ॥२५॥

परि त्त्वाग्ने पुरँव्वयँव्विप्प्रꣳ सहस्य धीमहि ।
धृषद्वर्ण्णन्दिवेदिवे हन्तारम्भङ्गुरावताम् ॥२६॥

त्वमग्ने द्युभिस्त्वमाशुशुक्षणिस्त्वमद्भ्यस्त्वमश्म्मनस्प्परि ।
त्वँव्वनेब्भ्यस्त्वमोषधीब्भ्यस्त्वन्नृणान्नृपते जायसे शुचिः ॥२७॥

॥३॥ देवस्य त्वा सवितुः प्प्रसवेश्श्विनोर्ब्बाहुब्भ्याम्पूष्ष्णो हस्त्ताब्भ्याम् । पृथिव्व्याः सधस्त्थादग्निम्पुरीष्ष्यमङ्गिरस्वत्खनामि । ज्योतिष्म्मन्तन्त्वाग्ने सुप्प्रतीकमजस्रेण भानुना दीद्यतम् । शिवम्प्रजाब्भ्योहिꣳसन्तम्पृथिव्व्याः सधस्त्थादग्निम्पुरीष्ष्यमङ्गिरस्वत्खनामः ॥२८॥

अपाम्पृष्ठमसि योनिरग्नेः समुद्रमभितः पिन्वमानम् ।
व्वर्द्धमानो महाँ॥ऽआ च पुष्करे दिवो मात्रया व्वरिम्म्णा प्प्रथस्व ॥२९॥
शर्म्म च स्त्थो व्वर्म्म च स्त्थोच्छिद्द्रे बहुलेऽउभे ।
व्यचस्वती सँव्वसाथाम्भृतमग्निम्पुरीष्ष्यम् ॥३०॥
सँव्वसाथाꣳ स्वर्व्विदा समीचीऽउरसा त्त्मना ।
अग्निमन्तर्ब्भरिष्ष्यन्ती ज्ज्योतिष्म्मन्तमजस्रमित् ॥३१॥
पुरीष्ष्योसि व्विश्श्वभराऽअथर्व्वा त्वा प्प्रथमो निरमन्थदग्ने ।
त्वामग्ने पुष्करादद्ध्यथर्व्वा निरमन्थत । मूर्द्धो व्विश्श्वस्य व्वाघतः ॥३२॥
तमु त्वा दद्ध्यङ्ङृषिः पुत्रऽईधेऽअथर्व्वणः । व्वृत्रहणम्पुरन्दरम् ॥३३॥
तमु त्वा पात्थ्यो व्वृषा समीधे दस्युहन्तमम् । धनञ्जयꣳ रणेरणे ॥३४॥
सीद होतः स्वऽउ लोके चिकित्त्वान्त्सादया यज्ञꣳ सुकृतस्य योनौ ।
देवावीर्द्देवान्हविषा यजास्यग्ने बृहद्यजमाने व्वयो धाः ॥३५॥
नि होता होतृषदने व्विदानस्त्वेषो दीदिवाँ॥ऽअसदत्सुदक्षः ।
अदब्धव्व्रतप्प्रमतिर्व्वसिष्ठः सहस्रम्भरः शुचिजिह्वोऽअग्निः ॥३६॥
सꣳसीदस्व महाँ॥ऽअसि शोचस्व देववीतमः ।
व्वि धूममग्नेऽअरुषम्म्मियेद्ध्य सृज प्प्रशस्त दर्शतम् ॥३७॥

॥४॥ अपो देवीरुप सृज मधुमतीरयक्ष्माय प्प्रजाब्भ्यः ।
तासामास्त्थानादुज्जिहतामोषधयः सुपिप्पलाः ॥३८॥
सन्ते व्वायुर्म्मातरिश्श्वा दधातूत्तानाया हृदयँय्यद्विकस्तम् ।
यो देवानाञ्चरसि प्प्राणथेन कस्म्मै देव व्वषडस्तु तुब्भ्यम् ॥३९॥
सुजातो ज्ज्योतिषा सह शर्म्म व्वरूथमासदत्स्वः ।
व्वासोऽअग्ने व्विश्श्वरूपꣳ सँव्ययस्व व्विभावसो ॥४०॥

उदु तिष्ठ स्वद्ध्वरावा नो देव्व्या धिया ।
दृशे च भासा बृहता सुशुक्क्वनिराग्ने याहि सुशस्त्तिभिः ॥४१॥
ऊर्द्ध्वऽऊ षु णऽऊतये तिष्ठा देवो न सविता ।
ऊर्द्ध्वो व्वाजस्य सनिता यदञ्जिभिर्व्वाघद्भिर्व्विह्वयामहे ॥४२॥
स जातो गर्ब्भोऽअसि रोदस्योरग्ने चारुर्व्विभृतऽओषधीषु ।
चित्रः शिशुः परि तमाꣳस्यक्तून्प्रमातृब्भ्योऽअधि कनिक्क्रदद्गाः ॥४३॥
स्थिरो भव व्वीड्वङ्गऽआशुर्ब्भव व्वाज्ज्यर्व्वन् ।
पृथुर्ब्भव सुषदस्त्वमग्नेः पुरीषवाहणः ॥४४॥
शिवो भव प्प्रजाब्भ्यो मानुषीब्भ्यस्त्वमङ्गिरः ।
मा द्यावापृथिवीऽअभिशोचीर्म्मान्तरिक्क्षम्मा व्वनस्प्पतीन् ॥४५॥
प्रैतु व्वाजी कनिक्क्रदन्नानदद्रासभः पत्त्वा । भरन्नग्निम्पुरीष्ष्यम्मा पाद्यायुषः पुरा ।
वृषाग्निँव्वृषणम्भरन्नपाङ्गर्ब्भꣳ समुद्द्रियम् । अग्नऽआयाहि व्वीतये ॥४६॥
ऋतꣳ सत्त्यमृतꣳ सत्त्यमग्निम्पुरीष्ष्यमङ्गिरस्वद्भरामः । ओषधयः प्प्रतिमोदद्ध्वमग्निमेतꣳ शिवमायन्तमब्भ्यत्र युष्म्माः । व्व्यस्यन्व्विश्श्वाऽअनिराऽअमीवा निषीदन्नोऽअप दुर्म्मतिञ्जहि ॥४७॥
ओषधयः प्प्रतिगृब्भ्णीत पुष्प्पवतीः सुपिप्प्पलाः ।
अयँव्वो गर्ब्भऽऋत्त्वियः प्प्रत्नꣳ सधस्त्थमासदत् ॥४८॥
वि पाजसा पृथुना शोशुचानो बाधस्व द्विषो रक्क्षसोऽअमीवाः ।
सुशर्म्मणो बृहतः शर्म्मणि स्यामग्नेरहꣳ सुहवस्य प्प्रणीतौ ॥४९॥

॥५॥ आपो हि ष्ठा मयोभुवस्ता नऽऊर्ज्जे दधातन । महे रणाय चक्क्षसे ॥५०॥
यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः । उशतीरिव मातरः ॥५१॥
तस्म्माऽअरङ्गमाम वो यस्य क्क्षयाय जिन्न्वथ । आपो जनयथा च नः ॥५२॥
मित्रः सꣳसृज्ज्य पृथिवीम्भूमिञ्च ज्ज्योतिषा सह ।
सुजातञ्जातवेदसमयक्ष्माय त्त्वा सꣳसृजामि प्प्रजाब्भ्यः ॥५३॥
रुद्द्राः सꣳसृज्ज्य पृथिवीम्बृहज्ज्योतिः समीधिरे ।
तेषाम्भानुरजस्रऽइच्छुक्क्रो देवेषु रोचते ॥५४॥
सꣳसृष्टाँव्वसुभी रुद्द्रैर्द्धीरैः कर्म्मण्ण्याम्मृदम् ।
हस्त्ताब्भ्याम्मृद्वीङ्कृत्त्वा सिनीवाली कृणोतु ताम् ॥५५॥

सि॒नी॒वा॒ली सु॑कप॒र्द्दा सु॑कुरी॒रा स्वौ॑प॒शा ।
सा तुभ्य॑मदिते म॒ह्व्योखान्द॑धातु॒ हस्त॑योः ॥५६॥

उ॒खाङ्कृ॑णोतु॒ शक्त्या॑ बा॒हुभ्या॒मदि॑तिर्द्धि॒या ।
मा॒ता पु॒त्त्रँय्यथो॒पस्थे॒ साग्निम्बि॑भर्त्तु॒ गर्भ॒ऽआ । म॒खस्य॒ शिरो॑सि ॥५७॥

व्व॒सव॑स्त्वा कृण्वन्तु गाय॒त्रेण॒ च्छन्द॑साङ्गिर॒स्वद्ध्रु॒वासि॑ पृथि॒व्य॒सि धा॒रया॒ मयि॑ प्प्र॒जाꣳ रा॒यस्प्पोषं॑ङ्गौप॒त्त्यꣳ सु॒वीर्य्यꣳ॑ स॒जा॒तान्य॑जमानाय रु॒द्रास्त्वा॑ कृण्वन्तु॒ त्रैष्टु॑भेन॒ च्छन्द॑साङ्गिर॒स्वद्ध्रु॒वास्य॒न्तरि॑क्षमसि धा॒रया॒ मयि॑ प्प्र॒जाꣳ रा॒यस्प्पोषं॑ङ्गौप॒त्त्यꣳ सु॒वीर्य्यꣳ॑ स॒जा॒तान्य॑जमानायादि॒त्यास्त्वा॑ कृण्वन्तु॒ जाग॑तेन॒ च्छन्द॑साङ्गिर॒स्वद्ध्रु॒वासि॒ द्यौर॑सि धा॒रया॒ मयि॑ प्प्र॒जाꣳ रा॒यस्प्पोषं॑ङ्गौप॒त्त्यꣳ सु॒वीर्य्यꣳ॑ स॒जा॒तान्य॑जमाना॒य व्विश्श्वे॑ त्वा दे॒वा व्वै॑श्श्वान॒राः कृ॑ण्व॒न्त्वानु॑ष्टुभेन॒ च्छन्द॑साङ्गिर॒स्वद्ध्रु॒वासि॒ दिशो॑सि धा॒रया॒ मयि॑ प्प्र॒जाꣳ रा॒यस्प्पोषं॑ङ्गौप॒त्त्यꣳ सु॒वीर्य्यꣳ॑ स॒जा॒तान्य॑जमानाय ॥५८॥

अदि॑त्यै॒ रास्ना॒स्यदि॑तिष्टे॒ बिलं॑ङ्गृभ्णातु । कृ॒त्वाय॒ सा म॒हीमु॒खाम्मृ॒न्मयीँ॒य्योनि॑म॒ग्नये॑ । पु॒त्त्रेभ्यः॒ प्प्राय॑च्छ॒ददि॑तिः श्र॒पया॒निति॑ ॥५९॥

व्व॒सव॑स्त्वा धूपयन्तु गाय॒त्रेण॒ च्छन्द॑साङ्गिर॒स्वद्रु॒द्रास्त्वा॑ धूपयन्तु॒ त्रैष्टु॑भेन॒ च्छन्द॑साङ्गिर॒स्वदा॑दि॒त्यास्त्वा॑ धूपयन्तु॒ जाग॑तेन॒ च्छन्द॑साङ्गिर॒स्वद्विश्श्वे॑ त्वा दे॒वा व्वै॑श्श्वान॒रा धू॑पय॒न्त्वानु॑ष्टुभेन॒ च्छन्द॑साङ्गिर॒स्वदिन्द्र॑स्त्वा धूपयतु॒ व्वरु॑णस्त्वा धूपयतु॒ व्विष्णु॑स्त्वा धूपयतु ॥६०॥

॥६॥ अदि॑तिष्ट्वा दे॒वी व्वि॒श्श्वदे॑व्यावती पृथि॒व्याः स॒धस्थे॑ऽअङ्गिर॒स्वत्त्ख॑नत्ववट दे॒वानां॑न्त्वा॒ पत्नी॑र्दे॒वीर्व्वि॒श्श्वदे॑व्यावतीः पृथि॒व्याः स॒धस्थे॑ऽअङ्गिर॒स्वद्द॑धतूखे धि॒षणा॑स्त्वा दे॒वीर्व्वि॒श्श्वदे॑व्यावतीः पृथि॒व्याः स॒धस्थे॑ऽअङ्गिर॒स्वद॒भीन्ध॑तामुखे॒ व्वरू॑त्रीष्ट्वा दे॒वीर्व्वि॒श्श्वदे॑व्यावतीः पृथि॒व्याः स॒धस्थे॑ऽअङ्गिर॒स्वच्छ्र॒पय॑न्तूखे॒ ग्नास्त्वा॑ दे॒वीर्व्वि॒श्श्वदे॑व्यावतीः पृथि॒व्याः स॒धस्थे॑ऽअङ्गिर॒स्वत्त्प॑चन्तूखे॒ जन॑य॒स्त्वाच्छि॑न्नपत्त्रा दे॒वीर्व्वि॒श्श्वदे॑व्यावतीः पृथि॒व्याः स॒धस्थे॑ऽअङ्गिर॒स्वत्त्प॑चन्तूखे ॥६१॥

मि॒त्त्रस्य॑ चर्षणी॒धृतो॑वो दे॒वस्य॑ सान॒सि । द्यु॒म्नञ्चि॒त्रश्श्र॑वस्तमम् ॥६२॥

दे॒वस्त्वा॑ सवि॒तोद्व॑पतु सुपा॒णिः स्व॑ङ्गु॒रिः सु॑बा॒हुरु॒त शक्त्या॑ ।
अव्य॑थमाना पृथि॒व्यामाशा॒ दिश॒ऽआपृ॑ण ॥६३॥

उ॒त्त्थाय॑ बृह॒ती भ॒वोदु॑ तिष्ठ ध्रु॒वा त्वम् ।
मित्त्रै॒तान्त॑ऽउ॒खाम्परि॑ददा॒म्म्यभि॑त्त्याऽए॒षा मा भे॑दि ॥६४॥ ५९५

व्वसवस्त्वाच्छृन्दन्तु गायत्रेण च्छन्दसाङ्गिरस्वद्रुद्रास्त्वाच्छृन्दन्तु त्रैष्टुभेन च्छन्दसाङ्गिरस्वदादित्यास्त्वाच्छृन्दन्तु जागतेन च्छन्दसाङ्गिरस्वद्विश्श्वे त्त्वा देवा व्वैश्श्वानराऽआच्छृन्दन्त्वानुष्टुभेन च्छन्दसाङ्गिरस्वत् ॥६५॥

॥७॥ आकूतिमग्निम्प्रयुजꣳ स्वाहा मनो मेधामग्निम्प्रयुजꣳ स्वाहा चित्तँव्विज्ञातमग्निम्प्रयुजꣳ स्वाहा व्वाचो व्विधृतिमग्निम्प्रयुजꣳ स्वाहा प्प्रजापतये मनवे स्वाहाग्नये व्वैश्श्वानराय स्वाहा ॥६६॥
व्विश्श्वो देवस्य नेतुर्म्मर्त्तो व्वुरीत सक्ख्यम् ।
व्विश्श्वो रायऽइषुद्ध्यति द्युम्नँव्वृणीत पुष्ष्यसे स्वाहा ॥६७॥
मा सु भित्त्था मा सु रिषोम्ब धृष्ष्णु व्वीरयस्व सु ।
अग्निश्चेदङ्करिष्ष्यथः ॥६८॥
दृꣳहस्व देवि पृथिवि स्वस्तयऽआसुरी माया स्वधया कृतासि । जुष्टन्देवेब्भ्यऽइदमस्तु हव्यमरिष्ट्टा त्त्वमुदिहि यज्ञेऽअस्मिन् ॥६९॥
द्रन्नः सर्प्पिरासुतिः प्प्रत्नो होता व्वरेण्ण्यः । सहसस्प्पुत्रोऽअद्भुतः ॥७०॥
परस्याऽअधि सँव्वतोवराँ॥ऽअब्भ्यातर । यत्राहमस्म्मि ताँ॥ऽअव ॥७१॥
परमस्याः परावतो रोहिदश्श्वऽइहागहि ।
पुरीष्ष्यः पुरुप्प्रियोग्ने त्वन्तरा मृधः ॥७२॥
यदग्ने कानि कानि चिदा ते दारूणि दध्मसि ।
सर्व्वन्तदस्तु ते घृतन्तज्जुषस्व यविष्ठ्य ॥७३॥
यदत्त्युपजिह्विका यद्वम्म्रोऽअतिसर्प्पति ।
सर्व्वन्तदस्त्तु ते घृतन्तज्जुषस्व यविष्ठ्य ॥७४॥
अहरहरप्प्रयावम्भरन्तोश्श्वायेव तिष्ठते घासमस्म्मै ।
रायस्प्पोषेण समिषा मदन्तोग्ने मा ते प्प्रतिवेशा रिषाम ॥७५॥
नाभा पृथिव्व्याः समिधानेऽअग्नौ रायस्प्पोषाय बृहते हवामहे ।
इरम्मदम्बृहदुक्थँय्यजत्रञ्जेतारमग्निम्पृतनासु सासहिम् ॥७६॥
याः सेनाऽअभीत्त्वरीराव्व्याधिनीरुगणाऽउत ।
ये स्त्तेना ये च तस्क्करास्त्ताँस्तेऽअग्नेपिदधाम्म्यास्ये ॥७७॥
दꣳष्ट्राब्भ्याम्मलिम्म्लूञ्जम्भ्यैस्त्तस्क्कराँ॥ऽउत ।
हनुब्भ्याꣳ स्तेनान्भगवस्त्ताँस्त्वङ्खाद सुखादितान् ॥७८॥

ये जनेषु मलिम्म्लव स्त्तेनासस्त्तस्करा वने ।
ये कक्क्षेष्ष्वघायवस्त्ताँस्ते दधामि जम्भयोः ॥७९॥
योऽअस्म्मब्भ्यमरातीयाद्यश्श्च नो द्वेषते जनः ।
निन्दाद्योऽअस्म्मान्धिप्प्साच्च सर्व्वन्तम्मस्म्मसा कुरु ॥८०॥
सꣳशितम्मे ब्रह्म सꣳशितँव्वीर्य्यम्बलम् ।
सꣳशितङ्क्षत्त्रञ्जिष्ष्णु यस्याहमस्म्मि पुरोहितः ॥८१॥
उदेषाम्बाहूऽअतिरमुद्वर्च्चोऽअथो बलम् ।
क्षिणोमि ब्रह्मणामित्त्रानुन्नयामि स्वाँ३॥ऽअहम् ॥८२॥
अन्नपतेन्नस्य नो देह्यनमीवस्य शुष्म्मिणः ।
प्रप्प्र दातारन्तारिषऽऊर्ज्जन्नो धेहि द्विपदे चतुष्प्पदे ॥८३॥

॥ इत्येकादशोऽध्यायः ॥

अथ द्वादशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'दृशानो रुक्मः' इत्यारभ्य (११७) 'अग्निः प्रियेषु' इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिः साध्या वा ऋषयः । विशेषतश्च—

(१) 'दृशानो रुक्मः' इत्यस्य वत्सप्रीः, (२) 'नक्तोषासा' इत्यस्य कुत्सः, (३) 'विश्वा रूपाणि' इत्यस्य श्यावाश्वः, (६) 'अक्रन्ददग्निः' इत्यस्य वत्सप्रीः, (११) 'आ त्वा' इत्यस्य ध्रुवः, (१२) 'उदुत्तमम्' इत्यस्य शुनःशेपः, (१३) 'अग्ने बृहत्' इत्यस्य त्रितः, (१४) 'हꣳसः शुचिषद्' इत्यस्य वामदेवः, (१८) 'दिवस्परि' इत्यारभ्य (२९) 'अस्ताव्यग्निः' इत्यन्तानां भालन्दनो वत्सप्रीः, (३०) 'समिधाग्निम्' इत्यस्याङ्गिरसो विरूपाक्षः, (३१) 'उदु त्वा' इत्यस्य तापसः, (३३) 'अक्रन्ददग्निः' इत्यस्य वत्सप्रीः, (३४) 'प्रप्रायमग्निः' इत्यस्य वसिष्ठः, (३६) 'अप्स्वग्ने' इत्यस्य विरूपः, (४२) 'बोधा मे' इत्यस्य दीर्घतमाः, (४३) 'स बोधि' 'विश्वकर्मणे' इत्यनयोः सोमाहुतिः, (४७) 'अयꣳ सो अग्निः' इत्यारभ्य (५१) 'इडामग्ने' इत्यन्तानां विश्वामित्रः, (५२) 'अयन्ते' इत्यस्य भारतौ देवश्रवोदेववातौ, (५५) 'ता अस्य' इत्यस्यैन्द्रः प्रियमेधः, (५६) 'इन्द्रं विश्वा' इत्यस्य माधुच्छन्दसो जेता, (६६) 'निवेशनः सङ्गमनः' इत्यस्य देवगन्धर्वो विश्वावसुः, (६७) 'सीरा युञ्जन्ति' (६८) 'युनक्त सीराः' इत्यनयोः सौम्यो बुधः, (६९) 'शुनꣳ सुफालाः' इत्यारभ्य (७२) 'कामङ्कामदुघे' इत्यन्तानां कुमारहारितः, (७५) 'या ओषधीः' इत्यारभ्य (८९) 'याः फलिनीः' इत्यन्तानामाथर्वणो भिषक्, (९०) 'मुञ्चन्तु मा' इत्यारभ्य (१०१) 'त्वमुत्तमासि' इत्यन्तानामाथर्वणो भिषग्बन्धुश्च, (१०२) 'मा मा हिꣳसीत्' इत्यस्य हिरण्यगर्भः, (१०६) 'अग्ने तव' इत्यारभ्य (१११) 'ऋतावानम्महिषम्' इत्यन्तानां पावकोऽग्निः, (११२) 'आप्यायस्व समेतु' (११३) 'सन्ते पयांसि' (११४) 'आप्यायस्व मदिन्तम' इत्येषां गोतमः, (११५) 'आ ते वत्सः' इत्यस्यावत्सारः, (११६) 'तुभ्यन्ताः' (११७) 'अग्निः प्रियेषु' इत्यनयोर्विरूपः ॥

देवता (१) 'दृशानो रुक्मः' इत्यस्य रुक्मः ।
(२) 'नक्तोषासा समनसा' इत्यस्याग्निः ।
(३) 'विश्वा रूपाणि' इत्यस्य सविता ।

(४) 'सुपर्णोसि' इत्यस्य गरुत्मान् ।

(५) 'विष्णोः० सपत्नहा' 'विष्णोः० अभिमातिहा' 'विष्णोः० अरातीयतः' 'विष्णोः० शत्रूयतः' 'दिशोनु विक्रमस्व' इत्येषां लिङ्गोक्ता ।

(६) 'अक्रन्ददग्निः' (७) 'अग्नेभ्यावर्तिन्' (८) 'अग्ने अङ्गिरः' (९) 'पुनरूर्जा' (१०) 'सह रय्या' (११) 'आ त्वाहार्षम्' इत्येषामग्निः ।

(१२) 'उदुत्तमम्' इत्यस्य वरुणः ।

(१३) 'अग्ने बृहत्' इत्यस्याग्निः ।

(१४) 'हꣳसः शुचिषद्' इत्यस्य सूर्यः ।

(१५) 'सीद त्वम्' (१६) 'अन्तरग्ने' (१७) 'शिवो भूत्वा' (१८) 'दिवस्परि' (१९) 'विद्मा ते' (२०) 'समुद्रे त्वा' (२१) 'अक्रन्ददग्निः' (२२) 'श्रीणामुदारः' (२३) 'विश्वस्य केतुः' (२४) 'उशिक्पावकः' (२५) 'दृशानो रुक्मः' (२६) 'यस्ते अद्य' (२७) 'आ तम्भज' (२८) 'त्वामग्ने' (२९) 'अस्ताव्यग्निः' (३०) 'समिधाग्निम्' (३१) 'उदु त्वा' (३२) 'प्रेदग्ने' (३३) 'अक्रन्ददग्निः' (३४) 'प्रप्रायमग्निः' इत्येषामग्निः ।

(३५) 'आपो देवीः' इत्यस्यापः ।

(३६) 'अप्स्वग्ने' (३७) 'गर्भो असि' (३८) 'प्रसद्य भस्मना' (३९) 'पुनरासद्य' (४०) 'पुनरूर्जा' (४१) 'सह रय्या' (४२) 'बोधा मे' (४३) 'स बोधि' इत्येषामग्निः, 'विश्वकर्मणे स्वाहा' इत्यस्य विश्वकर्मा ।

(४४) 'पुनस्त्वादित्याः' इत्यस्याग्निः ।

(४५) 'अपेत वीत' इत्यस्य लिङ्गोक्ता ।

(४६) 'सञ्ज्ञानमसि' इत्यस्य ऊषः, 'अग्नेर्भस्म' इत्यस्य सिकता, 'चित स्थ' इत्यस्य परिश्रितः ।

(४७) 'अयꣳ सः' (४८) 'अग्ने यत्ते' (४९) 'अग्ने दिवः' (५०) 'पुरीष्यासो अग्नयः' (५१) 'इडामग्ने' (५२) 'अयन्ते' इत्येषामग्निः ।

(५३) 'चिदसि तया' 'परिचिदसि तया' इत्यनयोरिष्टका ।

(५४) 'लोकम्पृण' इत्यस्य लिङ्गोक्ता ।

(५५) 'ता अस्य' इत्यस्यापः ।

(५६) 'इन्द्रं विश्वा' इत्यस्येन्द्रः ।

(५७) 'समितꣳ सङ्कल्पेथाम्' (५८) 'सं वाम्' (५९) 'अग्ने त्वम्' (६०) 'भवतन्नः' इत्येषां द्वावग्नी ।

(६१) 'मातेव पुत्रम्' इत्यस्य उखा ।

(६२) 'असुन्वन्तम्' (६३) 'नमः सु ते' (६४) 'यस्यास्ते' इत्येषां निर्ऋतिः ।

(६५) 'यन्ते देवी' इत्यस्य यजमानः, 'नमो भूत्यै' इत्यस्य भूतिः ।

(६६) 'निवेशनः सङ्गमनः' इत्यस्येन्द्रः ।

(६७) 'सीरा युञ्जन्ति' (६८) 'युनक्त सीराः' इत्यनयोः सीरः ।

(६९) 'शुनꣳ सु फालाः' (७०) 'घृतेन सीता' (७१) 'लाङ्गलम्पवीरवत्' (७२) 'कामङ्कामदुघे' इत्येषां सीता ।

(७३) 'विमुच्यध्वमघ्न्या इत्यस्य अनड्वान् ।

(७४) 'सजूरब्दः' इत्यस्य लिङ्गोक्ता ।

(७५) 'या ओषधीः' (७६) 'शतं वः' (७७) 'ओषधीः प्रतिमोदध्वम्' (७८) 'ओषधीरिति' (७९) 'अश्वत्थे वः' (८०) 'यत्रौषधीः' (८१) 'अश्वावतीम्' (८२) 'उच्छुष्मा ओषधीनाम्' (८३) 'इष्कृतिर्नाम' (८४) 'अति विश्वाः' (८५) 'यदिमाः' (८६) 'यस्यौषधीः' (८७) 'साकं यक्ष्म' (८८) 'अन्या वः' (८९) 'याः फलिनीः' (९०) 'मुञ्चन्तु मा' (९१) 'अवपतन्तीः' (९२) 'या ओषधीः० बह्वीः' (९३) 'या ओषधीः० विष्ठिताः' (९४) 'याश्चेदम्' (९५) 'मा वो रिषत्' (९६) 'ओषधयः समवदन्त' (९७) 'नाशयित्री बलासस्य' (९८) 'त्वाङ्गन्धर्वाः' (९९) 'सहस्व मे' (१००) 'दीर्घायुस्ते' (१०१) 'त्वमुत्तमासि' इत्येषामोषधिः ।

(१०२) 'मा मा हिꣳसीत्' इत्यस्य कः ।

(१०३) 'अभ्यावर्तस्व' (१०४) 'अग्ने यत्ते' इत्यनयोरग्निः ।

(१०५) 'इषमूर्जम्' इत्यस्याशीः ।

(१०६) 'अग्ने तव' (१०७) 'पावकवर्चाः' (१०८) 'ऊर्जोनपात्' (१०९) 'इरज्ज्यन्नग्ने' (११०) 'इष्कर्त्तारमध्वरस्य' (१११) 'ऋतावानस्महिषम्' इत्येषामग्निः ।

(११२) 'आप्यायस्व समेतु' (११३) 'सन्ते पयांसि' (११४) 'आप्यायस्व मदिन्तम' इत्येषां सोमः ।

(११५) 'आ ते वत्सः' (११६) 'तुभ्यन्ताः' (११७) 'अग्निः प्रियेषु' इत्येषामग्निः ॥

छन्दः (१) 'दृशानो रुक्मः' (२) 'नक्तोषासा समनसा' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (३) 'विश्वा रूपाणि' इत्यस्य जगती, (४) 'सुपर्णोसि' इत्यस्य कृतिः, (६) 'अक्रन्ददग्निः' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (७) 'अग्नेभ्यावर्तिन्' इत्यस्योर्ध्वबृहती, (८) 'अग्ने अङ्गिरः' इत्यस्य महाबृहती, (९) 'पुनरूर्जा' (१०) 'सह रय्या' इत्यनयोर्गायत्री, (११) 'आ त्वाहार्षम्' इत्यस्यानुष्टुप्, (१२) 'उदुत्तमम्' (१३) 'अग्ने बृहत' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (१४) 'हꣳसः शुचिषद्' इत्यस्य जगती, 'बृहत्' इति यजुः, (१५) 'सीद त्वम्' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (१६) 'अन्तरग्ने' (१७) 'शिवो भूत्वा' इत्यनयोरनुष्टुप्, (१८) 'दिवस्परि' इत्यारभ्य (२९) 'अस्ताव्यग्निः' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (३०) 'समिधाग्निम्' इत्यस्य गायत्री, (३१) 'उदु त्वा' (३२) 'प्रेदग्ने' इत्यनयोरनुष्टुप्, (३३) 'अक्रन्ददग्निः' (३४) 'प्रप्रायमग्निः' (३५) 'आपो देवीः' इत्येषां त्रिष्टुप्, (३६) 'अप्स्वग्ने' इत्यस्य गायत्री, (३७) 'गर्भो असि' (३८) 'प्रसद्य भस्मना' (३९) 'पुनरासद्य' इत्येषामनुष्टुप्, (४०) 'पुनरूर्जा' (४१) 'सह रय्या' इत्यनयोर्गायत्री, (४२) 'बोधा मे' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (४३) 'स बोधि' इत्यस्य गायत्री, 'विश्वकर्मणे स्वाहा' इति यजुः, (४४) 'पुनस्त्वादित्याः' (४५) 'अपेत वीत' (४७) 'अयꣳ सो अग्निः' (४८) 'अग्ने यत्ते' (४९) 'अग्ने दिवः' इत्येषां त्रिष्टुप्, (५०) 'पुरीष्यासो अग्नयः' इत्यस्यानुष्टुप्, (५१) 'इडामग्ने' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (५२) 'अयन्ते' (५४) 'लोकम्पृण' (५५) 'ता अस्य' (५६) 'इन्द्रं विश्वा' इत्येषामनुष्टुप्, (५७) 'समितꣳ सङ्कल्पेथाम्' इत्यस्योष्णिक्, (५८) 'सं वाम्' इत्यस्योपरिष्टाद्बृहती, (५९) 'अग्ने त्वम्' इत्यस्योष्णिक्, (६०) 'भवतन्नः' इत्यस्य पङ्क्तिः, (६१) 'मातेव पुत्रम्' इत्यारभ्य (६५) 'यन्ते' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, 'नमो भूत्यै' इत्यस्यैकपदा विराट्, (६६) 'निवेशनः सङ्गमनः' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (६७) 'सीरा युञ्जन्ति' इत्यस्य गायत्री, (६८) 'युनक्त सीराः' (६९) 'शुनꣳ सु फालाः' (७०) 'घृतेन सीता' इत्येषां त्रिष्टुप्, (७१) 'लाङ्गलम्पवीरवत्' इत्यस्य पङ्क्तिः, (७२) 'कामङ्कामदुघे' इत्यस्यानुष्टुप्, (७३) 'विमुच्यध्वम्' इत्यस्य गायत्री, (७५) 'या ओषधीः' इत्यारभ्य (१०१) 'त्वमुत्तमासि' इत्यन्तानामनुष्टुप्, (१०२) 'मा मा हिꣳसीत्' इत्यस्य त्रिष्टुप्, 'अभ्यावर्तस्व' इत्यस्योष्णिक्, (१०४) 'अग्ने यत्ते' इत्यस्य गायत्री, (१०५) 'इषमूर्जम्' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (१०६) 'अग्ने तव' (१०७) 'पावकवर्चाः' इत्यनयोर्विष्टारपङ्क्तिः, (१०८) 'ऊर्जोनपात्' (१०९) 'इरज्ज्यन्नग्ने' (११०) 'इष्कर्तारम्' इत्येषां सतोबृहती, (१११) 'ऋतावानस्महिषम्' इत्यस्योपरिष्टाज्ज्योतिः, (११२) 'आप्यायस्व समेतु' इत्यस्य गायत्री, (११३) 'सन्ते पयांसि' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (११४) 'आप्यायस्व मदिन्तम' इत्यस्योष्णिक्, (११५) 'आ ते वत्सः' (११६) 'तुभ्यन्ताः' (११७) 'अग्निः प्रियेषु' इत्येषां गायत्री ॥

॥ हरिःॐ ॥

॥१॥ दृशानो रुक्क्मऽउर्व्व्या व्यद्यौद्दुर्म्मर्षमायुः श्रिये रुचानः ।
अग्निरमृतोऽअभवद्वयोभिर्य्यदेनन्द्यौरजनयत्त्सुरेताः ॥१॥
नक्तोषासा समनसा विरूपे धापयेते शिशुमेकꣳ समीची ।
द्यावाक्षामा रुक्क्मोऽअन्तर्व्विभाति देवाऽअग्निन्धारयन्द्रविणोदाः ॥२॥
विश्श्वा रूपाणि प्प्रतिमुञ्चते कविः प्प्रासावीद्भद्रन्द्विपदे चतुष्प्पदे ।
वि नाकमक्ख्यत्त्सविता वरेण्ण्योनु प्प्रयाणमुषसो विराजति ॥३॥

सु॒प॒र्ण्णो॑सि गु॒रुत्क्माँ॑स्त्रि॒वृत्ते॒ शिरो॑ गाय॒त्रञ्चक्क्षु॑र्बृहद्र॒थन्त॒रे प॒क्क्षौ । स्तोम॑ऽआ॒त्क्मा
च्छन्दा॒ꣳस्यङ्गा॑नि॒ यजू॒ꣳषि॒ नाम॑ । साम॑ ते त॒नूर्व्वा॑मदे॒व्यँय्यँ॑ज्ञाय॒ज्ञिय॒म्पुच्छ॒-
न्धिष्ण्याः॑ श॒फाः । सु॒प॒र्ण्णो॑सि गु॒रुत्क्मा॒न्दिवं॑ङ्गच्छ॒ स्वः॑ पत ॥४॥

○ व्विष्ण्णोः॒ क्क्रमो॑सि सपत्न॒हा गा॑य॒त्रञ्छन्द॒ऽआरो॑ह पृथि॒वीमनु॒ विक्क्र॑मस्व॒ व्विष्ण्णोः॒
क्क्रमो॑स्यभिमाति॒हा त्रैष्टु॑भ॒ञ्छन्द॒ऽआरो॑हा॒न्तरि॑क्क्ष॒मनु॒ विक्क्र॑मस्व व्विष्ण्णोः॒ क्क्रमो॑-
स्यरातीय॒तो ह॒न्ता जाग॑त॒ञ्छन्द॒ऽआरो॑ह॒ दिव॒मनु॒ विक्क्र॑मस्व॒ व्विष्ण्णोः॒ क्क्रमो॑सि शत्रूय॒तो
ह॒न्तानु॑ष्टुभ॒ञ्छन्द॒ऽआरो॑ह॒ दिशो॒नु विक्क्र॑मस्व ॥५॥

अक्क्र॑न्दद॒ग्नि स्त्त॒नय॑न्निव॒ द्यौः क्क्षामा॒ रेरि॑हद्वी॒रुधः॑ सम॒ञ्जन् ।
स॒द्यो ज॑ज्ज्ञा॒नो व्वि हीमि॒द्धोऽअक्ख्य॒दा रोद॑सी भा॒नुना॑ भात्य॒न्तः ॥६॥

अग्ने॑ऽभ्यावर्त्तिन्न॒भि मा॒ निव॑र्त्त॒स्वायु॑षा॒ वर्च्च॑सा प्प्र॒जया॒ धने॑न ।
स॒न्या मे॒धया॑ र॒य्या पोषे॑ण ॥७॥

अग्ने॑ऽअङ्गिरः श॒तन्ते॑ सन्त्वा॒वृतः॑ स॒हस्र॑न्त॒ऽउपा॒वृतः॑ ।
अधा॒ पोष॑स्य॒ पोषे॑ण॒ पुन॑र्न्नो न॒ष्टमाकृ॑धि॒ पुन॑र्न्नो र॒यिमाकृ॑धि ॥८॥

पुन॑रू॒र्ज्जा निव॑र्त्तस्व॒ पुन॑रग्न॒ऽइ॒षायु॑षा । पुन॑र्न्नः पा॒ह्यꣳह॑सः ॥९॥

स॒ह र॒य्या निव॑र्त्तस्वाग्ने॒ पिन्व॑स्व॒ धार॑या । व्वि॒श्श्वप्स्न्या॑ व्वि॒श्श्वत॒स्प्परि॑ ॥१०॥

आ त्वा॑हार्षम॒न्तर॑भूर्द्ध्रु॒वस्ति॒ष्ठावि॑चाचलिः ।
व्विश॑स्त्वा॒ सर्व्वा॑ व्वाञ्छन्तु॒ मा त्वद्रा॒ष्ट्रमधि॑ब्भ्रशत् ॥११॥

उदु॑त्त॒मँव्व॑रुण॒ पाश॑म॒स्मदवा॑ध॒मँव्वि म॑ध्य॒मꣳश्र॑थाय ।
अथा॑ व्व॒यमा॑दित्य व्व्र॒ते तवाना॑गसो॒ऽअदि॑तये स्याम ॥१२॥

अग्रे॑ बृहन्नु॒षसा॑मू॒र्द्ध्वोऽअ॑स्थान्निर्ज्जग॒न्वान्तम॑सो॒ ज्ज्योति॒षागा॑त् ।
अ॒ग्निर्ब्भा॒नुना॒ रुश॑ता॒ स्वङ्ग॒ऽआ जा॒तो व्विश्श्वा॒ सद्मा॑न्यप्प्राः ॥१३॥

ह॒ꣳसः शु॑चि॒षद्व॒सुर॑न्तरिक्क्ष॒सद्धोता॑ व्वेदि॒षदति॑थिर्द्दुरोण॒सत् ।
नृ॒षद्व॑र॒सदृ॑त॒सद्व्यो॑म॒सद॒ब्जा गो॒जाऽऋ॑त॒जाऽअ॑द्रि॒जाऽऋ॒तम्बृ॒हत् ॥१४॥

सीद॒ त्वम्मा॒तुर॒स्याऽउ॒पस्थे॒ व्विश्श्वा॑न्यग्ने व्व॒युना॑नि व्वि॒द्वान् ।
मैना॒न्तप॑सा॒ मार्च्चि॒षाभिशो॑ची॒र॒न्तर॑स्याꣳ शु॒क्रज्ज्यो॑ति॒र्व्विभा॑हि ॥१५॥

अ॒न्तर॑ग्ने रु॒चा त्वमु॒खायाः॒ सद॑ने॒ स्वे । तस्या॒स्त्वꣳहर॑सा॒ तप॒ञ्जात॑वेदः॒ शि॒वो भ॑व ॥१६॥

शि॒वो भू॒त्वा मह्य॑मग्ने॒ऽअथो॑ सीद शि॒वस्त्वम् ।
शि॒वाः कृ॒त्वा दिशः॒ सर्व्वाः॒ स्वँय्योनि॑मि॒हास॑दः ॥१७॥

॥२॥ दिवस्प्परि प्प्रथमञ्जज्ञेऽअग्निरस्म्मद्द्वितीयम्परि जातवेदाः ।
तृतीयमप्प्सु नृमणाऽअजस्रमिन्धानऽएनञ्जरते स्वाधीः ॥१८॥
व्विद्मा तेऽअग्ने त्रेधा त्रयाणि व्विद्मा ते धाम व्विभृता पुरुत्रा ।
व्विद्मा ते नाम परमङ्गुहा यद्विद्मा तमुत्सँय्यतऽआजगन्थ ॥१९॥
समुद्रे त्वा नृमणाऽअप्स्वन्तर्नृचक्षाऽईधे दिवोऽअग्नऽऊधन् ।
तृतीये त्वा रजसि तस्त्थिवाꣳसमपामुपस्त्थे महिषाऽअवर्द्धन् ॥२०॥
अक्रन्ददग्नि स्त्तनयन्निव द्यौः क्षामा रेरिहद्वीरुधः समञ्जन् ।
सद्यो जज्ञानो व्वि हीमिद्धोऽअक्ख्यदा रोदसी भानुना भात्यन्तः ॥२१॥
श्रीणामुदारो धरुणो रयीणाम्मनीषाणाम्प्रार्प्पणः सोमगोपाः ।
व्वसुः सूनुः सहसोऽअप्प्सु राजा व्विभात्यग्ग्रऽउषसामिधानः ॥२२॥
व्विश्श्वस्य केतुर्ब्भुवनस्य गर्ब्भऽआ रोदसीऽअपृणाज्जायमानः ।
व्वीडुञ्चिदद्रिमभिनत्परायञ्जना यदग्निमयजन्त पञ्च ॥२३॥
उशिक्पावकोऽअरतिः सुमेधा मर्त्त्येष्ष्वग्निरमृतो निधायि ।
इयर्त्ति धूममरुषम्भरिब्भ्रदुच्छुक्क्रेण शोचिषा द्यामिनक्षन् ॥२४॥
दृशानो रुक्क्मऽउर्व्या व्व्यद्यौद्दुर्म्मर्षमायुः श्श्रिये रुचानः ।
अग्निरमृतोऽअभवद्वयोभिर्य्यदेनन्द्यौरजनयत्सुरेताः ॥२५॥
यस्तेऽअद्य कृणवद्भद्रशोचेऽपूपन्देव घृतवन्तमग्ने ।
प्र तन्नय प्प्रतरँव्वस्योऽअच्छाभि सुम्नन्देवभक्तँय्यविष्ठ ॥२६॥
आ तम्भज सौश्श्रवसेष्ष्वग्नऽउक्क्थऽउक्क्थऽआभज शस्यमाने ।
प्रियः सूर्य्ये प्प्रियोऽअग्ना भवात्युज्जातेन भिनददुज्जनित्त्वैः ॥२७॥
त्वामग्ने यजमानाऽअनु द्यून्विश्श्वा व्वसु दधिरे व्वार्य्याणि ।
त्वया सह द्रविणमिच्छमाना व्व्रजङ्गोमन्तमुशिजो व्विवव्व्रुः ॥२८॥
अस्ताव्यग्निर्न्नराꣳ सुशेवो व्वैश्श्वानरऽऋषिभिः सोमगोपाः ।
अद्वेषे द्यावापृथिवी हुवेम देवा धत्त रयिमस्म्मे सुवीरम् ॥२९॥

॥३॥ समिधाग्निन्दुवस्यत घृतैर्ब्बोधयतातिथिम् ।
आस्मिन्हव्या जुहोतन ॥३०॥
उदु त्वा व्विश्श्वे देवाऽअग्ने भरन्तु चित्तिभिः ।
स नो भव शिवस्त्वꣳ सुप्प्रतीको व्विभावसुः ॥३१॥

प्रेदग्ने ज्योतिष्मान्याहि शिवेभिरर्चिभिष्ट्वम् ।
बृहद्भिर्भानुभिर्भासन्मा हिꣳसीस्तन्वा प्रजाः ॥३२॥
अक्रन्ददग्नि स्तनयन्निव द्यौः क्षामा रेरिहद्वीरुधः समञ्जन् ।
सद्यो जज्ञानो वि हीमिद्धोऽअख्यदा रोदसी भानुना भात्यन्तः ॥३३॥
प्रप्रायमग्निर्भरतस्य शृण्वे वि यत्सूर्यो न रोचते बृहद्भाः ।
अभि यः पूरुम्पृतनासु तस्थौ दीदाय दैव्योऽअतिथिः शिवो नः ॥३४॥
आपो देवीः प्रतिगृभ्णीत भस्मैतत्स्योने कृणुध्वꣳ सुरभाऽउ लोके ।
तस्मै नमन्ताञ्जनयः सुपत्नीर्म्मातेव पुत्रम्बिभृताप्स्वेनत् ॥३५॥
अप्स्वग्ने सधिष्टव सौषधीरनुरुध्यसे । गर्भे सञ्जायसे पुनः ॥३६॥
गर्भोऽअस्योषधीनाङ्गर्भो वनस्पतीनाम् ।
गर्भो विश्वस्य भूतस्याग्ने गर्भोऽअपामसि ॥३७॥
प्रसद्य भस्मना योनिमपश्च- पृथिवीमग्ने ।
सꣳसृज्य मातृभिष्ट्वञ्ज्योतिष्मान्पुनरासदः ॥३८॥
पुनरासद्य सदनमपश्च पृथिवीमग्ने । शेषे मातुर्य्यथोपस्थेन्तरस्याꣳ शिवतमः ॥३९॥
पुनरूर्ज्जा निवर्त्तस्व पुनरग्नऽइषायुषा । पुनर्न्नः पाह्यꣳहसः ॥४०॥
सह रय्या निवर्त्तस्वाग्ने पिन्वस्व धारया । विश्वप्स्न्या विश्वतस्परि ॥४१॥
बोधा मेऽअस्य वचसो यविष्ठ मꣳहिष्ठस्य प्रभृतस्य स्वधावः ।
पीयति त्वोऽअनु त्वो गृणाति वन्दारुष्टे तन्वँवन्देऽअग्ने ॥४२॥
स बोधि सूरिर्म्मघवा वसुपते वसुदावन् ।
युयोध्यस्मद्द्वेषाꣳसि विश्वकर्म्मणे स्वाहा ॥४३॥
पुनस्त्वादित्या रुद्रा वसवः समिन्धताम्पुनर्ब्रह्माणो वसुनीथ यज्ञैः ।
घृतेन त्वन्तन्वँवर्द्धयस्व सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः ॥४४॥

॥४॥ अपेत वीत वि च सर्प्पतातो येत्र स्थ पुराणा ये च नूतनाः ।
अदाद्यमोवसानम्पृथिव्याऽअक्रन्निमम्पितरो लोकमस्मै ॥४५॥
सञ्ज्ञानमसि कामधरणम्मयि ते कामधरणम्भूयात् ।
अग्नेर्भस्मास्यग्नेः पुरीषमसि चित स्थ परिचितऽऊर्द्ध्वचितः श्रयध्वम् ॥४६॥
अयꣳ सोऽअग्निर्य्यस्मिन्त्सोममिन्द्रः सुतन्दधे जठरे वावशानः ।
सहस्रियँवाजमत्यन्न सप्तिꣳ ससवान्त्सन्त्स्तूयसे जातवेदः ॥४७॥

अग्ने यत्ते दिवि वर्च्चः पृथिव्याँय्यदोषधीष्ष्वप्प्स्वा यजत्र ।
येनान्तरिक्क्षमुर्व्वाततन्थ त्त्वेषः स भानुरर्ण्णवो नृचक्क्षाः ॥४८॥
अग्ने दिवोऽअर्ण्णमच्छा जिगास्यच्छा देवाँ२॥ऽऊचिषे धिष्ण्ण्या ये ।
या रोचने परस्तात्त्सूर्य्यस्य याश्चावस्तादुपतिष्ठन्तऽआपः ॥४९॥
पुरीष्ष्यासोऽअग्नयः प्प्रावणेभिः सजोषसः ।
जुषन्ताँय्यज्ञमद्द्रुहोनमीवाऽइषो महीः ॥५०॥
इडामग्ने पुरुदꣳसꣳ सनिङ्गोः शश्श्वत्तमꣳ हवमानाय साध ।
स्यान्नः सूनुस्त्तनयो विजावाग्ने सा ते सुमतिर्ब्भूत्त्वस्म्मे ॥५१॥
अयन्ते योनिर्ऋत्त्वियो यतो जातोऽअरोचथाः ।
तञ्जानन्नग्नऽआरोहाथा नो वर्द्धया रयिम् ॥५२॥
चिदसि तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद परिचिदसि तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद ॥५३॥
लोकम्पृण च्छिद्द्रम्पृणाथो सीद द्ध्रुवा त्त्वम् ।
इन्द्राग्नी त्त्वा बृहस्प्पतिरस्मिन्न्योनावसीषदन् ॥५४॥
ताऽअस्य सूददोहसः सोमꣳ श्रीणन्ति पृश्नयः ।
जन्मन्देवानाँव्विशस्त्त्रिष्ष्वारोचने दिवः ॥५५॥
इन्द्रँव्विश्श्वाऽअवीवृधन्त्समुद्द्रव्यचसङ्गिरः ।
रथीतमꣳ रथीनाँव्वाजानाꣳ सत्त्पतिम्पतिम् ॥५६॥
समितꣳ सङ्कल्प्पेथाꣳ सम्प्रियौ रोचिष्ष्णू सुमनस्यमानौ ।
इषमूर्ज्जमभि सँव्वसानौ ॥५७॥
सँव्वाम्मनाꣳसि सँव्व्रता समु चित्तान्न्याकरम् ।
अग्ने पुरीष्ष्याधिपा भव त्त्वन्नऽइषमूर्ज्जँय्यजमानाय धेहि ॥५८॥
अग्ने त्त्वम्पुरीष्ष्यो रयिमान्न्पुष्ष्टिमाँ२॥ऽअसि ।
शिवाः कृत्त्वा दिशः सर्व्वाः स्वँय्योनिमिहासदः ॥५९॥
भवतन्नः समनसौ सचेतसावरेपसौ ।
मा यज्ञꣳ हिꣳसिष्ट्टम्मा यज्ञपतिञ्जातवेदसौ शिवौ भवतमद्य नः ॥६०॥
मातेव पुत्त्रम्पृथिवी पुरीष्ष्यमग्निꣳ स्वे योनावभारुखा ।
ताँव्विश्श्वैर्द्देवैर्ऋतुभिः सँव्विदानः प्प्रजापतिर्व्विश्श्वकर्म्मा विमुञ्चतु ॥६१॥

अ॒सु॑न्न्वन्त॒मय॑जमानमिच्छ स्त्ते॒नस्ये॒त्त्याम॑न्न्विहि॒ तस्क॑रस्य ।
अ॒न्न्यम॒स्म्मदि॑च्छ॒ सा त॑ऽइ॒त्त्या नमो॑ देवि निर्ऋते॒ तुभ्भ्य॑मस्त्तु ॥६२॥
नम॒ः सु ते॑ निर्ऋते तिग्ग्मतेजोयस्म्मयँ॒व्विचृ॑ता ब॒न्धमे॒तम् ।
य॒मेन॒ त्वँय॒म्म्या सँव्विदा॒नोत्त॒मे नाके॒ऽअधि॑रोहयैनम् ॥६३॥
यस्या॑स्ते घो॒रऽआ॒सञ्जु॒होम्म्ये॒षाम्ब॒न्धाना॑मव॒सर्ज्ज॑नाय ।
यान्त्वा॒ जनो॒ भूमि॒रिति॑ प्प्रम॒न्दते॒ निर्ऋ॑तिन्त्वा॒हम्परि॑वेद व्वि॒श्श्वत॑ः ॥६४॥
यन्ते॑ दे॒वी निर्ऋ॑तिराब॒बन्ध॒ पाश॑ङ्ग्री॒वास्व॑विचृ॒त्त्यम् ।
तन्ते॒ व्विष्ष्या॒म्म्यायु॑षो॒ न मद्ध्या॒दथै॒तम्पि॒तुम॑द्धि॒ प्प्रसू॑तः । नमो॒ भूत्त्यै॒ येदञ्च॒कार॑ ॥६५॥
नि॒वेश॑नः स॒ङ्गम॑नो॒ व्वसू॑नाँ॒व्विश्श्वा॑ रू॒पाभिच॑ष्ट्टे॒ शची॑भिः ।
दे॒वऽइ॑व सवि॒ता स॒त्त्यध॒र्म्मेन्द्रो॒ न त॑स्त्थौ सम॒रे प॑थी॒नाम् ॥६६॥
सीरा॑ युञ्जन्ति क॒वयो॑ यु॒गा व्वित॑न्न्वते॒ पृथ॑क् । धीरा॑ दे॒वेषु॑ सुम्न॒या ॥६७॥
यु॒नक्त॒ सीरा॒ व्वि यु॒गा त॑नुद्ध्वङ्कृ॒ते योनौ॑ व्वपते॒ह बीज॑म् ।
गि॒रा च॑ श्श्रु॒ष्टिः स॒भ॑रा॒ऽअस॑न्नो॒ नेदी॑य॒ऽइत्त्सृ॒ण्ण्यः प॒क्वमेया॑त् ॥६८॥
शु॒नꣳ सु॑फा॒ला व्विकृ॑षन्तु॒ भूमि॑ꣳ शु॒नङ्की॒नाशा॑ऽअ॒भिय॑न्तु व्वा॒हैः ।
शुना॑सीरा ह॒विषा॒ तोश॑माना सुपिप्प॒लाऽओष॑धीः कर्त्तना॒स्म्मे ॥६९॥
घृ॒तेन॒ सीता॒ मधु॑ना॒ सम॑ज्ज्यतां॒व्विश्श्वै॑र्द्दे॒वैरनु॑मता म॒रुद्भि॑ः ।
ऊर्ज्ज॑स्वती॒ पय॑सा॒ पिन्न्व॑माना॒स्म्मान्त्सी॑ते॒ पय॑सा॒ब्भ्याव॑वृत्त्स्व ॥७०॥
लाङ्ग॑लम्प॒वीर॑वत्त्सु॒शेव॑ꣳ सोम॒पित्त्स॑रु ।
तदुद्व॑पति॒ गाम॒विम्प्र॑फ॒र्व्य॑ञ्च॒ पीव॑रीम्प्र॒स्त्थाव॑द्रथ॒वाह॑णम् ॥७१॥
काम॑ङ्कामदुघे धुक्ष्व मि॒त्राय॒ व्वरु॑णाय च ।
इन्द्रा॑याश्श्वि॒ब्भ्याम्पू॒ष्ण्णे प्प्र॒जाब्भ्य॒ऽओष॑धीब्भ्यः ॥७२॥
व्विमु॑च्च्यद्ध्वमघ्न्या देवयाना॒ऽअग॑न्न्म॒ तम॑सस्प्पा॒रम॒स्य । ज्योति॑रापाम ॥७३॥
स॒जूरब्दो॒ऽअय॑वोभिः स॒जूरु॒षाऽअरु॑णीभिः । स॒जोष॑साव॒श्श्विना॒ दꣳसो॑भिः स॒जूः
सूर॒ऽएत॑शेन स॒जूर्व्वै॑श्श्वान॒रऽइड॑या घृ॒तेन॒ स्वाहा॑ ॥७४॥

याऽओष॑धीः॒ पूर्व्वा॑ जा॒ता दे॒वेब्भ्य॑स्त्रियु॒गम्पु॒रा ।
मनै॒ नु ब॒ब्भ्रूणा॑म॒हꣳ श॒तन्धामा॑नि स॒प्त च॑ ॥७५॥
श॒तँव्वो॑ऽअम्ब॒ धामा॑नि स॒हस्र॑मु॒त वो॒ रुह॑ः ।
अधा॑ शतक्क्रत्त्वो यू॒यमि॒मम्मे॑ऽअग॒दङ्कृ॑त ॥७६॥

ओष॑धीः प्प्रति॑मोदद्ध्व॒म्पुष्प्प॑वतीः प्प्र॒सूव॑रीः ।
अश्श्वा॑ऽइव स॒जित्त्व॑रीर्व्वी॒रुध॑÷ पारयि॒ष्ण्व॒÷ ॥७७॥
ओष॑धी॒रिति॑ मातर॒स्त्तद्वो॑ दे॒वी॒रुप॑ब्रुवे ।
स॒नेय॒मश्श्व॒ङ्गाँव्वास॑ऽआ॒त्मान॒न्तव॑ पूरुष ॥७८॥
अ॒श्श्व॒त्त्थे वो॑ नि॒षद॑नम्प॒र्ण्णे वो॑ व्वस॒तिष्कृ॒ता ।
गो॒भाज॒ऽइत्त्किला॑सथ॒ यत्त्स॒नव॑थ॒ पूरु॑षम् ॥७९॥
यत्रौष॑धीः स॒मग्ग्म॑त॒ राजा॑नः॒ समि॑ताविव ।
व्विप्प्रः॒ सऽउ॑च्च्यते भि॒षग्ग्र॑क्षो॒हामी॑व॒चात॑नः ॥८०॥
अ॒श्श्वाव॒तीꣳ सो॑माव॒तीमू॒र्ज्जय॑न्ती॒मुदो॑जसम् ।
आवि॑त्त्सि॒ सर्व्वा॒ऽओष॑धीर॒स्म्माऽअ॑रि॒ष्टता॑तये ॥८१॥
उच्छु॒ष्म्मा॒ऽओष॑धीना॒ङ्गावो॑ गो॒ष्ट्ठादि॑वेरते ।
धन॑ꣳ सनि॒ष्ष्यन्ती॑नामा॒त्मान॒न्तव॑ पूरुष ॥८२॥
इष्कृ॑ति॒र्न्नाम॑ वो मा॒ताथो॑ यू॒यꣳ स्थ॒ निष्कृ॑तीः ।
सी॒राः प॑त॒त्रिणी॑ स्त्थन॒ यदा॒मय॑ति॒ निष्कृ॑थ ॥८३॥
अति॒ व्विश्श्वा॑÷ परि॒ष्ट्ठा स्त्ते॒नऽइ॑व व्र॒जम॑क्क्रमुः ।
ओष॑धीः प्प्राचु॑च्च्यवु॒र्य्यत्त्किञ्च॑ त॒न्वो॒ रप॑÷ ॥८४॥
यदि॒मा व्वा॒जय॑न्न॒हमोष॑धी॒र्हस्त्त॑ऽआद॒धे ।
आ॒त्मा यक्ष्म॑स्य नश्श्यति पु॒रा जी॑व॒गृभो॑ यथा ॥८५॥
यस्यौष॑धीः प्प्र॒सर्प्प॒थाङ्ग॑मङ्ग॒म्परु॑ष्प्परुः ।
ततो॒ यक्ष्म॒ँव्विबा॑धद्ध्वऽउ॒ग्ग्रो म॑द्ध्यम॒शीरि॑व ॥८६॥
सा॒कँय्य॑क्ष्म॒ प्प्रप॑त॒ चाषे॑ण किकिदी॒विना॑ ।
सा॒कँव्वात॑स्य॒ ध्राज्ज्या॑ सा॒कन्न॑श्श्य नि॒हाक॑या ॥८७॥
अ॒न्न्या वो॑ऽअ॒न्न्याम॑वत्त्व॒न्न्यान्न्यस्या॒ऽउपा॑वत ।
ताः सर्व्वा॑÷ सँव्विदा॒नाऽइ॒दम्मे॒ प्प्राव॑ता॒ व्वच॑÷ ॥८८॥
याः फ॒लिनी॒र्य्याऽअ॑फ॒लाऽअ॑पु॒ष्प्पा याश्च॑ पु॒ष्प्पिणीः॑ ।
बृह॒स्प्पति॑प्प्रसूता॒स्त्ता नो॑ मुञ्च॒न्त्वꣳह॑सः ॥८९॥
मु॒ञ्चन्तु॑ मा शप॒त्थ्या॒दथो॑ व्वरु॒ण्ण्या॒दुत ।
अथो॑ य॒मस्य॒ पड्वी॑शा॒त्त्सर्व्व॑स्म्माद्देवकिल्ब्बि॒षात् ॥९०॥

अ॒व॒पत॑न्तीरवदन्दि॒वऽओष॑धय॒स्प्परि॑ ।
यञ्जी॒वम॒श्नवा॑महै॒ न स रि॑ष्ष्याति॒ पूरु॑षः ॥९१॥
याऽओष॑धीः॒ सोम॑राज्ञीर्ब्ब॒ह्वीः श॒तवि॑चक्क्षणाः ।
तासा॑मसि॒ त्वमु॑त्त॒मार॒ङ्कामा॑य॒ शꣳ हृ॒दे ॥९२॥
याऽओष॑धीः॒ सोम॑राज्ञी॒र्व्विष्ठि॑ताः पृथि॒वीमनु॑ ।
बृह॒स्प्पति॑प्प्रसूताऽअ॒स्यै सन्द॑त्त व्वी॒र्य्य॑म् ॥९३॥
याश्चे॒दमु॑पशृ॒ण्ण्वन्ति॒ याश्च॑ दू॒रम्परा॑गताः ।
सर्व्वाः॑ स॒ङ्गत्य॑ व्वीरुधो॒स्यै सन्द॑त्त व्वी॒र्य्य॑म् ॥९४॥
मा वो॑ रिषत्खनि॒ता यस्म्मै॑ चा॒हङ्खना॑मि वः ।
द्वि॒पाच्च॒तुष्प्पाद॒स्म्माकꣳ॒ सर्व्व॑मस्त्वनातु॒रम् ॥९५॥
ओष॑धयः॒ सम॑वदन्त॒ सोमे॑न स॒ह राज्ञा॑ ।
यस्म्मै॑ कृ॒णोति॑ ब्राह्म॒णस्तꣳ रा॑जन्पारयामसि ॥९६॥
ना॒श॒यि॒त्री ब॒लास॒स्यार्श॑सऽउप॒चिता॑मसि ।
अथो॑ श॒तस्य॒ यक्ष्मा॑णाम्पाका॒रोर॑सि॒ नाश॑नी ॥९७॥
त्वाङ्ग॑न्ध॒र्व्वाऽअ॑खनँ॒स्त्वामिन्द्र॒स्त्वाम्बृह॒स्प्पतिः॑ ।
त्वामो॑षधे॒ सोमो॒ राजा॑ वि॒द्वान्यक्ष्मा॑दमुच्च्यत ॥९८॥
सह॑स्व मे॒ऽअरा॑तीः॒ सह॑स्व पृतनाय॒तः ।
सह॑स्व॒ सर्व्व॑म्पा॒प्प्मान॒ꣳ सह॑मानास्योषधे ॥९९॥
दी॒र्ग्घायु॑स्तऽओषधे खनि॒ता यस्म्मै॑ च त्वा॒ खना॑म्म्यु॒हम् ।
अथो॒ त्वन्दी॒र्ग्घायु॑र्भू॒त्वा श॒तव॑ल्शा॒ व्विरो॑हतात् ॥१००॥
त्वमु॑त्त॒मास्यो॑षधे॒ तव॑ व्वृ॒क्क्षाऽउप॑स्त्तयः ।
उप॑स्त्तिरस्तु॒ सो॒ऽस्म्माक॑ँय्यो॒ऽअ॒स्म्माँ२॥ऽअ॑भि॒दास॑ति ॥१०१॥

॥७॥ मा मा॑ हिꣳसीज्जनि॒ता यः पृ॑थि॒व्या यो वा॒ दिव॑ꣳ स॒त्यध॑र्म्मा॒ व्यान॑ट् ।
यश्चा॒पश्च॒न्द्राः प्प्र॑थ॒मो ज॒जान॒ कस्म्मै॑ दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ व्विधेम ॥१०२॥
अ॒भ्याव॑र्त्तस्व पृथिवि य॒ज्ञेन॒ पय॑सा स॒ह । व्व॒पान्ते॑ऽअ॒ग्निरि॑षि॒तोऽअ॑रोहत् ॥१०३॥
अग्ने॒ यत्ते॑ शु॒क्रँय्यच्च॒न्द्रँय्यत्पू॒तँय्यच्च॑ य॒ज्ञिय॑म् । तद्दे॒वेभ्यो॑ भरामसि ॥१०४॥
इष॑मू॒र्ज्ज॑म॒हमि॒तऽआद॑मृ॒तस्य॒ योनि॑म्म॒हि॒षस्य॒ धारा॑म् ।
आ मा॒ गोषु॑ व्वि॒शत्त्वा त॒नूषु॒ जहा॑मि से॒दिमनि॑रा॒मम॒मीवा॑म् ॥१०५॥

अग्ने॒ तव॒ श्श्रवो॒ व्वयो॒ महि॑ ब्भ्राजन्तेऽअ॒र्च्चयो॑ व्विभावसो ।
बृह॑द्भानो॒ शव॑सा॒ व्वाज॑मु॒क्थ्य᳖न्दधा॑सि दा॒शुषे॑ कवे ॥१०६॥
पा॒व॒कव॑र्च्चाः शु॒क्रव॑र्च्चा॒ऽअनू॑नवर्च्चा॒ऽउदि॑यर्षि भा॒नुना॑ ।
पु॒त्रो मा॒तरा॑ व्वि॒चर॒न्नुपा॑वसि पृ॒णक्षि॒ रोद॑सीऽउ॒भे ॥१०७॥
ऊर्ज्जो॑नपाज्जातवेदः सु॒श॒स्तिभि॒र्म्मन्द॑स्व धी॒तिभि॑र्हि॒तः ।
त्वेऽइषः॒ सन्द॑धु॒र्ब्भूरि॑वर्प्पसश्चि॒त्रोत॑यो व्वा॒मजा॑ताः ॥१०८॥
इ॒र॒ज्यन्न॑ग्ने प्प्रथयस्व ज॒न्तुभि॑र॒स्म्मे रायो॑ऽअमर्त्त्य ।
स द॑र्श॒तस्य॒ व्वपु॑षो॒ व्विरा॑जसि पृ॒णक्षि॑ सान॒सिङ्क्रतु॑म् ॥१०९॥
इ॒ष्क॒र्त्तार॑मध्व॒रस्य॒ प्प्रचे॑तस॒ङ्क्षय॑न्त॒ꣳ राध॑सो म॒हः ।
रा॒तिँव्वा॒मस्य॑ सु॒भगा॑म्म॒हीमिष॒न्दधा॑सि सान॒सिꣳ र॒यिम् ॥११०॥
ऋ॒तावा॑नम्महि॒षँव्वि॒श्वद॑र्शतम॒ग्निꣳ सु॒म्नाय॑ दधिरे पु॒रो जनाः॑ ।
श्रुत्त्क॑र्ण्णꣳ स॒प्प्रथ॑स्तमन्त्वा गि॒रा दैव्य॒म्मानु॑षा यु॒गा ॥१११॥
आप्प्या॑यस्व॒ समे॑तु ते व्वि॒श्वतः॑ सोम॒ व्वृष्ण्य॑म् । भवा॒ व्वाज॑स्य सङ्ग॒थे ॥११२॥
सन्ते॒ पया॑ꣳसि॒ समु॑ यन्तु॒ व्वाजाः॒ सँव्वृष्ण्या॑न्यभिमाति॒षाहः॑ ।
आ॒प्प्याय॑मानोऽअ॒मृता॑य सोम दि॒वि श्श्रवा॑ꣳस्युत्त॒मानि॑ धिष्ष्व ॥११३॥
आप्प्या॑यस्व मदिन्तम॒ सोम॒ व्विश्वे॑भिर॒ꣳशुभिः॑ ।
भवा॑ नः स॒प्प्रथ॑स्तमः॒ सखा॑ व्वृ॒धे ॥११४॥
आ ते॑ व्व॒त्सो मनो॑ यमत्त्पर॒माच्चि॑त्त्स॒धस्त्था॑त् । अग्ने॒ त्वाङ्का॑मया गि॒रा ॥११५॥
तुब्भ्य॒न्ताऽअ॑ङ्गिरस्तम॒ व्विश्वाः॑ सुक्षि॒तयः॒ पृथ॑क् । अग्ने॒ कामा॑य येमिरे ॥११६॥
अ॒ग्निः प्प्रि॒येषु॒ धाम॑सु॒ कामो॑ भू॒तस्य॒ भव्य॑स्य । स॒म्म्राडेको॒ व्विरा॑जति ॥११७॥

॥ इति द्वादशोऽध्यायः ॥

अथ त्रयोदशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'मयि गृह्णामि' इत्यारभ्य (५८) 'इयमुपरि' इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिः साध्या वा ऋषयः । विशेषतश्च— (४) 'हिरण्यगर्भः समवर्तत' इत्यस्य हिरण्यगर्भः, (५) 'द्रप्सश्चस्कन्द' इत्यस्य देवश्रवाः, (९) 'कृणुष्व पाजः' इत्यारभ्य (१३) 'ऊर्ध्वो भव' इत्यन्तानां देवा वामदेवश्च, (१४) 'अग्निर्मूर्धा' इत्यस्य विरूपः, (१५) 'भुवो यज्ञस्य' इत्यस्य त्रिशिराः, (२०) 'काण्डात्काण्डात' (२१) 'या शतेन' इत्यनयोरग्निः, (२२) 'यास्ते अग्ने' (२३) 'या वो देवाः' इत्यनयोरिन्द्राग्नी. (२६) 'अषाढासि' इत्यस्य सविता देवा वा, (२७) 'मधु वाताः' (२८) 'मधु नक्तम्' (२९) 'मधुमान्नः' इत्येषां गोतमः, (३२) 'मही द्यौः' (३३) 'विष्णोः कर्माणि' इत्यनयोर्मेधातिथिः, (३६) 'अग्ने

युक्ष्वा' इत्यस्य भरद्वाजः, (३७) 'युक्ष्वा हि' इत्यस्य विरूपः, (४६) 'चित्रन्देवानाम्' इत्यस्याङ्गिरसः कुत्सः, (५२) 'त्वं यविष्ठ' इत्यस्य काव्य उशनाः ॥

देवता (१) 'मयि गृह्णामि' इत्यस्याग्निः ।

(२) 'अपाम्पृष्ठम्' इत्यस्य पुष्करपर्णम् ।

(३) 'ब्रह्म जज्ञानम्' इत्यस्यादित्यः ।

(४) 'हिरण्यगर्भः समवर्तत' इत्यस्य कः ।

(५) 'द्रप्सश्चस्कन्द' इत्यस्यादित्यः ।

(६) 'नमोस्तु सर्पेभ्यः' (७) 'या इषवः' (८) 'ये वामी' इत्येषां सर्पाः ।

(९) 'कृणुष्व पाजः' (१०) 'तव भ्रमासः' (११) 'प्रति स्पशः' (१२) 'उदग्ने तिष्ठ' (१३) 'ऊर्ध्वो भव' 'अग्नेष्ट्वा' (१४) 'अग्निर्मूर्धा' इत्येषामग्निः, 'इन्द्रस्य त्वा' इत्यस्येन्द्रः ।

(१५) 'भुवो यज्ञस्य' इत्यस्याग्निः ।

(१६) 'ध्रुवासि' (१७) 'प्रजापतिष्ट्वा' (१८) 'भूरसि' (१९) 'विश्वस्मै प्राणाय' इत्येषां स्वयमातृण्णा ।

(२०) 'काण्डात्काण्डात्' 'या शतेन' इत्यनयोर्दूर्वेष्टका ।

(२२) 'यास्ते' (२३) 'या वो देवाः' इत्यनयोरग्निः ।

(२४) 'विराड्ज्योतिः' 'स्वराड्ज्योतिः' इत्यनयोर्लोकः, 'प्रजापतिष्ट्वा' इत्यस्य विश्वज्योतिः ।

(२५) 'मधुश्च माधवश्च' इत्यस्य ऋतवः ।

(२६) 'अषाढासि' इत्यस्येष्टका ।

(२७) 'मधु वाताः' (२८) 'मधु नक्तम्' (२९) 'मधुमान्नः' इत्येषां विश्वे देवाः ।

(३०) 'अपाङ्गम्भन्' (३१) 'त्रीन्त्समुद्रान्' इत्यनयोः कूर्मः ।

(३२) 'मही द्यौः' इत्यस्य द्यावापृथिव्यौ ।

(३३) 'विष्णोः कर्माणि' इत्यस्य विष्णुः ।

(३४) 'ध्रुवासि' (३५) 'इषे राये' इत्यनयोरुखा ।

(३६) 'अग्ने युक्ष्वा' 'युक्ष्वा हि' इत्यनयोरग्निः ।

(३८) 'सम्यक्स्रवन्ति' (३९) 'ऋचे त्वा' (४०) 'अग्निर्ज्योतिषा' इत्येषां लिङ्गोक्ता ।

(४१) 'आदित्यङ्गर्भम्' (४२) 'वातस्य जूतिम्' (४३) 'अजस्रमिन्दुम्' (४४) 'वरूत्रीन्त्वष्टुः' (४५) 'यो अग्निः' इत्येषामग्निः ।

(४६) 'चित्रन्देवानाम्' इत्यस्य सूर्यः ।

(४७) 'इमम्मा हिꣳसीर्द्विपादम्' (४८) 'इमम्मा हिꣳसीरेकशफम्' (४९) 'इमꣳ साहस्रम्' (५०) 'इमसूर्णायुम्' (५१) 'अजो ह्यग्नेः' (५२) 'त्वं यविष्ठ' इत्येषामग्निः ।

(५३) 'अपान्त्वा' इत्यादिपञ्चानाम्, 'अर्णवे त्वा' 'समुद्रे त्वा' 'सरिरे त्वा' इत्येषाम्, 'अपान्त्वा' इत्यादिसप्तानाम्, 'गायत्रेण त्वा' 'त्रैष्टुभेन त्वा' 'जागतेन त्वा' 'आनुष्टुभेन त्वा' 'पाङ्क्तेन त्वा' इत्येषाञ्चेष्टका ।

(५४) 'अयम्पुरः' 'तस्य प्राणः' 'वसन्तः प्राणायनः' 'गायत्री वासन्ती' 'गायत्र्यै गायत्रम्' 'गायत्रादुपांꣳशुः' 'उपांꣳशोस्त्रिवृत्' 'त्रिवृतो रथन्तरम्' 'वसिष्ठ ऋषिः' 'प्रजापतिगृहीतया' (५५) 'अयन्दक्षिणा' 'तस्य मनः' 'ग्रीष्मो मानसः' 'त्रिष्टुब्ग्रैष्मी' 'त्रिष्टुभः स्वारम्' 'स्वारादन्तर्यामः' 'अन्तर्यामात्पञ्चदशः' 'पञ्चदशाद्बृहत्' 'भरद्वाज ऋषिः' 'प्रजापतिगृहीतया' (५६) 'अयम्पश्चात्' 'तस्य चक्षुः' 'वर्षाश्चाक्षुष्यः' 'जगती वार्षी' 'जगत्या ऋक्समम्' 'ऋक्समाच्छुक्रः' 'शुक्रात्सप्तदशः' 'सप्तदशाद्वैरूपम्' 'जमदग्निर्ऋषिः' 'प्रजापतिगृहीतया' (५७) 'इदमुत्तरात्' 'तस्य श्रोत्रम्' 'शरच्छ्रौत्री' 'अनुष्टुप्शारदी' 'अनुष्टुभ ऐडम्' 'ऐडान्मन्थी' 'मन्थिन एकविꣳशः' 'एकविꣳशाद्वैराजम्' 'विश्वामित्र ऋषिः' 'प्रजापतिगृहीतया' (५८) 'इयमुपरि' 'तस्यै वाङ्मात्या' 'हेमन्तो वाच्यः' 'पङ्क्तिर्हैमन्ती' 'पङ्क्त्यै निधनवत्' 'निधनवत आग्रयणः' 'आग्रयणात्त्रिणवत्रयस्त्रिꣳशौ' 'त्रिणवत्रयस्त्रिꣳशाभ्याम्' 'विश्वकर्म ऋषिः' 'प्रजापतिगृहीतया' इत्येषां प्राणभृतः ॥

छन्दः (१) 'मयि गृह्णामि' इत्यस्य ककुप्, (२) 'अपाम्पृष्ठम्' इत्यस्य स्वराट् पङ्क्तिः, (३) 'ब्रह्म जज्ञानम्' (४) 'हिरण्यगर्भः समवर्तत' (५) 'द्रप्सश्चस्कन्द' इत्येषां त्रिष्टुप्, (६) 'नमोस्तु' (७) 'या इषवः' (८) 'ये वामी' इत्येषामनुष्टुप्, (९) 'कृणुष्व पाजः' इत्यारभ्य (१३) 'ऊर्ध्वो भव' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, 'अग्नेष्ट्वा' 'इन्द्रस्य त्वा' इति क्रमेणोपान्त्ययोर्यजुषी, (१४) 'अग्निर्मूर्धा' इत्यस्य गायत्री, (१५) 'भुवो यज्ञस्य' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (१६) 'ध्रुवासि' इत्यस्योर्ध्वबृहती, (१७) 'प्रजापतिष्ट्वा' इत्यस्यानुष्टुप्, (१८) 'भूरसि' इत्यस्य प्रस्तारपङ्क्तिः, (२०) 'काण्डात्काण्डात्' (२१) 'या शतेन' (२२) 'यास्ते अग्ने' (२३) 'या वो देवाः' इत्येषामनुष्टुप्, (२७) 'मधु वाता' (२८) 'मधु नक्तम्' (२९) 'मधुमान्नः' इत्येषां गायत्री, (३०) 'अपाङ्गम्भन्' इत्यस्य पङ्क्तिः, (३१) 'त्रीन्त्समुद्रान्' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (३२) 'मही द्यौः' (३३) 'विष्णोः कर्माणि' इत्यनयोर्गायत्री, (३४) 'ध्रुवासि' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (३५) 'इषे राये' इत्यस्य बृहती, (३६) 'अग्ने युक्ष्वा' (३७) 'युक्ष्वा हि' इत्यनयोर्गायत्री, (३८) 'सम्यक्स्रवन्ति' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (३९) 'ऋचे त्वा' इत्यस्य बृहती, (४०) 'अग्निर्ज्योतिषा' इत्यस्योष्णिक्, (४१) 'आदित्यङ्गर्भम्' इत्यारभ्य (५१) 'अजो ह्यग्नेः' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (४७–५१) 'इमम्मा' इत्यादिपञ्चस्वप्यन्ते द्वे द्वे यजुषी, (५२) 'त्वं यविष्ठ' इत्यस्य गायत्री ॥

॥ हरिः ॐ ॥

॥१॥ मयि॑ गृ॒ह्णा॒म्म्यग्ग्रे॑ऽअ॒ग्निꣳ रा॒यस्प्पोषा॑य सुप्प्रजा॒स्त्वाय॑ सु॒वीर्य्या॑य ।
मामु॑ दे॒वताः॑ सचन्ताम् ॥१॥
अ॒पाम्पृ॒ष्ठम॑सि॒ योनि॑र॒ग्ग्नेः स॑मु॒द्रम॒भितः॒ पिन्व॑मानम् ।
व॒र्द्धमा॑नो म॒हाँ२॥ऽआ च॒ पुष्क॑रे दि॒वो मात्र॑या वरि॒म्म्णा प्प्र॑थस्व ॥२॥
ब्रह्म॑ जज्ज्ञा॒नम्प्र॑थ॒मम्पु॒रस्ता॒द्वि सी॑म॒तः सु॒रुचो॑ वे॒नऽआ॑वः ।
स बु॒द्ध्न्या॑ऽउप॒माऽअ॑स्य वि॒ष्ठाः स॒तश्च॒ योनि॒मस॑तश्च॒ विवः॑ ॥३॥
हि॒र॒ण्ण्य॒ग॒र्ब्भः सम॑वर्त्त॒ताग्ग्रे॑ भू॒तस्य॑ जा॒तः पति॒रेक॑ऽआसीत् ।
स दा॑धार पृथि॒वीन्द्यामु॒तेमाङ्कस्म्मै॑ दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ विधेम ॥४॥
द्र॒प्प्सश्च॑स्क्कन्द पृथि॒वीमनु॒ द्यामि॒मञ्च॒ योनि॒मनु॒ यश्च॒ पूर्व्वः॑ ।
स॒मा॒नँय्योनि॒मनु॑ स॒ञ्चर॑न्तन्द्र॒प्प्सञ्जु॑हो॒म्म्यनु॑ स॒प्त होत्राः॑ ॥५॥
नमो॑स्तु स॒र्प्पेब्भ्यो॒ ये के च॑ पृथि॒वीमनु॑ ।
येऽअ॒न्तरि॑क्षे॒ ये दि॒वि तेब्भ्यः॑ स॒र्प्पेब्भ्यो॒ नमः॑ ॥६॥
याऽइष॑वो यातु॒धाना॑ना॒ँय्ये वा॒ वन॒स्प्पती॒ँ१॥रनु॑ ।
ये वा॑व॒टेषु॒ शेर॑ते॒ तेब्भ्यः॑ स॒र्प्पेब्भ्यो॒ नमः॑ ॥७॥
ये वा॒मी रो॑च॒ने दि॒वो ये वा॒ सूर्य्य॑स्य र॒श्म्मिषु॑ ।
येषा॑म॒प्प्सु सद॑स्कृ॒तन्तेब्भ्यः॑ स॒र्प्पेब्भ्यो॒ नमः॑ ॥८॥
कृ॒णु॒ष्ष्व पाजः॒ प्प्रसि॑तिन्न पृ॒थ्वीँय्या॒हि राजे॑वाम॑वाँ२॥ऽइभे॑न ।
तृ॒ष्ष्वीमनु॒ प्प्रसि॑तिन्द्रूणा॒नोस्ता॑सि॒ विद्ध्य॑ र॒क्क्षस॒स्त्तपि॑ष्ठैः ॥९॥

तव ब्भ्रमासऽआशुया पतन्त्यनुस्पृश धृषता शोशुचानः ।
तपूꣳष्यग्ने जुह्वा पतङ्गानसन्दितो व्विसृज व्विष्वगुल्काः ॥१०॥
प्रति स्प्पशो व्विसृज तूर्णितमो भवा पायुर्व्विशोऽअस्याऽअदब्धः ।
यो नो दूरेऽअघशꣳसो योऽअन्त्यग्ने मा किष्टे व्व्यथिरादधर्षीत् ॥११॥
उदग्ने तिष्ठ प्प्रत्यातनुष्व न्न्यमित्राँ२॥ऽओषतात्तिग्ग्महेते ।
यो नोऽअरातिꣳ समिधान चक्रे नीचा तन्धक्ष्यतसन्न शुष्कम् ॥१२॥
ऊर्ध्वो भव प्प्रतिविध्याध्यस्म्मदाविष्कृणुष्व दैव्यान्न्यग्ने ।
अव स्थिरा तनुहि यातुजूनाञ्जामिमजामिम्प्रमृणीहि शत्रून् ।
अग्नेष्ट्वा तेजसा सादयामि ॥१३॥
अग्निर्म्मूर्द्धा दिवः ककुत्पतिः पृथिव्व्याऽअयम् ।
अपाꣳ रेताꣳसि जिन्न्वति । इन्द्रस्य त्वौजसा सादयामि ॥१४॥
भुवो यज्ञस्य रजसश्च नेता यत्रा नियुद्भिः सचसे शिवाभिः ।
दिवि मूर्द्धानन्दधिषे स्वर्षाञ्जिह्वामग्ने चकृषे हव्व्यवाहम् ॥१५॥

॥२॥ ध्रुवासि धरुणास्तृता व्विश्वकर्म्मणा ।
मा त्वा समुद्रऽउद्वधीन्मा सुपर्ण्णोऽव्व्यथमाना पृथिवीन्दृꣳह ॥१६॥
प्रजापतिष्ट्वा सादयत्वपाम्पृष्ठे समुद्रस्येमन् ।
व्व्यचस्वतीम्प्रथस्वतीम्प्रथस्व पृथिव्व्यसि ॥१७॥
भूरसि भूमिरस्यदितिरसि व्विश्वधाया व्विश्वस्य भुवनस्य धर्त्री ।
पृथिवीँय्यच्छ पृथिवीन्दृꣳह पृथिवीम्मा हिꣳसीः ॥१८॥
व्विश्वस्म्मै प्प्राणायापानाय व्व्यानायोदानाय प्प्रतिष्ठायै चरित्राय ।
अग्निष्ट्वाभिपातु मह्या स्वस्त्या च्छर्दिषा शन्तमेन तया
देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद ॥१९॥
काण्डात्काण्डात्प्ररोहन्ती परुषःपरुषस्प्परि ।
एवा नो दूर्व्वे प्प्रतनु सहस्रेण शतेन च ॥२०॥
या शतेन प्प्रतनोषि सहस्रेण व्विरोहसि ।
तस्यास्ते देवीष्टके व्विधेम हविषा व्वयम् ॥२१॥
यास्तेऽअग्ने सूर्य्ये रुचो दिवमातन्न्वन्ति रश्मिभिः ।
ताभिर्नोऽअद्य सर्व्वाभी रुचे जनाय नस्कृधि ॥२२॥

सा वो॑ दे॒वाः सूर्य्ये॑ रु॒चो॒ गोष्व॒श्वे॑षु॒ या रुचः॑ ।
इन्द्रा॒ग्नी॒ ताभिः॒ सर्वा॑भी॒ रुच॑न्नो धत्त बृहस्पते ॥२३॥
वि॒राड्ज्योति॑रधारयत्स्व॒राड्ज्योति॑रधारयत् । प्र॒जाप॑तिष्ट्वा सादयतु पृ॒ष्ठे पृ॑थि॒व्या ज्योति॑ष्मतीम् । विश्व॑स्मै प्रा॒णाया॑पा॒नाय॑ व्या॒नाय॒ विश्वं॒ ज्योति॑र्यच्छ । अ॒ग्निष्टेऽधि॑पति॒स्तया॑ दे॒वत॑याङ्गिर॒स्वद्ध्रु॒वा सी॑द ॥२४॥
मधु॑श्च॒ माध॑वश्च॒ वास॑न्तिकावृ॒तूऽअ॒ग्नेर॑न्तःश्ले॒षो॑ऽसि॒ कल्पे॑तां॒ द्यावा॑पृथि॒वी कल्प॑न्ता॒माप॒ऽओष॑धयः॒ कल्प॑न्ताम॒ग्नयः॒ पृथ॒ङ्मम॒ ज्यैष्ठ्या॑य॒ सव्र॑ताः । येऽ अ॒ग्नयः॒ सम॑नसोऽन्त॒रा द्यावा॑पृथि॒वीऽइ॒मे । वास॑न्तिकावृ॒तूऽअ॑भि॒कल्प॑माना॒ऽइन्द्र॑मिव दे॒वाऽअ॑भि॒संवि॑शन्तु॒ तया॑ दे॒वत॑याङ्गिर॒स्वद्ध्रु॒वे सी॑दतम् ॥२५॥
अषा॑ढासि॒ सह॑माना॒ सह॒स्वारा॑तीः॒ सह॑स्व पृतनाय॒तः ।
स॒हस्र॑वीर्य्यासि॒ सा मा॑ जिन्व ॥२६॥

॥३॥ मधु॒ वाता॑ऽऋताय॒ते मधु॑ क्षरन्ति॒ सिन्ध॑वः । माध्वी॑र्नः स॒न्त्वोष॑धीः ॥२७॥
मधु॒ नक्त॑मु॒तोष॑सो॒ मधु॑म॒त्पार्थि॑व॒ꣳ रजः॑ । मधु॒ द्यौर॑स्तु नः पि॒ता ॥२८॥
मधु॑मान्नो॒ वन॒स्पति॒र्मधु॑माँ॥ऽअस्तु॒ सूर्यः॑ । माध्वी॒र्गावो॑ भवन्तु नः ॥२९॥
अ॒पां गम्भ॑न्त्सीद॒ मा त्वा॒ सूर्यो॑ऽभिता॑प्सी॒न्माग्निर्वै॑श्वान॒रः ।
अच्छि॑न्नपत्राः प्र॒जाऽअ॑नु॒वीक्ष॒स्वानु॑ त्वा दि॒व्या वृष्टिः॑ सचताम् ॥३०॥
त्रीन्त्स॑मु॒द्रान्त्सम॑सृपत्स्व॒र्गान॒पाम्पति॑र्वृष॒भऽइष्ट॑कानाम् ।
पुरी॑षं॒ वसा॑नः सुकृ॒तस्य॑ लो॒के तत्र॑ गच्छ॒ यत्र॒ पूर्वे॒ परे॑ताः ॥३१॥
म॒ही द्यौः पृ॑थि॒वी च॑ नऽइ॒मं य॒ज्ञम्मि॑मिक्षताम् । पि॒पृ॒तान्नो॒ भरी॑मभिः ॥३२॥
विष्णोः॒ कर्म्मा॑णि पश्यत॒ यतो॑ व्र॒तानि॑ पस्प॒शे । इन्द्र॑स्य॒ युज्यः॒ सखा॑ ॥३३॥
ध्रु॒वासि॑ ध॒रुणे॒तो ज॑ज्ञे प्रथ॒मने॒भ्यो योनि॑भ्यो॒ऽअधि॑ जा॒तवे॑दाः ।
स गा॑य॒त्र्या त्रि॒ष्टुभा॑नु॒ष्टुभा॑ च दे॒वेभ्यो॑ ह॒व्यं व॑हतु प्रजा॒नन् ॥३४॥
इ॒षे रा॒ये र॑मस्व॒ सह॑से द्यु॒म्नऽऊ॒र्जेऽअप॑त्याय ।
स॒म्राड॑सि स्व॒राड॑सि सारस्व॒तौ त्वोत्सौ॒ प्राव॑ताम् ॥३५॥
अग्ने॑ यु॒क्ष्वा हि ये तवाश्वा॑सो देव सा॒धवः॑ । अरं॒ वह॑न्ति म॒न्यवे॑ ॥३६॥
यु॒क्ष्वा हि दे॑वहूत॒माँ॥ऽअश्वाँ॑॥ऽअग्ने र॒थीरि॑व । नि होता॑ पू॒र्व्यः स॑दः ॥३७॥

॥४॥ स॒म्यक्स्र॑वन्ति स॒रितो॒ न धेना॑ऽअ॒न्तर्हृ॒दा मन॑सा पू॒यमा॑नाः ।
घृ॒तस्य॒ धारा॑ऽअ॒भिचा॑कशीमि हि॒र॒ण्ययो॑ वेत॒सो मध्ये॑ऽअ॒ग्नेः ॥३८॥

ऋ॒चे त्वा॑ रु॒चे त्वा॑ भा॒से त्वा॒ ज्योति॑षे त्वा ।
अभू॑दि॒दँव्विश्श्व॑स्य॒ भुव॑नस्य॒ व्वाजि॑नम॒ग्नेर्व्वैश्श्वान॒रस्य॑ च ॥३९॥
अ॒ग्निर्ज्ज्योति॑षा॒ ज्ज्योति॑ष्म्मान्रु॒क्क्मो व्वर्च्च॑सा॒ व्वर्च्च॑स्वान् ।
स॒ह॒स्र॒दाऽअ॑सि स॒हस्रा॑य त्वा ॥४०॥
आ॒दि॒त्यङ्गर्भ॒म्पय॑सा॒ सम॑ङ्ग्धि स॒हस्र॑स्य प्प्रति॒माँव्वि॒श्श्वरू॑पम् ।
परि॑वृङ्ग्धि॒ हर॑सा॒ माभिम॑ꣳस्थाः श॒तायु॑षङ्कृणुहि॒ चीयमा॑नः ॥४१॥
व्वात॑स्य॒ जूतिँव्वरु॑णस्य॒ नाभि॒मश्श्व॑ञ्जज्ञा॒नꣳ स॑रि॒रस्य॒ मद्ध्ये॑ ।
शिशु॑न्न॒दीना॒ꣳ हरि॒मद्द्रि॑बुद्ध्नमग्ने॒ मा हिꣳसीः पर॒मे व्व्योम॑न् ॥४२॥
अज॑स्र॒मिन्दु॑मरु॒षम्भु॑र॒ण्यु॒म॒ग्निमी॑डे पूर्व्व॑चि॒त्तिन्नमो॑भिः ।
स पर्व्व॑भिर्ऋ॒तुशः॒ कल्प्प॑मानो॒ गाम्मा हिꣳसी॒रदि॑तिँव्वि॒राज॑म् ॥४३॥
व्वरू॑त्त्रीन्त्वष्टु॒र्व्वरु॑णस्य॒ नाभि॒मवि॑ञ्जज्ञा॒नाꣳ रज॑सः॒ पर॑स्म्मात् ।
म॒हीꣳ सा॑ह॒स्रीमसु॑रस्य मा॒यामग्ने॒ मा हिꣳसीः पर॒मे व्व्योम॑न् ॥४४॥
योऽअ॒ग्निर॒ग्नेरद्ध्यजा॑यत॒ शोका॑त्त्पृथि॒व्व्याऽउ॒त वा॑ दि॒वस्परि॑ ।
येन॑ प्प्र॒जा व्वि॒श्श्वक॑र्म्मा ज॒जान॒ तम॑ग्ने॒ हेडः॒ परि॑ ते व्वृणक्तु ॥४५॥
चि॒त्रन्दे॒वाना॒मुद॑गा॒दनी॑क॒ञ्चक्षु॑र्म्मि॒त्रस्य॒ व्वरु॑णस्या॒ग्नेः ।
आप्प्रा॒ द्यावा॑पृथि॒वीऽअ॒न्तरि॑क्षꣳ॒ सूर्य्य॑ऽआ॒त्मा जग॑तस्त॒स्थुष॑श्च ॥४६॥

॥५॥ इ॒मम्मा हिꣳसी॒र्द्द्वि॒पाद॑म्प॒शुꣳ स॑हस्रा॒क्षो मेधा॑य ची॒यमा॑नः ।
म॒युम्प॒शुम्मेध॑मग्ने जुषस्व॒ तेन॑ चिन्वा॒नस्त॒न्वो॒ निषी॑द ।
म॒युन्ते॒ शुगृ॑च्छतु॒ यन्द्वि॒ष्म्मस्तन्ते॒ शुगृ॑च्छतु ॥४७॥
इ॒मम्मा हिꣳसी॒रेक॑शफम्प॒शुङ्क॑निक्र॒दँव्वा॒जिनँ॒व्वाजि॑नेषु ।
गौ॒रमा॑र॒ण्यमनु॑ ते दिशामि॒ तेन॑ चिन्वा॒नस्त॒न्वो॒ निषी॑द ।
गौ॒रन्ते॒ शुगृ॑च्छतु॒ यन्द्वि॒ष्म्मस्तन्ते॒ शुगृ॑च्छतु ॥४८॥
इ॒मꣳ सा॑ह॒स्रꣳ श॒तधा॑र॒मुत्सँ॑व्व्य॒च्यमा॑नꣳ सरि॒रस्य॒ मद्ध्ये॑ । घृ॒तन्दुहा॑ना॒मदि॑तिञ्जना॒याग्ने॒ मा हिꣳसीः पर॒मे व्व्योम॑न् । ग॒व॒यमा॑र॒ण्यमनु॑ ते दिशामि॒ तेन॑ चिन्वा॒नस्त॒न्वो॒ निषी॑द । ग॒व॒यन्ते॒ शुगृ॑च्छतु॒ यन्द्वि॒ष्म्मस्तन्ते॒ शुगृ॑च्छतु ॥४९॥
इ॒ममू॒र्ण्णायुँ॒व्वरु॑णस्य॒ नाभि॒न्त्वच॑म्पशू॒नान्द्वि॒पदा॒ञ्चतु॑ष्प्पदाम् । त्वष्टुः॑ प्प्र॒जाना॑म्प्रथ॒मञ्जनि॑त्र॒मग्ने॒ मा हिꣳसीः पर॒मे व्व्योम॑न् । उ॒ष्ट्रमा॑र॒ण्यमनु॑ ते दिशामि॒ तेन॑ चिन्वा॒नस्त॒न्वो॒ निषी॑द । उ॒ष्ट्रन्ते॒ शुगृ॑च्छतु॒ यन्द्वि॒ष्म्मस्तन्ते॒ शुगृ॑च्छतु ॥५०॥

अजो ह्यग्ग्नेरजनिष्ट्ट शोकात्त्सोऽअपश्श्यज्जनितारमग्ग्रे । तेन देवा देवतामग्ग्रमायँस्तेन रोहमायन्नुप मेद्ध्यासः । शरभमारण्ण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्न्वानस्तन्न्वो निषीद । शरभन्ते शुगृच्छतु यन्द्विष्मस्तन्ते शुगृच्छतु ॥५१॥

त्वँय्यविष्ट्ठ दाशुषो नॄँः पाहि श्शृणुधी गिरः । रक्क्षा तोकमुत त्त्मना ॥५२॥

॥६॥ अपान्त्वेमन्त्सादयाम्म्यपान्त्वोद्मन्त्सादयाम्म्यपान्त्वा भस्म्मन्त्सादयाम्म्यपान्त्वा ज्ज्योतिषि सादयाम्म्यपान्त्वायने सादयाम्म्यर्ण्णवे त्त्वा सदने सादयामि समुद्द्रे त्त्वा सदने सादयामि सरिरे त्त्वा सदने सादयाम्म्यपान्त्वा क्क्षये सादयाम्म्यपान्त्वा सधिषि सादयाम्म्यपान्त्वा सदने सादयाम्म्यपान्त्वा सधस्त्थे सादयाम्म्यपान्त्वा योनौ सादयाम्म्यपान्त्वा पुरीषे सादयाम्म्यपान्त्वा पाथसि सादयामि गायत्त्रेण त्त्वा च्छन्दसा सादयामि त्त्रैष्ट्टुभेन त्त्वा च्छन्दसा सादयामि जागतेन त्त्वा च्छन्दसा सादयाम्म्यानुष्ट्टुभेन त्त्वा च्छन्दसा सादयामि पाङ्क्तेन त्त्वा च्छन्दसा सादयामि ॥५३॥

॥७॥ अयम्पुरो भुवस्त्तस्य प्प्राणो भौवायनो व्वसन्तः प्प्राणायनो गायत्त्री व्वासन्ती गायत्त्र्यै गायत्त्रङ्गायत्त्रादुपाꣳशुरुपाꣳशोस्त्त्रिवृत्त्रिवृतो रथन्तरँव्वसिष्ट्ठऽऋषिः प्प्रजापतिगृहीतया त्त्वया प्प्राणङ्गृह्णामि प्प्रजाब्भ्यः ॥५४॥

अयन्दक्क्षिणा व्विश्श्वकर्म्मा तस्य मनो व्वैश्श्वकर्म्मणङ्ग्रीष्म्मो मानसस्त्त्रिष्टुब्ग्रैष्म्मी त्त्रिष्टुभः स्वारꣳस्वारादन्तर्य्यामोऽन्तर्य्यामात्पञ्चदशः पञ्चदशाद्बृहद्बृहद्भरद्वाजऽऋषिः प्प्रजापतिगृहीतया त्त्वया मनो गृह्णामि प्प्रजाब्भ्यः ॥५५॥

अयम्पश्चाद्विश्श्वव्यचास्तस्य चक्क्षुर्व्वैश्श्वव्यचसँव्वर्षाश्चाक्क्षुष्य्यो जगती व्वार्षी जगत्त्याऽऋक्क्समम्मृक्क्समाच्छुक्क्रः शुक्क्रात्त्सप्तदशः सप्तदशाद्वैरूपञ्जमदग्ग्निर्ऋषिः प्प्रजापतिगृहीतया त्त्वया चक्क्षुर्गृह्णामि प्प्रजाब्भ्यः ॥५६॥

इदमुत्तरात्त्स्वस्तस्य श्श्रोत्त्रꣳ सौवꣳ शरच्छ्रौत्त्र्यनुष्टुप्प्शारद्द्यनुष्टुभऽऐडमैडान्मन्थी मन्थिनऽएकविꣳशऽएकविꣳशाद्वैराजँव्विश्श्वामित्त्रऽऋषिः प्प्रजापतिगृहीतया त्त्वया श्श्रोत्त्रङ्गृह्णामि प्प्रजाब्भ्यः ॥५७॥

इयमुपरि मतिस्त्तस्यै व्वाङ्मात्त्या हैमन्तो व्वाच्यः पङ्क्तिर्हैमन्ती पङ्क्त्यै निधनवन्निधनवतऽआग्ग्रयणऽआग्ग्रयणात्त्रिणवत्त्रयस्त्त्रिꣳशौ त्त्रिणवत्त्रयस्त्त्रिꣳशाब्भ्याꣳशाक्क्वररैवते व्विश्श्वकर्म्मऽऋषिः प्प्रजापतिगृहीतया त्त्वया व्वाचङ्गृह्णामि प्प्रजाब्भ्यो लोकन्ताऽइन्द्रम् ॥५८॥

गलितमन्त्राः —

लो॒कम्पृ॑ण च्छि॒द्द्रम्पृ॑णाथो॑ सीद ध्रु॒वा त्वम् ।
इ॒न्द्रा॒ग्नी त्वा॒ बृह॒स्प्पति॑र॒स्स्मिन्योना॑वसीषदन् ॥
ताऽअ॑स्य सू॒दद॑ोहसꣳ सोम॑ꣳ श्रीणन्ति॒ पृश्न॑यꣳ ।
जन्म॑न्दे॒वानाँ॒व्विश॑स्त्रि॒ष्ष्वा रो॑च॒ने दि॒वः ॥
इन्द्रँ॒व्विश्वा॑ऽअवीवृधन्त्समु॒द्रव्य॑चसु॒ङ्गिर॑ः ।
र॒थीत॑मꣳ र॒थीनाँ॒व्वाजा॑नाꣳ॒ सत्त्प॑ति॒म्पति॑म् ॥

॥ इति त्रयोदशोऽध्यायः ॥

अथ चतुर्दशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'ध्रुवक्षितिर्ध्रुवयोनिः' इत्यारभ्य (३१) 'नवविꣳशत्यास्तुवत' इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिः साध्या वा ऋषयः । विशेषतश्च—

(१) 'ध्रुवक्षितिर्ध्रुवयोनिः' इत्यारभ्य (१०) 'अनड्वान्वयः' इत्यन्तानां देवाः । तत्रापि-(७) 'सजूर्ऋतुभिः' इत्यादिपञ्चानां विश्वे देवाः ।

(११) 'इन्द्राग्नी अव्यथमानाम्' इत्यारभ्य (२२) 'यन्त्री राट्' इत्यन्तानामिन्द्राग्नी विश्वकर्मा च ।

(२३) 'आशुस्त्रिवृत्' इत्यारभ्य (३१) 'नवविꣳशत्यास्तुवत' इत्यन्तानामृषयः ।

देवता (१) 'ध्रुवक्षितिर्ध्रुवयोनिः' (२) 'कुलायिनी घृतवती' (३) 'स्वैर्दक्षैः' (४) 'पृथिव्याः पुरीषम्' (५) 'अदित्यास्त्वा' इत्येषामश्विनौ ।

(६) 'शुक्रश्च शुचिश्च' इत्यस्य ऋतवः ।

(७) 'सजूर्ऋतुभिः' इत्यादिपञ्चानां विश्वे देवाः ।

(८) 'प्राणम्मे' 'अपानम्मे' 'व्यानम्मे' 'चक्षुर्मे' 'श्रोत्रम्मे' इत्येषां वायुः, 'अपः पिन्व' 'ओषधीर्जिन्व' 'द्विपादव' 'चतुष्पात्पाहि' 'दिवो वृष्टिम्' इत्येषामापः ।

(९) 'मूर्धा वयः' 'क्षत्रं वयः' 'विष्टम्भो वयः' 'विश्वकर्मा वयः' 'वस्तो वयः' 'वृष्णिर्वयः' 'पुरुषो वयः' 'व्याघ्रो वयः' 'सिꣳहो वयः' 'पष्ठवाड्वयः' 'उक्षा वयः' 'ऋषभो वयः' (१०) 'अनड्वान्वयः' 'धेनुर्वयः' 'त्र्यविर्वयः' 'दित्यवाड्वयः' 'पञ्चाविर्वयः' 'त्रिवत्सो वयः' 'तुर्यवाड्वयः' इत्येषां लिङ्गोक्ता ।

(११) 'इन्द्राग्नी अव्यथमानाम्' इत्यस्येन्द्राग्नी, 'पृष्ठेन द्यावापृथिवी' इत्यस्य स्वयमातृण्णा ।

(१२) 'विश्वकर्मा त्वा' इत्यस्य वायुः ।

(१३) 'राज्ञ्यसि' 'विराडसि' 'सम्राडसि' 'स्वराडसि' 'अधिपत्न्यसि' इत्येषां दिशः । वे॰मू॰ चन्द्रभानु शर्मा

(१४) 'विश्वकर्मा त्वा' इत्यस्य वायुः ।

(१५) 'नभश्च नभस्यश्च' (१६) 'इषश्चोर्जश्च' इत्यनयोर्ऋतवः ।

(१७) 'आयुर्मे' 'प्राणम्मे' 'अपानम्मे' 'व्यानम्मे' 'चक्षुर्मे' 'श्रोत्रम्मे' 'वाचम्मे' 'मनो मे' 'आत्मानम्मे' 'ज्योतिर्मे' (१८) 'मा च्छन्दः' 'प्रमा च्छन्दः' 'प्रतिमा च्छन्दः' 'अस्त्रीवयश्छन्दः' 'पङ्क्तिश्छन्दः' 'उष्णिक्छन्दः' 'बृहती च्छन्दः' 'अनुष्टुप्छन्दः' 'विराट् छन्दः' 'गायत्री च्छन्दः' 'त्रिष्टुप् छन्दः' 'जगती च्छन्दः' (१९) 'पृथिवी च्छन्दः' 'अन्तरिक्षञ्छन्दः' 'द्यौश्छन्दः' 'समाश्छन्दः' 'नक्षत्राणि च्छन्दः' 'वाक्छन्दः' 'मनश्छन्दः' 'कृषिश्छन्दः' 'हिरण्यञ्छन्दः' 'गौश्छन्दः' 'अजा च्छन्दः' 'अश्वश्छन्दः' (२०) 'अग्निर्देवता' 'वातो देवता' 'सूर्यो देवता' 'चन्द्रमा देवता'

'वसवो देवता' 'रुद्रा देवता' 'आदित्या देवता' 'मरुतो देवता' 'विश्वे देवा देवता' 'बृहस्पतिर्देवता' 'इन्द्रो देवता' 'वरुणो देवता' इत्येषां लिङ्गोक्ता ।

(२१) 'मूर्धासि' 'ध्रुवासि' 'धर्त्र्यसि' 'आयुषे त्वा' 'वर्चसे त्वा' 'कृष्यै त्वा' 'क्षेमाय त्वा' (२२) 'यन्त्री राट्' 'यन्त्र्यसि' 'ध्रुवासि' 'इषे त्वा' 'ऊर्जे त्वा' 'रय्यै त्वा' 'पोषाय त्वा' इत्येषां प्राणः ।

(२३) 'आशुस्त्रिवृत्' 'भान्तः पञ्चदशः' 'व्योमा सप्तदशः' 'धरुण एकविꣳशः' 'प्रतूर्तिरष्टादशः' 'तपो नवदशः' 'अभीवर्तः सविꣳशः' 'वर्चो द्वाविꣳशः' 'सम्भरणस्त्रयोविꣳशः' 'योनिश्चतुर्विꣳशः' 'गर्भाः पञ्चविꣳशः' 'ओजस्त्रिणवः' 'क्रतुरेकत्रिꣳशः' 'प्रतिष्ठा त्रयस्त्रिꣳशः' 'ब्रध्नस्य विष्टपम्' 'नाकः षट्त्रिꣳशः' 'विवर्तोऽष्टाचत्वारिꣳशः' 'धर्त्रश्चतुष्टोमः' (२४) 'अग्नेर्भागः' 'इन्द्रस्य भागः' 'नृचक्षसाम्भागः' 'मित्रस्य भागः' (२५) 'वसूनाम्भागः' 'आदित्यानाम्भागः' 'अदित्यै भागः' 'देवस्य सवितुः' (२६) 'यवानाम्भागः' 'ऋभूणाम्भागः' इत्येषां लिङ्गोक्ता ।

(२७) 'सहश्च सहस्यश्च' इत्यस्य ऋतवः ।

(२८) 'एकयास्तुवत' 'तिसृभिरस्तुवत' 'पञ्चभिरस्तुवत' 'सप्तभिरस्तुवत' (२९) 'नवभिरस्तुवत' 'एकादशभिरस्तुवत' 'त्रयोदशभिरस्तुवत' 'पञ्चदशभिरस्तुवत' 'सप्तदशभिरस्तुवत' (३०) 'नवदशभिरस्तुवत' 'एकविꣳशत्यास्तुवत' 'त्रयोविꣳशत्यास्तुवत' 'पञ्चविꣳशत्यास्तुवत' 'सप्तविꣳशत्यास्तुवत' (३१) 'नवविꣳशत्यास्तुवत' 'एकत्रिꣳशत्यास्तुवत' 'त्रयस्त्रिꣳशतास्तुवत' इत्येषां लिङ्गोक्ता ॥

छन्दः (१) 'ध्रुवक्षितिर्ध्रुवयोनिः' इत्यस्य विराट्, (२) 'कुलायिनी घृतवती' (३) 'स्वैर्दक्षैः' (४) 'पृथिव्याः पुरीषम्' (५) 'अदित्यास्त्वा' इत्येषां त्रिष्टुप्, पञ्चस्वप्यन्ते 'अश्विनाध्वर्यू' इति यजुः, (११) 'इन्द्राग्नी अव्यथमानाम्' (२१) 'मूर्धासि' इत्यनयोरनुष्टुप्, (२२) 'यन्त्री राट्' इत्यस्य परोष्णिक् ॥

॥ हरिःॐ ॥

॥१॥ ध्रुवक्क्षितिर्द्ध्रुवयोनिर्द्ध्रुवासि द्ध्रुवँय्योनिमासीद साधुया ।
उक्ख्यस्य केतुम्प्रथमञ्जुषाणाश्श्विनाद्ध्वर्य्यू सादयतामिह त्त्वा ॥१॥

कुलायिनी घृतवती पुरन्धिः स्योने सीद सदने पृथिव्याः । अभि त्त्वा रुद्द्रा व्वसवो गृणन्त्विमा ब्ब्रह्म पीपिहि सौभगायाश्श्विनाद्ध्वर्य्यू सादयतामिह त्त्वा ॥२॥

स्वैर्द्दक्क्षैर्द्दक्क्षपितेह सीद देवानाꣳ सुम्म्ने बृहते रणाय । पितेवैधि सूनवऽआ सुशेवा स्वावेशा तन्न्वा सँव्विशस्वाश्श्विनाद्ध्वर्य्यू सादयतामिह त्त्वा ॥३॥

पृथिव्याः पुरीषमस्यप्प्सो नाम तान्त्वा व्विश्श्वेऽअभिगृणन्तु देवाः । स्तोमपृष्ट्ठा घृतवतीह सीद प्प्रजावदस्म्मे द्रविणायजस्वाश्श्विनाद्ध्वर्य्यू सादयतामिह त्त्वा ॥४॥

अदित्त्यास्त्त्वा पृष्ट्ठे सादयाम्म्यन्तरिक्क्षस्य धर्त्त्रीँव्विष्ट्टम्भनीन्दिशामधिपत्नीम्भुवनानाम् । ऊर्म्मिर्द्द्रप्प्सोऽअपामसि व्विश्श्वकर्म्मा तऽऋषिरश्श्विनाद्ध्वर्य्यू सादयतामिह त्त्वा ॥५॥

शुक्क्रश्च्च शुचिश्च्च ग्ग्रैष्म्मावृतूऽअग्ग्नेरन्तःश्श्लेषोसि कल्प्पेतान्द्यावापृथिवी कल्प्पन्तामापऽओषधयः कल्प्पन्तामग्ग्नयः पृथङ्ग्मम ज्ज्यैष्ठ्याय सव्व्रताः । येऽअग्ग्नयः

समनसोन्तरा द्यावापृथिवीऽइमे । ग्रैष्म्मावृतूऽअभिकल्प्पमानाऽइन्द्रमिव देवाऽअभिसँविशन्तु तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवे सीदतम् ॥६॥

२॥ सजूर्ऋतुभिः सजूर्व्विधाभिः सजूर्द्देवैः सजूर्द्देवैर्व्वयोनाधैरग्नये त्वा वैश्श्वानरायाश्श्विनाद्ध्वर्य्यू सादयतामिह त्वा सजूर्ऋतुभिः सजूर्व्विधाभिः सजूर्व्वसुभिः सजूर्द्देवैर्व्वयोनाधैरग्नये त्वा वैश्श्वानरायाश्श्विनाद्ध्वर्य्यू सादयतामिह त्वा सजूर्ऋतुभिः सजूर्व्विधाभिः सजू रुद्रैः सजूर्द्देवैर्व्वयोनाधैरग्नये त्वा वैश्श्वानरायाश्श्विनाद्ध्वर्य्यू सादयतामिह त्वा सजूर्ऋतुभिः सजूर्व्विधाभिः सजूरादित्त्यैः सजूर्द्देवैर्व्वयोनाधैरग्नये त्वा वैश्श्वानरायाश्श्विनाद्ध्वर्य्यू सादयतामिह त्वा सजूर्ऋतुभिः सजूर्व्विधाभिः सजूर्व्विश्श्वैर्द्देवैः सजूर्द्देवैर्व्वयोनाधैरग्नये त्वा वैश्श्वानरायाश्श्विनाद्ध्वर्य्यू सादयतामिह त्वा ॥७॥

प्राणम्मे पाह्यपानम्मे पाहि व्यानम्मे पाहि चक्क्षुर्म्मऽउर्व्या विभाहि श्श्रोत्रम्मे श्श्लोकय । अपः पिन्न्वौषधीर्ज्जिन्व द्विपादव चतुष्प्पात्पाहि दिवो वृष्ट्टिमेरय ॥८॥

३॥ मूर्द्धा वयः प्प्रजापतिश्च्छन्दः क्क्षत्त्रँवयो मयन्दञ्छन्दो विष्टम्भो वयोधिपतिश्च्छन्दो विश्श्वकर्म्मा वयः परमेष्ठी च्छन्दो बस्तो वयो विवलञ्छन्दो वृष्णिर्व्वयो विशालञ्छन्दः पुरुषो वयस्तन्द्रञ्छन्दो व्याघ्रो वयोनाधृष्टञ्छन्दः सिꣳहो वयश्च्छदिश्च्छन्दः पष्ठवाड्वयो बृहती च्छन्दऽउक्क्षा वयः ककुप्प्छन्दऽऋषभो वयः सतोबृहती च्छन्दोनड्वान्वयः ॥९॥

अनड्वान्वयः पङ्क्तिश्च्छन्दो धेनुर्व्वयो जगती च्छन्दस्त्र्यविर्व्वयस्त्रिष्टुप्प्छन्दो दित्यवाड्वयो विराड्छन्दः पञ्चाविर्व्वयो गायत्री च्छन्दस्त्रिवत्सो वयऽउष्णिक्छन्दस्तुर्य्यवाड्वयोनुष्टुप्प्छन्दो लोकन्ताऽइन्द्रम् ॥१०॥

गलितमन्त्राः —

लोकम्पृण च्छिद्रम्पृणाथो सीद ध्रुवा त्वम् ।
इन्द्राग्नी त्वा बृहस्प्पतिरस्मिन्न्योनावसीषदन् ॥
ताऽअस्य सूददोहसः सोमꣳ श्रीणन्ति पृश्नयः ।
जन्मन्देवानाँविशस्त्रिष्ष्वा रोचने दिवः ॥
इन्द्रँविश्श्वाऽअवीवृधन्त्समुद्रव्यचसङ्गिरः ।
रथीतमꣳ रथीनाँवाजानाꣳ सत्त्पतिम्पतिम् ॥

४॥ इन्द्राग्नीऽअव्व्यथमानामिष्टकान्दृꣳहतँयुवम् ।
पृष्ठेन द्यावापृथिवीऽअन्तरिक्क्षञ्च विबाधसे ॥११॥

व्विश्श्वकर्म्मा त्त्वा सादयत्त्वन्तरिक्षस्य पृष्ठे व्व्यचस्वतीम्प्रथस्वतीमन्तरिक्षँय्यच्छान्तरिक्षन्दृꣳहान्तरिक्षम्मा हिꣳसीः । व्विश्श्वस्मै प्प्राणायापानाय व्व्यानायोदानाय प्प्रतिष्ठायै चरित्राय । व्वायुष्ट्वाभिपातु मह्या स्वस्त्या च्छर्दिषा शन्तमेन तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद ॥१२॥

राज्ञ्यसि प्प्राची दिग्ग्विराडसि दक्षिणा दिक्क्सम्म्राडसि प्प्रतीची दिक्क्स्वराडस्युदीची दिगधिपत्न्यसि बृहती दिक् ॥१३॥

व्विश्श्वकर्म्मा त्त्वा सादयत्त्वन्तरिक्षस्य पृष्ठे ज्ज्योतिष्मतीम् । व्विश्श्वस्मै प्प्राणायापानाय व्व्यानाय व्विश्श्वञ्ज्योतिर्य्यच्छ । व्वायुष्टेधिपतिस्तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद ॥१४॥

नभश्श्च नभस्यश्श्च व्वार्षिकावृतूऽअग्ग्नेरन्तःश्श्लेषोसि कल्प्पेतान्द्यावापृथिवी कल्प्पन्तामा ॥६॥
पऽओषधयः कल्प्पन्तामग्ग्नयः पृथङ्म्मम ज्ज्यैष्ठ्याय सव्व्रताः । येऽअग्ग्नयः समनसोन्तरा द्यावापृथिवीऽइमे । व्वार्षिकावृतूऽअभिकल्प्पमानाऽइन्द्रमिव देवाऽअभिसँव्विशन्तु तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवे सीदतम् ॥१५॥

इषश्श्चोर्ज्जश्श्च शारदावृतूऽअग्ग्नेरन्तःश्श्लेषोसि कल्प्पेतान्द्यावापृथिवी कल्प्पन्तामापऽओषधयः कल्प्पन्तामग्ग्नयः पृथङ्म्मम ज्ज्यैष्ठ्याय सव्व्रताः । येऽअग्ग्नयः समनसोन्तरा ॥७
द्यावापृथिवीऽइमे । शारदावृतूऽअभिकल्प्पमानाऽइन्द्रमिव देवाऽअभिसँव्विशन्तु तय देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवे सीदतम् ॥१६॥

॥५॥ आयुर्म्मे पाहि प्प्राणम्मे पाह्यपानम्मे पाहि व्व्यानम्मे पाहि चक्षुर्म्मे पाहि श्श्रोत्रम्मे पाहि व्वाचम्मे पिन्व मनो मे जिन्वात्मानम्मे पाहि ज्ज्योतिर्म्मे यच्छ ॥१७॥

मा च्छन्दः प्प्रमा च्छन्दः प्प्रतिमा च्छन्दोऽअस्त्रीवयश्च्छन्दः पङ्क्तिश्च्छन्दऽउष्णिक्छन्दो बृहती च्छन्दोनुष्टुप्प्छन्दो व्विराट्छन्दो गायत्री च्छन्दस्त्रिष्टुप्प्छन्दो जगती च्छन्दः पृथिवी च्छन्दः ॥१८॥

पृथिवी च्छन्दोन्तरिक्षञ्छन्दो द्यौश्च्छन्दः समाश्च्छन्दो नक्षत्राणि च्छन्दो व्वाक्छन्दो मनश्च्छन्दः कृषिश्च्छन्दो हिरण्ण्यञ्छन्दो गौश्च्छन्दोजा च्छन्दोश्श्वश्च्छन्दः ॥१९॥

अग्ग्निर्द्देवता व्वातो देवता सूर्य्यो देवता चन्द्रमा देवता व्वसवो देवता रुद्द्रा देवतादित्त्य देवता मरुतो देवता व्विश्श्वे देवा देवता बृहस्प्पतिर्द्देवतेन्द्रो देवता व्वरुणो देवता ॥२०॥

मूर्द्धासि राड्ध्रुवासि धरुणा धर्त्र्यसि धरणी ।
आयुषे त्त्वा व्वर्चसे त्त्वा कृष्ष्यै त्त्वा क्क्षेमाय त्त्वा ॥२१॥

यन्त्री राड्यन्त्र्यसि यमनी ध्रुवासि धरित्री ।
इषे त्वोर्ज्जे त्वा रय्यै त्वा पोषाय त्वा लोकन्ताऽइन्द्रम् ॥२२॥

गलितमन्त्राः —

लोकम्पृण च्छिद्रम्पृणाथो सीद ध्रुवा त्वम् ।
इन्द्राग्नी त्वा बृहस्पतिरस्मिन्योनावसीषदन् ॥
ताऽअस्य सूददोहसः सोमꣳ श्रीणन्ति पृश्नयः ।
जन्मन्देवानाँव्विशस्त्रिष्वा रोचने दिवः ॥
इन्द्रँव्विश्वाऽअवीवृधन्त्समुद्रव्यचसङ्गिरः ।
रथीतमꣳ रथीनाँव्वाजानाꣳ सत्त्पतिम्पतिम् ॥

॥६॥ आशुस्त्रिवृद्भान्तः पञ्चदशो व्योमा सप्तदशो धरुणऽएकविꣳशः प्प्रतूर्त्तिरष्टादशस्तपो नवदशोभीवर्त्तः सविꣳशो वर्च्चो द्वाविꣳशः सम्भरणस्त्रयोविꣳशो योनिश्चतुर्व्विꣳशो गर्ब्भाः पञ्चविꣳशऽओजस्त्रिणवः क्रतुरेकत्रिꣳशः प्प्रतिष्ठा त्रयस्त्रिꣳशो ब्रध्नस्य विष्टपञ्चतुस्त्रिꣳशो नाकः षट्त्रिꣳशो विवर्त्तोष्टाचत्त्वारिꣳशो धर्त्रञ्चतुष्टोमः ॥२३॥

॥७॥ अग्नेर्ब्भागोसि दीक्षायाऽआधिपत्त्यम्ब्रह्म स्पृतन्त्रिवृत्स्तोमऽइन्द्रस्य भागोसि विष्णोराधिपत्त्यङ्क्षत्रꣳ स्पृतम्पञ्चदश स्तोमो नृचक्षसाम्भागोसि धातुराधिपत्त्यञ्जनित्रꣳ स्पृतꣳ सप्तदश स्तोमो मित्रस्य भागोसि वरुणस्याधिपत्त्यन्दिवो वृष्टिर्व्वात स्पृतऽएकविꣳश स्तोमो वसूनाम्भागः ॥२४॥

वसूनाम्भागोसि रुद्राणामाधिपत्त्यञ्चतुष्पात्स्पृतञ्चतुर्व्विꣳश स्तोमऽआदित्यानाम्भागोसि मरुतामाधिपत्त्यङ्गर्ब्भा स्पृताः पञ्चविꣳश स्तोमोदित्त्यै भागोसि पूष्णऽआधिपत्त्यमोज स्पृतन्त्रिणव स्तोमो देवस्य सवितुर्ब्भागोसि बृहस्पतेराधिपत्त्यꣳ समीचीर्द्दिश स्पृताश्चतुष्टोम स्तोमो यवानाम्भागः ॥२५॥

यवानाम्भागोस्ययवानामाधिपत्त्यम्प्रजा स्पृताश्चतुश्चत्त्वारिꣳश स्तोमऽऋभूणाम्भागोसि विश्वेषान्देवानामाधिपत्त्यम्भूतꣳ स्पृतन्त्रयस्त्रिꣳश स्तोमः सहश्च ॥२६॥

सहश्च सहस्यश्च हैमन्तिकावृतूऽअग्नेरन्तःश्लेषोसि कल्प्पेतान्द्यावापृथिवी कल्प्पन्तामापऽओषधयः कल्प्पन्तामग्नयः पृथङ्मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः । येऽअग्नयः समनसोन्तरा द्यावापृथिवीऽइमे । हैमन्तिकावृतूऽअभिकल्प्पमानाऽइन्द्रमिव देवाऽअभिसँव्विशन्तु तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवे सीदतम् ॥२७॥

॥८॥ एकयास्तुवत प्प्रजाऽअधीयन्त प्प्रजापतिरधिपतिरासीत्तिसृभिरस्तुवत ब्रह्मासृज्ज्यत ब्रह्मणस्प्पतिरधिपतिरासीत्त्पञ्चभिरस्तुवत भूतान्न्यसृज्ज्यन्त भूतानाम्प्पतिरधिपतिरासीत्त्सप्तभिरस्तुवत सप्प्तऽऋषयोसृज्ज्यन्त धाताधिपतिरासीन्नवभिरस्तुवत ॥२८॥

नवभिरस्तुवत पितरोसृज्ज्यन्तादितिरधिपत्न्न्यासीदेकादशभिरस्तुवतऽऋतवोसृज्ज्यन्तार्त्तवाऽअधिपतयऽआसँस्त्रयोदशभिरस्तुवत मासाऽअसृज्ज्यन्त सँव्वत्त्सरोधिपतिरासीत्त्पञ्चदशभिरस्तुवत क्क्षत्रमसृज्ज्यतेन्द्रोधिपतिरासीत्त्सप्तदशभिरस्तुवत ग्ग्राम्म्याः पशवोसृज्ज्यन्त बृहस्प्पतिरधिपतिरासीन्नवदशभिरस्तुवत ॥२९॥

नवदशभिरस्तुवत शूद्द्रार्य्यावसृज्ज्येतामहोरात्रेऽअधिपत्न्नीऽआस्तामेकविꣳशत्यास्तुवतैकशफाः पशवोसृज्ज्यन्त व्वरुणोधिपतिरासीत्त्रयोविꣳशत्यास्तुवत क्क्षुद्द्राः पशवोसृज्ज्यन्त पूषाधिपतिरासीत्त्पञ्चविꣳशत्यास्तुवतारण्ण्याः पशवोसृज्ज्यन्त व्वायुरधिपतिरासीत्त्सप्तविꣳशत्यास्तुवत द्द्यावापृथिवी व्व्यैताँव्वसवो रुद्द्राऽआदित्त्याऽअनुव्व्यायँस्तऽएवाधिपतयऽआसन्नवविꣳशत्यास्तुवत ॥३०॥

नवविꣳशत्यास्तुवत व्वनस्प्पतयोसृज्ज्यन्त सोमोधिपतिरासीदेकत्रिꣳशतास्तुवत प्प्रजाऽअसृज्ज्यन्त यवाश्श्चायवाश्श्चाधिपतयऽआसँस्त्रयस्त्रिꣳशतास्तुवत भूतान्न्यशाम्म्यन्प्प्रजापतिः परमेष्ठ्ठ्यधिपतिरासील्लोकन्ताऽइन्द्रम् ॥३१॥

गलितमन्त्राः —

लोकम्पृण च्छिद्द्रम्पृणाथो सीद ध्रुवा त्त्वम् ।
इन्द्राग्ग्नी त्त्वा बृहस्प्पतिरस्म्मिन्न्योनावसीषदन् ॥
ताऽअस्य सूददोहसः सोमꣳ श्रीणन्ति पृश्नयः ।
जन्मन्देवानाँव्विशस्त्रिष्ष्वा रोचने दिवः ॥
इन्द्रँव्विश्श्वाऽअवीवृधन्त्समुद्द्रव्व्यचसङ्गिरः ।
रथीतमꣳ रथीनाँव्वाजानाꣳ सत्त्पतिम्पतिम् ॥

॥ इति चतुर्दशोऽध्यायः ॥

अथ पञ्चदशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'अग्ने जातान्' इत्यारभ्य (६५) 'सहस्रस्य प्रमा' इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिः साध्याः परमेष्ठी च ऋषयः ।

विशेषतश्च—

(२१) 'अयमग्निः' इत्यस्य विरूपः, (२४) 'अबोध्यग्निः' इत्यस्य बुधगविष्ठिरौ, (२७) 'जनस्य गोपाः' इत्यस्य

सुतम्भरः, (२९) 'सखायः सम्' इत्यस्येषः, (३०) 'सꣳसमिद्युवसे' इत्यस्य संवननः, (३१) 'त्वाश्चित्रश्रवस्तमः' इत्यस्य प्रस्कण्वः. (३२) 'एना वः' इत्यस्य वसिष्ठः. (३५) 'अग्ने वाजस्य' इत्यस्य गोतमः, (३८) 'भद्रो नः' इत्यस्य सौभरिः. (४१) 'अग्निन्तम्' इत्यस्य कुमारवृषौ. (४८) 'अग्ने त्वम्' इत्यादित्रयाणां क्रमेण बन्धुः सुबन्धुः श्रुतबन्धुः, (६२) 'प्रोथदश्वः' इत्यस्य वसिष्ठः ॥

देवता (१) 'अग्ने जातान्' (२) 'सहसा जातान्' इत्यनयोरग्निः ।

(३) 'षोडशी स्तोमः' 'चतुश्चत्वारिꣳशः' इत्यनयोर्लिङ्गोक्ता. 'अग्नेः पुरीषम्' इत्यस्येष्टका ।

(४-५) 'एवश्छन्दः' इत्यादिछन्दोऽन्तानाञ्चत्वारिंशन्मन्त्राणाम् , (६) 'रश्मिना सत्याय' 'प्रेतिना धर्मणा' 'अन्वित्या दिवा' 'सन्धिनान्तरिक्षेण' 'प्रतिधिना पृथिव्या' 'विष्टम्भेन वृष्ट्या' 'प्रवयाह्ना' 'अनुया रात्र्या' 'उशिजा वसुभ्यः' 'प्रकेतेनादित्येभ्यः' (७) 'तन्तुना रायस्पोषेण' 'सꣳसर्पेण श्रुताय' 'ऐडेनौषधीभिः' 'उत्तमेन तनूभिः' 'वयोधसाधीतेन' 'अभिजिता तेजसा' (८) 'प्रतिपदसि' 'अनुपदसि' 'सम्पदसि' 'तेजोसि' (९) 'त्रिवृदसि' 'प्रवृदसि' 'विवृदसि' 'सवृदसि' 'आक्रमोसि' 'सङ्क्रमोसि' 'उत्क्रमोसि' 'उत्क्रान्तिरसि' 'अधिपतिनोर्जा' (१०) 'राज्ञ्यसि' (११) 'विराडसि' (१२) 'सम्राडसि' (१३) 'स्वराडसि' (१४) 'अधिपत्न्यसि' (१५) 'अयम्पुरः' (१६) 'अयन्दक्षिणा' (१७) 'अयम्पश्चात्' (१८) 'अयमुत्तरात्' (१९) 'अयमुपरि' इत्येषाञ्च लिङ्गोक्ता ।

(२०) 'अग्निर्मूर्धा दिवः' (२१) 'अयमग्निः' (२२) 'त्वामग्ने' (२३) 'भुवो यज्ञस्य' (२४) 'अबोध्यग्निः' (२५) 'अवोचाम कवये' (२६) 'अयमिह' (२७) 'जनस्य गोपाः' (२८) 'त्वामग्ने' (२९) 'सखायः सम्' (३०) 'सꣳसमिद्युवसे' (३१) 'त्वाश्चित्रश्रवस्तमः' (३२) 'एना वः' (३३) 'विश्वस्य दूतम्' (३४) 'स दुद्रवत्' (३५) 'अग्ने वाजस्य' (३६) 'स इधानः' (३७) 'क्षपो राजन्' (३८) 'भद्रो नः' (३९) 'भद्रा उत' (४०) 'येना समत्सु' (४१) 'अग्निन्तम्' (४२) 'सो अग्निः' (४३) 'उभे सुश्चन्द्र' (४४) 'अग्ने तम्' (४५) 'अधा हि' (४६) 'एभिर्नः' (४७) 'अग्निꣳ होतारम्' (४८) 'अग्ने त्वम्' 'वसुरग्निः' 'तन्त्वा' (४९) 'येन ऋषयः' (५०) 'तम्पत्नीभिः' (५१) 'आ वाचः' (५२) 'अयमग्निः' (५३) 'सम्प्रच्यवध्वम्' (५४) 'उद्बुध्यस्वाग्ने' (५५) 'येन वहसि' (५६) 'अयन्ते' इत्येषामग्निः ।

(५७) 'तपश्च तपस्यश्च' इत्यस्य ऋतवः ।

(५८) 'परमेष्ठी त्वा' इत्यस्य सूर्यः ।

(६२) 'प्रोथदश्वः' इत्यस्याग्निः ।

(६३) 'आयोष्ट्वा' (६४) 'परमेष्ठी त्वा' इत्यनयोः स्वयमातृण्णा ।

(६५) 'सहस्रस्य प्रमा' 'सहस्रस्य प्रतिमा' 'सहस्रस्योन्मा' 'साहस्रोसि 'सहस्राय त्वा' इत्येषामग्निः ॥

छन्दः (१) 'अग्ने जातान्' (२) 'सहसा जातान्' (३) 'अग्नेः पुरीषम्' इत्येषां त्रिष्टुप् , (२०) 'अग्निर्मूर्धा' (२१) 'अयमग्निः' (२२) 'त्वामग्ने' इत्येषां गायत्री; (२३) 'भुवो यज्ञस्य' (२४) 'अबोध्यग्निः' (२५) 'अवोचाम कवये' इत्येषां त्रिष्टुप् , (२६) 'अयमिह' (२७) 'जनस्य गोपाः' (२८) 'त्वामग्ने' इत्येषां जगती, (२९) 'सखायः सम्' (३०) 'सꣳसमिद्युवसे' (३१) 'त्वाश्चित्रश्रवस्तमः' इत्येषामनुष्टुप् , (३२) 'एना वः' (३३) 'विश्वस्य दूतम्' (३४) 'स दुद्रवन्' इत्येषां बार्हतः प्रगाथः, (३५) 'अग्ने वाजस्य' (३६) 'स इधानः' (३७) 'क्षपो राजन्' इत्येषामुष्णिक् , (३८) 'भद्रो नः' (३९) 'भद्रा उत' (४०) 'येना समत्सु' इत्येषां काकुभः प्रगाथः, (४१) 'अग्निन्तम्' (४२) 'सो अग्निः' (४३) 'उभे सुश्चन्द्र' इत्येषां पङ्क्तिः, (४४) 'अग्ने तमद्य' (४२) 'अधा ह्यग्ने' (४६) 'एभिर्नः' इत्येषां पदपङ्क्तिः, (४७) 'अग्निꣳ होतारम्' इत्यस्यातिच्छन्दाः, (४८) 'अग्ने त्वम्' 'वसुरग्निः' 'तन्त्वा' इत्येषां द्विपदा विराट् , (४९) 'येन ऋषयः' इत्यारभ्य (५४) 'उद्बुध्यस्व' इत्यन्तानां त्रिष्टुप् , (५५) 'येन वहसि' (५६) 'अयन्ते' इत्यनयोरनुष्टुप् , (६२) 'प्रोथदश्वः' इत्यस्य त्रिष्टुप् ॥

॥ हरिः ॐ ॥

॥१॥ अग्ने॑ जा॒तान्प्रणु॑दा नः स॒पत्ना॒न्प्रत्यजा॑तान्नुद जातवेदः ।
अधि॑ नो ब्ब्रूहि सु॒मना॒ऽअहे॑डँस्तव॑ स्याम॒ शर्म्मँ॑स्त्रि॒वरू॑थऽउ॒द्भौ ॥१॥

सह॑सा जा॒तान्प्रणु॑दा नः स॒पत्ना॒न्प्रत्यजा॑ताञ्जातवेदो नुदस्व ।
अधि॑ नो ब्ब्रूहि सुमन॒स्यमा॑नो व्व॒यꣳ स्या॑म॒ प्प्रणु॑दा नः स॒पत्ना॑न् ॥२॥

षो॒ड॒शी स्तोम॒ऽओजो॒ द्रवि॑णञ्चतु॒श्चत्त्वारि॒ꣳश स्तोमो॒ व्वर्च्चो॒ द्रवि॑णम् । अ॒ग्नेः पुरी॑षम॒स्यप्प्सो॒ नाम॒ तान्त्वा॒ व्विश्श्वे॑ऽअ॒भिगृ॑णन्तु दे॒वाः । स्तोम॑पृष्ठा घृ॒तव॑तीह सी॑द प्प्र॒जाव॑द॒स्म्मे द्रवि॒णाय॑जस्व ॥३॥

एव॒श्च्छन्दो॒ व्वरि॑व॒श्च्छन्दः॑ श॒म्भूश्च्छन्दः॑ परि॒भूश्च्छन्द॑ऽआ॒च्छच्छन्दो॒ मन॒श्च्छन्दो॒ व्व्यच॒श्च्छन्दः॒ सिन्धु॒श्च्छन्दः॑ समु॒द्रश्च्छन्दः॑ सरि॒रञ्छन्दः॑ क॒कुप्प्छन्द॑स्त्रिक॒कुप्प्छन्दः॑ का॒व्यञ्छन्दो॑ऽअङ्कु॒पञ्छन्दो॒क्षर॑पङ्क्ति॒श्च्छन्दः॑ प॒दप॑ङ्क्ति॒श्च्छन्दो॑ व्विष्टा॒रप॑ङ्क्ति॒श्च्छन्दः॑ क्षु॒रो ब्भ्रज॒श्च्छन्द॑ऽआ॒च्छच्छन्दः॑ प्प्र॒च्छच्छन्दः॑ ॥४॥

आ॒च्छच्छन्दः॑ प्प्र॒च्छच्छन्दः॑ सँ॒य्यच्छन्दो॑ व्वि॒यच्छन्दो॑ बृ॒हच्छन्दो॑ रथन्त॒रञ्छन्दो॑ निका॒यश्च्छन्दो॑ व्विव॒धश्च्छन्दो॒ गिर॒श्च्छन्दो॒ ब्भ्रज॒श्च्छन्दः॑ स॒ꣳस्तुप्प्छन्दो॑नु॒ष्टुप्प्छन्द॒ऽएव॒श्च्छन्दो॒ व्वरि॑व॒श्च्छन्दो॒ व्वय॒श्च्छन्दो॑ व्वय॒स्कृच्छन्दो॒ व्विष्प॑र्द्धा॒श्च्छन्दो॑ व्विशा॒लञ्छन्द॒श्च्छ॒दिश्च्छन्दो॑ दूरोह॒णञ्छन्द॑स्त॒न्द्रञ्छन्दो॑ऽअङ्का॒ङ्कञ्छन्दः॑ ॥५॥

॥२॥ र॒श्म्मिना॑ स॒त्त्याय॑ स॒त्त्यञ्जि॑न्व॒ प्प्रेति॑ना ध॒र्म्मणा॒ धर्म्म॑ञ्जिन्वा॒न्वित्त्या दि॒वा दिव॑ञ्जिन्व स॒न्धिना॒न्तरि॑क्षेणा॒न्तरि॑क्षञ्जिन्व प्प्रति॒धिना॑ पृथि॒व्व्या पृ॑थि॒वीञ्जि॑न्व व्विष्ट्ट॒म्भेन॒ व्वृष्ट्ट्या॒ व्वृष्टि॑ञ्जिन्व प्प्र॒वयाह्ना॒हर्ज्जि॑न्वानु॒या रात्र्या॒ रात्री॑ञ्जिन्वो॒शिजा॒ व्वसु॑ब्भ्यो॒ व्वसू॑ञ्जिन्व प्प्रकेते॑नादि॒त्त्येब्भ्यं॑ऽआदि॒त्त्याञ्जि॑न्व॒ तन्तु॑ना रा॒यः ॥६॥

तन्तु॑ना रा॒यस्प्पोषे॑ण रा॒यस्प्पोष॑ञ्जिन्व स॒ꣳस॒र्प्पेण॑ श्श्रु॒ताय॑ श्श्रु॒तञ्जि॑न्वै॒डेनौष॑धीभि॒रोष॑धीर्ज्जिन्वोत्त॒मेन॑ त॒नूभि॑स्त॒नूर्ज्जि॑न्व व्वयो॒धसाधी॑ते॒नाधी॑तञ्जिन्वाभि॒जिता॒ तेज॑सा॒ तेजो॑ जिन्व ॥७॥

प्र॒ति॒पद॑सि प्प्रति॒पदे॑ त्त्वानु॒पद॑स्यनु॒पदे॑ त्त्वा स॒म्पद॑सि स॒म्पदे॑ त्त्वा॒ तेजो॑सि॒ तेज॑से त्त्वा त्रि॒वृद॑सि ॥८॥

त्रि॒वृद॑सि त्रि॒वृते॑ त्त्वा प्प्र॒वृद॑सि प्प्र॒वृते॑ त्त्वा व्वि॒वृद॑सि व्वि॒वृते॑ त्त्वा स॒वृद॑सि स॒वृते॑ त्त्वाक्क्र॒मो॑स्याक्क्र॒माय॑ त्त्वा सङ्क्र॒मो॑सि सङ्क्र॒माय॑ त्त्वोत्क्र॒मो॑स्युत्क्र॒माय॒ त्त्वोत्क्रा॑न्तिर॒स्युत्क्रा॑न्त्यै त्त्वाधि॑पतिनो॒र्ज्जोर्ज्ज॑ञ्जिन्व ॥९॥

॥३॥ राज्ञ्य॑सि॒ प्प्राची॒ दि॒ग्ग्वस॑वस्त्ते दे॒वाऽअधि॑पतयो॒ग्ग्निर्हे॑ती॒नाम्प्र॑तिध॒र्त्ता त्रि॒वृत्त्वा॒ स्त्तोम॑÷ पृथि॒व्याꣳ श्र॑यत्त्वाज्ज्य॑मु॒क्क्थम॑व्य॑थायै स्त्तभ्नातु रथन्त॒रꣳ साम॒ प्प्रति॑ष्ठ्ठि॒त्त्याऽअ॒न्तरि॑क्क्ष॒ऽऋष॑यस्त्त्वा प्प्रथम॒जा दे॒वेषु॑ दि॒वो मात्र॑या वरि॒म्म्णा प्प्रथ॑न्तु वि॒धर्त्ता चा॒यमधि॑पतिश्च॒ ते त्त्वा॒ सर्व्वे॑ सँव्विदा॒ना नाक॑स्य पृ॒ष्ठ्ठे स्व॒ग्ग्र्गे लो॒के यज॑मानञ्च सादयन्तु ॥१०॥

व्वि॒राड॑सि॒ दक्क्षि॑णा॒ दि॒ग्रु॒द्द्रास्त्ते॑ दे॒वाऽअधि॑पतय॒ऽइन्द्रो॑ हेती॒नाम्प्र॑तिध॒र्त्ता प॑ञ्चद॒शस्त्त्वा॒ स्त्तोम॑÷ पृथि॒व्याꣳ श्र॑यतु॒ प्प्रऽउ॑गमु॒क्क्थम॑व्य॑थायै स्त्तभ्नातु बृ॒हत्त्साम॒ प्प्रति॑ष्ठ्ठि॒त्त्याऽअ॒न्तरि॑क्क्ष॒ऽऋष॑यस्त्त्वा प्प्रथम॒जा दे॒वेषु॑ दि॒वो मात्र॑या वरि॒म्म्णा प्प्रथ॑न्तु वि॒धर्त्ता चा॒यमधि॑पतिश्च॒ ते त्त्वा॒ सर्व्वे॑ सँव्विदा॒ना नाक॑स्य पृ॒ष्ठ्ठे स्व॒ग्ग्र्गे लो॒के यज॑मानञ्च सादयन्तु ॥११॥

स॒म्म्राड॑सि॒ प्प्रती॒ची॒ दि॒गा॑दि॒त्त्यास्त्ते॑ दे॒वाऽअधि॑पतयो॒ वरु॑णो हेती॒नाम्प्र॑तिध॒र्त्ता स॑प्तद॒शस्त्त्वा॒ स्त्तोम॑÷ पृथि॒व्याꣳ श्र॑यतु मरुत्त्वती॒यमु॒क्क्थम॑व्य॑थायै स्त्तभ्नातु व्वैरू॒पꣳ साम॒ प्प्रति॑ष्ठ्ठि॒त्त्याऽअ॒न्तरि॑क्क्ष॒ऽऋष॑यस्त्त्वा प्प्रथम॒जा दे॒वेषु॑ दि॒वो मात्र॑या वरि॒म्म्णा प्प्रथ॑न्तु वि॒धर्त्ता चा॒यमधि॑पतिश्च॒ ते त्त्वा॒ सर्व्वे॑ सँव्विदा॒ना नाक॑स्य पृ॒ष्ठ्ठे स्व॒ग्ग्र्गे लो॒के यज॑मानञ्च सादयन्तु ॥१२॥

स्व॒राड॒स्युदी॑ची॒ दि॒ङ्म॒रुत॑स्त्ते दे॒वाऽअधि॑पतय॒ः सोमो॑ हेती॒नाम्प्र॑तिध॒र्त्तैक॑वि॒ꣳशस्त्त्वा॒ स्त्तोम॑÷ पृथि॒व्याꣳ श्र॑यतु॒ निष्क्के॑वल्यमु॒क्क्थम॑व्य॑थायै स्त्तभ्नातु व्वैरा॒जꣳ साम॒ प्प्रति॑ष्ठ्ठि॒त्त्याऽअ॒न्तरि॑क्क्ष॒ऽऋष॑यस्त्त्वा प्प्रथम॒जा दे॒वेषु॑ दि॒वो मात्र॑या वरि॒म्म्णा प्प्रथ॑न्तु वि॒धर्त्ता चा॒यमधि॑पतिश्च॒ ते त्त्वा॒ सर्व्वे॑ सँव्विदा॒ना नाक॑स्य पृ॒ष्ठ्ठे स्व॒ग्ग्र्गे लो॒के यज॑मानञ्च सादयन्तु ॥१३॥

अधि॑पत्न्यसि बृह॒ती दि॒ग्ग्विश्श्वे॑ ते दे॒वाऽअधि॑पतयो॒ बृह॒स्प्पति॑र्हेती॒नाम्प्र॑तिध॒र्त्ता त्रि॑णवत्र॒यस्त्रि॒ꣳशौ त्त्वा॒ स्त्तोमौ॑ पृथि॒व्याꣳ श्र॑यतां व्वैश्श्वदेवाग्निमारु॒तेऽउ॒क्क्थेऽअव्य॑थायै स्त्तभ्नीताꣳ शाक्क्वररैव॒ते साम॑नी॒ प्प्रति॑ष्ठ्ठि॒त्त्याऽअ॒न्तरि॑क्क्ष॒ऽऋष॑यस्त्त्वा प्प्रथम॒जा दे॒वेषु॑ दि॒वो मात्र॑या वरि॒म्म्णा प्प्रथ॑न्तु वि॒धर्त्ता चा॒यमधि॑पतिश्च॒ ते त्त्वा॒ सर्व्वे॑ सँव्विदा॒ना नाक॑स्य पृ॒ष्ठ्ठे स्व॒ग्ग्र्गे लो॒के यज॑मानञ्च सादयन्तु ॥१४॥

॥४॥ अ॒यम्पु॒रो हरि॑केश॒ः सूर्य्य॑रश्मि॒स्त्तस्य॑ रथगृ॒त्त्सश्च॒ रथौ॑जाश्च सेनानीग्ग्रा॒म॒ण्ण्यौ॑। पु॒ञ्जि॒क॒स्त्थ॒ला च॑ क्क्रतु॒स्त्थ॒ला चा॑प्प्स॒रसौ॑ द॒ङ्क्ष्ण॑व॑÷ प॒शवो॑ हे॒तिः पौ॑रुषे॒यो व॒धः

प्प्रहेतिस्तेब्भ्यो नमोऽअस्तु ते नोवन्तु ते नो मृडयन्तु ते यन्द्विष्म्मो यश्श्च नो द्वेष्टि तमेषाञ्जम्भे दद्ध्मः ॥१५॥

अयन्दक्क्षिणा व्विश्श्वकर्म्मा तस्य रथस्वनश्श्च रथेचित्रश्श्च सेनानीग्ग्रामण्ण्यौ । मेनका च सहजन्न्या चाप्प्सरसौ यातुधाना हेती रक्क्षाꣳसि प्प्रहेतिस्तेब्भ्यो नमोऽअस्तु ते नोवन्तु ते नो मृडयन्तु ते यन्द्विष्म्मो यश्श्च नो द्वेष्टि तमेषाञ्जम्भे दद्ध्मः ॥१६॥

अयम्पश्श्चाद्विश्श्वव्यचास्तस्य रथप्प्रोतश्श्चासमरथश्श्च सेनानीग्ग्रामण्ण्यौ । प्रम्म्लोचन्ती चानुम्म्लोचन्ती चाप्प्सरसौ व्याग्घ्रा हेतिः सर्प्पाः प्प्रहेतिस्तेब्भ्यो नमोऽअस्तु ते नोवन्तु ते नो मृडयन्तु ते यन्द्विष्म्मो यश्श्च नो द्वेष्टि तमेषाञ्जम्भे दद्ध्मः ॥१७॥

अयमुत्तरात्सँय्यद्द्वसुस्तस्य ताक्क्षर्य्यश्श्चारिष्टनेमिश्श्च सेनानीग्ग्रामण्ण्यौ । व्विश्श्वाची च घृताची चाप्प्सरसावापो हेतिर्व्वातः प्प्रहेतिस्तेब्भ्यो नमोऽअस्तु ते नोवन्तु ते नो मृडयन्तु ते यन्द्विष्म्मो यश्श्च नो द्वेष्टि तमेषाञ्जम्भे दद्ध्मः ॥१८॥

अयमुपर्य्यर्व्वाग्ग्वसुस्तस्य सेनजिच्च सुषेणश्श्च सेनानीग्ग्रामण्ण्यौ । उर्व्वशी च पूर्व्वचित्तिश्श्चाप्प्सरसाववस्फूर्जन्हेतिर्व्विद्युत्प्रहेतिस्तेब्भ्यो नमोऽअस्तु ते नोवन्तु ते नो मृडयन्तु ते यन्द्विष्म्मो यश्श्च नो द्वेष्टि तमेषाञ्जम्भे दद्ध्मः ॥१९॥

॥५॥ अग्ग्निर्म्मूर्द्धा दिवः ककुत्पतिः पृथिव्व्याऽअयम् । अपाꣳ रेताꣳसि जिन्न्वति ॥२०॥
अयमग्ग्निः सहस्रिणो व्वाजस्य शतिनस्प्पतिः । मूर्द्धा कवी रयीणाम् ॥२१॥
त्वामग्ग्ने पुष्क्करादद्ध्यथर्व्वा निरमन्थत । मूर्द्ध्नो व्विश्श्वस्य व्वाघतः ॥२२॥
भुवो यज्ज्ञस्य रजसश्श्च नेता यत्त्रा नियुद्भिः सचसे शिवाभिः ।
दिवि मूर्द्धानन्दधिषे स्वर्षाञ्जिह्वामग्ग्ने चकृषे हव्व्यवाहम् ॥२३॥
अबोद्ध्यग्ग्निः समिधा जनानाम्प्रति धेनुमिवायतीमुषासम् ।
यह्वाऽइव प्प्र वयामुज्जिहानाः प्प्र भानवः सिस्रते नाकमच्छ ॥२४॥
अवोचाम कवये मेद्ध्याय व्वचो व्वन्दारु व्वृषभाय व्वृष्ण्णे ।
गविष्ठिरो नमसा स्तोममग्ग्नौ दिवीव रुक्क्ममुरुव्व्यञ्चमश्श्रेत् ॥२५॥
अयमिह प्प्रथमो धायि धातृभिर्होता यजिष्ठोऽअद्ध्वरेष्ष्वीड्ड्यः ।
यमप्प्नवानो भृगवो व्विरुरुचुर्व्वनेषु चित्त्रँव्विब्भ्वँव्विशेविशे ॥२६॥
जनस्य गोपाऽअजनिष्ट जागृविरग्ग्निः सुदक्क्षः सुविताय नव्व्यसे ।
घृतप्प्रतीको बृहता दिविस्पृशा द्द्युमद्विभाति भरतेब्भ्यः शुचिः ॥२७॥

त्वाम॑ग्ग्ने॒ऽअङ्गि॑रसो॒ गुहा॑ हि॒तमन्न्व॑विन्दञ्छिश्श्र॒याणँ॒व्वने॑वने ।
स जा॑यसे म॒त्थ्यमा॑नः॒ सहो॑ म॒हत्त्वामा॑हुः॒ सह॑सस्पु॒त्रम॑ङ्गिरः ॥२८॥
सखा॑यः॒ सँ॑व्वः॑ स॒म्म्यञ्च॑मि॒षꣳ॒ स्तोम॑ञ्चा॒ग्ग्नये॑ ।
व्वर्षि॑ष्ठाय क्क्षिती॒नामू॒र्ज्जो नप्प्त्रे॒ सह॑स्वते ॥२९॥
सꣳस॒मिद्यु॑वसे वृष॒न्नग्ग्ने॒ व्विश्श्वा॑न्न्य॒र्य्यऽआ ।
इ॒डस्प॒दे समि॑द्ध्यसे॒ स नो॒ व्वसू॒न्न्याभ॑र ॥३०॥
त्वाञ्चि॒त्रश्श्र॑वस्तम॒ हव॑न्ते व्वि॒क्क्षु ज॒न्तव॑ः ।
शो॒चिष्के॑शम्पुरुप्प्रि॒याग्ग्ने॑ ह॒व्व्याय॒ वोढ॑वे ॥३१॥
ए॒ना वो॑ऽअ॒ग्ग्निन्नम॑सो॒र्ज्जो नपा॑त॒माहु॑वे ।
प्रि॒यञ्चेति॑ष्ठमर॒तिꣳ स्व॑द्ध्व॒रँव्विश्श्व॑स्य दू॒तम॒मृत॑म् ॥३२॥
व्विश्श्व॑स्य दू॒तम॒मृतँ॒व्विश्श्व॑स्य दू॒तम॒मृत॑म् ।
स यो॑जतेऽअरु॒षा व्वि॒श्श्वभो॑जसा॒ स दु॑द्द्रव॒त्स्वा॑हुतः ॥३३॥
स दु॑द्द्रव॒त्स्वा॑हुतः॒ स दु॑द्द्रव॒त्स्वा॑हुतः ।
सु॒ब्ब्रह्मा॑ य॒ज्ज्ञः सु॒शमी॒ व्वसू॑नान्दे॒वꣳ राधो॒ जना॑नाम् ॥३४॥
अग्ग्ने॒ व्वाज॑स्य॒ गोम॑त॒ऽईशा॑नः सहसो यहो । अ॒स्म्मे धे॑हि जातवेदो॒ महि॒ श्श्रव॑ः ॥३५॥
सऽइ॑धा॒नो व्वसु॑ष्क॒विर॒ग्ग्निरी॒डेन्न्यो॑ गि॒रा । रे॒वद॒स्म्मब्भ्य॑म्पुर्व्वणीक दीदिहि ॥३६॥
क्ष॒पो रा॑जन्नु॒त त्मनाग्ग्ने॒ व्वस्तो॑रु॒तोषस॑ः । स ति॑ग्ग्मजम्भ र॒क्क्षसो॑ द॒ह प्प्रति॑ ॥३७॥
भ॒द्द्रो नो॑ऽअ॒ग्ग्निराहु॑तो भ॒द्द्रा रा॒तिः सु॑भग भ॒द्द्रोऽअ॑द्ध्व॒रः । भ॒द्द्राऽउ॒त प्प्रश॑स्त्तयः ॥३८॥
भ॒द्द्राऽउ॒त प्प्रश॑स्त्तयो भ॒द्द्रम्मन॑ः कृणुष्ष्व वृत्र॒तूर्य्ये॑ । येना॑ स॒मत्त्सु॑ सा॒सह॑ः ॥३९॥
येना॑ स॒मत्त्सु॑ सा॒सहोव॑ स्त्थि॒रा त॑नुहि॒ भूरि॒ शर्द्ध॑ताम् । व्व॒नेमा॑ तेऽअ॒भिष्ट्टि॑भिः ॥४०॥
अ॒ग्ग्निन्तम्म॑न्न्ये॒ यो व्वसु॒रस्तँ॒य्यँय्यन्ति॒ धे॒नव॑ः ।
अस्त्त॒मर्व्व॑न्त॒ऽआ॒शवोस्त्त॒न्नित्त्या॑सो व्वा॒जिन॒ऽइष॑ꣳ स्तो॒तृब्भ्य॒ऽआभ॑र ॥४१॥
सोऽअ॒ग्ग्निर्य्यो व्वसु॑र्गृ॒णे सँय्यमा॒यन्ति॒ धे॒नव॑ः ।
सम॑र्व्वन्तो रघु॒द्द्रुव॒ः सꣳ सु॑जा॒तास॑ः सू॒रय॒ऽइष॑ꣳ स्तो॒तृब्भ्य॒ऽआभ॑र ॥४२॥
उ॒भे सु॑श्चन्द्र स॒र्प्पिषो॒ दर्व्वी॑ श्श्री॒णीष॒ऽआ॒सनि॑ ।
उ॒तो न॒ऽउत्त्पु॑पूर्य्या॒ऽउ॒क्क्थेषु॑ शवसस्पत॒ऽइष॑ꣳ स्तो॒तृब्भ्य॒ऽआभ॑र ॥४३॥
अग्ग्ने॒ तम॒द्द्याश्श्व॒न्न स्तोमैः॒ क्क्रतु॒न्न भ॒द्द्रꣳ हृ॑दि॒स्पृश॑म् । ऋ॒द्ध्यामा॑ त॒ऽओहैः॑ ॥४४॥
अधा॒ ह्य॑ग्ग्ने॒ क्क्रतो॑र्भ॒द्द्रस्य॒ दक्क्ष॑स्य सा॒धोः । र॒थीर्ऋ॒तस्य॑ बृह॒तो ब॒भूथ॑ ॥४५॥

एभिर्न्नोऽअर्क्कैर्भवा नोऽअर्वाङ्क्स्वर्ण्ण ज्योतिः ।
अग्ग्ने विश्श्वेभिः सुमनाऽअनीकैः ॥४६॥
अग्निꣳ होतारम्मन्न्ये दास्वन्तँव्वसुꣳ सूनुꣳ सहसो जातवेदसँव्विप्प्रन्न जातवेदसम् ।
यऽऊर्द्ध्वया स्वद्ध्वरो देवो देवाच्च्या कृपा । घृतस्य विब्भ्राष्ट्टिमनुवष्ट्टि शोचिषा-
जुह्वानस्य सर्प्पिषः ॥४७॥
अग्ग्ने त्वन्नोऽअन्तमऽउत त्राता शिवो भवा वरूत्थ्यः । वसुरग्निर्व्वसुश्श्रवाऽअच्छा
नक्षि द्युमत्तमꣳ रयिन्दाः । तन्त्वा शोचिष्ठ दीदिवः सुम्म्नाय नूनमीमहे
सखिब्भ्यः ॥४८॥

॥६॥ येनऽऋषयस्तपसा सत्रमायन्निन्धानाऽअग्निꣳ स्वराभरन्तः ।
तस्मिन्नहन्निदधे नाकेऽअग्निँय्यमाहुर्म्मनव स्तीर्ण्णबर्हिषम् ॥४९॥
तम्पत्नीभिरनुगच्छेम देवाः पुत्रैर्ब्भ्रातृभिरुत वा हिरण्ण्यैः ।
नाकङ्गृब्भ्णानाः सुकृतस्य लोके तृतीये पृष्ठेऽअधि रोचने दिवः ॥५०॥
आ वाचो मद्ध्यमरुहद्भुरण्ण्युरयमग्निः सत्पतिश्चेकितानः ।
पृष्ठे पृथिव्व्या निहितो दविद्युतदधस्प्पदङ्कृणुताँय्ये पृतन्न्यवः ॥५१॥
अयमग्निर्व्वीरतमो वयोधाः सहस्रियो द्योततामप्प्रयुच्छन् ।
विब्भ्राजमानः सरिरस्य मद्ध्यऽउपप्प्रयाहि दिव्व्यानि धाम ॥५२॥
सम्प्रच्च्यवद्ध्वमुप सम्प्रयाताग्ग्ने पथो देवयानान्कृणुद्ध्वम् ।
पुनः कृण्ण्वाना पितरा युवानान्न्वाताꣳसीत्त्वयि तन्तुमेतम् ॥५३॥
उद्बुद्ध्यस्वाग्ग्ने प्प्रतिजागृहि त्वमिष्टापूर्त्ते सꣳसृजेथामयञ्च ।
अस्म्मिन्त्सधस्त्थेऽअद्ध्युत्तरस्म्मिन्विश्श्वे देवा यजमानश्च सीदत ॥५४॥
येन वहसि सहस्रँय्येनाग्ग्ने सर्व्ववेदसम् । तेनेमँय्यज्ञन्नो नय स्वर्द्देवेषु गन्तवे ॥५५॥
अयन्ते योनिर्ऋत्त्वियो यतो जातोऽअरोचथाः ।
तञ्जानन्नग्नऽआरोहाथा नो वर्द्धया रयिम् ॥५६॥

॥७॥ तपश्च तपस्यश्च शैशिरावृतूऽअग्नेरन्तःश्लेषोसि कल्प्पेतान्द्यावापृथिवी कल्प्पन्तामा-
पऽओषधयः कल्प्पन्तामग्नयः पृथङ्मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः । येऽअग्नयः सम-
नसोन्तरा द्यावापृथिवीऽइमे । शैशिरावृतूऽअभिकल्प्पमानाऽइन्द्रमिव देवाऽअभिसँ-
विशन्तु तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवे सीदतम् ॥५७॥

परमेष्ठ्ठी त्त्वा सादयतु दिवस्पृष्ठ्ठे ज्ज्योतिष्म्मतीम्। विश्श्वस्म्मै प्प्राणायापानाय व्व्यानाय विश्श्वञ्ज्योतिर्य्यच्छ । सूर्य्यस्त्तेधिपतिस्त्तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद ॥५८॥

लोकम्पृण च्छिद्रम्पृणाथो सीद ध्ध्रुवा त्त्वम् ।
इन्द्राग्ग्नी त्त्वा बृहस्प्पतिरस्म्मिन्न्योनावसीषदन् ॥५९॥

ताऽअस्य सूददोहसꣳ सोमꣳ श्रीणन्ति पृश्श्नयꣳ ।
जन्म्मन्देवानाँव्विशस्त्रिष्ष्वा रोचने दिवः ॥६०॥ वे० मू० चन्द्रभानु शर्मा

इन्द्रँव्विश्श्वाऽअवीवृधन्त्समुद्द्रव्व्यचसङ्गिरः ।
रथीतमꣳ रथीनाँव्वाजानाꣳ सत्त्पतिम्पतिम् ॥६१॥

प्प्रोथदश्श्वो न यवसेविष्ष्यन्न्यदा महः सँव्वरणाद्व्यस्त्थात् ।
आदस्य व्वातोऽअनुवाति शोचिरध स्म्म ते व्व्रजनङ्कृष्ष्णमस्त्ति ॥६२॥

आयोष्ट्वा सदने सादयाम्म्यवतश्च्छायायाꣳ समुद्द्रस्य हृदये ।
रश्म्मीवतीम्भास्वतीमा या द्याम्भास्या पृथिवीमोर्व्वन्तरिक्षम् ॥६३॥

परमेष्ठ्ठी त्त्वा सादयतु दिवस्पृष्ठ्ठे व्व्यचस्वतीम्प्रथस्वतीन्दिवँय्यच्छ दिवन्दृꣳह दिवम्मा हिꣳसीः । विश्श्वस्म्मै प्प्राणायापानाय व्व्यानायोदानाय प्प्रतिष्ठ्ठायै चरित्त्राय । सूर्य्यस्त्त्वाभिपातु मह्या स्वस्त्त्या च्छर्द्दिषा शन्तमेन तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवे सीदतम् ॥६४॥

सहस्रस्य प्प्रमासि सहस्रस्य प्प्रतिमासि सहस्रस्योन्न्मासि साहस्रोसि सहस्राय त्त्वा ॥६५॥

॥ इति पञ्चदशोऽध्यायः ॥

अथ षोडशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'नमस्ते रुद्र' इत्यारभ्य (६६) 'नमोस्तु रुद्रेभ्यः' इत्यन्तानां सामान्यतः परमेष्ठी देवाः प्रजापतिर्वा ऋषयः । विशेषतश्च—
(१५) 'मा नो महान्तम्' (१६) 'मा नस्तोके' (४८) 'इमा रुद्राय' इत्येषां कुत्सः ॥

देवता (१) 'नमस्ते रुद्र' (२) 'या ते' (३) 'यामिषुम्' (४) 'शिवेन वचसा' (५) 'अध्यवोचत्' (६) 'असौ यस्ताम्रः' (७) 'असौ योवसर्पति' (८) 'नमोस्तु नीलग्रीवाय' (९) 'प्रमुञ्च धन्वनः' (१०) 'विज्यन्धनुः' (११) 'या ते' (१२) 'परि ते' (१३) 'अवतत्य धनुः' (१४) 'नमस्त आयुधाय' (१५) 'मा नो महान्तम्' (१६) 'मा नस्तोके' इत्येषामेको रुद्रः ।
(१७) 'नमो हिरण्यबाहवे' (१८) 'नमो बभ्लुशाय' (१९) 'नमो रोहिताय' (२०) 'नमः कृत्स्नायतया' (२१) 'नमो वञ्चते' (२२) 'नम उष्णीषिणे' (२३) 'नमो विसृजद्भ्यः' (२४) 'नमः सभाभ्यः' (२५) 'नमो गणेभ्यः'

(२६) 'नमः सेनाभ्यः' (२७) 'नमस्तक्षभ्यः' (२८) 'नमः श्वभ्यः' (२९) 'नमः कपर्दिने' (३०) 'नमो ह्रस्वाय' (३१) 'नम आशवे' (३२) 'नमो ज्येष्ठाय' (३३) 'नमः सोम्याय' (३४) 'नमो वन्याय' (३५) 'नमो बिल्मिने' (३६) 'नमो धृष्णवे' (३७) 'नमः स्रुत्याय' (३८) 'नमः कूप्याय' (३९) 'नमो वात्याय' (४०) 'नमः श्रृङ्गवे' (४१) 'नमः शम्भवाय' (४२) 'नमः पार्याय' (४३) 'नमः सिकत्याय' (४४) 'नमो व्रज्याय' (४५) 'नमः शुष्क्याय' (४६) 'नमः पर्णाय' इत्येषां तिस्रोऽशीतयो रुद्राः, 'नमो वः किरिकेभ्यः' 'नमो विचिन्वत्केभ्यः' 'नमो विक्षिणत्केभ्यः' 'नम आनिर्हतेभ्यः' इत्येषामग्निवायुसूर्या बहवो रुद्राश्च ।

(४७) 'द्रापे अन्धसस्पते' (४८) 'इमा रुद्राय' (४९) 'या ते' (५०) 'परि नः' (५१) 'मीढुष्टम शिवतम' (५२) 'विकिरिद्र विलोहित' (५३) 'सहस्राणि सहस्रशः' इत्येषामेको रुद्रः ।

(५४) 'असङ्ख्याता सहस्राणि' (५५) 'अस्मिन् महति' (५६) 'नीलग्रीवाः शितिकण्ठा दिवम्' (५७) 'नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वाः' (५७) 'ये वृक्षेषु' (५९) 'ये भूतानाम्' (६०) 'ये पथाम्' (६१) 'ये तीर्थानि' (६२) 'येन्नेषु' (६३) 'य एतावन्तः' (६४) 'नमोस्तु रुद्रेभ्यो ये दिवि' (६५) 'नमोस्तु रुद्रेभ्यो येन्तरिक्षे' (६६) 'नमोस्तु रुद्रेभ्यो ये पृथिव्याम्' इत्येषां बहवो रुद्राः ।

छन्दः (१) 'नमस्ते रुद्र' इत्यस्य गायत्री, (२) 'या ते' (३) 'यामिषुम्' (४) 'शिवेन वचसा' इत्येषामनुष्टुप्, (५) 'अध्यवोचत्' (६) 'असौ यस्ताम्रः' (७) 'असौ योवसर्पति' इत्येषां पङ्क्तिः, (८) 'नमोस्तु नीलग्रीवाय' इत्यारभ्य (१४) 'नमस्त आयुधाय' इत्यन्तानामनुष्टुप्, (१५) 'मा नो महान्तम्' (१६) 'मा नस्तोके' इत्यनयोर्जगती, (४७) 'द्रापे अन्धसस्पते' इत्यस्योपरिष्टाद्बृहती, (४८) 'इमा रुद्राय' इत्यस्य जगती, (४९) 'या ते' इत्यस्यानुष्टुप्, (५०) 'परि नः' (५१) 'मीढुष्टम शिवतम' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (५२) 'विकिरिद्र विलोहित' (५३) (५३) 'सहस्राणि सहस्रशः' इत्यनयोरनुष्टुप्, (५४) 'असङ्ख्याता सहस्राणि' इत्यारभ्य (६३) 'य एतावन्तः' इत्यन्तानामनुष्टुप् ॥

॥ हरिः ॐ ॥

॥१॥ नम॑स्ते रुद्र म॒न्यव॑ऽउ॒तो त॒ऽइष॑वे॒ नम॑÷ । बा॒हुभ्या॑मु॒त ते॒ नम॑÷ ॥१॥
या ते॑ रुद्र शि॒वा त॒नूरघो॒रापा॑पकाशिनी ।
तया॑ नस्त॒न्वा॒ शन्त॑मया॒ गिरि॑शन्ता॒भिचा॑कशीहि ॥२॥
यामिषु॑ङ्गिरिशन्त॒ हस्ते॑ बि॒भर्ष्यस्त॑वे ।
शि॒वाङ्गि॑रित्र॒ ताङ्कु॑रु॒ मा हि॑ꣳसीः॒ पुरु॑षञ्जग॑त् ॥३॥
शि॒वेन॒ वच॑सा त्वा॒ गिरि॒शाच्छा॑ वदामसि ।
यथा॑ नः॒ सर्व॒मिज्जग॑दय॒क्ष्मꣳ सु॒मना॒ऽअस॑त् ॥४॥
अध्य॑वोचदधिव॒क्ता प्र॑थ॒मो दैव्यो॑ भि॒षक् ।
अही॑ꣳश्च॒ सर्वा॑ञ्ज॒म्भय॒न्त्सर्वा॑श्च यातुधा॒न्यो᳖धरा॒चीः॒ परा॑सुव ॥५॥
अ॒सौ यस्ता॒म्रोऽअ॑रु॒णऽउ॒त ब॒भ्रुः सु॑म॒ङ्गल॑÷ ।
ये चै॑नꣳ रु॒द्राऽअ॒भितो॑ दि॒क्षु श्रि॒ताः स॑हस्र॒शोवै॑षा॒ꣳ हेड॑ऽईमहे ॥६॥
अ॒सौ योव॒सर्प॑ति॒ नील॑ग्रीवो॒ विलो॑हितः ।
उ॒तैन॑ङ्गो॒पाऽअ॑दृश्र॒न्नदृ॑श्रन्नुदहा॒र्य्य॑÷ स दृ॒ष्टो मृ॑डयाति नः ॥७॥

नमो॑स्त्तु॒ नील॑ग्ग्रीवाय सहस्राक्षाय॑ मी॒ढुषे॑ ।
अथो॒ येऽअ॑स्य॒ सत्त्वा॑नो॒हन्ते॒भ्योक॑र॒न्नम॑÷ ॥८॥
प्रमु॑ञ्च॒ धन्व॑न॒स्त्त्वमु॒भयो॒रार्त्न्यो॒र्ज्ज्याम् । याश्च॑ ते॒ हस्त॒ऽइष॑व॒ः परा॒ ता भ॑गवो वप ॥९॥
विज्ज्य॒न्धनु॑÷ कप॒र्द्दिनो॒ विश॑ल्ल्यो॒ बाण॑वाँ२॥ऽउ॒त ।
अने॑शन्नस्य॒ याऽइष॑वऽआ॒भुर॑स्य निषङ्ग॒धिः ॥१०॥
या ते॑ हे॒तिर्म्मी॑ढुष्ट्टम॒ हस्ते॑ ब॒भूव॑ ते॒ धनु॑÷ ।
तया॒स्म्मान्वि॒श्श्वत॒स्त्वम॑यक्ष्मया॒ परि॑भुज ॥११॥
परि॑ ते॒ धन्व॑नो हे॒तिर॒स्म्मान्वृ॑णक्तु वि॒श्श्वत॑÷ ।
अथो॒ यऽइ॑षु॒धिस्तवा॒रेऽअ॒स्म्मन्नि धे॑हि॒ तम् ॥१२॥
अ॒वत॑त्त्य॒ धनू॒ष्ट्वꣳ सह॑स्राक्ष॒ शते॑षुधे ।
नि॒शीर्य्य॑ श॒ल्ल्याना॒म्मुखा॑ शि॒वो न॑÷ सु॒मना॑ भव ॥१३॥
नम॑स्त॒ऽआयु॑धा॒याना॑तताय धृ॒ष्ष्णवे॑ ।
उ॒भाभ्या॑मु॒त ते॒ नमो॑ बा॒हुभ्या॒न्तव॒ धन्व॑ने ॥१४॥
मा नो॑ म॒हान्त॑मु॒त मा नो॑ऽअर्भ॒कम्मा न॒ऽउक्ष॑न्तमु॒त मा न॑ऽउक्षि॒तम् ।
मा नो॑ वधीः पि॒तर॒म्मोत मा॒तर॒म्मा न॑÷ प्प्रि॒यास्त॒न्वो॑ रुद्र रीरिषः ॥१५॥
मा न॑स्त्तो॒के तन॑ये॒ मा न॒ऽआयु॑षि॒ मा नो॒ गोषु॒ मा नो॒ऽअश्श्वे॑षु रीरिषः ।
मा नो॑ वी॒रान्रु॑द्र भा॒मिनो॑ वधीर्ह॒विष्म॑न्त॒ः सद॒मित्त्वा॑ हवामहे ॥१६॥

॥२॥ नमो॒ हिर॑ण्ण्यबाहवे सेना॒न्ये॒ दि॒शाञ्च॒ पत॑ये॒ नमो॒ नमो॑ वृ॒क्षेभ्यो॒ हरि॑केशेभ्यः पशू॒नाम्पत॑ये॒ नमो॒ नम॑÷ श॒ष्प्पिञ्ज॑राय॒ त्त्विषी॑मते पथी॒नाम्पत॑ये॒ नमो॒ नमो॒ हरि॑केशायोपवी॒तिने॑ पु॒ष्ट्टाना॒म्पत॑ये॒ नमो॒ नमो॑ बभ्लु॒शाय॑ ॥१७॥

नमो॑ बभ्लु॒शाय॑ व्याधि॒नेन्ना॑ना॒म्पत॑ये॒ नमो॒ नमो॑ भ॒वस्य॑ हे॒त्त्यै जग॑ता॒म्पत॑ये॒ नमो॒ नमो॑ रु॒द्राया॑तता॒यिने॒ क्षेत्त्रा॑णा॒म्पत॑ये॒ नमो॒ नम॑÷ सू॒तायाह॑न्त्त्यै वना॑ना॒म्पत॑ये॒ नमो॒ नमो॒ रोहि॑ताय ॥१८॥

नमो॒ रोहि॑ताय स्त्थ॒पत॑ये वृ॒क्षाणा॒म्पत॑ये॒ नमो॒ नमो॑ भु॒वन्त॑ये वारिवस्कृ॒तायौष॑धीना॒म्पत॑ये॒ नमो॒ नमो॑ म॒न्त्रिणे॑ वाणि॒जाय॒ कक्षा॑णा॒म्पत॑ये॒ नमो॒ नम॑ऽउ॒च्चैर्ग्घो॑षायाक्र॒न्दय॑ते पत्ती॒नाम्पत॑ये॒ नमो॒ नम॑÷ कृत्स्नाय॒तया॑ ॥१९॥

नम॑÷ कृत्स्नाय॒तया॒ धाव॑ते॒ सत्त्व॑ना॒म्पत॑ये॒ नमो॒ नम॒ः सह॑मानाय निव्या॒धिन॑ऽआव्या-

धिनीनाम्पतये नमो नमो निषङ्गिणे ककुभाय स्त्तेनानाम्पतये नमो नमो निचेर
परिचरायारण्ण्यानाम्पतये नमो नमो वञ्चते ॥२०॥

नमो वञ्चते परिवञ्चते स्त्तायूनाम्पतये नमो नमो निषङ्गिणऽइषुधिमते तस्क्कराणाम्पतये नमो नमः सृकायिभ्यो जिघाꣳसद्भ्यो मुष्ण्णताम्पतये नमो नमोऽसिमद्भ्यो नक्तञ्चरद्भ्यो विकृन्तानाम्पतये नमः ॥२१॥

॥३॥ नमऽउष्ण्णीषिणे गिरिचराय कुलुञ्चानाम्पतये नमो नमऽइषुमद्भ्यो धन्वायिभ्यश्च वो नमो नमऽआतन्वानेभ्यः प्प्रतिदधानेभ्यश्च वो नमो नमऽआयच्छद्भ्योस्यद्भ्यश्च वो नमो नमो विसृजद्भ्यः ॥२२॥

नमो विसृजद्भ्यो विध्यद्भ्यश्च वो नमो नमः स्वपद्भ्यो जाग्रद्भ्यश्च वो नमो नमꣳ शयानेभ्यऽआसीनेभ्यश्च वो नमो नमस्त्तिष्ठद्भ्यो धावद्भ्यश्च वो नमो नमः सभाभ्यः ॥२३॥

नमः सभाभ्यः सभापतिभ्यश्च वो नमो नमोऽश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यश्च वो नमो नमऽआव्याधिनीभ्यो विविध्यन्तीभ्यश्च वो नमो नमऽउगणाभ्यस्तृꣳहतीभ्यश्च वो नमो नमो गणेभ्यः ॥२४॥

नमो गणेभ्यो गणपतिभ्यश्च वो नमो नमो व्रातेभ्यो व्रातपतिभ्यश्च वो नमो नमो गृत्सेभ्यो गृत्सपतिभ्यश्च वो नमो नमो विरूपेभ्यो विश्वरूपेभ्यश्च वो नमो नमꣳ सेनाभ्यꣳ ॥२५॥

नमꣳ सेनाभ्यꣳ सेनानिभ्यश्च वो नमो नमो रथिभ्योऽअरथेभ्यश्च वो नमो नमः क्षत्तृभ्यः सङ्ग्रहीतृभ्यश्च वो नमो नमो महद्भ्योऽअर्भकेभ्यश्च वो नमः ॥२६॥

॥४॥ नमस्त्तक्षभ्यो रथकारेभ्यश्च वो नमो नमꣳ कुलालेभ्यꣳ कर्म्मारेभ्यश्च वो नमो नमो निषादेभ्यः पुञ्जिष्ठेभ्यश्च वो नमो नमः श्वनिभ्यो मृगयुभ्यश्च वो नमो नमꣳ श्वभ्यः ॥२७॥

नमꣳ श्वभ्यꣳ श्वपतिभ्यश्च वो नमो नमो भवाय च रुद्राय च नमः शर्वाय च पशुपतये च नमो नीलग्ग्रीवाय च शितिकण्ठाय च नमः कपर्द्दिने ॥२८॥

नमः कपर्द्दिने च व्युप्तकेशाय च नमः सहस्राक्षाय च शतधन्वने च नमो गिरिशयाय च शिपिविष्टाय च नमो मीढुष्टमाय चेषुमते च नमो ह्रस्वाय ॥२९॥

नमो ह्रस्वाय च वामनाय च नमो बृहते च वर्षीयसे च नमो वृद्धाय च सवृधे च नमोग्ग्र्याय च प्प्रथमाय च नमऽआशवे ॥३०॥

नम॑ऽआ॒शवे॑ चाजि॒राय॑ च॒ नम॒ꣳ शीग्घ्र्या॑य च॒ शीब्भ्या॑य च॒ नम॒ऽऊर्म्म्या॑य चावस्व॒न्न्या॑य च॒ नमो॑ नादे॒याय॑ च॒ द्वीप्प्या॑य च ॥३१॥

॥५॥ नमो॑ ज्ज्ये॒ष्ठाय॑ च कनि॒ष्ठाय॑ च॒ नम॑ः पूर्व्व॒जाय॑ चापर॒जाय॑ च॒ नमो॑ मद्ध्य॒माय॑ चापग॒ल्भाय॑ च॒ नमो॑ जघ॒न्न्या॑य च॒ बुद्ध्न्या॑य च॒ नम॒ꣳ सोब्भ्या॑य ॥३२॥

नम॒ꣳ सोब्भ्या॑य च प्प्रतिस॒र्य्या॑य च॒ नमो॒ याम्म्या॑य च॒ क्षेम्म्या॑य च॒ नम॒ꣳ श्लोक्क्या॑य चावसा॒न्न्या॑य च॒ नम॑ऽउर्व्व॒र्य्या॑य च॒ खल्ल्या॑य च॒ नमो॒ वन्न्या॑य ॥३३॥

नमो॒ वन्न्या॑य च॒ कक्क्ष्या॑य च॒ नम॑ः श्र॒वाय॑ च प्प्रतिश्श्र॒वाय॑ च॒ नम॑ऽआ॒शुषे॑णाय चा॒शुर॑थाय च॒ नम॒ꣳ शूरा॑य चावभे॒दिने॑ च॒ नमो॑ बि॒ल्म्मिने॑ ॥३४॥

नमो॑ बि॒ल्म्मिने॑ च कव॒चिने॑ च॒ नमो॑ व॒र्म्मिणे॑ च वरू॒थिने॑ च॒ नम॑ः श्रु॒ताय॑ च श्श्रुतसे॒नाय॑ च॒ नमो॑ दुन्दु॒ब्भ्या॑य चाहन॒न्न्या॑य च॒ नमो॑ धृ॒ष्ण्णवे॑ ॥३५॥

नमो॑ धृ॒ष्ण्णवे॑ च प्प्रमृ॒शाय॑ च॒ नमो॑ निष॒ङ्गिणे॑ चेषुधि॒मते॑ च॒ नम॑स्त्तीक्ष्णेषवे चायु॒धिने॑ च॒ नम॑ः स्वायु॒धाय॑ च सु॒धन्व॑ने च ॥३६॥

॥६॥ नम॒ꣳ स्रुत्त्या॑य च॒ पत्थ्या॑य च॒ नम॒ꣳ काट्ट्या॑य च॒ नीप्प्या॑य च॒ नम॒ꣳ कुल्ल्या॑य च सर॒स्या॑य च॒ नमो॑ नादे॒याय॑ च वैश॒न्ताय॑ च॒ नम॒ꣳ कूप्प्या॑य ॥३७॥

नम॒ꣳ कूप्प्या॑य चाव॒ट्ट्या॑य च॒ नमो॒ वीद्ध्र्या॑य चात॒प्प्या॑य च॒ नमो॒ मेग्घ्या॑य च विद्यु॒त्त्या॑य च॒ नमो॒ वर्ष्या॑य चाव॒र्ष्या॑य च॒ नमो॒ वात्त्या॑य ॥३८॥

नमो॒ वात्त्या॑य च॒ रेष्म्म्या॑य च॒ नमो॑ वास्त्त॒व्या॑य च वास्त्तु॒पाय॑ च॒ नम॒ꣳ सोमा॑य च रु॒द्राय॑ च॒ नम॑स्त्ताम्म्राय॑ चारु॒णाय॑ च॒ नम॑ः श॒ङ्गवे॑ ॥३९॥

नम॑ः श॒ङ्गवे॑ च पशु॒पत॑ये च॒ नम॑ऽउ॒ग्ग्राय॑ च भी॒माय॑ च॒ नमो॑ग्ग्रेव॒धाय॑ च दूरेव॒धाय॑ च॒ नमो॑ ह॒न्त्रे च॒ हनी॑यसे च॒ नमो॑ वृ॒क्षेब्भ्यो॒ हरि॑केशेब्भ्यो॒ नम॑स्त्ता॒राय॑ ॥४०॥

॥७॥ नम॑ः शम्भ॒वाय॑ च मयोभ॒वाय॑ च॒ नम॑ः शङ्क॒राय॑ च मयस्क्क॒राय॑ च॒ नम॑ः शि॒वाय॑ च शि॒वत॑राय च ॥४१॥

॥८॥ नम॒ꣳ पार्य्या॑य चावा॒र्य्या॑य च॒ नम॑ः प्प्र॒तर॑णाय चो॒त्तर॑णाय च॒ नम॒स्त्तीर्त्थ्या॑य च॒ कूल्ल्या॑य च॒ नम॒ꣳ शष्प्प्या॑य च॒ फेन्न्या॑य च॒ नम॑ः सिक॒त्त्या॑य ॥४२॥

नम॑ः सिक॒त्त्या॑य च प्रवा॒ह्या॑य च॒ नम॑ः किꣳशि॒लाय॑ च क्षय॒णाय॑ च॒ नम॑ः कप॒र्द्दिने॑ च पुल॒स्त्तये॑ च॒ नम॑ऽइरि॒ण्ण्या॑य च प्प्रप॒त्थ्या॑य च॒ नमो॒ व्रज्ज्या॑य ॥४३॥

नमो॒ व्रज्ज्या॑य च॒ गोष्ठ्या॑य च॒ नम॒स्त्तल्प्प्या॑य च॒ गेह्या॑य च॒ नमो॑ हृद॒य्या॑य च निवे॒ष्प्प्या॑य च॒ नम॒ꣳ काट्ट्या॑य च गह्वरे॒ष्ठाय॑ च॒ नम॒ꣳ शुष्क्क्या॑य ॥४४॥

नमः॒ शुष्क्याय च हरित्त्याय च नमः॑ पाꣳसव्याय च रजस्याय च नमो॒ लोप्प्याय चोलप्प्याय च नम॒ऽऊर्व्याय च सूर्व्याय च नमः॑ पर्ण्णाय ॥४५॥

नमः॑ पर्ण्णाय च पर्ण्णशदाय च नम॑ऽउद्गुरमाणाय चाभिघ्नते च नम॑ऽआखिदते च प्प्रखिदते च नम॑ऽइषुकृद्भ्यो धनुष्कृद्भ्यश्च वो नमो नमो वः किरिकेभ्यो देवानाꣳ हृदयेभ्यो नमो व्विचिन्वत्केभ्यो नमो व्विक्षिणत्केभ्यो नम॑ऽआनिर्हतेभ्यः ॥४६॥

॥९॥ द्रापेऽअन्धसस्पते दरिद्र नीललोहित ।
आसाम्प्रजानामेषाम्पशूनाम्मा भेर्म्मा रोङ्मो च नः किञ्चनाममत् ॥४७॥
इमा रुद्राय तवसे कपर्द्दिने क्षयद्वीराय प्प्रभरामहे मतीः ।
यथा शमसद्द्विपदे चतुष्प्पदे व्विश्वम्पुष्टङ्ग्रामेऽअस्मिन्ननातुरम् ॥४८॥
या ते रुद्र शिवा तनूः शिवा व्विश्वाहा भेषजी ।
शिवा रुतस्य भेषजी तया नो मृड जीवसे ॥४९॥
परि नो रुद्रस्य हेतिर्व्वृणक्तु परि त्त्वेषस्य दुर्म्मतिरघायोः ।
अव स्त्थिरा मघवद्भ्यस्तनुष्प्व मीढ्वस्तोकाय तनयाय मृड ॥५०॥
मीढुष्टम शिवतम शिवो नः सुमना भव ।
परमे व्वृक्षऽआयुधन्निधाय कृत्तिं व्वसानऽआचर पिनाकम्बिभ्रदागहि ॥५१॥
व्विकिरिद्र व्विलोहित नमस्तेऽअस्तु भगवः ।
यास्ते सहस्रꣳ हेतयोन्न्यमस्मन्निवपन्तु ताः ॥५२॥
सहस्राणि सहस्रशो बाह्वोस्तव हेतयः ।
तासामीशानो भगवः पराचीना मुखा कृधि ॥५३॥
असङ्ख्याता सहस्राणि ये रुद्राऽअधि भूम्म्याम् ।
तेषाꣳ सहस्रयोजनेव धन्न्वानि तन्न्मसि ॥५४॥
अस्मिन्महत्त्यर्ण्णवेन्तरिक्षे भवाऽअधि ।
तेषाꣳ सहस्रयोजनेव धन्न्वानि तन्न्मसि ॥५५॥
नीलग्ग्रीवाः शितिकण्ठा दिवꣳ रुद्राऽउपश्श्रिताः ।
तेषाꣳ सहस्रयोजनेव धन्न्वानि तन्न्मसि ॥५६॥
नीलग्ग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्व्वाऽअधः क्षमाचराः ।
तेषाꣳ सहस्रयोजनेव धन्न्वानि तन्न्मसि ॥५७॥

ये वृक्षेषु शष्प्पञ्जरा नीलग्ग्रीवा विलोहिताः ।
तेषाꣳ सहस्रयोजनेव धन्न्वानि तन्न्मसि ॥५८॥
ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्द्दिनः ।
तेषाꣳ सहस्रयोजनेव धन्न्वानि तन्न्मसि ॥५९॥
ये पथाम्पथिरक्षयऽऐलबृदाऽआयुर्य्युधः ।
तेषाꣳ सहस्रयोजनेव धन्न्वानि तन्न्मसि ॥६०॥
ये तीर्त्थानि प्प्रचरन्ति सृकाहस्ता निषङ्गिणः ।
तेषाꣳ सहस्रयोजनेव धन्न्वानि तन्न्मसि ॥६१॥
येन्नेषु विविद्ध्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान् ।
तेषाꣳ सहस्रयोजनेव धन्न्वानि तन्न्मसि ॥६२॥
यऽएतावन्तश्च भूयाꣳसश्च दिशो रुद्रा वितस्थिरे ।
तेषाꣳ सहस्रयोजनेव धन्न्वानि तन्न्मसि ॥६३॥

नमोस्तु रुद्रेब्भ्यो ये दिवि येषाँवर्षमिषवः । तेब्भ्यो दश प्प्राचीर्द्दश दक्षिणा दश प्प्रतीचीर्द्दशोदीचीर्द्दशोर्द्ध्वाः । तेब्भ्यो नमोऽअस्तु ते नोवन्तु ते नो मृडयन्तु ते यन्द्विष्म्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषाञ्जम्भे दद्ध्मः ॥६४॥

नमोस्तु रुद्रेब्भ्यो येन्तरिक्षे येषाँवातऽइषवः । तेब्भ्यो दश प्प्राचीर्द्दश दक्षिणा दश प्प्रतीचीर्द्दशोदीचीर्द्दशोर्द्ध्वाः । तेब्भ्यो नमोऽअस्तु ते नोवन्तु ते नो मृडयन्तु ते यन्द्विष्म्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषाञ्जम्भे दद्ध्मः ॥६५॥

नमोस्तु रुद्रेब्भ्यो ये पृथिव्याँय्येषामन्नमिषवः । तेब्भ्यो दश प्प्राचीर्द्दश दक्षिणा दश प्प्रतीचीर्द्दशोदीचीर्द्दशोर्द्ध्वाः । तेब्भ्यो नमोऽअस्तु ते नोवन्तु ते नो मृडयन्तु ते यन्द्विष्म्मो यश्च नो द्वेष्टि तमेषाञ्जम्भे दद्ध्मः ॥६६॥

॥ इति षोडशोऽध्यायः ॥

अथ सप्तदशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'अश्मन्नूर्जम्' इत्यारभ्य (९९) 'धामन्ते' इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिः साध्या वा ऋषयः । विशेषतश्च— (८) 'अग्ने पावक' इत्यस्य वसूयवः, (९) 'स नः पावक' इत्यस्य मेधातिथिः, (१०) 'पावकया यः' इत्यस्य भरद्वाजः, (११) 'नमस्ते हरसे' इत्यस्य ऋषिसुता लोपामुद्रा, (१६) 'अग्निस्तिग्मेन' इत्यस्य भरद्वाजः, (१७) 'य इमाः' इत्यारभ्य (३२) 'विश्वकर्मा हि' इत्यन्तानां भौवनो विश्वकर्मा, (३३) 'आशुः शिशानः' इत्यारभ्य (४४) 'अमीषाञ्चित्तम्' इत्यन्तानामप्रतिरथः, (५३) 'उदु त्वा' इत्यस्य तापसः, (५९) 'विमान

एषः' इत्यस्य विश्वावसुः, (६०) 'उक्षा समुद्रः' इत्यस्याप्रतिरथः, (६१) 'इन्द्रं विश्वाः' इत्यस्य माधुच्छन्दसो जेता, (६२) 'देवहूर्यज्ञः' इत्यस्य विधृतिः, (७०) 'नक्तोषासा समनसा' इत्यस्य कुत्सः, (७४) 'ताꣳ सवितुः' इत्यस्य कण्वः, (७५) 'विधेम ते' इत्यस्य गृत्समदः, (७६) 'प्रेद्धो अग्ने' इत्यस्य वसिष्ठः, (७९) 'सप्त ते' इत्यस्य सप्तर्षयः, (८८) 'घृतम्मिमिक्षे' इत्यस्य गृत्समदः, (८९) 'समुद्रादूर्मिः' इत्यस्य वामदेवः ॥

देवता (१) 'अश्मन्नूर्जम्' इत्यस्य मरुतः, 'अश्मँस्ते' इत्यस्याश्मा, 'मयि ते' इत्यस्याशीः, 'यन्द्विष्मः' इत्यस्य शुक् ।

(२) 'इमा मे' (३) 'ऋतव स्थ' (४) 'समुद्रस्य त्वा' (५) 'हिमस्य त्वा' (६) 'उपज्मन्नुप' (७) 'अपामिदम्' (८) 'अग्ने पावक' (९) 'स नः पावक' (१०) 'पावकया यः' (११) 'नमस्ते हरसे' (१२) 'नृषदे वेट्' 'अप्सुषदे वेट्' 'बर्हिषदे वेट्' 'वनसदे वेट्' 'स्वर्विदे वेट्' इत्येषामग्निः ।

(१३) 'ये देवा देवानाम्' (१४) 'ये देवा देवेषु' इत्यनयोः प्राणः ।

(१५) 'प्राणदा अपानदाः' (१६) 'अग्निस्तिग्मेन' इत्यनयोरग्निः ।

(१७) 'य इमा' (१८) 'किꣳ स्विदासीत्' (१९) 'विश्वतश्चक्षुः' (२०) 'किꣳ स्विद्वनम्' (२१) 'या ते' (२२) 'विश्वकर्मन्हविषा' (२३) 'वाचस्पतिं विश्वकर्माणम्' (२४) 'विश्वकर्मन्हविषा' (२५) 'चक्षुषः पिता' (२६) 'विश्वकर्मा विमनाः' (२७) 'यो नः' (२८) 'त आयजन्त' (२९) 'परो दिवा' (३०) 'तमिद्गर्भम्' (३१) 'न तम्' (३२) 'विश्वकर्मा हि' इत्येषां विश्वकर्मा ।

(३३) 'आशुः शिशानः' (३४) 'सङ्क्रन्दनेनानिमिषेण' (३५) 'स इषुहस्तैः' (३६) 'बृहस्पते परिदीया' (३७) 'बलविज्ञाय स्थविरः' (३८) 'गोत्रभिदङ्गोविदम्' (३९) 'अभि गोत्राणि' (४०) 'इन्द्र आसाम्' (४१) 'इन्द्रस्य वृष्णः' (४२) 'उद्धर्षय मघवन्' (४३) 'अस्माकमिन्द्रः' (४४) 'अमीषाञ्चित्तम्' इत्येषामिन्द्रः ।

(४५) 'अवसृष्टा परापत' इत्यस्येषुः ।

(४६) 'प्रेता जयता' इत्यस्य योद्धारः ।

(४७) 'असौ या' इत्यस्य मरुतः ।

(४८) 'यत्र बाणाः' (४९) 'मर्माणि ते' इत्यनयोर्लिङ्गोक्ता ।

(५०) 'उदेनमुत्तराम्' इत्यस्याग्निः ।

(५१) 'इन्द्रेमम्' इत्यस्येन्द्रः ।

(५२) 'यस्य कुर्मः' इत्यस्य लिङ्गोक्ता ।

(५३) 'उदु त्वा' इत्यस्याग्निः ।

(५४) 'पञ्च दिशः' इत्यस्य दिशः ।

(५५) 'समिद्धे अग्नौ' (५६) 'दैव्याय धर्त्रे' इत्यनयोरग्निः ।

(५७) 'वीतꣳ हविः' इत्यस्य हविर्यज्ञश्च ।

(५८) 'सूर्यरश्मिर्हरिकेशः' इत्यस्याग्निः ।

(५९) 'विमान एषः' (६०) 'उक्षा समुद्रः' इत्यनयोरादित्यः ।

(६१) 'इन्द्रं विश्वाः' इत्यस्येन्द्रः ।

(६२) 'देवहूर्यज्ञः' इत्यस्य यज्ञः ।

(६३) 'वाजस्य मा' इत्यस्येन्द्रः ।

(६४) 'उद्ग्राभञ्च' इत्यस्येन्द्राग्नी ।

(६५) 'क्रमध्वमग्निना' (६६) 'प्राचीमनु' (६७) 'पृथिव्या अहम्' (६८) 'स्वर्यन्तः' (६९) 'अग्ने प्रेहि' (७०) 'नक्तोषासा समनसा' (७१) 'अग्ने सहस्राक्ष' (७२) 'सुपर्णोसि' (७३) 'आजुह्वानः सुप्रतीकः' इत्येषामग्निः ।

(७४) 'ताꣳ सवितुः' इत्यस्य सविता ।

(७५) 'विधेम ते' इत्यस्य त्रिस्थानोऽग्निः ।

(७६) 'प्रेद्धो अग्ने' (७७) 'अग्ने तमद्य' इत्यनयोरग्निः ।

(७८) 'चित्तिञ्जुहोमि' इत्यस्य विश्वकर्मा ।
(७९) 'सप्त ते' इत्यस्याग्निः ।
(८०) 'शुक्रज्योतिश्च' (८१) 'ईदृङ्' (८२) 'ऋतश्च' (८३) 'ऋतजिच्च' (८४) 'ईदृक्षास एतादृक्षासः' (८५) 'स्वतवाँश्च' (८६) 'इन्द्रन्दैवीः' इत्येषां मरुतः ।
(८७) 'इमꣳ स्तनम्' (८८) 'घृतम्मिमिक्षे' (८९) 'समुद्रादूर्मिः' (९०) 'वयन्नाम' (९१) 'चत्वारि शृङ्गा' (९२) 'त्रिधा हितम्' (९३) 'एता अर्षन्ति' (९४) 'सम्यक्स्रवन्ति' (९५) 'सिन्धोरिव' (९६) 'अभिप्रवन्त' (९७) 'कन्या इव' (९८) 'अभ्यर्षत सुष्टुतिम्' (९९) 'धामन्ते' इत्येषामग्निः ।

छन्दः (३) 'ऋतव स्थ' इत्यस्य बृहती पङ्क्तिर्वा, (४) 'समुद्रस्य त्वा' (५) 'हिमस्य त्वा' इत्यनयोर्गायत्री, (६) 'उपज्मन्नुप' इत्यस्य जगती त्रिष्टुब्वा, (७) 'अपामिदम्' इत्यस्य बृहती, (८) 'अग्ने पावक' (९) 'स नः पावक' इत्यनयोर्गायत्री, (१०) 'पावकया यः' इत्यस्य जगती, (११) 'नमस्ते हरसे' इत्यस्य बृहतीं, (१३) 'ये देवा देवानाम्' (१४) 'ये देवा देवेषु' इत्यनयोर्जगती, (१५) 'प्राणदा अपानदाः' इत्यस्य बृहती पङ्क्तिर्वा, (१६) 'अग्निस्तिग्मेन' इत्यस्य गायत्री, (१७) 'य इमा' इत्यारभ्य (४४) 'अमीषाञ्चित्तम्' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (४५) 'अवसृष्टा परापत' (४६) 'प्रेता जयता' इत्यनयोरनुष्टुप्, (४७) 'असौ या' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (४८) 'यत्र बाणाः' इत्यस्य पङ्क्तिः, (४९) 'मर्माणि ते' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (५०) 'उदेनमुत्तराम्' इत्यारभ्य (५३) 'उदु त्वा' इत्यन्तानामनुष्टुप्, (५४) 'पञ्च दिशः' (५५) 'समिद्धे अग्नौ' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (५६) 'दैव्याय धर्त्रे' इत्यस्य पङ्क्तिर्बृहती वा, (५७) 'वीतꣳ हविः' इत्यस्य बृहती, (५८) 'सूर्यरश्मिर्हरिकेशः' (५९) 'विमान एषः' (६०) 'उक्षा समुद्रः' इत्येषां त्रिष्टुप्, (६१) 'इन्द्रं विश्वाः' इत्यारभ्य (६५) 'क्रमध्वमग्निना' इत्यन्तानामनुष्टुप्, (६६) 'प्राचीमनु' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (६७) 'पृथिव्या अहम्' इत्यस्य पिपीलिकमध्या बृहती, (६८) 'स्वर्यन्तः' इत्यस्यानुष्टुप्, (६९) 'अग्ने प्रेहि' (७०) 'नक्तोषासा समनसा' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (७१) 'अग्ने सहस्राक्ष' इत्यस्य विराट्, (७२) 'सुपर्णोसि गरुत्मान्' इत्यस्य पङ्क्तिः, (७३) 'आजुह्वानः सुप्रतीकः' (७४) 'ताꣳ सवितुः' (७५) 'विधेम ते' इत्येषां त्रिष्टुप्, (७६) 'प्रेद्धो अग्ने' इत्यस्य विराट्, (७७) 'अग्ने तम्' इत्यस्य पदपङ्क्तिः, (७८) 'चित्तिञ्जुहोमि' इत्यस्यातिजगती, (७९) 'सप्त ते' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (८०) 'शुक्रज्योतिश्च' इत्यस्योष्णिक्, (८१) 'ईदृङ्' (८२) 'ऋतश्च' इत्यनयोर्गायत्री, (८३) 'ऋतजिच्च' इत्यस्योष्णिक्, (८४) 'ईदृक्षास एतादृक्षासः' इत्यस्य जगती, (८५) 'स्वतवाँश्च' इत्यस्य गायत्र्युष्णिग्वा, (८७) 'इमꣳ स्तनम्' इत्यारभ्य (९९) 'धामन्ते' इत्यन्तानां त्रिष्टुप् ॥

॥ हरिःॐ ॥

॥१॥ अश्म्मन्नूर्ज्जम्पर्वते शिश्श्रियाणामद्भ्यऽओषधीब्भ्यो वनस्प्पतिब्भ्योऽअधि सम्भृतम्पयः । तान्नऽइषमूर्ज्जन्धत्त मरुतः सꣳरराणाऽअश्म्मँस्ते क्षुन्मयि तऽऊर्ग्ग्यन्द्विष्म्मस्तन्ते शुगृच्छतु ॥१॥

इमा मेऽअग्नऽइष्टका धेनवः सन्त्वेका च दश च दश च शतञ्च शतञ्च सहस्रञ्च सहस्रञ्चायुतञ्चायुतञ्च नियुतञ्च नियुतञ्च प्प्रयुतञ्चार्ब्बुदञ्च न्यर्ब्बुदञ्च समुद्रश्च मद्ध्यञ्चान्तश्च परार्द्धश्चैता मेऽअग्नऽइष्टका धेनवः सन्त्वमुत्रामुष्म्मिँल्लोके ॥२॥

ऋतव स्स्थऽऋतावृधऽऋतुष्ठा स्स्थऽऋतावृधः ।
घृतश्चुतो मधुश्चुतो व्विराजो नाम कामदुघाऽअक्षीयमाणाः ॥३॥

समुद्रस्य त्वावकयाग्ने परिव्ययामसि । पावकोऽअस्म्मभ्यꣳ शिवो भव ॥४॥

हि॒मस्य॑ त्त्वा ज॒रायु॒णाग्ग्ने॒ परि॑व्ययामसि । पा॒व॒कोऽअ॒स्म्मब्भ्य॑ꣳ शि॒वो भ॑व ॥५॥
उप॒ ज्मन्नुप॑ वेत॒सेव॑तर न॒दीष्ष्वा । अग्ग्ने॑ पि॒त्तम॒पाम॑सि॒ मण्डू॑कि॒ ताभि॒राग॑हि॒ सेमन्नो॑
य॒ज्ञम्पा॑व॒कव॑र्ण्णꣳ शि॒वङ्कृ॑धि ॥६॥
अ॒पामि॒दन्न्यय॑नꣳ समु॒द्रस्य॑ नि॒वेश॑नम् ।
अ॒न्न्याँस्ते॑ऽअ॒स्म्मत्त॑पन्तु हे॒तय॑ः पा॒व॒कोऽअ॒स्म्मब्भ्य॑ꣳ शि॒वो भ॑व ॥७॥
अग्ग्ने॑ पावक रो॒चिषा॑ म॒न्द्रया॑ देव जि॒ह्वया॑ । आ दे॒वान्व॑क्षि॒ यक्षि॑ च ॥८॥
स न॑ः पावक दीदि॒वोग्ग्ने॑ दे॒वाँ२॥ऽइ॒हाव॑ह । उप॑ य॒ज्ञꣳ ह॒विश्श्च॑ नः ॥९॥
पा॒व॒कया॒ यश्चि॒तय॑न्त्या कृ॒पा क्षाम॑न्रुरु॒चऽउ॒षसो॒ न भा॒नुना॑ ।
तूर्व्व॒न्न याम॒न्नेत॑शस्य॒ नू रण॒ऽआ यो घृ॒णे न त॑तृषा॒णोऽअ॒जर॑ः ॥१०॥

॥२॥ नम॑स्ते॒ हर॑से शो॒चिषे॒ नम॑स्तेऽअस्त्व॒र्च्चिषे॑ ।
अ॒न्न्याँस्ते॑ऽअ॒स्म्मत्त॑पन्तु हे॒तय॑ः पा॒व॒कोऽअ॒स्म्मब्भ्य॑ꣳ शि॒वो भ॑व ॥११॥
नृ॒षदे॒ व्वेड॑प्प्सु॒षदे॒ व्वेड्ब्ब॑र्हि॒षदे॒ व्वेड्व्व॑नसदे॒ व्वेट्स्व॒र्व्विदे॒ व्वेट् ॥१२॥
ये दे॒वा दे॒वानाँ॑य्य॒ज्ञिया॑ य॒ज्ञिया॑नाꣳ सँव्वत्स॒रीण॒मुप॑ भा॒गमास॑ते ।
अ॒हु॒ताद॑ो ह॒विषो॑ य॒ज्ञेऽअ॒स्म्मिन्त्स्व॒यम्पि॑बन्तु॒ मधु॑नो घृ॒तस्य॑ ॥१३॥
ये दे॒वा दे॒वेष्ष्वधि॑ देव॒त्त्वमाय॒न्न्ये ब्रह्म॑णः पुरऽए॒तारो॑ऽअ॒स्य ।
येब्भ्यो॒ नऽऋ॒ते पव॑ते॒ धाम॒ किञ्च॒न न ते दि॒वो न पृ॑थि॒व्याऽअधि॒ स्नुषु॑ ॥१४॥
प्रा॒ण॒दाऽअ॑पान॒दा व्या॑न॒दा व॑र्च्चो॒दा व॑रिवो॒दाः ।
अ॒न्न्याँस्ते॑ऽअ॒स्म्मत्त॑पन्तु हे॒तय॑ः पा॒व॒कोऽअ॒स्म्मब्भ्य॑ꣳ शि॒वो भ॑व ॥१५॥

॥३॥ अ॒ग्निस्ति॒ग्ग्मेन॑ शो॒चिषा॒ यास॒द्विश्श्व॒न्न्य॒त्रिण॑म् । अ॒ग्निर्न्नो॑ वनते र॒यिम् ॥१६॥
य॒ऽइ॒मा व्विश्श्वा॒ भुव॑नानि॒ जुह्व॒दृषि॒र्होता॒ न्न्यसी॑दत्पि॒ता न॑ः ।
सऽआ॒शिषा॒ द्रवि॑णमि॒च्छमा॑नः प्रथम॒च्छदव॑राँ२॥ऽआवि॑वेश ॥१७॥
किꣳ स्वि॑दासीदधि॒ष्ठान॑मा॒रम्भ॑णङ्कत॒मत्स्वि॑त्क॒थासी॑त् ।
यतो॒ भूमि॑ञ्ज॒नय॑न्वि॒श्श्वक॑र्म्मा॒ वि द्यामौर्ण्णो॑न्म॒हि॒ना व्वि॒श्श्वच॑क्षाः ॥१८॥
व्वि॒श्श्वत॑श्चक्षुरु॒त व्वि॒श्श्वतो॑मुखो व्वि॒श्श्वतो॑बाहुरु॒त व्वि॒श्श्वत॑स्पात् ।
सम्बा॒हुब्भ्या॒न्धम॑ति॒ सम्पत॑त्रै॒र्द्यावा॒भूमी॑ ज॒नय॑न्दे॒वऽएक॑ः ॥१९॥
किꣳ स्वि॒द्वनं॒ कऽउ॒ स वृ॒क्षऽआ॑स॒ यतो॒ द्यावा॑पृथि॒वी नि॑ष्टत॒क्षुः ।
मनी॑षिणो॒ मन॑सा पृ॒च्छतेदु॒ तद्यद॒द्ध्यति॑ष्ठ॒द्भुव॑नानि धा॒रय॑न् ॥२०॥

या ते धामानि परमाणि यावमा या मद्ध्यमा व्विश्श्वकर्म्मन्नुतेमा ।
शिक्क्षा सखिब्भ्यो हविषि स्वधावः स्वयँय्यजस्व तन्न्वँव्वृधानः ॥२१॥
व्विश्श्वकर्म्मन्हविषा व्वावृधानः स्वयँय्यजस्व पृथिवीमुत द्याम् ।
मुह्यन्त्वन्न्येऽअभितः सपत्न्नाऽइहास्म्माकम्मघवा सूरिरस्तु ॥२२॥
व्वाचस्प्पतिँव्विश्श्वकर्म्माणमूतये मनोजुवँव्वाजेऽअद्या हुवेम ।
स नो व्विश्श्वानि हवनानि जोषद्विश्श्वशम्भूरवसे साधुकर्म्मा ॥२३॥
व्विश्श्वकर्म्मन्हविषा व्वर्द्धनेन त्त्रातारमिन्द्रमकृणोरवद्ध्यम् ।
तस्म्मै व्विशः समनमन्त पूर्व्वीरयमुग्ग्रो व्विहव्यो यथासत् ॥२४॥

॥४॥ चक्क्षुषः पिता मनसा हि धीरो घृतमेनेऽअजनन्नम्म्नमाने ।
यदेदन्ताऽअददृहन्त पूर्व्वऽआदिद्द्यावापृथिवीऽअप्प्रथेताम् ॥२५॥
व्विश्श्वकर्म्मा व्विमनाऽआद्विहाया धाता व्विधाता परमोत सन्दृक् ।
तेषामिष्ट्टानि समिषा मदन्ति यत्त्रा सप्तऽऋषीन्परऽएकमाहुः ॥२६॥
यो नः पिता जनिता यो व्विधाता धामानि व्वेद भुवनानि व्विश्श्वा ।
यो देवानान्नामधाऽएकऽएव तꣳ सम्प्रश्श्नम्भुवना यन्त्यन्न्या ॥२७॥
तऽआयजन्त द्रविणꣳ समस्म्माऽऋषयः पूर्व्वे जरितारो न भूना ।
असूर्त्ते सूर्त्ते रजसि निषत्ते ये भूतानि समकृण्ण्वन्निमानि ॥२८॥
परो दिवा परऽएना पृथिव्या परो देवेभिरसुरैर्य्यदस्ति ।
कथꣳ स्विद्गर्ब्भम्प्रथमन्दद्ध्रऽआपो यत्र देवाः समपश्श्यन्त पूर्व्वे ॥२९॥
तमिद्गर्ब्भम्प्रथमन्दद्ध्रऽआपो यत्र देवाः समगच्छन्त व्विश्श्वे ।
अजस्य नाभावद्ध्येकमर्प्पितँय्यस्म्मिन्विश्श्वानि भुवनानि तस्त्थुः ॥३०॥
न तँव्विदाथ यऽइमा जजानान्न्यद्युष्म्माकमन्तरम्बभूव ।
नीहारेण प्प्रावृता जल्प्प्या चासुतृपऽउक्क्थशासश्श्चरन्ति ॥३१॥
व्विश्श्वकर्म्मा ह्यजनिष्ट्ट देवऽआदिद्गन्धर्व्वोऽअभवद्द्वितीयः ।
तृतीयः पिता जनितौषधीनामपाङ्गर्ब्भँव्व्यदधात्पुरुत्त्रा ॥३२॥
॥५॥ आशुः शिशानो वृषभो न भीमो घनाघनः क्षोभणश्श्चर्षणीनाम् ।
सङ्क्रन्दनोनिमिषऽएकवीरः शतꣳ सेनाऽअजयत्त्साकमिन्द्रः ॥३३॥
सङ्क्रन्दनेनानिमिषेण जिष्ण्णुना युत्क्कारेण दुश्श्च्यवनेन धृष्ण्णुना ।
तदिन्द्रेण जयत तत्त्सहद्ध्वँय्युधो नरऽइषुहस्त्तेन वृष्ण्णा ॥३४॥

सऽइषु॑हस्तैः॒ स नि॑षु॒ङ्गिभि॑र्व्व॒शी सꣳस्र॑ष्टा॒ स युध॒ऽइन्द्रो॑ ग॒णेन॑ ।
स॒ꣳसृ॒ष्ट॒जित्सो॑म॒पा बा॑हुश॒र्द्ध्यु॑ग्रध॑न्वा॒ प्प्रति॑हिताभि॒रस्ता॑ ॥३५॥
बृह॑स्प्पते॒ परि॑दीया॒ रथे॑न रक्षो॒हा मि॒त्राँ२॥ऽअप॒बाध॑मानः ।
प्र॒भ॒ञ्जन्त्सेनाः॑ प्प्रमृ॒णो यु॒धा जय॑न्न॒स्म्माक॑मेद्ध्यवि॒ता रथा॑नाम् ॥३६॥
ब॒ल॒वि॒ज्ञा॒य स्थवि॑रः॒ प्प्रवी॑रः॒ सह॑स्वान्वा॒जी सह॑मानऽउ॒ग्रः ।
अ॒भिवी॑रोऽअ॒भिस॑त्त्वा सहो॒जा जैत्र॑मिन्द्र॒ रथ॒मा ति॑ष्ठ गो॒वित् ॥३७॥
गो॒त्र॒भिद॑ङ्गोवि॒दँ॑व्वज्र॑बाहु॒ञ्जय॑न्त॒मज्म॑ प्प्रमृ॒णन्त॒मोज॑सा ।
इ॒मꣳ स॑जाता॒ऽअनु॑ वीरयद्ध्व॒मिन्द्रꣳ॑ सखायो॒ऽअनु॒ सꣳर॑भद्ध्वम् ॥३८॥
अ॒भि गो॒त्राणि॒ सह॑सा॒ गाह॑मानोद॒यो वी॒रः श॒तम॑न्यु॒रिन्द्रः॑ ।
दु॒श्च्य॒व॒नः पृ॑तना॒षाड॑यु॒द्ध्यो॒स्म्माक॒ꣳ सेना॑ऽअवतु॒ प्र यु॒त्सु ॥३९॥
इन्द्र॑ऽआसान्ने॒ता बृह॒स्प्पति॒र्द्दक्षि॑णा य॒ज्ञः पु॒रऽए॑तु॒ सोमः॑ ।
दे॒व॒से॒नाना॑मभिभञ्ज॒ती॒नाञ्जय॑न्तीनाम्म॒रुतो॑ य॒न्त्वग्र॑म् ॥४०॥
इन्द्र॑स्य॒ वृष्ण्णो॒ वरु॑णस्य॒ राज्ञ॑ऽआदि॒त्त्याना॑म्म॒रुता॒ꣳ शर्द्ध॑ऽउ॒ग्रम् ।
म॒हाम॑नसाम्भुवनच्च्य॒वाना॒ङ्घोषो॑ दे॒वाना॒ञ्जय॑तामु॒दस्त्थात् ॥४१॥
उद्ध॑र्षय मघव॒न्नायु॑धा॒न्युत्सत्त्व॑नाम्मामका॒नाम्मना॒ꣳसि ।
उद्वृ॑त्रहन्वाजि॒नाँव्वाजि॑ना॒न्युद्रथा॑ना॒ञ्जय॑ताँय्यन्तु॒ घोषाः॑ ॥४२॥
अ॒स्म्माक॒मिन्द्रः॒ समृ॑तेषु ध्व॒जेष्व॒स्म्माकँ॑य्या॒ऽइष॑व॒स्ता जय॑न्तु ।
अ॒स्म्माकँ॑व्वी॒राऽउत्त॑रे भवन्त्व॒स्म्माँ२॥ऽउ॑ देवाऽअवता॒ हवे॑षु ॥४३॥
अ॒मीषा॑ञ्चि॒त्तम्प्र॑तिलो॒भय॑न्ती गृहा॒णाङ्गा॑न्यप्प्वे॒ परे॑हि ।
अ॒भि प्प्रेहि॒ निर्द॑ह हृ॒त्सु शोकै॑र॒न्धेना॒मित्रा॒स्तम॑सा सचन्ताम् ॥४४॥
अव॑सृष्टा॒ परा॑पत॒ शर॑व्ये॒ ब्रह्म॑सꣳशिते ।
गच्छा॒मित्रा॒न्प्रप॑द्द्यस्व॒ मामीषा॒ङ्कञ्च॒नोच्छि॑षः ॥४५॥
प्रेता॒ जय॑ता नर॒ऽइन्द्रो॑ वः॒ शर्म्म॑ यच्छतु ।
उ॒ग्रा वः॑ सन्तु बा॒हवो॑नाधृ॒ष्ष्या यथास॑थ ॥४६॥
अ॒सौ या सेना॑ मरुतः॒ परे॑षाम॒भ्यैति॑ न॒ऽओज॑सा॒ स्प्पर्द्ध॑माना ।
ताङ्गू॑हत॒ तम॒साप॑व्रतेन॒ यथा॒मीऽअ॒न्न्योऽअ॒न्न्यन्न जा॒नन् ॥४७॥
यत्र॑ बा॒णाः स॒म्पत॑न्ति कु॒मा॒रा वि॑शि॒खाऽइ॑व ।
तन्न॒ऽइन्द्रो॒ बृह॒स्प्पति॒रदि॑तिः॒ शर्म्म॑ यच्छतु वि॒श्श्वाहा॒ शर्म्म॑ यच्छतु ॥४८॥

म॒र्म्मा॑णि त॒ व्व॒र्म्म॑णा च्छादयामि॒ सोम॑स्त्वा॒ राजा॒मृते॒नानु॑वस्ताम् ।
उ॒रोर्व्वरी॑यो॒ व्वरु॑णस्ते कृणोतु॒ जय॑न्त॒न्त्वानु॑ दे॒वा मद॑न्तु ॥४९॥

॥६॥ उदे॑नमुत्त॒रान्न॑याग्ग्ने घृ॒तेना॑हुत । रा॒यस्प्पोषे॑ण॒ सꣳसृ॑ज प्प्र॒जया॑ च ब॒हुङ्कृ॑धि ॥५०॥
इन्द्रे॒मम्प्र॑त॒रान्न॑य सजा॒ताना॑मसद्व॒शी ।
समे॑नँ॒व्वर्च्च॑सा सृज दे॒वाना॑म्भाग॒दाऽअ॑सत् ॥५१॥

यस्य॑ कु॒म्म्भो॑ गृ॒हे ह॒विस्तम॑ग्ग्ने व्व॒र्द्धया॒ त्वम् ।
तस्म्मै॑ दे॒वाऽअधि॑ब्ब्रुवन्न॒यञ्च॒ ब्ब्रह्म॑ण॒स्प्पति॑ः ॥५२॥

उदु॑ त्वा॒ व्विश्श्वे॑ दे॒वाऽअग्ग्ने॒ भर॑न्तु॒ चित्ति॑भिः ।
स नो॑ भव शि॒वस्त्वꣳ सु॒प्प्रती॑को व्वि॒भाव॑सुः ॥५३॥

पञ्च॒ दिशो॒ दैवी॑र्य्य॒ज्ज्ञम॑वन्तु दे॒वीरपाम॑तिन्दु॒र्म्म॒तिम्बाध॑मानाः ।
रा॒यस्प्पोषे॑ य॒ज्ज्ञप॑तिमा॒भज॑न्ती रा॒यस्प्पोषे॒ऽअधि॑ य॒ज्ज्ञोऽअ॑स्त्थात् ॥५४॥

समि॑द्धेऽअ॒ग्ग्नावधि॑ मामहा॒नऽउ॒क्थप॑त्र॒ऽईड्ड्यो॑ गृभी॒तः ।
त॒प्प्तङ्घ॒र्म्मम्प॑रि॒गृह्ह्या॑यजन्तो॒र्ज्जा यद्य॒ज्ज्ञमय॑जन्त दे॒वाः ॥५५॥

दै॒व्याय॑ ध॒र्त्त्रे जोष्ट्रे॑ दे॒व॒श्श्रीः श्रीम॑नाः श॒तप॑याः ।
प॒रि॒गृह्ह्य॑ दे॒वा य॒ज्ज्ञमा॑यन्दे॒वा दे॒वेब्भ्यो॑ऽअद्ध्व॒र्य्यन्तो॑ऽअस्त्थुः ॥५६॥

व्वी॒तꣳ ह॒विः श॑मि॒तꣳ श॑मि॒ता य॒जद्ध्यै॑ तु॒रीयो॑ य॒ज्ज्ञो यत्र॑ ह॒व्यमेति॑ ।
ततो॑ व्वा॒काऽआ॒शिषो॑ नो जुषन्ताम् ॥५७॥

सूर्य्य॑रश्म्मि॒र्हरि॑केशः पु॒रस्त्ता॑त्त्सवि॒ता ज्ज्योति॒रुद॑याँ२॥ऽअज॑स्त्रम् ।
तस्य॑ पू॒षा प्प्र॑स॒वे या॑ति व्वि॒द्द्वान्त्स॒म्पश्श्य॑न्व्विश्श्वा॒ भुव॑नानि गो॒पाः ॥५८॥

व्वि॒मान॑ऽए॒ष दि॒वो मद्ध्य॑ऽआस्त्त॒ऽआप॒प्प्रि॒वान्न्रोद॑सीऽअ॒न्तरि॑क्क्षम् ।
स व्वि॒श्श्वाची॑र॒भिच॑ष्ट्टे घृ॒ताची॑रन्त॒रा पूर्व्व॒मप॑रञ्च के॒तुम् ॥५९॥

उ॒क्क्षा स॑मु॒द्द्रोऽअ॑रु॒णः सु॑प॒र्ण्णः पूर्व्व॑स्य॒ योनि॑म्पि॒तुरावि॑वेश ।
मद्ध्ये॑ दि॒वो निहि॑तः॒ पृश्श्नि॒रश्म्मा॒ व्विच॑क्क्रमे॒ रज॑सस्प्पा॒त्त्यन्तौ॑ ॥६०॥

इन्द्रँ॒व्विश्श्वा॑ऽअवीवृधन्त्समु॒द्द्रव्य॑चस॒ङ्गिरः॑ ।
र॒थीत॑मꣳ र॒थीनाँ॒व्वाजा॑ना॒ꣳ सत्त्प॑ति॒म्पति॑म् ॥६१॥

दे॒व॒हूर्य्य॒ज्ज्ञऽआ च॑ व्वक्क्षत्त्सु॒म्म्न॒हूर्य्य॒ज्ज्ञऽआ च॑ व्वक्क्षत् ।
यक्क्ष॑द॒ग्ग्निर्द्दे॒वो दे॒वाँ२॥ऽआ च॑ व्वक्क्षत् ॥६२॥

वाजस्य मा प्प्रसवऽउद्ग्ग्राभेणोदग्ग्रभीत् ।
अधा सपत्नानिन्द्रो मे निग्ग्राभेणाधराँ२॥ऽअकः ॥६३॥
उद्ग्ग्राभञ्च निग्ग्राभञ्च ब्रह्म देवाऽअवीवृधन् ।
अधा सपत्नानिन्द्राग्ग्नी मे विषूचीनान्व्यस्यताम् ॥६४॥

॥७॥ क्रमद्ध्वमग्ग्निना नाकमुक्ख्यꣳ हस्तेषु बिब्भ्रतः ।
दिवस्पृष्ठꣳ स्वर्ग्गत्त्वा मिश्श्रा देवेभिराद्ध्वम् ॥६५॥
प्राचीमनु प्प्रदिशम्प्रेहि विद्वानग्ग्नेरग्ग्ने पुरोऽअग्ग्निर्ब्भवेह ।
विश्श्वाऽआशा दीद्यानो विभाह्यूर्ज्जन्नो धेहि द्विपदे चतुष्प्पदे ॥६६॥
पृथिव्याऽअहमुदन्तरिक्क्षमारुहमन्तरिक्क्षाद्दिवमारुहम् ।
दिवो नाकस्य पृष्ठात्त्स्वर्ज्ज्योतिरगामहम् ॥६७॥
स्वर्य्यन्तो नापेक्क्षन्तऽआ द्याꣳ रोहन्ति रोदसी ।
यज्ञँय्ये विश्श्वतोधारꣳ सुविद्वाꣳसो वितेनिरे ॥६८॥
अग्ग्ने प्प्रेहि प्प्रथमो देवयताञ्चक्क्षुर्द्देवानामुत मर्त्त्यानाम् ।
इयक्क्षमाणा भृगुभिः सजोषाः स्वर्य्यन्तु यजमानाः स्वस्ति ॥६९॥
नक्तोषासा समनसा विरूपे धापयेते शिशुमेकꣳ समीची ।
द्यावाक्क्षामा रुक्क्मोऽअन्तर्व्विभाति देवाऽअग्ग्निन्धारयन्द्रविणोदाः ॥७०॥
अग्ग्ने सहस्राक्क्ष शतमूर्द्धञ्छतन्ते प्प्राणाः सहस्रँव्यानाः ।
त्वꣳ साहस्रस्य रायऽईशिषे तस्म्मै ते विधेम वाजाय स्वाहा ॥७१॥
सुपर्ण्णोसि गरुत्मान्पृष्ठे पृथिव्याः सीद ।
भासान्तरिक्क्षमापृण ज्ज्योतिषा दिवमुत्तभान तेजसा दिशऽउद्दृꣳह ॥७२॥
आजुह्वानः सुप्प्रतीकः पुरस्तादग्ग्ने स्वँय्योनिमासीद साधुया ।
अस्म्मिन्त्सधस्त्थेऽअद्ध्युत्तरस्म्मिन्विश्श्वे देवा यजमानश्श्च सीदत ॥७३॥
ताꣳ सवितुर्व्वरेण्ण्यस्य चित्रामाहँवृणे सुमतिँविश्श्वजन्न्याम् ।
यामस्य कण्ण्वोऽअदुहत्प्रपीनाꣳ सहस्रधाराम्पयसा महीङ्गाम् ॥७४॥
विधेम ते परमे जन्म्मन्नग्ग्ने विधेम स्तोमैरवरे सधस्त्थे ।
यस्म्माद्योनेरुदारिथा यजे तम्प्र त्वे हवीꣳषि जुहुरे समिद्धे ॥७५॥
प्रेद्धोऽअग्ग्ने दीदिहि पुरो नोजस्रया सूर्म्या यविष्ठ ।
त्वाꣳ शश्श्वन्तऽउपयन्ति वाजाः ॥७६॥

अग्ने॒ तम॒द्याश्श्वन्न स्त्तोमैः॑ क्क्रतु॒न्न भ॒द्द्रꣳ हृ॑दि॒स्पृश॑म् । ऋ॒द्ध्यामा॑ त॒ऽओहैः॑ ॥७७॥
चित्तिं॑ञ्जुहोमि॒ मन॑सा घृ॒तेन॒ यथा॑ दे॒वाऽइ॒हाग॒मन्वी॒तिहो॑त्राऽऋता॒वृध॑ः ।
पत्त्ये॒ व्विश्श्व॑स्य॒ भूम॑नो जु॒होमि॑ व्वि॒श्श्वक॑र्म्मणे व्वि॒श्श्वाहादा॑ब्भ्यꣳ ह॒विः ॥७८॥
स॒प्प्त ते॑ऽअग्ने स॒मिध॑ः स॒प्प्त जि॒ह्वाः स॒प्प्तऽऋष॑यः स॒प्प्त धाम॑ प्प्रि॒याणि॑ ।
स॒प्प्त होत्रा॑ः सप्प्त॒धा त्त्वा॑ यजन्ति स॒प्प्त योनी॒रापृ॑णस्व घृ॒तेन॒ स्वाहा॑ ॥७९॥

॥८॥ शु॒क्क्रज्ज्योति॑श्च चि॒त्रज्ज्योति॑श्च स॒त्त्यज्ज्योति॑श्च॒ ज्ज्योति॑ष्माँश्च ।
शु॒क्क्रश्च॑ऽऋत॒पाश्चात्त्य॑ꣳहाः ॥८०॥
ई॒दृङ्ग्चा॑न्या॒दृङ् स॒दृङ्च॒ प्प्रति॑सदृङ् । मि॒तश्च॒ सम्मि॑तश्च॒ सभ॑राः ॥८१॥
ऋ॒तश्च॑ स॒त्त्यश्च॑ ध्रु॒वश्च॑ ध॒रुण॑श्च । ध॒र्त्ता च॑ व्वि॒ध॒र्त्ता च॑ व्विधा॒रय॑ः ॥८२॥
ऋ॒त॒जिच्च॑ सत्त्य॒जिच्च॑ सेन॒जिच्च॑ सु॒षेण॑श्च । अन्ति॑मित्रश्च दू॒रेऽअ॑मित्रश्च ग॒णः ॥८३॥
ई॒दृक्षास॑ऽएता॒दृक्षास॑ऽऊ॒ षु ण॑ः स॒दृक्षास॒ः प्प्रति॑सदृक्षास॒ऽएत॑न ।
मि॒तास॑श्च॒ सम्मि॑तासो नोऽअ॒द्य सभ॑रसो मरुतो य॒ज्ञेऽअ॒स्मिन् ॥८४॥
स्वत॑वाँश्च प्प्रघा॒सी च॑ सान्तप॒नश्च॑ गृहमे॒धी च॑ । क्क्री॒डी च॑ शा॒की चो॑ज्जे॒षी ॥८५॥
इन्द्र॒न्दैवी॒र्व्विशो॑ म॒रुतो॒नु॑वर्त्मानोभवन्न्यथेन्द्र॒न्दैवी॒र्व्विशो॑ म॒रुतो॒नु॑वर्त्मा॒नोभ॑वन् ।
ए॒वमि॒मँय्यज॑मानन्दैवी॑श्च॒ व्विशो॑ मानु॒षीश्चानु॑वर्त्मानो भवन्तु ॥८६॥

॥९॥ इ॒मꣳ स्त्तन॒मूर्ज॑स्वन्तन्धया॒पाम्प्रपी॑नमग्ने सरि॒रस्य॒ मद्ध्ये॑ ।
उत्स॑ञ्जुषस्व॒ मधु॑मन्तमर्व्वन्त्समु॒द्द्रिय॒ꣳ सद॑नमावि॑शस्व ॥८७॥
घृ॒तम्मि॑मिक्षे घृ॒तम॑स्य॒ योनि॑र्घृ॒ते श्रि॒तो घृ॒तम्व॑स्य॒ धाम॑ ।
अ॒नु॒ष्व॒धमाव॑ह मा॒दय॑स्व॒ स्वाहा॑कृतँव्वृषभ व्वक्षि ह॒व्यम् ॥८८॥
स॒मु॒द्द्राद॒र्म्मिर्म्मधु॑मा॒ँ२॥ऽउदा॑र॒दुपा॒ꣳशुना॒ सम॑मृत॒त्त्वमा॑नट् ।
घृ॒तस्य॒ नाम॒ गुह्य॒ँय्यदस्ति॑ जि॒ह्वा दे॒वाना॑म॒मृत॑स्य॒ नाभि॑ः ॥८९॥
व॒यन्नाम॒ प्प्रब्र॑वामा घृ॒तस्या॒स्मिन्य॒ज्ञे धा॑रयामा॒ नमो॑भिः ।
उप॑ ब्र॒ह्मा शृ॑णवच्छ॒स्यमा॑नञ्च॒तुः॑शृङ्गोवमीद्गौ॒रऽए॒तत् ॥९०॥
च॒त्त्वारि॒ शृङ्गा॒ त्रयो॑ऽअस्य॒ पादा॒ द्द्वे शी॒र्षे स॒प्प्त हस्त्तासो॑ऽअस्य ।
त्रिधा॑ ब॒द्धो वृ॑ष॒भो रो॑रवीति म॒हो दे॒वो मर्त्त्या॒ँ२॥ऽआवि॑वेश ॥९१॥
त्रिधा॑ हि॒तम्प॒णिभि॑र्ग्गु॒ह्यमा॑नङ्गवि॑ दे॒वासो॑ घृ॒तमन्व॑विन्दन् ।
इन्द्र॒ऽएक॒ꣳ सूर्य्य॒ऽएक॑ञ्जजान व्वे॒नादेक॑ꣳ स्व॒धया॒ निष्ट्ट॑तक्षुः ॥९२॥

ए॒ताऽअ॑र्षन्ति॒ हृद्या॑त्समु॒द्राच्छ॒तव्र॑जा रि॒पुणा॒ नाव॒चक्षे॑ ।
घृ॒तस्य॒ धारा॑ऽअ॒भिचा॑कशीमि हि॒र॒ण्ययो॑ वेत॒सो मध्य॑ऽआसाम् ॥९३॥
स॒म्म्यक्स्र॑वन्ति स॒रितो॒ न धेना॑ऽअ॒न्तर्हृ॒दा मन॑सा पू॒यमा॑नाः ।
ए॒तेऽअ॑र्षन्त्यू॒र्म्मयो॑ घृ॒तस्य॑ मृ॒गाऽइ॑व क्षिप॒णोरीष॑माणाः ॥९४॥
सिन्धो॑रिव प्प्राध्व॒ने शू॑घ॒नासो॒ वात॑प्प्रमियः पतयन्ति य॒ह्वाः ।
घृ॒तस्य॒ धारा॑ऽअरु॒षो न वा॒जी काष्ठा॑ भि॒न्दन्नू॒र्म्मिभिः॒ पिन्व॑मानः ॥९५॥
अ॒भिप्प्र॑वन्त॒ सम॑नेव॒ योषाः॑ कल्या॒ण्यः॒ स्मय॑मानासोऽअ॒ग्निम् ।
घृ॒तस्य॒ धाराः॑ स॒मिधो॑ नसन्त॒ ता जु॑षा॒णो ह॑र्य्यति जा॒तवे॑दाः ॥९६॥
क॒न्याऽइ॑व वह॒तुमेत॒वाऽउ॑ऽअ॒ञ्ज्य॒ञ्जा॒नाऽअ॒भिचा॑कशीमि ।
यत्र॒ सोमः॑ सू॒यते॒ यत्र॑ य॒ज्ञो घृ॒तस्य॒ धारा॑ऽअ॒भि तत्प॑वन्ते ॥९७॥
अ॒भ्य॒र्षत सुष्टु॒तिङ्गव्य॑मा॒जिम॒स्म्मासु॑ भ॒द्रा द्रवि॑णानि धत्त ।
इ॒मँय्य॒ज्ञन्न॑यत दे॒वता॑ नो घृ॒तस्य॒ धारा॒ मधु॑मत्पवन्ते ॥९८॥
धाम॑न्ते॒ विश्वम्भुव॑न॒मधि॑श्रि॒तम॒न्तः स॑मु॒द्रे हृ॒द्य॒न्तरायु॑षि ।
अ॒पामनी॑के समि॒थे यऽआभृ॑त॒स्तम॑श्याम॒ मधु॑मन्तन्तऽऊ॒र्म्मिम् ॥९९॥

॥ इति सप्तदशोऽध्यायः ॥

अथाष्टादशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'वाजश्च मे' इत्यारभ्य (७७) 'त्वं यविष्ठ्य' इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिः साध्या वा ऋषयः । विशेषतश्च— (१) 'वाजश्च मे' इत्यारभ्य (२९) 'स्तोमश्च' इत्यन्तानां देवाः, (३१) 'विश्वे अद्य' इत्यस्य धानाको लुशः, (४६) 'यास्ते' (४७) 'या वः' इत्यनयोरिन्द्राग्नी, (४९) 'तत्त्वा यामि' इत्यस्य शुनःशेपः, (५६) 'इष्टो यज्ञः' (५७) 'इष्टो अग्निः' इत्यनयोर्गालवः, (५८) 'यदाकूदात्' इत्यारभ्य (६५) 'यत्र धाराः' इत्यन्तानां विश्वकर्मा, (६६) 'अग्निरस्मि' इत्यस्य भारतौ देवश्रवोदेववातौ ।

(६८) 'वार्त्रहत्याय शवसे' इत्यारभ्य (७४) 'अश्याम तम्' इत्यन्तानामिन्द्रस्तत्रापि—(६८) 'वार्त्रहत्याय शवसे' (६९) 'सहदानुम्पुरुहूत' इत्यनयोर्विश्वामित्रः, (७०) 'वि न इन्द्र' इत्यस्य भारद्वाजः शासः, (७१) 'मृगो न' इत्यस्यैन्द्रो जयः, (७३) 'पृष्टो दिवि' इत्यस्य कुत्सः, (७४) 'अश्याम तम्' इत्यस्य भरद्वाजः, (७५) 'वयन्ते' इत्यस्य कात्य उत्कीलः, (७७) 'त्वं यविष्ठ' इत्यस्य काव्य उशनाः ॥

देवता (१) 'वाजश्च मे' (२) 'प्राणश्च मे' (३) 'ओजश्च मे' (४) 'ज्यैष्ठ्यञ्च मे' (५) 'सत्यञ्च मे' (६) 'ऋतञ्च मे' (७) 'यन्ता च मे' (८) 'शञ्च मे' (९) 'ऊर्क्च मे' (१०) 'रयिश्च मे' (११) 'वित्तञ्च मे' (१२) 'व्रीहयश्च मे' (१३) 'अश्मा च मे' (१४) 'अग्निश्च मे' (१५) 'वसु च मे' (१६) 'अग्निश्च मे' (१७) 'मित्रश्च मे' (१८) 'पृथिवी च मे' (१९) 'अꣳशुश्च मे' (२०) 'आग्रयणश्च मे' (२१) 'स्रुचश्च मे' (२२) 'अग्निश्च मे' (२३) 'व्रतञ्च मे' (२४) 'एका च मे' (२५) 'चतस्रश्च मे' (२६) 'त्र्यविश्च मे' (२७) 'पष्ठवाट् च मे' (२८) 'वाजाय स्वाहा' (२९) 'आयुर्यज्ञेन' इत्येषामग्निः ।

(३०) 'वाजस्य नु' इत्यस्य पृथिवी, 'तस्याग्नो देवः' इत्यस्य सविता ।
(३१) 'विश्वे अद्य' इत्यस्य विश्वे देवाः ।
(३२) 'वाजो नः सप्त' (३३) 'वाजो नो अद्य' (३४) 'वाजः पुरस्तात्' इत्येषामन्नम् ।
(३५) 'सम्मा सृजामि' (३६) 'पयः पृथिव्याम्' इत्यनयोरग्निः ।
(३७) 'देवस्य त्वा' इत्यस्य सविता, 'सरस्वत्यै वाचः' इत्यस्य लिङ्गोक्ता ।
(३८) 'ऋताषाडृतधामा' (३९) 'सꣳहितो विश्वसामा' (४०) 'सुषुम्णः सूर्यरश्मिः' (४१) 'इषिरो विश्वव्यचा' (४२) 'भुज्युः सुपर्णः' (४३) 'प्रजापतिर्विश्वकर्मा' इत्येषाम्, 'स न इदम्' इत्यादिषण्णां च गन्धर्वाप्सरसः ।
(४४) 'स नो भुवनस्य' इत्यस्य प्रजापतिः ।
(४५) 'समुद्रोसि' 'मारुतोसि' 'अवस्यूरसि' इत्येषां वायुः ।
(४६) 'यास्ते' (४७) 'या वः' (४८) 'रुचन्नः' इत्येषामग्निः ।
(४९) 'तत्वा यामि' इत्यस्य वरुणः ।
(५०) 'स्वर्ण घर्मः' 'स्वर्णार्कः' 'स्वर्ण शुक्रः' 'स्वर्ण ज्योतिः' 'स्वर्ण सूर्यः' (५१) 'अग्निं युनज्मि' (५२) 'इमौ ते' (५३) 'इन्दुर्दक्षः' (५४) 'दिवो मूर्धा' (५५) 'विश्वस्य मूर्धन्' इत्येषामग्निः ।
(५६) 'इष्टो यज्ञः' इत्यस्य यजमानः ।
(५७) 'इष्टो अग्निः' (५८) 'यदाकूतात्' (५९) 'एतꣳ सधस्थ' इत्येषामग्निः ।
(६०) 'एतज्जानाथ' इत्यस्याग्निर्देवा वा ।
(६१) 'उद्बुध्यस्वाग्ने' (६२) 'येन वहसि' (६३) 'प्रस्तरेण परिधिना' (६४) 'यद्दत्तम्' (६५) 'यत्र धाराः' (६६) 'अग्निरस्मि' इत्येषामग्निः ।
(६७) 'ऋचो नामास्मि' इत्यस्यात्मा, 'ये अग्नयः' (६८) 'वार्त्रहत्याय शवसे' (६९) 'सहदानुम्पुरुहूत' (७०) 'वि न इन्द्र' (७१) 'मृगो न' (७२) 'वैश्वानरो नः' (७३) 'पृष्टो दिवि' (७४) 'अश्याम तम्' (७५) 'वयन्ते' इत्येषामग्निः ।
(७६) 'धामच्छदग्निः' इत्यस्य विश्वे देवाः ।
(७७) 'त्वं यविष्ठ' इत्यस्याग्निः ॥

छन्दः (३०) 'वाजस्य नु' इत्यस्यातिजगती, (३१) 'विश्वे अद्य' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (३२) 'वाजो नः सप्त' इत्यस्यानुष्टुप्, (३३) 'वाजो नो अद्य' (३४) 'वाजः पुरस्तात्' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (३५) 'सम्मा' (३६) 'पयः पृथिव्याम्' इत्यनयोर्विराट्, (४४) 'स नः' इत्यस्य प्रस्तारपङ्क्तिः, (४६) 'यास्ते' (४७) 'या वः' (४८) 'रुचन्नः' इत्येषामनुष्टुप्, (४९) 'तत्वा यामि' (५१) 'अग्निं युनज्मि' (५२) 'इमौ ते' इत्येषां त्रिष्टुप्, (५३) 'इन्दुर्दक्षः' इत्यस्य पङ्क्तिः, (५४) 'दिवो मूर्धा' इत्यस्य परोष्णिक्, (५५) 'विश्वस्य मूर्धन्' इत्यस्य जगती महापदपङ्क्तिः, (५६) 'इष्टो यज्ञो' इत्यस्योष्णिक्, (५७) 'इष्टो अग्निः' इत्यस्य गायत्री, (५८) 'यदाकूतात्' इत्यस्य जगती, (५९) 'एतꣳ सधस्थ' (६०) 'एतज्जानाथ' (६१) 'उ ध्यस्वाग्ने' इत्येषां त्रिष्टुप्, (६२) 'येन वहसि' इत्यारभ्य (६५) 'यत्र धाराः' इत्यन्तानामनुष्टुप्, (६६) 'अग्निरस्मि' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (६७) 'ये अग्नयः' इत्यस्यानुष्टुप्, (६८) 'वार्त्रहत्याय शवसे' इत्यस्य गायत्री, (६९) 'सहदानुम्पुरुहूत' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (७०) 'वि न इन्द्र' इत्यस्यानुष्टुप्, (७१) 'मृगो न' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (७२) 'वैश्वानरो नः' इत्यस्य गायत्री, (७३) 'पृष्टो दिवि' (७४) 'अश्याम तम्' (७५) 'वयन्ते' इत्येषां त्रिष्टुप्, (७६) 'धामच्छदग्निः' इत्यस्यानुष्टुप्, (७७) 'त्वं यविष्ठ' इत्यस्य गायत्री ॥

॥ हरिःॐ ॥

॥१॥ वाज॑श्च मे प्प्रस॒वश्च॑ मे॒ प्प्रय॑तिश्च मे॒ प्प्रसि॑तिश्च मे धी॒तिश्च॑ मे॒ क्रतु॑श्च मे॒ स्वर॑श्च मे॒ श्श्लोक॑श्च मे श्श्र॒वश्च॑ मे॒ श्श्रुति॑श्च मे॒ ज्योति॑श्च मे॒ स्व॑श्च मे य॒ज्ञेन॑ कल्प्पन्ताम् ॥१॥

प्राणश्च मेपानश्च मे व्व्यानश्च मेसुश्च मे चित्तञ्च मऽआधीतञ्च मे व्वाक्च मे मनश्च
मे चक्क्षुश्च मे श्श्रोत्रञ्च मे दक्क्षश्च मे बलञ्च मे यज्ञेन कल्प्पन्ताम् ॥२॥
ओजश्च मे सहश्च मऽआत्त्मा च मे तनूश्च मे शर्म्म च मे व्वर्म्म च मेङ्गानि च
मेस्त्थीनि च मे परूꣳषि च मे शरीराणि च मऽआयुश्च मे जरा च मे यज्ञेन
कल्प्पन्ताम् ॥३॥
ज्यैष्ठ्यञ्च मऽआधिपत्त्यञ्च मे मन्युश्च मे भामश्च मेमश्च मेम्भश्च मे जेमा च मे
महिमा च मे व्वरिमा च मे प्प्रथिमा च मे व्वर्षिमा च मे द्राघिमा च मे व्वृद्धञ्च
मे व्वृद्धिश्च मे यज्ञेन कल्प्पन्ताम् ॥४॥
सत्त्यञ्च मे श्श्रद्धा च मे जगच्च मे धनञ्च मे व्विश्वञ्च मे महश्च मे क्क्रीडा च मे
मोदश्च मे जातञ्च मे जनिष्ष्यमाणञ्च मे सूक्तञ्च मे सुकृतञ्च मे यज्ञेन कल्प्पन्ताम् ॥५॥
ऋतञ्च मेमृतञ्च मेयक्ष्मञ्च मेनामयच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्त्वञ्च मेनमित्रञ्च
मेभयञ्च मे सुखञ्च मे शयनञ्च मे सूषाश्च मे सुदिनञ्च मे यज्ञेन कल्प्पन्ताम् ॥६॥
यन्ता च मे धर्त्ता च मे क्क्षेमश्च मे धृतिश्च मे व्विश्वञ्च मे महश्च मे सँविच्च मे
ज्ञात्त्रञ्च मे सूश्च मे प्प्रसूश्च मे सीरञ्च मे लयश्च मे यज्ञेन कल्प्पन्ताम् ॥७॥

॥२॥ शञ्च मे मयश्च मे प्प्रियञ्च मेनुकामश्च मे कामश्च मे सौमनसश्च मे भगश्च मे
द्रविणञ्च मे भद्रञ्च मे श्श्रेयश्च मे व्वसीयश्च मे यशश्च मे यज्ञेन कल्प्पन्ताम् ॥८॥

॥३॥ ऊर्क्च मे सूनृता च मे पयश्च मे रसश्च मे घृतञ्च मे मधु च मे सग्ग्धिश्च मे
सपीतिश्च मे कृषिश्च मे व्वृष्टिश्च मे जैत्त्रञ्च मऽऔद्भिद्यञ्च मे यज्ञेन कल्प्पन्ताम् ॥९॥
रयिश्च मे रायश्च मे पुष्टञ्च मे पुष्टिश्च मे व्विभु च मे प्प्रभु च मे पूर्ण्णञ्च मे
पूर्ण्णतरञ्च मे कुयवञ्च मेक्क्षितञ्च मेन्नञ्च मेक्क्षुच्च मे यज्ञेन कल्प्पन्ताम् ॥१०॥
व्वित्तञ्च मे व्वेद्यञ्च मे भूतञ्च मे भविष्ष्यच्च मे सुगञ्च मे सुपत्थ्यञ्च मऽऋद्धञ्च मऽ
ऋद्धिश्च मे क्लृप्तञ्च मे क्लृप्तिश्च मे मतिश्च मे सुमतिश्च मे यज्ञेन कल्प्पन्ताम् ॥११॥
व्व्रीहयश्च मे यवाश्च मे माषाश्च मे तिलाश्च मे मुद्गाश्च मे खल्वाश्च मे प्प्रियङ्गवश्च
मेणवश्च मे श्श्यामाकाश्च मे नीवाराश्च मे गोधूमाश्च मे मसूराश्च मे यज्ञेन
कल्प्पन्ताम् ॥१२॥

॥४॥ अश्म्मा च मे मृत्तिका च मे गिरयश्च मे पर्वताश्च मे सिकताश्च मे व्वनस्प्पतयश्च

मे॒ हिर॑ण्ण्यञ्च॒ मेय॑श्च मे श्श्या॒मञ्च॑ मे लो॒हञ्च॑ मे॒ सीस॑ञ्च मे॒ त्रपु॑ च मे य॒ज्ञेन॑ कल्प्पन्ताम् ॥१३॥

अ॒ग्निश्च॑ म॒ऽआप॑श्च मे वी॒रुध॑श्च म॒ऽओष॑धयश्च मे कृ॒ष्ट॒प॒च्च्याश्च॑ मेकृष्टप॒च्च्याश्च॑ मे ग्ग्रा॒म्म्याश्च॑ मे प॒शव॑ऽआर॒ण्ण्याश्च॑ मे वि॒त्तञ्च॑ मे॒ वित्ति॑श्च मे भू॒तञ्च॑ मे॒ भूति॑श्च मे य॒ज्ञेन॑ कल्प्पन्ताम् ॥१४॥

वसु॑ च मे वस॒तिश्च॑ मे॒ कर्म्म॑ च मे॒ शक्ति॑श्च॒ मेर्त्थ॑श्च म॒ऽएम॑श्च मऽइ॒त्त्या च॑ मे॒ गति॑श्च मे य॒ज्ञेन॑ कल्प्पन्ताम् ॥१५॥

॥५॥ अ॒ग्निश्च॑ म॒ऽइन्द्र॑श्च मे॒ सोम॑श्च म॒ऽइन्द्र॑श्च मे सवि॒ता च॑ म॒ऽइन्द्र॑श्च मे॒ सर॑स्वती च म॒ऽइन्द्र॑श्च मे पू॒षा च॑ म॒ऽइन्द्र॑श्च मे॒ बृह॒स्प्पति॑श्च म॒ऽइन्द्र॑श्च मे य॒ज्ञेन॑ कल्प्पन्ताम् ॥१६॥

मि॒त्रश्च॑ म॒ऽइन्द्र॑श्च मे॒ वरु॑णश्च म॒ऽइन्द्र॑श्च मे धा॒ता च॑ म॒ऽइन्द्र॑श्च मे॒ त्वष्टा॑ च म॒ऽइन्द्र॑श्च मे म॒रुत॑श्च म॒ऽइन्द्र॑श्च मे॒ विश्श्वे॑ च मे दे॒वाऽइन्द्र॑श्च मे य॒ज्ञेन॑ कल्प्पन्ताम् ॥१७॥

पृ॒थि॒वी च॑ म॒ऽइन्द्र॑श्च मे॒न्तरि॑क्क्षञ्च म॒ऽइन्द्र॑श्च मे॒ द्यौश्च॑ म॒ऽइन्द्र॑श्च मे॒ समा॑श्च म॒ऽइन्द्र॑श्च मे॒ नक्क्ष॑त्त्राणि च म॒ऽइन्द्र॑श्च मे॒ दिश॑श्च म॒ऽइन्द्र॑श्च मे य॒ज्ञेन॑ कल्प्पन्ताम् ॥१८॥

॥६॥ अ॒ꣳशुश्च॑ मे र॒श्मिश्च॒ मेदा॑ब्भ्यश्च॒ मेधि॑पतिश्च म॒ऽउपा॒ꣳशुश्च॑ मेन्तर्य्या॒मश्च॑ मऽऐन्द्रवाय॒वश्च॑ मे मैत्रावरु॒णश्च॑ मऽआश्श्वि॒नश्च॑ मे प्प्रतिप्प्र॒स्त्थान॑श्च मे शु॒क्रश्च॑ मे म॒न्थी च॑ मे य॒ज्ञेन॑ कल्प्पन्ताम् ॥१९॥

आ॒ग्ग्र॒य॒णश्च॑ मे वैश्श्वदे॒वश्च॑ मे ध्रु॒वश्च॑ मे वैश्श्वान॒रश्च॑ मऽऐन्द्रा॒ग्नश्च॑ मे म॒हावैश्श्वदे॑वश्च मे मरुत्त्व॒तीया॑श्च मे॒ निष्क्के॑वल्ल्यश्च मे सावि॒त्रश्च॑ मे सारस्व॒तश्च॑ मे पात्क्नीव॒तश्च॑ मे हारियोज॒नश्च॑ मे य॒ज्ञेन॑ कल्प्पन्ताम् ॥२०॥

स्रु॒च॑श्च मे चम॒साश्च॑ मे वाय॒व्व्यानि च मे द्रोणकल॒शश्च॑ मे॒ ग्ग्रावा॑णश्च मेधि॒षव॑णे च मे पूत॒भृच्च॑ मऽआधव॒नीय॑श्च मे॒ वेदि॑श्च मे ब॒र्हिश्च॑ मेवभृ॒थश्च॑ मे स्वगाका॒रश्च॑ मे य॒ज्ञेन॑ कल्प्पन्ताम् ॥२१॥

अ॒ग्निश्च॑ मे घ॒र्म्मश्च॑ मे॒र्क्कश्च॑ मे॒ सूर्य्य॑श्च मे प्प्रा॒णश्च॑ मेश्श्वमे॒धश्च॑ मे पृथि॒वी च॒ मेदि॑तिश्च मे॒ दिति॑श्च मे॒ द्यौश्च॑ मेङ्गु॒लयः॒ शक्क्व॑रयो॒ दिश॑श्च मे य॒ज्ञेन॑ कल्प्पन्ताम् ॥२२॥

व्व्रतञ्च मऽऋतवश्च मे तपश्च मे सँवत्सरश्च मेहोरात्त्रेऽऊर्वष्ठीवे बृहद्रथन्तरे च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ॥२३॥

॥७॥ एका च मे तिस्रश्च मे तिस्रश्च मे पञ्च च मे पञ्च च मे सप्त च मे सप्त च मे नव च मे नव च मऽएकादश च मऽएकादश च मे त्रयोदश च मे त्रयोदश च मे पञ्चदश च मे पञ्चदश च मे सप्तदश च मे सप्तदश च मे नवदश च मे नवदश च मऽएकविꣳशतिश्च मऽएकविꣳशतिश्च मे त्रयोविꣳशतिश्च मे त्रयोविꣳशतिश्च मे पञ्चविꣳशतिश्च मे पञ्चविꣳशतिश्च मे सप्तविꣳशतिश्च मे सप्तविꣳशतिश्च मे नवविꣳशतिश्च मे नवविꣳशतिश्च मऽएकत्रिꣳशच्च मऽएकत्रिꣳशच्च मे त्रयस्त्रिꣳशच्च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ॥२४॥

चतस्रश्च मेष्टौ च मेष्टौ च मे द्वादश च मे द्वादश च मे षोडश च मे षोडश च मे विꣳशतिश्च मे विꣳशतिश्च मे चतुर्विꣳशतिश्च मे चतुर्विꣳशतिश्च मेष्टाविꣳशतिश्च मेष्टाविꣳशतिश्च मे द्वात्रिꣳशच्च मे द्वात्रिꣳशच्च मे षट्त्रिꣳशच्च मे षट्त्रिꣳशच्च मे चत्त्वारिꣳशच्च मे चत्त्वारिꣳशच्च मे चतुश्चत्त्वारिꣳशच्च मे चतुश्चत्त्वारिꣳशच्च मेष्टाचत्त्वारिꣳशच्च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ॥२५॥

त्र्यविश्च मे त्र्यवी च मे दित्त्यवाट्च मे दित्त्यौही च मे पञ्चाविश्च मे पञ्चावी च मे त्रिवत्सश्च मे त्रिवत्सा च मे तुर्य्यवाट्च मे तुर्य्यौही च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ॥२६॥

पष्ठवाट्च मे पष्ठौही च मऽउक्षा च मे वशा च मऽऋषभश्च मे वेहच्च मेनड्वाँश्च मे धेनुश्च मे यज्ञेन कल्पन्ताम् ॥२७॥

॥८॥ वाजाय स्वाहा प्प्रसवाय स्वाहापिजाय स्वाहा क्रतवे स्वाहा वसवे स्वाहाहर्प्पतये स्वाहाह्ने मुग्ग्धाय स्वाहा मुग्ग्धाय वैनꣳशिनाय स्वाहा विनꣳशिनऽआन्त्यायनाय स्वाहान्त्याय भौवनाय स्वाहा भुवनस्य पतये स्वाहाधिपतये स्वाहा प्प्रजापतये स्वाहा । इयन्ते राण्मित्राय यन्तासि यमनऽऊर्ज्जे त्वा वृष्ट्यै त्वा प्प्रजानान्त्वाधिपत्याय ॥२८॥

आयुर्य्यज्ञेन कल्प्पताम्प्राणो यज्ञेन कल्प्पताञ्चक्षुर्य्यज्ञेन कल्प्पताꣳ श्रोत्रँय्यज्ञेन कल्प्पताँव्वाग्ग्यज्ञेन कल्प्पताम्मनो यज्ञेन कल्प्पतामात्मा यज्ञेन कल्प्पताम्ब्रह्मा यज्ञेन कल्प्पताञ्ज्योतिर्य्यज्ञेन कल्प्पताꣳ स्वर्य्यज्ञेन कल्प्पताम्पृष्ठँय्यज्ञेन कल्प्पताँय्यज्ञो यज्ञेन कल्प्पताम् । स्तोमश्च यजुश्चऽऋक्च साम च बृहच्च

रथन्त॒रञ्च॑। स्व॒र्द्दे॑वाऽअगन्मा॒मृता॑ऽअभूम प्प्र॒जाप॑तेः प्प्र॒जाऽअ॑भूम॒ वेट्स्वाहा॑ ॥२९॥

॥९॥ व्वाज॑स्य॒ नु प्प्र॑स॒वे मा॒तर॑म्म॒हीमदि॑तिन्नाम॒ व्वच॑सा करामहे ।
यस्या॑मि॒दँव्विश्श्व॒म्भुव॑नमावि॒वेश॒ तस्या॑न्नो दे॒वः स॑वि॒ता धर्म्म॑ साविषत् ॥३०॥
व्विश्श्वे॑ऽअ॒द्य म॒रुतो॒ व्विश्श्व॑ऽऊ॒ती व्विश्श्वे॑ भवन्त्व॒ग्ग्नयः॒ समि॑द्धाः ।
व्विश्श्वे॑ नो दे॒वाऽअव॒साग॑मन्तु॒ व्विश्श्व॑मस्त्तु॒ द्रवि॑णँव्वाजो॑ऽअ॒स्म्मे ॥३१॥
व्वाजो॑ नः स॒प्त प्प्र॒दिश॒श्चत॑स्रो वा परा॒वतः॑ ।
व्वाजो॑ नो॒ व्विश्श्वै॑र्द्दे॒वैर्द्धन॑साताव्वि॒हाव॑तु ॥३२॥
व्वाजो॑ नोऽअ॒द्य प्प्रसु॑वाति॒ दान॑ँव्वाजो॑ दे॒वाँ२॥ऽऋ॒तुभिः॑ कल्प्पयाति ।
व्वाजो॒ हि मा॒ सर्व्व॑वीरञ्ज॒जान॒ व्विश्श्वा॒ऽआशा॒ व्वाज॑पतिर्ज्जयेयम् ॥३३॥
व्वाजः॑ पु॒रस्त्ता॑दु॒त म॑द्ध्य॒तो नो॒ व्वाजो॑ दे॒वान्ह॒विषा॑ व्वर्द्धयाति ।
व्वाजो॒ हि मा॒ सर्व्व॑वीरञ्च॒कार॒ सर्व्वा॒ऽआशा॒ व्वाज॑पतिर्ब्भवेयम् ॥३४॥
सम्मा॑ सृजामि॒ पय॑सा पृथि॒व्व्याः सम्मा॑ सृजाम्म्य॒द्भिरोष॑धीभिः ।
सो॒हँव्वाज॑ꣳ सनेयमग्ग्ने ॥३५॥
पयः॑ पृथि॒व्व्याम्पय॒ऽओष॑धीषु॒ पयो॑ दि॒व्व्यन्तरि॑क्क्षे॒ पयो॑ धाः ।
पय॑स्वतीः प्प्र॒दिशः॑ सन्तु॒ मह्य॑म् ॥३६॥
दे॒वस्य॑ त्त्वा सवि॒तुः प्प्र॑स॒वेऽश्श्विनो॑र्ब्बा॒हुभ्या॑म्पू॒ष्णो हस्त्ता॑भ्याम् ।
सर॑स्वत्त्यै व्वा॒चो य॒न्तुर्य्य॒न्त्रेणा॒ग्ग्नेः साम्म्रा॑ज्ज्येना॒भिषि॑ञ्चामि ॥३७॥

॥१०॥ ऋ॒ता॒षाडृ॒तधा॑मा॒ग्निर्ग्ग॑न्ध॒र्व्वस्त्तस्यौष॑धयोप्प्स॒रसो॒ मुदो॒ नाम॑ ।
स न॑ऽइ॒दम्ब्रह्म॑ क्क्ष॒त्रम्पा॑तु॒ तस्म्मै॒ स्वाहा॒ व्वाट्ताभ्यः॒ स्वाहा॑ ॥३८॥
स॒ꣳहि॒तो व्विश्श्वसा॑मा॒ सूर्य्यो॑ गन्ध॒र्व्वस्त्तस्य॒ मरी॑चयोप्प्स॒रस॑ऽआ॒युवो॒ नाम॑ ।
स न॑ऽइ॒दम्ब्रह्म॑ क्क्ष॒त्रम्पा॑तु॒ तस्म्मै॒ स्वाहा॒ व्वाट्ताभ्यः॒ स्वाहा॑ ॥३९॥
सु॒षु॒म्म्णः सूर्य्य॑रश्म्मिश्च॒न्द्रमा॑ गन्ध॒र्व्वस्त्तस्य॒ नक्क्षत्त्रा॑ण्यप्प्स॒रसो॑ भे॒कुर॑यो॒ नाम॑ ।
स न॑ऽइ॒दम्ब्रह्म॑ क्क्ष॒त्रम्पा॑तु॒ तस्म्मै॒ स्वाहा॒ व्वाट्ताभ्यः॒ स्वाहा॑ ॥४०॥ 494
इ॒षि॒रो व्विश्श्वव्य॑चा॒ व्वातो॑ गन्ध॒र्व्वस्त्तस्यापो॑ऽअप्प्स॒रस॒ऽऊर्ज्जो॒ नाम॑ ।
स न॑ऽइ॒दम्ब्रह्म॑ क्क्ष॒त्रम्पा॑तु॒ तस्म्मै॒ स्वाहा॒ व्वाट्ताभ्यः॒ स्वाहा॑ ॥४१॥
भु॒ज्युः सु॑प॒र्ण्णो य॒ज्ञो ग॑न्ध॒र्व्वस्त्तस्य॒ दक्क्षि॑णाऽअप्प्स॒रस॑ स्त्ता॒वा नाम॑ ।
स न॑ऽइ॒दम्ब्रह्म॑ क्क्ष॒त्रम्पा॑तु॒ तस्म्मै॒ स्वाहा॒ व्वाट्ताभ्यः॒ स्वाहा॑ ॥४२॥

प्र॒जाप॑तिर्व्वि॒श्वक॑र्म्मा॒ मनो॑ ग॒न्ध॒र्व्वस्तस्य॑ऽऋक्सा॒मान्य॑प्स॒रस॒ऽएष्ट॑यो॒ नाम॑ ।
स न॑ऽइ॒दम्ब्रह्म॑ क्ष॒त्रम्पा॑तु॒ तस्मै॒ स्वाहा॒ वाट्ताभ्य॒ः स्वाहा॑ ॥४३॥
स नो॑ भुवनस्य पते प्प्रजापते॒ यस्य॑ त॒ऽउ॒परि॑ गृ॒हा यस्य॑ वे॒ह ।
अ॒स्मै ब्रह्म॑णे॒स्मै क्ष॒त्राय॒ महि॒ शर्म्म॑ यच्छ॒ स्वाहा॑ ॥४४॥
स॒मु॒द्रो॑सि॒ नभ॑स्वाना॒र्द्रदा॑नुः श॒म्भूर्म्म॑यो॒भूर॒भि मा॑ वाहि॒ स्वाहा॑ मारु॒तो॑सि म॒रुता॑ङ्ग॒णः
श॒म्भूर्म्म॑यो॒भूर॒भि मा॑ वाहि॒ स्वाहा॑व॒स्यूर॑सि दु॒व॑स्वाञ्छ॒म्भूर्म्म॑यो॒भूर॒भि मा॑ वाहि॒
स्वाहा॑ ॥४५॥
या॒स्ते॑ऽअग्ने॒ सूर्य्ये॒ रुचो॒ दिव॑मात॒न्वन्ति॑ र॒श्मिभि॑ः ।
ताभि॑र्नो॒ऽअ॒द्य सर्व्वा॑भी रु॒चे जना॑य नस्कृधि ॥४६॥
या वो॑ देवाः॒ सूर्य्ये॒ रुचो॒ गोष्वश्श्वे॑षु॒ या रुच॑ः ।
इन्द्रा॑ग्नी॒ ताभि॒ः सर्व्वा॑भि॒ रुच॑न्नो धत्त बृहस्प्पते ॥४७॥
रुच॑न्नो धेहि ब्राह्म॒णेषु॒ रुच॒ꣳ राज॑सु नस्कृधि ।
रुचँ॒व्विश्श्ये॑षु शू॒द्रेषु॒ मयि॑ धेहि रु॒चा रुच॑म् ॥४८॥
तत्त्वा॑ यामि॒ ब्रह्म॑णा॒ वन्द॑मान॒स्तदा शा॑स्ते॒ यज॑मानो ह॒विर्भि॑ः ।
अहे॑डमानो वरुणे॒ह बो॒ध्युरु॑शꣳस॒ मा न॒ऽआयु॒ः प्प्रमो॑षीः ॥४९॥
स्व॒र्ण्ण घ॒र्म्मः॒ स्वाहा॒ स्व॒र्ण्णार्क्कः॒ स्वाहा॒ स्व॒र्ण्ण शु॒क्रः स्वाहा॒ स्व॒र्ण्ण ज्योति॒ः स्वाहा॒
स्व॒र्ण्ण सूर्य्य॒ः स्वाहा॑ ॥५०॥

॥११॥ अ॒ग्निँय्यु॑नज्मि॒ शव॑सा घृ॒तेन॑ दि॒व्यꣳ सु॑प॒र्ण्णँव्वय॑सा बृ॒हन्त॑म् ।
तेन॑ व॒यङ्ग॑मेम ब्र॒ध्नस्य॑ वि॒ष्टप॒ꣳ स्वो॒ रुहा॑णा॒ऽअधि॒ नाक॑मुत्त॒मम् ॥५१॥
इ॒मौ ते॑ प॒क्षाव॒जरौ॑ पत॒त्रिणौ॒ याभ्या॒ꣳ रक्षा॒ꣳस्यप॒हꣳस्य॑ग्ने ।
ताभ्या॑म्पतेम सु॒कृता॑मु लो॒कँय्यत्र॒ऽऋष॑यो ज॒ग्मुः॒ प्प्रथम॒जाः पु॑रा॒णाः ॥५२॥
इन्दु॒र्द्दक्ष॑ः श्ये॒न॒ऽऋ॒तावा॒ हिर॑ण्ण्यपक्षः शकु॒नो भु॑र॒ण्युः ।
म॒हान्त्स॒धस्थे॑ ध्रु॒वऽआनिष॑त्तो॒ नम॑स्तेऽअस्तु॒ मा मा॑ हिꣳसीः ॥५३॥
दि॒वो मू॒र्द्धासि॑ पृथि॒व्या नाभि॒रूर्ग्ग॒पामोष॑धीनाम् ।
वि॒श्वायु॒ः शर्म्म॑ स॒प्प्रथा॒ नम॑स्प्पथे ॥५४॥
वि॒श्वस्य॑ मू॒र्द्धन्नधि॑तिष्ठसि श्रि॒तः स॑मु॒द्रे ते॒ हृद॑यम॒प्स्वायु॑र॒पो द॑त्तोद॒धिम्भि॑न्त ।
दि॒वस्प॒र्ज्जन्या॑द॒न्तरि॑क्षात्पृथि॒व्यास्ततो॑ नो॒ वृष्ट्याव ॥५५॥
इ॒ष्टो य॒ज्ञो भृगु॑भिराशी॒र्द्दा वसु॑भिः । तस्य॑ न॒ऽइ॒ष्टस्य॑ प्प्री॒तस्य॒ द्रवि॑णे॒हाग॑मेः ॥५६॥

इष्टोऽअग्ग्निराहुतः पिपर्त्तु नऽइष्टꣳ हविः । स्वगेदन्देवेब्भ्यो नमः ॥५७॥
॥१२॥ यदाकूतात्समसुस्रोद्धृदो वा मनसो वा सम्भृतञ्चक्षुषो वा ।
तदनु प्प्रेत सुकृतामु लोकँय्यत्रऽऋषयो जग्ग्मुः प्प्रथमजाः पुराणाः ॥५८॥
एतꣳ सधस्त्थ परि ते ददामि यमावहाच्छेवधिञ्जातवेदाः ।
अन्वागन्ता यज्ज्ञपतिर्व्वोऽअत्र तꣳ स्म जानीत परमे व्व्योमन् ॥५९॥
एतञ्जानाथ परमे व्व्योमन्देवाः सधस्त्था व्विद रूपमस्य ।
यदागच्छात्पथिभिर्द्देवयानैरिष्ट्टापूर्त्ते कृणवाथाविरस्म्मै ॥६०॥
उद्बुद्ध्यस्वाग्ग्ने प्प्रतिजागृहि त्वमिष्ट्टापूर्त्ते सꣳसृजेथामयञ्च ।
अस्म्मिन्त्सधस्त्थेऽअद्ध्युत्तरस्म्मिन्विश्श्वे देवा यजमानश्च्च सीदत ॥६१॥
येन व्वहसि सहस्रँय्येनाग्ग्ने सर्व्ववेदसम् ।
तेनेमँय्यज्ञन्नो नय स्वर्द्देवेषु गन्तवे ॥६२॥
प्रस्तरेण परिधिना स्रुचा व्वेद्या च बर्हिषा ।
ऋचेमँय्यज्ञन्नो नय स्वर्द्देवेषु गन्तवे ॥६३॥
यद्दत्तँय्यत्परादानँय्यत्पूर्त्तँय्याश्च्च दक्षिणाः ।
तदग्ग्निर्व्वैश्श्वकर्म्मणः स्वर्द्देवेषु नो दधत् ॥६४॥ दे०मू० चन्द्रभानु शर्मा
यत्र धाराऽअनपेता मधोर्घृतस्य च याः ।
तदग्ग्निर्व्वैश्श्वकर्म्मणः स्वर्द्देवेषु नो दधत् ॥६५॥
अग्ग्निरस्म्मि जन्म्मना जातवेदा घृतम्मे चक्षुरमृतम्मऽआसन् ।
अर्क्कस्त्रिधातू रजसो व्विमानोजस्रो घर्म्मो हविरस्म्मि नाम ॥६६॥
ऋचो नामास्म्मि यजूꣳषि नामास्म्मि सामानि नामास्म्मि । येऽअग्नयः
पाञ्चजन्न्याऽअस्याम्पृथिव्व्यामधि । तेषामसि त्वमुत्तमः प्प्र नो जीवातवे सुव ॥६७॥
॥१३॥ व्वार्त्रहत्याय शवसे पृतनाषाह्याय च । इन्द्र त्वावर्त्तयामसि ॥६८॥
सहदानुम्पुरुहूत क्षियन्तमहस्तमिन्द्र सम्पिणक्कुणारुम् ।
अभि वृत्रँव्वर्द्धमानम्पियारुमपादमिन्द्र तवसा जघन्थ ॥६९॥
व्वि नऽइन्द्र मृधो जहि नीचा यच्छ पृतन्न्यतः ।
योऽअस्म्माँ॥ऽअभिदासत्त्यधरङ्गमया तमः ॥७०॥
मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः परावतऽआजगन्था परस्याः ।
सृकꣳ सꣳशाय पविमिन्द्र तिग्ग्मँव्वि शत्त्रून्ताढि व्वि मृधो नुदस्व ॥७१॥

व्वैश्श्वानरो नऽऊतयऽआप्प्रयातु परावतः । अग्निर्न्नः सुष्टुतीरुप ॥७२॥
पृष्ट्टो दिवि पृष्ट्टोऽअग्निः पृथिव्व्याम्पृष्ट्टो व्विश्श्वाऽओषधीराविवेश ।
व्वैश्श्वानरः सहसा पृष्ट्टोऽअग्निः स नो दिवा स रिषस्प्पातु नक्तम् ॥७३॥
अश्श्याम तङ्काममग्ग्ने तवोतीऽअश्श्याम रयिꣳ रयिवः सुवीरम् ।
अश्श्याम व्वाजमभि व्वाजयन्तोऽश्श्याम द्युम्न्नमजराजरन्ते ॥७४॥
व्वयन्तेऽअद्य ररिमा हि काममुत्तानहस्त्ता नमसोपसद्य ।
यजिष्ट्ठेन मनसा यक्षि देवानस्रेधता मन्मना व्विप्प्रोऽअग्ग्ने ॥७५॥
धामच्छदग्निरिन्द्रो ब्रह्मा देवो बृहस्प्पतिः ।
सचेतसो व्विश्श्वे देवा यज्ञम्प्रावन्तु नः शुभे ॥७६॥
त्वँय्यविष्ठ दाशुषो नॄँः पाहि शृणुधी गिरः । रक्षा तोकमुत त्मना ॥७७॥

॥ इत्यष्टादशोऽध्यायः ॥

अथैकोनविंशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'स्वाद्वीन्त्वा' इत्यारभ्य (९५) 'तेजः पशूनाम्' इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिरश्विनौ सरस्वती च ऋषयः । विशेषतश्च—

(२) 'परीतो षिञ्चता' इत्यस्य भारद्वाजः, (३) 'वायोः पूतः' इत्यादिद्वयोः (४) 'पुनाति ते' इत्यस्य चाभूतिः, (६) 'कुविदङ्ग यवमन्तः' इत्यस्य काक्षीवतः सुकीर्तिः, (१०) 'या व्याघ्रम्' इत्यस्य हैमवर्चिः, (३८) 'अग्न आयूꣳषि' इत्यस्य वैखानसः प्रजापतिः, (४९) 'उदीरतामवर' इत्यारभ्य (६१) 'अग्निष्वात्तानृतुमतः' इत्यन्तानां शङ्खः, (७२) 'सोमो राजा' इत्यारभ्य (७९) 'दृष्ट्वा परिस्रुतः' इत्यन्तानामिन्द्रः ॥

देवता (१) 'स्वाद्वीन्त्वा' इत्यस्य सुरासोमः, 'सोमोसि' 'अश्विभ्याम्पच्यस्व' 'सरस्वत्यै पच्यस्व' 'इन्द्राय सुत्राम्णे' इत्येषां सूर्यः ।

(२) 'परीतो षिञ्चता' इत्यस्य (३) 'वायोः पूतः' इत्यादिद्वयोः (४) 'पुनाति ते' इत्यस्य च सोमः ।
(५) 'ब्रह्म क्षत्रम्' इत्यस्य सुरासोमः ।
(६) 'कुविदङ्ग यवमन्तः' 'उपयाम० अश्विभ्याम्' 'एष ते योनिः' इत्येषां पयोग्रहः ।
(७) 'नाना हि' इत्यस्य सुरासोमः ।
(८) 'उपयाम० आश्विनम्' इत्यस्य सुरा, 'एष ते योनिः' इत्यस्य सुराग्रहः ।
(९) 'तेजोसि' 'वीर्यमसि' 'बलमसि' इत्येषां पयः, 'ओजोसि' 'मन्युरसि' 'सहोसि' इत्येषां सुरा ।
(१०) 'या व्याघ्रम्' इत्यस्य विषूचिका ।
(११) 'यदापिपेष' इत्यस्याग्निः, 'सम्पृच स्थ' इत्यस्य पयोग्रहाः, 'विपृच स्थ' इत्यस्य सुराग्रहाः ।
(१२) 'देवा यज्ञम्' (१३) 'दीक्षायै रूपम्' (१४) 'आतिथ्यरूपम्' (१५) 'सोमस्य रूपम्' (१६) 'आसन्दी रूपम्' (१७) 'वेद्या वेदिः' (१८) 'हविर्धानं यत्' (१९) 'प्रैषेभिः प्रैषान्' (२०) 'पशुभिः पशून्' (२१) 'धानाः करम्भः' (२२) 'धानानां रूपम्' (२३) 'पयसो रूपम्' (२४) 'आश्रावयेति' (२५) 'अर्धऋचैरुक्थानाम्' (२६) 'अश्विभ्याम्प्रातःसवनम्' (२७) 'वायव्यैर्वायव्यान्' (२८) 'यजुर्भिराप्यन्ते' (२९) 'इडाभिर्भक्षान्' (३०) 'व्रतेन दीक्षाम्' (३१) 'एतावद्रूपम्' इत्येषां सोमः ।

(३२) 'सुरावन्तम्बर्हिषदम्' (३३) 'यस्ते रसः' (३४) 'यमश्विंना' (३५) 'यदत्र रिप्तम्' इत्येषामश्विसरस्वतीन्द्राः ।

(३६) 'पितृभ्र्यः स्वधायिभ्यः' 'पितामहेभ्यः स्वधायिभ्यः' 'प्रपितामहेभ्यः स्वधायिभ्यः' 'अक्षन्पितरः' 'अमीमदन्त पितरः' 'अतीतृपन्त पितरः' 'पितरः शुन्धध्वम्' इत्येषां (३७) 'पुनन्तु मा' इत्यादिद्वयोश्च पितरः ।

(३८) 'अग्न आयूंꣳषि' इत्यस्याग्निः ।

(३९) 'पुनन्तु मा' इत्यस्य लिङ्गोक्ता ।

(४०) 'पवित्रेण पुनीहि' इत्यस्याग्निः ।

(४१) 'यत्ते पवित्रम्' इत्यस्याग्निर्ब्रह्म वा, 'ब्रह्म तेन' इत्यस्य ब्रह्म ।

(४२) 'पवमानः सः' इत्यस्य सोमः ।

(४३) 'उभाभ्यान्देव' इत्यस्य सविता ।

(४४) 'वैश्वदेवी पुनती' इत्यस्य विश्वे देवाः ।

(४५) 'ये समानाः समनसः पितरः' इत्यस्य पितरः ।

(४६) 'ये समानाः समनसो जीवाः' इत्यस्य यजमानाशीः ।

(४७) 'द्वे सृती' इत्यस्य देवयानपितृयाणौ ।

(४८) 'इदꣳ हविः' इत्यस्य यजमानाशीः ।

(४९) 'उदीरतामवरे' (५०) 'अङ्गिरसो नः' (५१) 'ये नः' (५२) 'त्वꣳ सोम प्रचिकितः' (५३) 'त्वया हि' (५४) 'त्वꣳ सोम पितृभिः' (५५) 'बर्हिषदः पितरः' (५६) 'आहम्पितॄन्' (५७) 'उपहूताः पितरः' (५८) 'आयन्तु नः' (५९) 'अग्निष्वात्ताः पितरः' (६०) 'ये अग्निष्वात्ताः' (६१) 'अग्निष्वात्तानृतुमतः' (६२) 'आच्या जानु' (६३) 'आसीनासो अरुणीनाम्' (६४) 'यमग्ने' (६५) 'यो अग्निः' (६६) 'त्वमग्ने' (६७) 'ये चेह' (६८) 'इदम्पितृभ्यः' (६९) 'अधा यथा' (७०) 'उशन्तस्त्वा' इत्येषां पितरः ।

(७१) 'अपाम्फेनेन' इत्यस्येन्द्रः ।

(७२) 'सोमो राजामृतम्' (७३) 'अद्भ्यः क्षीरम्' (७४) 'सोममद्भ्यः' (७५) 'अन्नात्परिस्रुतः' (७६) 'रेतो मूत्रम्' (७७) 'दृष्ट्वा रूपे' (७८) 'वेदेन रूपे' (७९) 'दृष्ट्वा परिस्रुतः' इत्येषां ग्रहाः ।

(८०) 'सीसेन तन्त्रम्' (८१) 'तदस्य रूपम्' (८२) 'तदश्विना' (८३) 'सरस्वती मनसा' (८४) 'पयसा शुक्रम्' (८५) 'इन्द्रः सुत्रामा' (८६) 'आन्त्राणि स्थालीः' (८७) 'कुम्भो वनिष्ठुः' (८८) 'मुखꣳ सदस्य' (८९) 'अश्विभ्याञ्चक्षुः' (९०) 'अविर्न' (९१) 'इन्द्रस्य रूपम्' (९२) 'आत्मन्नुपस्थे' (९३) 'अङ्गान्यात्मन्' (९४) 'सरस्वती योन्याम्' (९५) 'तेजः पशूनाम्' इत्येषामश्विसरस्वतीन्द्राः ॥

छन्दः (१) 'स्वाद्वीन्त्वा' इत्यस्यानुष्टुप्, (२) 'परीतो षिञ्चता' इत्यस्य बृहती, (३) 'वायोः पूतः' इत्यादिद्वयोः (४) 'पुनाति ते' इत्यस्य च गायत्री, (५) 'ब्रह्म क्षत्रम्' (६) 'कुविदङ्ग यवमन्तः' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (७) 'नाना हि' इत्यस्य जगती, (१०) 'या व्याघ्रम्' इत्यस्यानुष्टुप् (११) 'यदापिपेष' इत्यस्य बृहती, (१२) 'देवा यज्ञम्' इत्यारभ्य (३१) 'एतावद्रूपम्' इत्यन्तानामनुष्टुप्, (३२) 'सुरावन्तम्बर्हिषदम्' इत्यारभ्य (३५) 'यदत्र' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (३७) 'पुनन्तु मा' इत्यादिद्वयोरनुष्टुप्, (३८) 'अग्न आयूंꣳषि' इत्यस्य गायत्री, (३९) 'पुनन्तु मा' इत्यस्यानुष्टुप्, (४०) 'पवित्रेण पुनीहि' इत्यारभ्य (४३) 'उभाभ्यान्देव' इत्यन्तानां गायत्री, (४४) 'वैश्वदेवी पुनती' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (४५) 'ये समानाः' इत्यादिद्वयोरनुष्टुप्, (४७) 'द्वे सृती' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (४८) 'इदꣳ हविः' इत्यस्याष्टिः, (४९) 'उदीरतामवरे' इत्यारभ्य (५८) 'आयन्तु नः' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (५९) 'अग्निष्वात्ताः पितरः' इत्यस्य जगती, (६०) 'ये अग्निष्वात्ताः' इत्यारभ्य (६३) 'आसीनासो अरुणीनाम्' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (६४) 'यमग्ने' (६५) 'यो अग्निः' इत्यनयोरनुष्टुप्, (६६) 'त्वमग्ने' इत्यारभ्य (६९) 'अधा यथा' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (७०) 'उशन्तस्त्वा' इत्यस्यानुष्टुप्, (७१) 'अपाम्फेनेन' इत्यस्य गायत्री, (७२) 'सोमो राजा' (७३) 'अद्भ्यः क्षीरम्' (७४) 'सोममद्भ्यः' इत्येषां महाबृहती, (७५) 'अन्नात्परिस्रुतः' इत्यस्यातिजगती, (७६) 'रेतो मूत्रम्' (७७) 'दृष्ट्वा रूपे' इत्यनयोरतिशक्करी, (७८) 'वेदेन रूपे' इत्यस्य महाबृहती, (७९) 'दृष्ट्वा परिस्रुतः' इत्यस्यातिजगती, (८०) 'सीसेन तन्त्रम्' इत्यारभ्य (९५) 'तेजः पशूनाम्' इत्यन्तानां जगती ॥

॥ हरिः ॐ ॥

॥१॥ स्वा॒द्वीन्त्वा॑ स्वा॒दुना॑ ती॒व्रान्ती॒व्रेणा॒मृता॑म॒मृते॑न । मधु॑मती॒म्मधु॑मता सृ॒जामि॒ सꣳ
सोमे॑न । सोमो॑स्य॒श्विब्भ्या॑म्पच्च्यस्व॒ सर॑स्वत्त्यै पच्च्य॒स्वेन्द्रा॑य सु॒त्राम्म्णे॑ पच्च्यस्व ॥१॥
परी॒तो षि॑ञ्चता सु॒तꣳ सोमो॒ यऽउ॑त्त॒मꣳ ह॒विः ।
द॒धन्वा॒ यो नर्य्यो॑ऽअ॒प्प्स्व॒न्तरा सु॒षाव॒ सोम॒मद्रि॑भिः ॥२॥
व्वा॒योः पू॒तः प॒वित्रे॑ण प्प्र॒त्त्यङ्क्सोमो॒ऽअति॑द्रुतः । इन्द्र॑स्य॒ युज्यः॒ सखा॑ । व्वा॒योः
पू॒तः प॒वित्रे॑ण॒ प्प्रा॒ङ्क्सोमो॒ऽअति॑द्रुतः । इन्द्र॑स्य॒ युज्यः॒ सखा॑ ॥३॥
पु॒नाति॑ ते परि॒स्रुत॒ꣳ सोम॒ꣳ सूर्य्य॑स्य दुहि॒ता । व्वारे॑ण॒ शश्व॑ता॒ तना॑ ॥४॥
ब्रह्म॑ क्ष॒त्रम्प॑वते॒ तेज॑ऽइन्द्रि॒यꣳ सुर॑या॒ सोमः॑ सु॒तऽआसु॑तो॒ मदा॑य ।
शु॒क्रेण॑ देव दे॒वताः॑ पिपृग्ग्धि॒ रसे॒नान्नँ॒य्यज॑मानाय धेहि ॥५॥
कु॒विद॒ङ्ग यव॑मन्तो॒ यवं॑च्चि॒द्यथा॒ दान्त्य॑नुपू॒र्व्वँव्वि॒यूय॑ । इ॒हेहै॑षाङ्कृणुहि॒ भोज॑नानि॒ ये
ब॒र्हिषो॒ नम॑ऽउक्तिँ॒य्यज॑न्ति । उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोस्य॒श्विब्भ्या॑न्त्वा॒ सर॑स्वत्त्यै॒ त्वेन्द्रा॑य
त्वा सु॒त्राम्म्ण॑ऽए॒ष ते॒ योनि॒स्तेज॑से त्वा व्वी॒र्य्या॑य त्वा॒ बला॑य त्वा ॥६॥
नाना॒ हि वा॑न्दे॒वहि॑त॒ꣳ सद॑स्कृ॒तम्मा सꣳसृ॑क्क्षाथाम्पर॒मे व्व्यो॑मन् । सुरा॒ त्वम॑सि
शु॒ष्म्मिणी॒ सोम॑ऽए॒ष मा मा॑ हिꣳसीः॒ स्वाँय्योनि॑मावि॒शन्ती॑ ॥७॥
उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोस्या॒श्विनन्तेजः॑ सारस्व॒तँव्वी॒र्य्य॒मै॒न्द्रम्बल॑म् ।
ए॒ष ते॒ योनि॒र्म्मोदा॑य त्वान॒न्दाय॑ त्वा॒ मह॑से त्वा ॥८॥
○ तेजो॑सि॒ तेजो॒ मयि॑ धेहि व्वी॒र्य्य॑मसि व्वी॒र्य्यं॒म्मयि॑ धेहि॒ बल॑मसि॒ बल॒म्मयि॑ धेह्यो
जो॒स्योजो॒ मयि॑ धेहि म॒न्न्युर॑सि म॒न्न्युम्मयि॑ धेहि॒ सहो॑सि॒ सहो॒ मयि॑ धेहि ॥९॥
या व्व्या॒घ्घ्रँव्विषू॑चिको॒भौ व्वृक॑ञ्च॒ रक्ष॑ति ।
श्ये॒नम्प॑त॒त्त्रिण॒ꣳ सि॒ꣳहꣳ सेमम्पा॒त्त्वꣳह॑सः ॥१०॥
यदा॑पि॒पेष॑ मा॒तर॑म्पु॒त्त्रः प्प्रमु॑दि॒तो धय॑न् ।
ए॒तत्तद॑ग्ग्नेऽअनृ॒णो भ॑वा॒म्म्यह॑तौ पि॒तरौ॒ मया॑ ।
स॒म्पृच॑ स्त्थ॒ सम्मा॑ भ॒द्रेण॑ पृङ्क्त व्वि॒पृच॑ स्त्थ॒ व्वि मा॑ पा॒प्प्मना॑ पृङ्क्त ॥११॥

॥२॥ दे॒वा य॒ज्ञम॑तन्वत भेष॒जम्भि॒षजा॒श्विना॑ ।
व्वा॒चा सर॑स्वती भि॒षगिन्द्रा॑येन्द्रि॒याणि॒ दध॑तः ॥१२॥
दी॒क्षायै॑ रू॒पꣳ शष्प्पा॑णि प्प्राय॒णीय॑स्य॒ तोक्मा॑नि ।
क्र॒यस्य॑ रू॒पꣳ सोम॑स्य ला॒जाः सो॑मा॒ꣳशवो॒ मधु॑ ॥१३॥

आ॒ति॒थ्य॒रू॒पम्मास॑रम्महावी॒रस्य॑ न॒ग्नहुः॑ ।
रू॒पमु॑प॒सदा॑मे॒तत्ति॒स्रो रात्री॒ः सु॒रासु॑ता ॥१४॥
सोम॑स्य रू॒पङ्क्री॒तस्य॑ प॒रि॒स्रुत्परि॑षिच्यते ।
अ॒श्विभ्या॑न्दु॒ग्धम्भे॑ष॒जमिन्द्रा॑यै॒न्द्रꣳ सर॑स्वत्या ॥१५॥
आ॒स॒न्दी रू॒पꣳ रा॑जास॒न्द्यै वेद्यै॑ कु॒म्भी सु॑रा॒धानी॑ ।
अन्त॑रऽउत्तरवे॒द्या रू॒पङ्का॑रोत॒रो भि॒षक् ॥१६॥
वेद्या॒ वेदि॒ः समा॑प्प्यते ब॒र्हिषा॑ ब॒र्हिरि॑न्द्रि॒यम् ।
यूपे॑न यू॒पऽआ॑प्प्यते॒ प्प्रणी॑तोऽअ॒ग्निर॒ग्निना॑ ॥१७॥
ह॒वि॒र्द्धा॒नँय्यद॒श्विना॒ग्नीध्रँय्यत्सर॑स्वती ।
इन्द्रा॑यै॒न्द्रꣳ सद॑स्कृ॒तम्पत्नी॒शाल॒ङ्गार्ह॑पत्य॒ः ॥१८॥
प्रै॒षेभि॑ः प्प्रै॒षाना॑प्प्नोत्या॒प्प्रीभि॑रा॒प्प्रीर्य्य॒ज्ञस्य॑ ।
प्र॒या॒जेभि॑रनुया॒जान्व्व॑षट्का॒रेभि॑रा॒हु॑तीः ॥१९॥
प॒शुभि॑ः प॒शूना॑प्प्नोति पुरो॒डाशै॑र्ह॒वीꣳष्या ।
छन्दो॑भिः सामिधे॒नीर्य्या॒ज्याभि॑र्व्वषट्का॒रान् ॥२०॥
धा॒नाः क॑र॒म्भः सक्त॑वः परीवा॒पः पयो॒ दधि॑ ।
सोम॑स्य रू॒पꣳ ह॒विष॑ऽआ॒मिक्षा॒ वाजि॒नम्मधु॑ ॥२१॥
धा॒नाना॑ꣳ रू॒पङ्कुव॑लम्परीवा॒पस्य॑ गो॒धूमा॑ः ।
सक्तू॑नाꣳ रू॒पम्बद॑रमुप॒वाका॑ः क॒रम्भस्य॑ ॥२२॥
पय॑सो रू॒पँय्यद्यवा॑ द॒ध्नो रू॒पङ्क॒र्कन्धू॑नि ।
सोम॑स्य रू॒पँव्वाजि॒नꣳ सौ॒म्म्यस्य॑ रू॒पमा॒मिक्षा॑ ॥२३॥
आश्श्रा॑व॒येति॑ स्तो॒त्रिया॑ः प्प्रत्या॒श्श्रा॒वोऽअनु॑रूपः ।
यजेति॑ धाय्या॑रू॒पम्प्र॑गा॒था ये॑यजाम॒हाः ॥२४॥
अ॒र्द्ध॒ऽऋ॒चैरु॒क्थाना॑ꣳ रू॒पम्प॒दैरा॑प्प्नोति नि॒विद॑ः ।
प्र॒ण॒वैः श॒स्त्राणा॑ꣳ रू॒पम्पय॑सा॒ सोम॑ऽआप्प्यते ॥२५॥
अ॒श्विभ्या॑म्प्रात॒ःसव॒नमिन्द्रे॑णै॒न्द्रम्माद्ध्य॑न्दिनम् ।
वै॒श्व॒दे॒वꣳ सर॑स्वत्या तृ॒तीय॑मा॒प्प्तꣳ सव॑नम् ॥२६॥
वा॒य॒व्यैर्व्वा॑य॒व्यान्याप्प्नोति॒ सते॑न द्रोणकल॒शम् ।
कु॒म्भीभ्या॑मम्भृ॒णौ सु॒ते स्था॒लीभि॑ स्था॒लीरा॑प्प्नोति ॥२७॥

यजु॑र्भिराप्प्यन्ते॒ ग्ग्रहा॒ ग्ग्रहै॒ स्स्तोमा॑श्च॒ विष्ष्टु॑तीः ।
छन्दो॑भिरुक्क्थाश॒स्त्राणि॒ साम्म्नाव॑भृथऽआप्प्यते ॥२८॥
इडा॑भिर्भ॒क्क्षाना॑प्प्नोति सूक्क्तवा॒केना॒शिष॑ः ।
शँ॒स्यु॑ना पत्क्नीसँय्या॒जान्त्स॑मिष्ट्टय॒जुषा॑ स॒ꣳस्त्थाम् ॥२९॥
व्व्र॒तेन॑ दी॒क्क्षामा॑प्प्नोति दी॒क्क्षया॑प्प्नोति॒ दक्क्षि॑णाम् ।
दक्क्षि॑णा श्श्र॒द्धामा॑प्प्नोति श्श्र॒द्धया॑ स॒त्त्यमा॑प्प्यते ॥३०॥
ए॒ताव॑द्द्रू॒पँय्य॒ज्ञस्य॒ यद्दे॒वैर्ब्ब्रह्म॑णा कृ॒तम् ।
तदे॒तत्सर्व्व॑माप्प्नोति य॒ज्ञे सौत्राम॒णी सु॒ते ॥३१॥

॥३॥ सु॒रा॑वन्तम्बर्हि॒षदꣳ॑ सु॒वीरँ॑य्य॒ज्ञꣳ हिन्न्वन्ति महि॒षा नमो॑भिः ।
द॒धा॑नाः॒ सोम॑न्दि॒वि दे॒वता॑सु म॒देमेन्द्रँ॒य्यज॑मानाः स्व॒र्क्काः ॥३२॥
यस्ते॒ रसः॒ सम्भृ॑तऽओष॑धीषु॒ सोम॑स्य॒ शुष्म्मः॒ सुर॑या सु॒तस्य॑ ।
तेन॑ जिन्न्व॒ यज॑मानम्मदे॑न॒ सर॑स्वतीम॒श्श्विना॒विन्द्र॑म॒ग्ग्निम् ॥३३॥
यम॒श्श्विना॒ नमु॑चेरासु॒राद॒धि सर॑स्व॒त्त्यसु॑नोदिन्द्रि॒याय॑ ।
इ॒मन्तꣳ शु॒क्क्रम्मधु॑मन्त॒मिन्दु॒ꣳ सोम॒ꣳ राजा॑नमि॒ह भ॑क्क्षयामि ॥३४॥
यदत्र॑ रि॒प्प्तꣳ र॒सिन॑ः सु॒तस्य॒ यदिन्द्रो॒ऽअपि॑बच्छची॑भिः ।
अ॒हन्तद॑स्य॒ मन॑सा शि॒वेन॒ सोम॒ꣳ राजा॑नमि॒ह भ॑क्क्षयामि ॥३५॥
पि॒तृब्भ्य॑ः स्वधा॒चिब्भ्य॑ः स्व॒धा नम॑ः पिताम॒हेब्भ्य॑ः स्वधा॒यिब्भ्य॑ः स्व॒धा नम॒ः
प्प्रपि॑तामहेब्भ्यः स्वधा॒यिब्भ्य॑ः स्व॒धा नम॑ः । अक्क्ष॑न्न्पि॒तरो॒मी॑मदन्त पि॒तरो॒ती॑तृपन्त पि॒तर॒ः पित॑र॒ः शुन्ध॑द्ध्वम् ॥३६॥
पु॒नन्तु॑ मा पि॒तर॑ः सो॒म्म्यास॑ः पु॒नन्तु॑ मा पिताम॒हाः पु॒नन्तु॒ प्प्रपि॑तामहाः ।
प॒वित्रै॑ण श॒तायु॑षा । पु॒नन्तु॑ मा पिताम॒हाः पु॒नन्तु॒ प्प्रपि॑तामहाः । प॒वित्रै॑ण श॒तायु॑षा॒ व्विश्श्व॒मायु॒र्व्व्यश्नवै ॥३७॥
अग्ग्न॒ऽआयू॑ꣳषि पवस॒ऽआसु॒वोर्ज्ज॒मिष॑ञ्च नः । आ॒रे बा॑धस्व दु॒च्छुना॑म् ॥३८॥
पु॒नन्तु॑ मा देवज॒नाः पु॒नन्तु॒ मन॑सा॒ धिय॑ः ।
पु॒नन्तु॒ व्विश्श्वा॑ भू॒तानि॒ जात॑वेदः पुनी॒हि मा॑ ॥३९॥
प॒वित्रै॑ण पुनीहि मा शु॒क्क्रेण॑ देव॒ दीद्द्य॑त् । अग्ग्ने॒ क्क्रत्त्वा॒ क्क्रतू॒ँ॥रनु॑ ॥४०॥
यत्ते॑ प॒वित्र॑म॒र्च्चिष्ष्यग्ग्ने॒ व्वित॑तमन्त॒रा । ब्रह्म॒ तेन॑ पुनातु मा ॥४१॥
पव॑मानः॒ सोऽअ॒द्य न॑ः प॒वित्रै॑ण॒ व्विच॑र्षणिः । यः॒ पोता॒ स पु॑नातु मा ॥४२॥

उभाभ्यान्देव सवितः पवित्रेण सवेन च । माम्पुनीहि विश्वतः ॥४३॥
वैश्वदेवी पुनती देव्यागाद्यस्यामिमा बह्व्यस्तन्वो वीतपृष्ठाः ।
तया मदन्तः सधमादेषु वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम् ॥४४॥
ये समानाः समनसः पितरो यमराज्ये ।
तेषाँल्लोकः स्वधा नमो यज्ञो देवेषु कल्पताम् ॥४५॥
ये समानाः समनसो जीवा जीवेषु मामकाः ।
तेषाꣳ श्रीर्म्मयि कल्पतामस्मिँल्लोके शतꣳ समाः ॥४६॥
द्वे सृतीऽअशृणवम्पितृणामहन्देवानामुत मर्त्यानाम् ।
ताभ्यामिदँविश्वमेजत्समेति यदन्तरा पितरम्मातरञ्च ॥४७॥
इदꣳ हविः प्रजननम्मेऽअस्तु दशवीरꣳ सर्व्वगणꣳ स्वस्तये ।
आत्मसनि प्रजासनि पशुसनि लोकसन्यभयसनि ।
अग्निः प्रजाम्बहुलाम्मे करोत्वन्नम्पयो रेतोऽअस्मासु धत्त ॥४८॥

॥४॥ उदीरतामवरऽउत्परासऽउन्मध्यमाः पितरः सोम्यासः ।
असुँय्यऽईयुरवृकाऽऋतज्ञास्ते नोवन्तु पितरो हवेषु ॥४९॥
अङ्गिरसो नः पितरो नवग्वाऽअथर्व्वाणो भृगवः सोम्यासः ।
तेषाँवयꣳ सुमतौ यज्ञियानामपि भद्रे सौमनसे स्याम ॥५०॥
ये नः पूर्व्वे पितरः सोम्यासोनूहिरे सोमपीथँवसिष्ठाः ।
तेभिर्य्यमः सꣳरराणो हवीꣳष्युशन्नुशद्भिः प्रतिकाममत्तु ॥५१॥
त्वꣳ सोम प्रचिकितो मनीषा त्वꣳ रजिष्ठमनुनेषि पन्थाम् ।
तव प्रणीती पितरो नऽइन्दो देवेषु रत्नमभजन्त धीराः ॥५२॥
त्वया हि नः पितरः सोम पूर्व्वे कर्म्माणि चक्रुः पवमान धीराः ।
वन्वन्नवातः परिधीँ२॥रपोर्णु वीरेभिरश्वैर्म्मघवा भवा नः ॥५३॥
त्वꣳ सोम पितृभिः सँविदानोनु द्यावापृथिवीऽआततन्थ ।
तस्मै तऽइन्दो हविषा विधेम वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम् ॥५४॥
बर्हिषदः पितरऽऊत्यर्व्वागिमा वो हव्या चकृमा जुषध्वम् ।
तऽआगतावसा शन्तमेनाथा नः शँय्योररपो दधात ॥५५॥
आहम्पितॄन्त्सुविदत्राँ२॥ऽअवित्सि नपातञ्च विक्रमणञ्च विष्णोः ।
बर्हिषदो ये स्वधया सुतस्य भजन्त पित्वस्तऽइहागमिष्ठाः ॥५६॥

उप॑हूताः पि॒तर॑ः सो॒म्म्यासो॑ ब॒र्हि॒ष्ष्ये॑षु नि॒धिषु॑ प्प्रि॒येषु॑ ।
तऽआग॑मन्तु॒ तऽइ॒ह श्श्रु॑व॒न्त्वधि॑ब्ब्रुवन्तु॒ ते॒वन्त्व॒स्म्मान् ॥५७॥
आय॑न्तु नः पि॒तर॑ः सो॒म्म्यासो॑ग्निष्ष्वा॒त्ताः प॒थिभि॑र्द्दे॒व॒यानैः॑ ।
अ॒स्मिन्य॒ज्ञे स्व॒धया॒ मद॒न्तोधि॑ब्ब्रुवन्तु॒ ते॒वन्त्व॒स्म्मान् ॥५८॥
अग्नि॑ष्ष्वात्ताः पितर॒ऽएह ग॑च्छत॒ सद॑ःसदः सदत सुप्प्रणीतयः ।
अ॒त्ता ह॒वीꣳषि॒ प्प्रय॑तानि ब॒र्हिष्ष्यथा॑ र॒यिꣳ सर्व्व॑वीरन्दधातन ॥५९॥
येऽअ॑ग्निष्ष्वा॒त्ता येऽअन॑ग्निष्ष्वात्ता॒ मद्ध्ये॑ दि॒वः स्व॒धया॑ मा॒दय॑न्ते ।
तेब्भ्य॑ः स्व॒राडसु॑नीतिमे॒ताँय्य॑थाव॒शन्त॒न्व॑ङ्कल्प्पयाति ॥६०॥
अ॒ग्नि॒ष्ष्वा॒त्तानृ॑तु॒मतो॑ हवामहे नाराश॒ꣳसे सो॑मपी॒थँय्यऽआ॒शुः ।
ते नो॒ व्विप्प्रा॑सः सु॒हवा॑ भवन्तु व॒यꣳ स्या॑म॒ पत॑यो र॒यी॒णाम् ॥६१॥

॥५॥ आच्च्या॒ जानु॑ दक्क्षिण॒तो नि॒षद्द्ये॒मँय्य॒ज्ज्ञम॒भिगृ॑णीत॒ व्विश्श्वे॑ ।
मा हि॑ꣳसिष्ट पितरः॒ केन॑चिन्नो॒ यद्व॒ऽआग॑ः पुरु॒षता॒ करा॑म ॥६२॥
आसी॑नासोऽअरु॒णीना॑मु॒पस्त्थे॑ र॒यिन्ध॑त्त दा॒शुषे॒ मर्त्त्या॑य ।
पु॒त्रेब्भ्य॑ः पितर॒स्त्तस्य॒ व्वस्व॑ः प्प्रय॑च्छत॒ तऽइ॒होर्ज्ज॑न्दधात ॥६३॥
यम॑ग्ने कव्व्यवाहन॒ त्वञ्चि॒न्मन्न्य॑से र॒यिम् ।
तन्नो॑ गी॒र्ब्भिः श्श्र॒वाय्य॑न्देव॒त्त्रा प॑नया॒ युज॑म् ॥६४॥
योऽअ॒ग्निः क॑व्व्य॒वाह॑नः पि॒तॄन्य॒क्षदृ॑ता॒वृध॑ः ।
प्रेदु॑ ह॒व्व्यानि॑ व्वोचति दे॒वेब्भ्य॑श्च्च पि॒तृब्भ्य॒ऽआ ॥६५॥
त्वम॑ग्नऽईडि॒तः क॑व्व्यवाह॒नावा॑ड्ढ॒व्व्यानि॑ सु॒रभी॑णि कृ॒त्त्वी ।
प्रादा॑ः पि॒तृब्भ्य॑ः स्व॒धया॒ तेऽअ॑क्क्षन्न॒द्धि त्वन्दे॑व॒ प्प्रय॑ता ह॒वीꣳषि॑ ॥६६॥
ये चे॒ह पि॒तरो॒ ये च॒ नेह याँश्च्च॑ व्वि॒द्म याँ२॥ऽउ॑ च॒ न प्प्र॑वि॒द्म ।
त्वँव्वे॑त्त्थ॒ यति॒ ते जा॑तवेदः स्व॒धाभि॑र्य्य॒ज्ञꣳ सु॒कृ॑तञ्जुषस्व ॥६७॥
इ॒दम्पि॒तृब्भ्यो॒ नमो॑ऽअस्त्व॒द्द्य ये पूर्व्वा॑सो॒ यऽउप॑रास॒ऽई॒युः ।
ये पार्त्थि॑वे॒ रज॒स्या निष॑त्ता॒ ये व्वा॑ नू॒नꣳ सु॑वृ॒जना॑सु व्वि॒क्क्षु ॥६८॥
अधा॒ यथा॑ नः पि॒तर॒ः परा॑सः प्प्र॒त्नासो॑ऽअग्नऽऋ॒तमा॑शुषा॒णाः ।
शुचीद॑य॒न्दीधि॑तिमुक्क्थ॒शास॒ः क्षामा॑ भि॒न्दन्तो॑ऽअरु॒णीरप॑व्व्रन् ॥६९॥
उ॒शन्त॑स्त्वा॒ निधी॑मह्युश॒न्तः समि॑धीमहि ।
उ॒शन्नु॑श॒तऽआव॑ह पि॒तॄन्ह॒विषे॒ऽअत्त॑वे ॥७०॥

अपाम्फेनेन नमुचेः शिरऽइन्द्रोदवर्त्तयः ।
विश्वा यदजय स्पृधः ॥७१॥

॥६॥ सोमो राजामृतꣳ सुतऽऋजीषेणाजहान्मृत्युम् ।
ऋतेन सत्त्यमिन्द्रियँव्विपानꣳ शुक्रमन्धसऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु ॥७२॥
अद्भ्यः क्षीरँव्व्यपिबत्क्रुङ्ङाङ्गिरसो धिया ।
ऋतेन सत्त्यमिन्द्रियँव्विपानꣳ शुक्रमन्धसऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु ॥७३॥
सोममद्भ्यो व्व्यपिबच्छन्दसा हꣳसः शुचिषत् ।
ऋतेन सत्त्यमिन्द्रियँव्विपानꣳ शुक्रमन्धसऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु ॥७४॥
अन्नात्परिस्रुतो रसम्ब्रह्मणा व्व्यपिबत्क्षत्रम्पयः सोमम्प्रजापतिः ।
ऋतेन सत्त्यमिन्द्रियँव्विपानꣳ शुक्रमन्धसऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु ॥७५॥
रेतो मूत्रँव्विजहाति योनिम्प्रविशदिन्द्रियम् ।
गर्ब्भो जरायुणावृतऽउल्बञ्जहाति जन्मना ।
ऋतेन सत्त्यमिन्द्रियँव्विपानꣳ शुक्रमन्धसऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु ॥७६॥
दृष्ट्वा रूपे व्व्याकरोत्सत्त्यानृते प्प्रजापतिः ।
अश्रद्धामनृतेदधाच्छ्रद्धाꣳ सत्त्ये प्प्रजापतिः ।
ऋतेन सत्त्यमिन्द्रियँव्विपानꣳ शुक्रमन्धसऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु ॥७७॥
व्वेदेन रूपे व्व्यपिबत्सुतासुतौ प्प्रजापतिः ।
ऋतेन सत्त्यमिन्द्रियँव्विपानꣳ शुक्रमन्धसऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु ॥७८॥
दृष्ट्वा परिस्रुतो रसꣳ शुक्रेण शुक्रँव्व्यपिबत्पयः सोमम्प्रजापतिः ।
ऋतेन सत्त्यमिन्द्रियँव्विपानꣳ शुक्रमन्धसऽइन्द्रस्येन्द्रियमिदम्पयोमृतम्मधु ॥७९॥

॥७॥ सीसेन तन्त्रम्मनसा मनीषिणऽऊर्ण्णासूत्रेण कवयो व्वयन्ति ।
अश्विना यज्ञꣳ सविता सरस्वतीन्द्रस्य रूपँव्वरुणो भिषज्ज्यन् ॥८०॥
तदस्य रूपममृतꣳ शचीभिस्तिस्रो दधुर्द्देवताः सꣳरराणाः ।
लोमानि शष्प्पैर्ब्बहुधा न तोक्मभिस्त्वगस्य माꣳसमभवन्न लाजाः ॥८१॥
तदश्विना भिषजा रुद्रवर्त्तनी सरस्वती व्वयति पेशोऽअन्तरम् ।
अस्थि मज्जानम्मासरैः कारोतरेण दधतो गवान्त्वचि ॥८२॥

सर॑स्वती॒ मन॑सा पेश॒लँव्वसु॒ नास॑त्त्याब्भ्याँव्वयति दर्श॒तँव्वपु॑ः ।
रस॑म्परि॒स्रुता॒ न रोहि॑तन्न॒ग्नहु॒र्द्धीर॒स्तस॑रन्न॒ वेम॑ ॥८३॥
पय॑सा शु॒क्रम॒मृत॑ञ्ज॒नित्र॒ꣳ सुर॑या॒ मूत्रा॑ज्जनयन्त॒ रेत॑ः ।
अपाम॑तिन्दुर्म्म॒तिम्बाध॑माना॒ऽऊव॑द्ध्यँव्वात॑ꣳ स॒ब्ब्वन्तदा॒रात् ॥८४॥
इन्द्र॑ः सु॒त्रामा॒ हृद॑येन स॒त्त्यम्पु॑रो॒डाशे॑न सवि॒ता ज॑जान ।
यकृ॑त्क्लो॒मान॑ँव्वरु॑णो भिष॒ज्ज्यन्म॒तस्न॑े वायु॒व्यै॑र्न्न मिनाति पि॒त्तम् ॥८५॥
आ॒न्त्राणि॑ स्त्था॒लीर्म्मधु॒ पिन्व॑माना॒ गु॒दा॒ः पात्रा॑णि सु॒दुघा॒ न धे॒नुः ।
श्येन॒स्य॒ पत्र॒न्न प्प्ली॒हा शची॑भिरास॒न्दी नाभि॑रु॒दर॒न्न मा॒ता ॥८६॥
कु॒म्भो व॑नि॒ष्ठुर्ज्ज॑नि॒ता शची॑भि॒र्य्यस्मि॑न्न॒ग्ग्रे योन्या॒ङ्गर्भो॑ऽअ॒न्तः ।
प्ला॒शिर्व्य॑क्तः श॒तधा॑र॒ऽउत्सो॑ दु॒हे न कु॒म्भी स्व॒धाम्पि॒तृब्भ्य॑ः ॥८७॥
मुख॒ꣳ सद॑स्य॒ शिर॒ऽइत्सते॑न जि॒ह्वा प॒वित्र॑म॒श्विना॒सन्त्सर॑स्वती ।
चप्प॒न्न पा॒युर्भि॒षग॑स्य॒ वालो॑ व॒स्तिर्न्न शेपो॒ हर॑सा त॒रस्वी ॥८८॥
अ॒श्विब्भ्या॒ञ्चक्षु॑र॒मृत॒ङ्ग्रहा॑ब्भ्या॒ञ्छाग॑न॒ तेजो॑ ह॒विषा॑ शृ॒तेन॑ ।
पक्ष्मा॑णि गो॒धूमै॒ः कुव॑लैरु॒तानि॒ पेशो॒ न शु॒क्रमसि॑तँव्वसाते ॥८९॥
अवि॒र्न्न मे॒षो न॒सि वी॒र्य्या॑य प्प्रा॒णस्य॒ पन्था॑ऽअ॒मृतो॒ ग्ग्रहा॑ब्भ्याम् ।
सर॑स्वत्युप॒वाकै॑र्व्या॒नन्नस्या॑नि ब॒र्हिर्ब्बद॑रैर्ज्जजान ॥९०॥
इन्द्र॑स्य रू॒पमृ॑ष॒भो बला॑य॒ कर्ण्णा॑ब्भ्या॒ꣳ श्रोत्र॑म॒मृत॒ङ्ग्रहा॑ब्भ्याम् ।
यवा॒ न ब॒र्हिर्भ्रु॒वि केस॑राणि क॒र्क्कन्धु॑ जज्ञे॒ मधु॑ सार॒घम्मु॒खात् ॥९१॥
आ॒त्मन्नु॒पस्थे॒ न वृक॑स्य॒ लोम॒ मुखे॒ श्म्मश्रू॑णि॒ न व्या॒घ्रलो॑म ।
केशा॒ न शी॒र्षन्यश॑से श्रि॒यै शिखा॑ सि॒ꣳहस्य॒ लोम॒ त्त्विषि॑रिन्द्रि॒याणि॑ ॥९२॥
अङ्गा॑न्या॒त्मन्भि॒षजा॒ तद॒श्विना॒त्मान॒मङ्गैः॒ सम॑धा॒त्सर॑स्वती ।
इन्द्र॑स्य रू॒पꣳ श॒तमा॑न॒मायु॑श्च॒न्द्रेण॒ ज्योति॑र॒मृत॒न्दधा॑नाः ॥९३॥
सर॑स्वती॒ योन्या॒ङ्गर्भ॑म॒न्तर॒श्विब्भ्या॒म्पत्नी॒ सुकृ॑तम्बिभर्त्ति ।
अ॒पाꣳ रसे॑न॒ वरु॑णो॒ न साम्म्नेन्द्र॑ꣳ श्रि॒यै ज॒नय॑न्न॒प्सु राजा॑ ॥९४॥
तेज॑ः प॒शूनाꣳ ह॒विरि॑न्द्रि॒याव॑त्परि॒स्रुता॒ पय॑सा सार॒घम्मधु॑ ।
अ॒श्विब्भ्या॑न्दु॒ग्धम्भि॒षजा॒ सर॑स्वत्या सुतासु॒ताब्भ्या॑म॒मृत॒ः सोम॒ऽइन्दु॑ः ॥९५॥

॥ इत्येकोनविंशोऽध्यायः ॥

अथ विंशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'क्षत्रस्य योनिः' इत्यारभ्य (९०) 'अश्विना पिबताम्' इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिरश्विनौ सरस्वती च ऋषयः। विशेषतश्च—

(२) 'निषसाद धृतव्रतः' इत्यस्य वरुणः शुनःशेपश्च, (२१) 'उद्वयन्तमसः' इत्यस्य प्रस्कण्वः, (२४) 'अभ्यादधामि' (२५) 'यत्र ब्रह्म' (२६) 'यत्रेन्द्रश्च' इत्येषामाश्वतराश्विः, (२९) 'धानावन्तङ्करम्भिणम्' इत्यस्य विश्वामित्रः, (३०) 'बृहदिन्द्राय' इत्यस्य नृमेधपुरुषमेधौ, (३२) 'यो भूतानाम्' इत्यस्य कौण्डिन्यो नारायणः, (३६) 'समिद्ध इन्द्रः' इत्यारभ्य (४६) 'स्तोकानामिन्दुम्' इत्यन्तानामङ्गिरसः, (४७) 'आ यातु' इत्यस्य वामदेवः, (५०) 'त्रातारमिन्द्रम्' इत्यस्य गर्गः, (५३) 'आ मन्द्रैः' इत्यस्य विश्वामित्रः, (५४) 'एवेदिन्द्रम्' इत्यस्य वसिष्ठः, (५५) 'समिद्धो अग्निः' इत्यारभ्य (६९) 'तमिन्द्रम्' इत्यन्तानां विदर्भिः, (८१) 'गोमदू षु' (८२) 'न यत्परः' (८३) 'ता न आ' इत्येषां गृत्समदः, (८४) 'पावका नः' इत्यारभ्य (८९) 'इन्द्रायाहि' इत्यन्तानां मधुच्छन्दाः ॥

देवता (१) 'क्षत्रस्य योनिः' इत्यस्यासन्दी, 'मा त्वा' इत्यस्य कृष्णाजिनम् ।
(२) 'निषसाद धृतव्रतः' इत्यस्य वरुणः, 'मृत्योः पाहि' 'विद्योत्पाहि' इत्यनयो रुक्मौ ।
(३) 'देवस्य त्वा' इत्यस्य सविता, 'अश्विनोर्भैषज्येन' 'सरस्वत्यै भैषज्येन' 'इन्द्रस्येन्द्रियेण' इत्येषां लिङ्गोक्ता ।
(४) 'कोसि कतमः' इत्यस्य प्रजापतिः ।
(५) 'शिरो मे' (६) 'जिह्वा मे' (७) 'बाहू मे' (८) 'पृष्टीर्मे' (९) 'नाभिर्मे' इत्येषामिन्द्रशरीरावयवाः ।
(१०) 'प्रति क्षत्रे' इत्यस्य विश्वे देवाः ।
(११) 'त्रया देवाः' (१२) 'प्रथमा द्वितीयैः' इत्यनयोर्विश्वे देवाः ।
(१३) 'लोमानि प्रयतिः' इत्यस्य लिङ्गोक्ता ।
(१४) 'यद्देवाः' इत्यस्याग्निः ।
(१५) 'यदि दिवा' इत्यस्य वायुः ।
(१६) 'यदि जाग्रत्' इत्यस्य सूर्यः ।
(१७) 'यद्ग्रामे' इत्यस्य लिङ्गोक्ता ।
(१८) 'यदापो अघ्न्या' इत्यस्य वरुणः, 'अवभृथ निचुम्पुण' इत्यस्य यज्ञः ।
(१९) 'समुद्रे ते' 'सुमित्रिया नः' (२०) 'द्रुपदादिव' इत्येषामापः ।
(२१) 'उद्वयन्तमसः' इत्यस्य सूर्यः ।
(२२) 'अपो अद्य' इत्यस्याग्निः ।
(२३) 'एधोसि' 'समिदसि' इत्यनयोः समित्, 'समाववर्ति' इत्यस्याग्निः, 'वैश्वानरज्योतिः' इत्यस्य वैश्वानरः ।
(२४) 'अभ्यादधामि' (२५) 'यत्र ब्रह्म' (२६) 'यत्रेन्द्रः' इत्येषामग्निः ।
(२७) 'अꣳशुना ते' इत्यस्य सूर्यः ।
(२८) 'सिञ्चन्ति परि' इत्यस्य सूर्य इन्द्रो वा ।
(२९) 'धानावन्तङ्करम्भिणम्' (३०) 'बृहदिन्द्राय' (३१) 'अध्वर्यो अद्रिभिः' इत्येषामिन्द्रः ।
(३२) 'यो भूतानाम्' (३३) 'उपयाम० अश्विभ्याम्' 'एष ते योनिः' इत्येषां ग्रहः ।
(३४) 'प्राणपा मे' (३५) 'अश्विनकृतस्य' इत्यनयोर्लिङ्गोक्ता ।
(३६) 'समिद्ध इन्द्रः' इत्यस्येध्मः ।
(३७) 'नराशꣳसः प्रति' इत्यस्य तनूनपान्नराशंसो वा ।
(३८) 'ईडितो देवैः' इत्यस्येडः ।
(३९) 'जुषाणो बर्हिः' इत्यस्य बर्हिः ।

(४०) 'इन्द्रन्दुरः' इत्यस्य द्वारः ।

(४१) 'उषासानक्ता बृहती' इत्यस्योषासानक्ता ।

(४२) 'दैव्या मिमाना' इत्यस्य दैव्यौ होतारौ ।

(४३) 'तिस्रो देवीः' इत्यस्य तिस्रो देव्यः ।

(४४) 'त्वष्टा दधत्' इत्यस्य त्वष्टा ।

(४५) 'वनस्पतिरवसृष्टः' इत्यस्य वनस्पतिः ।

(४६) 'स्तोकानामिन्दुम्' इत्यस्य स्वाहाकृतयः ।

(४७) 'आ यातु' (४८) 'आ न इन्द्रो दूरात्' (४९) 'आ न इन्द्रो हरिभिः' (५०) 'त्रातारमिन्द्रम्' (५१) 'इन्द्रः सुत्रामा' (५२) 'तस्य वयम्' (५३) 'आ मन्द्रैः' (५४) 'एवेदिन्द्रम्' इत्येषामिन्द्रः ।

(५५) 'समिद्धो अग्निः' (५६) 'तनूपा भिषजा' (५७) 'इन्द्रायेन्दुम्' (५८) 'आजुह्वाना सरस्वती' (५९) 'अश्विना नमुचेः' (६०) 'कवष्यो न' (६१) 'उषासानक्तम्' (६२) 'पातन्नः' (६३) 'तिस्रस्त्रेधा' (६४) 'अश्विना भेषजम्' (६५) 'ऋतुथेन्द्रः' (६६) 'गोभिर्न' इत्येषामश्विसरस्वतीन्द्राः, (६७) 'अश्विना हविः' (६८) 'यमश्विना' (६९) 'तमिन्द्रम्' इत्येषां प्रत्येकमश्विसरस्वतीन्द्राः ।

(७०) 'य इन्द्रः' (७१) 'सविता वरुणः' (७२) 'वरुणः क्षत्रम्' इत्येषां प्रत्येकमिन्द्रसवितृवरुणाः ।

(७३) 'अश्विना गोभिः' (७४) 'ता नासत्या' (७५) 'ता भिषजा' (७६) 'युवꣳ सुरामम्' (७७) 'पुत्रमिव' इत्येषां प्रत्येकमश्विसरस्वतीन्द्राः ।

(७८) 'यस्मिन्नश्वासः' (७९) 'अहाव्यग्ने' इत्यनयोरग्निः ।

(८०) 'अश्विना तेजसा' इत्यस्याश्विसरस्वतीन्द्राः ।

(८१) 'गोमदू षु' (८२) 'न यत्परः' (८३) 'ता न' इत्येषामश्विनौ ।

(८४) 'पावका नः' (८५) 'चोदयित्री सूनृतानाम्' (८६) 'महो अर्णः' इत्येषां सरस्वती ।

(८७) 'इन्द्रायाहि चित्रभानो' (८८) 'इन्द्रायाहि धियेषितः' (८९) 'इन्द्रायाहि तूतुजानः' इत्येषामिन्द्रः ।

(९०) 'अश्विना पिबताम्' इत्यस्याश्विसरस्वतीन्द्राः ।

छन्दः (१) 'क्षत्रस्य योनिः' इत्यस्य द्विपदा गायत्री, (२) 'निषसाद धृतव्रतः' (४) 'कोसि कतमः' इत्यनयोर्गायत्री, (५) 'शिरो मे' (६) 'जिह्वा मे' इत्यनयोरनुष्टुप्, (७) 'बाहू मे' इत्यस्य गायत्री, (८) 'पृष्टीर्मे' इत्यस्यानुष्टुप्, (९) 'नाभिर्मे' इत्यस्य महापङ्क्तिः, (११) 'त्रया देवाः' इत्यस्य पङ्क्तिः, (१३) 'लोमानि प्रयतिः' इत्यस्यानुष्टुप्, (१४) 'यद्देवाः' (१५) 'यदि दिवा' (१६) 'यदि जाग्रत्' इत्येषामनुष्टुप्, (१९) 'समुद्रे ते' इत्यस्य द्विपदा विराट्, (२०) 'द्रुपदादिव' (२१) 'उद्वयन्तमसः' इत्यनयोरनुष्टुप्, (२२) 'अपो अद्य' इत्यस्य पङ्क्तिः, (२३) 'समाववर्ति' इत्यस्य गायत्री, (२४) 'अभ्यादधामि' इत्यारभ्य (२८) 'सिञ्चन्ति परि' इत्यन्तानामनुष्टुप्, (२९) 'धानावन्तङ्करम्भिणम्' इत्यस्य गायत्री, (३०) 'बृहदिन्द्राय' इत्यस्य बृहती, (३१) 'अध्वर्यो अद्रिभिः' इत्यस्य गायत्री, (३२) 'यो भूतानाम्' इत्यस्य पङ्क्तिः, (३४) 'प्राणपा मे' इत्यस्यानुष्टुप्, (३५) 'अश्विनकृतस्य ते' इत्यस्योपरिष्टाद्बृहती, (३६) 'समिद्ध इन्द्रः' इत्यारभ्य (५२) 'तस्य वयम्' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (५३) 'आ मन्द्रैः' इत्यस्य बृहती, (५४) 'एवेदिन्द्रम्' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (५५) 'समिद्धो अग्निः' इत्यारभ्य (७६) 'युवꣳ सुरामम्' इत्यन्तानामनुष्टुप्, (७७) 'पुत्रमिव' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (७८) 'यस्मिन्नश्वासः' इत्यस्य जगती, (७९) 'अहाव्यग्ने' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (८०) 'अश्विना तेजसा' इत्यस्यानुष्टुप्, (८१) 'गोमदू षु' इत्यारभ्य (८९) 'इन्द्रायाहि' इत्यन्तानां गायत्री, (९०) 'अश्विना पिबताम्' इत्यस्यानुष्टुप् ॥

॥ हरिःॐ ॥

॥१॥ क्ष॒त्र॑स्य॒ योनि॑रसि क्ष॒त्रस्य॒ नाभि॑रसि ।
मा त्वा॑ हिꣳसी॒न्मा मा॑ हिꣳसीः ॥१॥

नि॒ष॑साद धृ॒तव्व्र॑तो॒ व्वरु॑णः प॒स्त्त्या॒स्वा ।
साम्म्रा॑ज्ज्याय सु॒क्क्रतु॑ः । मृ॒त्त्योः॑ पा॑हि वि॒द्द्योत्त्पा॑हि ॥२॥
दे॒वस्य॑ त्त्वा सवि॒तुः प्प्र॑स॒वेऽश्श्विनो॑र्ब्बा॒हुब्भ्या॒म्पूष्ण्णो॒ हस्त्ता॑ब्भ्याम् ।
अ॒श्श्विनो॒र्ब्भैष॑ज्ज्येन॒ तेज॑से ब्रह्मवर्च्च॒साया॒भिषि॑ञ्चामि॒ सर॑स्वत्त्यै॒ भैष॑ज्ज्येन व्वी॒र्य्या॒या॒-
न्नाद्द्या॑या॒भिषि॑ञ्चा॒मीन्द्र॑स्येन्द्रि॒येण॒ बला॑य श्श्रि॒यै यश॑से॒भिषि॑ञ्चामि ॥३॥
को॑सि क॒त॒मो॑सि॒ कस्म्मै॑ त्त्वा॒ काय॑ त्त्वा । सु॒श्श्लो॑क॒ सुम॑ङ्गल॒ सत्त्य॑राजन् ॥४॥
शिरो॑ मे॒ श्श्रीर्य्यशो॒ मुख॒न्त्त्विषि॑ः केशा॑श्च॒ श्म्मश्श्रू॑णि ।
राजा॑ मे प्प्रा॒णोऽअ॒मृत॑ꣳ स॒म्म्राट्च्चक्षु॑र्व्वि॒राट्छ्श्रोत्र॑म् ॥५॥
जि॒ह्वा मे॑ भ॒द्द्रँव्वाङ्म॒हो मनो॑ म॒न्न्युः स्व॒राड्भाम॑ः ।
मोदा॑ः प्प्र॒मो॒दाऽअ॒ङ्गुली॒रङ्गा॑नि मि॒त्रम्मे॒ सह॑ः ॥६॥
बा॒हू मे॒ बल॑मिन्द्रि॒यꣳ हस्त्तौ॑ मे॒ कर्म्म॑ व्वी॒र्य्य॑म् आ॒त्त्मा क्ष॒त्रमुरो॑ मम॑ ॥७॥
पृ॒ष्ट्टीर्म्मे॑ रा॒ष्ट्रमु॒दर॒मꣳसौ॑ ग्री॒वाश्च॒ श्श्रोणी॑ ।
ऊ॒रूऽअ॑र॒त्त्नी जानु॑नी॒ व्विशो॒ मेङ्गा॑नि स॒र्व्वत॑ः ॥८॥
नाभि॑र्म्मे चि॒त्तँव्वि॒ज्ज्ञान॑म्पा॒युर्म्मेप॑चिति॒र्ब्भस॒त् ।
आ॒न॒न्द॒न॒न्दा॒वा॒ण्डौ मे॒ भग॒ः सौभा॑ग्ग्य॒म्पस॑ः ।
जङ्घा॑ब्भ्या॒म्प॒द्भ्यान्धर्म्मो॑स्म्मि व्वि॒शि राजा॒ प्प्रति॑ष्ठितः ॥९॥
प्रति॑ क्ष॒त्रे प्प्रति॑तिष्ठामि रा॒ष्ट्रे प्प्रत्त्यश्श्वे॑षु प्प्रति॑तिष्ठामि॒ गोषु॑ ।
प्प्रत्त्यङ्गे॑षु प्प्रति॑तिष्ठाम्म्या॒त्त्मन्न्प्रति॑ प्प्रा॒णेषु॑ प्प्रति॑तिष्ठामि पु॒ष्टे प्प्रति॒ द्यावा॑-
पृथि॒व्व्योः प्प्रति॑तिष्ठामि य॒ज्ज्ञे ॥१०॥
त्र॒या दे॒वाऽएका॑दश त्रयस्त्रि॒ꣳशाः सु॒राध॑सः ।
बृह॒स्प्पति॑पुरोहिता दे॒वस्य॑ सवि॒तुः स॒वे । दे॒वा दे॒वैर॑वन्तु मा ॥११॥
○ प्र॒थ॒मा द्वि॒तीयै॑र्द्वि॒तीया॑स्तृ॒तीयै॑स्तृ॒तीया॑ः स॒त्त्येन॑ स॒त्त्यँय्य॒ज्ज्ञेन॑ य॒ज्ज्ञो यजु॑र्ब्भि॒र्य्य-
जू॑ꣳषि॒ साम॑भिः सामा॑न्यृ॒ग्ग्भिर्ऋच॑ः पु॒रोनुवा॒क्क्याभिः पुरोनुवा॒क्क्या या॒ज्ज्याभि-
र्य्या॒ज्ज्या व॑षट्का॒रैर्व्व॑षट्का॒राऽआहु॑तिभि॒राहु॑तयो मे॒ कामा॒न्त्सम॑र्द्धयन्तु॒ भूः स्वाहा॑ ॥१२॥
लोमा॑नि॒ प्प्रय॑ति॒र्म्मम॒ त्त्वङ्म॒ऽआन॑ति॒राग॑तिः ।
माꣳस॑म्म॒ऽउप॑नति॒र्व्वस्व॒स्त्थि म॒ज्जा म॒ऽआन॑तिः ॥१३॥

॥२॥ यद्दे॒वा दे॑व॒हेड॑न॒न्देवा॑सश्चकृ॒मा व॒यम् ।
अ॒ग्निर्म्मा॒ तस्म्मा॒देन॑सो॒ व्विश्श्वा॑न्मुञ्च॒त्त्वꣳह॑सः ॥१४॥

य॒दि दि॒वा य॒दि॒ नक्त॒मेना॑ꣳसि चकृ॒मा व्व॒यम् ।
व्वा॒युर्म्मा॒ तस्म्मा॒देन॑सो॒ व्विश्श्वा॑न्मुञ्चत्त्वꣳह॑सः ॥१५॥
य॒दि॒ जाग्ग्रद्य॒दि॒ स्वप्न॒ऽएना॑ꣳसि चकृ॒मा व्व॒यम् ।
सूर्य्यो॑ मा॒ तस्म्मा॒देन॑सो॒ व्विश्श्वा॑न्मुञ्चत्त्वꣳह॑सः ॥१६॥
यद्ग्रामे॒ यदर॑ण्ण्ये॒ यत्त्स॒भायाँ॒य्यदि॑न्द्रि॒ये ।
यच्छू॒द्द्रे यदर्य्ये॒ यदेन॑श्चकृ॒मा व्व॒यँय्यदेक॒स्याधि॒धर्म्म॑णि॒ तस्या॑व॒यज॑नमसि ॥१७॥
यदापो॑ऽअ॒घ्न्याऽइति॒ व्वरु॒णेति॒ शपा॑महे॒ ततो॑ व्वरुण नो मुञ्च ।
अव॑भृथ निचुम्पुण निचे॒रुर॑सि निचुम्पु॒णः ।
अव॑ दे॒वैर्द्दे॒वकृ॑त॒मेनो॑यक्ष्य॒व मर्त्त्यै॒र्म्मर्त्त्य॑कृतम्पुरु॒राव्ण्णो॑ देव रि॒षस्प्पा॑हि ॥१८॥
स॒मु॒द्द्रे ते॒ हृद॑यम॒प्प्स्व॒न्तः सन्त्वा॑ व्विश॒न्त्वोष॑धीरु॒तापः॑ । सु॒मि॒त्त्रि॒या न॒ऽआप॒ऽओष॑धयः सन्तु दु॒र्म्मि॒त्त्रि॒यास्त्तस्म्मै॑ सन्तु॒ यो॒ऽस्म्मान्द्द्वेष्टि॒ यञ्च॑ व्व॒यन्द्द्वि॒ष्म्मः ॥१९॥
द्रु॒प॒दादि॑व मुमुचा॒नः स्विन्नः स्ना॒तो मला॑दिव ।
पू॒तम्प॒वित्त्रे॑णे॒वाज्ज्य॒मापः॑ शुन्धन्तु॒ मैन॑सः ॥२०॥
उद्व॒यन्तम॑स॒स्प्परि॒ स्वः॒ पश्श्य॑न्त॒ऽउत्त॑रम् ।
दे॒वन्दे॑व॒त्रा सूर्य्य॒मग॑न्म॒ ज्ज्योति॑रुत्त॒मम् ॥२१॥
अ॒पोऽअ॒द्यान्व॑चारिषꣳ॒ रसे॑न॒ सम॑सृक्ष्महि ।
पय॑स्वानग्न॒ऽआग॑म॒न्तम्मा॒ सꣳसृ॑ज॒ व्वर्च्च॑सा प्प्र॒जया॑ च॒ धने॑न च ॥२२॥
ए॒धो॑स्येधिषी॒महि॑ स॒मिद॑सि॒ तेजो॑सि॒ तेजो॒ मयि॑ धेहि ।
स॒मा॒व॑वर्त्ति पृथि॒वी सम॒षाः सम॒ सूर्य्यः॑ । सम॒ व्विश्श्व॑मि॒दञ्जग॑त् ।
व्वै॒श्श्वा॒न॒रज्ज्यो॑ति॒र्ब्भूया॑सँव्वि॒भून्का॒मा॒न्व्य॑श्श्नवै भूः स्वाहा॑ ॥२३॥

॥३॥ अ॒भ्याद॑धामि स॒मिध॒मग्ग्ने॑ व्व्रतपते॒ त्वयि॑ ।
व्व्र॒तञ्च॑ श्श्र॒द्धाञ्चोपै॑मी॒न्धे त्त्वा॑ दीक्षि॒तोऽअ॒हम् ॥२४॥
य॒त्र ब्र॒ह्म॑ च क्ष॒त्त्रञ्च॑ स॒म्म्यञ्चौ॒ चर॑तः स॒ह ।
तँल्लो॒कम्पु॒ण्ण्यम्प्प्र॒ज्ज्ञे॑षँ॒य्यत्र॑ दे॒वाः स॒हाग्ग्निना॑ ॥२५॥
यत्त्रेन्द्द्र॑श्च व्वा॒युश्च॑ स॒म्म्यञ्चौ॒ चर॑तः स॒ह ।
तँल्लो॒कम्पु॒ण्ण्यम्प्प्र॒ज्ज्ञे॑षँ॒य्यत्र॑ से॒दिर्न्न व्वि॒द्यते॑ ॥२६॥
अꣳ॒शुना॑ ते॒ऽअꣳ॒शुः पृ॑च्च्यता॒म्परु॑षा॒ परुः॑ ।
ग॒न्धस्ते॒ सोम॑मवतु॒ मदा॑य॒ रसो॒ऽअच्युतः॑ ॥२७॥

सिञ्चन्ति परिषिञ्चन्त्युत्सिञ्चन्ति पुनन्ति च ।
सुरायै बभ्रवै मदे किन्त्वो वदति किन्त्वः ॥२८॥
धानावन्तङ्करम्भिणमपूपवन्तमुक्थिनम् । इन्द्र प्प्रातर्ज्जुषस्व नः ॥२९॥
बृहदिन्द्राय गायत मरुतो वृत्रहन्तमम् ।
येन ज्ज्योतिरजनयन्नृतावृधो देवन्देवाय जागृवि ॥३०॥
अद्ध्वर्य्योऽअद्रिभिः सुतꣳ सोमम्पवित्रऽआनय । पुनाहीन्द्राय पातवे ॥३१॥

॥४॥ यो भूतानामधिपतिर्य्यस्मिँल्लोकाऽअधिश्रिताः ।
यऽईशे महतो महाँस्तेन गृह्णामि त्वामहम्मयि गृह्णामि त्वामहम् ॥३२॥
उपयामगृहीतोस्यश्विभ्यान्त्वा सरस्वत्त्यै त्वेन्द्राय त्वा सुत्राम्म्णऽएष ते योनिरश्विभ्यान्त्वा
सरस्वत्त्यै त्वेन्द्राय त्वा सुत्राम्म्णे ॥३३॥
प्राणपा मेऽअपानपाश्चक्षुष्प्पाः श्रोत्रपाश्च मे ।
वाचो मे विश्वभेषजो मनसोसि विलायकः ॥३४॥
अश्विनकृतस्य ते सरस्वतिकृतस्येन्द्रेण सुत्राम्म्णा कृतस्य ।
उपहूतऽउपहूतस्य भक्षयामि ॥३५॥

॥५॥ समिद्धऽइन्द्रऽउषसामनीके पुरोरुचा पूर्वकृद्वावृधानः ।
त्रिभिर्द्देवैस्त्रिꣳशता वज्ज्रबाहुर्ज्जघान वृत्रँव्वि दुरो ववार ॥३६॥
नराशꣳसः प्प्रति शूरो मिमानस्तनूनपात्प्रति यज्ञस्य धाम ।
गोभिर्व्वपावान्मधुना समञ्जन्हिरण्ण्यैश्चन्द्री यजति प्प्रचेताः ॥३७॥
ईडितो देवैर्हरिवाँ२ऽअभिष्टिराजुह्वानो हविषा शर्द्धमानः ।
पुरन्दरो गोत्रभिद्वज्ज्रबाहुरायातु यज्ञमुप नो जुषाणः ॥३८॥
जुषाणो बर्हिर्हरिवान्नऽइन्द्रः प्प्राचीनꣳ सीदत्प्रदिशा पृथिव्याः ।
उरुप्प्रथाः प्प्रथमानꣴ स्योनमादित्त्यैरक्तँव्वसुभिः सजोषाः ॥३९॥
इन्द्रन्दुरः कवष्ष्यो धावमाना वृषाणँय्यन्तु जनयः सुपत्नीः ।
द्वारो देवीरभितो विश्श्रयन्ताꣴ सुवीरा वीरम्प्रथमाना महोभिः ॥४०॥
उषासानक्ता बृहती बृहन्तम्पयस्वती सुदुघे शूरमिन्द्रम् ।
तन्तुन्ततम्पेशसा सँव्वयन्ती देवानान्देवँय्यजतः सुरुक्मे ॥४१॥
दैव्या मिमाना मनुषः पुरुत्रा होताराविन्द्रम्प्रथमा सुवाचा ।
मूर्द्धन्यज्ञस्य मधुना दधाना प्प्राचीनञ्ज्योतिर्हविषा वृधातः ॥४२॥

तिस्रो देवीर्हविषा वर्द्धमानाऽइन्द्रञ्जुषाणा जनयो न पत्नीः ।
अच्छिन्नन्तन्तुम्पयसा सरस्वतीडा देवी भारती विश्वतूर्त्तिः ॥४३॥
त्वष्ट्टा दधच्छुष्म्ममिन्द्राय वृष्ण्णेपाकोचिष्ट्टुर्य्यशसे पुरूणि ।
वृषा यजन्वृषणम्भूरिरेता मूर्द्धन्यज्ञस्य समनक्तु देवान् ॥४४॥
वनस्प्पतिरवसृष्ट्टो न पाशैस्त्मन्या समञ्जञ्छमिता न देवः ।
इन्द्रस्य हव्यैर्जठरम्पृणानः स्वदाति यज्ञम्मधुना घृतेन ॥४५॥
स्तोकानामिन्दुम्प्रति शूरऽइन्द्रो वृषायमाणो वृषभस्तुराषाट् ।
घृतप्प्रुषा मनसा मोदमानाः स्वाहा देवाऽअमृता मादयन्ताम् ॥४६॥

॥६॥ आयात्त्विन्द्रोवसऽउप नऽइह स्तुतः सधमादस्तु शूरः ।
वावृधानस्तविषीर्य्यस्य पूर्व्वीर्द्यौर्न्न क्षत्रमभिभूति पुष्ष्यात् ॥४७॥
आ नऽइन्द्रो दूरादा नऽआसादभिष्टिकृदवसे यासदुग्ग्रः ।
ओजिष्ठेभिर्नृपतिर्वज्ज्रबाहुः सङ्गे समत्सु तुर्वणिः पृतन्न्यून् ॥४८॥
आ नऽइन्द्रो हरिभिर्य्यात्त्वच्छार्व्वाचीनोवसे राधसे च ।
तिष्ठाति वज्री मघवा विरप्प्शीमँय्यज्ञमनु नो वाजसातौ ॥४९॥
त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रꣳ हवेहवे सुहवꣳ शूरमिन्द्रम् ।
ह्वयामि शक्रम्पुरुहूतमिन्द्रꣳ स्वस्ति नो मघवा धात्विन्द्रः ॥५०॥
इन्द्रः सुत्रामा स्ववाँ२॥ऽअवोभिः सुमृडीको भवतु विश्ववेदाः ।
बाधतान्द्वेषोऽअभयङ्कृणोतु सुवीर्य्यस्य पतयः स्याम ॥५१॥
तस्य वयꣳ सुमतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम ।
स सुत्रामा स्ववाँ२॥ऽइन्द्रोऽअस्मेऽआराच्चिद्द्वेषः सनुतर्य्युयोतु ॥५२॥
आ मन्द्रैरिन्द्र हरिभिर्य्याहि मयूररोमभिः ।
मा त्वा केचिन्नियमन्विन्न पाशिनोति धन्न्वेव ताँ२॥ऽइहि ॥५३॥
एवेदिन्द्रँवृषणँवज्ज्रबाहुँवसिष्ठासोऽअभ्यर्च्चन्त्यर्क्कैः ।
स न स्तुतो वीरवद्धातु गोमद्यूयम्पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥५४॥

॥७॥ समिद्धोऽअग्ग्निरश्विना तप्तो घर्म्मो विराट्सुतः ।
दुहे धेनुः सरस्वती सोमꣳ शुक्रमिहेन्द्रियम् ॥५५॥
तनूपा भिषजा सुतेश्विनोभा सरस्वती ।
मद्ध्वा रजाꣳसीन्द्रियमिन्द्राय पथिभिर्व्वहान् ॥५६॥

इन्द्रायेन्दुꣳ सरस्वती नराशꣳसेन नग्नहुम् ।
अधातामश्विना मधु भेषजम्भिषजा सुते ॥५७॥
आजुह्वाना सरस्वतीन्द्रायेन्द्रियाणि वीर्य्यम् ।
इडाभिरश्विनाविषꣳ समूर्जꣳ सꣳ रयिन्दधुः ॥५८॥
अश्विना नमुचेः सुतꣳ सोमꣳ शुक्रम्परिस्रुता ।
सरस्वती तमाभरद्बर्हिषेन्द्राय पातवे ॥५९॥
कवष्यो न व्यचस्वतीरश्विभ्यान्न दुरो दिशः ।
इन्द्रो न रोदसीऽउभे दुहे कामान्त्सरस्वती ॥६०॥
उषासानक्तमश्विना दिवेन्द्रꣳ सायमिन्द्रियैः ।
सञ्जानाने सुपेशसा समञ्जाते सरस्वत्या ॥६१॥
पातन्नोऽअश्विना दिवा पाहि नक्तꣳ सरस्वति ।
दैव्या होतारा भिषजा पातमिन्द्रꣳ सचा सुते ॥६२॥
तिस्रस्त्रेधा सरस्वत्यश्विना भारतीडा ।
तीव्रम्परिस्रुता सोममिन्द्राय सुषुवुर्म्मदम् ॥६३॥
अश्विना भेषजम्मधु भेषजन्नः सरस्वती ।
इन्द्रे त्वष्टा यशः श्रियꣳ रूपꣳरूपमधुः सुते ॥६४॥
ऋतुथेन्द्रो वनस्पतिः शशमानः परिस्रुता ।
कीलालमश्विभ्याम्मधु दुहे धेनुः सरस्वती ॥६५॥
गोभिर्न्न सोममश्विना मासरेण परिस्रुता ।
समधातꣳ सरस्वत्या स्वाहेन्द्रे सुतम्मधु ॥६६॥

॥८॥ अश्विना हविरिन्द्रियन्नमुचेर्द्धिया सरस्वती ।
आ शुक्रमासुराद्वसु मघमिन्द्राय जभ्रिरे ॥६७॥
यमश्विना सरस्वती हविषेन्द्रमवर्द्धयन् ।
स बिभेद वलम्मघन्नमुचावासुरे सचा ॥६८॥
तमिन्द्रम्पशवः सचाश्विनोभा सरस्वती ।
दधानाऽअभ्यनूषत हविषा यज्ञऽइन्द्रियैः ॥६९॥
यऽइन्द्रऽइन्द्रियन्दधुः सविता वरुणो भगः ।
स सुत्रामा हविष्पतिर्य्यजमानाय सश्चत ॥७०॥

स॒वि॒ता वरु॑णो॒ दध॒द्यज॑मानाय दा॒शुषे॑ ।
आद॑त्त॒ नमु॑चे॒र्वसु॑ सु॒त्रामा॒ बल॑मिन्द्रि॒यम् ॥७१॥
वरु॑णः क्ष॒त्रमि॑न्द्रि॒यम्भगे॑न सवि॒ता श्रिय॑म् ।
सु॒त्रामा॒ यश॑सा॒ बल॒न्दधा॑ना य॒ज्ञमा॑शत ॥७२॥
अ॒श्विना॒ गोभि॑रिन्द्रि॒यमश्वे॑भिर्वी॒र्य्य॒म्बल॑म् ।
ह॒विषेन्द्र॒ꣳ सर॑स्वती॒ यज॑मानमवर्द्धयन् ॥७३॥
ता नास॑त्त्या सु॒पेश॑सा॒ हिर॑ण्ण्यवर्त्तनी॒ नरा॑ ।
सर॑स्वती ह॒विष्म॒तीन्द्र॒ कर्म्म॑सु नोवत ॥७४॥
ता भि॒षजा॑ सु॒कर्म्म॑णा॒ सा सु॒दुघा॒ सर॑स्वती ।
स वृ॑त्र॒हा श॒तक्र॑तु॒रिन्द्रा॑य दधुरिन्द्रि॒यम् ॥७५॥
यु॒वꣳ सु॒राम॑मश्विना॒ नमु॑चावासु॒रे सचा॑ । वि॒पि॒पा॒नाः सर॑स्वती॒न्द्रङ्कर्म्म॑स्वावत ॥७६॥
पु॒त्रमि॑व पि॒तरा॑व॒श्विनो॒भेन्द्रा॒वथु॒ः काव्यै॑र्द॒ꣳसना॑भिः ।
यत्सु॒रामँ॒व्यपि॑बः शची॑भिः सर॑स्वती त्वा मघव॒न्न॑भिष्णक् ॥७७॥
यस्मि॒न्नश्वा॑सऽऋष॒भास॑ऽउ॒क्षणो॑ व॒शा मे॒षाऽअ॑वसृ॒ष्टास॒ऽआहु॑ताः ।
की॒ला॒ल॒पे सोम॑पृष्ठाय वे॒धसे॑ हृ॒दा म॒तिञ्ज॑नय॒ चारु॑म॒ग्नये॑ ॥७८॥
अहा॑व्यग्ने ह॒विरा॒स्ये ते स्रु॒चीव घृ॒तञ्च॒म्वी॒व सोम॑ः ।
वा॒ज॒सनि॑ꣳ र॒यिम॒स्मे सु॒वीर॑म्प्रश॒स्तन्धे॑हि य॒शस॑म्बृ॒हन्त॑म् ॥७९॥

॥९॥ अ॒श्विना॒ तेज॑सा॒ चक्षु॑ः प्प्रा॒णेन॒ सर॑स्वती वी॒र्य्य॑म् ।
वा॒चेन्द्रो॒ बले॒नेन्द्रा॑य दधुरिन्द्रि॒यम् ॥८०॥
गोम॑दू॒ षु णा॑स॒त्त्याश्वा॑वद्यातमश्विना । व॒र्त्ती रु॑द्रा नृपाय्य॑म् ॥८१॥
न यत्परो॒ नान्त॑रऽआद॒धर्ष॑द्वृषण्ण्वसू । दु॒ःशꣳसो॒ मर्त्त्यो॑ रि॒पुः ॥८२॥
ता न॒ऽआवो॑ढमश्विना र॒यिम्पि॒शङ्ग॑सन्दृशम् । धिष्ण्ण्या॑ वरिवो॒विद॑म् ॥८३॥
पा॒व॒का नः॒ सर॑स्वती॒ वाजे॑भिर्वा॒जिनी॑वती । य॒ज्ञँव॑ष्टु धि॒याव॑सुः ॥८४॥
चो॒द॒यि॒त्री सू॒नृता॑नाञ्चे॒त॑न्ती सुमती॒नाम् । य॒ज्ञन्द॑धे॒ सर॑स्वती ॥८५॥
म॒होऽअर्ण्णः॒ सर॑स्वती॒ प्प्रचे॑तयति के॒तुना॑ । धियो॒ विश्वा॒ विरा॑जति ॥८६॥
इन्द्राया॑हि चित्रभानो सु॒ताऽइ॒मे त्वा॒यव॑ः । अण्ण्वी॑भि॒स्त्तना॑ पू॒तास॑ः ॥८७॥
इन्द्राया॑हि धि॒येषि॒तो विप्प्र॑जूतः सु॒ताव॑तः । उप॒ ब्रह्मा॑णि वा॒घत॑ः ॥८८॥
इन्द्राया॑हि॒ तूतु॑जान॒ऽउप॒ ब्रह्मा॑णि हरिवः । सु॒ते द॑धिष्व न॒श्चन॑ः ॥८९॥

अ॒श्विना॑ पिब॑ता॒म्मधु॒ सर॑स्वत्त्या स॒जोष॑सा ।
इन्द्र॑ः सु॒त्रामा॑ वृत्र॒हा जु॒षन्ता॑ᳪं सो॒म्म्यम्मधु॑ ॥९०॥

॥ इति विंशोऽध्यायः ॥

॥ इति पूर्वविंशतिः ॥

॥ अथोत्तरविंशतिः ॥

अथैकविंशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'इमम्मे' इत्यारभ्य (६.१) 'त्वामद्य' इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिरश्विनौ सरस्वती च ऋषयः । विशेषतश्च—

(१) 'इमम्मे' (२) 'तत्त्वा यामि' इत्यनयोः शुनःशेपः, (३) 'त्वन्नः' (४) 'स त्वम्' इत्यनयोर्वामदेवः, (६) 'सुत्रामाणम्पृथिवीम्' इत्यस्य गयः प्लातः, (८) 'आ नः' इत्यस्य विश्वामित्रः, (९) 'प्र बाहवा' (१०) 'शन्नः' (११) 'वाजेवाजे' इत्येषां वसिष्ठः, (१२) 'समिद्धो अग्निः' इत्यारभ्य (२२) 'स्वाहा यज्ञम्' इत्यन्तानां स्वस्त्यात्रेयः ॥

देवता (१) 'इमम्मे' (२) 'तत्त्वा यामि' इत्यनयोर्वरुणः ।
(३) 'त्वन्नः' (४) 'स त्वम्' इत्यनयोरग्नीवरुणौ ।
(५) 'महीमू षु' (६) 'सुत्रामाणम्पृथिवीम्' इत्यनयोरदितिः ।
(७) 'सुनावमारुहेयम्' इत्यस्य स्वर्ग्या नौः ।
(८) 'आ नः' (९) 'प्र बाहवा' इत्यनयोर्मित्रावरुणौ ।
(१०) 'शन्नः' (११) 'वाजेवाजे' इत्यनयोरश्वः ।
(१२) 'समिद्धो अग्निः' इत्यस्येध्मः ।
(१३) 'तनूनपाच्छुचिव्रतः' इत्यस्य तनूनपान्नराशंसो वा ।
(१४) 'इडाभिरग्निः' इत्यस्येडः ।
(१५) 'सुबर्हिरग्निः' इत्यस्य बर्हिः ।
(१६) 'दुरो देवीः' इत्यस्य द्वारः ।
(१७) 'उषे यह्वी' इत्यस्योषासानक्ता ।
(१८) 'दैव्या होतारा' इत्यस्य दैव्यौ होतारौ ।
(१९) 'तिस्र इडा' इत्यस्य तिस्रो देव्यः ।
(२०) 'त्वष्टा तुरीपः' इत्यस्य त्वष्टा ।
(२१) 'शमिता नः' इत्यस्य वनस्पतिः ।
(२२) 'स्वाहा यज्ञम्' इत्यस्य स्वाहाकृतयः ।
(२३) 'वसन्तेन ऋतुना' (२४) 'ग्रीष्मेण ऋतुना' (२५) 'वर्षाभिर्ऋतुना' (२६) 'शारदेन ऋतुना' (२७) 'हेमन्तेन ऋतुना' (२८) 'शैशिरेण ऋतुना' इत्येषां लिङ्गोक्ता ।
(२९) 'होता यक्षत्समिधाग्निम्' (३०) 'होता यक्षत्तनूनपात्' (३१) 'होता यक्षन्नराशᳪंसम्' (३२) 'होता यक्षदिडेडितः' (३३) 'होता यक्षद्बर्हिः' (३४) 'होता यक्षद्दुरः' (३५) 'होता यक्षत्सुपेशसा' (३६) 'होता यक्षद्दैव्या' (३७) 'होता यक्षत्तिस्रः' (३८) 'होता यक्षत्सुरेतसम्' (३९) 'होता यक्षद्वनस्पतिम्' (४०) 'होता यक्षदग्निम्' इत्येषामश्विसरस्वतीन्द्राः ।
(४१) 'होता यक्षदश्विनौ' 'होता यक्षत्सरस्वतीम्' 'होता यक्षदिन्द्रम्' (४२) 'होता यक्षदश्विनौ सरस्वतीम्' (४३) 'होता यक्षदश्विनौ छागस्य' (४४) 'होता यक्षत्सरस्वतीम्' (४५) 'होता यक्षदिन्द्रम्' इत्येषां लिङ्गोक्ता ।

(४६) 'होता यक्षद्वनस्पतिम्' इत्यस्य यूपः ।
(४७) 'होता यक्षदग्निम्' इत्यस्य स्विष्टकृदग्निः ।
(४८) 'देवम्बर्हिः' (४९) 'देवीर्द्वारः' (५०) 'देवी उषासौ' (५१) 'देवी जोष्ट्री' (५२) 'देवी ऊर्जाहुती' (५३) 'देवा देवानाम्' (५४) 'देवीस्तिस्रः' (५५) 'देव इन्द्रः' (५६) 'देवो देवैः' (५७) 'देवम्बर्हिः' (५८) 'देवो अग्निः' इत्येषामश्विसरस्वतीन्द्राः ।
(५९) 'अग्निमद्य' (६०) 'सूपस्था अद्य' (६१) 'त्वामद्य' इत्येषां लिङ्गोक्ता ।

छन्दः (१) 'इमम्मे' इत्यस्य गायत्री, (२) 'तत्त्वा यामि' इत्यारभ्य (६) 'सुत्रामाणम्पृथिवीम्' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (७) 'सुनावमारुहेयम्' (८) 'आ नः' इत्यनयोर्गायत्री, (९) 'प्र बाहवा' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (१०) 'शन्नः' इत्यस्य विराट्, (११) 'वाजेवाजे' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (१२) 'समिद्धो अग्निः' इत्यारभ्य (२८) 'शैशिरेण ऋतुना' इत्यन्तानामनुष्टुप् ॥

॥ हरिः३ॐ ॥

॥१॥ इ॒मम्मे॑ व्वरुण श्श्रुधी हव॑मु॒द्या च॑ मृडय । त्वाम॑व॒स्युराच॑के ॥१॥
तत्त्वा॑ यामि॒ ब्ब्रह्म॑णा॒ व्वन्द॑मान॒स्तदाशा॑स्ते॒ यज॑मानो ह॒विर्ब्भिः॑ ।
अहे॑डमानो व्वरुणे॒ह बो॒द्ध्युरु॑शꣳस॒ मा न॒ऽआयुः॒ प्प्रमो॑षीः ॥२॥
त्वन्नो॑ऽअग्ने॒ व्वरु॑णस्य वि॒द्वान्दे॒वस्य॒ हेडो॒ऽअव॑यासिसीष्ठाः ।
यजि॑ष्ठो॒ व्वह्नि॑तमः॒ शोशु॑चानो॒ व्विश्वा॒ द्वेषा॑ꣳसि॒ प्प्रमु॑मुग्ग्ध्य॒स्स्मत् ॥३॥
स त्वन्नो॑ऽअग्ने॑व॒मो भ॑वो॒ती नेदि॑ष्ठोऽअ॒स्याऽउ॒षसो॒ व्व्यु॑ष्टौ ।
अव॑यक्ष्व नो॒ व्वरु॑णꣳ॒ ररा॑णो व्वी॒हि मृ॑डी॒कꣳ सु॒हवो॑ नऽएधि ॥४॥
म॒हीमू॒ षु मा॒तरꣳ॑ सुव्व्र॒तानामृ॒तस्य॒ पत्नी॒मव॑से हुवेम ।
तु॒वि॒क्ष॒त्राम॒जर॑न्तीमु॒रूचीꣳ॑ सु॒शर्म्मा॑ण॒मदि॑तिꣳ सु॒प्प्रणी॑तिम् ॥५॥
सु॒त्रामा॑णम्पृथि॒वीन्द्याम॑ने॒हस॑ꣳ सु॒शर्म्मा॑ण॒मदि॑तिꣳ सु॒प्प्रणी॑तिम् ।
दैवी॒न्नाव॑ꣳ स्वरि॒त्रामना॑गस॒मस्र॑वन्ती॒मारु॑हेमा स्व॒स्तये॑ ॥६॥
सु॒नाव॒मारु॑हेय॒मस्र॑वन्ती॒मना॑गसम् । श॒तारि॑त्राꣳ स्व॒स्तये॑ ॥७॥
आ नो॑ मित्रावरुणा घृ॒तैर्ग्गव्यू॑तिमुक्षतम् । मद्ध्वा॒ रजा॑ꣳसि सुक्क्रतू ॥८॥
प्र बा॒हवा॑ सिसृतञ्जी॒वसे॑ न॒ऽआ नो॒ गव्यू॑तिमुक्षतङ्घृ॒तेन॑ ।
आ मा॒ जने॑ श्श्रवयतँय्युवाना श्श्रु॒तम्मे॑ मित्रावरुणा ह॒वेमा ॥९॥
शन्नो॑ भवन्तु व्वा॒जिनो॒ हवे॑षु दे॒वता॑ता मि॒तद्र॑वः स्व॒र्क्काः ।
ज॒म्भय॒न्तोहिँ॒व्वृक॒ꣳ रक्षा॑ꣳसि॒ सने॑म्म्य॒स्म्मद्यु॑यव॒न्नमी॑वाः ॥१०॥
व्वाजे॑वाजेवत व्वाजिनो नो॒ धने॑षु व्विप्प्राऽअमृताऽऋतज्ज्ञाः ।
अ॒स्य मद्ध्वः॑ पिबत मा॒दय॑द्ध्वन्तृ॒प्ता या॑त प॒थिभि॑र्द्देव॒यानैः॑ ॥११॥
॥२॥ समि॑द्धोऽअ॒ग्निः स॒मिधा॒ सुस॑मिद्धो॒ व्वरे॑ण्ण्यः ।
गा॒यत्री॒ च्छन्द॑ऽइन्द्रि॒यन्त्र्यवि॒र्ग्गौर्व्वयो॑ दधुः ॥१२॥

तनूनपाच्छुचिव्व्रतस्त्तनूपाश्च सरस्वती ।
उष्णिहा च्छन्दऽइन्द्रियन्दित्त्यवाड्गौर्व्वयो दधुः ॥१३॥
इडाभिरग्निरीड्यः सोमो देवोऽअमर्त्त्यः ।
अनुष्टुप्प्छन्दऽइन्द्रियम्पञ्चाविर्गौर्व्वयो दधुः ॥१४॥
सुबर्हिरग्निः पूषण्ण्वान्त्स्तीर्ण्णबर्हिरमर्त्त्यः ।
बृहती च्छन्दऽइन्द्रियन्त्रिवत्सो गौर्व्वयो दधुः ॥१५॥
दुरो देवीर्द्दिशो महीर्ब्रह्मा देवो बृहस्प्पतिः ।
पङ्क्तिश्च्छन्दऽइहेन्द्रियन्तुर्य्यवाड्गौर्व्वयो दधुः ॥१६॥
उषे यह्वी सुपेशसा विश्श्वे देवाऽअमर्त्त्याः ।
त्रिष्टुप्प्छन्दऽइहेन्द्रियम्पष्ठवाड्गौर्व्वयो दधुः ॥१७॥
दैव्या होतारा भिषजेन्द्रेण सयुजा युजा ।
जगती च्छन्दऽइन्द्रियमनड्वान्गौर्व्वयो दधुः ॥१८॥
तिस्रऽइडा सरस्वती भारती मरुतो विशः ।
विराट्छन्दऽइहेन्द्रियन्धेनुर्गौर्न्न वयो दधुः ॥१९॥
त्वष्टा तुरीपोऽअद्भुतऽइन्द्राग्नी पुष्टिवर्द्धना ।
द्विपदा च्छन्दऽइन्द्रियमुक्षा गौर्न्न वयो दधुः ॥२०॥
शमिता नो वनस्प्पतिः सविता प्प्रसुवन्भगम् ।
ककुप्प्छन्दऽइहेन्द्रियँव्वशा वेहद्वयो दधुः ॥२१॥
स्वाहा यज्ञँव्वरुणः सुक्षत्रो भेषजङ्करत् ।
अतिच्छन्दाऽइन्द्रियम्बृहदृषभो गौर्व्वयो दधुः ॥२२॥

॥३॥ वसन्तेनऽऋतुना देवा वसवस्त्रिवृता स्त्तुताः ।
रथन्तरेण तेजसा हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥२३॥
ग्रीष्म्मेणऽऋतुना देवा रुद्राः पञ्चदशे स्त्तुताः ।
बृहता यशसा बलꣳ हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥२४॥
वर्षाभिर्ऋतुनादित्त्या स्त्तोमे सप्तदशे स्त्तुताः ।
वैरूपेण विशौजसा हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥२५॥
शारदेनऽऋतुना देवाऽएकविꣳशऽऋभव स्त्तुताः ।
वैराजेन श्रिया श्रियꣳ हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥२६॥

हेमन्तेनऽऋतुना देवास्त्रिणवे मरुत स्तुताः ।
बलेन शक्वरीः सहो हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥२७॥
शैशिरेणऽऋतुना देवास्त्रयस्त्रिꣳशेमृता स्तुताः ।
सत्त्येन रेवतीः क्षत्रꣳ हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥२८॥

॥४॥ होता यक्षत्त्समिधाग्निमिडस्प्पदेश्विनेन्द्रꣳ सरस्वतीमजो धूम्म्रो न गोधूमैः कुवलैर्भेषजम्मधु शष्प्पैर्न्न तेजऽइन्द्रियम्पयः सोमः परिस्रुता घृतम्मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्य्यज ॥२९॥

होता यक्षत्तनूनपात्त्सरस्वतीमविर्म्मेषो न भेषजम्पथा मधुमता भरन्नश्विनेन्द्राय वीर्य्यम्बदरैरुपवाकाभिर्भेषजन्तोक्मभिः पयः सोमः परिस्रुता घृतम्मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्य्यज ॥३०॥

होता यक्षन्नराशꣳसन्न नग्नहुम्पतिꣳ सुरया भेषजम्मेषः सरस्वती भिषग्ग्रथो न चन्द्र्यश्विनोर्व्वपाऽइन्द्रस्य वीर्य्यम्बदरैरुपवाकाभिर्भेषजन्तोक्मभिः पयः सोमः परिस्रुता घृतम्मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्य्यज ॥३१॥

होता यक्षदिडेडितऽआजुह्वानः सरस्वतीमिन्द्रम्बलेन वर्द्धयन्नृषभेण गवेन्द्रियमश्विनेन्द्राय भेषजँय्यवैः कर्कन्धुभिर्म्मधु लाजैर्न्न मासरम्पयः सोमः परिस्रुता घृतम्मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्य्यज ॥३२॥

होता यक्षद्बर्हिरूर्ण्णम्म्रदा भिषङ्नासत्त्या भिषजाश्विनाश्वा शिशुमती भिषग्ग्धेनुः सरस्वती भिषग्ग्दुहऽइन्द्राय भेषजम्पयः सोमः परिस्रुता घृतम्मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्य्यज ॥३३॥

होता यक्षद्दुरो दिशः कवष्ष्यो न व्यचस्वतीरश्विभ्यान्न दुरो दिशऽइन्द्रो न रोदसी दुघे दुहे धेनुः सरस्वत्त्यश्विनेन्द्राय भेषजꣳ शुक्रन्न ज्योतिरिन्द्रियम्पयः सोमः परिस्रुता घृतम्मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्य्यज ॥३४॥

होता यक्षत्त्सुपेशसोषे नक्तन्दिवाश्विना समञ्जाते सरस्वत्त्या त्त्विषिमिन्द्रे न भेषजꣳ श्येनो न रजसा हृदा श्रिया न मासरम्पयः सोमः परिस्रुता घृतम्मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्य्यज ॥३५॥

होता यक्षद्दैव्या होतारा भिषजाश्विनेन्द्रन्न जागृवि दिवा नक्तन्न भेषजैः शूषꣳ सरस्वती भिषक्क्सीसेन दुहऽइन्द्रियम्पयः सोमः परिस्रुता घृतम्मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्य्यज ॥३६॥

होता यक्षत्तिस्रो देवीर्न्न भेषजन्त्रयस्त्रिधातवोपसो रूपमिन्द्रे हिरण्ययमश्विनेडा न भारती व्वाचा सरस्वती महऽइन्द्राय दुहऽइन्द्रियम्पयः सोमः परिस्रुता घृतम्मधु व्व्यन्त्वाज्ज्यस्य होतर्य्यज ॥३७॥

होता यक्षत्त्सुरेतसमृषभन्नर्य्यापसन्त्वष्टारमिन्द्रमश्विना भिषजन्न सरस्वतीमोजो न जूतिरिन्द्रियँव्वृको न रभसो भिषग्ग्यशः सुरया भेषजꣳ श्रिया न मासरम्पयः सोमः परिस्रुता घृतम्मधु व्व्यन्त्वाज्ज्यस्य होतर्य्यज ॥३८॥

होता यक्षद्वनस्प्पतिꣳ शमितारꣳ शतक्क्रतुम्भीमन्न मन्न्युꣳ राजानँव्व्याग्घ्रन्नमसाश्विना भामꣳ सरस्वती भिषगिन्द्राय दुहऽइन्द्रियम्पयः सोमः परिस्रुता घृतम्मधु व्व्यन्त्वाज्ज्यस्य होतर्य्यज ॥३९॥

होता यक्षदग्निꣳ स्वाहाज्ज्यस्य स्तोकानाꣳ स्वाहा मेदसाम्पृथक्क्स्वाहा च्छागमश्विब्भ्याꣳ स्वाहा मेषꣳ सरस्वत्यै स्वाहऽऋषभमिन्द्राय सिꣳहाय सहसऽइन्द्रियꣳ स्वाहाग्निन्न भेषजꣳ स्वाहा सोममिन्द्रियꣳ स्वाहेन्द्रꣳ सुत्रामाणꣳ सवितारँव्वरुणम्भिषजाम्पतिꣳ स्वाहा व्वनस्प्पतिम्प्प्रियम्पाथो न भेषजꣳ स्वाहा देवाऽआज्ज्यपा जुषाणोऽअग्निर्ब्भेषजम्पयः सोमः परिस्रुता घृतम्मधु व्व्यन्त्वाज्ज्यस्य होतर्य्यज ॥४०॥

॥५॥ होता यक्षदश्विनौ च्छागस्य व्वपाया मेदसो जुषेताꣳ हविर्होतर्य्यज । होता यक्षत्त्सरस्वतीम्मेषस्य व्वपाया मेदसो जुषताꣳ हविर्होतर्य्यज । होता यक्षदिन्द्रमृषभस्य व्वपाया मेदसो जुषताꣳ हविर्होतर्य्यज ॥४१॥

होता यक्षदश्विनौ सरस्वतीमिन्द्रꣳ सुत्रामाणमिमे सोमाः सुरामाणश्च्छागैर्न्न मेषैर्ऋषभैः सुताः शष्प्पैर्न्न तोक्क्मभिर्ल्लाजैर्म्महस्वन्तो मदा मासरेण परिष्कृताः शुक्राः पयस्वन्तोमृताः प्रस्थिता वो मधुश्चुतस्तानश्विना सरस्वतीन्द्रः सुत्रामा व्वृत्रहा जुषन्ताꣳ सोम्म्यम्मधु पिबन्तु मदन्तु व्व्यन्तु होतर्य्यज ॥४२॥

होता यक्षदश्विनौ च्छागस्य हविषऽआत्तामद्य मद्ध्यतो मेदऽउद्भृतम्पुरा द्वेषोब्भ्यः पुरा पौरुषेय्या गृभो घस्तान्नूनङ्घासेऽअज्राणाँय्यवसप्प्रथमानाꣳ सुमत्क्षराणाꣳ शतरुद्रियाणामग्निष्वात्तानाम्पीवोपवसनानाम्पार्श्वतः श्रोणितः शितामतऽउत्त्सादतोऽङ्गादङ्गादवत्तानाङ्करतऽएवाश्विना जुषेताꣳ हविर्होतर्य्यज ॥४३॥

होता यक्षत्त्सरस्वतीम्मेषस्य हविषऽआवयदद्य मद्ध्यतो मेदऽउद्भृतम्पुरा द्वेषोब्भ्यः पुरा पौरुषेय्या गृभो घसन्नूनङ्घासेऽअज्राणाँय्यवसप्प्रथमानाꣳ सुमत्क्ष-

राणाꣳ शतरुद्रियाणामग्निष्वात्तानाम्पीवोपवसनानाम्पार्श्वतः श्रोणितः शितामुतऽउत्त्सादतोऽङ्गादङ्गादवत्तानाङ्करदेवꣳ सरस्वती जुषताꣳ हविर्होतर्य्यज ॥४४॥

होता यक्षदिन्द्रमृषभस्य हविषऽआवयदद्य मध्यतो मेदऽउद्भृतम्पुरा द्वेषोभ्यः पुरा पौरुषेय्या गृभो घसन्नूनङ्घासेऽअज्ज्राणाँय्यवसप्प्रथमानाꣳ सुमत्क्षराणाꣳ शतरुद्रियाणामग्निष्वात्तानाम्पीवोपवसनानाम्पार्श्वतः श्रोणितः शितामुतऽउत्त्सादतोऽङ्गादङ्गादवत्तानाङ्करदेवमिन्द्रो जुषताꣳ हविर्होतर्य्यज ॥४५॥

होता यक्षद्वनस्प्पतिमभि हि पिष्ट्टतमया रभिष्ठया रशनयाधित । यत्राश्विनोश्छागस्य हविषः प्प्रिया धामानि यत्र सरस्वत्त्या मेषस्य हविषः प्प्रिया धामानि यत्रेन्द्रस्यऽऋषभस्य हविषः प्प्रिया धामानि यत्राग्नेः प्प्रिया धामानि यत्र सोमस्य प्प्रिया धामानि यत्रेन्द्रस्य सुत्राम्म्णः प्प्रिया धामानि यत्र सवितुः प्प्रिया धामानि यत्र व्वरुणस्य प्प्रिया धामानि यत्र व्वनस्प्पतेः प्प्रिया पाथाꣳसि यत्र देवानामाज्यपानाम्प्रिया धामानि यत्राग्नेर्होतुः प्प्रिया धामानि तत्रैतान्प्रस्तुत्त्येवोपस्तुत्त्येवोपावस्स्रक्षद्रभीयसऽइव कृत्त्वी करद्देवन्देवो व्वनस्प्पतिर्जुषताꣳ हविर्होतर्य्यज ॥४६॥

होता यक्षदग्निꣳ स्विष्ट्टकृतमयाडग्निरश्विनोश्छागस्य हविषः प्प्रिया धामान्ययाट्सरस्वत्त्या मेषस्य हविषः प्प्रिया धामान्ययाडिन्द्रस्यऽऋषभस्य हविषः प्प्रिया धामान्ययाडग्नेः प्प्रिया धामान्ययाट्सोमस्य प्प्रिया धामान्ययाडिन्द्रस्य सुत्राम्म्णः प्प्रिया धामान्ययाट्सवितुः प्प्रिया धामान्ययाड्वरुणस्य प्प्रिया धामान्ययाड्वनस्प्पतेः प्प्रिया पाथाꣳस्ययाड्देवानामाज्यपानाम्प्रिया धामानि यक्षदग्नेर्होतुः प्प्रिया धामानि यक्षत्स्वम्महिमानमायजतामेज्ज्याऽइषः कृणोतु सोऽअद्ध्वरा जातवेदा जुषताꣳ हविर्होतर्य्यज ॥४७॥

॥६॥ देवम्बर्हिः सरस्वती सुदेवमिन्द्रेऽअश्विना ।
तेजो न चक्षुरक्ष्योर्ब्बर्हिषा दधुरिन्द्रियँव्वसुवने व्वसुधेयस्य व्यन्तु यज ॥४८॥

देवीर्द्वारोऽअश्विना भिषजेन्द्रे सरस्वती ।
प्राणन्न व्वीर्य्यन्नसि द्वारो दधुरिन्द्रियँव्वसुवने व्वसुधेयस्य व्यन्तु यज ॥४९॥

देवीऽउषासावश्विना सुत्रामेन्द्रे सरस्वती ।
बलन्न व्वाचमास्यऽउषाभ्यान्दधुरिन्द्रियँव्वसुवने व्वसुधेयस्य व्यन्तु यज ॥५०॥

देवी जोष्ट्री सरस्वत्यश्विनेन्द्रमवर्द्धयन् ।
श्रोत्रन्न कर्ण्णयोर्य्यशो जोष्ट्रीब्भ्यान्दधुरिन्द्रियँव्वसुवने व्वसुधेयस्य व्यन्तु यज ॥५१॥

देवीऽऊर्ज्जाहुती दुघे सुदुघेन्द्रे सरस्वत्यश्विना भिषजावतः ।
शुक्रन्न ज्योति स्तनयोराहुती धत्तऽइन्द्रियँव्वसुवने व्वसुधेयस्य व्यन्तु यज ॥५२॥

देवा देवानाम्भिषजा होताराविन्द्रमश्विना ।
वषट्कारैः सरस्वती त्विषिन्न हृदये मतिꣳ होतृब्भ्यान्दधुरिन्द्रियँव्वसुवने व्वसुधेयस्य व्यन्तु यज ॥५३॥

देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीरश्विनेडा सरस्वती ।
शूषन्न मद्ध्ये नाब्भ्यामिन्द्राय दधुरिन्द्रियँव्वसुवने व्वसुधेयस्य व्यन्तु यज ॥५४॥

देवऽइन्द्रो नराशꣳसस्त्रिवरूथः सरस्वत्याश्विब्भ्यामीयते रथः ।
रेतो न रूपममृतञ्जनित्रमिन्द्राय त्वष्टा दधदिन्द्रियाणि वसुवने व्वसुधेयस्य व्यन्तु यज ॥५५॥

देवो देवैर्व्वनस्पतिर्हिरण्ण्यपर्ण्णोऽअश्विब्भ्याꣳ सरस्वत्या सुपिप्पलऽइन्द्राय पच्यते मधु । ओजो न जूतिर्ऋषभो न भामँव्वनस्पतिर्न्नो दधदिन्द्रियाणि वसुवने व्वसुधेयस्य व्यन्तु यज ॥५६॥

देवम्बर्हिर्व्वारितीनामद्ध्वरे स्तीर्ण्णमश्विब्भ्यामूर्ण्णम्म्रदाः सरस्वत्या स्योनमिन्द्र ते सदः । ईशायै मन्न्युꣳ राजानम्बर्हिषा दधुरिन्द्रियँव्वसुवने व्वसुधेयस्य व्यन्तु यज ॥५७॥

देवोऽअग्निः स्विष्टकृद्देवान्यक्षद्यथायथꣳ होताराविन्द्रमश्विना व्वाचा व्वाचꣳ सरस्वतीमग्निꣳ सोमꣳ स्विष्टकृत्स्विष्टऽइन्द्रः सुत्रामा सविता वरुणो भिषगिष्टो देवो व्वनस्पतिः स्विष्टा देवाऽआज्ज्यपाः स्विष्टोऽअग्निरग्निना होता होत्रे स्विष्टकृद्यशो न दधदिन्द्रियमूर्ज्जमपचितिꣳ स्वधाँव्वसुवने व्वसुधेयस्य व्यन्तु यज ॥५८॥

अग्निमद्य होतारमवृणीतायँय्यजमानः पचन्पक्तीः पचन्पुरोडाशान्बध्नन्नश्विब्भ्याञ्छागꣳ सरस्वत्यै मेषमिन्द्रायऽऋषभꣳ सुन्वन्नश्विब्भ्याꣳ सरस्वत्याऽइन्द्राय सुत्राम्णे सुरासोमान्त्सूपस्थाऽअद्य ॥५९॥

सूपस्थाऽअद्य देवो व्वनस्पतिरभवदश्विब्भ्याञ्छागेन सरस्वत्यै मेषेणेन्द्रायऽऋषभेणाक्षँस्तान्मेदस्तः प्प्रति पचताग्गृभीषतावीवृधन्त पुरोडाशैरपुरश्विना सरस्वतीन्द्रः सुत्रामा सुरासोमाँस्त्वामद्य ॥६०॥

त्वामद्यऽऋषऽआर्षेयऽऋषीणान्नपादवृणीतायँय्यजमानो बहुभ्भ्यऽआ सङ्गतेभ्भ्यऽएष मे देवेषु वसु वार्य्यायक्क्ष्यतऽइति ता या देवा देव दानान्यदुस्तान्यस्म्माऽआ च शास्स्वा च गुरस्वेषितश्च होतरसि भद्द्रवाच्च्याय प्प्रेषितो मानुषः सूक्क्तवाकाय सूक्क्ता ब्रूहि ॥६१॥

॥ इत्येकविंशोऽध्यायः ॥

अथ द्वाविंशोऽध्यायः

षिः (१) 'तेजोसि' इत्यारभ्य (३४) 'एकस्मै स्वाहा' इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिर्ऋषिः । विशेपतश्च—
(२) 'इमामगृभ्णन्' इत्यस्य संवत्सरो यज्ञपुरुषः, (९) 'तत्सवितुः' इत्यस्य विश्वामित्रः, (१०) 'हिरण्यपाणिमूतये' इत्यस्य मेधातिथिः, (१५) 'अग्निंॅ स्तोमेन' इत्यस्य सुतम्भरः, (१६) 'स हव्यवाट्' इत्यस्य विश्वामित्रः, (१७) 'अग्निन्दूतम्' इत्यस्य विरूपः, (१८) 'अजीजनो हि' इत्यस्य त्र्यरुणत्रसदस्यू, (२१) 'विश्वो देवस्य' इत्यस्य स्वस्त्यात्रेयः ॥

वता (१) 'तेजोसि' इत्यस्य सौवर्णनिष्कम्, 'देवस्य त्वा' इत्यस्य सविता ।
(२) 'इमामगृभ्णन्' इत्यस्य रशना ।
(३) 'अभिधा असि' (४) 'स्वगा त्वा' इत्यनयोर्लिङ्गोक्ता, 'ब्रह्मन्नश्वम्' इत्यस्य ब्रह्मा, 'तम्बधान' इत्यस्याध्वर्युः ।
(५) 'प्रजापतये त्वा' 'इन्द्राग्निभ्यान्त्वा' 'वायवे त्वा' 'विश्वेभ्यस्त्वा' 'सर्वेभ्यस्त्वा' इत्येषां लिङ्गोक्ता, 'यो अर्वन्तम्' इत्यस्याश्वः, 'परो मर्तः' इत्यस्य (६) 'अग्नये स्वाहा' इत्यादिस्वाहान्तानां दशानाञ्च लिङ्गोक्ता ।
(७) 'हिङ्काराय स्वाहा' इत्यादिस्वाहान्तानाञ्चतुर्विंशतिसंख्यकानाम्, (८) 'यते स्वाहा' इत्यादिस्वाहान्तानाम्पञ्चविंशतिसंख्यकानाञ्चाश्वव्यापाराः ।
(९) 'तत्सवितुः' (१०) 'हिरण्यपाणिम्' (११) 'देवस्य चेततः' (१२) 'सुष्टुतिंॅ सुमतीवृधः' (१३) 'रातिंॅ सत्पतिम्' (१४) 'देवस्य सवितुः' इत्येषां सविता ।
(१५) 'अग्निंॅ स्तोमेन' (१६) 'स हव्यवाट्' (१७) 'अग्निन्दूतम्' इत्येषामग्निः ।
(१८) 'अजीजनो हि' इत्यस्य पवमानः ।
(१९) 'विभूर्मात्रा' इत्यस्याश्वः, 'देवा आशापालाः' इत्यस्य देवाः, 'इह रन्तिः' 'इह रमताम्' 'इह धृतिः' 'इह स्वधृतिः' इत्येषामग्निः ।
(२०) 'काय स्वाहा' (२१) 'विश्वो देवस्य' (२२) 'आ ब्रह्मन्' (२३) 'प्राणाय स्वाहा' (२४) 'प्राच्यै दिशे' (२५) 'अद्भ्यः स्वाहा' (२६) 'वाताय स्वाहा' (२७) 'अग्नये स्वाहा' (२८) 'नक्षत्रेभ्यः स्वाहा' (२९) 'पृथिव्यै स्वाहा' (३०) 'असवे स्वाहा' (३१) 'मधवे स्वाहा' (३२) 'वाजाय स्वाहा' (३३) 'आयुर्यज्ञेन' (३४) 'एकस्मै स्वाहा' इत्येषां लिङ्गोक्ता ॥

दः (२) 'इमामगृभ्णन्' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (५) 'यो अर्वन्तम्' 'परो मर्त्यः' इत्यनयोः (९) 'तत्सवितुः' इत्यारभ्य (१५) 'अग्निन्दूतम्' इत्यन्तानाञ्च गायत्री, (१८) 'अजीजनो हि' इत्यस्य पिपीलिकमध्या कृतिरनुष्टुप्, (२१) 'विश्वो देवस्य' इत्यस्यानुष्टुप् ॥

॥ हरिः ॐ ॥

तेजोसि शुक्क्रमम्मृतमायुष्प्पाऽआयुर्म्मे पाहि ।
देवस्य त्वा सवितुः प्प्रसवेश्श्विनोर्ब्बाहुभ्भ्याम्पूष्ण्णो हस्त्ताभ्भ्यामाददे ॥१॥

इ॒माम॑गृब्भ्णन्नश॒नामृ॒तस्य॒ पूर्व्व॒ऽआयु॑षि ब्वि॒दथे॑षु क॒व्व्या ।
सा नो॑ऽअ॒स्मिन्त्सु॒तऽआब॑भूवऽऋ॒तस्य॒ साम॑न्त्स॒रमा॒रप॑न्ती ॥२॥
अ॒भि॒धाऽअ॑सि॒ भुव॑नमसि य॒न्तासि॑ ध॒र्त्ता ।
स त्वम॒ग्निँव्वै॑श्श्वान॒रꣳ सप्प्र॑थसङ्गच्छ॒ स्वाहा॑कृतः ॥३॥
स्व॒गा त्वा॑ दे॒वेब्भ्य॑ः प्प्र॒जाप॑तये ब्र॒ह्म॒न्नश्श्व॑म्भ॒न्त्स्यामि॑ दे॒वेब्भ्य॑ः प्प्र॒जाप॑तये॒ तेन॑ राद्ध्यासम् । तम्ब॑धान दे॒वेब्भ्य॑ः प्प्र॒जाप॑तये॒ तेन॑ रा॒द्ध्नु॒हि ॥४॥
प्र॒जाप॑तये त्वा॒ जुष्ट्ट॒म्प्रोक्षा॑मीन्द्रा॒ग्निब्भ्या॑न्त्वा॒ जुष्ट्ट॒म्प्रोक्षा॑मि ब्वा॒यवे॑ त्वा॒ जुष्ट्ट॒म्प्रोक्षा॑मि॒ ब्विश्श्वे॑ब्भ्यस्त्वा दे॒वेब्भ्यो॒ जुष्ट्ट॒म्प्रोक्षा॑मि॒ सर्व्वे॑ब्भ्यस्त्वा दे॒वेब्भ्यो॒ जुष्ट्ट॒म्प्रोक्षा॑मि । यो॑ऽअर्व्व॑न्तं॒ जिघा॑ꣳसति॒ तम॒ब्भ्यमी॑ति॒ ब्वरु॑णः । प॒रो मर्त्त॑ः प॒रः श्वा ॥५॥

॥२॥ अ॒ग्नये॒ स्वाहा॒ सोमा॑य॒ स्वाहा॒पाम्मोदा॑य॒ स्वाहा॑ सवि॒त्रे स्वाहा॑ ब्वा॒यवे॒ स्वाहा॒ ब्विष्ण॑वे॒ स्वाहेन्द्रा॑य॒ स्वाहा॒ बृह॒स्प्पत॑ये॒ स्वाहा॑ मि॒त्राय॒ स्वाहा॒ ब्वरु॑णाय॒ स्वाहा॑ ॥६॥

॥३॥ हि॒ङ्का॒राय॒ स्वाहा॒ हिङ्कृ॑ताय॒ स्वाहा॒ क्रन्द॑ते॒ स्वाहा॑वक्र॒न्दाय॒ स्वाहा॒ प्प्रोथ॑ते॒ स्वाहा॑ प्प्रप्प्रो॒थाय॒ स्वाहा॑ ग॒न्धाय॒ स्वाहा॑ घ्रा॒ताय॒ स्वाहा॒ निवि॑ष्ट्टाय॒ स्वाहोप॑विष्ट्टाय॒ स्वाहा॒ सन्दि॑ताय॒ स्वाहा॒ ब्वल्ग्ग॑ते॒ स्वाहासी॑नाय॒ स्वाहा॒ शया॑नाय॒ स्वाहा॒ स्वप॑ते॒ स्वाहा॒ जाग्ग्र॑ते॒ स्वाहा॒ कूज॑ते॒ स्वाहा॒ प्प्रबु॑द्धाय॒ स्वाहा॑ ब्वि॒जृम्भ॑माणाय॒ स्वाहा॒ ब्विचृ॑त्ताय॒ स्वाहा॒ सꣳहा॑नाय॒ स्वाहोप॑स्त्थिताय॒ स्वाहाय॑नाय॒ स्वाहा॒ प्प्राय॑णाय॒ स्वाहा॑ ॥७॥
य॒ते स्वाहा॒ धाव॑ते॒ स्वाहो॑द्द्रा॒वाय॒ स्वाहो॑द्द्रुताय॒ स्वाहा॑ शूका॒राय॒ स्वाहा॒ शूकृ॑ताय॒ स्वाहा॒ निष॑ण्णाय॒ स्वाहोत्त्थि॑ताय॒ स्वाहा॑ ज॒वाय॒ स्वाहा॒ ब॒लाय॒ स्वाहा॑ ब्वि॒वर्त्त॑मानाय॒ स्वाहा॒ ब्विवृ॑त्ताय॒ स्वाहा॑ ब्विधून्वा॒नाय॒ स्वाहा॒ ब्विधू॑ताय॒ स्वाहा॒ शुश्श्रू॑षमाणाय॒ स्वाहा॑ शृण्व॒ते स्वाहेक्ष॑माणाय॒ स्वाहे॑क्षि॒ताय॒ स्वाहा॒ ब्वीक्षि॑ताय॒ स्वाहा॑ निमे॒षाय॒ स्वाहा॒ यदत्ति॒ तस्म्मै॒ स्वाहा॒ यत्त्पिब॑ति॒ तस्म्मै॒ स्वाहा॒ यन्मूत्र॑ङ्करो॒ति तस्म्मै॒ स्वाहा॑ कुर्व्व॒ते स्वाहा॑ कृ॒ताय॒ स्वाहा॑ ॥८॥

॥४॥ तत्त्स॑वि॒तुर्व्वरे॑ण्ण्य॒म्भर्ग्गो॑ दे॒वस्य॑ धीमहि । धियो॒ यो नः॑ प्प्रचो॒दया॑त् ॥९॥
हिर॑ण्ण्यपाणिमू॒तये॑ सवि॒तार॒मुप॑ह्वये । स चेत्ता॑ दे॒वता॑ प॒दम् ॥१०॥
दे॒वस्य॒ चेत॑तो म॒हीम्प्र स॑वि॒तुर्ह॑वामहे । सु॒म॒तिꣳ स॒त्त्यरा॑धसम् ॥११॥
सु॒ष्ट्टु॒तिꣳ सु॑मती॒वृधो॑ रा॒तिꣳ स॑वि॒तुरी॑महे । प्र दे॒वाय॑ मती॒विदे॑ ॥१२॥
रा॒तिꣳ सत्त्प॑तिम्म॒हे स॑वि॒तार॒मुप॑ह्वये । आ॒स॒वन्दे॒ववी॑तये ॥१३॥

दे॒वस्य॑ सवि॒तुर्म्म॒तिमा॑सु॒वँव्वि॒श्श्वदे॑व्व्यम् । धि॒या भग॑म्मनामहे ॥१४॥
अ॒ग्निꣳ स्तोमे॑न बोधय समिधा॒नोऽअम॑र्त्त्यम् । ह॒व्व्या दे॒वेषु॑ नो दधत् ॥१५॥
स ह॑व्व्य॒वाडम॑र्त्त्यऽउ॒शिग्ग्दू॒तश्च॒नो॑हितः । अ॒ग्निर्द्धि॒या सम्मृ॑ण्ण्वति ॥१६॥
अ॒ग्निन्दू॒तम्पु॒रो द॑धे हव्व्य॒वाह॒मुप॑ब्ब्रुवे । दे॒वाँ२ऽआसा॑दयादि॒ह ॥१७॥
अजी॑जनो॒ हि प॑वमान॒ सूर्य्यँव्वि॒धारे॒ शक्म॑ना॒ पय॑ः ।
गोजी॑रया॒ रꣳह॑माणः॒ पुर॑न्ध्या ॥१८॥

॥५॥ वि॒भूर्म्मा॒त्रा प्प्र॒भूः पि॒त्राश्श्वो॑सि॒ हयो॒स्यत्त्यो॑सि॒ मयो॒स्यर्व्वा॑सि॒ सप्ति॑रसि व्वा॒ज्य॒सि
व्वृषा॑सि नृ॒मणा॑ऽअसि । ययु॒र्न्नामा॑सि॒ शिशु॒र्न्नामा॑स्यादि॒त्त्याना॒म्पत्त्वान्न्वि॑हि॒ दे॒वा॑ऽआ-
शापालाऽए॒तन्दे॒वेब्भ्यो॒श्श्वम्मेधा॑य॒ प्प्रोक्षि॑तꣳ रक्षते॒ह रन्ति॑रि॒ह रम॑तामि॒ह धृति॑रि॒ह
स्वधृ॑तिः॒ स्वाहा॑ ॥१९॥

॥६॥ काय॒ स्वाहा॒ कस्म्मै॒ स्वाहा॑ कत॒मस्म्मै॒ स्वाहा॒ स्वाहा॒धिमाधी॑ताय॒ स्वाहा॒ मन॑ः
प्प्र॒जाप॑तये॒ स्वाहा॑ चि॒त्तँव्वि॒ज्ञाता॑या॒दि॑त्त्यै॒ स्वाहादि॑त्त्यै म॒ह्यै स्वाहादि॑त्त्यै सुमृडी॒कायै॒
स्वाहा॒ सर॑स्वत्त्यै॒ स्वाहा॒ सर॑स्वत्त्यै पाव॒कायै॒ स्वाहा॒ सर॑स्वत्त्यै बृह॒त्त्यै स्वाहा॑ पू॒ष्ण्णे
स्वाहा॑ पू॒ष्ण्णे प्प्र॑प॒थ्थ्या॑य॒ स्वाहा॑ पू॒ष्ण्णे न॒रन्धि॑षाय॒ स्वाहा॒ त्त्वष्ट्ट्रे॒ स्वाहा॒ त्त्वष्ट्ट्रे॑
तु॒रीपा॑य॒ स्वाहा॒ त्त्वष्ट्ट्रे॑ पु॒रु॒रूपा॑य॒ स्वाहा॒ व्विष्ण्ण॑वे॒ स्वाहा॒ व्विष्ण्ण॑वे निभूय॒पाय॒
स्वाहा॒ व्विष्ण्ण॑वे शिपिवि॒ष्टाय॒ स्वाहा॑ ॥२०॥
व्विश्श्वो॑ दे॒वस्य॑ ने॒तुर्म्मर्त्तो॑ व्वुरीत स॒ख्यम् ।
व्विश्श्वो॑ रा॒यऽइ॑षु॒द्ध्यति द्यु॒म्नँव्वृ॑णीत पु॒ष्ष्यसे॒ स्वाहा॑ ॥२१॥

॥७॥ आ ब्र॑ह्म॒न्ब्ब्राह्म॒णो ब्र॑ह्मवर्च्च॒सी जा॑यता॒मा रा॒ष्ट्रे रा॑ज॒न्न्यः॒ शूर॑ऽइष॒व्व्यो॑तिव्व्या॒धी
म॑हार॒थो जा॑यता॒न्दोग्ग्ध्री॑ धे॒नुर्व्वोढा॑न॒ड्वाना॒शुः सप्तिः॒ पुर॑न्धि॒र्य्योषा॑ जि॒ष्ण्णू र॑थे॒ष्ठाः
स॒भेयो॒ युवा॑स्य॒ यज॑मानस्य व्वी॒रो जा॑यतान्निका॒मेनि॑कामे नः प॒र्ज्जन्न्यो॑ व्वर्षतु॒ फल॑-
वत्त्यो न॒ऽओष॑धयः पच्च्यन्तां॑य्योगक्क्षे॒मो न॑ः कल्प्पताम् ॥२२॥

॥८॥ प्रा॒णाय॒ स्वाहा॑पा॒नाय॒ स्वाहा॑ व्व्या॒नाय॒ स्वाहा॒ चक्क्षु॑षे॒ स्वाहा॒ श्श्रोत्त्रा॑य॒ स्वाहा॑ व्वा॒चे
स्वाहा॒ मन॑से॒ स्वाहा॑ ॥२३॥

॥९॥ प्राच्च्यै॑ दि॒शे स्वाहा॒र्व्वाच्च्यै॑ दि॒शे स्वाहा॒ दक्क्षि॑णायै दि॒शे स्वाहा॒र्व्वाच्च्यै॑ दि॒शे स्वाहा॑
प्प्रतीच्च्यै॑ दि॒शे स्वाहा॒र्व्वाच्च्यै॑ दि॒शे स्वाहोदी॑च्च्यै दि॒शे स्वाहा॒र्व्वाच्च्यै॑ दि॒शे स्वाहो॒र्द्ध्वायै॑
दि॒शे स्वाहा॒र्व्वाच्च्यै॑ दि॒शे स्वाहावा॑च्च्यै दि॒शे स्वाहा॒र्व्वाच्च्यै॑ दि॒शे स्वाहा॑ ॥२४॥

॥१०॥ अद्भ्यः स्वाहा व्वार्ब्भ्यः स्वाहोदकाय स्वाहा तिष्ठन्तीब्भ्यः स्वाहा स्रवन्तीब्भ्यः स्वाहा स्यन्दमानाब्भ्यः स्वाहा कूप्प्याब्भ्यः स्वाहा सूद्याब्भ्यः स्वाहा धार्य्याब्भ्यः स्वाहार्ण्णवाय स्वाहा समुद्राय स्वाहा सरिराय स्वाहा ॥२५॥

॥११॥ व्वाताय स्वाहा धूमाय स्वाहाब्भ्राय स्वाहा मेघाय स्वाहा व्विद्योतमानाय स्वाहा स्त्तनयते स्वाहावस्प्फूर्जते स्वाहा व्वर्षते स्वाहाववर्षते स्वाहोग्ग्रँव्वर्षते स्वाहा शीग्घ्रँव्वर्षते स्वाहोद्गृह्णते स्वाहोद्गृहीताय स्वाहा प्प्रुष्ण्णते स्वाहा शीकायते स्वाहा प्प्रुष्वाब्भ्यः स्वाहा ह्रादुनीब्भ्यः स्वाहा नीहाराय स्वाहा ॥२६॥

॥१२॥ अग्ग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहेन्द्राय स्वाहा पृथिव्व्यै स्वाहान्तरिक्क्षाय स्वाहा दिवे स्वाहा दिग्ग्भ्यः स्वाहाशाब्भ्यः स्वाहोर्व्व्यै दिशे स्वाहार्व्वाच्च्यै दिशे स्वाहा ॥२७॥

॥१३॥ नक्क्षत्त्रेब्भ्यः स्वाहा नक्क्षत्त्रियेब्भ्यः स्वाहाहोरात्त्रेब्भ्यः स्वाहार्द्धमासेब्भ्यः स्वाहा मासेब्भ्यः स्वाहऽऋतुब्भ्यः स्वाहार्त्तवेब्भ्यः स्वाहा सँव्वत्सराय स्वाहा द्यावापृथिवीब्भ्याꣳ स्वाहा चन्द्राय स्वाहा सूर्य्याय स्वाहा रश्म्मिब्भ्यः स्वाहा व्वसुब्भ्यः स्वाहा रुद्द्रेब्भ्यः स्वाहादित्त्येब्भ्यः स्वाहा मरुद्भ्यः स्वाहा व्विश्श्वेब्भ्यो देवेब्भ्यः स्वाहा मूलेब्भ्यः स्वाहा शाखाब्भ्यः स्वाहा व्वनस्प्पतिब्भ्यः स्वाहा पुष्प्पेब्भ्यः स्वाहा फलेब्भ्यः स्वाहौषधीब्भ्यः स्वाहा ॥२८॥

॥१४॥ पृथिव्व्यै स्वाहान्तरिक्क्षाय स्वाहा दिवे स्वाहा सूर्य्याय स्वाहा चन्द्राय स्वाहा नक्क्षत्त्रेब्भ्यः स्वाहाद्भ्यः स्वाहौषधीब्भ्यः स्वाहा व्वनस्प्पतिब्भ्यः स्वाहा परिप्प्लवेब्भ्यः स्वाहा चराचरेब्भ्यः स्वाहा सरीसृपेब्भ्यः स्वाहा ॥२९॥

॥१५॥ असवे स्वाहा व्वसवे स्वाहा व्विभुवे स्वाहा व्विवस्वते स्वाहा गणश्श्रिये स्वाहा गणपतये स्वाहाभिभुवे स्वाहाधिपतये स्वाहा शूषाय स्वाहा सꣳसर्प्पाय स्वाहा चन्द्राय स्वाहा ज्ज्योतिषे स्वाहा मलिम्म्लुचाय स्वाहा दिवा पतयते स्वाहा ॥३०॥

॥१६॥ मधवे स्वाहा माधवाय स्वाहा शुक्क्राय स्वाहा शुचये स्वाहा नभसे स्वाहा नभस्याय स्वाहेषाय स्वाहोर्ज्जाय स्वाहा सहसे स्वाहा सहस्याय स्वाहा तपसे स्वाहा तपस्याय स्वाहाꣳहसस्प्पतये स्वाहा ॥३१॥

॥१७॥ व्वाजाय स्वाहा प्प्रसवाय स्वाहापिजाय स्वाहा क्क्रतवे स्वाहा स्वः स्वाहा मूर्द्ध्ने स्वाहा व्व्यश्श्नुविने स्वाहान्त्त्याय स्वाहान्त्त्याय भौवनाय स्वाहा भुवनस्य पतये स्वाहाधिपतये स्वाहा प्प्रजापतये स्वाहा ॥३२॥

॥१८॥ आयुर्य्यज्ञेन कल्प्पताꣳ स्वाहा प्प्राणो यज्ञेन कल्प्पताꣳ स्वाहापानो यज्ञेन कल्प्पताꣳ स्वाहा व्व्यानो यज्ञेन कल्प्पताꣳ स्वाहोदानो यज्ञेन कल्प्पताꣳ स्वाहा समानो यज्ञेन कल्प्पताꣳ स्वाहा चक्क्षुर्य्यज्ञेन कल्प्पताꣳ स्वाहा श्श्रोत्रँय्यज्ञेन कल्प्पताꣳ स्वाहा व्वाग्ग्यज्ञेन कल्प्पताꣳ स्वाहा मनो यज्ञेन कल्प्पताꣳ स्वाहात्मा यज्ञेन कल्प्पताꣳ स्वाहा ब्रह्मा यज्ञेन कल्प्पताꣳ स्वाहा ज्ज्योतिर्य्यज्ञेन कल्प्पताꣳ स्वाहा स्वर्य्यज्ञेन कल्प्पताꣳ स्वाहा पृष्ठँय्यज्ञेन कल्प्पताꣳ स्वाहा यज्ञो यज्ञेन कल्प्पताꣳ स्वाहा ॥३३॥

॥१९॥ एकस्म्मै स्वाहा द्वाभ्याꣳ स्वाहा शताय स्वाहैकशताय स्वाहा व्व्युष्ट्यै स्वाहा स्वर्ग्गाय स्वाहा ॥३४॥

॥ इति द्वाविंशोऽध्यायः ॥

अथ त्रयोविंशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'हिरण्यगर्भः समवर्तत' इत्यारभ्य (६५) 'प्रजापते न' इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिर्ऋषिः। विशेषतश्च—
(१) 'हिरण्यगर्भः समवर्तत' (३) 'यः प्राणतः' इत्यनयोर्हिरण्यगर्भः, (५) 'युञ्जन्ति ब्रध्नम्' इत्यस्य मधुच्छन्दाः,
(३२) 'दधिक्राव्णो अकारिषम्' इत्यस्य वामदेव्यो दधिक्रावा, (६५) 'प्रजापते न' इत्यस्य हिरण्यगर्भः ॥

देवता (१) 'हिरण्यगर्भः समवर्तत' इत्यस्य कः।
(२) 'उपयाम० प्रजापतये' इत्यस्य प्रजापतिः, 'एष ते योनिः' इत्यस्य ग्रहः, 'यस्ते' इत्यस्य देवाः।
(३) 'यः प्राणतः' इत्यस्य कः।
(४) 'उपयाम० प्रजापतये' इत्यस्य प्रजापतिः, 'एष ते योनिः' इत्यस्य ग्रहः, 'यस्ते' इत्यस्य देवाः।
(५) 'युञ्जन्ति ब्रध्नम्' इत्यस्यादित्यः।
(६) 'युञ्जन्त्यस्य' (७) 'यद्वातः' इत्यनयोरश्वः।
(८) 'वसवस्त्वा' 'रुद्रास्त्वा' 'आदित्यास्त्वा' इत्येषां लिङ्गोक्ता, 'भूर्भुवः स्वः' इत्यस्य क्रमेणाग्निवायुसूर्याः, 'लाजी३ञ्छाची३न्' इत्यस्याश्वः।
(९) 'कः स्वित्' (१०) 'सूर्य एकाकी' (११) 'का स्वित' (१२) 'द्यौरासीत' इत्येषां होता ब्रह्मा च।
(१३) 'वायुष्ट्वा' 'एष स्यः' 'ब्रह्मा कृष्णश्च' 'नमोग्नये' इत्येषां लिङ्गोक्ता।
(१४) 'सꣳशितो रश्मिना' (१५) 'स्वयं वाजिन्' (१६) 'न वा उ (१७) 'अग्निः पशुः' 'वायुः पशुः' 'सूर्यः पशुः' इत्येषामश्वः।
(१८) 'प्राणाय स्वाहा' 'अपानाय स्वाहा' 'व्यानाय स्वाहा' इत्येषां लिङ्गोक्ता, 'अम्बे अम्बिके' इत्यस्याश्वः।
(१९-२०) 'गणानान्त्वा' 'प्रियाणान्त्वा' 'निधीनान्त्वा' 'आहमजानि' इत्येषां लिङ्गोक्ता, 'स्वर्गे लोके' 'वृषा वाजी' (२१) 'उत्सक्थ्या अवगुदम्' इत्येषामश्वः।
(२२) 'यकासकौ शकुन्तिका' (२३) 'यकोसकौ शकुन्तकः' (२४) 'माता० रोहतः' (२५) 'माता० क्रीडतः' (२६) 'ऊर्ध्वामेनाम्' (२७) 'ऊर्ध्वमेनम्' (२८) 'यदस्याः' (२९) 'यद्देवासः' (३०) 'यद्धरिणः० पशु' (३१) 'यद्धरिणः० बहु' इत्येषामध्वर्युकुमार्यादयः।

(३२) 'दधिक्राव्णो अकारिषम्' (३३) 'गायत्री त्रिष्टुप्' (३४) 'द्विपदा याः' (३५) 'महानाम्न्यो रेवत्यः' (३६) 'नार्यस्ते' (३७) 'रजता हरिणीः' (३८) 'कुविदङ्ग यवमन्तः' (३९) 'कस्त्वा' (४०) 'ऋतवस्ते' (४१) 'अर्धमासाः परूꣳषि' (४२) 'दैव्या अध्वर्यवः' (४३) 'द्यौस्ते पृथिवी' (४४) 'शन्ते परेभ्यः' इत्येषामश्वः ।

(४५) 'कः स्वित्' (४६) 'सूर्य एकाकी' (४७) 'किꣳ स्वित्' (४८) 'ब्रह्म सूर्यसमम्' (४९) 'पृच्छामि त्वा' (५०) 'अपि तेषु' (५१) 'केष्वन्तः' (५२) 'पञ्चस्वन्तः' (५३) 'का स्वित्' (५४) 'द्यौरासीत्' (५५) 'क ईमरे' (५६) 'अजारे पिशङ्गिला' (५७) 'कत्यस्य' (५८) 'षडस्य' (५९) 'को अस्य' (६०) 'वेदाहमस्य' (६१) 'पृच्छामि त्वा' (६२) 'इयं वेदिः' इत्येषां होत्रादयः ।

(६३) 'सुभूः स्वयम्भूः' इत्यस्य प्रजापतिः ।

(६४) 'होता यक्षत्' (६५) 'प्रजापते न' इत्यनयोः प्रजापतिः ॥

छन्दः (१) 'हिरण्यगर्भः समवर्तत' (३) 'यः प्राणतः' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (५) 'युञ्जन्ति ब्रध्नम्' (६) 'युञ्जन्त्यस्य' इत्यनयोर्गायत्री, (७) 'यद्वातः' इत्यस्य बृहती, (९) 'कः स्वित्' इत्यारभ्य (१२) 'द्यौरासीत्' इत्यन्तानां (१४) 'सꣳशितो रश्मिना' इत्यस्य चानुष्टुप्, (१५) 'स्वयं वाजिन्' इत्यस्य विराट्, (१६) 'न वा उ' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (१८) 'अम्बे अम्बिके' इत्यस्यानुष्टुप्, (२१) 'उत्सक्थ्या अवगुदम्' इत्यस्य गायत्री, (२२) 'यकासकौ शकुन्तिका' इत्यस्यानुष्टुप्, (२३) 'यकोसकौ शकुन्तकः' इत्यस्योपरिष्टाद्बृहती, (२४) 'माता च' इत्यारभ्य (३२) 'दधिक्राव्णो अकारिषम्' इत्यन्तानामनुष्टुप्, (३३) 'गायत्री त्रिष्टुप्' इत्यस्योष्णिक्, (३४) 'द्विपदा याः' इत्यारभ्य (३७) 'रजता हरिणीः' इत्यन्तानामनुष्टुप्, (३८) 'कुविदङ्ग यवमन्तः' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (३९) 'कस्त्वा' इत्यस्य गायत्री, (४०) 'ऋतवस्ते' इत्यारभ्य (४८) 'ब्रह्म सूर्यसमम्' इत्यन्तानामनुष्टुप्, (४९) 'पृच्छामि त्वा' इत्यारभ्य (५२) 'पञ्चस्वन्तः' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (५३) 'का स्वित्' इत्यारभ्य (५६) 'अजारे पिशङ्गिला' इत्यन्तानामनुष्टुप्, (५७) 'कत्यस्य' इत्यारभ्य (६२) 'इयं वेदिः' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (६३) 'सुभूः स्वयम्भूः' इत्यस्यानुष्टुप्, (६५) 'प्रजापते न' इत्यस्य त्रिष्टुप् ॥

॥ हरिःॐ ॥

॥१॥ हि॒र॒ण्य॒ग॒र्भः सम॑वर्त्त॒ताग्ग्रे॑ भू॒तस्य॑ जा॒तः पति॒रेक॑ऽआसीत् ।
स दा॑धार पृथि॒वीन्द्यामु॒तेमाङ्कस्म्मै॑ दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ व्विधेम ॥१॥
उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोसि प्प्र॒जाप॑तये त्वा॒ जुष्ट॑ङ्गृह्णाम्म्ये॒ष ते॒ योनि॒ꣳ सूर्य्य॑स्ते महि॒मा ।
यस्तेह॑न्त्सँव्वत्स॒रे म॑हि॒मा स॑म्बभू॒व यस्ते॑ व्वा॒याव॒न्तरि॑क्षे महि॒मा स॑म्बभू॒व यस्ते॑
दि॒वि सूर्य्ये॑ महि॒मा स॑म्बभू॒व तस्म्मै॑ ते महि॒म्म्ने प्प्र॒जाप॑तये॒ स्वाहा॑ दे॒वेब्भ्य॑÷ ॥२॥

॥२॥ यः॒ प्प्रा॑ण॒तो नि॑मिष॒तो म॑हि॒त्वैक॒ऽइद्राजा॒ जग॑तो ब॒भूव॑ ।
यऽईशे॑ऽअ॒स्य द्वि॒पद॒श्चतु॑ष्प्पद॒ꣳ कस्म्मै॑ दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ व्विधेम ॥३॥
उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोसि प्प्र॒जाप॑तये त्वा॒ जुष्ट॑ङ्गृह्णाम्म्ये॒ष ते॒ योनि॑श्च॒न्द्रमा॑स्ते महि॒मा ।
यस्ते॒ रात्त्रौ॑ सँव्वत्स॒रे म॑हि॒मा स॑म्बभू॒व यस्ते॑ पृथि॒व्याम॒ग्नौ म॑हि॒मा स॑म्बभू॒व यस्ते॒
नक्ष॑त्त्रेषु च॒न्द्रम॑सि महि॒मा स॑म्बभू॒व तस्म्मै॑ ते महि॒म्म्ने प्प्र॒जाप॑तये दे॒वेब्भ्य॒ꣳ
स्वाहा॑ ॥४॥

॥३॥ यु॒ञ्जन्ति॑ ब्र॒ध्नम॑रु॒षञ्चर॑न्त॒म्परि॑ त॒स्थुष॑÷ । रोच॑न्ते रोच॒ना दि॒वि ॥५॥
यु॒ञ्जन्त्य॑स्य॒ काम्म्या॒ हरी॒ व्विप॑क्षसा॒ रथे॑ । शोणा॑ धृ॒ष्ण्णू नृ॒वाह॑सा ॥६॥

यद्वातो॑ऽअ॒पोऽअग॑नीगन्प्रि॒यामिन्द्र॑स्य त॒न्व᳖म् ।
ए॒तꣳ स्तो॑तर॒नेन॑ प॒था पुन॒रश्व॒मा व॑र्त्तयासि नः ॥७॥
व॒स॑वस्त्वाञ्जन्तु गाय॒त्रेण॒ च्छन्द॑सा रु॒द्रास्त्वा॑ञ्जन्तु॒ त्रैष्टु॑भेन॒ च्छन्द॑सादि॒त्यास्त्वा॑ञ्जन्तु॒ जाग॑तेन॒ च्छन्द॑सा । भूर्भुव॒ः स्व॒र्ल्लाजी३ञ्छाची३न्यव्ये॒ गव्य॑ऽए॒तद॑न्न॑मत्त देवाऽए॒तद॑न्न॑मद्धि प्प्रजापते ॥८॥
कः॑ स्विदेका॒की च॑रति॒ कऽउ॑ स्विज्जायते॒ पुन॑ः ।
किꣳ स्वि॒द्धि॒मस्य॑ भेष॒जङ्किम्वा॒वप॑नम्म॒हत् ॥९॥
सूर्य॑ऽएका॒की च॑रति च॒न्द्रमा॑ जायते॒ पुन॑ः ।
अ॒ग्निर्हि॒मस्य॑ भेष॒जम्भूमि॑रा॒वप॑नम्म॒हत् ॥१०॥
का स्वि॑दासीत्पू॒र्व्वचि॑त्ति॒ः किꣳ स्वि॑दासीद्बृ॒हद्वय॑ः ।
का स्वि॑दासीत्पिलिप्पि॒ला का स्वि॑दासीत्पिशङ्गि॒ला ॥११॥
द्यौरा॑सीत्पू॒र्व्वचि॑त्ति॒रश्व॑ऽआसीद्बृ॒हद्वय॑ः ।
अवि॑रासीत्पिलिप्पि॒ला रात्रि॑रासीत्पिशङ्गि॒ला ॥१२॥

॥४॥ वा॒युष्ट्वा॑ पच॒तैर॑वत्वसि॑तग्रीव॒श्छागै॑र्न्य॒ग्रोध॑श्चम॒सैः श॑ल्म॒लिर्वृद्ध्या॑ ।
एष स्य रा॒थ्यो वृषा॑ प॒ड्भिश्च॒तुर्भि॒रेद॑गन्ब्र॒ह्मा कृष्ण॑श्च नोवतु नमो॒ग्नये॑ ॥१३॥
सꣳशि॑तो र॒श्मिना॒ रथ॒ः सꣳशि॑तो र॒श्मिना॒ हय॑ः ।
सꣳशि॑तोऽअ॒प्प्स्व॒प्प्सु॒जा ब्र॒ह्मा सोम॑पुरोगवः ॥१४॥
स्व॒यँव्वा॑जिँस्त॒न्व᳖ङ्कल्प्पयस्व स्व॒यँय्य॑जस्व स्व॒यञ्जु॑षस्व ।
म॒हि॒मा ते॒न्न्येन॒ न स॒न्नशे॑ ॥१५॥
न वाऽउ॑ऽए॒तन्म्रि॑यसे॒ न रि॑ष्ष्यसि दे॒वाँ२॥ऽइदे॑षि प॒थिभि॑ः सु॒गेभि॑ः ।
यत्रास॑ते सु॒कृतो॒ यत्र॒ ते य॒युस्तत्र॑ त्वा दे॒वः स॑वि॒ता द॑धातु ॥१६॥
अ॒ग्निः प॒शुरा॑सी॒त्तेना॑यजन्त॒ सऽए॒तँल्लो॒कम॑जय॒द्यस्मि॑न्न॒ग्निः स ते॑ लो॒को भ॑विष्ष्यति॒ तञ्जे॑ष्ष्यसि॒ पिबै॒ताऽअ॒पः । वा॒युः प॒शुरा॑सी॒त्तेना॑यजन्त॒ सऽए॒तँल्लो॒कम॑जय॒द्यस्मि॑न्वा॒युः स ते॑ लो॒को भ॑विष्ष्यति॒ तञ्जे॑ष्ष्यसि॒ पिबै॒ताऽअ॒पः । सूर्य॑ः प॒शुरा॑सी॒त्तेना॑यजन्त॒ सऽए॒तँल्लो॒कम॑जय॒द्यस्मि॒न्त्सूर्य॒ः स ते॑ लो॒को भ॑विष्ष्यति॒ तञ्जे॑ष्ष्यसि॒ पिबै॒ताऽअ॒पः ॥१७॥

॥५॥ प्रा॒णाय॒ स्वाहा॑पा॒नाय॒ स्वाहा॑ व्या॒नाय॒ स्वाहा॑ । अम्बे॒ऽअम्बि॒केम्बा॑लिके॒ न मा॑ नयति॒ कश्च॒न । सस॑स्त्यश्व॒कः सु॒भ॑द्रिकाङ्काम्पील॒वासि॑नीम् ॥१८॥

ग॒णाना॑न्त्वा ग॒णप॑तिꣳ हवामहे प्प्रि॒याणा॑न्त्वा प्प्रि॒यप॑तिꣳ हवामहे निधी॒नान्त्वा॑
निधि॒पति॑ꣳ हवामहे व्वसो मम ।
आहम॑जानि गर्ब्भ॒धमा त्वम॑जासि गर्ब्भ॒धम् ॥१९॥
ताऽउ॒भौ च॒तुर॑ः प॒दः स॒म्प्रसा॑रयाव स्व॒र्ग्गे लो॒के प्प्रोर्ण्णु॑वाथाँ॒व्वृषा॑ व्वा॒जी रे॑तो॒धा
रेतो॑ दधातु ॥२०॥

उ॒त्स॑क्थ्या॒ऽअव॑ गु॒दन्धे॑हि॒ सम॒ञ्जिञ्चा॑रया व्वृषन् । य स्त्री॒णाञ्जी॑व॒भोज॑नः ॥२१॥
य॒का॒स॒कौ श॑कुन्ति॒काहल॒गिति॒ व्वञ्च॑ति ।
आह॑न्ति ग॒भे पसो॒ निग॑ल्गलीति॒ धार॑का ॥२२॥
य॒को॒ऽस॒कौ श॑कुन्त॒कऽआ॒हल॒गिति॒ व्वञ्च॑ति ।
व्विव॑क्षतऽइव ते॒ मुख॒मद्ध्व॑र्य्यो॒ मा न॒स्त्वम॒भिभा॑षथाः ॥२३॥
मा॒ता च॑ ते पि॒ता च॒ तेग्ग्रँ॒व्वृक्ष॑स्य रोहतः ।
प्र॒तिला॑मी॒ति॑ ते पि॒ता ग॒भे मु॒ष्टिम॑तꣳसयत् ॥२४॥
मा॒ता च॑ ते पि॒ता च॒ तेग्ग्रे॑ व्वृ॒क्षस्य॑ क्रीडतः ।
व्विव॑क्षतऽइव ते॒ मुख॒म्ब्रह्म॒न्मा त्वँव्व॑दो ब॒हु ॥२५॥
ऊ॒र्द्ध्वामे॑ना॒मुच्छ्रा॑पय गि॒रौ भा॒रꣳ हर॑न्निव ।
अथा॑स्यै॒ मद्ध्य॑मेधताꣳ शी॒ते व्वाते॑ पु॒नन्नि॑व ॥२६॥
ऊ॒र्द्ध्वमे॑नमु॒च्छ्र॑यताद्गि॒रौ भा॒रꣳ हर॑न्निव । अथा॑स्य॒ मद्ध्य॑मेजतु शी॒ते व्वाते॑ पु॒नन्नि॑व ॥२७॥
यद॑स्याऽअꣳहु॒भेद्याः॑ कृ॒धु स्थू॒लमु॒पात॑सत् ।
मु॒ष्कावि॑दस्याऽएजतो गोश॒फे श॑कु॒लावि॑व ॥२८॥
यद्दे॒वासो॑ ल॒लाम॑ङ्गु॒म्प्र विष्टी॒मिन॒माविषुः॑ ।
स॒क्थ्ना दे॑दिश्यते॒ नारी॑ स॒त्यस्या॑क्षि॒भुवो॑ यथा ॥२९॥
यद्ध॑रि॒णो यव॒मत्ति॒ न पु॒ष्टम्प॒शु मन्य॑ते ।
शू॒द्रा यदर्य्य॑जारा॒ न पोषा॑य धनायति ॥३०॥
यद्ध॑रि॒णो यव॒मत्ति॒ न पु॒ष्टम्ब॒हु मन्य॑ते ।
शू॒द्रो यदर्य्या॑यै जा॒रो न पोष॒मनु॑मन्यते ॥३१॥
द॒धि॒क्राव्ण्णो॑ऽअकारिषञ्जि॒ष्णोरश्व॑स्य व्वा॒जिनः॑ ।
सु॒र॒भि नो॒ मुखा॑ कर॒त्प्र ण॒ऽआयू॑ꣳषि तारिषत् ॥३२॥

॥७॥ गा॒य॒त्री त्रि॒ष्टुब्जग॑त्त्यनु॒ष्टुप्प॒ङ्क्त्या स॒ह ।
बृ॒ह॒त्त्यु॒ष्णिहा॑ क॒कुप्प्सू॒चीभि॑ः शम्म्यन्तु त्वा ॥३३॥
द्वि॒पदा॑ याश्च॒तुष्प्प॒दास्त्रि॒पदा॑ याश्च॒ षट्प॑दाः ।
वि॒च्छ॑न्दा॒ याश्च॒ सच्छ॑न्दाः सू॒चीभि॑ः शम्म्यन्तु त्वा ॥३४॥
म॒हाना॑म्न्यो रे॒वत्त्यो॒ विश्वा॒ऽआशाः॑ प्प्र॒भूव॑रीः ।
मैघी॑र्वि॒द्युतो॒ वाच॑ः सू॒चीभि॑ः शम्म्यन्तु त्वा ॥३५॥
नार्य्य॑स्त्ते॒ पत्न्यो॒ लोम॒ विचि॑न्वन्तु मनी॒षया॑ ।
दे॒वाना॒म्पत्न्यो॒ दिश॑ः सू॒चीभि॑ः शम्म्यन्तु त्वा ॥३६॥
र॒ज॒ता हरि॑णीः सीसा॒ युजो॑ युज्ज्यन्ते॒ कर्म्म॑भिः ।
अश्श्व॑स्य वा॒जिन॑स्त्त्व॒चि सिमा॑ः शम्म्यन्तु॒ शम्म्य॑न्तीः ॥३७॥
कु॒विद॒ङ्ग यव॑मन्तो॒ यव॑ञ्चि॒द्यथा॒ दान्त्य॑नुपू॒र्व्वँवि॒यूय॑ ।
इ॒हेहै॑षाङ्कृणुहि॒ भोज॑नानि॒ ये ब॒र्हिषो॒ नम॑ऽउक्तिँय्यज॑न्ति ॥३८॥

॥८॥ कस्त्त्वा॒च्छ्य॑ति॒ कस्त्त्वा॒ विशा॑स्त्ति॒ कस्त्ते॒ गात्रा॑णि शम्म्यति ।
कऽउ॑ ते शमि॒ता क॒विः ॥३९॥
ऋ॒तव॑स्त्तऽऋतु॒था पर्व्व॑ शमि॒तारो॒ विशा॑सतु ।
सँ॒व्व॒त्त्स॒रस्य॒ तेज॑सा श॒मीभि॑ः शम्म्यन्तु त्वा ॥४०॥
अ॒र्द्ध॒मा॒साः परू॑ꣳषि ते॒ मासा॒ऽआच्छ्य॑न्तु॒ शम्म्य॑न्तः ।
अ॒हो॒रा॒त्राणि॑ म॒रुतो॒ विलि॑ष्ट्टꣳ सूदयन्तु ते ॥४१॥
दैव्या॑ऽअद्ध्व॒र्य्यव॒स्त्त्वाच्छ्य॑न्तु॒ वि च॑ शासतु ।
गात्रा॑णि पर्व्व॒शस्त्ते॒ सिमा॑ः कृ॒ण्वन्तु॒ शम्म्य॑न्तीः ॥४२॥
द्यौस्त्ते॑ पृथि॒व्य्य॒न्तरि॑क्षँ॒व्वा॒युश्छि॒द्द्रम्पृ॑णातु ते ।
सूर्य्य॑स्त्ते॒ नक्ष॑त्त्रैः स॒ह लो॒कङ्कृ॑णोतु साधु॒या ॥४३॥
शन्ते॒ परे॑भ्यो॒ गात्रे॑भ्यः॒ शम॒स्त्त्ववरे॑भ्यः ।
शम॒स्त्थभ्यो॑ म॒ज्जभ्यः॒ शम्म्व॑स्त्तु त॒न्वै तव॑ ॥४४॥

॥९॥ कः स्वि॑देका॒की च॑रति॒ कऽउ॑ स्वि॒ज्जाय॑ते॒ पुन॑ः ।
किꣳ स्वि॑द्धि॒मस्य॑ भेष॒जङ्किम्म्वा॒वप॑नम्म॒हत् ॥४५॥
सूर्य्य॑ऽएका॒की च॑रति च॒न्द्रमा॑ जायते॒ पुन॑ः ।
अ॒ग्निर्हि॒मस्य॑ भेष॒जम्भूमि॑रा॒वप॑नम्म॒हत् ॥४६॥

किᳪ स्वित्त्सूर्य्यसमञ्ज्योतिः किꣳ समुद्रसमꣳ सरः ।
किᳪ स्वित्त्पृथिव्यै वर्षीयः कस्य मात्रा न विद्यते ॥४७॥
ब्रह्म सूर्य्यसमञ्ज्योतिर्द्यौः समुद्रसमꣳ सरः ।
इन्द्रः पृथिव्यै वर्षीयान्गोस्तु मात्रा न विद्यते ॥४८॥
पृच्छामि त्वा चितये देवसख यदि त्वमत्र मनसा जगन्थ ।
येषु विष्ण्णुस्त्रिषु पदेष्ष्वेष्टस्तेषु विश्श्वम्भुवनमाविवेशा३ ॥४९॥
अपि तेषु त्रिषु पदेष्ष्वस्मि येषु विश्श्वम्भुवनमाविवेश ।
सद्यः पर्य्येमि पृथिवीमुत द्यामेकेनाङ्गेन दिवोऽअस्य पृष्ठम् ॥५०॥
केष्ष्वन्तः पुरुषऽआविवेश कान्न्यन्तः पुरुषेऽअर्प्पितानि ।
एतद्ब्रह्मन्नुपवल्हामसि त्वा किᳪ स्विन्नः प्प्रतिवोचास्यत्र ॥५१॥
पञ्चस्वन्तः पुरुषऽआविवेश तान्न्यन्तः पुरुषेऽअर्प्पितानि ।
एतत्त्वात्र प्प्रतिमन्न्वानोऽअस्मि न मायया भवस्युत्तरो मत् ॥५२॥

॥१०॥ का स्विदासीत्त्पूर्व्वचित्तिः किᳪ स्विदासीद्बृहद्वयः ।
का स्विदासीत्त्पिलिप्पिला का स्विदासीत्त्पिशङ्गिला ॥५३॥
द्यौरासीत्त्पूर्व्वचित्तिरश्श्वऽआसीद्बृहद्वयः ।
अविरासीत्त्पिलिप्पिला रात्रिरासीत्त्पिशङ्गिला ॥५४॥
काऽईमरे पिशङ्गिला काऽईङ्कुरुपिशङ्गिला ।
कऽईमास्क्कन्दमर्षति कऽईम्पन्थाँव्विसर्प्पति ॥५५॥
अजारे पिशङ्गिला श्श्वावित्त्कुरुपिशङ्गिला ।
शशऽआस्क्कन्दमर्षत्त्यहिः पन्थाँव्विसर्प्पति ॥५६॥
कत्त्यस्य विष्ठाः कत्त्यक्षराणि कति होमासः कतिधा समिद्धः ।
यज्ञस्य त्वा विदथा पृच्छमत्र कति होतारऽऋतुशो यजन्ति ॥५७॥
षडस्य विष्ठाः शतमक्षराण्ण्यशीतिर्होमाः समिधो ह तिस्रः ।
यज्ञस्य ते विदथा प्प्रब्ब्रवीमि सप्त होतारऽऋतुशो यजन्ति ॥५८॥
कोऽअस्य वेद भुवनस्य नाभिङ्को द्यावापृथिवीऽअन्तरिक्षम् ।
कः सूर्य्यस्य वेद बृहतो जनित्रङ्को वेद चन्द्रमसँय्यतोजाः ॥५९॥
वेदाहमस्य भुवनस्य नाभिँवेद द्यावापृथिवीऽअन्तरिक्षम् ।
वेद सूर्य्यस्य बृहतो जनित्रमथो वेद चन्द्रमसँय्यतोजाः ॥६०॥

पृच्छामि त्वा परमन्तम्पृथिव्याः पृच्छामि यत्र भुवनस्य नाभिः ।
पृच्छामि त्वा वृष्ण्णोऽअश्श्वस्य रेतः पृच्छामि वाचः परमँव्योम ॥६१॥
इयँवेदिः परोऽअन्तः पृथिव्याऽअयँयज्ञो भुवनस्य नाभिः ।
अयꣳ सोमो वृष्ण्णोऽअश्श्वस्य रेतो ब्रह्मायँवाचः परमँव्योम ॥६२॥

॥११॥ सुभूः स्वयम्भूः प्प्रथमोन्तर्म्महत्त्यर्ण्णवे ।
दधे ह गर्ब्भमृत्त्वियँय्यतो जातः प्प्रजापतिः ॥६३॥
होता यक्षत्प्रजापतिꣳ सोमस्य महिम्न्नः ।
जुषताम्पिबतु सोमꣳ होतर्य्यज ॥६४॥
प्रजापते न त्वदेतान्न्यन्न्यो विश्श्वा रूपाणि परि ता बभूव ।
यत्त्कामास्ते जुहुमस्तन्नोऽअस्तु वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम् ॥६५॥

॥ इति त्रयोविंशोऽध्यायः ॥

अथ चतुर्विंशोऽध्यायः

द्रव्यदैवतसंयोगविधायकत्वाद्ब्राह्मणरूपोऽयमध्यायो न मन्त्ररूपः, अत एव
यजुःसर्वानुक्रमेऽस्यर्षिदैवतच्छन्दांसि नोक्तानि ॥

॥ हरिःॐ ॥

॥१॥ अश्श्वस्तूपरो गोमृगस्ते प्प्राजापत्त्याः कृष्ण्णग्ग्रीवऽआग्ग्नेयो रराटे पुरस्तात्त्सारस्वती
मेष्ष्यधस्ताद्धन्न्वोराश्श्विनावधोरामौ बाह्वोः सौमापौष्ण्णः श्यामो नाब्भ्याꣳ
सौर्य्ययामौ श्श्वेतश्च कृष्ण्णश्च पार्श्श्वयोस्त्त्वाष्ट्रौ लोमशसक्क्थौ सक्क्थ्योर्व्वायव्व्यः
श्श्वेतः पुच्छऽइन्द्राय स्वपस्याय वेहद्वैष्ण्णवो वामनः ॥१॥
रोहितो धूम्म्ररोहितः कर्क्कन्धुरोहितस्ते सौम्म्या बब्भ्रुररुणबब्भ्रुः शुकबब्भ्रुस्ते
वारुणाः शितिरन्ध्रोन्न्यतः शितिरन्ध्रः समन्तशितिरन्ध्रस्ते सावित्राः शितिबाहु-
रन्न्यतः शितिबाहुः समन्तशितिबाहुस्ते बार्हस्पत्त्याः पृषती क्षुद्रपृषती स्थूल-
पृषती ता मैत्रावरुण्ण्यः ॥२॥
शुद्धवालः सर्व्वशुद्धवालो मणिवालस्तऽआश्श्विनाः श्येतः श्येताक्षोरुणस्ते रुद्राय
पशुपतये कर्ण्णा यामाऽअवलिप्ता रौद्रा नभोरूपाः पार्ज्जन्न्याः ॥३॥

पृश्निस्त्तिरश्श्चीनपृश्निरूर्द्ध्वपृश्निस्त्ते मारुताः फल्ग्गूर्ल्लोहितोर्ण्णी पलक्क्षी ताः सारस्वत्त्यः प्प्लीहाकर्ण्णः शुण्ठाकर्ण्णोऽद्ध्यालोहकर्ण्णस्त्ते त्त्वाष्ट्राः कृष्ण्णग्ग्रीवः शितिकक्क्षोऽञ्जिसक्क्थस्त्तऽऐन्द्राग्ग्नाः कृष्ण्णाञ्जिरल्प्पाञ्जिर्म्महाञ्जिस्त्तऽउषस्याः ॥४॥

शिल्प्पा वैश्श्वदेव्व्यो रोहिण्ण्यस्त्र्यवयो वाचेविज्ज्ञाताऽअदित्त्यै सरूपा धात्रे वत्त्सतर्य्यो देवानाम्पत्नीब्भ्यः ॥५॥

कृष्ण्णग्ग्रीवाऽआग्ग्नेयाः शितिब्भ्रवो वसूनाꣳ रोहिता रुद्द्राणाꣳ श्श्वेताऽअवरोकिणऽआदित्त्यानान्नभोरूपाः पार्ज्जन्न्याः ॥६॥

उन्नतऽऋषभो वामनस्त्तऽऐन्द्रावैष्ण्णवाऽउन्नतः शितिबाहुः शितिपृष्ठस्त्तऽऐन्द्राबार्हस्प्पत्त्याः शुकरूपा वाजिनाः कल्म्माषाऽआग्निमारुताः श्यामाः पौष्ण्णाः ॥७॥

एताऽऐन्द्राग्ग्ना द्विरूपाऽअग्ग्नीषोमीया वामनाऽअनड्ड्वाहऽआग्ग्नावैष्ण्णवा वशा मैत्रावरुण्ण्योऽन्न्यतऽएन्न्यो मैत्र्यः ॥८॥

कृष्ण्णग्ग्रीवाऽआग्ग्नेया बब्भ्रवः सौम्म्याः श्श्वेता वायव्व्याऽअविज्ज्ञाताऽअदित्त्यै सरूपा धात्रे वत्त्सतर्य्यो देवानाम्पत्नीब्भ्यः ॥९॥

कृष्ण्णा भौमा धूम्म्राऽआन्तरिक्क्षा बृहन्तो दिव्व्याः शबला वैद्युताः सिद्ध्मास्त्तारकाः ॥१०॥

॥२॥ धूम्म्रान्व्वसन्तायालभते श्श्वेतान्ग्ग्रीष्म्माय कृष्ण्णान्व्वर्षाब्भ्योऽरुणाञ्छरदे पृषतो हेमन्ताय पिशङ्गाञ्छिशिराय ॥११॥

त्र्यवयो गायत्र्यै पञ्चावयस्त्रिष्टुभे दित्त्यवाहो जगत्त्यै त्रिवत्त्साऽअनुष्टुभे तुर्य्यवाहऽउष्ण्णिहे ॥१२॥

पष्ठवाहो विराजऽउक्क्षाणो बृहत्त्याऽऋषभाः ककुभेऽनड्ड्वाहः पङ्क्त्यै धेनवोऽतिच्छन्दसे ॥१३॥

कृष्ण्णग्ग्रीवाऽआग्ग्नेया बब्भ्रवः सौम्म्याऽउपध्वस्ताः सावित्रा वत्त्सतर्य्यः सारस्वत्त्यः श्यामाः पौष्ण्णाः पृश्न्नयो मारुता बहुरूपा वैश्श्वदेवा वशा द्यावापृथिवीयाः ॥१४॥

उक्ताः सञ्चराऽएताऽऐन्द्राग्ग्नाः कृष्ण्णा वारुणाः पृश्न्नयो मारुताः कायास्तूपराः ॥१५॥

अग्ग्नयेऽनीकवते प्प्रथमजानालभते मरुद्भ्यः सान्तपनेब्भ्यः सवात्त्यान्मरुद्भ्यो

गृहमेधिभ्भ्यो बष्किहान्मरुद्भ्यः क्रीडिभ्भ्यः सꣳसृष्टान्मरुद्भ्यः स्वतवद्भ्योनुसृष्टान् ॥१६॥

उक्ताः सञ्चराऽएताऽऐन्द्राग्ग्नाः प्प्राशृङ्गा माहेन्द्रा बहुरूपा वैश्श्वकर्म्मणाः ॥१७॥

धूम्म्रा बभ्भ्रुनीकाशाः पितॄणाꣳ सोमवताम्बभ्भ्रवो धूम्म्रनीकाशाः पितॄणाम्बर्हिषदाङ्कृष्ष्णा बभ्भ्रुनीकाशाः पितॄणामग्ग्निष्ष्वात्तानाङ्कृष्ष्णाः पृषन्तस्त्रैयम्बकाः ॥१८॥

उक्ताः सञ्चराऽएताः शुनासीरीयाः श्वेता वायव्व्याः श्वेताः सौर्य्याः ॥१९॥

वसन्ताय कपिञ्जलानालभते ग्ग्रीष्म्माय कलविङ्कान्वर्षाभ्भ्यस्तित्तिरीञ्छरदे वर्त्तिका हेमन्ताय कक्कराञ्छिशिराय विकक्करान् ॥२०॥

॥३॥ समुद्राय शिशुमारानालभते पर्ज्जन्याय मण्डूकानद्भ्यो मत्त्स्यान्मित्राय कुलीपयान्वरुणाय नाक्क्रान् ॥२१॥

सोमाय हꣳसानालभते वायवे बलाकाऽइन्द्राग्ग्निभ्भ्याङ्क्रुञ्चान्मित्राय मद्गून्वरुणाय चक्क्रवाकान् ॥२२॥

अग्नये कुटरूनालभते वनस्प्पतिभ्भ्यऽउलूकानग्नीषोमाभ्भ्याञ्चाषानश्श्विभ्भ्याम्मयूरान्मित्रावरुणाभ्भ्याङ्कपोतान् ॥२३॥

सोमाय लबानालभते त्वष्ट्रे कौलीकान्गोषादीर्द्देवानाम्पत्नीभ्भ्यः कुलीका देवजामिभ्भ्योग्नये गृहपतये पारुष्ष्णान् ॥२४॥

अह्ने पारावतानालभते रात्र्यै सीचापूरहोरात्रयोः सन्धिभ्भ्यो जतूर्म्मासेभ्भ्यो दात्त्यौहान्त्सँवत्सराय महतः सुपर्ण्णान् ॥२५॥

भूम्म्याऽआखूनालभतेन्तरिक्षाय पाङ्क्त्रान्दिवे कशान्दिग्ग्भ्यो नकुलान्बभ्भ्रुकानवान्तरदिशाभ्भ्यः ॥२६॥

वसुभ्भ्यऽऋश्श्यानालभते रुद्रेभ्भ्यो रुरूनादित्त्येभ्भ्यो न्यङ्कून्विश्श्वेभ्भ्यो देवेभ्भ्यः पृषतान्त्साद्ध्येभ्भ्यः कुलुङ्गान् ॥२७॥

ईशानाय परस्वतऽआलभते मित्राय गौरान्वरुणाय महिषान्बृहस्प्पतये गवयाँस्त्वष्ट्रऽउष्ट्रान् ॥२८॥

प्रजापतये पुरुषान्हस्तिनऽआलभते वाचे प्प्लुषीँश्चक्षुषे मशकाञ्छ्रोत्राय भृङ्गाः ॥२९॥

प्रजापतये च वायवे च गोमृगो वरुणायारण्ण्यो मेषो यमाय कृष्ष्णो मनुष्ष्यराजाय मर्क्कटः शार्दूलाय रोहिद्दृषभाय गवयी क्षिप्प्रश्श्येनाय वर्त्तिका नीलङ्गोः क्रिमिः समुद्राय शिशुमारो हिमवते हस्ती ॥३०॥

॥४॥ मयुः प्प्राजापत्त्यऽउलो हलिक्ष्णो वृषदꣳशस्त्ते धात्त्रे दिशाङ्कङ्को धुङ्क्षाग्नेयी
कलविङ्को लोहिताहिः पुष्क्करसादस्त्ते त्त्वाष्ट्रा वाचे क्रुञ्च÷ ॥३१॥
सोमाय कुलुङ्गऽआरण्ण्योजो नकुलः शका ते पौष्ण्णाः क्क्रोष्ट्टा मायोरिन्द्रस्य
गौरमृगः पिद्वो न्यङ्कु÷ कक्कुटस्त्तेनुमत्त्यै प्प्रतिश्श्रुत्कायै चक्क्रवाकः ॥३२॥
सौरी बलाका शार्ग्गः सृजयः शयाण्डकस्त्ते मैत्राः सरस्वत्त्यै शारि÷ पुरुषवाक्श्वा-
विद्भौमी शार्दूलो वृकः पृदाकुस्त्ते मन्न्यवे सरस्वते शुक÷ पुरुषवाक् ॥३३॥
सुपर्ण्णः पार्ज्जन्न्यऽआतिर्वाहसो दर्विदा ते वायवे बृहस्प्पतये वाचस्प्पतये पैङ्गराजो-
लजऽआन्तरिक्क्षः प्प्लवो मद्गुर्म्मत्त्स्यस्त्ते नदीपतये द्यावापृथिवीय÷ कूर्म्मः ॥३४॥
पुरुषमृगश्श्चन्द्रमसो गोधा कालका दार्वाघाटस्त्ते वनस्प्पतीनाङ्कृकवाकु÷ सावित्त्रो
हꣳसो वातस्य नाक्क्रो मकरः कुलीपयस्त्तेकूपारस्य ह्रियै शल्ल्यकः ॥३५॥
एण्ण्यह्नो मण्डूको मूषिका तित्तिरिस्त्ते सर्प्पाणाँल्लोपाशऽआश्श्विनः कृष्ण्णो रात्र्याऽ
ऋक्क्षो. जतूः सुषिलीका तऽइतरजनानाञ्जहका वैष्ण्णवी ॥३६॥
अन्न्यवापोर्द्धमासानामृश्श्यो मयूर÷ सुपर्ण्णस्त्ते गन्धर्वाणामपामुद्रो मासाङ्कश्श्यपो
रोहित्त्कुण्डृणाची गोलत्तिका तेप्प्सरसाम्मृत्त्यवेसितः ॥३७॥
वर्षाहूर्ऋतूनामाखुः कशो मान्थालस्त्ते पितृणाम्बलायाजगरो वसूनाङ्कपिञ्जलः कपो-
तऽउलूकः शशस्त्ते निर्ऋत्त्यै वरुणायारण्ण्यो मेषः ॥३८॥
श्श्वित्रऽआदित्त्यानामुष्ट्रो घृणीवान्वार्ध्रीनसस्त्ते मत्त्याऽअरण्ण्याय सृमरो रुरू रौद्रः
क्वयि÷ कुटरुर्दात्त्यौहस्त्ते वाजिनाङ्कामाय पिकः ॥३९॥
खड्गो वैश्श्वदेवः श्वा कृष्ण्णः कर्ण्णो गर्दभस्त्तरक्क्षुस्त्ते रक्क्षसामिन्द्राय सूकरः सिꣳ-
हो मारुतः कृकलासः पिप्प्पका शकुनिस्त्ते शरव्यायै विश्श्वेषान्देवानाम्पृषतः ॥४०॥

॥ इति चतुर्विंशोऽध्यायः ॥

अथ पञ्चविंशोऽध्यायः

पृथिवीन्त्वचेत्येतत्पर्यन्तः शादन्दद्भिरित्ययमध्यायो विधायकत्वाद्ब्राह्मणमेव न मन्त्राः। अत एव यजुःसर्वानुक्रमेऽपि तावतोंशस्यर्षिदैवतच्छन्दांसि नोक्तानि। अवशिष्टांशस्य प्रदर्श्यन्ते—

ऋषिः (९) 'जुम्बकाय स्वाहा' इत्यारभ्य (४७) 'तन्त्वा' इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिर्ऋषिः। विशेषतश्च—
(९) 'जुम्बकाय स्वाहा' इत्यस्यौदन्यो मुण्डिभः, (१०) 'हिरण्यगर्भः समवर्तत' (११) 'यः प्राणतः' (१२) 'यस्येमे' (१३) 'य आत्मदा' इत्येषां प्राजापत्यो हिरण्यगर्भः, (१४) 'आ नः' इत्यारभ्य (२३) 'अदितिर्द्यौः' इत्यन्तानां गोतमः, (२४) 'मा नः' इत्यारभ्य (४५) 'सुगव्यन्नः' इत्यन्तानां दीर्घतमाः, (४६) 'इमा नु' इत्यस्याप्त्यो

भुवनः, भौवनः साधनो वा, (४७) 'अग्ने त्वम्' 'वसुरग्निः' 'तन्त्वा' इत्येषां क्रमेण बन्धुः सुबन्धुः श्रुतबन्धुश्च ॥

देवता (९) 'जुम्बकाय स्वाहा' इत्यस्य वरुणः ।

(१०) 'हिरण्यगर्भः समवर्तत' (११) 'यः प्राणतः' (१२) 'यस्येमे' (१३) 'य आत्मदाः' इत्येषां कः ।

(१४) 'आ नः' (१५) 'देवानाम्भद्रा' (१६) 'तान्पूर्वया' (१७) 'तन्नो वातः' (१८) 'तमीशानम्' (१९) 'स्वस्ति नः' (२०) 'पृषदश्वा मरुतः' (२१) 'भद्रङ्कर्णेभिः' (२२) 'शतमिन्नु' (२३) 'अदितिर्द्यौः' इत्येषां विश्वे देवाः ।

(२४) 'मा नः' (२५) 'यन्निर्णिजा' (२६) 'एषच्छागः' (२७) 'यद्धविष्यम्' (२८) 'होताध्वर्युः' (२९) 'यूपव्रस्का' (३०) 'उप प्रागात्' (३१) 'यद्वाजिनः' (३२) 'यदश्वस्य' (३३) 'यदूवध्यम्' (३४) 'यत्ते गात्रात्' (३५) 'ये वाजिनम्' (३६) 'यन्नीक्षणम्' (३७) 'मा त्वाग्निः' (३८) 'निक्रमणन्निषदनम्' (३९) 'यदश्वाय' (४०) 'यत्ते सादे' (४१) 'चतुस्त्रिꣳशद्वाजिनः' (४२) 'एकस्त्वष्टुः' (४३) 'मा त्वा' (४४) 'न वा उ' (४५) 'सुगव्यन्नः' इत्येषामश्वः ।

(४६) 'इमा नु' (४७) 'अग्ने त्वम्' 'तन्त्वा' इत्येषां विश्वे देवाः ।

छन्दः (९) 'जुम्बकाय स्वाहा' इत्यस्य द्विपदा यजुर्गायत्री, (१०) 'हिरण्यगर्भः समवर्तत' इत्यारभ्य (१३) 'य आत्मदा' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (१४) 'आ नः' इत्यारभ्य (१८) 'तमीशानम्' इत्यन्तानां जगती, (१९) 'स्वस्ति नः' इत्यस्य विराट्स्थाना, (२०) 'पृषदश्वा मरुतः' इत्यस्य जगती, (२१) 'भद्रङ्कर्णेभिः' इत्यारभ्य (२५) 'यन्निर्णिजा' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (२६) 'एषच्छागः' इत्यस्य जगती, (२७) 'यद्धविष्यम्' (२८) 'होताध्वर्युः' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (२९) 'यूपव्रस्का' इत्यस्य जगती, (३०) 'उप प्रागात्' इत्यारभ्य (४५) 'सुगव्यन्नः' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (४६) 'इमा नु' इत्यादित्रयाणां (४७) 'अग्ने त्वम्' इत्यादित्रयाणाञ्च द्विपदा विराट् ॥

॥ हरिः ॐ ॥

॥१॥ शादन्दद्भिरवकान्दन्तमूलैर्मृदम्बर्स्वैँस्तेगान्दꣳष्ट्राभ्याꣳ सरस्वत्याऽअग्ग्रजिह्वञ्जिह्वायाऽउत्त्सादमवक्क्रन्देन तालु व्वाजꣳ हनुभ्यामपऽआस्येन व्वृषणमाण्डाभ्यामादित्त्याँश्मश्श्रुभिः पन्थानम्भ्रूभ्यान्द्यावापृथिवी व्वर्त्तोभ्याँ व्विद्युतङ्कनीनकाभ्याꣳ शुक्लाय स्वाहा कृष्ण्णाय स्वाहा पार्य्याणि पक्ष्माण्ण्यवार्य्याऽइक्षवोऽवार्य्याणि पक्ष्माणि पार्य्याऽइक्षवः ॥१॥

॥२॥ व्वातम्प्प्राणेनापानेन नासिकेऽउपयाममधरेणौष्ट्ठेन सदुत्तरेण प्प्रकाशेनान्तरमनूकाशेन बाह्यन्निवेष्प्यम्मूर्द्ध्ना स्तनयित्नुन्निर्ब्बाधेनाशनिम्मस्तिष्क्केण व्विद्युतङ्कनीनकाभ्याङ्कर्ण्णाभ्याꣳ श्रोत्रꣳ श्रोत्राभ्याङ्कर्ण्णौ तेदनीमधरकण्ठेनापः शुष्क्ककण्ठेन चित्तम्मन्न्याभिरदितिꣳ शीर्ष्ष्णा निर्ऋतिन्निर्ज्जर्जल्प्येन शीर्ष्ष्णा सङ्क्रोशैः प्प्राणान्रेष्म्माणꣳ स्तुपेन ॥२॥

॥३॥ मशकान्केशैरिन्द्रꣳ स्वपसा व्वहेन बृहस्प्पतिꣳ शकुनिसादेन कूर्म्माञ्छफैराक्क्रमणꣳ स्थूराभ्यामृक्षलाभिः कपिञ्जलाञ्जवञ्जङ्घाभ्यामद्ध्वानम्बाहुभ्याञ्जाम्बीलेनारण्ण्यमग्निमतिरुग्भ्याम्पूषणन्दोर्भ्यामश्श्विनावꣳसाभ्याꣳ रुद्रꣳ रोराभ्याम् ॥३॥

॥४॥ अग्नेः पक्षतिर्व्वायोर्न्निपक्षतिरिन्द्रस्य तृतीया सोमस्य चतुर्त्थ्यदित्त्यै पञ्चमीन्द्राण्ण्यै षष्ठी मरुताꣳ सप्तमी बृहस्प्पतेरष्टम्म्यर्य्यम्म्णो नवमी धातुर्द्दशमीन्द्रस्यैकादशी वरुणस्य द्वादशी यमस्य त्रयोदशी ॥४॥

॥५॥ इन्द्राग्न्योः पक्षतिः सरस्वत्त्यै निपक्षतिर्म्मित्रस्य तृतीयापाञ्चतुर्त्थी निर्ऋत्त्यै पञ्चम्म्यग्नीषोमयोः षष्ठी सर्प्पाणाꣳ सप्तमी विष्ण्णोरष्टमी पूष्ण्णो नवमी त्वष्टुर्द्दशमीन्द्रस्यैकादशी वरुणस्य द्वादशी यम्म्यै त्रयोदशी द्यावापृथिव्व्योर्द्दक्षिणम्पार्श्श्वँव्विश्श्वेषान्देवानामुत्तरम् ॥५॥

॥६॥ मरुताꣳ स्कन्धा विश्श्वेषान्देवानाम्प्रथमा कीकसा रुद्राणान्द्वितीयादित्त्यानान्तृतीया वायोः पुच्छमग्नीषोमयोर्भासदौ क्रुञ्चौ श्श्रोणिब्भ्यामिन्द्राबृहस्प्पतीऽऊरुब्भ्याम्मित्रावरुणावल्गाब्भ्यामाक्रमणꣳ स्थूराब्भ्याम्बलङ्कुष्ठाब्भ्याम् ॥६॥

॥७॥ पूषणँव्वनिष्ठुनान्धाहीन्त्स्थूलगुदया सर्प्पान्गुदाभिर्व्विह्रुतऽआन्त्रैरपो वस्तिना वृषणमाण्डाब्भ्याँव्वाजिनꣳ शेपेन प्प्रजाꣳ रेतसा चाषान्पित्तेन प्प्रदरान्पायुना कूश्माञ्छकपिण्डैः ॥७॥

॥८॥ इन्द्रस्य क्रोडोदित्त्यै पाजस्यन्दिशाञ्जत्रवोदित्त्यै भसज्जीमूतान्हृदयौपशेनान्तरिक्षम्पुरीतता नभऽउदर्य्येण चक्रवाकौ मतस्नाब्भ्यान्दिवँव्वृक्काब्भ्याङ्गिरीन्प्लाशिभिरुपलान्प्लीह्ना वल्म्मीकान्क्लोमभिग्ग्लौभिर्ग्गुल्म्मान्हिराभिः स्रवन्तीर्ह्रदान्कुक्षिब्भ्याꣳ समुद्रमुदरेण वैश्श्वानरम्भस्म्मना ॥८॥

॥९॥ विधृतिन्नाब्भ्याङ्घृतꣳ रसेनापो यूष्ण्णा मरीचीर्व्विप्प्रुड्भिर्न्नीहारमूष्म्मणा शीनँव्वसया प्प्रुष्वाऽअश्श्रुभिर्ह्रादुनीर्द्दूषीकाभिरस्ना रक्षाꣳसि चित्राण्ण्यङ्गैर्न्नक्षत्राणि रूपेण पृथिवीन्त्वचा जुम्बकाय स्वाहा ॥९॥

॥१०॥ हिरण्ण्यगर्ब्भः समवर्त्तताग्ग्रे भूतस्य जातः पतिरेकऽआसीत् ।
स दाधार पृथिवीन्द्यामुतेमाङ्कस्म्मै देवाय हविषा विधेम ॥१०॥
यः प्प्राणतो निमिषतो महित्त्वैकऽइद्राजा जगतो बभूव ।
यऽईशेऽअस्य द्विपदश्चतुष्प्पदः कस्म्मै देवाय हविषा विधेम ॥११॥
यस्येमे हिमवन्तो महित्त्वा यस्य समुद्रꣳ रसया सहाहुः ।
यस्येमाः प्प्रदिशो यस्य बाहू कस्म्मै देवाय हविषा विधेम ॥१२॥
यऽआत्मदा बलदा यस्य विश्श्वऽउपासते प्प्रशिषँय्यस्य देवाः ।
यस्य च्छायामृतँय्यस्य मृत्त्युः कस्म्मै देवाय हविषा विधेम ॥१३॥

॥११॥ आ नो भद्राः क्क्रतवो यन्तु व्विश्श्वतोदब्धासोऽअपरीतासऽउद्भिदः ।
देवा नो यथा सदमिद्वृधेऽअसन्नप्प्रायुवो रक्क्षितारो दिवेदिवे ॥१४॥
देवानाम्भद्रा सुमतिर्ऋजूयतान्देवानाꣳ रातिरभि नो निवर्त्तताम् ।
देवानाꣳ सक्ख्यमुपसेदिमा व्वयन्देवा नऽआयुः प्प्रतिरन्तु जीवसे ॥१५॥
तान्पूर्व्वया निविदा हूमहे व्वयम्भगम्मित्रमदितिन्दक्षमस्रिधम् ।
अर्य्यमणँव्वरुणꣳ सोममश्श्विना सरस्वती नः सुभगा मयस्क्करत् ॥१६॥
तन्नो व्वातो मयोभु व्वातु भेषजन्तन्माता पृथिवी तत्पिता द्यौः ।
तद्ग्रावाणः सोमसुतो मयोभुवस्तदश्श्विना शृणुतन्धिष्ण्ण्या युवम् ॥१७॥
तमीशानञ्जगतस्तस्थुषस्प्पतिन्धियञ्जिन्न्वमवसे हूमहे व्वयम् ।
पूषा नो यथा व्वेदसामसद्वृधे रक्क्षिता पायुरदब्धः स्वस्तये ॥१८॥
स्वस्ति नऽइन्द्रो व्वृद्धश्श्रवाः स्वस्ति नः पूषा व्विश्श्ववेदाः ।
स्वस्ति नस्तार्क्क्ष्योऽअरिष्टनेमिः स्वस्ति नो बृहस्प्पतिर्द्दधातु ॥१९॥
पृषदश्श्वा मरुतः पृश्निमातरः शुभँय्यावानो व्विदथेषु जग्ग्मयः ।
अग्निजिह्वा मनवः सूरचक्क्षसो व्विश्श्वे नो देवाऽअवसागमन्निह ॥२०॥
भद्रङ्कर्ण्णेभिः शृणुयाम देवा भद्रम्पश्श्येमाक्क्षभिर्य्यजत्राः ।
स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवाꣳसस्तनूभिर्व्यशेमहि देवहितँय्यदायुः ॥२१॥
शतमिन्नु शरदोऽअन्ति देवा यत्रा नश्चक्क्रा जरसन्तनूनाम् ।
पुत्रासो यत्र पितरो भवन्ति मा नो मद्ध्या रीरिषतायुर्ग्गन्तोः ॥२२॥
अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्क्षमदितिर्म्माता स पिता स पुत्रः ।
व्विश्श्वे देवाऽअदितिः पञ्च जनाऽअदितिर्ज्जातमदितिर्ज्जनित्त्वम् ॥२३॥

॥१२॥ मा नो मित्रो व्वरुणोऽअर्य्यमायुरिन्द्रऽऋभुक्क्षा मरुतः परिक्ख्यन् ।
यद्वाजिनो देवजातस्य सप्तेः प्प्रवक्क्ष्यामो व्विदथे व्वीर्य्याणि ॥२४॥
यन्निर्ण्णिजा रेक्क्णसा प्प्रावृतस्य रातिङ्गृभीताम्मुखतो नयन्ति ।
सुप्प्राङजो मेम्म्यद्विश्श्वरूपऽइन्द्रापूष्ण्णोः प्प्रियमप्प्येति पाथः ॥२५॥
एष च्छागः पुरोऽअश्श्वेन व्वाजिना पूष्ण्णो भागो नीयते व्विश्श्वदेव्यः ।
अभिप्प्रियँय्यत्पुरोडाशमर्व्वता त्त्वष्टेदेनꣳ सौश्श्रवसाय जिन्न्वति ॥२६॥
यद्धविष्यमृतुशो देवयानन्त्रिर्म्मानुषाः पर्य्यश्श्वन्नयन्ति ।
अत्रा पूष्ण्णः प्प्रथमो भागऽएति यज्ञन्देवेब्भ्यः प्प्रतिवेदयन्नजः ॥२७॥

होताद्ध्वर्युरावया ऽअग्निमिन्धो ग्ग्रावग्ग्राभ ऽउत शꣳस्ता सुविप्प्रः ।
तेन यज्ज्ञेन स्वरङ्कृतेन स्विष्ट्टेन वक्क्षणा ऽआपृणद्ध्वम् ॥२८॥
यूपव्व्रस्क्का ऽउत ये यूपवाहाश्चषालँय्ये ऽअश्श्वयूपाय तक्क्षति ।
ये चार्वते पचनꣳ सम्भरन्त्युतो तेषामभिगूर्त्तिर्न्न ऽइन्वतु ॥२९॥
उप प्प्रागात्सुमन्न्मेधायि मन्न्म देवानामाशा ऽउप वीतपृष्ट्ठः ।
अन्वेनँव्विप्प्रा ऽऋषयो मदन्ति देवानाम्पुष्ट्टे चकृमा सुबन्धुम् ॥३०॥
यद्वाजिनो दाम सन्दानमर्वतो या शीर्षण्ण्या रशना रज्जुरस्य ।
यद्वा घास्य प्प्रभृतमास्ये तृणꣳ सर्वा ता ते ऽअपि देवेष्ष्वस्तु ॥३१॥

॥१३॥ यदश्श्वस्य क्क्रविषो मक्क्षिकाश यद्वा स्वरौ स्वधितौ रिप्प्तमस्ति ।
यद्धस्तयोः शमितुर्य्यन्नखेषु सर्वा ता ते ऽअपि देवेष्ष्वस्तु ॥३२॥
यदूवद्ध्यमुदरस्यापवाति य ऽआमस्य क्क्रविषो गन्धो ऽअस्ति ।
सुकृता तच्छमितारः कृण्ण्वन्तूत मेधꣳ शृतपाकम्पचन्तु ॥३३॥
यत्ते गात्रादग्निना पच्यमानादभि शूलन्निहतस्यावधावति ।
मा तद्भूम्यामाश्रिषन्मा तृणेषु देवेभ्यस्तदुशद्भ्यो रातमस्तु ॥३४॥
ये वाजिनम्परिपश्श्यन्ति पक्क्वँय्य ऽईमाहुः सुरभिर्न्निर्हरेति ।
ये चार्वतो माꣳसभिक्क्षामुपासत ऽउतो तेषामभिगूर्त्तिर्न्न ऽइन्वतु ॥३५॥
यन्नीक्क्षणम्माँस्पचन्न्या ऽउखाया या पात्राणि यूष्ण ऽआसेचनानि ।
ऊष्म्मण्ण्यापिधाना चरूणामङ्क्काः सूनाः परिभूषन्त्यश्श्वम् ॥३६॥
मा त्वाग्निर्द्ध्वनयीद्धूमगन्धिर्म्मोखा भ्राजन्त्यभिविक्त जघ्रिः ।
इष्टँवीतमभिगूर्त्तँवषट्कृतन्तन्देवासः प्प्रतिगृब्भ्णन्त्यश्श्वम् ॥३७॥
निक्क्रमणन्निषदनँव्विवर्त्तनँय्यच्च पड्वीशमर्वतः ।
यच्च पपौ यच्च घासिञ्जघास सर्वा ता ते ऽअपि देवेष्ष्वस्तु ॥३८॥
यदश्श्वाय वास ऽउपस्तृणन्त्यधीवासँय्या हिरण्ण्यान्यस्म्मै ।
सन्दानमर्वन्तम्पड्वीशम्प्रिया देवेष्ष्वायामयन्ति ॥३९॥

॥१४॥ यत्ते सादे महसा शूकृतस्य पार्ष्ण्ण्या वा कशया वा तुतोद ।
स्रुचेव ता हविषो ऽअद्ध्वरेषु सर्वा ता ते ब्रह्मणा सूदयामि ॥४०॥
चतुस्त्रिꣳशद्वाजिनो देवबन्धोर्व्वङ्क्रीरश्श्वस्य स्वधितिः समेति ।
अच्छिद्द्रा गात्रा वयुना कृणोत परुष्प्परुरनुघुष्ष्या विशस्त ॥४१॥

एक॒स्त्वष्टु॒रश्व॑स्या विश॒स्ता द्वा य॒न्तारा॑ भवत॒स्तथ॑ऽऋ॒तुः ।
या ते॒ गात्रा॑णामृतु॒था कृ॒णोमि॒ ताता॒ पिण्डा॑ना॒म्प्रजु॑होम्म्य॒ग्नौ ॥४२॥
मा त्वा॑ तपत्प्रि॒यऽआ॒त्मापि॒यन्त॒म्मा स्वधि॑तिस्त॒न्व॒ऽआति॑ष्ठिपत्ते ।
मा ते॑ गृ॒द्ध्नुर॑विश॒स्ताति॒हाय॑ छि॒द्रा गात्रा॑ण्य॒सिना॒ मिथू॑ कः ॥४३॥
न वाऽउ॑ऽए॒तन्म्रि॑यसे॒ न रि॑ष्यसि दे॒वाँ२ऽइदे॑षि प॒थिभिः॑ सु॒गेभिः॑ ।
हरी॑ ते॒ युञ्जा॒ पृष॑तीऽअभूता॒मुपा॑स्थाद्वा॒जी धु॒रि रास॑भस्य ॥४४॥
सु॒गव्य॑न्नो वा॒जी स्व॒श्व्य॑म्पुꣳ॒सः पु॒त्राँ२ऽउ॒त वि॑श्वा॒पुषꣳ॑ र॒यिम् ।
अ॒ना॒गा॒स्त्वन्नो॒ऽअदि॑तिः कृणोतु क्ष॒त्रन्नो॒ऽअश्वो॑ वनताꣳ ह॒विष्मा॑न् ॥४५॥
॥१५॥ इ॒मा नु क॒म्भुव॑ना सीषधा॒मेन्द्र॑श्च॒ विश्वे॑ च दे॒वाः । आ॒दि॒त्यैरिन्द्रः॒ सग॑णो म॒रुद्भि॑र॒स्मभ्य॑म्भेष॒जा क॑रत् । य॒ज्ञञ्च॑ नस्त॒न्वञ्च प्प्र॒जाञ्चा॑दि॒त्यैरिन्द्रः॑ स॒ह सी॑षधाति ॥४६॥
अग्ने॒ त्वन्नो॒ऽअन्त॑मऽउ॒त त्रा॒ता शि॒वो भ॑वा वरू॒थ्यः॑ । वसु॑र॒ग्निर्व्वसु॑श्श्रवा॒ऽअच्छा॑ नक्षि द्यु॒मत्त॑मꣳ र॒यिन्दाः॑ । तन्त्वा॑ शोचिष्ठ दीदिवः सु॒म्नाय॑ नू॒नमी॑महे॒ सखि॑भ्यः ॥४७॥

॥ इति पञ्चविंशोऽध्यायः ॥

अथ षड्विंशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'अग्निश्च' इत्यादिषण्णां (२) 'यथेमाम्' इत्यस्य च विवस्वान्, 'प्रियो देवानाम्' इत्यस्य लौगाक्षिः, (३) 'बृहस्पते अति' इत्यस्य गृत्समदः, (४) 'इन्द्र गोमन्' (५) 'इन्द्रायाहि' इत्यनयो रम्याक्षिः, (६) 'ऋतावानं वैश्वानरम्' इत्यस्य प्रादुराक्षिः, (७) 'वैश्वानरस्य सुमतौ' इत्यस्य कुत्सः, (९) 'अग्निर्ऋषिः' इत्यस्य वसिष्ठभरद्वाजौ, (१०) 'महाँ इन्द्रः' इत्यस्य वसिष्ठः, (११) 'तं वः' इत्यस्य नोधागोतमः, (१२) 'यद्वाहिष्ठम्' इत्यस्य वसूयवः, (१३) 'एद्यू पुत्रवाणि' इत्यस्य भरद्वाजः; (१५) 'उपह्वरे गिरीणाम्' इत्यस्य वत्सः, (१६) 'उच्चा ते' इत्यारभ्य (१८) 'एना विश्वानि' इत्यन्तानामामहीयवः, (१९) 'अनु वीरैः' इत्यस्य यक्षपुरुषो मुद्गलः, (२०) 'अग्ने पत्नीः' इत्यारभ्य (२२) 'द्रविणोदाः पिपीषति' इत्यन्तानां मेधातिथिः, (२३) 'तवायम्' इत्यस्य विश्वामित्रः, (२४) 'अमेव नः' इत्यस्य गृत्समदः, (२५) 'स्वादिष्ठया मदिष्ठया' (२६) 'रक्षोहा विश्वचर्षणिः' इत्यनयोर्मधुच्छन्दाः ॥

देवता (१) 'अग्निश्च' 'वायुश्च' 'आदित्यश्च' 'आपश्च' 'सप्त सꣳसदः' 'सकामाँ अध्वनः' (२) 'यथेमाम्' इत्येषां लिङ्गोक्ता, 'प्रियो देवानाम्' इत्यस्याशीः ।
(३) 'बृहस्पते अति' इत्यस्य ब्रह्मा ।
(४) 'इन्द्र गोमन्' (५) 'इन्द्रायाहि' इत्यनयोरिन्द्रः ।
(६) 'ऋतावानं वैश्वानरम्' (७) 'वैश्वानरस्य सुमतौ' (८) 'वैश्वानरो नः' इत्येषां वैश्वानरः ।

(९) 'अग्निर्ऋषिः' इत्यस्याग्निः ।
(१०) 'महाँ इन्द्रः' इत्यस्य महेन्द्रः ।
(११) 'तं वः' इत्यस्येन्द्रः ।
(१२) 'यद्वाहिष्ठम्' (१३) 'एह्यू षु ब्रवाणि' (१४) 'ऋतवस्ते' इत्येषामग्निः ।
(१५) 'उपह्वरे गिरीणाम्' (१६) 'उच्चा ते' (१७) 'स नः' (१८) 'एना विश्वानि' इत्येषां सोमः ।
(१९) 'अनु वीरैः' इत्यस्य देवाः ।
(२०) 'अग्ने पत्नीः' इत्यस्याग्निः ।
(२१) 'अभि यज्ञम्' (२२) 'द्रविणोदाः पिपीषति' इत्यनयोर्ऋतुः ।
(२३) 'तवायम्' इत्यस्येन्द्रः ।
(२४) 'अमेव नः' इत्यस्य त्वष्टा ।
(२५) 'स्वादिष्ठया मदिष्ठया' (२६) 'रक्षोहा विश्वचर्षणिः' इत्यनयोः सोमः ॥

छन्दः (२) 'प्रियो देवानाम्' इत्यस्यानुष्टुप्, (३) 'बृहस्पते अति' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (४) 'इन्द्र गोमन्' इत्यारभ्य (६) 'ऋतावानं वैश्वानरम्' इत्यन्तानां गायत्री, (७) 'वैश्वानरस्य सुमतौ' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (८) 'वैश्वानरो नः' इत्यारभ्य (१०) 'महाँ इन्द्रः' इत्यन्तानां गायत्री, (११) 'तं वः' इत्यस्य पथ्याबृहती, (१२) 'यद्वाहिष्ठम्' इत्यस्यानुष्टुप्, (१३) 'एह्यू षु ब्रवाणि' इत्यस्य गायत्री, (१४) 'ऋतवस्ते' इत्यस्य बृहती, (१५) 'उपह्वरे गिरीणाम्' इत्यारभ्य (१८) 'एना विश्वानि' इत्यन्तानां गायत्री, (१९) 'अनु वीरैः' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (२०) 'अग्ने पत्नीः' (२१) 'अभि यज्ञम्' (२२) 'द्रविणोदाः पिपीषति' इत्येषां गायत्री, (२३) 'तवायम्' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (२४) 'अमेव नः' इत्यस्य जगती, (२५) 'स्वादिष्ठया मदिष्ठया' (२६) 'रक्षोहा विश्वचर्षणिः' इत्यनयोर्गायत्री ॥

॥ हरिः ॐ ॥

अग्निश्च पृथिवी च सन्नते ते मे सन्नमतामदो वायुश्चान्तरिक्षञ्च सन्नते ते मे सन्नमतामदऽआदित्यश्च द्यौश्च सन्नते ते मे सन्नमतामदऽआपश्च वरुणश्च सन्नते ते मे सन्नमतामदः । सप्त सꣳसदोऽअष्टमी भूतसाधनी । सकामाँ२॥ऽअद्ध्वनस्कुरु सञ्ज्ञानमस्तु मेमुना ॥१॥

यथेमाँवाचङ्कल्याणीमावदानि जनेब्भ्यः । ब्रह्मराजन्याब्भ्याꣳ शूद्राय चार्य्याय च स्वाय चारणाय च । प्रियो देवानान्दक्षिणायै दातुरिह भूयासमयम्मे कामः समृद्ध्यतामुप मादो नमतु ॥२॥

बृहस्प्पतेऽअति यदर्य्योऽअर्हाद्द्युमद्विभाति क्रतुमज्जनेषु । यद्दीदयच्छवसऽऋतप्प्रजात तदस्म्मासु द्रविणन्धेहि चित्रम् । उपयामगृहीतोसि बृहस्प्पतये त्वैष ते योनिर्बृहस्प्पतये त्वा ॥३॥

इन्द्र गोमन्निहायाहि पिबा सोमꣳ शतक्रतो । विद्यद्भिर्ग्ग्रावभिः सुतम् ।
उपयामगृहीतोसीन्द्राय त्वा गोमतऽएष ते योनिरिन्द्राय त्वा गोमते ॥४॥
इन्द्रायाहि वृत्रहन्पिबा सोमꣳ शतक्रतो । गोमद्भिर्ग्ग्रावभिः सुतम् ।
उपयामगृहीतोसीन्द्राय त्वा गोमतऽएष ते योनिरिन्द्राय त्वा गोमते ॥५॥

ऋ॒तावा॑नँवैश्श्वान॒रमृ॒तस्य॒ ज्योति॑ष॒स्प्पति॑म् । अज॑स्रङ्घ॒र्म्ममी॑महे ।
उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोसि वैश्श्वान॒राय॑ त्वै॒ष ते॒ योनि॑र्वैश्श्वान॒राय॑ त्वा ॥६॥
वैश्श्वान॒रस्य॑ सुम॒तौ स्या॑म॒ राजा॒ हि क॒म्भुव॑नानामभि॒श्श्रीः । इ॒तो जा॒तो विश्श्व॑मि॒दँविच॑ष्ट्टे वैश्श्वान॒रो य॑तते॒ सूर्य्ये॑ण । उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोसि वैश्श्वान॒राय॑ त्वै॒ष ते॒ योनि॑र्वैश्श्वान॒राय॑ त्वा ॥७॥
वैश्श्वान॒रो न॑ऽऊ॒तय॒ऽआप्प्रया॑तु परा॒वतः॑ ।
अ॒ग्निरु॒क्क्थेन॒ वाह॑सा ।
उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोसि वैश्श्वान॒राय॑ त्वै॒ष ते॒ योनि॑र्वैश्श्वान॒राय॑ त्वा ॥८॥
अ॒ग्निर्ऋषि॑ः पव॑मान॒ः पाञ्च॑जन्न्य॒ः पु॒रोहि॑तः । तमी॑महे महाग॒यम् ।
उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोस्य॒ग्नये॑ त्वा॒ वर्च्च॑सऽए॒ष ते॒ योनि॑र॒ग्नये॑ त्वा॒ वर्च्च॑से ॥९॥
म॒हाँ२॥ऽइन्द्रो॒ वज्ज्र॑हस्तः षो॒ड॒शी शर्म्म॑ यच्छतु । हन्तु॑ पा॒प्प्मानँ॒योस्स्मान्द्वेष्ट्टि॑ ।
उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोसि म॒हेन्द्रा॑य त्वै॒ष ते॒ योनि॑र्म्म॒हेन्द्रा॑य त्वा ॥१०॥
तँवो॑ द॒स्म्ममृ॑ती॒षहँ॒वसो॑र्म्मन्दा॒नमन्ध॑सः ।
अ॒भि व॒त्सन्न स्वस॑रेषु धे॒नव॒ऽइन्द्रङ्गी॒र्भिर्न्न॑वामहे ॥११॥
य॒द्वाहि॑ष्ठ॒न्तद॒ग्नये॑ बृ॒हद॑र्च्च विभा॒वसो ।
महि॑षीव॒ त्वद्र॒यिस्त्वद्वाजा॒ऽउदी॑रते ॥१२॥
एह्यू॒ षु ब्र॒वा॑णि॒ तेग्न॑ऽइ॒त्त्थेत॑रा॒ गिरः॑ । ए॒भिर्व॑र्द्धास॒ऽइन्दु॑भिः ॥१३॥
ऋ॒तव॑स्त्ते य॒ज्ञँवित॑न्वन्तु॒ मासा॑ र॒क्षन्तु॑ ते ह॒विः ।
सँव॒त्त्स॒रस्ते॑ य॒ज्ञन्द॑धातु नः प्प्र॒जाञ्च॒ परि॑पातु नः ॥१४॥
उ॒प॒ह्व॒रे गि॑री॒णाꣳ सं॒ग॒मे च॑ न॒दीना॑म् । धि॒या विप्प्रो॑ऽअजायत ॥१५॥

॥२॥ उ॒च्चा ते॑ जा॒तमन्ध॑सो दि॒वि सद्भूम्म्याद॑दे । उ॒ग्रꣳ शर्म्म॒ महि॒ श्श्रवः॑ ॥१६॥
स न॒ऽइन्द्रा॑य॒ यज्ज्य॑वे॒ वरु॑णाय म॒रुद्भ्यः॑ । व॒रि॒वो॒वित्त्परि॑स्स्रव ॥१७॥
ए॒ना विश्श्वा॑न्न्य॒र्य्यऽआ द्यु॒म्म्नानि॒ मानु॑षाणाम् । सिषा॑सन्तो वनामहे ॥१८॥
अनु॑ वी॒रैरनु॑ पुष्ष्यास्स्म॒ गोभि॒रन्न्वश्श्वै॒रनु॒ सर्व्वे॑ण पु॒ष्ट्टैः ।
अनु॒ द्विप॒दानु॒ चतु॑ष्प्पदा व॒यन्दे॒वा नो॑ य॒ज्ञमृ॑तु॒था न॑यन्तु ॥१९॥
अग्ने॒ पत्नी॑रि॒हाव॑ह दे॒वाना॑मुश॒तीरुप॑ । त्वष्ट्टा॑रꣳ॒ सोम॑पीतये ॥२०॥
अ॒भि य॒ज्ञङ्गृ॑णीहि नो॒ ग्नावो॒ नेष्ट्टः॒ पिब॑ऽऋ॒तुना॑ । त्वꣳ हि र॑त्न॒धाऽअसि॑ ॥२१॥
द्र॒वि॒णो॒दाः पिपी॑षति जु॒होत॒ प्प्र च॑ तिष्ठत । ने॒ष्ट्ट्रादृ॒तुभि॑रिष्ष्यत ॥२२॥

तवा॒यꣳ सोम॒स्त्वमेह्य॒र्वाङ्श॑श्वत्त॒मꣳ सु॒मना॑ऽअ॒स्य पा॑हि ।
अ॒स्मिन्य॒ज्ञे ब॒र्हिष्या॑ नि॒षद्या॑ दधि॒ष्वेमञ्ज॒ठर॒ऽइन्दु॑मिन्द्र ॥२३॥
अ॒मेव॑ नः सु॒हवा॒ऽआ हि गन्त॑न॒ नि ब॒र्हिषि॑ सदतना॒ रणि॑ष्टन ।
अथा॑ मन्दस्व जुजुषा॒णोऽअन्ध॑स॒स्त्वष्ट॑र्द्देवेभि॒र्ज्जनि॑भिः सु॒मद्ग॑णः ॥२४॥
स्वादि॑ष्ठया॒ मदि॑ष्ठया॒ पव॑स्व सोम॒ धार॑या । इन्द्रा॑य॒ पात॑वे सु॒तः ॥२५॥ ॥-494
र॒क्षो॒हा वि॒श्वच॑र्षणिर॒भि योनि॒मयो॑हते । द्रोणे॑ स॒धस्थ॒मास॑दत् ॥२६॥

॥ इति षड्विंशोऽध्यायः ॥

अथ सप्तविंशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'समास्त्वा' इत्यारभ्य (४५) 'संवत्सरोसि' इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिर्ऋषिः । विशेषतश्च—
(१) 'समास्त्वा' इत्यारभ्य (९) 'असुत्रभूयादध' इत्यन्तानामग्निः, (१०) 'उद्वयन्तमसः' इत्यस्य प्रस्कण्वः, (११) 'ऊर्ध्वा अस्य' इत्यारभ्य (२२) 'अग्ने स्वाहा' इत्यन्तानामग्निः, (२३) 'पीवो अन्ना' (२४) 'राये नु' इत्यनयोर्वसिष्ठः, (२५) 'आपो ह' (२६) 'यश्चिदापः' इत्यनयोः प्राजापत्यो हिरण्यगर्भः, (२७) 'प्र याभिर्यासि' (२८) 'आ नः' इत्यनयोर्वसिष्ठः, (२९) 'नियुत्वान्वायो' इत्यस्य गृत्समदः, (३०) 'वायो शुक्रः' इत्यस्य पुरुमीढाजमीढौ, (३४) 'तव वायो' इत्यस्याङ्गिरसो व्यश्वः, (३५) 'अभि त्वा' (३६) 'न त्वावाम्' इत्यनयोर्वसिष्ठः, (३७) 'त्वामिद्धि' (३८) 'स त्वम्' इत्यनयोर्बार्हस्पत्यः शंयुः, (३९) 'कया नः' इत्यारभ्य (४१) 'अभी षु णः' इत्यन्तानां वामदेवः, (४२) 'यज्ञायज्ञा वः' (४३) 'पाहि नः' (४४) 'ऊर्जो नपातम्' इत्येषां शंयुः ॥

देवता (१) 'समास्त्वा' (२) 'सञ्चेध्यस्व' (३) 'त्वामग्ने' (४) 'इहैव' (५) 'क्षत्रेणाग्ने' (६) 'अति निहः' (७) 'अनाधृष्यो जातवेदाः' (८) 'बृहस्पते सवितः' (९) 'असुत्रभूयादध' इत्येषामग्निः ।
(१०) 'उद्वयन्तमसः' इत्यस्य सूर्यः ।
(११) 'ऊर्ध्वा अस्य' (१२) 'तनूनपादसुरः' (१३) 'मध्वा यज्ञम्' (१४) 'अच्छायम्' (१५) 'स यक्षत्' (१६) 'द्वारो देवीः' (१७) 'ते अस्य' (१८) 'दैव्या होतारा' (१९) 'तिस्रो देवीः' (२०) 'तन्नस्तुरीपम्' (२१) 'वनस्पतेवसृजा' (२२) 'अग्ने स्वाहा' इत्येषां प्रजापतिरग्निश्च ।
(२३) 'पीवो अन्ना' (२४) 'राये नु' इत्यनयोर्वायुः ।
(२५) 'आपो ह' (२६) 'यश्चिदापः' इत्यनयोः प्रजापतिः ।
(२७) 'प्रयाभिर्यासि' (२८) 'आ नः' (२९) 'नियुत्वान्वायो' (३०) 'वायो शुक्रः' (३१) 'वायुरग्रेगाः' (३२) 'वायो ये' (३३) 'एकया च दशभिश्च' (३४) 'तव वायो' इत्येषां वायुः ।
(३५) 'अभि त्वा' (३६) 'न त्वावाम्' (३७) 'त्वामिद्धि' (३८) 'स त्वम्' (३९) 'कया नः' (४०) 'कस्त्वा' (४१) 'अभी षु णः' इत्येषामिन्द्रः ।
(४२) 'यज्ञायज्ञा वः' (४३) 'पाहि नः' (४४) 'ऊर्जो नपातम्' (४५) 'संवत्सरोसि' इत्येषामग्निः ॥

छन्दः (१) 'समास्त्वा' इत्यारभ्य (९) 'असुत्रभूयादध' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (१०) 'उद्वयन्तमसः' इत्यस्यानुष्टुप्, (११) 'ऊर्ध्वा अस्य' इत्यारभ्य (२२) 'अग्ने स्वाहा' इत्यन्तानामुष्णिक्, (२३) 'पीवो अन्ना' इत्यारभ्य (२८) 'आ नः' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (२९) 'नियुत्वान्वायो' इत्यस्य गायत्री. (३०) 'वायो शुक्रः' इत्यस्यानुष्टुप्. (३१) 'वायुरग्रेगाः' (३२) 'वायो ये' इत्यनयोर्गायत्री. (३३) 'एकया च दशभिश्च' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (३४) 'तव वायो'

इत्यस्य गायत्री, (३५) 'अभि त्वा' इत्यादिद्वयोः (३७) 'त्वामिद्धि' इत्यादिद्वयोश्च वार्हतः प्रगाथः, (३९) 'कया नः' (४०) 'कस्त्वा' इत्यनयोर्गायत्री. (४१) 'अभी षु णः' इत्यस्य पादनिचृद्गायत्री, (४२) 'यज्ञायज्ञा वः' (४३) 'पाहि नः' (४४) 'ऊर्जो नपातम्' इत्येषां वार्हतः प्रगाथः (द्वयोर्बृहती, तृतीयस्य सतोबृहती) ॥

॥ हरिः ॐ ॥

॥१॥ समा॑स्त्वाग्नऽऋ॒तवो॑ वर्द्धयन्तु सँव्वत्स॒राऽऋष॑यो॒ यानि॑ स॒त्या ।
सन्दि॒व्व्येन॑ दीदिहि रोच॒नेन॒ विश्श्वा॒ऽआभा॑हि प्प्र॒दिश॒श्चत॑स्रः ॥१॥
सञ्चे॒द्ध्यस्वा॑ग्ने॒ प्प्र च॑ बोधयैनमु॒च्च॑ तिष्ठ म॒हते॒ सौभ॑गाय ।
मा च॑ रिषदुपस॒त्ता ते॑ऽअग्ने ब्र॒ह्माण॑स्ते य॒शस॑ः सन्तु॒ मान्ये ॥२॥
त्वाम॑ग्ने वृणते ब्राह्म॒णाऽइ॒मे शि॒वोऽअ॑ग्ने सँव्वर॑णे भवा नः ।
स॒प॒त्न॒हा नो॑ऽअभिमाति॒जिच्च॒ स्वे गये॑ जागृह्यप्प्र॑युच्छन् ॥३॥
इ॒हैवाग्ने॒ऽअधि॑धारया र॒यिम्मा त्वा॒ निक्क्रन्पूर्व॒चितो॑ निका॒रिण॑ः ।
क्ष॒त्रम॑ग्ने सु॒यम॑मस्तु॒ तुब्भ्य॑मुपस॒त्ता व॑र्द्धतान्ते॒ऽअनि॑ष्ट्टृतः ॥४॥
क्ष॒त्रेणा॑ग्ने॒ स्वायु॒ः सꣳर॑भस्व मि॒त्रेणा॑ग्ने मित्र॒धेये॑ यतस्व ।
स॒जा॒ताना॑म्मद्ध्यमस्त्था॒ऽएधि॒ राज्ञा॑मग्ने विह॒व्व्यो॑ दीदिही॒ह ॥५॥
अति॒ निहो॒ऽअति॒ स्रिधोत्त्यचि॑त्ति॒मत्त्यरा॑तिमग्ने ।
विश्श्वा॒ ह्य॑ग्ने दुरि॒ता सह॒स्वाथा॒स्म्मब्भ्य॑ꣳ स॒हवी॑राꣳ र॒यिन्दा॑ः ॥६॥
अ॒ना॒धृ॒ष्ष्यो जा॒तवे॑दा॒ऽअनि॑ष्ट्टृतो वि॒राड॑ग्ने क्षत्र॒भृद्दी॑दिही॒ह ।
विश्श्वा॒ऽआशा॑ः प्प्रमु॒ञ्चन्मानु॑षीर्भि॒यः शि॒वेभि॑र॒द्य परि॑पाहि नो वृ॒धे ॥७॥
बृह॑स्प्पते सवितर्ब्बो॒धयै॑नꣳ सꣳशि॑तञ्चित्सन्त॒राꣳ सꣳशि॑शाधि ।
व॒र्द्धयै॑नम्मह॒ते सौभ॑गाय॒ विश्श्व॑ऽएन॒मनु॑मदन्तु दे॒वाः ॥८॥
अ॒मु॒त्र॒भू॒याद॒ध॒ यद्य॒मस्य॒ बृह॑स्प्पतेऽअ॒भिश॑स्ते॒रमु॑ञ्चः ।
प्रत्त्यौ॑हतामश्श्विना॑ मृ॒त्त्युम॑स्म्माद्दे॒वाना॑मग्ने भि॒षजा॒ शची॑भिः ॥९॥
उद्व॒यन्तम॑स॒स्प्परि॒ स्वः॒ पश्श्य॑न्त॒ऽउत्त॑रम् ।
दे॒वन्दे॑व॒त्रा सूर्र्य॒मग॑न्म॒ ज्ज्योति॑रुत्त॒मम् ॥१०॥

॥२॥ ऊ॒र्द्ध्वाऽअ॑स्य स॒मिधो॑ भवन्त्यू॒र्द्ध्वा शु॒क्रा शो॒चीꣳष्य॒ग्नेः ।
द्यु॒मत्त॑मा सु॒प्प्रती॑कस्य सू॒नोः ॥११॥
तनू॒नपा॒दसु॑रो वि॒श्श्ववे॑दा दे॒वो दे॒वेषु॑ दे॒वः । प॒थोऽअ॑नक्तु॒ मद्ध्वा॑ घृ॒तेन॑ ॥१२॥
मद्ध्वा॑ य॒ज्ञन्न॑क्क्षसे प्प्रीणा॒नो न॒राशꣳसो॑ऽअग्ने ।
सु॒कृद्दे॒वः स॑वि॒ता वि॒श्श्ववा॑रः ॥१३॥

अच्छा॒यमे॑ति॒ शव॑सा घृ॒तेने॑डा॒नो वह्नि॒र्नम॑सा ।
अ॒ग्नि॒ꣳ स्रु॒चो॑ऽअध्व॒रेषु॑ प्र॒यत्सु॑ ॥१४॥
स य॑क्षदस्य महि॒मान॑म॒ग्नेः सऽई॑म्म॒न्द्रा सु॑प्र॒यस॑ः ।
व॒सु॒श्चेति॑ष्ठो वसु॒धात॑मश्च ॥१५॥
द्वारो॑ दे॒वीरन्व॑स्य॒ विश्वे॑ व्र॒ता दद॑न्तेऽअ॒ग्नेः ।
उ॒रु॒व्यच॑सो॒ धाम्ना॒ पत्य॑मानाः ॥१६॥
तेऽअ॑स्य॒ योष॑णे दि॒व्ये न योना॑ऽउ॒षासा॒नक्ता॑ । इ॒मँय्य॒ज्ञम॑वतामध्व॒रन्न॑ः ॥१७॥
दैव्या॑ होताराऽऊ॒र्ध्वम॑ध्व॒रन्नो॒ऽग्नेर्जि॒ह्वाम॒भिगृ॑णीतम् । कृ॒णु॒तन्न॒ः स्वि॑ष्टिम् ॥१८॥
ति॒स्रो दे॒वीर्ब॒र्हिरेद॒ꣳ सद॑न्त्विडा॒ सर॑स्वती॒ भार॑ती । म॒ही गृ॑णा॒ना ॥१९॥
तन्न॑स्तु॒रीप॒मद्भु॑तम्पुरु॒क्षु त्वष्टा॑ सु॒वीर्य॑म् ।
रा॒यस्पोषँ॒व्विष्य॑तु॒ नाभि॑म॒स्मे ॥२०॥
वन॑स्पते॒ऽवसृ॑जा॒ ररा॑ण॒स्त्मना॑ दे॒वेषु॑ । अ॒ग्निर्ह॒व्यꣳ श॑मि॒ता सू॑दयाति ॥२१॥
अग्ने॒ स्वाहा॑ कृणु॒हि जा॑तवेद॒ऽइन्द्रा॑य ह॒व्यम् । विश्वे॑ दे॒वा ह॒विरि॒दञ्जु॑षन्ताम् ॥२२॥

॥३॥ पी॒वोऽअ॑न्ना रयि॒वृध॑ः सु॒मेधाः॑ श्वे॒तः सि॑षक्ति नि॒युता॑मभि॒श्रीः ।
ते वा॒यवे॒ सम॑नसो॒ वित॑स्थु॒र्विश्वेन्नर॑ः स्वप॒त्यानि॑ चक्रुः ॥२३॥
रा॒ये नु यञ्ज॒ज्ञतू॒ रोद॑सी॒मे रा॒ये दे॒वी धि॒षणा॑ धाति दे॒वम् ।
अध॑ वा॒युन्नि॒युत॑ः सश्चत॒ स्वाऽउ॒त श्वे॒तँव्वसु॑धितिन्निरे॒के ॥२४॥
आपो॑ ह॒ यद्बृ॑ह॒तीर्विश्व॒माय॒न्गर्भ॒न्दधा॑ना ज॒नय॑न्तीर॒ग्निम् ।
ततो॑ दे॒वाना॒ꣳ सम॑वर्त्त॒तासु॒रेक॒ः कस्मै॑ दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ विधेम ॥२५॥
यश्चि॒दापो॑ महि॒ना प॒र्यप॑श्य॒द्दक्ष॒न्दधा॑ना ज॒नय॑न्तीर्य॒ज्ञम् ।
यो दे॒वेष्वधि॑ दे॒वऽएक॒ऽआसी॒त्कस्मै॑ दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ विधेम ॥२६॥
प्र याभि॒र्यासि॑ दा॒श्वाꣳस॒मच्छा॑ नि॒युद्भि॑र्वायवि॒ष्टये॑ दुरो॒णे ।
नि नो॑ र॒यिꣳ सु॒भोज॑सँय्युवस्व॒ नि वी॒रङ्गव्य॒मश्व्य॑ञ्च॒ राध॑ः ॥२७॥
आ नो॑ नि॒युद्भि॑ः श॒तिनी॑भिरध्व॒रꣳ स॑ह॒स्रिणी॑भि॒रुप॑याहि य॒ज्ञम् ।
वायो॑ऽअ॒स्मिन्त्सव॑ने मादयस्व यू॒यम्पा॑त स्व॒स्तिभि॒ः सदा॑ नः ॥२८॥
नि॒युत्वा॑न्वाय॒वाग॑ह्य॒यꣳ शु॒क्रो॑ऽअयामि ते । गन्ता॑सि सुन्व॒तो गृ॒हम् ॥२९॥
वायो॑ शु॒क्रो॑ऽअयामि ते॒ मध्वो॒ऽअग्र॒न्दिवि॑ष्टिषु ।
आया॑हि॒ सोम॑पीतये स्पा॒र्हो दे॑व नि॒युत्व॑ता ॥३०॥

वायुरग्ग्रेगा यज्ञप्प्रीः साकङ्गन्मनसा यज्ञम् । शिवो नियुद्भिः शिवाभिः ॥३१
वायो ये ते सहस्त्रिणो रथासस्तेभिरागहि । नियुत्त्वान्त्सोमपीतये ॥३२॥
एकया च दशभिश्श्च स्वभूते द्वाब्भ्यामिष्ट्टये विꣳशती च ।
तिसृभिश्श्च वहसे त्रिꣳशता च नियुद्भिर्व्वायविह ता विमुञ्च ॥३३॥
तव वायवृतस्प्पते त्वष्ट्टुर्ज्जामातरद्भुत । अवाꣳस्यावृणीमहे ॥३४॥

॥४॥ अभि त्वा शूर नोनुमोदुग्ग्धाऽइव धेनवः ।
ईशानमस्य जगतः स्वर्द्दृशमीशानमिन्द्र तस्त्थुषः ॥३५॥
न त्वावाँ२॥ऽअन्न्यो दिव्व्यो न पार्त्थिवो न जातो न जनिष्ष्यते ।
अश्श्वायन्तो मघवन्निन्द्र वाजिनो गव्व्यन्तस्त्त्वा हवामहे ॥३६॥
त्वामिद्धि हवामहे सातौ वाजस्य कारवः ।
त्वाँवृत्रेष्ष्विन्द्र सत्त्पतिन्नरस्त्त्वाङ्काष्ट्ठास्वर्व्वतः ॥३७॥
स त्वन्नश्श्चित्र वज्ज्रहस्त धृष्ष्णुया मह स्तवानोऽअद्द्रिवः ।
गामश्श्वꣳ रत्थ्यमिन्द्र सङ्किर सत्त्रा वाजन्न जिग्ग्युषे ॥३८॥
कया नश्श्चित्रऽआभुवदूती सदावृधः सखा । कया शचिष्ट्ठया वृता ॥३९॥
कस्त्त्वा सत्त्यो मदानाम्मꣳहिष्ट्ठो मत्त्सदन्धसः । दृढा चिदारुजे वसु ॥४०॥
अभी षु णः सखीनामविता जरितृणाम् । शतम्भवास्यूतये ॥४१॥
यज्ज्ञायज्ज्ञा वोऽअग्ग्नये गिरागिरा च दक्क्षसे ।
प्रप्प्र वयममृतञ्ज्जातवेदसम्प्प्रियम्मित्त्रन्न शꣳसिषम् ॥४२॥
पाहि नोऽअग्ग्नऽएकया पाह्युत द्वितीयया ।
पाहि गीर्ब्भिस्त्तिसृभिरूर्ज्जाम्पते पाहि चतसृभिर्व्वसो ॥४३॥
ऊर्ज्जो नपातꣳ स हिनायमस्म्मयुर्द्दाशेम हव्व्यदातये ।
भुवद्वाजेष्ष्वविता भुवद्वृधऽउत त्त्राता तनूनाम् ॥४४॥
सँव्वत्त्सरोसि परिवत्त्सरोसीदावत्त्सरोसीद्वत्त्सरोसि वत्त्सरोसि । उषसस्त्ते कल्प्पन्तामहोरात्रास्त्ते कल्प्पन्तामर्द्धमासास्त्ते कल्प्पन्ताम्मासास्त्ते कल्प्पन्तामृतवस्त्ते कल्प्पन्ताꣳ सँव्वत्त्सरस्त्ते कल्प्पताम् । प्रेत्त्याऽएत्त्यै सञ्चाञ्च प्प्र च सारय । सुपर्ण्णचिदसि तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवः सीद ॥४५॥

॥ इति सप्तविंशोऽध्यायः ॥

अथाष्टाविंशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'होता यक्षत्' इत्यारभ्य (४६) 'अग्निमद्य' इत्यन्तानां प्रजापतिरश्विनौ सरस्वती च ऋषयः ।

देवता (१) 'होता यक्षत्' इत्याद्येकादशानां क्रमेणेध्मस्तनूनपादिडो बर्हिर्द्वार उषासानक्ता दैव्यौ होतारौ तिस्रो देव्यस्त्वष्टा वनस्पतिः स्वाहाकृतयः ।

(१२) 'देवम्बर्हिः' (१३) 'देवीर्द्वारः' (१४) 'देवी उषासानक्ता' (१५) 'देवी जोष्ट्री' (१६) 'देवी ऊर्जाहुती' (१७) 'देवा दैव्या' (१८) 'देवीस्तिस्रः' (१९) 'देव इन्द्रः' (२०) 'देवो देवैः' (२१) 'देवम्बर्हिः' (२२) 'देवो अग्निः' इत्येषां क्रमेण बर्हिः, द्वारः, उषासानक्ता, (पञ्चदशीषोडश्योः —) द्यावापृथिव्यावहोरात्रे वा, दैव्यौ होतारौ, तिस्रो देव्यः, नराशंसः, वनस्पतिः, बर्हिः, स्विष्टकृदग्निः ।

(२३) 'अग्निमद्य' 'सूपस्था अद्य' 'त्वामद्य' इत्येषां लिङ्गोक्ता ।

(२४) 'होता यक्षत्' इत्याद्येकादशानां क्रमेण समित्तनूनपादिडो बर्हिर्द्वार उषासानक्ता दैव्यौ होतारौ तिस्रो देव्यस्त्वष्टा वनस्पतिः स्वाहाकृतयः ॥

(३५) 'देवम्बर्हिः' (३६) 'देवीर्द्वारः' (३७) 'देवी उषासानक्ता' (३८) 'देवी जोष्ट्री' (३९) 'देवी ऊर्जाहुती' (४०) 'देवा दैव्या' (४१) 'देवीस्तिस्रः' (४२) 'देवो नराशꣳसः' (४३) 'देवो वनस्पतिः' (४४) 'देवम्बर्हिः' (४५) 'देवो अग्निः' इत्येषां क्रमेण बर्हिः, द्वारः, उषासानक्ता, (अष्टात्रिंश्येकोनचत्वारिंश्योः —) द्यावापृथिव्यावहोरात्रे वा, दैव्यौ हौतारौ, तिस्रो देव्यः, नराशंसः, वनस्पतिः, बर्हिः, स्विष्टकृदग्निः ।

(४६) 'अग्निमद्य' 'सूपस्था अद्य' 'त्वामद्य' इत्येषां लिङ्गोक्ता ॥

॥ हरिः ॐ ॥

॥१॥ होता यक्षत्समिधेन्द्रमिडस्पदे नाभा पृथिव्याऽअधि ।
दिवो व्वर्ष्मन्त्समिध्यतऽओजिष्ठश्चर्षणीसहाँव्वेत्त्वाज्ज्यस्य होतर्य्यज ॥१॥
होता यक्षत्तनूनपातमूतिभिर्ज्जेतारमपराजितम् । इन्द्रन्देवꣳ स्वर्व्विदम्पथिभिर्म्मधुमत्तमैर्न्नराशꣳसेन
तेजसा व्वेत्त्वाज्ज्यस्य होतर्य्यज ॥२॥
होता यक्षदिडाभिरिन्द्रमीडितमाजुह्वानममर्त्त्यम् ।
देवो देवैः सवीर्य्यो व्वज्रहस्तः पुरन्दरो व्वेत्त्वाज्ज्यस्य होतर्य्यज ॥३॥
होता यक्षद्बर्हिषीन्द्रन्निषद्वरँव्वृषभन्नर्य्यापसम् ।
व्वसुभी रुद्रैरादित्त्यैः सयुग्भिर्ब्बर्हिरासदद्वेत्त्वाज्ज्यस्य होतर्य्यज ॥४॥
होता यक्षदोजो न व्वीर्य्यꣳ सहो द्वारऽइन्द्रमवर्द्धयन् । सुप्प्रायणाऽअस्मिन्य्यज्ञे
व्विश्श्रयन्तामृतावृधो द्वारऽइन्द्राय मीढुषे व्यन्त्वाज्ज्यस्य होतर्य्यज ॥५॥
होता यक्षदुषेऽइन्द्रस्य धेनू सुदुघे मातरा मही ।
सवातरौ न तेजसा व्वत्समिन्द्रमवर्द्धताँव्वीतामाज्ज्यस्य होतर्य्यज ॥६॥
होता यक्षद्दैव्या होतारा भिषजा सखाया हविषेन्द्रम्भिषज्यतः ।
कवी देवौ प्प्रचेतसाविन्द्राय धत्तऽइन्द्रियँव्वीतामाज्ज्यस्य होतर्य्यज ॥७॥

होता॑ यक्षत्ति॒स्रो दे॒वीर्न्न भे॑षजन्त्र॒यस्त्रि॒धात॑वो॒पस॒ऽइडा॒ सर॑स्वती॒ भार॑ती म॒हीः ।
इन्द्र॑पत्नीर्ह॒विष्म्म॑तीर्व्यन्त्वाज्य॑स्य॒ होत॒र्य्यज ॥८॥
होता॑ यक्ष॒त्त्वष्टा॑र॒मिन्द्र॑न्दे॒वम्भि॒षज॑ꣳ सु॒यज॑ङ्घृत॒श्रिय॑म् ।
पु॒रु॒रूप॑ꣳ सु॒रेत॑सम्म॒घोन॒मिन्द्रा॑य॒ त्त्वष्टा॒ दध॑दिन्द्रि॒याणि॒ व्वेत्त्वाज्य॑स्य॒ होत॒र्य्यज ॥९॥
होता॑ यक्ष॒द्वन॒स्प्पति॑ꣳ शमि॒तार॑ꣳ श॒तक्क्र॑तु॒न्धियो॒ जो॒ष्टार॑मिन्द्रि॒यम् । मद्ध्वा॑
स॒मञ्जन्प॒थिभिः॑ सु॒गेभिः॒ स्वदा॑ति य॒ज्ञम्मधु॑ना घृ॒तेन॒ व्वेत्त्वाज्य॑स्य॒ होत॒र्य्यज॑ ॥१०॥
होता॑ यक्ष॒दिन्द्र॒ꣳ स्वाहाज्य॑स्य॒ स्वाहा॒ मेद॑सः॒ स्वाहा॑ स्तो॒काना॒ꣳ स्वाहा॒ स्वाहा॑-
कृतीना॒ꣳ स्वाहा॑ ह॒व्यसू॑क्तीनाम् ।
स्वाहा॑ दे॒वाऽआ॑ज्य॒पा जु॑षा॒णाऽइन्द्र॒ऽआज्य॑स्य व्यन्तु॒ होत॒र्य्यज॑ ॥११॥

॥२॥ दे॒वम्ब॒र्हिरिन्द्र॑ꣳ सुदे॒वन्दे॒वैर्व्वी॒रव॑त्त्स्ती॒र्ण्णँव्वेद्या॒मव॑र्द्धयत् ।
व्वस्तो॑र्व्वृ॒तम्प्राक्क्तोर्भृ॒तꣳ रा॒या ब॒र्हिष्म्म॒तोत्त्य॑गाद्वसु॒वने॑ व्वसु॒धेय॑स्य व्वेतु॒ यज॑ ॥१२॥
दे॒वीर्द्वार॒ऽइन्द्र॑ꣳ स॒ङ्घाते॑ व्वी॒ड्वीर्य्याम॑न्नवर्द्धयन् । आ व॒त्सेन॒ तरु॑णेन कुमा॒रेण॑ च
मीव॒तापार्वा॑णꣳ रे॒णुक॑काटन्नु॒दन्ताँ॒व्वसु॒वने॑ व्वसु॒धेय॑स्य व्यन्तु॒ यज॑ ॥१३॥
दे॒वीऽउ॒षासा॒नक्तेन्द्र॑ꣳ य॒ज्ञे प्प्र॒यत्त्य॑ह्वेताम् ।
दैवी॒र्व्विशः॒ प्प्राया॑सिष्टा॒ꣳ सुप्प्री॑ते॒ सुधि॑ते व्वसु॒वने॑ व्वसु॒धेय॑स्य व्वीता॒ँय्यज॑ ॥१४॥ ॥३
दे॒वी जो॒ष्ट्री व्वसु॑धिती दे॒वमिन्द्र॑मवर्द्धताम् । अया॑व्य॒न्याघा द्वेषा॒ꣳस्यान्या व॑क्ष॒द्वसु॒
व्वार्य्या॑णि॒ यज॑मानाय शिक्क्षि॒ते व्व॑सु॒वने॑ व्वसु॒धेय॑स्य व्वीता॒ँय्यज॑ ॥१५॥
दे॒वीऽऊर्जाहु॑ती दु॒घे सु॒दुघे॒ पय॒सेन्द्र॑मवर्द्धताम् । इष॒मूर्ज॑म॒न्या व॑क्ष॒त्सग्ग्धि॒ꣳ सपी॑-
तिम॒न्या नवे॑न॒ पूर्व्व॒न्दय॑माने पु॒राणे॑न॒ नव॒मधा॑ता॒मूर्ज॑मू॒र्जाहु॑ती॒ऽऊ॒र्जय॑माने॒ व्वसु
व्वार्य्या॑णि॒ यज॑मानाय शिक्क्षि॒ते व्व॑सु॒वने॑ व्वसु॒धेय॑स्य व्वीता॒ँय्यज॑ ॥१६॥
दे॒वा दैव्या॒ होता॑रा दे॒वमिन्द्र॑मवर्द्धताम् । ह॒ताघ॑शꣳसावा॒भार्ष्टाँ॒व्वसु॒ व्वार्य्या॑णि॒ यज॑-
मानाय शिक्क्षि॒तौ व्व॑सु॒वने॑ व्वसु॒धेय॑स्य व्वीता॒ँय्यज॑ ॥१७॥
दे॒वीस्ति॒स्रस्ति॒स्रो दे॒वीः पति॒मिन्द्र॑मवर्द्धयन् । अस्पृ॑क्ष॒द्भार॑ती॒ दिव॑ꣳ रु॒द्रैर्य्य॒ज्ञꣳ
सर॑स्वतीडा॒ व्वसु॑मती गृ॒हान्व्व॑सु॒वने॑ व्वसु॒धेय॑स्य व्यन्तु॒ यज॑ ॥१८॥
दे॒वऽइन्द्रो॒ नरा॒शꣳस॑स्त्रिवरू॒थस्त्रि॑बन्धु॒रो दे॒वमिन्द्र॑मवर्द्धयत् । श॒तेन॑ शितिपृ॒ष्ठाना॒-
माहि॑तः॒ स॒हस्रे॑ण॒ प्प्रव॑र्त्तते मि॒त्रावरु॒णेद॑स्य हो॒त्रमर्ह॑तो॒ बृह॒स्पति॒ स्तो॒त्रम॒श्विना॒-
द्ध्व॒र्य्यवँ॒व्वसु॒वने॑ व्वसु॒धेय॑स्य व्वेतु॒ यज॑ ॥१९॥

देवो देवैर्व्वनस्प्पतिर्हिरण्ण्यपर्ण्णो मधुशाखः सुपिप्प्पलो देवमिन्द्रमवर्द्धयत् ।
दिवमग्ग्रेणास्पृक्षदान्तरिक्षम्पृथिवीमदृꣳहीद्वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज ॥२०॥
देवम्बर्हिर्व्वारितीनान्देवमिन्द्रमवर्द्धयत् ।
स्वासस्त्थमिन्द्रेणासन्नमन्न्या बर्हीꣳष्यभ्भ्यभूद्वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज ॥२१॥
देवोऽअग्निः स्विष्ट्टकृद्देवमिन्द्रमवर्द्धयत् ।
स्विष्ट्टङ्कुर्व्वन्त्स्विष्ट्टकृत्त्स्विष्ट्टमद्य करोतु नो वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज ॥२२॥
अग्निमद्य होतारमवृणीतायँय्यजमानः पचन्न्पक्त्तीः पचन्न्पुरोडाशम्बध्नन्निन्द्राय
च्छागम् । सूपस्त्थाऽअद्य देवो वनस्प्पतिरभवदिन्द्राय च्छागेन ।
अघत्तम्मेदस्तः प्प्रतिपचताग्ग्रभीदवीवृधत्त्पुरोडाशेन । त्वामद्यऽऋषे ॥२३॥

गलितमन्त्रः —

त्वामद्यऽऋषऽआर्षेयऽऋषीणान्नपादवृणीतायँय्यजमानो बहुभ्भ्यऽआ सङ्गतेभ्भ्यऽएष मे देवेषु वसु वार्य्यायक्ष्यतऽइति ता या देवा देव दानान्न्यदुस्तान्न्यस्म्माऽआ च शास्स्वा च गुरस्वेषितश्च होतरसि भद्द्रवाच्च्याय प्प्रेषितो मानुषः सूक्त्तवाकाय सूक्त्ता ब्रूहि ॥

होता यक्षत्त्समिधानम्महद्यशः सुसमिद्धँव्वरेण्ण्यमग्निमिन्द्रँव्वयोधसम् ।
गायत्रीञ्छन्दऽइन्द्रियन्त्र्यविङ्गाँव्वयो दधद्वेत्त्वाज्ज्यस्य होतर्य्यज ॥२४॥
होता यक्षत्तनूनपातमुद्भिदँय्यङ्गर्ब्भमदितिर्द्दधे शुचिमिन्द्रँव्वयोधसम् ।
उष्ण्णिहञ्छन्दऽइन्द्रियन्दित्त्यवाहङ्गाँव्वयो दधद्वेत्त्वाज्ज्यस्य होतर्य्यज ॥२५॥
होता यक्षदीडेन्न्यमीडितँव्वृत्रहन्तममिडाभिरीड्यꣳ सहः सोममिन्द्रँव्वयोधसम् ।
अनुष्ट्टुभञ्छन्दऽइन्द्रियम्पञ्चाविङ्गाँव्वयो दधद्वेत्त्वाज्ज्यस्य होतर्य्यज ॥२६॥
होता यक्षत्त्सुबर्हिषम्पूषण्ण्वन्तममर्त्त्यꣳ सीदन्तम्बर्हिषि प्प्रियेमृतेन्द्रँव्वयोधसम् ।
बृहतीञ्छन्दऽइन्द्रियन्त्रिवत्त्सङ्गाँव्वयो दधद्वेत्त्वाज्ज्यस्य होतर्य्यज ॥२७॥
होता यक्षद्व्यचस्वतीः सुप्प्रायणाऽऋतावृधो द्वारो देवीर्हिरण्ण्ययीर्ब्ब्रह्माणमिन्द्रँव्वयोधसम् ।
पङ्क्तिञ्छन्दऽइहेन्द्रियन्तुर्य्यवाहङ्गाँव्वयो दधद्व्यन्त्वाज्ज्यस्य होतर्य्यज ॥२८॥
होता यक्षत्त्सुपेशसा सुशिल्प्पे बृहतीऽउभे नक्त्तोषासा न दर्शते विश्श्वमिन्द्रँव्वयोधसम् ।
त्रिष्टुभञ्छन्दऽइहेन्द्रियम्पष्ठवाहङ्गाँव्वयो दधद्वीतामाज्ज्यस्य होतर्य्यज ॥२९॥
होता यक्षत्प्रचेतसा देवानामुत्तमँय्यशो होतारा दैव्या कवी सयुजेन्द्रँव्वयोधसम् ।
जगतीञ्छन्दऽइन्द्रियमनड्वाहङ्गाँव्वयो दधद्वीतामाज्ज्यस्य होतर्य्यज ॥३०॥

होता यक्षत्पेशस्वतीस्तिस्रो देवीर्हिरण्ययीर्भारतीर्बृहतीर्महीः पतिमिन्द्रँबयोधसम् । बिराजञ्छन्दऽइहेन्द्रियन्धेनुङ्गान्न बयो दधद्व्यन्त्वाज्यस्य होतर्य्यज ॥३१॥

होता यक्षत्सुरेतसन्त्वष्टारम्पुष्टिवर्द्धनꣳ रूपाणि बिभ्रतम्पृथक्पुष्टिमिन्द्रँबयोधसम् । द्विपदञ्छन्दऽइन्द्रियमुक्षाणङ्गान्न बयो दधद्वेत्वाज्यस्य होतर्य्यज ॥३२॥

होता यक्षद्वनस्पतिꣳ शमितारꣳ शतक्रतुꣳ हिरण्यपर्ण्णमुक्थिनꣳ रशनाम्बिभ्रतँबशिम्भगमिन्द्रँबयोधसम् । ककुभञ्छन्दऽइहेन्द्रियँबशाँबेहतङ्गाँबयो दधद्वेत्वाज्यस्य होतर्य्यज ॥३३॥

होता यक्षत्स्वाहाकृतीरग्निङ्गृहपतिम्पृथग्ग्वरुणम्भेषजङ्कविङ्क्षत्रमिन्द्रँबयोधसम् ।
अतिच्छन्दसञ्छन्दऽइन्द्रियम्बृहदृषभङ्गाँबयो दधद्व्यन्त्वाज्यस्य होतर्य्यज ॥३४॥

॥४॥ देवम्बर्हिर्बयोधसन्देवमिन्द्रमवर्द्धयत् । गायत्र्या च्छन्दसेन्द्रियञ्चक्षुरिन्द्रे बयो दधद्वसुवने बसुधेयस्य बेतु यज ॥३५॥

देवीर्द्वारो बयोधसꣳ शुचिमिन्द्रमवर्द्धयन् ।
उष्ण्णिहा च्छन्दसेन्द्रियम्प्राणमिन्द्रे बयो दधद्वसुवने बसुधेयस्य ब्यन्तु यज ॥३६॥
देवीऽउषासानक्ता देवमिन्द्रँबयोधसन्देवी देवमवर्द्धताम् ।
अनुष्टुभा च्छन्दसेन्द्रियम्बलमिन्द्रे बयो दधद्वसुवने बसुधेयस्य बीताँय्यज ॥३७॥
देवी जोष्ट्री बसुधिती देवमिन्द्रँबयोधसन्देवी देवमवर्द्धताम् ।
बृहत्त्या च्छन्दसेन्द्रियꣳ श्रोत्रमिन्द्रे बयो दधद्वसुवने बसुधेयस्य बीताँय्यज ॥३८॥
देवीऽऊर्जाहुती दुघे सुदुघे पयसेन्द्रँबयोधसन्देवी देवमवर्द्धताम् ।
पङ्क्त्या च्छन्दसेन्द्रियꣳ शुक्रमिन्द्रे बयो दधद्वसुवने बसुधेयस्य बीताँय्यज ॥३९॥
देवा दैव्या होतारा देवमिन्द्रँबयोधसन्देवौ देवमवर्द्धताम् ।
त्रिष्टुभा च्छन्दसेन्द्रियन्त्विषिमिन्द्रे बयो दधद्वसुवने बसुधेयस्य बीताँय्यज ॥४०॥
देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीर्बयोधसम्पतिमिन्द्रमवर्द्धयन् ।
जगत्त्या च्छन्दसेन्द्रियꣳ शूषमिन्द्रे बयो दधद्वसुवने बसुधेयस्य ब्यन्तु यज ॥४१॥
देवो नराशꣳसो देवमिन्द्रँबयोधसन्देवो देवमवर्द्धयत् ।
बिराजा च्छन्दसेन्द्रियꣳ रूपमिन्द्रे बयो दधद्वसुवने बसुधेयस्य बेतु यज ॥४२॥
देवो बनस्पतिर्देवमिन्द्रँबयोधसन्देवो देवमवर्द्धयत् ।
द्विपदा च्छन्दसेन्द्रियम्भगमिन्द्रे बयो दधद्वसुवने बसुधेयस्य बेतु यज ॥४३॥

दे॒वम्ब॒र्हिर्व्वारि॑तीनान्दे॒वमिन्द्रँ॑ व्वयो॒धस॑न्दे॒वन्दे॒वम॑वर्द्धयत् ।
क॒कु॒भा॒ च्छन्द॑सेन्द्रि॒यँ य्यश॒ऽइन्द्रे॒ व्वयो॒ दध॑द्वसु॒वने॑ व्वसु॒धेय॑स्य व्वेतु॒ यज॑ ॥४४॥
दे॒वोऽअ॒ग्निः स्वि॑ष्ट॒कृद्दे॒वमिन्द्रँ॑ व्वयो॒धस॑न्दे॒वो दे॒वम॑वर्द्धयत् ।
अति॑च्छन्दसा॒ च्छन्द॑सेन्द्रि॒यङ्क्ष॒त्रमिन्द्रे॒ व्वयो॒ दध॑द्वसु॒वने॑ व्वसु॒धेय॑स्य व्वेतु॒ यज॑ ॥४५॥
अ॒ग्निम॒द्य होता॑रमवृणीता॒यँ य्यज॑मानः॒ पच॒न्पक्तीः॒ पच॑न्पुरो॒डाश॑म्ब॒ध्नन्निन्द्रा॑य
व्वयो॒धसे॒ च्छाग॑म् । सू॒प॒स्थाऽअ॒द्य दे॒वो व्वन॒स्पति॑रभव॒दिन्द्रा॑य व्वयो॒धसे॒ च्छागे॑न ।
अघ॒त्तम्मे॑द॒स्तः प्प्रति॑पच॒ताग्ग्र॑भी॒दवी॑वृध॒त्पुरो॒डाशे॑न । त्वाम॒द्यऽऋ॑षे ॥४६॥

गलितमन्त्रः —

त्वाम॒द्यऽऋ॑षऽआर्षे॑यऽऋषीणान्नपादवृणीता॒यँ य्यज॑मानो ब॒हुभ्य॒ऽआ सङ्ग॑तेभ्यऽए॒ष
मे॑ दे॒वेषु॒ व्वसु॒ व्वार्य्याय॑क्ष्यत॒ऽइति॒ ता या दे॒वा दे॑व॒ दाना॒न्यदु॒स्तान्य॑स्म्मा॒ऽआ च॒
शास्स्वा च॑ गुरस्वेषि॒तश्च॑ होत॒रसि॑ भद्र॒वाच्या॑य॒ प्प्रेषि॑तो॒ मानु॑षः सूक्तवा॒काय॑ सू॒क्ता
ब्रू॑हि ॥

॥ इत्यष्टाविंशोऽध्यायः ॥

अथैकोनत्रिंशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'समिद्धो अञ्जन्' इत्यारभ्य (६०) 'अग्नये गायत्राय' इत्यन्तानां सामान्यतः प्रजापतिर्ऋषिः । विशेषतश्च—
(१) 'समिद्धो अञ्जन्' इत्यारभ्य (११) 'प्रजापतेस्तपसा' इत्यन्तानां वामदेव्यो बृहदुक्थः सामुद्रिरश्वो वा, (१२) 'यदक्रन्दत्' इत्यारभ्य (२४) 'उप प्रागात्' इत्यन्तानां भार्गवो जमदग्निर्दीर्घतमाश्च, (२५) 'समिद्धो अद्य' इत्यारभ्य (३६) 'सद्यो जातः' इत्यन्तानां जमदग्निः, (३७) 'केतुङ्कृण्वन्' इत्यस्य मधुच्छन्दाः, (३८) 'जीमूतस्येव' इत्यारभ्य (५७) 'समश्वपर्णाश्चरन्ति' इत्यन्तानां भारद्वाजः पायुः ॥

देवता (१) 'समिद्धो अञ्जन्' (२) 'घृतेनाञ्जन्' (३) 'ईड्यश्चासि' (४) 'स्तीर्णम्बर्हिः' (५) 'एता उ' (६) 'अन्तरा मित्रावरुणा' (७) 'प्रथमा वाम्' (८) 'आदित्यैर्नः' (९) 'त्वष्टा वीरम्' (१०) 'अश्वो घृतेन' (११) 'प्रजापतेस्तपसा' इत्येषां क्रमेण समित्तनूनपादिडो बर्हिर्द्वार उषासानक्ता दैव्यौ होतारौ तिस्रो देव्यस्त्वष्टा वनस्पतिः स्वाहाकृतयः ।

(१२) 'यदक्रन्दः' (१३) 'यमेन दत्तम्' (१४) 'असि यमः' (१५) 'त्रीणि ते' (१६) 'इमा ते' (१७) 'आत्मानन्ते' (१८) 'अत्रा ते' (१९) 'अनु त्वा' (२०) 'हिरण्यशृङ्गोयः' (२१) 'ईर्मान्तासः' (२२) 'तव शरीरम्' (२३) 'उप प्रागाच्छसनम्' (२४) 'उप प्रागात्परमम्' इत्येषामश्वः ।

(२५) 'समिद्धो अद्य' (२६) 'तनूनपात्पथः' (२७) 'नराशꣳसस्य' (२८) 'आजुह्वान ईड्यः' (२९) 'प्राचीनम्बर्हिः' (३०) 'व्यचस्वतीरुर्विया' (३१) 'आ सुष्वयन्ती' (३२) 'दैव्या होतारा' (३३) 'आ नः' (३४) 'य इमे' (३५) 'उपावसृज त्मन्या' (३६) 'सद्यो जातः' इत्येषां क्रमेण समित्तनूनपान्नराशंस इडो बर्हिर्द्वार उषासानक्ता दैव्यौ होतारौ तिस्रो देव्यस्त्वष्टा वनस्पतिः स्वाहाकृतयः ।

(३७) 'केतुङ्कृण्वन्' इत्यस्याग्निः ।
(३८) 'जीमूतस्येव' इत्यस्य सन्नाहः ।
(३९) 'धन्वना गाः' इत्यस्य कार्मुकम् ।
(४०) 'वक्ष्यन्तीवेदागनीगन्ति' इत्यस्य ज्या ।
(४१) 'ते आचरन्ती' इत्यस्यार्त्नी ।
(४२) 'बह्वीनाम्पिता' इत्यस्य तूणम् ।
(४३) 'रथे तिष्ठन्' इत्यस्य सारथिः, 'अभीशूनाम्महिमानम्' इत्यस्य रश्मयः ।
(४४) 'तीव्रान्घोषान्' इत्यस्य हरयः ।
(४५) 'रथवाहणꣳ हविः' इत्यस्य रथः ।
(४६) 'स्वादुषꣳसदः पितरः' इत्यस्य रथगोपायितारः ।
(४७) 'ब्राह्मणासः पितरः' इत्यस्य लिङ्गोक्ता ।
(४८) 'सुपर्णं वस्ते' (४९) 'ऋजीते परिवृङ्ग्धि' इत्यनयोरिषुः ।
(५०) 'आजङ्घन्ति' इत्यस्य कशा ।
(५१) 'अहिरिव' इत्यस्य हस्तघ्नः ।
(५२) 'वनस्पते वीड्वङ्गः' (५३) 'दिवः पृथिव्याः' (५४) 'इन्द्रस्य वज्रः' इत्येषां रथः ।
(५५) 'उपश्वासय' (५६) 'आक्रन्दय बलम्' (५७) 'आमूरज' इत्येषां दुन्दुभिः, 'समश्वपर्णाश्चरन्ति' इत्यस्येन्द्रः ।
(५८) 'आग्नेयः कृष्णग्रीवः' (५९) 'अग्नयेनीकवते' (६०) 'अग्नये गायत्र्याय' इत्येषां द्रव्यदैवतसंयोगविधायकत्वाद्ब्राह्मणत्वमेव न मन्त्रत्वम्, अतो यजुःसर्वानुक्रम एतेषामृषिदैवतच्छन्दांसि नोक्तानि ॥

छन्दः (१) 'समिद्धो अञ्जन्' इत्यारभ्य (३६) 'सद्यो जातः' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (३७) 'केतुङ्कृण्वन्' इत्यस्य गायत्री, (३८) 'जीमूतस्येव' इत्यारभ्य (४२) 'बह्वीनां पिता' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (४३) 'रथे तिष्ठन्' 'अभीशूनाम्महिमानम्' इत्यनयोर्जगती, (४४) 'तीव्रान्घोषान्' इत्यारभ्य (४६) 'स्वादुषꣳसदः पितरः' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (४७) 'ब्राह्मणासः पितरः' इत्यस्य जगती, (४८) 'सुपर्णं वस्ते' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (४९) 'ऋजीते परिवृङ्ग्धि' (५०) 'आजङ्घन्ति' इत्यनयोरनुष्टुप्, (५१) 'अहिरिव' इत्यारभ्य (५७) 'समश्वपर्णाश्चरन्ति' इत्यन्तानां त्रिष्टुप् ॥

॥ हरिः ॐ ॥

॥१॥ समिद्धोऽअञ्जन्कृदरम्मतीनाङ्घृतमग्ने मधुमत्त्पिन्न्वमानः ।
व्वाजी व्वहन्न्वाजिनञ्जातवेदो देवानाँव्वक्षि प्प्रियमा सधस्त्थम् ॥१॥
घृतेनाञ्जन्त्सम्पथो देवयानान्प्रजानन्न्वाज्ज्यप्प्येतु देवान् ।
अनु त्त्वा सप्प्ते प्प्रदिशः सचन्ताꣳ स्वधामस्म्मै यजमानाय धेहि ॥२॥
ईड्यश्श्चासि व्वन्द्यश्श्च व्वाजिन्नाशुश्श्चासि मेद्ध्यश्श्च सप्प्ते ।
अग्निष्ट्वा देवैर्व्वसुभिः सजोषाः प्प्रीतँव्वह्निँव्वहतु जातवेदाः ॥३॥
स्तीर्ण्णम्बर्हिः सुष्टरीमा जुषाणोरु पृथु प्प्रथमानम्पृथिव्व्याम् ।
देवेभिर्य्युक्तमदितिः सजोषाः स्योनङ्कृण्ण्वाना सुविते दधातु ॥४॥
एताऽउ वः सुभगा व्विश्श्वरूपा व्वि पक्षोभिः श्रयमाणाऽउदातैः ।
ऋष्ष्वाः सतीः कवषः शुम्भमाना द्वारो देवीः सुप्प्रायणा भवन्तु ॥५॥

अन्तरा मित्रावरुणा चरन्ती मुखँय्यज्ञानामभिसँविदाने ।
उषासा वाꣳ सुहिरण्ण्ये सुशिल्प्पेऽऋतस्य योनाविह सादयामि ॥६॥
प्रथमा वाꣳ सरथिना सुवर्ण्णा देवौ पश्श्यन्तौ भुवनानि व्विश्श्वा ।
अपिप्प्रयञ्चोदना वाम्मिमाना होतारा ज्ज्योतिः प्प्रदिशा दिशन्ता ॥७॥
आदित्त्यैर्न्नो भारती व्वष्ट्टु यज्ज्ञꣳ सरस्वती सह रुद्रैर्न्नऽआवीत् ।
इडोपहूता व्वसुभिः सजोषा यज्ज्ञन्नो देवीरमृतेषु धत्त ॥८॥
त्वष्ट्टा व्वीरन्देवकामञ्जजान त्वष्ट्टुरर्व्वा जायतऽआशुरश्श्वः ।
त्वष्ट्टेदँव्विश्श्वम्भुवनञ्जजान बहोः कर्त्तारमिह यक्षि होतः ॥९॥
अश्श्वो घृतेन त्मन्न्या समक्तऽउप देवाँ२॥ऽऋतुशः पाथऽएतु ।
व्वनस्प्पतिर्द्देवलोकम्प्रजानन्नग्ग्निना हव्या स्वदितानि व्वक्षत् ॥१०॥
प्रजापतेस्त्तपसा व्वावृधानः सद्द्यो जातो दधिषे यज्ज्ञमग्ग्ने ।
स्वाहाकृतेन हविषा पुरोगा याहि साद्ध्या हविरदन्तु देवाः ॥११॥

॥२॥ यदक्क्रन्दः प्प्रथमञ्जायमानऽउद्द्यन्त्समुद्रादुत व्वा पुरीषात् ।
श्श्येनस्य पक्षा हरिणस्य बाहूऽउपस्तुत्त्यम्महि जातन्तेऽअर्व्वन् ॥१२॥
यमेन दत्तन्त्रितऽएनमायुनगिन्द्रऽएणम्प्रथमोऽअद्ध्यतिष्ठत् ।
गन्धर्व्वोऽअस्य रशनामगृब्भ्णात्सूरादश्श्वँव्वसवो निरतष्ट्ट ॥१३॥
असि यमोऽअस्यादित्त्योऽअर्व्वन्नसि त्रितो गुह्येन व्व्रतेन ।
असि सोमेन समया व्विपृक्तऽआहुस्त्ते त्रीणि दिवि बन्धनानि ॥१४॥
त्रीणि तऽआहुर्द्दिवि बन्धनानि त्रीण्ण्यप्प्सु त्रीण्ण्यन्तः समुद्रे ।
उतेव मे व्वरुणश्छन्त्स्यर्व्वन्न्यत्रा तऽआहुः परमञ्जनित्रम् ॥१५॥
इमा ते व्वाजिन्नवमार्ज्जनानीमा शफानाꣳ सनितुर्न्निधाना ।
अत्रा ते भद्रा रशनाऽअपश्श्यमृतस्य याऽअभिरक्षन्ति गोपाः ॥१६॥
आत्मानन्ते मनसारादजानामवो दिवा पतयन्तम्पतङ्गम् ।
शिरोऽअपश्श्यम्पथिभिः सुगेभिररेणुभिर्ज्जेहमानम्पतत्रि ॥१७॥
अत्रा ते रूपमुत्तममपश्श्यञ्जिगीषमाणमिषऽआ पदे गोः ।
यदा ते मर्त्तोऽअनु भोगमानडादिद्ग्ग्रसिष्ट्ठऽओषधीरजीगः ॥१८॥
अनु त्त्वा रथोऽअनु मर्य्योऽअर्व्वन्ननु गावोनु भगः कनीनाम् ।
अनु व्व्रातासस्त्तव सक्ख्यमीयुरनु देवा ममिरे व्वीर्य्यन्ते ॥१९॥

हिरण्ण्यशृङ्गोयोऽअस्य पादा मनोजवाऽअवरऽइन्द्रऽआसीत् ।
देवाऽइदस्य हविरद्यमायन्न्योऽअर्वन्तम्प्रथमोऽअद्ध्यतिष्ठत् ॥२०॥
ईर्म्मान्तासः सिलिकमद्ध्यमासः सꣳ शूरणासो दिव्व्यासोऽअत्त्याः ।
हꣳसाऽइव श्श्रेणिशो यतन्ते यदाक्क्षिषुर्द्दिव्व्यमज्ज्ममश्श्वाः ॥२१॥
तव शरीरम्पतयिष्ण्ण्वर्व्वन्तव चित्तँव्वातऽइव ध्रजीमान् ।
तव शृङ्गाणि विष्ठिता पुरुत्रारण्ण्येषु जर्ब्भुराणा चरन्ति ॥२२॥
उपप्प्रागाच्छसनँव्वाज्ज्यर्व्वा देवद्द्रीचा मनसा दीद्ध्यानः ।
अजः पुरो नीयते नाभिरस्यानु पश्श्चात्कवयो यन्ति रेभाः ॥२३॥
उपप्प्रागात्परमँय्यत्सधस्त्थमर्व्वाँ२॥ऽअच्छा पितरम्मातरञ्च ।
अद्या देवाञ्जुष्टतमो हि गम्म्याऽअथाशास्ते दाशुषे व्वार्य्याणि ॥२४॥

॥३॥ समिद्धोऽअद्य मनुषो दुरोणे देवो देवान्यजसि जातवेदः ।
आ च वह मित्रमहश्चिकित्वान्त्वन्दूतः कविरसि प्प्रचेताः ॥२५॥
तनूनपात्पथऽऋतस्य यानान्मद्ध्वा समञ्जन्त्स्वदया सुजिह्व ।
मन्मानि धीभिरुत यज्ञमृन्धन्देवत्रा च कृणुह्यद्ध्वरन्नः ॥२६॥
नराशꣳसस्य महिमानमेषामुपस्तोषाम यजतस्य यज्ञैः ।
ये सुक्रतवः शुचयो धियन्धाः स्वदन्ति देवाऽउभयानि हव्या ॥२७॥
आजुह्वानऽईड्यो वन्द्यश्चायाह्यग्ने वसुभिः सजोषाः ।
त्वन्देवानामसि यह्व होता सऽएनान्यक्षीषितो यजीयान् ॥२८॥
प्राचीनम्बर्हिः प्प्रदिशा पृथिव्व्या वस्तोरस्या वृज्ज्यतेऽअग्ग्रेऽअह्नाम् ।
व्व्यु प्प्रथते वितरँव्वरीयो देवेब्भ्योऽअदितये स्योनम् ॥२९॥
व्व्यचस्वतीरुर्व्विया विश्श्रयन्ताम्पतिब्भ्यो न जनयः शुम्भमानाः ।
देवीर्द्द्वारो बृहतीर्व्विश्श्वमिन्न्वा देवेब्भ्यो भवत सुप्प्रायणाः ॥३०॥
आ सुष्ष्वयन्ती यजतेऽउपाकेऽउषासानक्ता सदतान्नि योनौ ।
दिव्व्ये योषणे बृहती सुरुक्क्मेऽअधि श्श्रियꣳ शुक्क्रपिशन्दधाने ॥३१॥
दैव्व्या होतारा प्प्रथमा सुवाचा मिमाना यज्ञम्मनुषो यजद्ध्यै ।
प्प्रचोदयन्ता विदथेषु कारू प्प्राचीनञ्ज्योतिः प्प्रदिशा दिशन्ता ॥३२॥
आ नो यज्ञम्भारती तूयमेत्त्विडा मनुष्ष्वदिह चेतयन्ती ।
तिस्स्रो देवीर्ब्बर्हिरेदꣳ स्योनꣳ सरस्वती स्वपसः सदन्तु ॥३३॥

सऽइमे द्यावापृथिवी जनित्री रूपैरपिꣳशद्भुवनानि व्विश्श्वा ।
तमद्य होतरिषितो यजीयान्देवन्त्वष्टारमिह यक्षि व्विद्वान् ॥३४॥
उपावसृज त्त्मन्न्या समञ्जन्देवानाम्पाथऽऋतुथा हवीꣳषि ।
व्वनस्प्पतिः शमिता देवोऽअग्निः स्वदन्तु हव्यम्मधुना घृतेन ॥३५॥
सद्यो जातो व्व्यमिमीत यज्ञमग्निर्द्देवानामभवत्पुरोगाः ।
अस्य होतुः प्प्रदिश्यृतस्य व्वाचि स्वाहाकृतꣳ हविरदन्तु देवाः ॥३६॥
॥४॥ केतुङ्कृण्वन्नकेतवे पेशो मर्य्याऽअपेशसे । समुषद्भिरजायथाः ॥३७॥
जीमूतस्येव भवति प्प्रतीकँय्यद्वर्म्मी याति समदामुपस्थे ।
अनाविद्धया तन्न्वा जय त्त्वꣳ स त्त्वा व्वर्म्मणो महिमा पिपर्त्तु ॥३८॥
धन्न्वना गा धन्न्वनाजिञ्जयेम धन्न्वना तीव्राः समदो जयेम ।
धनुः शत्त्रोरपकामङ्कृणोति धन्न्वना सर्व्वाः प्प्रदिशो जयेम ॥३९॥
व्वक्ष्यन्तीवेदागनीगन्ति कर्ण्णम्प्प्रियꣳ सखायम्परिषस्वजाना ।
योषेव शिङ्क्ते व्वितताधि धन्न्वञ्ज्याऽइयꣳ समने पारयन्ती ॥४०॥
तेऽआचरन्ती समनेव योषा मातेव पुत्त्रम्बिभृतामुपस्थे ।
अप शत्त्रून्विध्यताꣳ सँव्विदानेऽआर्त्नीऽइमे व्विष्फ्फुरन्तीऽअमित्त्रान् ॥४१॥
बह्वीनाम्पिता बहुरस्य पुत्त्रश्चिश्चाकृणोति समनावगत्य ।
इषुधिः सङ्काः पृतनाश्च सर्व्वाः पृष्ठे निनद्धो जयति प्प्रसूतः ॥४२॥
रथे तिष्ठन्नयति व्वाजिनः पुरो यत्त्रयत्त्र कामयते सुषारथिः ।
अभीशूनाम्महिमानम्पनायत मनः पश्चादनुयच्छन्ति रश्म्मयः ॥४३॥
तीव्रान्घोषान्कृण्वते व्वृषपाणयोऽश्वा रथेभिः सह व्वाजयन्तः ।
अवक्क्रामन्तः प्प्रपदैरमित्त्रान्क्षिणन्ति शत्त्रूँ॥रनपव्ययन्तः ॥४४॥
रथवाहणꣳ हविरस्य नाम यत्त्रायुधन्निहितमस्य व्वर्म्म ।
तत्त्रा रथमुप शग्ग्मꣳ सदेम व्विश्श्वाहा व्वयꣳ सुमनस्यमानाः ॥४५॥
स्वादुषꣳसदः पितरो व्वयोधाः कृच्छ्रेश्श्रितः शक्तीवन्तो गभीराः ।
चित्त्रसेनाऽइषुबलाऽअमृद्ध्राः सतोवीराऽउरवो व्व्रातसाहाः ॥४६॥
ब्राह्म्मणासः पितरः सोम्म्यासः शिवे नो द्यावापृथिवीऽअनेहसा ।
पूषा नः पातु दुरितादृतावृधो रक्षा माकिर्न्नोऽअघशꣳसऽईशत ॥४७॥

सु॒प॒र्ण्णँव्व॑स्ते मृ॒गोऽअ॑स्या॒ दन्तो॒ गोभिः॒ सन्न॑द्धा पतति॒ प्प्रसू॑ता ।
यत्रा॒ नरः॒ सञ्च॒ वि च॒ द्रव॑न्ति॒ तत्रा॒स्मभ्य॒मिष॑वः॒ शर्म्म॑ यꣳसन् ॥४८॥
ऋजी॑ते॒ परि॑वृङ्ग्धि॒ नोऽश्म्मा॑ भवतु न॒स्तनूः॑ ।
सोमो॒ऽअधि॑ब्रवीतु॒ नोदि॑तिः॒ शर्म्म॑ यच्छतु ॥४९॥
आज॑ङ्घन्ति॒ सान्वे॑षाञ्ज॒घना॒ँ२॥ऽउप॑जिग्घ्नते ।
अश्श्वा॑जनि॒ प्प्रचे॑तसोश्श्वा॑न्त्स॒मत्त्सु॑ चोदय ॥५०॥
अहि॑रिव भो॒गैः पर्य्ये॑ति बा॒हुञ्ज्याया॑ हे॒तिम्प॑रि॒बाध॑मानः ।
ह॒स्त॒ग्घ्नो व्विश्श्वा॑ व॒युना॑नि व्वि॒द्वान्पुमा॒न्पुमा॑ꣳसम्परि॑पातु व्वि॒श्श्वतः॑ ॥५१॥
व्वन॑स्प्पते व्वी॒ड्व॑ङ्गो॒ हि भू॒याऽअ॒स्म्मत्त्स॑खा प्प्र॒तर॑णः सु॒वीरः॑ ।
गोभिः॒ सन्न॑द्धोऽअसि व्वी॒डय॑स्वास्था॒ता ते॑ जयतु॒ जेत्त्वा॑नि ॥५२॥
दि॒वः पृ॑थि॒व्याः पर्य्योज॒ऽउद्भृ॑तँ॒व्वन॒स्प्पति॑भ्यः॒ पर्य्याभृ॑त॒ꣳ सहः॑ ।
अ॒पामो॒ज्मान॒म्परि॒ गोभि॒रावृ॑त॒मिन्द्र॑स्य॒ व्वज्र॑ꣳ ह॒विषा॒ रथँ॑य्यज ॥५३ ॥
इन्द्र॑स्य॒ व्वज्रो॑ म॒रुता॒मनी॑कम्मि॒त्रस्य॒ गर्ब्भो॒ व्वरु॑णस्य॒ नाभिः॑ ।
सेमान्नो॑ ह॒व्यदा॑तिञ्जुषा॒णो देव॑ रथ॒ प्प्रति॑ ह॒व्या गृ॑भाय ॥५४॥
उप॑श्श्वासय पृथि॒वीमु॒त द्याम्पु॑रु॒त्रा ते॑ मनुताँ॒व्विष्ठि॑तञ्जग॑त् ।
स दु॑न्दुभे स॒जूरिन्द्रे॑ण दे॒वैर्दू॒राद्दवी॑यो॒ऽअप॑सेध॒ शत्रू॑न् ॥५५॥
आक्र॑न्दय॒ बल॒मोजो॑ न॒ऽआधा॒ निष्ट॑निहि दुरि॒ता बाध॑मानः ।
अप॑प्प्रोथ दुन्दुभे दु॒च्छुना॑ऽइ॒तऽइन्द्र॑स्य मु॒ष्टिर॑सि व्वी॒डय॑स्व ॥५६॥
आमूर॑ज प्प्र॒त्याव॑र्त्तये॒माः के॑तु॒मद्दु॑न्दु॒भिर्व्वा॑वदीति ।
समश्श्व॑पर्ण्णा॒श्चर॑न्ति नो॒ नरो॒स्म्माक॑मिन्द्र र॒थिनो॑ जयन्तु ॥५७॥

आ॒ग्ने॒यः कृ॒ष्ण्णग्ग्री॑वः सारस्व॒ती मे॒षी ब॒ब्भ्रुः सौ॒म्म्यः पौ॒ष्ण्णः श्या॒मः शि॑तिपृ॒ष्ठो बा॑र्हस्प्प॒त्त्यः शि॒ल्प्पो व्वै॑श्श्वदे॒वऽऐ॒न्द्रोरु॒णो मा॑रु॒तः क॒ल्म्माष॑ऽऐन्द्रा॒ग्ग्नः स॑ꣳहि॒तोधोरा॑मः सावि॒त्रो व्वा॑रु॒णः कृ॒ष्ण्णऽएक॑शितिपा॒त्त्पेत्त्वः॑ ॥५८॥

अ॒ग्ग्नयेनी॑कवते॒ रोहि॑ताञ्जिरन॒ड्वान॒धोरा॑मौ सावि॒त्रौ पौ॒ष्ण्णौ र॑ज॒तना॑भी व्वैश्श्वदे॒वौ पि॒शङ्गौ॑ तूप॒रौ मा॑रु॒तः क॒ल्म्माष॑ऽआग्ने॒यः कृ॒ष्ण्णो॒जः सा॑रस्व॒ती मे॒षी व्वा॑रु॒णः पेत्त्वः॑ ॥५९॥

अ॒ग्ग्नये॑ गाय॒त्राय॑ त्रि॒वृते॒ राथ॑न्तराया॒ष्टाक॑पाल॒ऽइन्द्रा॑य॒ त्रैष्टु॑भाय पञ्चद॒शाय॒ बार्ह॑तायैका॑दशकपालो॒ व्विश्श्वे॑ब्भ्यो दे॒वेब्भ्यो॒ जाग॑तेब्भ्यः स॒प्तद॒शेब्भ्यो॑ व्वैरू॒पेब्भ्यो॒

द्वादशकपालो मित्रावरुणाभ्यामानुष्टुभाभ्यामेकविꣳशाभ्याँवैराजाभ्याम्पयस्या बृहस्प्पतये पाङ्क्ताय त्रिणवाय शाक्वराय चरुः सवित्रऽऔष्णिहाय त्रयस्त्रिꣳशाय रैवताय द्वादशकपालं प्प्राजापत्यश्चरुरदित्यै विष्णुपत्न्यै चरुरग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालोनुमत्याऽअष्टाकपालं ॥६०॥

॥ इत्यकोनत्रिंशोऽध्यायः ॥

[illegible] चन्द्रभानु शर्मा

अथ त्रिंशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'देव सवितः' इत्यारभ्य (२२) 'अथैतान्' इत्यन्तानां सामान्यतो नारायणः पुरुष ऋषिः । विशेषतश्च—
(१) 'देव सवितः' इत्यस्य बृहस्पतीन्द्रौ, (२) 'तत्सवितुः' इत्यस्य विश्वामित्रः, (३) 'विश्वानि देव' इत्यस्य श्यावाश्वः,
(४) 'विभक्तारꣳ हवामहे' इत्यस्य मेधातिथिः ॥

देवता (१) 'देव सवितः' (२) 'तत्सवितुः' (३) 'विश्वानि देव' (४) 'विभक्तारꣳ हवामहे' इत्येषां सविता ।
(५) 'ब्रह्मणे ब्राह्मणम्' इत्यारभ्य (२२) 'अथैतानष्टौ' इत्यन्तो भागः द्रव्यदेवताविधायकत्वाद्ब्राह्मणं न तु मन्त्राः ।
तेनास्यर्षिदैवतच्छन्दांसि यजुःसर्वानुक्रमे नोक्तानि ॥

छन्दः (१) 'देव सवितः' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (२) 'तत्सवितुः' इत्यारभ्य (४) 'विभक्तारꣳ हवामहे' इत्यन्तानां गायत्री ॥

॥ हरिः ॐ ॥

॥१॥ देव सवितः प्प्रसुव यज्ञम्प्रसुव यज्ञपतिम्भगाय ।
दिव्यो गन्धर्वः केतपूः केतन्नः पुनातु वाचस्प्पतिर्वाचन्नः स्वदतु ॥१॥
तत्त्सवितुर्व्वरेण्ण्यम्भर्ग्गो देवस्य धीमहि । धियो यो नः प्प्रचोदयात् ॥२॥
विश्श्वानि देव सवितर्दुरितानि परासुव । यद्भद्रन्तन्नऽआसुव ॥३॥
विभक्तारꣳ हवामहे वसोश्चित्रस्य राधसः । सवितारन्नृचक्षसम् ॥४॥
ब्रह्मणे ब्राह्मणङ्क्षत्राय राजन्यम्मरुद्भ्यो वैश्श्यन्तपसे शूद्रन्तमसे तस्करन्नारकाय
वीरहणम्पाप्प्मने क्लीबमाक्रयायाऽअयोगूङ्कामाय पुँश्चलूमतिक्रुष्टाय मागधम् ॥५॥
नृत्ताय सूतङ्गीताय शैलूषन्धर्म्माय सभाचरन्नरिष्ठायै भीमलन्नर्म्माय रेभꣳ हसाय
कारिमानन्दाय स्त्रीषखम्प्रमदे कुमारीपुत्रम्मेधायै रथकारन्धैर्याय तक्षाणम् ॥६॥

॥२॥ तपसे कौलालम्मायायै कर्म्मारꣳ रूपाय मणिकारꣳ शुभे वपꣳ शरव्यायाऽइषुकारꣳ
हेत्यै धनुष्कारङ्कर्म्मणे ज्याकारन्दिष्टाय रज्जुसर्जम्मृत्यवे मृगयुमन्तकाय श्वनिनम् ॥७॥

नदीब्भ्यः पौञ्जिष्ठमृक्क्षीकाब्भ्यो नैषादम्पुरुषव्व्याग्घ्राय दुर्म्मदङ्गन्धर्व्वाप्प्सरोब्भ्यो व्व्रात्त्यम्प्रयुग्ग्भ्यऽउन्मत्तꣳ सर्प्पदेवजनेब्भ्योऽप्प्रतिपदमयेब्भ्यः कितवमीर्य्यतायाऽअकितवम्पिशाचेब्भ्यो बिदलकारीँय्यातुधानेब्भ्यः कण्टकीकारीम् ॥८॥

सन्धये जारङ्गेहायोपपतिमार्त्त्यै परिवित्तन्निर्ऋत्त्यै परिविविदानमराद्ध्याऽएदिधिषुःपतिन्निष्कृत्त्यै पेशस्क्कारीꣳ सञ्ज्ञानाय स्म्मरकारीम्प्रकामोद्यायोपसदँव्वर्ण्णायानुरुधम्बलायोपदाम् ॥९॥

उत्त्सादेब्भ्यः कुब्जम्प्रमुदे व्वामनन्द्वार्ब्भ्यः स्स्रामꣳ स्वप्नायान्धमधर्म्माय बधिरम्पवित्राय भिषजम्प्रज्ञानाय नक्क्षत्रदर्शमाशिक्क्षायै प्प्रश्निनमुपशिक्क्षायाऽअभिप्प्रश्निनम्मर्य्यादायै प्प्रश्नविवाकम् ॥१०॥

अर्म्मेब्भ्यो हस्त्तिपञ्जवायाश्श्वपम्पुष्ट्ट्यै गोपालँव्वीर्य्यायाविपालन्तेजसेजपालमिरायै कीनाशङ्कीलालाय सुराकारम्भद्राय गृहपꣳ श्रेयसे वित्तधमाद्ध्यक्क्ष्यायानुक्क्षत्तारम् ॥११॥

भायै दार्व्वाहारम्प्रभायाऽअग्न्येधम्ब्रध्नस्य व्विष्टपायाभिषेक्तारँव्वर्षिष्ठाय नाकाय परिवेष्टारन्देवलोकाय पेशितारम्मनुष्ष्यलोकाय प्प्रकरितारꣳ सर्व्वेब्भ्यो लोकेब्भ्यऽउपसेक्तारमवऽऋत्त्यै व्वधायोपमन्थितारम्मेधाय व्वासःपल्प्पूलीम्प्रकामाय रजयित्रीम् ॥१२॥

ऋतये स्त्तेनहृदयँव्वैरहत्त्याय पिशुनँव्विविक्त्त्यै क्क्षत्तारमौपद्द्रष्ट्र्यायानुक्क्षत्तारम्बलायानुचरम्भूम्ने परिष्क्कन्दम्प्रियाय प्प्रियवादिनमरिष्ट्याऽअश्श्वसादꣳ स्वर्ग्गाय लोकाय भागदुघँव्वर्षिष्ठाय नाकाय परिवेष्ट्टारम् ॥१३॥

मन्न्यवेयस्त्तापङ्क्रोधाय निसरँय्योगाय योक्तारꣳ शोकायाभिसर्त्तारङ्क्षेमाय व्विमोक्तारमुत्कूलनिकूलेब्भ्यस्त्रिष्ठिनँव्वपुषे मानस्कृतꣳ शीलायाञ्जनीकारीन्निर्ऋत्त्यै कोशकारीँय्यमायासूम् ॥१४॥

यमाय यमसूमथर्व्वब्भ्योवतोकाꣳ सँव्वत्त्सराय पर्य्यायिणीम्परिवत्त्सरायाविजातामिदावत्त्सरायातीत्त्वरीमिद्वत्त्सरायातिष्क्कद्वरीँव्वत्त्सराय व्विजर्ज्जराꣳ सँव्वत्त्सराय पलिक्क्नीमृभुब्भ्योजिनसन्धꣳ साद्ध्येब्भ्यश्चर्म्मम्म्नम् ॥१५॥

सरोब्भ्यो धैवरमुपस्त्थावराब्भ्यो दाशँव्वैशन्ताब्भ्यो बैन्दन्नड्वलाब्भ्यः शौष्क्कलम्पाराय मार्ग्गारमवाराय कैवर्त्तन्तीर्त्थेब्भ्यऽआन्दँव्विषमेब्भ्यो मैनालꣳ स्वनेब्भ्यः पर्ण्णकङ्गुहाब्भ्यः किरातꣳ सानुब्भ्यो जम्भकम्पर्व्वतेब्भ्यः किम्पूरुषम् ॥१६॥

बीभत्त्सायै पौल्क्कसँव्वर्णाय हिरण्ण्यकारन्तुलायै व्वाणिजम्पश्चादोषाय ग्ग्लाविनँव्विश्श्वेब्भ्यो भूतेब्भ्यः सिद्ध्मलम्भूत्त्यै जागरणमभूत्त्यै स्वपनमार्त्त्यै जनवादिनँव्व्यृद्ध्याऽ अपगल्भꣳ सꣳशराय प्प्रच्छिदम् ॥१७॥

अक्षराजाय कितवङ्कृतायादिनवदर्शन्त्रेतायै कल्प्पिनन्द्वापरायाधिकल्प्पिनमास्कन्दाय सभास्त्थाणुम्मृत्त्यवे गोव्व्यच्छमन्तकाय गोघातङ्क्षुधे यो गाँव्विकृन्तन्तम्भिक्क्षमाणऽउपतिष्ट्ठति दुष्कृताय चरकाचार्य्यम्पाप्प्मने सैलगम् ॥१८॥

प्प्रतिश्श्रुत्त्कायाऽअर्त्तनङ्घोषाय भषमन्ताय बहुवादिनमनन्ताय मूकꣳ शब्दायाडम्बराघातम्महसे व्वीणावादङ्क्रोशाय तूणवद्ध्ममवरस्प्पराय शङ्खद्ध्मँव्वनाय व्वनपमन्न्यतोरण्ण्याय दावपम् ॥१९॥

नर्म्माय पुँश्चलूꣳ हसाय कारिँय्यादसे शाबल्ल्याङ्ग्रामण्ण्यङ्गणकमभिक्क्रोशकन्तान्महसे व्वीणावादम्पाणिग्घ्नन्तूणवद्ध्मन्तान्नृत्तायानन्दाय तलवम् ॥२०॥

अग्ग्नये पीवानम्पृथिव्व्यै पीठसर्प्पिणँव्वायवे चाण्डालमन्तरिक्षाय व्वꣳशनर्त्तिनन्दिवे खलतिꣳ सूर्य्याय हर्य्यक्षन्नक्षत्रेब्भ्यः किर्म्मिरञ्चन्द्रमसे किलासमह्ने शुक्लम्पिङ्गाक्षꣳ रात्र्यै कृष्ण्णम्पिङ्गाक्षम् ॥२१॥

अथैतानष्ट्टौ व्विरूपानालभतेत्तिदीर्ग्घञ्चातिह्रस्वञ्चातिस्त्थूलञ्चातिकृशञ्चातिशुक्लञ्चातिकृष्ण्णञ्चातिकुल्ल्वञ्चातिलोमशञ्च। अशूद्द्राऽअब्ब्राह्मणास्त्ते प्प्राजापत्त्याः। मागधः पुँश्चली कितवः क्क्लीबोशूद्द्राऽअब्ब्राह्मणास्त्ते प्प्राजापत्त्याः ॥२२॥

॥ इति त्रिंशोऽध्यायः ॥

अथैक[illegible]ोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'सहस्रशीर्षा पुरुषः' इत्यारभ्य (२२) 'श्रीश्च ते' इत्यन्तानां नारायणः पुरुष ऋषिः ॥

देवता (१) 'सहस्रशीर्षा पुरुषः' (२) 'पुरुष एवेदम्' (३) 'एतावानस्य' (४) 'त्रिपादूर्ध्वः' (५) 'ततो विराड्' (६) 'तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः सम्भृतम्' (७) 'तस्माद्यज्ञात्सर्वहुत ऋचः' (८) 'तस्मादश्वाः' (९) 'तं यज्ञम्' (१०) 'यत्पुरुषम्' (११) 'ब्राह्मणोस्य' (१२) 'चन्द्रमा मनसः' (१३) 'नाभ्या आसीत्' (१४) 'यत्पुरुषेण' (१५) 'सप्तास्यासन्' (१६) 'यज्ञेन यज्ञम्' इत्येषां पुरुषः जगद्बीजम् ।
(१७) 'अद्भ्यः सम्भृतः' (१८) 'वेदाहम्' (१९) 'प्रजापतिश्चरति' (२०) 'यो देवेभ्यः' (२१) 'रुचम्ब्राह्मम्' (२२) 'श्रीश्च ते' इत्येषामादित्यः ॥

छन्दः (१) 'सहस्रशीर्षा पुरुषः' इत्यारभ्य (१५) 'सप्तास्यासन्' इत्यन्तानामनुष्टुप्, (१६) 'यज्ञेन यज्ञम्' इत्यारभ्य (१९) 'प्रजापतिश्चरति' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (२०) 'यो देवेभ्यः' (२१) 'रुचम्ब्राह्मम्' इत्यनयोरनुष्टुप्, (२२) 'श्रीश्च ते' इत्यस्य त्रिष्टुप् ॥

॥ हरिः ॐ ॥

॥१॥ स॒हस्र॑शीर्षा॒ पुरु॑षः सहस्रा॒क्षः स॒हस्र॑पात् ।
स भूमि॑ꣳ स॒र्व्वत॑ स्पृ॒त्त्वात्त्य॑तिष्ट्ठद्दशाङ्गु॒लम् ॥१॥
पुरु॑ष ए॒वेदꣳ सर्व्वँ॒य्यद्भू॒तँय्यच्च॑ भा॒व्य॑म् । उ॒तामृ॑त॒त्त्वस्येशा॑नो॒ यदन्ने॑नाति॒रोह॑ति ॥२॥
ए॒तावा॑नस्य महि॒मातो॒ ज्याया॑ँश्च॒ पूरु॑षः ।
पादो॑स्य॒ विश्श्वा॑ भू॒तानि॑ त्रि॒पाद॑स्या॒मृत॑न्दि॒वि ॥३॥
त्रि॒पादू॒र्द्ध्वऽउदै॒त्पुरु॑षः॒ पादो॑स्ये॒हाभ॑व॒त्पुनः॑ ।
ततो॒ विष्ष्व॒ङ्व्य॑क्क्रामत्साशनानश॒नेऽअ॒भि ॥४॥
ततो॑ वि॒राड॑जायत वि॒राजो॒ऽअधि॒ पूरु॑षः ।
स जा॒तोऽअत्त्य॑रिच्च्यत प॒श्च्चाद्भूमि॒मथो॑ पु॒रः ॥५॥
तस्म्मा॑द्य॒ज्ज्ञात्स॑र्व्व॒हुतः॒ सम्भृ॑तम्पृषदा॒ज्ज्यम् ।
प॒शूँस्ताँश्च्च॑क्क्रे वाय॒व्व्यानार॒ण्ण्या ग्ग्रा॒म्म्याश्च्च॒ ये ॥६॥
तस्म्मा॑द्य॒ज्ज्ञात्स॑र्व्व॒हुत॒ऽऋचः॒ सामा॑नि जज्ज्ञिरे ।
छन्दा॑ꣳसि जज्ज्ञिरे॒ तस्म्मा॒द्यजु॒स्तस्म्मा॑दजायत ॥७॥
तस्म्मा॒दश्श्वा॑ऽअजायन्त॒ ये के चो॑भ॒याद॑तः ।
गावो॑ ह जज्ज्ञिरे॒ तस्म्मा॒त्तस्म्मा॑ज्जा॒ताऽअ॑जा॒वयः॑ ॥८॥
तँय्य॒ज्ज्ञम्ब॒र्हिषि॒ प्प्रौक्क्ष॒न्पुरु॑षञ्जा॒तम॑ग्ग्र॒तः ।
तेन॑ दे॒वाऽअ॑यजन्त सा॒द्ध्याऽऋष॑यश्च्च॒ ये ॥९॥
यत्पुरु॑षँ॒व्यद॑धुः कति॒धा व्व्य॑कल्प्पयन् ।
मुख॒ङ्किम॑स्यासी॒त्त्किम्बा॒हू किमू॒रू पादा॑ऽउच्च्येते ॥१०॥
ब्रा॒ह्म॒णो॑स्य॒ मुख॑मासीद्बा॒हू रा॑ज॒न्न्यः॑ कृ॒तः ।
ऊ॒रू तद॑स्य॒ यद्वैश्श्यः॑ प॒द्भ्याꣳ शू॒द्द्रोऽअ॑जायत ॥११॥
च॒न्द्रमा॒ मन॑सो जा॒तश्च्चक्क्षोः॒ सूर्य्यो॑ऽअजायत ।
श्श्रोत्रा॑द्वा॒युश्च्च॑ प्प्रा॒णश्च्च॒ मुखा॑द॒ग्ग्निर॑जायत ॥१२॥
नाब्भ्या॑ऽआसीद॒न्तरि॑क्क्षꣳ शी॒र्ष्ष्णो द्द्यौः सम॑वर्त्तत ।
प॒द्भ्याम्भूमि॒र्द्दिशः॒ श्श्रोत्रा॒त्तथा॑ लो॒काँ२ऽअ॑कल्प्पयन् ॥१३॥
यत्पुरु॑षेण ह॒विषा॑ दे॒वा य॒ज्ज्ञमत॑न्न्वत ।
व॒स॒न्तो॑स्यासी॒दाज्ज्य॑ङ्ग्ग्री॒ष्म्मऽइ॒द्ध्मः श॒रद्ध॒विः ॥१४॥

सप्तास्यासन्परिधयस्त्रिः सप्त समिधः कृताः ।
देवा यद्यज्ञन्तन्वानाऽअबध्नन्पुरुषम्पशुम् ॥१५॥
यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्म्माणि प्प्रथमान्यासन् ।
ते ह नाकम्महिमानः सचन्त यत्र पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः ॥१६॥
॥२॥ अद्भ्यः सम्भृतः पृथिव्यै रसाच्च विश्वकर्म्मणः समवर्त्तताग्ग्रे ।
तस्य त्वष्टा विदधद्रूपमेति तन्मर्त्त्यस्य देवत्वमाजानमग्ग्रे ॥१७॥
वेदाहमेतम्पुरुषम्महान्तमादित्त्यवर्ण्णन्तमसः परस्तात् ।
तमेव विदित्त्वाति मृत्युमेति नान्यः पन्था विद्यतेऽयनाय ॥१८॥
प्रजापतिश्चरति गर्ब्भेऽअन्तरजायमानो बहुधा विजायते ।
तस्य योनिम्परिपश्यन्ति धीरास्तस्मिन्ह तस्थुर्भुवनानि विश्वा ॥१९॥
यो देवेभ्यऽआतपति यो देवानाम्पुरोहितः ।
पूर्व्वो यो देवेभ्यो जातो नमो रुचाय ब्राह्मये ॥२०॥
रुचम्ब्राह्मञ्जनयन्तो देवाऽअग्ग्रे तदब्रुवन् ।
यस्त्वैवम्ब्राह्मणो विद्यात्तस्य देवाऽअसन्वशे ॥२१॥
श्रीश्च ते लक्ष्मीश्च पत्न्यावहोरात्रे पार्श्वे नक्षत्राणि रूपमश्विनौ व्यात्तम् ।
इष्णन्निषाणामुम्मऽइषाण सर्वलोकम्मऽइषाण ॥२२॥

॥ इत्येकत्रिंशोऽध्यायः ॥

अथ द्वात्रिंशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'तदेवाग्निः' इत्यारभ्य (१६) 'इदम्मे' इत्यन्तानां ब्रह्म स्वयम्भु ऋषिः ।

देवता (१) 'तदेवाग्निः' (२) 'सर्वे निमेषाः' (३) 'न तस्य' (४) 'एषो ह' (५) 'यस्माज्जातम्' (६) 'येन द्यौः' (७) 'यक्रन्दसी' (८) 'वेनस्तत्' (९) 'प्र तद्' (१०) 'स नः' (११) 'परीत्य भूतानि' (१२) 'परि द्यावापृथिवी' इत्येषामात्मा ।
(१३) 'सदसस्पतिमद्भुतम्' इत्यस्य लिङ्गोक्ता ।
(१४) 'याम्मेधाम' इत्यस्याग्निः ।
(१५) 'मेधाम्मे' इत्यस्य लिङ्गोक्ता ।
(१६) 'इदम्मे' इत्यस्य मन्त्रोक्ता ॥

छन्दः (१) 'तदेवाग्निः' (२) 'सर्वे निमेषाः' इत्यनयोरनुष्टुप्, (३) 'न तस्य' इत्यस्य द्विपदा गायत्री, (४) 'एषो ह' इत्यारभ्य (१२) 'परि द्यावापृथिवी' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (१३) 'सदसस्पतिमद्भुतम्' इत्यस्य गायत्री, (१४) 'याम्मेधाम्' इत्यारभ्य (१६) 'इदम्मे' इत्यन्तानामनुष्टुप् ॥

॥ हरिः॒ॐ ॥

॥१॥ तदे॒वाग्निस्तदा॑दि॒त्त्यस्तद्वा॒युस्तदु॑ च॒न्द्रमाः॑ ।
तदे॒व शु॒क्रन्तद्ब्र॒ह्म॒ ताऽआपः॒ स प्प्र॒जाप॑तिः ॥१॥
सर्वे॑ निमे॒षा ज॑ज्ञिरे व्वि॒द्युतः॒ पुरु॑षा॒दधि॑ ।
नैन॑मू॒र्द्धन्न ति॒र्य्यञ्च॒न्न मध्ये॒ परि॑जग्ग्रभत् ॥२॥
न तस्य॑ प्प्र॒तिमा॑ऽअस्ति॒ यस्य॒ नाम॑ म॒हद्यशः॑ ।
हि॒रण्ण्यग॒र्भऽइत्त्ये॒ष मा मा॑ हिꣳसी॒दित्त्ये॒षा यस्मा॒न्न जा॒तऽइत्त्ये॒षः ॥३॥

गलितमन्त्राः —

हि॒र॒ण्ण्य॒ग॒र्भः सम॑वर्त्त॒ताग्ग्रे॑ भू॒तस्य॑ जा॒तः पति॒रेक॑ऽआसीत् ।
स दा॑धार पृथि॒वीन्द्यामु॒तेमाङ्कस्मै॑ दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ व्विधेम ॥
यः प्प्रा॑ण॒तो नि॑मिष॒तो म॑हि॒त्त्वैक॒ऽइद्राजा॒ जग॑तो ब॒भूव॑ ।
यऽईशे॑ऽअ॒स्य द्वि॒पद॒श्चतु॑ष्प्पदः॒ कस्मै॑ दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ व्विधेम ॥
यस्ये॒मे हि॒मव॑न्तो महि॒त्त्वा यस्य॑ समु॒द्रꣳ र॒सया॑ स॒हाहुः ।
यस्ये॒माः प्प्र॒दिशो॒ यस्य॑ बा॒हू कस्मै॑ दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ व्विधेम ॥
यऽआ॑त्म॒दा ब॑ल॒दा यस्य॒ विश्श्व॑ऽउ॒पास॑ते प्प्र॒शिषँ॒य्यस्य॑ दे॒वाः ।
यस्य॑ छा॒यामृतँ॒य्यस्य॑ मृ॒त्त्युः कस्मै॑ दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ व्विधेम ॥
मा मा॑ हिꣳसीज्जनि॒ता यः पृ॑थि॒व्व्या यो वा॒ दिव॑ꣳ स॒त्त्यध॑र्म्मा॒ व्व्यान॑ट् ।
यश्चा॒पश्च॒न्द्राः प्प्र॑थ॒मो ज॒जान॒ कस्मै॑ दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ व्विधेम ॥
यस्मा॒न्न जा॒तः परो॑ऽअ॒न्न्योऽअस्ति॒ यऽआ॑वि॒वेश॒ भुव॑नानि॒ व्विश्श्वा॑ ।
प्र॒जाप॑तिः प्प्र॒जया॑ सꣳररा॒णस्त्रीणि॒ ज्ज्योती॑ꣳषि सचते॒ स॑ षो॑ड॒शी ॥
इन्द्र॑श्च स॒म्म्राड्वरु॑णश्च॒ राजा॒ तौ ते॑ भ॒क्क्षञ्च॑क्रतु॒रग्ग्र॑ऽए॒तम् ।
तयो॑र॒हमनु॑ भ॒क्क्षम्भ॑क्क्षयामि॒ व्वाग्ग्दे॒वी जु॑षा॒णा सोम॑स्य तृप्प्यतु स॒ह प्प्रा॒णेन॒ स्वाहा॑ ।

एषो ह॑ दे॒वः प्प्र॒दिशोनु॒ सर्व्वाः॒ पूर्व्वो॑ ह जा॒तः सऽउ॒ गर्ब्भे॑ऽअ॒न्तः ।
सऽए॒व जा॒तः स ज॑नि॒ष्प्यमा॑णः प्प्र॒त्त्यङ्ङ्जना॑स्तिष्ठति स॒र्व्वतो॑मुखः ॥४॥
यस्मा॑ज्जा॒तन्न पु॒रा किञ्च॒नैव यऽआ॑ब॒भूव॒ भुव॑नानि॒ व्विश्श्वा॑ ।
प्र॒जाप॑तिः प्प्र॒जया॑ सꣳररा॒णस्त्रीणि॒ ज्ज्योती॑ꣳषि सचते॒ स षो॑ड॒शी ॥५॥
येन॒ द्यौरु॒ग्ग्रा पृ॑थि॒वी च॑ दृ॒ढा येन॒ स्व॒ स्त्तभि॒तँय्येन॒ नाकः॑ ।
योऽअ॒न्तरि॑क्क्षे॒ रज॑सो व्वि॒मानः॒ कस्मै॑ दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ व्विधेम ॥६॥

यङ्क्रन्द॑सी॒ऽअव॑सा तस्तभा॒नेऽअ॒भ्यैक्षे॑ता॒म्मन॑सा॒ रेज॑माने। यत्राधि॒ सूर॒ऽउदि॑तो वि॒भाति॒ कस्म्मै॑ दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ विधेम। आपो॑ ह॒ यद्बृ॑ह॒तीर्य्यश्चि॒दाप॑ः ॥७॥

गलितमन्त्रौ —

आपो॑ ह॒ यद्बृ॑ह॒तीर्वि॒श्वमाय॒न्गर्भ॒न्दधा॑ना ज॒नय॑न्तीर॒ग्निम्।
ततो॑ दे॒वाना॒ꣳ सम॑वर्त्त॒तासु॒रेक॒ः कस्म्मै॑ दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ विधेम॥
यश्चि॒दापो॑ महि॒ना प॒र्य्यप॑श्य॒द्दक्ष॒न्दधा॑ना ज॒नय॑न्तीर्य॒ज्ञम्।
यो दे॒वेष्वधि॑ दे॒वऽएक॒ऽआसी॒त्कस्म्मै॑ दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ विधेम॥

॥२॥ वे॒नस्तत्प॑श्य॒न्निहि॑त॒ङ्गुहा॒ सद्यत्र॒ विश्व॒म्भव॒त्येक॑नीडम्।
तस्मि॑न्नि॒दꣳ सञ्च॒ वि चैति॒ सर्व॒ꣳ सऽओत॒ः प्प्रोत॑श्च वि॒भूः प्प्र॒जासु॑ ॥८॥
प्र तद्वो॑चेद॒मृत॒न्नु वि॒द्वान्ग॑न्ध॒र्व्वो धाम॒ विभृ॑त॒ङ्गुहा॒ सत्।
त्रीणि॑ प॒दानि॒ निहि॑ता॒ गुहा॑स्य॒ यस्तानि॒ वेद॒ स पि॒तुः पि॒तास॑त् ॥९॥
स नो॒ बन्धु॑र्ज्जनि॒ता स वि॑धा॒ता धामा॑नि वेद॒ भुव॑नानि॒ विश्वा॑।
यत्र॑ दे॒वाऽअ॒मृत॑मानशा॒नास्तृ॒तीये॒ धाम॑न्न॒ध्यैर॑यन्त ॥१०॥
प॒रीत्य॑ भू॒तानि॑ प॒रीत्य॑ लो॒कान्प॒रीत्य॒ सर्व्वा॑ः प्प्र॒दिशो॒ दिश॑श्च।
उ॒प॒स्थाय॑ प्प्रथम॒जामृ॒तस्या॒त्मना॒त्मान॑म॒भिसँवि॑वेश ॥११॥
परि॒ द्यावा॑पृथि॒वी स॒द्यऽइ॒त्वा परि॑ लो॒कान्परि॒ दिश॒ः परि॒ स्व॑ः।
ऋ॒तस्य॒ तन्तुँ॒ वित॑तँ वि॒चृत्य॒ तद॑पश्य॒त्तद॑भव॒त्तदा॑सीत् ॥१२॥
सद॑स॒स्पति॒मद्भु॑तम्प्रि॒यमिन्द्र॑स्य॒ काम्म्य॑म्।
स॒निम्मे॒धाम॑यासिष॒ꣳ स्वाहा॑ ॥१३॥
याम्मे॒धान्दे॑वग॒णाः पि॒तर॑श्चो॒पास॑ते।
तया॒ माम॒द्य मे॒धयाग्ने॑ मे॒धावि॑नङ्कुरु॒ स्वाहा॑ ॥१४॥
मे॒धाम्मे॒ वरु॑णो ददातु मे॒धाम॒ग्निः प्प्र॒जाप॑तिः।
मे॒धामिन्द्र॑श्च वा॒युश्च॑ मे॒धान्धा॒ता द॑दातु मे॒ स्वाहा॑ ॥१५॥
इ॒दम्मे॒ ब्रह्म॑ च क्ष॒त्त्रञ्चो॒भे श्रिय॑मश्नुताम्।
मयि॑ दे॒वा द॑धतु॒ श्रिय॑मुत्त॒मान्तस्यै॑ ते॒ स्वाहा॑ ॥१६॥

॥ इति द्वात्रिंशोऽध्यायः ॥

अथ त्रयस्त्रिंशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'अस्याजरासः' इत्यस्य वत्सप्रीः, (२) 'हरयो धूमकेतवः' इत्यस्य विरूपः, (३) 'यजा नः' इत्यस्य गोतमः, (४) 'युक्ष्वा हि' इत्यस्य विरूपः, (५) 'द्वे विरूपे' इत्यस्य कुत्सः, (६) 'अयमिह' इत्यस्य वामदेवः, (७) 'त्रीणि शता' इत्यस्य विश्वामित्रः, (८) 'मूर्धानन्दिवः' (९) 'अग्निर्वृत्राणि' इत्यनयोर्भरद्वाजः, (१०) 'विश्वेभिः सोम्यम्' इत्यस्य मेधातिथिः, (११) 'आ यदिषे' इत्यस्य शाक्त्यः पराशरः, (१२) 'अग्ने शर्ध' इत्यस्यात्रिदुहिता विश्ववारा, (१३) 'त्वाᳬं हि' इत्यस्य भरद्वाजः, (१४) 'त्वे अग्ने' इत्यस्य वसिष्ठः, (१५) 'श्रुधि श्रुत्कर्ण' इत्यस्य प्रस्कण्वः, (१६) 'विश्वेषामदितिः' इत्यस्य वामदेवो गोतमः, (१७) 'महो अग्नेः' इत्यस्य धानाको लुशः, (१८) 'आपश्चित्' इत्यस्य वसिष्ठः, (१९) 'गाव उपावत' इत्यस्य पुरुमीढाजमीढौ, (२०) 'यदद्य सूरः' इत्यस्य वसिष्ठः, (२१) 'आ सुते' इत्यस्यासुनीतिः, (२२) 'आतिष्ठन्तम्परि' इत्यस्य विश्वामित्रः, (२३) 'प्र वो महे' इत्यस्य सुचीकः, (२४) 'बृहन्निदिध्मः' इत्यस्य त्रिशोकः, (२५) 'इन्द्रेहि' इत्यस्य मधुच्छन्दाः, (२६) 'इन्द्रो वृत्रम्' इत्यस्य विश्वामित्रः, (२७) 'कुतस्त्वम्' इत्यस्यागस्त्यः, (२८) 'आ तत्ते' इत्यस्य शाक्त्यो गौरिवीतिः, (२९) 'इमान्ते' इत्यस्य कुत्सः, (३०) 'विभ्राड्बृहत्' इत्यस्य सौर्यो विभ्राट्, (३१) 'उदु त्यम्' (३२) 'येना पावक' (३३) 'दैव्यावध्वर्यू' इत्येषां प्रस्कण्वः, (३४) 'आ न इडाभिः' इत्यस्यागस्त्यः, (३५) 'यदद्य' इत्यस्य श्रुतकक्षसुकक्षौ, (३६) 'तरणिर्विश्वदर्शतः' इत्यस्य प्रस्कण्वः, (३७) 'तत्सूर्यस्य' (३८) 'तन्मित्रस्य' इत्यनयोः कुत्सः, (३९) 'बण्महाँ असि' (४०) 'बट् सूर्य श्रवसा' इत्यनयोर्जमदग्निः, (४१) 'श्रायन्त इव' इत्यस्य नृमेधः, (४२) 'अद्या देवाः' इत्यस्य कुत्सः, (४३) 'आ कृष्णेन' इत्यस्याङ्गिरसो हिरण्यस्तूपः, (४४) 'प्रवावृजे सुप्रयाः' इत्यस्य वसिष्ठः, (४५) 'इन्द्रवायू बृहस्पतिम्' (४६) 'वरुणः प्राविता' इत्यनयोर्मेधातिथिः, (४७) 'अधि न इन्द्र' इत्यस्य काण्वः कुसीदी, (४८) 'अग्न इन्द्र' इत्यस्य प्रतिक्षत्रः, (४९) 'इन्द्राग्नी मित्रावरुणा' इत्यस्य काश्यपोऽवत्सारः (५०) 'अस्मे रुद्राः' इत्यस्य प्रगाथः, (५१) 'अर्वाञ्चो अद्या' इत्यस्य गार्त्समदः कूर्मः, (५२) 'विश्वे अद्य' इत्यस्य धानाको लुशः, (५३) 'विश्वे देवाः' इत्यस्य सुहोत्रः, (५४) 'देवेभ्यो हि' इत्यस्य वामदेवः, (५५) 'प्र वायुम्' इत्यारभ्य (९७) 'अस्येदिन्द्रः' इत्यन्तानां सामान्यत आदित्ययाज्ञवल्क्यौ। विशेषतश्च—

(५५) 'प्र वायुम्' इत्यस्य ऋजिश्वा, (५६) 'इन्द्रवायू इमे' (५७) 'मित्रᳬं हुवे' (५८) 'दस्रा युवाकवः' इत्येषां मधुच्छन्दाः, (५९) 'विदद्यदी' इत्यस्य कुशिकः, (६०) 'नहि स्पशम्' इत्यस्य विश्वामित्रः, (६१) 'उग्रा विघनिना' इत्यस्य भरद्वाजः, (६२) 'उपास्मै गायता' इत्यस्य देवलोऽसितो वा, (६३) 'ये त्वाहिहत्ये' इत्यस्य विश्वामित्रः, (६४) 'जनिष्ठा उग्रः' इत्यस्य गौरिवीतिः, (६५) 'आ तू नः' इत्यस्य वामदेवः. (६६) 'त्वमिन्द्र' (६७) 'अनु ते' इत्यनयोर्नृमेधः, (६८) 'यज्ञो देवानाम्' इत्यस्य कुत्सः, (६९) 'अदब्धेभिः सवितः' इत्यस्य भरद्वाजः. (७०) 'प्रवीरया शुचयः' इत्यस्य वसिष्ठः, (७१) 'गाव उपावत' इत्यस्य पुरुमीढाजमीढौ, (७२) 'कान्ययोराजानेषु' इत्यस्य दक्षः, (७३) 'दैव्यावध्वर्यू' इत्यस्य प्रस्कण्वः, (७४) 'तिरश्चीनो विततः' इत्यस्य परमेष्ठी प्रजापतिः. (७५) 'आ रोदसी' इत्यस्य विश्वामित्रः, (७६) 'उक्थेभिर्वृत्रहन्तमा' इत्यस्य वसिष्ठः, (७७) 'उप नः' इत्यस्य सुहोत्रः, (७८) 'ब्रह्माणि मे' (७९) 'अनुत्तमा ते' इत्यनयोरगस्त्यः. (८०) 'तदिदास' इत्यस्याथर्वणो बृहद्दिवः. (८१) 'इमा उ' (८२) 'यस्यायम्' (८३) 'अयᳬं सहस्रम्' इत्येषां मेधातिथिः. (८४) 'अदब्धेभिः सविता' इत्यस्य भरद्वाजः. (८५) 'आ नो यज्ञम' इत्यस्य जमदग्निः. (८६) 'इन्द्रवायू सुसन्दृशा' इत्यस्य तापसः. (८७) 'ऋधगित्था' इत्यस्य जमदग्निः. (८८) 'आयातम' इत्यस्य वसिष्ठः. (८९) 'प्रैतु ब्रह्मणस्पतिः' इत्यस्य कण्वः, (९०) 'चन्द्रमा अप्सु' इत्यस्याप्त्यस्त्रितः. (९१) 'देवन्देवम्' इत्यस्य वैवस्वतो मनुः. (९२) 'दिवि पृष्टः' इत्यस्यैन्द्रो मेधाः. (९३) 'इन्द्राग्नी अपात्' इत्यस्य सुहोत्रः. (९४) 'देवासो हि' इत्यस्य मनुः. (९५) 'अपाध्रमदभिशस्तीः' (९६) 'प्र व इन्द्राय' इत्यनयोर्नृमेधः, (९७) 'अस्येदिन्द्रः' इत्यस्य मेधातिथिः ॥

देवता (१) 'अस्याजरासः' (२) 'हरयो धूमकेतवः' (३) 'यजा नः' (४) 'युक्ष्वा हि' (५) 'द्वे विरूपे' (६) 'अयमिह' (७) 'त्रीणि शता' (८) 'मूर्धानन्दिवः' (९) 'अग्निर्वृत्राणि' (१०) 'विश्वेभिः सोम्यम्' (११) 'आ यदिषे'

(१२) 'अग्ने शर्ध' (१३) 'त्वाꣳ हि' (१४) 'त्वे अग्ने' (१५) 'श्रुधि श्रुत्कर्ण' (१६) 'विश्वेषामदितिः' (१७) 'महो अग्नेः' इत्येषामग्निः ।

(१८) 'आपश्चित्' (१९) 'गाव उपावत' (२०) 'यदद्य सूरः' (२१) 'आ सुते' (२२) 'आतिष्ठन्तम्परि' (२३) 'प्र वो महे' (२४) 'वृहन्निदिध्मः' (२५) 'इन्द्रेहि' (२६) 'इन्द्रो वृत्रम्' (२७) 'कुतस्त्वम्' (२८) 'आ तत्ते' (२९) 'इमान्ते' इत्येषामिन्द्रः ।

(३०) 'विभ्राड्बृहत्' (३१) 'उदु त्यम्' (३२) 'येना पावक' (३३) 'दैव्यावध्वर्यू' (३४) 'आ न इडाभिः' (३५) 'यदद्य' (३६) 'तरणिर्विश्वदर्शतः' (३७) 'तत्सूर्यस्य' (३८) 'तन्मित्रस्य' (३९) 'बण्महाँ असि' (४०) 'बट् सूर्य श्रवसा' (४१) 'श्रायन्त इव' (४२) 'अद्या देवाः' (४३) 'आ कृष्णेन' इत्येषां सूर्यः ।

(४४) 'प्रवावृजे सुप्रयाः' (४५) 'इन्द्रवायू बृहस्पतिम्' (४६) 'वरुणः प्राविता' (४७) 'अधि न इन्द्र' (४८) 'अग्न इन्द्र' (४९) 'इन्द्राग्नी मित्रावरुणा' (५०) 'अस्मे रुद्राः' (५१) 'अर्वाञ्चो अद्या' (५२) 'विश्वे अद्य' (५३) 'विश्वे देवाः' (५४) 'देवेभ्यो हि' इत्येषां विश्वे देवाः ।

(५५) 'प्र वायुम्' इत्यस्य वायुः ।

(५६) 'इन्द्रवायू इमे' इत्यस्येन्द्रवायू ।

(५७) 'मित्रꣳ हुवे' इत्यस्य लिङ्गोक्ता ।

(५८) 'दस्रा युवाकवः' इत्यस्याश्विनौ ।

(५९) 'विदद्यदी' इत्यस्येन्द्रः ।

(६०) 'नहि स्पशम्' इत्यस्य वैश्वानरः ।

(६१) 'उभा विघनिना' इत्यस्येन्द्राग्नी ।

(६२) 'उपास्मै गायता नरः' इत्यस्य सोमः ।

(६३) 'ये त्वाहिहत्ये' (६४) 'जनिष्ठा उग्रः' (६५) 'आ तू नः' (६६) 'त्वमिन्द्र' (६७) 'अनु ते' इत्येषामिन्द्रः ।

(६८) 'यज्ञो देवानाम्' इत्यस्यादित्यः ।

(६९) 'अदब्धेभिः सवितः' इत्यस्य सविता ।

(७०) 'प्रवीरया शुचयः' इत्यस्य वायुः ।

(७१) 'गाव उपावत' इत्यस्येन्द्रः ।

(७२) 'काव्ययोराजानेषु' इत्यस्य मित्रावरुणौ ।

(७३) 'दैव्यावध्वर्यू' इत्यस्य सूर्यः ।

(७४) 'तिरश्चीनो विततः' इत्यस्य भाववृत्तम् ।

(७५) 'आ रोदसी' इत्यस्य वैश्वानरः ।

(७६) 'उक्थेभिर्वृत्रहन्तमा' इत्यस्येन्द्राग्नी ।

(७७) 'उप नः' इत्यस्य विश्वे देवाः ।

(७८) 'ब्रह्माणि मे' (७९) 'अनुत्तमा ते' इत्यनयोरिन्द्रामरुतौ ।

(८०) 'तदिदास' इत्यस्य महेन्द्रः ।

(८१) 'इमा उ' (८२) 'यस्यायम्' (८३) 'अयꣳ सहस्रम्' इत्येषामादित्यः ।

(८४) 'अदब्धेभिः सविता' इत्यस्य सविता ।

(८५) 'आ नो यज्ञम्' इत्यस्य वायुः ।

(८६) 'इन्द्रवायू सुसन्दृशा' इत्यस्येन्द्रवायू ।

(८७) 'ऋधगित्था' इत्यस्य मित्रावरुणौ ।

(८८) 'आयातम्' इत्यस्याश्विनौ ।

(८९) 'प्रैतु ब्रह्मणस्पतिः' इत्यस्य विश्वे देवाः ।

(९०) 'चन्द्रमा अप्सु' इत्यस्येन्द्रः

(९१) 'देवन्देवम्' इत्यस्य विश्वे देवाः ।

(९२) 'दिवि पृष्टः' इत्यस्य वैश्वानरः ।
(९३) 'इन्द्राग्नी अपात्' इत्यस्येन्द्राग्नी ।
(९४) 'देवासो हि' इत्यस्य विश्वे देवाः ।
(९५) 'अपाधमदभिशस्तीः' (९६) 'प्र व इन्द्राय' इत्यनयोर्मरुत्वानिन्द्रः ।
(९७) 'अस्येदिन्द्रः' इत्यस्य महेन्द्रः ॥

छन्दः (१) 'अस्याजरासः' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (२) 'हरयो धूमकेतवः' इत्यारभ्य (४) 'युक्ष्वा हि' इत्यन्तानां गायत्री, (५) 'द्वे विरूपे' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (६) 'अयमिह' इत्यस्य जगती, (७) 'त्रीणि शता' (८) 'मूर्धानन्दिवः' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (९) 'अग्निर्वृत्राणि' (१०) 'विश्वेभिः सोम्यम्' इत्यनयोर्गायत्री, (११) 'आ यदिषे' (१२) 'अग्ने शर्ध' (१३) 'त्वाꣳ हि' इत्येषां त्रिष्टुप्, (१४) 'त्वे अग्ने' (१५) 'श्रुधि श्रुत्कर्ण' इत्यनयोर्बृहती, (१६) 'विश्वेषामदितिः' (१७) 'महो अग्नेः' (१८) 'आपश्चित्' इत्येषां त्रिष्टुप्, (१९) 'गाव उपावत' (२०) 'यदद्य सूरः' (२१) 'आ सुते' इत्येषां गायत्री, (२२) 'आतिष्ठन्तम्परि' (२३) 'प्र वो महे' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (२४) 'बृहन्निदिध्मः' (२५) 'इन्द्रेहि' इत्यनयोर्गायत्री, (२६) 'इन्द्रो वृत्रम्' (२७) 'कुतस्त्वम्' (२८) 'आ तत्ते' इत्येषां त्रिष्टुप्, (२९) 'इमान्ते' (३०) 'विभ्राड्बृहत्' इत्यनयोर्जगती, (३१) 'उदु त्यम्' (३२) 'येना पावक' (३३) 'दैव्यावध्वर्यू' इत्येषां गायत्री, (३४) 'आ न इडाभिः' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (३५) 'यदद्य' (३६) 'तरणिर्विश्वदर्शतः' इत्यनयोर्गायत्री, (३७) 'तत्सूर्यस्य' (३८) 'तन्मित्रस्य' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (३९) 'बण्महाँ असि' इत्यस्य बृहती, (४०) 'बट् सूर्य श्रवसा' इत्यस्य सतोबृहती, (४१) 'श्रायन्त इव' इत्यस्य बृहती, (४२) 'अद्या देवाः' (४३) 'आ कृष्णेन' (४४) 'प्रवावृजे सुप्रयाः' इत्येषां त्रिष्टुप्, (४५) 'इन्द्रवायू बृहस्पतिम्' (४६) 'वरुणः प्राविता' (४७) 'अधि न इन्द्र' इत्येषां गायत्री, (४८) 'अग्न इन्द्र' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (४९) 'इन्द्राग्नी मित्रावरुणा' इत्यस्य जगती, (५०) 'अस्मे रुद्राः' इत्यारभ्य (५३) 'विश्वे देवाः' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (५४) 'देवेभ्यो हि' इत्यस्य जगती, (५५) 'प्र वायुम्' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (५६) 'इन्द्रवायू इमे' (५७) 'मित्रꣳ हुवे' (५८) 'दस्रा युवाकवः' इत्येषां गायत्री, (५९) 'विदद्यदी' (६०) 'नहि स्पशम्' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (६१) 'उग्रा विघनिना' (६२) 'उपास्मै गायता नरः' इत्यनयोर्गायत्री, (६३) 'ये त्वाहिहत्ये' (६४) 'जनिष्ठा उग्रः' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (६५) 'आ तू नः' इत्यस्य गायत्री, (६६) 'त्वमिन्द्र' इत्यस्य पथ्याबृहती, (६७) 'अनु ते' इत्यस्य सतोबृहती, (६८) 'यशो देवानाम्' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (६९) 'अदब्धेभिः सवितः' इत्यस्य जगती, (७०) 'प्रवीरया शुचयः' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (७१) 'गाव उपावत' (७२) 'काव्ययोराजानेषु' (७३) 'दैव्यावध्वर्यू' इत्येषां गायत्री, (७४) 'तिरश्चीनो विततः' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (७५) 'आ रोदसी' इत्यस्य जगती, (७६) 'उक्थेभिर्वृत्रहन्तमा' (७७) 'उप नः' इत्यनयोर्गायत्री, (७८) 'ब्रह्माणि मे' (७९) 'अनुत्तमा ते' (८०) 'तदिदास' इत्येषां त्रिष्टुप्, (८१) 'इमा उ' (८२) 'यस्यायम्' इत्यनयोर्बृहती, (८३) 'अयꣳ सहस्रम्' इत्यस्य सतोबृहती, (८४) 'अदब्धेभिः सविता' इत्यस्य जगती, (८५) 'आ नो यज्ञम्' इत्यारभ्य (९३) 'इन्द्राग्नी अपात्' इत्यन्तानां बृहती, (९४) 'देवासो हि' (९५) 'अपाधमदभिशस्तीः' इत्यनयोः सतोबृहती, (९६) 'प्र व इन्द्राय' इत्यस्य बृहती, (९७) 'अस्येदिन्द्रः' इत्यस्य सतोबृहती ॥

॥ हरिः ॐ ॥

१॥ अस्याजरासो दमामरित्राऽअर्चद्धूमासोऽअग्नयः पावकाः ।
श्वितीचयः श्वात्रासो भुरण्यवो वनर्षदो वायवो न सोमाः ॥१॥
हरयो धूमकेतवो वातजूताऽउप द्यवि । यतन्ते वृथगग्नयः ॥२॥
यजा नो मित्रावरुणा यजा देवाँ२॥ऽऋतम्बृहत् । अग्ने यक्षि स्वन्दमम् ॥३॥

यु॒क्ष्वा हि दे॑व॒हूत॑माँ॒२ऽअश्श्वाँ॑२ऽअग्ग्ने र॒थीरि॑व ।
नि होता॑ पू॒र्व्व्यः स॑दः ॥४॥
द्वे विरू॑पे चरतः॒ स्वर्थे॑ऽअ॒न्न्यान्न्या॑ व॒त्समुप॑धापयेते ।
हरि॑र॒न्न्यस्या॒म्भव॑ति स्व॒धावा॑ञ्छु॒क्क्रोऽअ॒न्न्यस्या॒न्ददृशे सु॒वर्च्चाः॑ ॥५॥
अ॒यमि॒ह प्प्र॑थ॒मो धा॑यि धा॒तृभि॒र्होता॒ यजि॑ष्ठोऽअध्व॒रेष्वीड्यः॑ ।
यमप्न॑वानो॒ भृग॑वो विरुरु॒चुर्व्वने॑षु चि॒त्रँवि॒भ्वँ॑वि॒शेवि॑शे ॥६॥
त्रीणि॑ श॒ता त्री स॒हस्रा॑ण्य॒ग्निन्त्रि॒ꣳशच्च॑ दे॒वा नव॑ चासपर्य्यन् ।
औक्ष॑न्घृ॒तैरस्तृ॑णन्ब॒र्हिर॑स्म्मा॒ऽआदिद्धोता॑र॒न्न्यसा॑दयन्त ॥७॥
मू॒र्द्धान॑न्दि॒वोऽअ॑र॒तिम्पृ॑थि॒व्व्या वै॑श्श्वान॒रमृ॒तऽआ जा॒तम॒ग्निम् ।
क॒विꣳ स॒म्म्राज॒मति॑थि॒ञ्जना॑नामा॒सन्ना पात्र॑ञ्जनयन्त दे॒वाः ॥८॥
अ॒ग्निर्वृ॒त्राणि॑ जङ्घनद्द्रविण॒स्युर्व्वि॑प॒न्यया॑ । समि॑द्धः शु॒क्क्रऽआहु॑तः ॥९॥
विश्श्वे॑भिः सो॒म्म्यम्मध्व॒ग्नऽइन्द्रे॑ण वा॒युना॑ । पिबा॑ मि॒त्रस्य॒ धाम॑भिः ॥१०॥
आ यदि॒षे नृ॒पति॒न्तेज॒ऽआन॒ट्छुचि॒ रेतो॒ निषि॑क्त॒न्द्यौर॒भीके॑ ।
अ॒ग्निः शर्द्ध॑मनव॒द्यँय्युवा॑नꣳ स्वा॒ध्यञ्जनयत्त्सू॒दय॑च्च ॥११॥
अग्ने॒ शर्द्ध॑ मह॒ते सौभ॑गाय॒ तव॑ द्यु॒म्न्नान्न्यु॑त्त॒मानि॑ सन्तु ।
सञ्जास्प॒त्त्यꣳ सु॒यम॒माकृ॑णुष्व शत्रूय॒ताम॒भिति॑ष्ठा म॒हाꣳसि ॥१२॥
त्वाꣳ हि म॒न्द्रत॑ममर्क्कशो॒कैर्व्व॑वृ॒महे॒ महि॑ नः॒ श्रोष्ष्य॑ग्ग्ने ।
इन्द्र॒न्न त्वा॒ शव॑सा दे॒वता॑ वा॒युम्पृ॑णन्ति॒ राध॑सा॒ नृत॑माः ॥१३॥
त्वेऽअ॑ग्ग्ने स्वाहुत प्प्रि॒यासः॑ सन्तु सू॒रयः॑ ।
य॒न्तारो॒ ये म॒घवा॑नो॒ जना॑नामू॒र्व्वान्दय॑न्त॒ गोना॑म् ॥१४॥
श्रु॒धि श्श्रु॑त्कर्ण्ण॒ वह्नि॑भिर्दे॒वैर॑ग्ग्ने स॒याव॑भिः ।
आसी॑दन्तु ब॒र्हिषि॑ मि॒त्रोऽअ॑र्य्य॒मा प्प्रा॑त॒र्य्यावा॑णोऽअध्व॒रम् ॥१५॥
विश्श्वे॑षा॒मदि॑तिर्य्य॒ज्ञिया॑नाँ॒विश्श्वे॑षा॒मति॑थि॒र्म्मानु॑षाणाम् ।
अ॒ग्निर्दे॒वाना॒मव॑ऽआवृणा॒नः सु॑मृडी॒को भ॑वतु जा॒तवे॑दाः ॥१६॥
म॒होऽअ॒ग्नेः स॑मिधा॒नस्य॒ शर्म्म॒ण्ण्यना॑गा मि॒त्रे वरु॑णे स्व॒स्तये॑ ।
श्रेष्ठे॑ स्याम सवि॒तुः सवी॑मनि॒ तद्दे॒वाना॒मवो॑ऽअ॒द्या वृ॑णीमहे ॥१७॥

आप॑श्चित्पिप्प्यु स्त॒र्य्यो॒ न गावो॒ नक्ष॑न्नृ॒तञ्ज॑रि॒तार॑स्त॒ऽइन्द्र ।
याहि॒ वा॒युर्न्न नि॒युतो॑ नो॒ऽअच्छा॒ त्वꣳ हि धी॒भिर्दय॑से॒ वि वाजा॑न् ॥१८॥

गाव॒ऽउपा॑वताव॒तम्म॒ही य॒ज्ञस्य॑ र॒प्प्सुदा॑ । उ॒भा कर्ण्णा॑ हिर॒ण्यया॑ ॥१९॥
य॒द॒द्य सूर॒ऽउदि॒तेना॑गा मि॒त्रोऽअ॑र्य्य॒मा । सु॒वाति॑ सवि॒ता भगः॑ ॥२०॥
आ सु॒ते सि॑ञ्चत॒ श्रिय॒ꣳ रोद॑स्योरभि॒श्रिय॑म् ।
र॒सा द॑धीत वृष॒भम् । तम्प्र॒त्नथा॒यँव्वे॒नः ॥२१॥

गलितमन्त्रौ —

तम्प्र॒त्नथा॑ पू॒र्व्वथा॑ वि॒श्वथे॒मथा॑ ज्ये॒ष्ठता॑तिम्ब॒र्हि॒षद॑ꣳ स्व॒र्व्विद॑म् ।
प्र॒ती॒ची॒नँव्वृ॒जन॑न्दोहसे॒ धुनि॑मा॒शुञ्जय॑न्त॒मनु॒ यासु॒ वर्द्ध॑से ॥
अ॒यँव्वे॒नश्चो॑दय॒त्पृश्नि॑गर्ब्भा॒ ज्योति॑र्ज्जरायू॒ रज॑सो वि॒माने॑ ।
इ॒मम॒पाꣳ स॑ङ्ग॒मे सूर्य्य॑स्य॒ शिशु॒न्न विप्प्रा॑ म॒तिभी॑ रिहन्ति ॥

आ॒तिष्ठ॑न्त॒म्परि॒ विश्वे॑ऽअभूष॒ञ्छ्रियो॒ वसा॑नश्चरति॒ स्वरो॑चिः ।
म॒हत्तद्वृष्णो॒ऽअसु॑रस्य॒ नामा वि॒श्वरू॑पोऽअ॒मृता॑नि तस्थौ ॥२२॥
प्र वो॑ म॒हे मन्द॑मानाया॒न्धसोर्च्चा॑ वि॒श्वान॑राय विश्वा॒भुवे॑ ।
इन्द्र॑स्य॒ यस्य॒ सुम॑ख॒ꣳ सहो॒ महि॒ श्रवो॑ नृम्म्णञ्च॒ रोद॑सी सप॒र्य्यतः॑ ॥२३॥
बृ॒हन्नि॒दि॒ध्मऽए॑षा॒म्भूरि॑ श॒स्तम्पृ॒थुः स्वरुः॑ । येषा॒मिन्द्रो॒ युवा॒ सखा॑ ॥२४॥
इन्द्रे॑हि॒ मत्स्यन्ध॑सो॒ विश्वे॑भिः सोम॒पर्व॑भिः । म॒हा२ँ॥ऽअ॑भि॒ष्टिरोज॑सा ॥२५॥
इन्द्रो॑ वृ॒त्रम॑वृणो॒च्छर्द्ध॑नीतिः॒ प्प्र मा॒यिना॑ममिना॒द्वर्प्प॑णीतिः ।
अह॒न्व्यꣳसमु॒शध॒ग्ग्वने॑ष्वा॒विर्द्धेना॑ऽअकृणोद्रा॒म्म्याणा॑म् ॥२६॥
कुत॒स्त्वमि॑न्द्र॒ माहि॑नः॒ सन्नेको॑ यासि सत्पते॒ किन्त॑ऽइ॒त्था । सम्पृ॑च्छसे समरा॒णः
शु॑भा॒नैर्व्वो॒चेस्तन्नो॑ हरिवो॒ यत्ते॑ऽअ॒स्म्मे । म॒हा२ँ॥ऽइन्द्रो॒ यऽओज॑सा कु॒दाच॒न
स्तु॒रीर॑सि कु॒दाच॒न प्प्रयु॑च्छसि ॥२७॥

गलितमन्त्राः —

म॒हा२ँ॥ऽइन्द्रो॒ यऽओज॑सा प॒र्ज्जन्यो॑ वृष्टि॒मा२ँ॥ऽइव । स्तोमै॑र्व्व॒त्सस्य॑ वावृधे ॥
कु॒दाच॒न स्त॒रीर॑सि॒ नेन्द्र॑ सश्चसि दा॒शुषे॑ ।
उपो॒पेन्नु म॑घव॒न्भूय॒ऽइन्नु॒ ते दान॑न्दे॒वस्य॑ पृच्यते ॥
कु॒दाच॒न प्प्रयु॑च्छस्यु॒भे निपा॑सि॒ जन्म॑नी ।
तु॒री॑यादित्य॒ सव॑नन्त॒ऽइन्द्रि॒यमात॑स्थाव॒मृत॑न्दि॒वि ॥

आ तत्त॑ऽइन्द्रा॒यवः॑ पनन्ता॒भि यऽऊ॒र्व्वङ्गोम॑न्त॒न्तितृ॑त्सान् ।
सु॒कृ॒त्स्वँꣳसे पु॑रुपु॒त्राम्म॒हीꣳ स॒हस्र॑धाराम्बृह॒तीन्दुदु॑क्षन् ॥२८॥

इमान्ते धियम्प्रभरे महो महीमस्य स्तोत्रे धिषणा यत्तऽआनजे ।
तमुत्सवे च प्प्रसवे च सासहिमिन्द्रन्देवासः शवसामदन्ननु ॥२९॥

॥३॥ व्विब्भ्राड्बृहत्त्पिबतु सोम्म्यम्मद्ध्वायुर्द्दधद्यज्ञपतावविह्रुतम् ।
व्वातजूतो योऽअभिरक्षति त्त्मना प्प्रजाः पुपोष पुरुधा व्विराजति ॥३०॥
उदु त्त्यञ्जातवेदसन्देवँव्वहन्ति केतवः । दृशे व्विश्वाय सूर्य्यम् ॥३१॥
येना पावक चक्षसा भुरण्ण्यन्तञ्जनाँ२॥ऽअनु । त्वँव्वरुण पश्श्यसि ॥३२॥
दैव्व्यावद्ध्वर्य्यूऽआगतꣳ रथेन सूर्य्यत्त्वचा । मद्ध्वा यज्ञꣳ समञ्जाथे ।
तम्प्रत्क्नथायँव्वेनश्चित्रन्देवानाम् ॥३३॥

गलितमन्त्राः —

तम्प्रत्क्नथा पूर्व्वथा व्विश्वथेमथा ज्ज्येष्ठतातिम्बर्हिषदꣳ स्वर्व्विदम् ।
प्रतीचीनँव्वृजनन्दोहसे धुनिमाशुञ्जयन्तमनु यासु वर्द्धसे ॥
अयँव्वेनश्चोदयत्पृश्निगर्ब्भा ज्ज्योतिर्ज्जरायू रजसो व्विमाने ।
इममपाꣳ सङ्गमे सूर्य्यस्य शिशुन्न व्विप्प्रा मतिभी रिहन्ति ॥
चित्रन्देवानामुदगादनीकञ्चक्षुर्म्मित्रस्य व्वरुणस्याग्नेः ।
आप्प्रा द्यावापृथिवीऽअन्तरिक्षꣳ सूर्य्यऽआत्त्मा जगतस्तस्थुषश्च ॥

आ नऽइडाभिर्व्विदथे सुशस्ति व्विश्वानरः सविता देवऽएतु ।
अपि यथा युवानो मत्त्सथा नो व्विश्वञ्जगदभिपित्वे मनीषा ॥३४॥
यदद्य कच्च व्वृत्रहन्नुदगाऽअभि सूर्य्य । सर्व्वन्तदिन्द्र ते व्वशे ॥३५॥
तरणिर्व्विश्वदर्शतो ज्ज्योतिष्कृदसि सूर्य्य । व्विश्वमाभासि रोचनम् ॥३६॥
तत्त्सूर्य्यस्य देवत्त्वन्तन्महित्त्वम्मद्ध्या कर्त्तोर्व्विततꣳ सञ्जभार ।
यदेदयुक्त हरितः सधस्थादाद्रात्री व्वासस्तनुते सिमस्मै ॥३७॥
तन्मित्रस्य व्वरुणस्याभिचक्षे सूर्य्यो रूपङ्कृणुते द्योरुपस्थे ।
अनन्तमन्न्यद्रुशदस्य पाजः कृष्ण्णमन्न्यद्धरितः सम्भरन्ति ॥३८॥
बण्महाँ२॥ऽअसि सूर्य्य बडादित्त्य महाँ२॥ऽअसि ।
महस्ते सतो महिमा पनस्यतेद्धा देव महाँ२॥ऽअसि ॥३९॥
बट्सूर्य्य श्श्रवसा महाँ२॥ऽअसि सत्रा देव महाँ२॥ऽअसि ।
मह्ना देवानामसुर्य्यः पुरोहितो व्विभु ज्ज्योतिरदाब्भ्यम् ॥४०॥

श्रायन्तऽइव सूर्य्यँव्विश्वेदिन्द्रस्य भक्षत ।
व्वसूनि जाते जनमानऽओजसा प्प्रति भागन्न दीधिम ॥४१॥
अद्या देवाऽउदिता सूर्य्यस्य निरꣳहसः पिपृता निरवद्यात् ।
तन्नो मित्रो व्वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवीऽउत द्यौः ॥४२॥
आ कृष्ण्णेन रजसा व्वर्त्तमानो निवेशयन्नमृतम्मर्त्त्यञ्च ।
हिरण्ण्ययेन सविता रथेना देवो य्याति भुवनानि पश्श्यन् ॥४३॥

॥४॥ प्रवावृजे सुप्प्रया बर्हिरेषामा विश्प्पतीव बीरिटऽइयाते ।
व्विशामक्त्तोरुषसः पूर्व्वहूतौ व्वायुः पूषा स्वस्त्तये नियुत्त्वान् ॥४४॥
इन्द्रवायू बृहस्प्पतिम्मित्राग्निम्पूषणम्भगम् । आदित्त्यान्म्मारुतङ्गणम् ॥४५॥
व्वरुणः प्प्राविता भुवन्मित्रो व्विश्श्वाभिरूतिभिः । करतान्नः सुराधसः ॥४६॥
अधि नऽइन्द्रैषाँव्विष्ण्णो सजात्त्यानाम् । इता मरुतोऽअश्विना । तम्प्रत्क्तथायँव्वेनो य्ये
देवासऽआ नऽइडाभिर्व्विश्श्वेभिः सोम्म्यम्मद्ध्वोमासश्चर्षणीधृतः ॥४७॥

गलितमन्त्राः —

तम्प्रत्क्तथा पूर्व्वथा व्विश्श्वथेमथा ज्ज्येष्ठतातिम्बर्हिषदꣳ स्वर्व्विदम् ।
प्रतीचीनँव्वृजनन्दोहसे धुनिमाशुञ्जयन्तमनु यासु व्वर्द्धसे ॥
अयँव्वेनश्चोदयत्पृश्निगर्ब्भा ज्ज्योतिर्ज्जरायू रजसो व्विमाने ।
इममपाꣳ सङ्गमे सूर्य्यस्य शिशुन्न व्विप्प्रा मतिभी रिहन्ति ॥
य्ये देवासो दिव्व्येकादश स्त्थ पृथिव्व्यामद्ध्येकादश स्त्थ ।
अप्प्सुक्षितो महिनैकादश स्त्थ ते देवासो य्यज्ञमिमञ्जुषद्ध्वम् ॥
आ नऽइडाभिर्व्विदथे सुशस्त्ति व्विश्श्वानरः सविता देवऽएतु ।
अपि यथा य्युवानो मत्त्सथा नो व्विश्श्वञ्जगदभिपित्त्वे मनीषा ॥
व्विश्श्वेभिः सोम्म्यम्मद्ध्वग्नऽइन्द्रेण व्वायुना । पिबा मित्रस्य धामभिः ॥
ओमासश्चर्षणीधृतो व्विश्श्वे देवासऽआगत । दाश्श्वाꣳसो दाशुषः सुतम् ॥

अग्नऽइन्द्र व्वरुण मित्र देवाः शर्द्धः प्प्रयन्त मारुतोत व्विष्ण्णो ।
उभा नासत्त्या रुद्द्रोऽअध ग्नाः पूषा भगः सरस्वती जुषन्त ॥४८॥
इन्द्राग्नी मित्रावरुणादितिꣳ स्वः पृथिवीन्द्याम्मरुतः पर्व्वताँ२ऽअपः ।
हुवे व्विष्ण्णुम्पूषणम्ब्रह्मणस्प्पतिम्भगन्नु शꣳसꣳ सवितारमूतये ॥४९॥

अस्म्मे रुद्रा मेहना पर्वतासो वृत्रहत्त्ये भरहूतौ सजोषाः ।
यः शꣳसते स्तुवते धायि पुज्रऽइन्द्रज्ज्येष्ठाऽअस्म्माँ२॥ऽअवन्तु देवाः ॥५०॥
अर्वाञ्चोऽअद्या भवता यजत्राऽआ वो हार्द्दि भयमानो व्ययेयम् ।
त्राद्ध्वन्नो देवा निजुरो वृकस्य त्राद्ध्वङ्कर्त्तादवपदो यजत्राः ॥५१॥
विश्श्वेऽअद्य मरुतो विश्श्वऽऊती विश्श्वे भवन्त्वग्ग्नयः समिद्धाः ।
विश्श्वे नो देवाऽअवसागमन्तु विश्श्वमस्तु द्रविणँव्वाजोऽअस्म्मे ॥५२॥
विश्श्वे देवाः शृणुतेमꣳ हवम्मे येऽअन्तरिक्षे यऽउप द्यवि ष्ठ ।
येऽअग्ग्निजिह्वाऽउत वा यजत्राऽआसद्यास्म्मिन्बर्हिषि मादयद्ध्वम् ॥५३॥
देवेब्भ्यो हि प्प्रथमँय्यज्ञियेब्भ्योमृतत्त्वꣳ सुवसि भागमुत्तमम् ।
आदिद्दामानꣳ सवितर्व्यूर्ण्णुषेनूचीना जीविता मानुषेब्भ्यः ॥५४॥

॥५॥ प्र वायुमच्छा बृहती मनीषा बृहद्रयिँव्विश्श्ववारꣳ रथप्प्राम् ।
द्युतद्यामा नियुतः पत्त्यमानः कविः कविमियक्षसि प्प्रयज्यो ॥५५॥
इन्द्रवायूऽइमे सुताऽउप प्प्रयोभिरागतम् । इन्दवो वामुशन्ति हि ॥५६॥
मित्रꣳ हुवे पूतदक्षँव्वरुणञ्च रिशादसम् । धियङ्घृताचीꣳ साधन्ता ॥५७॥
दस्रा युवाकवः सुता नासत्त्या वृक्तबर्हिषः ।
आयातꣳ रुद्रवर्त्तनी । तम्प्रत्नथायँव्वेनः ॥५८॥

गलितमन्त्रौ —

तम्प्रत्नथा पूर्वथा विश्श्वथेमथा ज्ज्येष्ठतातिम्बर्हिषदꣳ स्वर्व्विदम् ।
प्रतीचीनँव्वृजनन्दोहसे धुनिमाशुञ्जयन्तमनु यासु वर्द्धसे ॥
अयँव्वेनश्चोदयत्पृश्निगर्ब्भा ज्ज्योतिर्ज्जरायू रजसो विमाने ।
इममपाꣳ सङ्गमे सूर्य्यस्य शिशुन्न विप्प्रा मतिभी रिहन्ति ॥

विदद्यदी सरमा रुग्ग्णमद्रेर्म्महि पाथः पूर्व्यꣳ सद्ध्र्यक्कः ।
अग्ग्रन्नयत्त्सुपद्यक्षराणामच्छा रवम्प्रथमा जानती गात् ॥५९॥
नहि स्प्पशमविदन्नन्यमस्म्माद्वैश्श्वानरात्पुरऽएतारमग्ग्नेः ।
एमेनमवृधन्नमृताऽअमर्त्त्यँव्वैश्श्वानरङ्क्षैत्रजित्त्याय देवाः ॥६०॥
उग्ग्रा विघनिना मृधऽइन्द्राग्ग्नी हवामहे । ता नो मृडातऽईदृशे ॥६१॥
उपास्म्मै गायता नरः पवमानायेन्दवे । अभि देवाँ२॥ऽइयक्षते ॥६२॥

ये त्वाहिहत्त्ये मघवन्नवर्द्धन्ये शाम्बरे हरिवो ये गविष्टौ ।
ये त्वा नूनमनुमदन्ति विप्प्राः पिबेन्द्र सोमꣳ सगणो मरुद्भिः ॥६३॥
जनिष्ठाऽउग्ग्रः सहसे तुराय मन्द्रऽओजिष्ठो बहुलाभिमानः ।
अवर्द्धन्निन्द्रम्मरुतश्चिदत्र माता यद्वीरन्दधनद्धनिष्ठा ॥६४॥
आ तू नऽइन्द्र वृत्रहन्नस्म्माकमर्द्धमागहि । महान्महीभिरूतिभिः ॥६५॥
त्वमिन्द्र प्प्रतूर्त्तिष्ष्वभि विश्श्वाऽअसि स्पृधः ।
अशस्तिहा जनिता विश्श्वतूरसि त्वन्तूर्य्य तरुष्ष्यतः ॥६६॥
अनु ते शुष्म्मन्तुरयन्तमीयतुः क्षोणी शिशुन्न मातरा ।
विश्श्वास्ते स्पृधः श्नथयन्त मन्न्यवे वृत्रँय्यदिन्द्र तूर्वसि ॥६७॥
यज्ञो देवानाम्प्रत्त्येति सुम्म्नमादित्त्यासो भवता मृडयन्तः ।
आ वोर्व्वाची सुमतिर्व्ववृत्त्यादꣳहोश्चिद्या वरिवोवित्तरासत् ॥६८॥
अदब्धेभिः सवितः पायुभिष्ट्वꣳ शिवेभिरद्य परिपाहि नो गयम् ।
हिरण्ण्यजिह्वः सुविताय नव्व्यसे रक्षा माकिर्न्नोऽअघशꣳसऽईशत ॥६९॥
॥६॥ प्रवीरया शुचयो दद्रिरे वामद्ध्वर्य्युभिर्म्मधुमन्तः सुतासः ।
वह वायो नियुतो याह्यच्छा पिबा सुतस्यान्धसो मदाय ॥७०॥
गावऽउपावतावतम्मही यज्ञस्य रप्प्सुदा । उभा कर्ण्णा हिरण्ण्यया ॥७१॥
काव्व्ययोराजानेषु क्रत्वा दक्षस्य दुरोणे । रिशादसा सधस्त्थऽआ ॥७२॥
दैव्व्यावद्ध्वर्य्यूऽआगतꣳ रथेन सूर्य्यत्त्वचा । मद्ध्वा यज्ञꣳ समञ्जाथे ।
तम्प्रत्क्नथायँव्वेनः ॥७३॥

गलितमन्त्रौ—

तम्प्रत्क्नथा पूर्व्वथा विश्श्वथेमथा ज्ज्येष्ठतातिम्बर्हिषदꣳ स्वर्व्विदम् ।
प्रतीचीनँव्वृजनन्दोहसे धुनिमाशुञ्जयन्तमनु यासु वर्द्धसे ॥
अयँव्वेनश्चोदयत्पृश्निगर्भा ज्ज्योतिर्ज्जरायू रजसो विमाने ।
इममपाꣳ सङ्गमे सूर्य्यस्य शिशुन्न विप्प्रा मतिभी रिहन्ति ॥

तिरश्चीनो विततो रश्म्मिरेषामधः स्विदासी३दुपरि स्विदासी३त् ।
रेतोधाऽआसन्महिमानऽआसन्त्स्वधाऽअवस्तात्प्प्रयतिः पुरस्तात् ॥७४॥
आ रोदसीऽअपृणदा स्वर्म्महज्जातँय्यदेनमपसोऽअधारयन् ।
सोऽअद्ध्वराय परिणीयते कविरत्त्यो न वाजसातये चनोहितः ॥७५॥

उ॒क्क्थेभि॑र्व्वृत्र॒हन्त॑मा॒ या म॑न्दा॒ना चि॒दा गि॒रा । आ॒ङ्गू॒षैरा॑वि॒वास॑तः ॥७६॥
उप॑ नः सू॒नवो॒ गिरः॑ शृ॒ण्वन्त्व॒मृत॑स्य॒ ये । सु॒मृ॒डी॒का भ॑वन्तु नः ॥७७॥
ब्रह्मा॑णि मे म॒तयः॒ शꣳ सु॒तासः॒ शुष्म्म॑ऽइयर्त्ति॒ प्प्रभृ॑तो मे॒ऽअद्रिः॑ ।
आ॒शा॑सते॒ प्प्रति॑हर्य्यन्त्यु॒क्क्थेमा हरी॑ वहत॒स्ता नो॒ऽअच्छ॑ ॥७८॥
अनु॑त्तमा ते मघव॒न्नकि॒र्न्नु न त्त्वावाँ॑२॥ऽअस्त्ति दे॒वता॒ विदा॑नः ।
न जाय॑मानो॒ नश॑ते॒ न जा॒तो यानि॑ करि॒ष्ष्या कृ॑णु॒हि प्प्र॑वृद्ध ॥७९॥
तदिदा॑स॒ भुव॑नेषु॒ ज्ज्येष्ठँ॒य्यतो॑ ज॒ज्ञऽउ॒ग्ग्रस्त्त्वे॒षनृ॑म्म्णः ।
स॒द्यो ज॑ज्ञा॒नो निरि॑णाति॒ शत्रू॒ननु॒ यँव्विश्श्वे॒ मद॒न्त्यूमाः॑ ॥८०॥
इ॒माऽउ॑ त्त्वा पुरूवसो॒ गिरो॑ व्वर्द्धन्तु॒ या मम॑ ।
पा॒व॒कव॑र्ण्णाः॒ शुच॑यो व्विप॒श्श्चितो॒भि स्त्तोमै॑रनूषत ॥८१॥
यस्या॒यँव्विश्श्व॒ऽआर्य्यो॒ दासः॑ शेवधि॒पाऽअ॒रिः ।
ति॒रश्श्चि॑द॒र्य्ये रु॒शमे॒ पवी॑रवि॒ तुब्भ्येत्स्सोऽअ॑ज्ज्यते र॒यिः ॥८२॥
अ॒यꣳ स॒हस्त्र॒मृषि॑भिः॒ सह॑स्कृतः समु॒द्द्रऽइ॑व पप्प्रथे ।
स॒त्त्यः सोऽअ॑स्य महि॒मा गृ॒णे शवो॑ य॒ज्ज्ञेषु॑ व्विप्प्र॒राज्ज्ये॑ ॥८३॥
अद॑ब्धेभिः सवितः पा॒युभि॒ष्ट्वꣳ शि॒वेभि॑र॒द्य परि॑पाहि नो॒ गय॑म् ।
हिर॑ण्ण्यजिह्वः सुवि॒ताय॒ नव्य॑से॒ रक्क्षा॒ माकि॑र्न्नोऽअ॒घश॑ꣳसऽईशत ॥८४॥

॥७॥ आ नो॑ य॒ज्ज्ञन्दि॑वि॒स्पृश॒ँव्वायो॑ या॒हि सु॒मन्म्म॑भिः ।
अ॒न्तः प॒वित्त्र॑ऽउ॒परि॑ श्श्री॒णा॒नो॒यꣳ शु॒क्क्रोऽअ॑यामि ते ॥८५॥
इ॒न्द्र॒वा॒यू सु॑स॒न्दृशा॑ सु॒हवे॒ह ह॑वामहे ।
यथा॑ नः॒ सर्व्व॒ऽइज्जनो॑नमी॒वः स॒ङ्गमे॑ सु॒मना॒ऽअस॑त् ॥८६॥
ऋध॒गित्था स मर्त्त्यः॑ शश॒मे दे॒वता॑तये ।
यो नू॒नम्मि॒त्त्रावरु॑णाव॒भिष्ट॑य॒ऽआच॒क्क्रे ह॒व्यदा॑तये ॥८७॥
आया॑त॒मुप॑भूषतम्म॒द्ध्वः॑ पिबतमश्श्विना ।
दु॒ग्ग्धम्पयो॑ व्वृषणा जेन्न्यावसू॒ मा नो॑ मर्द्धिष्ट्ट॒मागतम् ॥८८॥
प्रैतु॒ ब्ब्रह्म॑ण॒स्प्पतिः॑ प्प्र दे॒व्व्येतु सू॒नृता॑ ।
अच्छा॑ व्वी॒रन्नर्य्य॑म्प॒ङ्क्तिरा॑धसन्दे॒वा य॒ज्ज्ञन्न॑यन्तु नः ॥८९॥
च॒न्द्रमा॒ऽअप्प्स्व॑न्तरा सु॑प॒र्ण्णो धा॑वते दि॒वि ।
र॒यिम्पि॒शङ्ग॑म्बहु॒लम्पु॑रु॒स्पृह॒ꣳ हरि॑रेति॒ कनि॑क्क्रदत् ॥९०॥

दे॒वन्दे॑वँ॒व्वोव॑से दे॒वन्दे॑वम॒भिष्ट॑ये ।
दे॒वन्दे॑वꣳ हुवेम॒ व्वाज॑सातये गृ॒णन्तो॑ दे॒व्या धि॒या ॥९१॥
दि॒वि पृ॒ष्ठोऽअ॑रोचता॒ग्निर्व्वै॑श्वान॒रो बृ॒हन् ।
क्ष्मया॑ व्वृधा॒नऽओज॑सा॒ चनो॑हितो॒ ज्योति॑षा बाधते॒ तम॑ः ॥९२॥
इन्द्रा॑ग्नीऽअ॒पादि॒यम्पूर्व्वागा॑त्प॒द्वती॑ब्भ्यः ।
हि॒त्त्वी शिरो॑ जि॒ह्वया॒ व्वाव॑दु॒च्चर॑त्त्रि॒ꣳशत्प॒दान्न्य॑क्क्रमीत् ॥९३॥
दे॒वासो॒ हि ष्मा॒ मन॑वे॒ सम॑न्न्यवो॒ व्विश्श्वे॑ सा॒कꣳ सरा॑तयः ।
ते नो॑ऽअ॒द्य तेऽअ॑प॒रन्तु॒चे तु नो॒ भव॑न्तु व्वरिवो॒विद॑ः ॥९४॥
अपा॑धमद॒भिश॑स्तीरशस्ति॒हाथेन्द्रो॑ द्यु॒म्न्याभ॑वत् ।
दे॒वास्त्त॑ऽइन्द्र स॒क्ख्याय॑ येमिरे॒ बृह॑द्भानो॒ मरु॑द्गण ॥९५॥
प्र व॒ऽइन्द्रा॑य बृह॒ते मरु॑तो॒ ब्ब्रह्मा॑र्च्चत ।
व्वृ॒त्रꣳ ह॑नति व्वृत्र॒हा श॒तक्क्र॑तु॒र्व्वज्ज्रे॑ण श॒तप॑र्व्वणा ॥९६॥
अ॒स्येदिन्द्रो॑ व्वावृधे॒ व्वृष्ण्ण्य॒ꣳ शवो॒ मदे॑ सु॒तस्य॒ व्विष्ण्ण॑वि ।
अ॒द्द्या तम॑स्य महि॒मान॑मा॒यवोनु॑ष्टुवन्ति पू॒र्व्वथा॑ ।
इ॒माऽउ॑ त्वा॒ यस्या॒यम॒यꣳ स॒हस्र॑मू॒र्द्ध्वऽऊ॒ षु ण॑ः ॥९७॥

गलितमन्त्राः —

इ॒माऽउ॑ त्वा पुरूवसो॒ गिरो॑ व्वर्द्धन्तु॒ या मम॑ ।
पा॒व॒कव॑र्ण्णाः॒ शुच॑यो व्विप॒श्चितो॒भि स्तोमै॑रनूषत ॥
य॒स्या॒यँव्विश्श्व॒ऽआर्य्यो॒ दास॑ः शेवधि॒पाऽअ॒रिः ।
ति॒रश्श्चि॑द॒र्य्ये रु॒शमे॒ पवी॑रवि॒ तुब्भ्येत्त्सो॑ऽअज्ज्यते र॒यिः ॥
अ॒यꣳ स॒हस्र॒मृषि॑भिः॒ सह॑स्कृतः समु॒द्द्रऽइ॑व पप्प्रथे ।
स॒त्त्यः सोऽअ॑स्य महि॒मा गृ॒णे शवो॑ य॒ज्ज्ञेषु॑ व्विप्प्र॒राज्ज्ये॑ ॥
ऊ॒र्द्ध्वऽऊ॒ षु ण॑ऽऊ॒तये॒ तिष्ठ्ठा॑ दे॒वो न स॑वि॒ता ।
ऊ॒र्द्ध्वो व्वाज॑स्य॒ सनि॑ता॒ यद॒ञ्जिभि॑र्व्वा॒घद्द्भि॑र्व्वि॒ह्वया॑महे ॥

॥ इति त्रयस्त्रिंशोऽध्यायः ॥

अथ चतुस्त्रिंशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'यज्जाग्रतः' इत्यारभ्य (५८) 'ब्रह्मणस्पते त्वम्' इत्यन्तानां सामान्यत आदित्ययाज्ञवल्क्यावृषी। विशेषतश्च—
(१) 'यज्जाग्रतः' इत्यारभ्य (६) 'सुषारथिरश्वान्' इत्यन्तानां शिवसङ्कल्पः, (७) 'पितुन्नु' इत्यस्यागस्त्यः, (१०) 'सिनीवालि पृथुष्टुके' (११) 'पञ्च नद्यः' इत्यनयोर्गृत्समदः, (१२) 'त्वमग्ने' (१३) 'त्वन्नः' इत्यनयोराङ्गिरसो हिरण्यस्तूपः, (१४) 'उत्तानायामवभरा' (१५) 'इडायास्त्वा' इत्यनयोर्भारतौ देवश्रवोदेववातौ, (१६) 'प्रमन्महे' (१७) 'प्र वो महे' इत्यनयोर्नोधाः, (१८) 'इच्छन्ति त्वा' (१९) 'न ते' इत्यनयोर्भारतौ देवश्रवोदेववातौ, (२०) 'अषाढं युत्सु' इत्यारभ्य (२३) 'देवेन नः' इत्यन्तानां गोतमः, (२४) 'अष्टौ व्यख्यत्' इत्यारभ्य (२७) 'ये ते' इत्यन्तानामाङ्गिरसो हिरण्यस्तूपः, (२८) 'उभा पिबतम्' इत्यस्य प्रस्कण्वः, (२९) 'अप्नस्वतीमश्विना' (३०) 'द्युभिरक्तुभिः' इत्यनयोः कुत्सः, (३१) 'आ कृष्णेन रजसा' इत्यस्याङ्गिरसो हिरण्यस्तूपः, (३२) 'आ रात्रि पार्थिवम्' इत्यस्य भरद्वाजदुहिता कशिपा, (३३) 'उषस्तत्' इत्यस्य गोतमः, (३४) 'प्रातरग्निम्' इत्यारभ्य (४०) 'अश्वावतीर्गोमतीः' इत्यन्तानां वसिष्ठः, (४१) 'पूषन्तव' इत्यस्य सुहोत्रः, (४२) 'पथस्पथः' इत्यस्य ऋजिश्वा, (४३) 'त्रीणि पदा' (४४) 'तद्विप्रासः' इत्यनयोर्मेधातिथिः, (४५) 'घृतवती भुवनानाम्' इत्यस्य भरद्वाजः, (४६) 'ये नः' इत्यस्य विहव्यः, (४७) 'आ नासत्या' इत्यस्य हिरण्यस्तूपः, (३८) 'एष वः' इत्यस्यागस्त्यः, (४९) 'सहस्तोमाः सहछन्दसः' इत्यस्य प्राजापत्यो यज्ञः, (५०) 'आयुष्यं वर्चस्यम्' (५१) 'न तद्' (५२) 'यदाबध्नन्' इत्येषां दक्षः, (५३) 'उत नः' इत्यस्य ऋजिश्वा, (५४) 'इमा गिरः' इत्यस्य गार्त्समदः कूर्मः, (५६) 'उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते' (५७) 'प्र नूनम्' इत्यनयोर्घौरः कण्वः, (५८) 'ब्रह्मणस्पते त्वम्' इत्यस्य गृत्समदः॥

देवता (१) 'यज्जाग्रतः' (२) 'येन कर्माणि' (३) 'यत्प्रज्ञानम्' (४) 'येनेदम्' (५) 'यस्मिन्नृचः' (६) 'सुषारथिरश्वान्' इत्येषां मनः।
(७) 'पितुन्नु' इत्यस्यान्नम्।
(८) 'अन्विदनुमते' (९) 'अनु नः' इत्यनयोरनुमतिः।
(१०) 'सिनीवालि पृथुष्टुके' इत्यस्य सिनीवाली।
(११) 'पञ्च नद्यः' इत्यस्य सरस्वती।
(१२) 'त्वमग्ने' (१३) 'त्वन्नः' (१४) 'उत्तानायामवभरा' (१५) 'इडायास्त्वा' इत्येषामग्निः।
(१६) 'प्रमन्महे' (१७) 'प्र वो महे' (१८) 'इच्छन्ति त्वा' (१९) 'न ते' इत्येषामिन्द्रः।
(२०) 'अषाढं युत्सु' (२१) 'सोमो धेनुम्' (२२) 'त्वमिमाः' (२३) 'देवेन नः' इत्येषां सोमः।
(२४) 'अष्टौ व्यख्यत्' (२५) 'हिरण्यपाणिः सविता' (२६) 'हिरण्यहस्तो असुरः' (२७) 'ये ते' इत्येषां सविता।
(२८) 'उभा पिबतम्' (२९) 'अप्नस्वतीमश्विना' (३०) 'द्युभिरक्तुभिः' इत्येषामश्विनौ।
(३१) 'आ कृष्णेन रजसा' इत्यस्य सूर्यः।
(३२) 'आ रात्रि पार्थिवम्' इत्यस्य रात्रिः।
(३३) 'उषस्तत्' इत्यस्य उषाः।
(३४) 'प्रातरग्निम्' इत्यस्याग्नीन्द्रमित्रावरुणाश्विभगपूषब्रह्मणस्पतिसोमरुद्राः।
(३५) 'प्रातर्जितम्' (३६) 'भग प्रणेतः' (३७) 'उतेदानीम्' (३८) 'भग एव' (३९) 'समध्वरायोषसः' इत्येषां भगः।
(४०) 'अश्वावतीर्गोमतीः' इत्यस्य उषाः।
(४१) 'पूषन्तव' (४२) 'पथस्पथः' इत्यनयोः पूषा।
(४३) 'त्रीणि पदा' (४४) 'तद्विप्रासः' इत्यनयोर्विष्णुः।
(४५) 'घृतवती भुवनानाम्' इत्यस्य द्यावापृथिव्यौ।
(४६) 'ये नः' इत्यस्य लिङ्गोक्ता।

(४७) 'आ नासत्या' इत्यस्याश्विनौ ।
(४८) 'एष वः' इत्यस्य मरुतः ।
(४९) 'सहस्तोमाः सहछन्दसः' इत्यस्य ऋषयः ।
(५०) 'आयुष्यं वर्चस्यम्' (५१) 'न तद्' (५२) 'यदावध्नन्' इत्येषां हिरण्यम् ।
(५३) 'उत नः' इत्यस्याहिर्बुध्न्योऽज एकपात्पृथिवी समुद्रो विश्वे देवाश्च ।
(५४) 'इमा गिरः' इत्यस्यादित्यः ।
(५५) 'सप्त ऋषयः' इत्यस्य सप्तर्षयः ।
(५६) 'उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते' (५७) 'प्र नूनम्' (५८) 'ब्रह्मणस्पते त्वम्' इत्येषां ब्रह्मणस्पतिः ॥

छन्दः (१) 'यज्जाग्रतः' इत्यारभ्य (६) 'सुषारथिरश्वान्' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (७) 'पितुन्नु' इत्यस्योष्णिक्, (८) 'अन्विदनुमते' इत्यारभ्य (११) 'पञ्च नद्यः' इत्यन्तानामनुष्टुप्, (१२) 'त्वमग्ने' (१३) 'त्वन्नः' इत्यनयोर्जगती, (१४) 'उत्तानायामवभरा' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (१५) 'इडायास्त्वा' इत्यस्यानुष्टुप्, (१६) 'प्रमन्महे' इत्यारभ्य (२४) 'अष्टौ व्यख्यत्' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (२५) 'हिरण्यपाणिः सविता' इत्यस्य जगती, (२६) 'हिरण्यहस्तो असुरः' (२७) 'ये ते' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (२८) 'उभा पिबतम्' इत्यस्य गायत्री, (२९) 'अप्नस्वतीमश्विना' (३०) 'द्युभिरक्तुभिः' (३१) 'आ कृष्णेन रजसा' इत्येषां त्रिष्टुप्, (३२) 'आ रात्रि पार्थिवम्' इत्यस्य पथ्याबृहती, (३३) 'उषस्तत्' इत्यस्य परोष्णिक्, (३४) 'प्रातरग्निम्' इत्यस्य जगती, (३५) 'प्रातर्जितम्' इत्यारभ्य (४०) 'अश्वावतीर्गोमतीः' इत्यन्तानां त्रिष्टुप्, (४१) 'पूषन्तव' इत्यस्य गायत्री, (४२) 'पथस्पथः' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (४३) 'त्रीणि पदा' (४४) 'तद्विप्रासः' इत्यनयोर्गायत्री, (४५) 'घृतवती भुवनानाम्' इत्यस्य जगती, (४६) 'ये नः' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (४७) 'आ नासत्या' इत्यस्य जगती, (४८) 'एष वः' (४९) 'सहस्तोमाः सहछन्दसः' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (५०) 'आयुष्यं वर्चस्यम्' इत्यस्योष्णिक्, (५१) 'न तद्' इत्यस्य शक्वरी, (५२) 'यदाबध्नन्' (५३) 'उत नः' (५४) 'इमा गिरः' इत्येषां त्रिष्टुप्, (५५) 'सप्त ऋष.' इत्यस्य जगती, (५६) 'उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते' (५७) 'प्र नूनम्' इत्यनयोर्बृहती, (५८) 'ब्रह्मणस्पते त्वम्' इत्यस्य त्रिष्टुप् ॥

॥ हरिः ॐ ॥

॥१॥ यज्जाग्ग्र॑तो दू॒रमु॒दैति॒ दैव॒न्तदु॑ सु॒प्प्तस्य॒ तथै॒वैति॑ ।
दू॒र॒ङ्ग॒मञ्ज्योति॑षा॒ञ्ज्योति॒रेक॒न्तन्मे॒ मन॑ः शि॒वस॑ङ्कल्प्पमस्तु ॥१॥
येन॒ कर्म्मा॑ण्ण्य॒पसो॑ मनी॒षिणो॑ य॒ज्ञे कृ॒ण्वन्ति॑ वि॒दथे॑षु॒ धीरा॑ः ।
यद॑पू॒र्व्वँय्य॒क्षम॒न्तः प्प्र॒जाना॒न्तन्मे॒ मन॑ः शि॒वस॑ङ्कल्प्पमस्तु ॥२॥
यत्प्र॒ज्ञान॑मु॒त चेतो॒ धृति॑श्च॒ यज्ज्योति॑र॒न्तर॒मृत॑म्प्र॒जासु॑ ।
यस्म्मा॒न्नऽऋ॒ते किञ्च॒न कर्म्म॑ क्रि॒यते॒ तन्मे॒ मन॑ः शि॒वस॑ङ्कल्प्पमस्तु ॥३॥
येने॒दम्भू॒तम्भुव॑नम्भवि॒ष्यत्परि॑गृहीतम॒मृते॑न॒ सर्व्व॑म् ।
येन॑ य॒ज्ञस्ता॒यते॑ स॒प्प्तहो॑ता॒ तन्मे॒ मन॑ः शि॒वस॑ङ्कल्प्पमस्तु ॥४॥
यस्मि॒न्नृच॒ः साम॒ यजू॑ꣳषि॒ यस्मि॑न्प्रति॒ष्ठिता॑ रथना॒भावि॑वा॒राः ।
यस्मिँ॑श्चि॒त्तꣳ सर्व्व॒मोत॑म्प्र॒जाना॒न्तन्मे॒ मन॑ः शि॒वस॑ङ्कल्प्पमस्तु ॥५॥
सु॒षा॒र॒थिरश्वा॑निव॒ यन्म॑नु॒ष्या॒न्नेनी॒यते॒भीशु॑भिर्व्वा॒जिन॑ऽइव ।
हृ॒त्प्रति॑ष्ठँय्यद॑जि॒रञ्जवि॑ष्ठ॒न्तन्मे॒ मन॑ः शि॒वस॑ङ्कल्प्पमस्तु ॥६॥

पि॒तुन्नु स्तो॑षम्म॒हो ध॒र्म्माण॒न्तवि॑षीम् । यस्य॑ त्रि॒तो व्योज॑सा वृ॒त्रँविप॑र्व्वम॒र्दय॑त् ॥७॥
अन्वि॒दनु॑मते॒ त्वम्मन्या॑सै॒ शञ्च॑ नस्कृधि ।
क्रत्वे॒ दक्षा॑य नो हिनु॒ प्रण॒ऽआयू॑ꣳषि तारिषः ॥८॥
अनु॑ नो॒द्यानु॑मतिर्य॒ज्ञन्दे॒वेषु॑ मन्यताम् ।
अ॒ग्निश्च॑ हव्य॒वाह॑नो॒ भव॑तन्दा॒शुषे॒ मयः॑ ॥९॥
सिनी॑वालि॒ पृथु॑ष्टुके॒ या दे॒वाना॒मसि॒ स्वसा॑ ।
जु॒षस्व॑ ह॒व्यमाहु॑तम्प्र॒जान्दे॑वि दिदिड्ढि नः ॥१०॥

॥२॥ पञ्च॑ न॒द्यः॑ सर॑स्वती॒मपि॑यन्ति॒ सस्रो॑तसः ।
सर॑स्वती॒ तु प॑ञ्च॒धा सो दे॒शेभ॑वत्स॒रित् ॥११॥
त्वम॑ग्ने प्रथ॒मोऽअङ्गि॑रा॒ऽऋषि॑र्दे॒वो दे॒वाना॑मभवः शि॒वः सखा॑ ।
तव॑ व्र॒ते क॒वयो॑ विद्म॒नाप॑सोजायन्त म॒रुतो॒ भ्राज॑दृष्टयः ॥१२॥
त्वन्नो॑ऽअग्ने॒ तव॑ देव पा॒युभि॑र्म्म॒घोनो॑ रक्ष त॒न्व॒श्च वन्द्य ।
त्रा॒ता तो॒कस्य॒ तन॑ये॒ गवा॑म॒स्यनि॑मेषꣳ॒ रक्ष॑माण॒स्तव॑ व्र॒ते ॥१३॥
उ॒त्ता॒नाया॒मव॑भरा चिकि॒त्वान्त्स॒द्यः प्रवी॑ता॒ वृष॑णञ्जजान ।
अ॒रु॒षस्तू॑पो॒ रुश॑दस्य॒ पाज॒ऽइडा॑यास्पु॒त्रो व॒युने॑जनिष्ट ॥१४॥
इडा॑यास्त्वा प॒दे व॒यन्नाभा॑ पृथि॒व्याऽअधि॑ ।
जात॑वेदो॒ निधी॑मह्य॒ग्ने ह॒व्याय॒ वोढ॑वे ॥१५॥
प्र म॑न्महे शवसा॒नाय॑ शू॒षमा॑ङ्गू॒षङ्गिर्व॑णसेऽअङ्गिर॒स्वत् ।
सु॒वृ॒क्तिभि॑ स्तुव॒तऽऋ॑ग्मि॒याया॑र्चा॑मा॒र्कन्नरे॒ विश्रु॑ताय ॥१६॥
प्र वो॑ म॒हे महि॒ नमो॑ भरध्वमाङ्गू॒ष्यꣳ॒ शवसा॒नाय॒ साम॑ ।
येना॑ नः॒ पूर्वे॑ पि॒तरः॑ पद॒ज्ञाऽअर्च॑न्तो॒ऽअङ्गि॑रसो॒ गाऽअवि॑न्दन् ॥१७॥
इ॒च्छन्ति॑ त्वा सो॒म्यासः॒ सखा॑यः सु॒न्वन्ति॒ सोम॒न्दध॑ति॒ प्रया॑ꣳसि ।
तिति॑क्षन्तेऽअ॒भिश॑स्ति॒ञ्जना॑ना॒मिन्द्र॒ त्वदा कश्च॒न हि प्र॒केतः॑ ॥१८॥
न ते॑ दू॒रे प॑र॒मा चि॒द्रजा॒ꣳस्या तु प्रया॑हि हरिवो॒ हरि॑भ्याम् ।
स्थि॒राय॒ वृष्णे॒ सव॑ना कृ॒तेमा यु॒क्ता ग्रावा॑णः समिधा॒नेऽअ॒ग्नौ ॥१९॥
अषा॑ढँयु॒त्सु पृत॑नासु॒ पप्रि॑ꣳ स्व॒र्षाम॒प्सांवृ॒जन॑स्य गो॒पाम् ।
भ॒रे॒षु॒जाꣳ सु॑क्षि॒तिꣳ सु॒श्रव॑सञ्जय॑न्तन्त्वा॒मनु॑मदेम सोम ॥२०॥

॥३॥ सोमो॑ धे॒नुꣳ सोमो॒ऽअर्व॑न्तमा॒शुꣳ सोमो॑ वी॒रङ्क॑र्म्म॒ण्य॑न्ददाति ।
सा॒द॒न्यँ᳖विद॒त्थ्यꣳ स॒भेय॑म्पितृ॒श्श्रव॑णँ॒यो ददा॑शदस्म्मै ॥२१॥
त्वमि॒माऽओष॑धीः॒ सोम॒ विश्श्वा॒स्त्वम॒पोऽअ॑जनय॒स्त्वङ्गाः॑ ।
त्वमात॑तन्थो॒र्व्व॑न्तरि॑क्ष॒न्त्वञ्ज्योति॑षा॒ वि तमो॑ ववर्त्थ ॥२२॥
दे॒वेन॑ नो॒ मन॑सा देव सोम रा॒यो भा॒गꣳ स॑हसावन्न॒भियु॑ध्य ।
मा त्वात॑नदीशिषे वी॒र्य्य॑स्यो॒भये॑भ्यः॒ प्प्रचि॑कित्सा॒ गवि॑ष्टौ ॥२३॥
अ॒ष्टौ व्य॑क्ख्यत्क॒कुभ॑÷ पृथि॒व्यास्त्री धन्व॒ योज॑ना स॒प्त सिन्धू॑न् ।
हि॒र॒ण्ण्या॒क्षः स॑वि॒ता दे॒वऽआगा॒द्दध॒द्रत्ना॑ दा॒शुषे॒ वार्य्या॑णि ॥२४॥
हिर॑ण्ण्यपाणिः सवि॒ता विच॑र्षणिरु॒भे द्यावा॑पृथि॒वीऽअ॒न्तरी॑यते ।
अपामी॑वा॒म्बाध॑ते॒ वेति॒ सूर्य्य॑म॒भि कृ॒ष्ण्णेन॒ रज॑सा॒ द्याम्मृ॑णोति ॥२५॥
हिर॑ण्ण्यहस्तो॒ऽअसु॑रः सु॒नी॒थः सु॑मृडी॒कः स्ववा॑ यात्व॒र्वाङ् ।
अ॒प॒सेध॑न्र॒क्षसो॑ यातु॒धाना॒नस्थाद्दे॒वः प्प्र॑तिदो॒षङ्गृ॑णा॒नः ॥२६॥
ये ते॒ पन्था॑ः सवितः पू॒र्व्यासो॑ऽरे॒णवः॑ सुकृ॑ताऽअ॒न्तरि॑क्षे ।
तेभि॑र्नोऽअ॒द्य प॒थिभि॑÷ सु॒गेभी॒ रक्षा॑ च नो॒ऽअधि॑ च ब्रूहि देव ॥२७॥
उ॒भा पि॑बतमश्श्विनो॒भा नः॒ शर्म्म॑ यच्छतम् । अ॒वि॒द्रि॒याभि॑रू॒तिभि॑÷ ॥२८॥
अप्न॑स्वतीमश्श्विना॒ वाच॑म॒स्म्मे कृ॒तन्नो॑ दस्रा वृषणा मनी॒षाम् ।
अ॒द्यू॒त्त्येव॑से॒ निह्व॑ये वाँवृ॒धे च॑ नो भवतँ॒वाज॑सातौ ॥२९॥
द्युभि॑र॒क्तुभिः॒ परि॑पातम॒स्म्मानरि॑ष्ट्टेभिरश्श्विना॒ सौभ॑गेभिः ।
तन्नो॑ मि॒त्रो वरु॑णो मामहन्ता॒मदि॑तिः॒ सिन्धु॑÷ पृथि॒वीऽउ॒त द्यौः ॥३०॥

॥४॥ आ कृ॒ष्ण्णेन॒ रज॑सा॒ वर्त्त॑मानो निवे॒शय॑न्न॒मृत॒म्मर्त्त्य॑ञ्च ।
हि॒र॒ण्ण्यये॑न सवि॒ता रथे॒ना दे॒वो या॑ति॒ भुव॑नानि॒ पश्श्य॑न् ॥३१॥
आ रा॑त्रि॒ पार्त्थि॑व॒ꣳ रज॑÷ पि॒तुर॑प्प्रायि॒ धाम॑भिः ।
दि॒वः सदा॑ꣳसि बृह॒ती वि ति॑ष्ठस॒ऽआ त्वे॒षँव॑र्त्तते॒ तम॑÷ ॥३२॥
उष॒स्तच्चि॒त्रमाभ॑रा॒स्म्मभ्य॑ँ᳖वाजिनीवति । येन॑ तो॒कञ्च॒ तन॑यञ्च॒ धाम॑हे ॥३३॥
प्रा॒तर॒ग्निम्प्रा॒तरिन्द्र॑ꣳ हवामहे प्प्रा॒तर्म्मि॒त्रावरु॑णा प्प्रा॒तर॒श्श्विना॑ ।
प्रा॒तर्भग॑म्पू॒षण॒म्ब्रह्म॑ण॒स्प्पति॑म्प्रा॒तः सोम॑मु॒त रु॒द्रꣳ हु॑वेम ॥३४॥
प्रा॒त॒र्जित॒म्भग॑मु॒ग्रꣳ हु॑वेम व॒यम्पु॒त्रमदि॑ते॒र्य्यो वि॑ध॒र्त्ता ।
आ॒द्ध्रश्चि॒द्यम्मन्य॑मानस्तु॒रश्चि॒द्राजा॑ चि॒द्यम्भग॑म्भ॒क्षीत्त्याह॑ ॥३५॥

भग प्प्रणेतर्ब्भग सत्त्यराधो भगेमान्धियमुदवा ददन्नः ।
भग प्प्र नो जनय गोभिरश्श्वैर्ब्भग प्प्र नृभिर्न्नृवन्तः स्याम ॥३६॥
उतेदानीम्भगवन्तः स्यामोत प्प्रपित्त्वऽउत मद्ध्येऽअह्नाम् ।
उतोदिता मघवन्त्सूर्य्यस्य व्वयन्देवानाꣳ सुमतौ स्याम ॥३७॥
भगऽएव भगवाँ२॥ऽअस्तु देवास्तेन व्वयम्भगवन्तः स्याम ।
तन्त्वा भग सर्व्वऽइज्जोहवीति स नो भग पुरऽएता भवेह ॥३८॥
समद्ध्वरायोषसो नमन्त दधिक्क्रावेव शुचये पदाय ।
अर्व्वाचीनँव्वसुविदम्भगन्नो रथमिवाश्श्वा व्वाजिनऽआवहन्तु ॥३९॥
अश्श्वावतीर्ग्गोमतीर्न्नऽउषासो व्वीरवतीः सदमुच्छन्तु भद्द्राः ।
घृतन्दुहाना व्विश्श्वतः प्प्रपीता यूयम्पात स्वस्त्तिभिः सदा नः ॥४०॥
॥५॥ पूषन्तव व्व्रते व्वयन्न रिष्ष्येम कदाचन । स्तोतारस्तऽइह स्म्मसि ॥४१॥
पथस्प्पथः परिपतिँव्वचस्या कामेन कृतोऽअब्भ्यानडर्क्कम् ।
स नो रासच्छुरुधश्श्चन्द्राग्ग्रा धियन्धियꣳ सीषधाति प्प्र पूषा ॥४२॥
त्त्रीणि पदा व्विचक्क्रमे व्विष्ण्णुर्ग्गोपाऽअदाब्भ्यः । अतो धर्म्माणि धारयन् ॥४३॥
तद्विप्प्रासो व्विपन्न्यवो जागृवाꣳसः समिन्धते । व्विष्ण्णोर्य्यत्परमम्पदम् ॥४४॥
घृतवती भुवनानामभिश्श्रियोर्व्वी पृत्थ्वी मधुदुघे सुपेशसा ।
द्यावापृथिवी व्वरुणस्य धर्म्मणा व्विष्क्कभितेऽअजरे भूरिरेतसा ॥४५॥
ये नः सपत्नाऽअप ते भवन्त्विन्द्राग्ग्निब्भ्यामवबाधामहे तान् ।
व्वसवो रुद्द्राऽआदित्त्याऽउपरिस्पृशम्मोग्ग्रञ्चेत्तारमधिराजमक्क्रन् ॥४६॥
आ नासत्त्या त्त्रिभिरेकादशैरिह देवेभिर्य्यातम्मधुपेयमश्श्विना ।
प्प्रायुस्तारिष्ट्टन्नी रपाꣳसि मृक्क्षतꣳ सेधतन्द्वेषो भवतꣳ सचाभुवा ॥४७॥
एष व स्तोमो मरुतऽइयङ्गीर्म्मान्दार्य्यस्य मान्न्यस्य कारोः ।
एषा यासीष्ट्ट तन्न्वे व्वयाँव्विद्यामेषँव्वृजनञ्जीरदानुम् ॥४८॥
सहस्तोमाः सहच्छन्दसऽआवृतः सहप्प्रमाऽऋषयः सप्त दैव्याः ।
पूर्व्वेषाम्पन्थामनुदृश्श्य धीराऽअन्वालेभिरे रत्थ्यो न रश्म्मीन् ॥४९॥
आयुष्ष्यँव्वर्च्चस्यꣳ रायस्पोषमौद्भिदम् ।
इदꣳ हिरण्ण्यँव्वर्च्चस्वज्जैत्त्रायाविशतादु माम् ॥५०॥

॥६॥ न तद्रक्क्षांꣳसि न पिशाचास्तरन्ति देवानामोज÷ प्प्रथमजꣳ ह्येतत् ।
यो बिभर्त्ति दाक्क्षायणꣳ हिरण्ण्यꣳ स देवेषु कृणुते दीर्ग्घमायुः स मनुष्ष्येषु कृणुते
दीर्ग्घमायु÷ ॥५१॥
यदाबध्नन्दाक्क्षायणा हिरण्ण्यꣳ शतानीकाय सुमनस्यमानाः ।
तन्मऽआबध्नामि शतशारदायायुष्म्माञ्जरदष्ट्टिर्य्यथासम् ॥५२॥
उत नोहिर्ब्बुध्न्य÷ शृणोत्त्वजऽएकपात्पृथिवी समुद्रः ।
विश्श्वे देवाऽऋतावृधो हुवाना स्तुता मन्त्राः कविशस्ताऽअवन्तु ॥५३॥
इमा गिरऽआदित्त्येब्भ्यो घृतस्नूः सनाद्राजब्भ्यो जुह्वा जुहोमि ।
शृणोतु मित्रोऽअर्य्यमा भगो नस्तुविजातो वरुणो दक्क्षोऽअꣳश÷ ॥५४॥
सप्तऽऋषयः प्प्रतिहिताः शरीरे सप्त रक्क्षन्ति सदमप्प्रमादम् ।
सप्तापः स्वपतो लोकमीयुस्तत्र जागृतोऽअस्वप्नजौ सत्रसदौ च देवौ ॥५५॥
उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्प्पते देवयन्तस्त्वेमहे ।
उपप्प्रयन्तु मरुत÷ सुदानवऽइन्द्र प्प्राशूर्ब्भवा सचा ॥५६॥
प्र नूनम्ब्रह्मणस्प्पतिर्म्मन्त्रँवदत्त्युक्क्थ्यम् ।
यस्म्मिन्निन्द्रो वरुणो मित्रोऽअर्य्यमा देवाऽओकाꣳसि चक्क्रिरे ॥५७॥
ब्रह्मणस्प्पते त्वमस्य यन्ता सूक्तस्य बोधि तनयञ्च जिन्व । विश्श्वन्तद्भद्रँय्यदव
न्ति देवा बृहद्वदेम विदथे सुवीराः । यऽइमा विश्श्वा विश्श्वकर्म्मा यो न÷ पिता
न्नपतेन्नस्य नो देहि ॥५८॥

गलितमन्त्राः —

यऽइमा विश्श्वा भुवनानि जुह्वदृषिर्होता न्न्यसीदत्पिता न÷ ।
सऽआशिषा द्रविणमिच्छमानः प्प्रथमच्छदवराँ॥ऽआविवेश ॥
विश्श्वकर्म्मा विमनाऽआद्विहाया धाता विधाता परमोत सन्दृक् ।
तेषामिष्ष्टानि समिषा मदन्ति यत्रा सप्तऽऋषीन्परऽएकमाहुः ॥
यो न÷ पिता जनिता यो विधाता धामानि वेद भुवनानि विश्श्वा ।
यो देवानान्नामधाऽएकऽएव तꣳ सम्प्प्रश्नम्भुवना यन्त्यन्न्या ॥
अन्नपतेन्नस्य नो देह्यनमीवस्य शुष्म्मिण÷ ।
प्रप्प्र दातारन्तारिषऽऊर्ज्जन्नो धेहि द्विपदे चतुष्प्पदे ॥

॥ इति चतुस्त्रिंशोऽध्यायः ॥

अथ पञ्चत्रिंशोऽध्यायः

षिः (१) 'अपेतो यन्तु' इत्यारभ्य (२२) 'अस्मात्त्वम्' इत्यन्तानां सामान्यत आदित्यो देवा वा ऋषयः । विशेषतश्च— (४) 'अश्वत्थे वः' इत्यस्याथर्वणो भिषक्, (७) 'परम्मृत्यो' इत्यस्य सङ्कुसुकः, (१०) 'अश्मन्वती रीयते' इत्यस्य सुचीकः, (११) 'अपाघमप' इत्यस्य शुनःशेपः, (१२) 'सुमित्रिया नः' इत्यस्य प्रजापतिः, (१४) 'उद्वयन्तमसः' इत्यस्य प्रस्कण्वः, (१५) 'इमञ्जीवेभ्यः' इत्यस्य सङ्कुसुकः, (१६) 'अग्न आयूꣳषि' इत्यस्य वैखानसः प्रजापतिः, (१७) 'आयुष्मानग्ने' इत्यस्य वैखानसः, (१८) 'परीमे गाम्' इत्यस्य भारद्वाजः शिरिम्बिठः, (१९) 'क्रव्यादमग्निम्' इत्यस्य दमनः, (२१) 'स्योना पृथिवि' इत्यस्य मेधातिथिः ॥

वता (१) 'अपेतो यन्तु' (२) 'सविता ते' इत्यनयोः पितरः ।
(३) 'वायुः पुनाति' 'सविता पुनातु' 'अग्नेर्भ्राजसा' 'सूर्यस्य वर्चसा' इत्येषां लिङ्गोक्ता, 'विमुच्यन्तामुस्रियाः' इत्यस्यानड्वान् ।
(४) 'अश्वत्थे वः' इत्यस्यौषधिः ।
(५) 'सविता ते' इत्यस्य सविता ।
(६) 'प्रजापतौ त्वा' इत्यस्य प्रजापतिः ।
(७) 'परम्मृत्यो' इत्यस्य मृत्युः ।
(८) 'शं वातः' (९) 'कल्पन्तान्ते' (१०) 'अश्मन्वती रीयते' इत्येषां विश्वे देवाः ।
(११) 'अपाघमप' इत्यस्य लिङ्गोक्ता ।
(१२) 'सुमित्रिया नः' इत्यस्यापः ।
(१३) 'अनड्वाहमन्वारभामहे' इत्यस्यानड्वान ।
(१४) 'उद्वयन्तमसः' इत्यस्य सूर्यः ।
(१५) 'इमञ्जीवेभ्यः' इत्यस्य मृत्युः ।
(१६) 'अग्न आयूꣳषि' (१७) 'आयुष्मानग्ने' इत्यनयोरग्निः ।
(१८) 'परीमे गाम्' इत्यस्येन्द्रः ।
(१९) 'क्रव्यादमग्निम्' इत्यस्याग्निः ।
(२०) 'वह वपाम्' इत्यस्य जातवेदाः ।
(२१) 'स्योना पृथिवि' इत्यस्य पृथिवी ।
(२२) 'अस्मात्त्वम्' इत्यस्याग्निः ॥

छन्दः (१) 'अपेतो यन्तु' (२) 'सविता ते' इत्यनयोर्गायत्री, आद्ये 'द्युभिरहोभिः' इति यजुः, (४) 'अश्वत्थे वः' इत्यस्यानुष्टुप्, (५) 'सविता ते' इत्यस्य गायत्री, (६) 'प्रजापतौ त्वा' इत्यस्योष्णिक्, (७) 'परम्मृत्यो' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (८) 'शं वातः' इत्यस्यानुष्टुप्, (९) 'कल्पन्तान्ते' इत्यस्य बृहती, (१०) 'अश्मन्वती रीयते' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (११) 'अपाघमप' (१३) 'अनड्वाहमन्वारभामहे' (१४) 'उद्वयन्तमसः' इत्येषामनुष्टुप्, (१५) 'इमञ्जीवेभ्यः' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (१६) 'अग्न आयूꣳषि' इत्यस्य गायत्री, (१७) 'आयुष्मानग्ने' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (१८) 'परीमे गाम्' इत्यस्यानुष्टुप्, (१९) 'क्रव्यादमग्निम्' (२०) 'वह वपाम्' इत्यनयोस्त्रिष्टुप्, (२१) 'स्योना पृथिवि' (२२) 'अस्मात्त्वम्' इत्यनयोर्गायत्री, आद्ये 'अप नः' इति यजुः ॥

॥ हरिः ॐ ॥

॥१॥ अपेतो यन्तु पणयोसुम्ना देवपीयवः । अस्य लोकः सुतावतः ।
द्युभिरहोभिरक्तुभिर्व्यक्तꣳयमो ददात्ववसानमस्मै ॥१॥

सविता ते शरीरेब्भ्यः पृथिव्व्याँल्लोकमिच्छतु । तस्म्मै युञ्ज्यन्तामुस्रियाः ॥२॥
वायुः पुनातु सविता पुनात्त्वग्नेब्भ्राजसा सूर्य्यस्य वर्च्चसा ।
विमुच्च्यन्तामुस्रियाः ॥३॥
अश्श्वत्त्थे वो निषदनम्पर्ण्णे वो वसतिष्कृता ।
गोभाजऽइत्किलासथ यत्सनवथ पूरुषम् ॥४॥
सविता ते शरीराणि मातुरुपस्त्थऽआवपतु । तस्म्मै पृथिवि शम्भव ॥५॥
प्रजापतौ त्त्वा देवतायामुपोदके लोके निदधाम्म्यसौ । अप नः शोशुचदघम् ॥६॥
परम्मृत्त्योऽअनुपरेहि पन्थाँय्यस्ते स्वऽइतरो देवयानात् ।
चक्क्षुष्म्मते शृण्वते ते ब्रवीमि मा नः प्प्रजाꣳ रीरिषो मोत वीरान् ॥७॥
शँवातः शꣳ हि ते घृणिः शन्ते भवन्त्विष्टकाः ।
शन्ते भवन्त्वग्नयः पार्त्थिवासो मा त्वाभिशूशुचन् ॥८॥
कल्प्पन्तान्ते दिशस्तुब्भ्यमापः शिवतमास्तुब्भ्यम्भवन्तु सिन्धवः ।
अन्तरिक्क्षꣳ शिवन्तुब्भ्यङ्कल्प्पन्तान्ते दिशः सर्व्वाः ॥९॥
अश्म्मन्वती रीयते सꣳरभद्ध्वमुत्तिष्ठत प्प्रतरता सखायः ।
अत्रा जहीमोऽशिवा येऽअसञ्छिवान्वयमुत्तरेमाभि वाजान् ॥१०॥

॥२॥ अपाघमप किल्बिषमप कृत्त्यामपो रपः ।
अपामार्ग्ग त्वमस्म्मदप दुःष्वप्न्यꣳ सुव ॥११॥
० सुमित्रिया नऽआपऽओषधयः सन्तु दुर्म्मित्रियास्तस्म्मै सन्तु योऽस्म्मान्द्वेष्टि यञ्च
वयन्द्विष्म्मः ॥१२॥
अनड्वाहमन्वारभामहे सौरभेयꣳ स्वस्त्तये ।
स नऽइन्द्रऽइव देवेब्भ्यो वह्निः सन्तारणो भव ॥१३॥
उद्वयन्तमसस्प्परि स्वः पश्श्यन्तऽउत्तरम् ।
देवन्देवत्रा सूर्य्यमगन्म ज्ज्योतिरुत्तमम् ॥१४॥
इमञ्जीवेब्भ्यः परिधिन्दधामि मैषान्नु गादपरोऽअर्त्थमेतम् ।
शतञ्जीवन्तु शरदः पुरूचीरन्तर्म्मृत्त्युन्दधताम्पर्व्वतेन ॥१५॥
अग्नऽआयूꣳषि पवसऽआ सुवोर्ज्जमिषञ्च नः । आरे बाधस्व दुच्छुनाम् ॥१६॥
आयुष्म्मानग्ने हविषा वृधानो घृतप्प्रतीको घृतयोनिरेधि ।
घृतम्पीत्त्वा मधु चारु गव्व्यम्पितेव पुत्रमभिरक्क्षतादिमान्त्स्वाहा ॥१७॥

परीमे गामनेषत पर्य्यग्निमहृषत ।
देवेष्ष्वक्रत श्श्रवः कऽइमाँ२॥ऽआदधर्षति ॥१८॥
क्रव्यादमग्निम्प्रहिणोमि दूरँय्यमराज्यङ्गच्छतु रिप्प्रवाहः ।
इहैवायमितरो जातवेदा देवेब्भ्यो हव्यँव्वहतु प्प्रजानन् ॥१९॥
वह वपाञ्जातवेदः पितृब्भ्यो यत्रैनान्वेत्थ निहितान्पराके ।
मेदसः कुल्ल्याऽउप तान्त्स्रवन्तु सत्त्याऽएषामाशिषः सन्नमन्ताᳫं स्वाहा ॥२०॥
स्योना पृथिवि नो भवानृक्षरा निवेशनी ! यच्छा नः शर्म्म सप्प्रथाः ।
अप नः शोशुचदघम् ॥२१॥
अस्म्मात्त्वमधिजातोसि त्वदयञ्जायताम्पुनः । असौ स्वर्ग्गाय लोकाय स्वाहा ॥२२॥

॥ इति पञ्चत्रिंशोऽध्यायः ॥

अथ षट्त्रिंशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'ऋचं वाचम्' इत्यारभ्य (२४) 'तच्चक्षुः' इत्यन्तानां सामान्यत आथर्वणो दध्यङ्ृषिः । विशेषतश्च—
(३) 'तत्सवितुः' इत्यस्य विश्वामित्रः, (४) 'कया नश्चित्रः' (५) 'कस्त्वा सत्यः' (६) 'अभी षु णः' इत्येषां वामदेवः, (१३) 'स्योना पृथिवि' इत्यस्य मेधातिथिः, (१४) 'आपो हि ष्ठा' (१५) 'यो वः' (१६) 'तस्मा अरम्' इत्येषां सिन्धुद्वीपः, (२०) 'नमस्ते हरसे' इत्यस्य ऋषिसुता लोपामुद्रा ॥

देवता (१) 'ऋचं वाचम्' 'मनो यजुः' 'साम प्राणम्' 'चक्षुः श्रोत्रम्' 'वागोजः' इत्येषां लिङ्गोक्ता ।
(२) 'यन्मे छिद्रम्' इत्यस्य बृहस्पतिः ।
(३) 'भूः' 'भुवः' 'स्वः' इत्येषां क्रमेणाग्निवायुसूर्याः, 'तत्सवितुः' इत्यस्य सविता ।
(४) 'कया नश्चित्रः' (५) 'कस्त्वा' (६) 'अभी षु णः' (७) 'कया त्वम्' (८) 'इन्द्रो विश्वस्य' इत्येषामिन्द्रः ।
(९) 'शन्नो मित्रः' (१०) 'शन्नो वातः' इत्यनयोर्लिङ्गोक्ता ।
(११) 'अहानि शम्' इत्यस्याहानि रात्र्यश्च, 'शन्न इन्द्राग्नी' इत्यस्येन्द्राग्नी इन्द्रावरुणौ इन्द्रापूषणौ इन्द्रासोमौ च ।
(१२) 'शन्नो देवीः' इत्यस्यापः ।
(१३) 'स्योना पृथिवि' इत्यस्य पृथिवी ।
(१४) 'आपो हि ष्ठा' (१५) 'यो वः' (१६) 'तस्मा अरम्' इत्येषामापः ।
(१७) 'द्यौः शान्तिः' (१८) 'दृते दृᳫंह मा मित्रस्य' (१९) 'दृते दृᳫंह मा । ज्योक्ते' इत्येषां लिङ्गोक्ता ।
(२०) 'नमस्ते हरसे' इत्यस्याग्निः ।
(२१) 'नमस्ते अस्तु' (२२) 'यतो यतः' इत्यनयोर्विद्युत्स्तनयित्नुरूपो भगवान् ।
(२३) 'सुमित्रिया नः' इत्यस्यापः ।
(२४) 'तच्चक्षुः' इत्यस्य सूर्यः ॥

छन्दः (२) 'यन्मे छिद्रम्' इत्यस्य पङ्क्तिः, (३) 'तत्सवितुः' इत्यारभ्य (५) 'कस्त्वा सत्यः' इत्यन्तानां गायत्री, (६) 'अभी षु णः' इत्यस्य पादनिचृद्गायत्री, (७) 'कया त्वम्' इत्यस्य गायत्री, (८) 'इन्द्रो विश्वस्य' इत्यस्य द्विपदा

विराट्, (९) 'शन्नो मित्रः' (१०) 'शन्नो वातः' इत्यनयोरनुष्टुप्, (११) 'अहानि शम्' इत्यस्य द्विपदा गायत्री, 'शन्न इन्द्राग्नी' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (१२) 'शन्नो देवीः' इत्यारभ्य (१६) 'तस्मा अरम्' इत्यन्तानां गायत्री, (२०) 'नमस्ते हरसे' इत्यस्य बृहती, (२१) 'नमस्ते अस्तु' (२२) 'यतो यतः' इत्यनयोरनुष्टुप्, (२४) 'तच्चक्षुः' इत्यस्य त्रिष्टुप् ॥

॥ हरिः ॐ ॥

॥१॥ ऋचँ॒व्वाच॒म्प्रप॑द्ये॒ मनो॒ यजु॒ᳲ प्प्रप॑द्ये॒ साम॑ प्प्राण॒म्प्रप॑द्ये॒ चक्षु॒ᳲ श्रोत्र॒म्प्रप॑द्ये ।
व्वागोज॑ः स॒होजो॒ मयि॑ प्प्राणापा॒नौ ॥१॥
यन्मे॑ च्छि॒द्रञ्चक्षु॑षो॒ हृद॑यस्य॒ मन॑सो॒ वाति॑तृण्ण॒म्बृह॒स्प्पति॒र्म्मे॒ तद्द॑धातु ।
शन्नो॑ भवतु॒ भुव॑नस्य॒ यस्प्पति॑ः ॥२॥
भूर्भुव॒ᳲ स्व॑ः । तत्स॑वि॒तुर्व्वरे॑ण्ण्य॒म्भर्ग्गो॑ दे॒वस्य॑ धीमहि । धियो॒ यो न॑ः प्प्रचो॒दया॑त् ॥३
कया॑ नश्चि॒त्रऽआभु॑वदू॒ती स॒दावृ॑ध॒ᳲ सखा॑ । कया॒ शचि॑ष्ठया वृ॒ता ॥४॥
कस्त्वा॑ स॒त्यो मदा॑ना॒म्मꣳहि॑ष्ठो मत्स॒दन्ध॑स॒ᳲ । दृ॒ढा चि॑दा॒रुजे॒ वसु॑ ॥५॥
अ॒भी षु ण॒ᳲ सखी॑नामवि॒ता ज॑रितॄ॒णाम् । श॒तम्भ॑वास्यू॒तिभि॑ः ॥६॥
कया॒ त्वन्न॑ऽऊ॒त्याभि प्प्रम॑न्दसे वृषन् । कया॑ स्तो॒तृभ्य॒ऽआभ॑र ॥७॥
इन्द्रो॒ विश्श्व॑स्य राजति । शन्नो॑ऽअस्तु द्वि॒पदे॒ शञ्चतु॑ष्प्पदे ॥८॥
शन्नो॑ मि॒त्रः शँव्वरु॑ण॒ᳲ शन्नो॑ भवत्वर्य्य॒मा ।
शन्न॒ऽइन्द्रो॒ बृह॒स्प्पति॒ᳲ शन्नो॒ विष्ण्णु॑रुरुक्र॒मः ॥९॥
शन्नो॒ वात॑ः पवता॒ꣳ शन्न॑स्तपतु॒ सूर्य्य॑ः ।
शन्न॒ᳲ कनि॑क्रदद्दे॒वः प॒र्ज्जन्न्यो॑ऽअ॒भिव॑र्षतु ॥१०॥
अहा॑नि॒ शम्भ॑वन्तु न॒ᳲ शꣳ रात्री॒ᳲ प्प्रति॑धीयताम् । शन्न॑ऽइन्द्रा॒ग्नी भ॑वता॒मवो॑भि॒ᳲ
शन्न॒ऽइन्द्रा॒वरु॑णा रा॒तह॑व्व्या । शन्न॑ऽइन्द्रापू॒षणा॒ व्वाज॑सातौ॒ शमिन्द्रा॒सोमा॑ सुवि॒ताय॒
शँय्योः ॥११॥
शन्नो॑ दे॒वीर॒भिष्ट॑यऽआपो॑ भवन्तु पी॒तये॑ । शँय्योर॒भिस्र॑वन्तु नः ॥१२॥
स्यो॒ना पृ॑थिवि नो भवानृक्ष॒रा नि॒वेश॑नी । यच्छा॑ न॒ᳲ शर्म्म॑ स॒प्प्रथा॑ᳲ ॥१३॥
आपो॒ हि ष्ठा म॑योभुव॒स्ता न॑ऽऊ॒र्ज्जे द॑धातन । म॒हे रणा॑य॒ चक्ष॑से ॥१४॥
यो व॑ः शि॒वत॑मो॒ रस॒स्तस्य॑ भाजयते॒ह न॑ः । उ॒श॒तीरि॑व मा॒तर॑ः ॥१५॥
तस्म्मा॒ऽअर॑ङ्गमाम वो॒ यस्य॒ क्षया॑य॒ जिन्न्व॑थ । आपो॑ ज॒नय॑था च नः ॥१६॥
॥२॥ द्यौः शान्ति॑र॒न्तरि॑क्ष॒ꣳ शान्ति॑ः पृथि॒वी शान्ति॒रापः॒ शान्ति॒रोष॑धय॒ᳲ शान्ति॑ः ।
व्वन॒स्प्पत॑य॒ᳲ शान्ति॒र्व्विश्श्वे॑ दे॒वाः शान्ति॒र्ब्ब्रह्म॒ शान्ति॒ᳲ सर्व्व॒ꣳ शान्ति॒ᳲ शान्ति॑रे॒व
शान्ति॒ᳲ सा मा॒ शान्ति॑रेधि ॥१७॥

दृते दृꣳह मा मित्रस्य मा चक्क्षुषा सर्व्वाणि भूतानि समीक्क्षन्ताम् । मित्रस्याहञ्चक्क्षुषा सर्व्वाणि भूतानि समीक्क्षे । मित्रस्य चक्क्षुषा समीक्क्षामहे ॥१८॥

दृते दृꣳह मा । ज्योक्क्ते सन्दृशि जीव्यासञ्ज्योक्क्ते सन्दृशि जीव्यासम् ॥१९॥

नमस्त्ते हरसे शोचिषे नमस्त्तेऽअस्त्त्वर्च्चिषे ।
अन्याँस्त्तेऽअस्म्मत्तपन्तु हेतयः पावकोऽअस्म्मब्भ्यꣳ शिवो भव ॥२०॥

नमस्त्तेऽअस्त्तु विद्द्युते नमस्त्ते स्त्तनयित्क्नवे ।
नमस्त्ते भगवन्नस्त्तु यतः स्वः समीहसे ॥२१॥

यतोयतः समीहसे ततो नोऽअभयङ्कुरु ।
शन्नः कुरु प्प्रजाब्भ्योभयन्नः पशुब्भ्यः ॥२२॥

○ सुमित्त्रिया नऽआपऽओषधयः सन्तु दुर्म्मित्त्रियास्तस्म्मै सन्तु योऽस्म्मान्द्वेष्टि यञ्च वयन्द्विष्म्मः ॥२३॥

तच्चक्क्षुर्द्देवहितम्पुरस्त्ताच्छुक्क्रमुच्चरत् ।
पश्श्येम शरदः शतञ्जीवेम शरदः शतꣳ शृणुयाम शरदः शतम्प्रब्ब्रवाम शरदः शतमदीनाः स्याम शरदः शतम्भूयश्च शरदः शतात् ॥२४॥

॥ इति षट्त्रिंशोऽध्यायः ॥

अथ सप्तत्रिंशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'देवस्य त्वा' इत्यारभ्य (२१) 'अहः केतुना' इत्यन्तानां सामान्यत आथर्वणो दध्यङ्ङृषिः । विशेषतस्तु—
(२) 'युञ्जते मनः' इत्यस्य श्यावाश्वः, 'प्रैतु ब्रह्मणस्पतिः' इत्यस्य कण्वः, (१७) 'अपश्यङ्गोपाम्' इत्यस्य दीर्घतमाः ॥

देवता (१) 'देवस्य त्वा' इत्यस्य सविता, 'आददे नारिरसि' इत्यस्याग्निः ।
(२) 'युञ्जते मनः' इत्यस्य सविता ।
(३) 'देवी द्यावापृथिवी' इत्यस्य द्यावापृथिव्यौ ।
(४) 'देव्यो वम्र्यः' इत्यस्य वल्मीकवपा ।
(५) 'इयत्यग्रे' इत्यस्य वराहविहतभृत् ।
(६) 'इन्द्रस्यौजः' 'मखाय त्वा' इत्यनयोरादाराः, द्वितीयस्य 'मखाय त्वा' इत्यस्य पयः, तृतीयस्य 'मखाय त्वा' इत्यस्य सम्भाराः ।
(७) 'प्रैतु ब्रह्मणस्पतिः' इत्यस्य घर्मो विश्वे देवा वा, 'मखाय त्वा' इत्यादिद्वयोः सम्भाराः, तृतीयस्य 'मखाय त्वा' इत्यस्य, (८) 'मखस्य शिरः' इत्यादित्रयाणाम्, 'मखाय त्वा' इत्यादित्रयाणाम्, (९) 'अश्वस्य त्वा' इत्यादित्रयाणाम्, 'मखाय त्वा' इत्यादित्रयाणाम्, (१०) 'ऋजवे त्वा' 'साधवे त्वा' 'सुक्षित्यै त्वा' इत्येषाम्, 'मखाय त्वा' इत्यादित्रयाणाम्, (११) 'यमाय त्वा' 'मखाय त्वा' 'सूर्यस्य त्वा' 'देवस्त्वा' इत्येषाञ्च घर्मः, 'पृथिव्याः सꣳस्पृशः' इत्यस्य घर्मो रजतश्च, 'अर्चिरसि' इत्यस्य घर्मः ।
(१२) 'अनाधृष्टा पुरस्तात्' 'पुत्रवती दक्षिणतः' 'सुषदा पश्चात्' 'आश्रुतिरुत्तरतः' 'विधृतिरुपरिष्टात' 'विश्वाभ्यो मा' 'मनोरश्वासि' इत्येषां पृथिवी ।

(१३) 'स्वाहा मरुद्भिः' इत्यस्य घर्मः, 'दिवः सꣳस्पृशः' इत्यस्य सुवर्णम्, 'मधु' 'मधु' 'मधु' इत्येषां प्राणः ।
(१४) 'गर्भो देवानाम्' (१५) 'समग्निरग्निना' (१६) 'धर्ता दिवः' (१७) 'अपश्यङ्गोपाम्' (१८) 'विश्वासाम्भुवाम्'
(१९) 'हृदे त्वा' (२०) 'पिता नः' 'त्वष्टृमन्तस्त्वा' (२१) 'अहः केतुना' 'रात्रिः केतुना' इत्येषां घर्मः ॥

छन्दः (२) 'युञ्जते मनः' इत्यस्य जगती, (७) 'प्रैतु ब्रह्मणस्पतिः' इत्यस्य बृहती, (१६) 'धर्ता दिवः' इत्यस्योर्ध्वबृहती,
(१७) 'अपश्यङ्गोपाम्' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (१९) 'हृदे त्वा' इत्यस्य परोष्णिक् ॥

॥ हरिःॐ ॥

॥१॥ दे॒वस्य॑ त्वा सवि॒तुः प्प्र॑स॒वे॒ऽश्विनो॑र्ब्बा॒हुभ्या॑म्पू॒ष्ण्णो हस्ता॑भ्याम् ।
आद॑दे॒ नारि॑रसि ॥१॥
यु॒ञ्ज॒ते मन॑ऽउ॒त यु॑ञ्जते॒ धियो॒ विप्प्रा॒ विप्प्र॑स्य बृह॒तो वि॑प॒श्चित॑÷ ।
वि होत्रा॑ दधे वयुना॒विदेक॒ऽइन्म॒ही दे॒वस्य॑ सवि॒तुः परि॑ष्टुतिः ॥२॥
देवी॑ द्यावापृथिवी म॒खस्य॑ वाम॒द्य शिरो॑ राद्ध्यासन्दे॒वयज॑ने पृथि॒व्याः ।
म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑ त्वा शी॒र्ष्ष्णे ॥३॥
देव्यो॑ वम्र्यो भू॒तस्य॑ प्प्रथम॒जा म॒खस्य॑ वो॒द्य शिरो॑ राद्ध्यासन्दे॒वयज॑ने पृथि॒व्याः ।
म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑ त्वा शी॒र्ष्ष्णे ॥४॥
इय॒त्त्यग्ग्र॑ऽआसीन्म॒खस्य॑ ते॒द्य शिरो॑ राद्ध्यासन्दे॒वयज॑ने पृथि॒व्याः ।
म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑ त्वा शी॒र्ष्ष्णे ॥५॥
इन्द्र॒स्यौज॑ स्त्थ म॒खस्य॑ वो॒द्य शिरो॑ राद्ध्यासन्दे॒वयज॑ने पृथि॒व्याः ।
म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑ त्वा शी॒र्ष्ष्णे । म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑ त्वा शी॒र्ष्ष्णे । म॒खाय॑ त्वा
म॒खस्य॑ त्वा शी॒र्ष्ष्णे ॥६॥
प्रैतु॒ ब्रह्म्म॑ण॒स्प्पतिः॒ प्प्र दे॒व्ये॑तु सू॒नृता॑ । अच्छा॑ वी॒रन्नर्य्य॒म्प॒ङ्क्तिरा॑धसन्दे॒वा य॒ज्ञन्न॑यन्तु नः । म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑ त्वा शी॒र्ष्ष्णे । म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑ त्वा शी॒र्ष्ष्णे ।
म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑ त्वा शी॒र्ष्ष्णे ॥७॥
म॒खस्य॒ शिरो॑सि । म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑ त्वा शी॒र्ष्ष्णे । म॒खस्य॒ शिरो॑सि । म॒खाय॑ त्वा
म॒खस्य॑ त्वा शी॒र्ष्ष्णे । म॒खस्य॒ शिरो॑सि । म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑ त्वा शी॒र्ष्ष्णे । म॒खाय॑
त्वा म॒खस्य॑ त्वा शी॒र्ष्ष्णे । म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑ त्वा शी॒र्ष्ष्णे । म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑
त्वा शी॒र्ष्ष्णे ॥८॥
अश्व॑स्य त्वा॒ वृष्ण्ण॑÷ श॒क्ना धू॑पयामि दे॒वयज॑ने पृथि॒व्याः । म॒खाय॑ त्वा म॒खस्य॑
त्वा शी॒र्ष्ष्णे । अश्व॑स्य त्वा॒ वृष्ण्ण॑÷ श॒क्ना धू॑पयामि दे॒वयज॑ने पृथि॒व्याः । म॒खाय॑
त्वा म॒खस्य॑ त्वा शी॒र्ष्ष्णे । अश्व॑स्य त्वा॒ वृष्ण्ण॑÷ श॒क्ना धू॑पयामि दे॒वयज॑ने पृथि॒व्याः

मखाय त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्ष्णे । मखाय त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्ष्णे । मखाय त्वा
मखस्य त्वा शीर्ष्ष्णे । मखाय त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्ष्णे ॥९॥
ऋजवे त्वा साधवे त्वा सुक्षित्त्यै त्वा । मखाय त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्ष्णे । मखाय
त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्ष्णे । मखाय त्वा मखस्य त्वा शीर्ष्ष्णे ॥१०॥
॥२॥ यमाय त्वा मखाय त्वा सूर्य्यस्य त्वा तपसे । देवस्त्वा सविता मद्ध्वानक्तु पृथिव्याः
सꣳस्पृशस्प्पाहि । अर्च्चिरसि शोचिरसि तपोसि ॥११॥
अनाधृष्टा पुरस्तादग्नेराधिपत्त्यऽआयुर्म्मे दाः पुत्रवती दक्षिणतऽइन्द्रस्याधिपत्त्ये
प्प्रजाम्मे दाः । सुषदा पश्श्चाद्देवस्य सवितुराधिपत्त्ये चक्क्षुर्म्मे दाऽआश्श्रुतिरुत्तरतो
धातुराधिपत्त्ये रायस्प्पोषम्मे दाः । विधृतिरुपरिष्टाद्बृहस्प्पतेराधिपत्त्यऽओजो मे दा
विश्श्वाब्भ्यो मा नाष्ट्राब्भ्यस्प्पाहि मनोरश्श्वासि ॥१२॥
स्वाहा मरुद्भिः परिश्श्रीयस्व दिवः सꣳस्पृशस्प्पाहि । मधु मधु मधु ॥१३॥
गर्ब्भो देवानाम्पिता मतीनाम्पतिः प्प्रजानाम् ।
सन्देवो देवेन सवित्रा गत सꣳ सूर्य्येण रोचते ॥१४॥
समग्निरग्निना गत सन्दैवेन सवित्रा सꣳ सूर्य्येणारोचिष्ट ।
स्वाहा समग्निस्तपसा गत सन्दैव्येन सवित्रा सꣳ सूर्य्येणारूरुचत ॥१५॥
धर्त्ता दिवो विभाति तपसस्पृथिव्यान्धर्त्ता देवो देवानाममर्त्त्यस्तपोजाः ।
वाचमस्म्मे नियच्छ देवायुवम् ॥१६॥
अपश्श्यङ्गोपामनिपद्यमानमा च परा च पथिभिश्श्चरन्तम् ।
स सध्रीचीः स विषूचीर्व्वसानऽआवरीवर्त्ति भुवनेष्वन्तः ॥१७॥
विश्श्वासाम्भुवाम्पते विश्श्वस्य मनसस्प्पते विश्श्वस्य वचसस्प्पते सर्व्वस्य वचसस्प्पते ।
देवश्श्रुत्त्वन्देव घर्म्म देवो देवान्पाह्यत्र प्प्रावीरनु वान्देववीतये । मधु माद्ध्वीब्भ्या-
म्मधु माधूचीब्भ्याम् ॥१८॥
हृदे त्वा मनसे त्वा दिवे त्वा सूर्य्याय त्वा । ऊर्द्ध्वोऽअद्ध्वरन्दिवि देवेषु धेहि ॥१९॥
पिता नोसि पिता नो बोधि नमस्तेऽअस्तु मा मा हिꣳसीः । त्वष्टृमन्तस्त्वा
सपेम पुत्रान्पशून्मयि धेहि प्प्रजामस्म्मासु धेह्यरिष्टाहꣳ सह पत्त्या भूयासम् ॥२०॥
अहः केतुना जुषताꣳ सुज्ज्योतिर्ज्ज्योतिषा स्वाहा ।
रात्रिः केतुना जुषताꣳ सुज्ज्योतिर्ज्ज्योतिषा स्वाहा ॥२१॥

॥ इति सप्तत्रिंशोऽध्यायः ॥

अथाष्टात्रिंशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'देवस्य त्वा' इत्यारभ्य (२८) 'त्विषः संवृक्' इत्यन्तानां सामान्यत आथर्वणो दध्यङ्ङृषिः। विशेषतश्च—
(५) 'यस्ते स्तनः' इत्यस्य दीर्घतमाः, (२४) 'उद्वयन्तमसः' इत्यस्य प्रस्कण्वः॥

देवता (१) 'देवस्य त्वा' इत्यस्य सविता, 'आददेदित्यै' इत्यस्य रज्जुः।
(२) 'इड एहि' 'अदित एहि' 'सरस्वत्येहि' 'असावेहि' इत्येषां गौः।
(३) 'अदित्यै रास्नासि' इत्यस्य रज्जुः, 'पूषासि' 'घर्माय दीष्व' इत्यनयोर्वत्सः।
(४) 'अश्विभ्याम्पिन्वस्व' 'सरस्वत्यै पिन्वस्व' 'इन्द्राय पिन्वस्व' इत्येषां लिङ्गोक्ता, 'स्वाहेन्द्रवत' इत्यस्य विप्रुषः।
(५) 'यस्ते स्तनः' इत्यस्य वाक्, 'उर्वन्तरिक्षम्' इत्यस्यान्तरिक्षम्।
(६) 'गायत्रञ्छन्दः' 'त्रैष्टुभञ्छन्दः' इत्यनयोः परीशासौ, 'द्यावापृथिवीभ्यान्त्वा' 'अन्तरिक्षेणोपयच्छामि' इत्यनयोर्घर्मः, 'इन्द्राश्विना' इत्यस्य विश्वे देवाः।
(७) 'समुद्राय त्वा' 'सरिराय त्वा' 'अनाधृष्याय त्वा' 'अप्रतिधृष्याय त्वा' 'अवस्यवे त्वा' 'अशिमिदाय त्वा' (८) 'इन्द्राय त्वा वसुमते' 'इन्द्राय त्वादित्यवते' 'इन्द्राय त्वाभिमातिघ्ने' 'सवित्रे त्वा' 'बृहस्पतये त्वा' (९) 'यमाय त्वा' इत्येषां वातनामानि, 'स्वाहा घर्माय' 'स्वाहा घर्मः' इत्यनयोर्घर्मः।
(१०) 'विश्वा आशाः' इत्यस्याश्विनौ।
(११) 'दिवि धाः' 'स्वाहाग्नये' इत्यनयोर्घर्मः।
(१२) 'अश्विना घर्मम्' इत्यस्याश्विनावादित्यो द्यावापृथिव्यौ च।
(१३) 'अपातामश्विना' इत्यस्याश्विनौ घर्मो वा।
(१४) 'इषे पिन्वस्व' 'घर्मासि सुधर्म' इत्यनयोर्घर्मः, 'अमेन्यस्मे' इत्यस्य खरो घर्मो वा।
(१५) 'स्वाहा पूष्णे' 'स्वाहा ग्रावभ्यः' 'स्वाहा प्रतिरवेभ्यः' 'स्वाहा पितृभ्यः' 'स्वाहा द्यावापृथिवीभ्याम्' 'स्वाहा विश्वेभ्यः' (१६) 'स्वाहा रुद्राय' इत्येषां लिङ्गोक्ता, 'स्वाहा सञ्ज्योतिषा' इत्यस्य पयः, 'अहः केतुना' 'रात्रिः केतुना' 'मधु हुतम्' इत्येषां घर्मः।
(१७) 'अभीमम्महिमा' इत्यस्याग्निः।
(१८) 'या ते घर्म दिव्या' 'या ते घर्मान्तरिक्षे' 'या ते घर्म पृथिव्याम्' (१९) 'क्षत्रस्य त्वा' (२०) 'चतुःस्रक्तिर्नाभिः' (२१) 'घर्मैतत्ते' (२२) 'अचिक्रदद्वृषा' इत्येषां घर्मः।
(२३) 'सुमित्रिया नः' इत्यस्यापः।
(२४) 'उद्वयन्तमसः' इत्यस्य सूर्यः।
(२५) 'एधोसि' 'समिदसि' इत्यनयोः समित्।
(२६) 'यावती द्यावापृथिवी' इत्यस्य दधिघर्म इन्द्रश्च।
(२७) 'मयि त्यत्' (२८) 'पयसो रेतः' 'त्विषः संवृक्' इत्येषां दधिघर्मः।

छन्दः (५) 'यस्ते स्तनः' इत्यस्य त्रिष्टुप्, 'उर्वन्तरिक्षम्' इति यजुः, (१०) 'विश्वा आशाः' इत्यस्यानुष्टुप्, (१२) 'अश्विना घर्मम्' इत्यस्योष्णिक्, (१३) 'अपातामश्विना' इत्यस्य ककुबुष्णिक्, (१७) 'अभीमम्महिमा' इत्यस्यातिशक्वरी, (१९) 'क्षत्रस्य त्वा' इत्यनयोर्बृहती, (२०) 'चतुःस्रक्तिर्नाभिः' इत्यस्य महाबृहती, (२१) 'घर्मैतत्ते' इत्यस्यानुष्टुप्, (२२) 'अचिक्रदद्वृषा' इत्यस्य परोष्णिक्, (२४) 'उद्वयन्तमसः' इत्यस्यानुष्टुप्, (२७) 'मयि त्यत्' इत्यस्य पङ्क्तिः, (२८) 'पयसो रेतः' इत्यस्य गायत्री॥

॥ हरिःॐ ॥

॥१॥ दे॒वस्य॑ त्वा सवि॒तुः प्प्र॑स॒वे᳕ऽश्विनो॑र्ब्बा॒हुभ्या॑म्पू॒ष्ण्णो हस्ता॑भ्याम्।
आद॒देदि॑त्त्यै रास्न्ना॑सि ॥१॥

इड॒ऽएह्यदि॑त॒ऽएहि॒ सर॑स्व॒त्त्येहि॑ । अस॒ावेह्यस॒ावेह्यस॒ावेहि॑ ॥२॥
अदि॑त्त्यै॒ रास्न्ना॑सीन्द्रा॒ण्ण्याऽउ॒ष्ण्णीष॑ः । पू॒षासि॑ घ॒र्म्माय॑ दीष्व ॥३॥
अ॒श्विब्भ्या॑म्पिन्न्वस्व॒ सर॑स्वत्त्यै पिन्न्व॒स्वेन्द्रा॑य पिन्न्वस्व ।
स्वाहेन्द्र॑व॒त्त्स्वाहेन्द्र॑व॒त्त्स्वाहेन्द्र॑वत् ॥४॥

यस्ते॒ स्तन॑ः शश॒यो यो म॑यो॒भूर्य्यो॑ रत्न॒धा व॑सु॒विद्यः॑ सु॒दत्र॑ः । येन॒ विश्वा॒ पुष्य्य॑सि॒ वार्य्या॑णि॒ सर॑स्वति॒ तमि॒ह धात॑वेकः । उ॒र्व्वन्तरि॑क्ष॒मन्वे॑मि ॥५॥

गा॒य॒त्रञ्छन्दो॑सि॒ त्रैष्टु॑भ॒ञ्छन्दो॑सि॒ द्यावा॑पृथि॒वीब्भ्या॑न्त्वा॒ परि॑गृह्णाम्य॒न्तरि॑क्षेणो॒पय॑च्छामि । इन्द्रा॑श्विना॒ मधु॑नः सार॒घस्य॑ घ॒र्म्मम्पा॑त॒ वस॑वो॒ यज॑त॒ वाट् । स्वाहा॒ सूर्य्य॑स्य र॒श्म्मये॑ वृष्टि॒वन॑ये ॥६॥

स॒मु॒द्राय॑ त्वा॒ वाता॑य॒ स्वाहा॑ सरि॒राय॑ त्वा॒ वाता॑य॒ स्वाहा॑ । अ॒ना॒धृ॒ष्य्याय॑ त्वा॒ वाता॑य॒ स्वाहा॑प्प्रतिधृ॒ष्य्याय॑ त्वा॒ वाता॑य॒ स्वाहा॑ । अ॒व॒स्यवे॑ त्वा॒ वाता॑य॒ स्वाहा॑शि॒मि॒दाय॑ त्वा॒ वाता॑य॒ स्वाहा॑ ॥७॥

इन्द्रा॑य त्वा॒ वसु॑मते रु॒द्रव॑ते॒ स्वाहेन्द्रा॑य त्वादि॒त्त्यव॑ते॒ स्वाहेन्द्रा॑य त्वाभिमाति॒घ्ने स्वाहा॑ । स॒वि॒त्रे त्व॑ऽऋभु॒मते॑ विभु॒मते॒ वाज॑वते॒ स्वाहा॒ बृह॒स्प्पत॑ये त्वा वि॒श्वदे॑व्यावते॒ स्वाहा॑ ॥८॥

॥२॥ य॒माय॒ त्वाङ्गि॑रस्वते पितृ॒मते॒ स्वाहा॑ । स्वाहा॑ घ॒र्म्माय॒ स्वाहा॑ घ॒र्म्मः पि॒त्रे ॥९॥
विश्वा॒ऽआशा॑ दक्क्षिण॒सद्विश्वा॑न्दे॒वानया॑डि॒ह ।
स्वाहा॑कृतस्य घ॒र्म्मस्य॒ मधो॑ः पिबतमश्विना ॥१०॥
दि॒वि धा॑ऽइ॒मँय्य॒ज्ञमि॒मँय्य॒ज्ञन्दि॒वि धा॑ः ।
स्वाहा॒ग्नये॑ य॒ज्ञिया॑य॒ शँय्य॒जुर्ब्भ्य॑ः ॥११॥
अ॒श्विना॑ घ॒र्म्मम्पा॑त॒ꣳ हार्द्वा॑न॒मह॑र्द्दि॒वाभि॑रू॒तिभि॑ः ।
त॒न्त्रा॒यिणे॒ नमो॒ द्यावा॑पृथि॒वीब्भ्या॑म् ॥१२॥
अपा॑ताम॒श्विना॑ घ॒र्म्ममनु॒ द्यावा॑पृथि॒वीऽअ॑मꣳसाताम् । इ॒हैव रा॒तय॑ः सन्तु ॥१३॥

इ॒षे पि॑न्न्वस्वो॒र्ज्जे पि॑न्न्वस्व॒ ब्रह्म॑णे पिन्न्वस्व क्क्ष॒त्राय॑ पिन्न्वस्व॒ द्यावा॑पृथि॒वीब्भ्या॑म्पिन्न्वस्व । धर्म्मा॑सि सु॒धर्म्मामे॑न्य॒स्म्मे नृ॒म्म्णानि॑ धार॒य ब्रह्म॑ धारय क्क्ष॒त्रन्धा॑रय॒ वि॒शन्धा॑रय ॥१४॥

स्वाहा॑ पू॒ष्ण्णे शर॑से॒ स्वाहा॒ ग्ग्राव॑ब्भ्य॒ः स्वाहा॑ प्प्रतिर॒वेब्भ्य॑ः । स्वाहा॑ पि॒तृब्भ्य॑ऽ

ऊर्द्ध्वबर्हिब्भ्यो घर्म्मपावब्भ्यः स्वाहा द्यावापृथिवीभ्याꣳ स्वाहा विश्श्वेभ्यो देवेभ्यः ॥१५॥

स्वाहा रुद्राय रुद्रहूतये स्वाहा सञ्ज्योतिषा ज्योतिः । अहः केतुना जुषताꣳ सुज्ज्योतिर्ज्ज्योतिषा स्वाहा । रात्रिः केतुना जुषताꣳ सुज्ज्योतिर्ज्ज्योतिषा स्वाहा । मधु हुतमिन्द्रतमेऽअग्ग्नावश्श्याम ते देव घर्म्म नमस्तेऽअस्तु मा मा हिꣳसीः ॥१६॥

अभीमम्महिमा दिवँविप्प्रो बभूव सप्प्रथाः । उत श्श्रवसा पृथिवीꣳ सꣳसीदस्व महाँ२।ऽअसि रोचस्व देववीतमः । वि धूममग्ग्नेऽअरुषम्मियेद्ध्य सृज प्प्रशस्त दर्शतम् ॥१७॥

या ते घर्म्म दिव्व्या शुग्ग्या गायत्र्याꣳ हविर्द्धाने । सा तऽआप्प्यायतान्निष्ट्यायतान्तस्यै ते स्वाहा । या ते घर्म्मान्तरिक्षे शुग्ग्या त्रिष्टुभ्याग्ग्नीद्ध्रे । सा तऽआप्प्यायतान्निष्ट्यायतान्तस्यै ते स्वाहा । या ते घर्म्म पृथिव्व्याꣳ शुग्ग्या जगत्त्याꣳ सदस्या । सा तऽआप्प्यायतान्निष्ट्यायतान्तस्यै ते स्वाहा ॥१८॥

॥३॥ क्षत्रस्य त्वा परस्पाय ब्रह्मणस्तन्वम्पाहि ।
विशस्त्वा धर्म्मणा वयमनुक्क्रामाम सुविताय नव्व्यसे ॥१९॥

चतुःस्रक्तिर्न्नाभिर्ऋतस्य सप्प्रथाः स नो विश्श्वायुः सप्प्रथाः स नः सर्वायुः सप्प्रथाः । अप द्वेषोऽअप ह्वरोन्यव्व्रतस्य सश्श्चिम ॥२०॥

घर्म्मैतत्ते पुरीषन्तेन वर्द्धस्व चा च प्प्यायस्व ।
वर्द्धिषीमहि च वयमा च प्प्यासिषीमहि ॥२१॥

अचिक्क्रदद्वृषा हरिर्म्महान्मित्रो न दर्शतः । सꣳ सूर्य्येण दिद्द्युतदुदधिर्न्निधिः ॥२२॥

○ सुमित्रिया नऽआपऽओषधयः सन्तु दुर्म्मित्रियास्तस्म्मै सन्तु योऽस्म्मान्द्वेष्ट्टि यञ्च वयन्द्विष्म्मः ॥२३॥

उद्वयन्तमसस्प्परि स्वः पश्श्यन्तऽउत्तरम् ।
देवन्देवत्रा सूर्य्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम् ॥२४॥

○ एधोस्येधिषीमहि समिदसि तेजोसि तेजो मयि धेहि ॥२५॥

यावती द्यावापृथिवी यावच्च सप्त सिन्धवो वितस्त्थिरे ।
तावन्तमिन्द्र ते ग्ग्रहमूर्ज्जा गृह्णाम्म्यक्षितम्मयि गृह्णाम्म्यक्षितम् ॥२६॥

मयि॒ त्यदि॑न्द्रि॒यम्बृ॒हन्मयि॒ दक्क्षो॒ मयि॒ क्क्रतु॑÷ ।
घ॒र्म्मस्त्रि॒शुग्ग्विरा॑जति व्वि॒राजा॒ ज्ज्योति॑षा स॒ह ब्ब्रह्म॑णा॒ तेज॑सा स॒ह ॥२७॥
पय॑सो॒ रेत॒ऽआभृ॑तन्तस्य॒ दोह॑मशीम॒ह्युत्त॑रामुत्त॒राꣳ समा॑म् । त्विष॑÷ सँव्वृ॒क्क्त्वे
दक्क्ष॑स्य ते सुषु॒म्म्णस्य॑ ते सुषु॒म्म्णाग्निहु॒तः । इन्द्र॑पीतस्य प्प्र॒जाप॑तिभक्क्षितस्य॒
मधु॑मत॒ऽउप॑हूत॒ऽउप॑हूतस्य भक्क्षयामि ॥२८॥

॥ इत्यष्टात्रिंशोऽध्यायः ॥

अथैकोनचत्वारिंशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'स्वाहा प्राणेभ्यः' इत्यारभ्य (४) 'मनसः कामम्' इत्यन्तानामाथर्वणो दध्यङ्, (७) 'उग्रश्च' इत्यस्य प्रजापतिः साध्या वा, प्राजापत्यः परमेष्ठी वा, (१०) 'लोमभ्यः स्वाहा' इत्यारभ्य (१३) 'यमाय स्वाहा' इत्यन्तानां प्रजापतिः ॥

देवता (१) 'स्वाहा प्राणेभ्यः' 'पृथिव्यै स्वाहा' 'अग्नये स्वाहा' 'अन्तरिक्षाय स्वाहा' 'वायवे स्वाहा' 'दिवे स्वाहा' 'सूर्याय स्वाहा' (२) 'दिग्भ्यः स्वाहा' 'चन्द्राय स्वाहा' 'नक्षत्रेभ्यः स्वाहा' 'अद्भ्यः स्वाहा' 'वरुणाय स्वाहा' 'नाभ्यै स्वाहा' 'पूताय स्वाहा' इत्येषाम्, (३) 'वाचे स्वाहा' इत्यस्य, 'प्राणाय स्वाहा' इत्यादिद्वयोः, 'चक्षुषे स्वाहा' इत्यादिद्वयोः, 'श्रोत्राय स्वाहा' इत्यादिद्वयोश्च मान्त्रवर्णिक्यः ।

(४) 'मनसः कामम्' इत्यस्य श्रीः ।

(५) 'प्रजापतिः सम्भ्रियमाणः' (६) 'सविता प्रथमे' इत्यनयोर्ब्राह्मणरूपत्वाद्दध्यादिकन्नोक्तम् ।

(७) 'उग्रश्च' 'भीमश्च' 'ध्वान्तश्च' 'धुनिश्च' 'सासह्वाँश्च' 'अभियुग्वा च' 'विक्षिपः स्वाहा' इत्येषामुग्रभीमादयो मरुतः ।

(८) 'अग्निंꣳ हृदयेन' (९) 'उग्रं लोहितेन' इत्यनयोर्ब्राह्मणरूपत्वाद्दध्यादिकन्नोक्तम् ।

(१०) 'लोमभ्यः स्वाहा' इत्यादिस्वाहान्तानामष्टादशानाम्, (११) 'आयासाय स्वाहा' इत्यादिस्वाहान्तानां नवानाम्, (१२) 'तपसे स्वाहा' इत्यादिस्वाहान्तानामष्टानाम्, (१३) 'यमाय स्वाहा' इत्यादिस्वाहान्तानां सप्तानाञ्च लिङ्गोक्ता ॥

छन्दः (४) 'मनसः कामम्' इत्यस्यानुष्टुप्, (७) 'उग्रश्च' इत्यस्य गायत्री ॥

॥ हरिःॐ ॥

॥१॥ स्वाहा॑ प्प्रा॒णेब्भ्य॒ः साधि॑पतिकेब्भ्यः । पृथि॒व्व्यै स्वाहा॒ग्नये॒ स्वाहा॒न्तरि॑क्क्षाय॒ स्वाहा॑
व्वा॒यवे॒ स्वाहा॑ । दि॒वे स्वाहा॒ सूर्य्या॑य॒ स्वाहा॑ ॥१॥
दि॒ग्ग्भ्यः स्वाहा॑ च॒न्द्राय॒ स्वाहा॒ नक्क्ष॑त्रेब्भ्य॒ः स्वाहा॒द्भ्यः स्वाहा॒ व्वरु॑णाय॒ स्वाहा॑ ।
नाब्भ्यै॒ स्वाहा॑ पू॒ताय॒ स्वाहा॑ ॥२॥
व्वा॒चे स्वाहा॑ प्प्रा॒णाय॒ स्वाहा॑ प्प्रा॒णाय॒ स्वाहा॑ ।
चक्क्षु॑षे॒ स्वाहा॒ चक्क्षु॑षे॒ स्वाहा॒ श्श्रोत्रा॑य॒ स्वाहा॒ श्श्रोत्रा॑य॒ स्वाहा॑ ॥३॥

मनसः काममाकूतिँव्वाचः सत्त्यमशीय ।
पशूनाꣳ रूपमन्नस्य रसो यशः श्रीः श्रयताम्मयि स्वाहा ॥४॥

प्रजापतिः सम्भ्रियमाणः सम्म्राट्सम्भृतो वैश्श्वदेवः सꣳसन्नो घर्म्मः प्प्रवृक्तस्तेजऽउद्यतऽआश्श्विनः पयस्यानीयमाने पौष्ण्णो व्विष्ष्यन्दमाने मारुतः क्लथन् । मैत्रः शरसि सन्ताय्यमाने व्वायव्यो ह्रियमाणऽआग्न्नेयो हूयमानो व्वाग्घुतः ॥५॥

सविता प्प्रथमेहन्नग्ग्निर्द्वितीये व्वायुस्तृतीयऽआदित्त्यश्चतुर्त्थे चन्द्रमाः पञ्चमऽऋतुः षष्ठे मरुतः सप्प्तमे बृहस्प्पतिरष्टमे । मित्रो नवमे व्वरुणो दशमऽइन्द्रऽएकादशे व्विश्श्वे देवा द्वादशे ॥६॥

॥२॥ उग्ग्रश्च भीमश्च ध्वान्तश्च धुनिश्च । सासह्वाँश्चाभियुग्ग्वा च व्विक्षिपः स्वाहा ॥७॥

अग्ग्निꣳ हृदयेनाशनिꣳ हृदयाग्ग्रेण पशुपतिङ्कृत्स्नहृदयेन भवँय्यक्ना । शर्वम्मतस्नाभ्यामीशानम्मन्न्युना महादेवमन्तःपर्शव्येनोग्ग्रन्देवँव्वनिष्ठुना व्वसिष्ठहनुः शिङ्गीनि कोश्श्याभ्याम् ॥८॥

उग्ग्रँल्लोहितेन मित्रꣳ सौव्व्रत्त्येन रुद्रन्दौर्व्व्रत्त्येनेन्द्रम्प्रक्क्रीडेन मरुतो बलेन साद्ध्यान्प्रमुदा । भवस्य कण्ठ्यꣳ रुद्रस्यान्तःपार्श्व्यम्महादेवस्य यकृच्छर्वस्य व्वनिष्ठुः पशुपतेः पुरीतत् ॥९॥

लोमभ्यः स्वाहा लोमभ्यः स्वाहा त्वचे स्वाहा त्वचे स्वाहा लोहिताय स्वाहा लोहिताय स्वाहा मेदोभ्यः स्वाहा मेदोभ्यः स्वाहा । माꣳसेभ्यः स्वाहा माꣳसेभ्यः स्वाहा स्नावभ्यः स्वाहा स्नावभ्यः स्वाहास्त्थभ्यः स्वाहास्त्थभ्यः स्वाहा मज्जभ्यः स्वाहा मज्जभ्यः स्वाहा । रेतसे स्वाहा पायवे स्वाहा ॥१०॥

आयासाय स्वाहा प्प्रायासाय स्वाहा सँय्यासाय स्वाहा व्वियासाय स्वाहोद्यासाय स्वाहा । शुचे स्वाहा शोचते स्वाहा शोचमानाय स्वाहा शोकाय स्वाहा ॥११॥

तपसे स्वाहा तप्प्यते स्वाहा तप्प्यमानाय स्वाहा तप्प्ताय स्वाहा घर्म्माय स्वाहा । निष्ष्कृत्त्यै स्वाहा प्प्रायश्चित्त्यै स्वाहा भेषजाय स्वाहा ॥१२॥

यमाय स्वाहान्तकाय स्वाहा मृत्त्यवे स्वाहा । ब्रह्मणे स्वाहा ब्रह्महत्त्यायै स्वाहा व्विश्श्वेभ्यो देवेभ्यः स्वाहा द्यावापृथिवीभ्याꣳ स्वाहा ॥१३॥

॥ इत्येकोनचत्वारिंशोऽध्यायः ॥

अथ चत्वारिंशोऽध्यायः

ऋषिः (१) 'ईशा वास्यम्' इत्यारभ्य (१७) 'हिरण्मयेन पात्रेण' इत्यन्तानां सामान्यत आथर्वणो दध्यङ्ङृषिः । विशेषतश्च—(१५) 'ओ३म्' इत्यस्य ब्रह्मा, (१६) 'अग्ने नय' इत्यस्यागस्त्यः ॥

देवता (१) 'ईशा वास्यम्' (२) 'कुर्वन्नेवेह' (३) 'असुर्या नाम' (४) 'अनेजदेकम्' (५) 'तदेजति' (६) 'यस्तु सर्वाणि' (७) 'यस्मिन्त्सर्वाणि' (८) 'स पर्यगात्' (९) 'अन्धन्तमः' (१०) 'अन्यदेवाहुः' (११) 'सम्भूतिञ्च' (१२) 'अन्धन्तमः' (१३) 'अन्यदेवाहुः' (१४) 'विद्याञ्चाविद्याञ्च' (१५) 'वायुरनिलम्' इत्येषामात्मा, 'ओ३म्' इत्यस्य परमात्मा, 'क्रतो स्मर' 'क्लिबे स्मर' 'कृतꣳ स्मर' इत्येषामात्मा ।

(१६) 'अग्ने नय' इत्यस्याग्निः ।

(१७) 'हिरण्मयेन पात्रेण' इत्यस्यादित्यः, 'ओ३म्' इत्यस्य परमात्मा, 'खम्ब्रह्म' इत्यस्यात्मा ॥

छन्दः (१) 'ईशा वास्यम्' (२) 'कुर्वन्नेवेह' (३) 'असुर्या नाम' इत्येषामनुष्टुप्, (४) 'अनेजदेकम्' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (५) 'तदेजति' (६) 'यस्तु सर्वाणि' (७) 'यस्मिन्त्सर्वाणि' इत्येषामनुष्टुप्, (८) 'स पर्यगात्' इत्यस्य जगती, (९) 'अन्धन्तमः' इत्यारभ्य (१४) 'विद्याञ्चाविद्याञ्च' इत्यन्तानामनुष्टुप्, (१६) 'अग्ने नय' इत्यस्य त्रिष्टुप्, (१७) 'हिरण्मयेन पात्रेण' इत्यस्योष्णिक्, 'ओ३म्' 'खम्ब्रह्म' इति यजुषी ॥

॥ हरिः ओ३म् ॥

॥१॥ ई॒शा व्वा॒स्य॑मि॒दꣳ सर्वँ॒य्यत्किञ्च॒ जग॑त्त्यां॒ जग॑त् ।
तेन॑ त्य॒क्तेन॑ भुञ्जीथा॒ मा गृ॑धः॒ कस्य॑ स्वि॒द्धन॑म् ॥१॥
कु॒र्व्वन्ने॒वेह कर्म्मा॑णि जिजीवि॒षेच्छ॒तꣳ समाः॑ ।
ए॒वन्त्वयि॒ नान्यथे॒तो॑ऽस्त्ति॒ न कर्म्म॑ लिप्प्यते॒ नरे॑ ॥२॥
अ॒सु॒र्य्या॒ नाम॒ ते लो॒काऽअ॒न्धेन॒ तम॒सावृ॑ताः ।
ताँस्ते प्प्रेत्त्यापि॑गच्छन्त्ति॒ ये के चा॑त्त्म॒हनो॒ जनाः॑ ॥३॥
अने॑ज॒देक॒म्मन॑सो॒ जवी॑यो॒ नैन॑द्दे॒वाऽआप्प्नुव॒न्पूर्व्व॒मर्श॑त् ।
तद्धाव॑तो॒ऽन्यानत्त्ये॑ति॒ तिष्ठ॒त्तस्म्मि॑न्न॒पो मा॑त॒रिश्श्वा॑ दधाति ॥४॥
तदे॑जति॒ तन्नैज॑ति॒ तद्दू॒रे तद्व॑न्ति॒के ।
तद॒न्तर॑स्य॒ सर्व्व॑स्य॒ तदु॒ सर्व्व॑स्यास्य बाह्य॒तः ॥५॥
यस्तु सर्व्वा॑णि भू॒तान्या॒त्मन्ने॒वानु॒पश्श्य॑ति ।
स॒र्व्व॒भू॒तेषु॑ चा॒त्म्मान॒न्ततो॒ न व्विचि॑कित्त्सति ॥६॥

यस्म्मि॒न्त्सर्व्वा॑णि भू॒तान्न्या॒त्म्मैवाभू॑द्विजान॒तः ।
तत्र॒ को मो॒हः कः शोक॑ऽएक॒त्त्वम॑नु॒पश्श्य॑तः ॥७॥
स पर्य्य॑गाच्छु॒क्रम॑का॒यम॑व्र॒णम॑स्न्नावि॒रꣳ शु॒द्धमपा॑पविद्धम् । क॒विर्म्मनी॒षी प॑रि॒भूः
स्व॑य॒म्भूर्य्या॑थातत्थ्य॒तोत्र्था॒न्व्य॑दधाच्छाश्श्व॒तीब्भ्यः॒ समा॑ब्भ्यः ॥८॥

॥२ अ॒न्धन्तमः॒ प्प्रवि॑शन्ति॒ येस॑म्भूतिमु॒पास॑ते ।
त॒तो भूय॑ऽइव॒ ते तमो॒ यऽउ॒ सम्भू॑त्त्याꣳ र॒ताः ॥९॥
अ॒न्न्यदे॒वाहुः स॑म्भ॒वाद॒न्न्यदा॑हु॒रस॑म्भवात् ।
इति॑ शुश्श्रु॒म धीरा॑णाँ॒य्ये न॒स्तद्वि॑चचक्षि॒रे ॥१०॥
सम्भू॑तिञ्च विना॒शञ्च॒ यस्तद्वेदो॒भय॑ꣳ स॒ह ।
वि॒ना॒शेन॑ मृ॒त्त्युन्ती॒र्त्त्वा सम्भू॑त्त्या॒मृत॑मश्नुते ॥११॥
अ॒न्धन्तमः॒ प्प्रवि॑शन्ति॒ येवि॑द्यामु॒पास॑ते ।
त॒तो भूय॑ऽइव॒ ते तमो॒ यऽउ॑ वि॒द्याया॑ꣳ र॒ताः ॥१२॥
अ॒न्न्यदे॒वाहुर्वि॒द्याया॑ऽअ॒न्न्यदा॑हु॒रवि॑द्यायाः ।
इति॑ शुश्श्रु॒म धीरा॑णाँ॒य्ये न॒स्तद्वि॑चचक्षि॒रे ॥१३॥
वि॒द्याञ्चावि॑द्याञ्च॒ यस्तद्वेदो॒भय॑ꣳ स॒ह ।
अवि॑द्यया मृ॒त्त्युन्ती॒र्त्त्वा वि॒द्यया॒मृत॑मश्नुते ॥१४॥
वा॒युरनि॑लम॒मृत॒मथे॒दम्भस्म्मा॑न्त॒ꣳ शरी॑रम् ।
ओ३म् । क्रतो॑ स्म्मर । क्लि॒बे स्म्म॑र । कृ॒तꣳ स्म॑र ॥१५॥
अग्ग्ने॒ नय॑ सु॒पथा॑ रा॒येऽअ॒स्म्मान्विश्श्वा॑नि देव व॒युना॑नि वि॒द्वान् ।
यु॒यो॒द्ध्य॒स्म्मज्जु॑हुरा॒णमेनो॒ भूयि॑ष्ठान्ते॒ नम॑ऽउक्तिँविधेम ॥१६॥
हि॒रण्ण्मये॑न॒ पात्रे॑ण स॒त्त्यस्यापि॑हितम्मुख॑म् ।
यो॒सावा॑दि॒त्त्ये पु॑रु॒षः सो॒सावहम् । ओ३म् खम्ब्रह्म॑ ॥१७॥

॥ इति चत्वारिंशोऽध्यायः ॥

॥ इत्युत्तरविंशतिः ॥

पूर्वविंशत्यामनुवाकाः २०२, कण्डिकाः १२११ ।
उत्तरविंशत्यामनुवाकाः १०१, कण्डिकाः ७६४ ।
सम्पूर्णसंहितायामनुवाकाः ३०३, कण्डिकाः १९७५, प्रतीकोक्ता गलितमन्त्राः ४९ ॥

॥ इति माध्यन्दिनवाजसनेयिशुक्लयजुर्वेदसंहिता ॥

इन्द्रेश कुमार शुक्ल:

अथ शुक्लयजुर्वेदमन्त्राणां वर्णानुक्रमणी

	अ.	क.
अंशुना ते अंशुः	२०.	२७
अंशुरंशुष्टे देव	५.	७
अंशुश्च मे रश्मिश्च	१८.	१९
अक्रन्कर्म कर्मकृतः	३.	४७
अक्रन्दंदग्नि स्तनयन्	१२.	६
	१२.	२१
	१२.	३३
अक्षन्नमीमदन्त ह्यव	३.	५१
अक्षराजाय कितवङ्कृताया	३०.	१८
अग्न आयूंषि पवस	१९.	३८
	३५.	१६
अग्न इन्द्र वरुण मित्र	३३.	४८
अग्नये कव्यवाहनाय	२.	२९
अग्नये कुटरूनालभते	२४.	२३
अग्नये गायत्राय त्रिवृते	२९.	६०
अग्नये गृहपतये स्वाहा	१०.	२३
अग्नये त्वा मह्यं वरुणो	७.	४७
अग्नयेनीकवते प्रथमजा	२४.	१६
अग्नयेनीकवते रोहिता	२९.	५९
अग्नये पीवानम्पृथिव्यै	३०.	२१
अग्नये स्वाहा० स्वाहापां	२२.	६
अग्नये स्वाहा० स्वाहेन्द्राय	२२.	२७
अग्ना इ पत्नीवन्त्सजूर्देवेन	८.	१०
अग्नावग्निश्चरति प्रविष्ट	५.	४
अग्निं युनज्मि शवसा	१८.	५१
अग्निं स्तोमेन बोधय	२२.	१५
अग्निं हृदयेनाशनिं	३९.	८
अग्निं होतारम्मन्ये	१५.	४७
अग्निः पशुरासीत्तेना	२३.	१७

	अ.	क.
अग्निमद्य० पुरोडाशं० वयोधसे	२८.	४६
अग्निमद्य० पुरोडाशान्	२१.	५९
अग्निरस्मि जन्मना	१८.	६६
अग्निरेकाक्षरेण प्राण	९.	३१
अग्निर्ऋषिः पवमानः	२६.	९
अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निः	३.	९
अग्निर्ज्योतिषा ज्योतिष्मान्	१३.	४०
अग्निर्देवता वातो देवता	१४.	२०
अग्निर्मूर्द्धा० जिन्वति ।	३.	१२
	१५.	२०
अग्निर्मूर्द्धा० जिन्वति । इन्द्रस्य	१३.	१४
अग्निर्वृत्राणि जङ्घनद्	३३.	९
अग्निश्च पृथिवी च	२६.	१
अग्निश्च म आपश्च	१८.	१४
अग्निश्च म इन्द्रश्च	१८.	१६
अग्निश्च मे घर्मश्च	१८.	२२
अग्निष्वात्ताः पितर	१९.	५९
अग्निष्वात्तानृतुमतो	१९.	६१
अग्निस्तिग्मेन शोचिषा	१७.	१६
अग्नीषोमयोरुज्जिति	२.	१५
अग्नेः पक्षतिर्वायो	२५.	४
अग्ने अङ्गिरः शतन्ते	१२.	८
अग्ने अच्छा वदेह नः	९.	२८
अग्ने गृहपते सुगृहपति	२.	२७
अग्ने जातान्प्रणुदा नः	१५.	१
अग्ने तमद्याश्वन्न स्तोमैः	१५.	४४
	१७.	७१
अग्ने तव श्रवो वयो	१२.	१०६
अग्ने त्वं सुजागृहि वयं	४.	१४

अग्निः पृथुर्धर्मणस्पति	१०. २९
अग्निः प्रियेषु धामसु	१२. ११७
अग्निन्तम्मन्ये यो	१५. ४१
अग्निन्दूतम्पुरो दधे	२२. १७
अग्निमद्य० पुरोडाशं० छागम्	२८. २३
अग्ने दिवो अर्णमच्छा	१२. ४९
अग्ने नय० विधेम ।	५. ३६
	४०. १६
अग्ने नय० विधेम स्वाहा ।	७. ४३
अग्ने पत्नीरिहावह	२६. २०
अग्ने पवस्व स्वपा	८. ३८
अग्ने पावक रोचिषा	१७. ८
अग्ने प्रेहि प्रथमो	१७. ६९
अग्ने ब्रह्म गृभ्णीष्व	१. १८
अग्नेभ्यावर्तिन्नभि मा	१२. ७
अग्ने यत्ते दिवि वर्चः	१२. ४८
अग्ने यत्ते शुक्रं यच्चन्द्रं	१२. १०४
अग्ने युक्ष्वा हि ये	१३. ३६
अग्नेरनीकमप आविवेशा	८. २४
अग्नेर्जनित्रमसि वृषणो	५. २
अग्नेर्भागोसि दीक्षाया	१४. २४
अग्नेर्वोपन्नगृहस्य सदसि	६. २४
अग्ने वाजजिद्वाजन्त्वा	२. ७
अग्ने वाजस्य गोमत	१५. ३५
अग्ने वेर्होत्रं वेर्दूत्यमवता	२. ९
अग्ने व्रतपते व्रतञ्चरिष्यामि	१. ५
अग्ने व्रतपते व्रतमचारिषन	२. २८
अग्ने व्रतपास्त्वे० तनूरियं	५. ६
अग्ने व्रतपास्त्वे० तनूर्मय्यभूदेषा	५. ४०
अग्ने शर्द्ध महते	३३. १२
अग्ने सहस्राक्ष शतमूर्द्ध	१७. ७१
अग्ने सहस्व पृतना	९. ३७
अग्नेस्तनूरसि वाचो	१. १५
अग्नेस्तनूरसि विष्णवे	५. १
अग्ने स्वाहा कृणुहि	२७. २२
अग्रेणीरसि स्वावेश	६. २
अग्ने बृहन्नुषसामूर्द्ध्वो	१२. १३
अङ्गान्यात्मन्भिषजा	१९. ९३
अङ्गिरसो नः पितरो	१९. ५०
अचिक्रदद्वृषा हरिर्महान्	३८. २२
अग्ने त्वन्नो० दाः ।	३. २५
अग्ने त्वन्नो० दाः । तं त्वा	१५. ४८
	२५. ४७
अग्ने त्वम्पुरीष्यो रयिमान्	१२. ५९
अग्नेदब्धायोशीतम	२. २०
अच्छायमेति शवसा	२७. १४
अच्छिन्नस्य ते देव	७. १४
अजस्रमिन्दुमरुषम्	१३. ४३
अजारे पिशङ्गिला	२३. ५६
अजीजनो हि पवमान	२२. १८
अजो ह्यग्नेरजनिष्ट	१३. ५१
अति निहो अति स्रिधो	२७. ६
अति विश्वाः परिष्ठा	१२. ८४
अत्यन्याँ अगान्नान्याँ	५. ४२
अत्र पितरो मादयध्वं	२. ३१
अत्रा ते रूपमुत्तम	२९. १८
अथैतानष्टौ विरूपा	३०. २२
अदब्धेभिः सवितः	३३. ६९
	३३. ८४
अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्ष	२५. २३
अदितिष्ट्वा देवी विश्व	११. ६१
अदित्यास्त्वगस्यदित्यै	४. ३०
अदित्यास्त्वा पृष्ठे	१४. ५
अदित्यास्त्वा मूर्द्धन्	४. २२
अदित्यै रास्नासि विष्णो	१. ३०
अदित्यै रास्नासीन्द्राण्या	३८. ३
अदित्यै रास्नास्यदितिष्टे	११. ५९
अदित्यै व्युन्दनमसि	२. २
अदृश्रमस्य केतवो वि	८. ४०
अद्भ्यः क्षीरं व्यपिबत्	१९. ७३
अद्भ्यः सम्भृतः पृथिव्यै	३१. १७
अद्भ्यः स्वाहा वार्भ्यः	२२. २५
अद्या देवा उदिता	३३. ४२
अधा यथा नः पितरः	१९. ६९
अधा ह्यग्ने क्रतोर्भद्रस्य	१५. ४५
अधि न इन्द्रैषां विष्णो	३३. ४७
अधिपत्न्यसि बृहती	१५. १४
अध्यवोचदधिवक्ता	१६. ५
अध्वर्यो अद्रिभिः सुतं	२०. ३१
अनड्वान्वयः पङ्क्तिश्छन्दो	१४. १०

अनड्वाहमन्वारभामहे	३५. १३
अनाधृष्टा पुरस्तादग्ने	३७. १२
अनाधृष्यो जातवेदा	२७. ७
अनु ते शुष्मन्तुरयन्त	३३. ६७
अनुत्तमा ते मघवन्नकिर्नु	३३. ७९
अनु त्वा माता मन्यतामनु	४. २०
अनु त्वा रथो अनु मर्यो	२९. १९
अनु नोद्यानुमतिर्यज्ञ	३४. ९
अनु वीरैरनु पुष्यास्म	२६. १९
अनेजदेकम्मनसो	४०. ४
अन्तरग्ने रुचा त्वमुखायाः	१२. १६
अन्तरा मित्रावरुणा	२९. ६
अन्तश्चरति रोचनास्य	३. ७
अन्तस्ते द्यावापृथिवी	७. ५
अन्धन्तमः० येविद्या	४०. १२
अन्धन्तमः० येसम्भूति	४०. ९
अन्ध स्थान्धो वो भक्षीय	३. २०
अन्नपतेन्नस्य नो	११. ८३
अन्नात्परिस्रुतो रसं	१९. ७५
अन्यदेवाहुः सम्भवा	४०. १०
अन्यदेवाहुर्विद्याया	४०. १३
अन्यवापोर्धमासाना	२४. ३७
अन्या वो अन्यामव	१२. ८८
अन्वग्निरुषसामग्रमख्य	११. १७
अन्विदनुमते त्वमन्यासै	३४. ८
अपश्यङ्गोपामनिपद्य	३७. १७
अपां रसमुद्वयसं सूर्ये	९. ३
अपाघमप किल्बिषमप	३५. ११
अपाङ्गम्भन्त्सीद मा	१३. ३०
अपातामश्विना घर्ममनु	३८. १३
अपाधमदभिशस्तीरशस्ति	३३. ९५
अपान्त्वेमन्त्सादयाम्यपान्	१३. ५३
अपामिदन्न्ययनं	१७. ७
अपाम्पृष्ठमसि योनिरग्नेः	११. २९ १३. २
अपाम्पेरुरस्यापो देवीः	६. १०
अपाम्फेनेन नमुचेः	१९. ७१
अपाररुम्पृथिव्यै	१. २६
अपि तेषु त्रिषु पदे	२३. ५०
अपेत वीत वि च	१२. ४५

अपेतो यन्तु पणयो	३५. १
अपो अद्यान्वचारिषं	२०. २२
अपो देवा मधुमती	१०. १
अपो देवीरुप सृज	११. ३८
अप्नस्वतीमश्विना	३४. २९
अप्स्वग्ने सधिष्टव	१२. ३६
अप्स्वन्तरमृतमप्सु	९. ६
अबोध्यग्निः समिधा	१५. २४
अभि गोत्राणि सहसा	१७. ३९
अभि त्यन्देवं सवितार	४. २५
अभि त्वा शूर नोनुमो	२७. ३५
अभिधा असि भुवनमसि	२२. ३
अभिप्रवन्त समनेव	१७. ९६
अभिभूरस्येतास्ते पञ्च	१०. २८
अभि यज्ञङ्गृणीहि नो	२६. २१
अभीमम्महिमा दिवं	३८. १७
अभी षु णः० भवास्यूतये	२७. ४१
अभी षु णः० भवास्यूतिभिः	३६. ६
अभ्यर्षत सुष्टुतिङ्गव्य	१७. ९८
अभ्यादधामि समिधमग्ने	२०. २४
अभ्यावर्तस्व पृथिवि	१२. १०३
अभ्रिरसि नार्यसि त्वया	११. १०
अमीषाञ्चित्तम्प्रतिलोभयन्ती	१७. ४४
अमुत्रभूयादध यद्यमस्य	२७. ९
अमेव नः सुहवा आ हि	२६. २४
अयं वाम्मित्रावरुणा सुतः	७. ९
अयं वेनश्चोदयत्पृश्निगर्भा	७. १६
अयं सहस्रमृषिभिः	३३. ८३
अयं सो अग्निर्यस्मिन्	१२. ४७
अयन्ते योनिर्ऋत्वियो	३. १४ १२. ५२ १५. ५६
अयन्दक्षिणा० मनो	१३. ५५
अयन्दक्षिणा० रथ	१५. १६
अयन्नो अग्निर्वरिव	५. ३७ ७. ४४
अयमग्निः पुरीष्यो	३. ४०
अयमग्निः सहस्रिणो	१५. २१
अयमग्निर्गृहपतिर्गार्हपत्यः	३. ३९
अयमग्निर्वीरतमो	१५. ५२

अयमिह प्रथमो धायि ३. १५
१५. २६
३३. ६
अयमुत्तरात्संयद्वसुस्तस्य १५. १८
अयमुपर्यर्वाग्वसुस्तस्य १५. १९
अयम्पश्चाद्विश्वव्यचास्तस्य चक्षु १३. ५६
अयम्पश्चाद्विश्वव्यचास्तस्य रथ १५. १७
अयम्पुरो भुवस्तस्य १३. ५४
अयम्पुरो हरिकेशः १५. १५
अर्येत स्थ राष्ट्रदा १०. ३
अर्धं ऋचैरुक्थानां १९. २५
अर्धमासाः परूंषि ते २३. ४१
अर्मेभ्यो हस्तिपअवा ३०. ११
अर्यमणम्बृहस्पतिमिन्द्र ९. २७
अर्वाञ्चो अद्या भवता ३३. ५१
अवतत्य धनुष्ट्वं १६. १३
अवपतन्तीरवदन्दिव १२. ९१
अवभृथ० रिषस्पाहि । ३. ४८
अवभृथ० रिषस्पाहि । देवानां ८. २७
अव रुद्रमदीमह्यव ३. ५८
अवसृष्टा परापत १७. ४५
अविर्न मेषो नसि १९. ९०
अवेष्टा दन्दशूकाः १०. १०
अवोचाम कवये १५. २५
अश्मन्नूर्जम्पर्वते १७. १
अश्मन्वती रीयते ३५. १०
अश्मा च मे मृत्तिका १८. १३
अश्याम तङ्कामम्ग्ने १८. ७४
अश्वत्थे वो निषदनम् १२. ७९
३५. ४
अश्वस्तूपरो गोमृगस्ते २४. १
अश्वस्य त्वा वृष्णः ३७. ९
अश्वावतीं सोमावती १२. ८१
अश्वावतीर्गोमतीर्न ३४. ४०
अश्विनकृतस्य ते २०. ३५
अश्विना गोभिरिन्द्रिय २०. ७३
अश्विना घर्मम्पातं ३८. १२
अश्विना तेजसा चक्षुः २०. ८०
अश्विना नमुचेः सुतं २०. ५९
अश्विना पिबताम्मधु २०. ९०
अश्विना भेषजम्मधु २०. ६४
अश्विना हविरिन्द्रिय २०. ६७
अश्विभ्याञ्चक्षुरमृत १९. ८९
अश्विभ्याम्पच्यस्व १०. ३१
अश्विभ्याम्पिन्वस्व ३८. ४
अश्विभ्याम्प्रातःसवन १९. २६
अश्वो घृतेन त्मन्या २९. १०
अषाढं युत्सु पृतनासु ३४. २०
अषाढासि सहमाना १३. २६
अष्टौ व्यख्यत्ककुभः ३४. २४
असङ्ख्याता सहस्राणि १६. ५४
असवे स्वाहा वसवे २२. ३०
असि यमो अस्यादित्यो २९. १४
असुन्वन्तमयजमानमिच्छ १२. ६२
असुर्या नाम ते लोका ४०. ३
असौ यस्ताम्रो अरुण १६. ६
असौ या सेना मरुतः १७. ४७
असौ योवसर्पति १६. ७
अस्कन्नमद्य देवेभ्य २. ८
अस्ताव्यग्निर्नरां सुशेवो १२. २९
अस्माकमिन्द्रः समृतेषु १७. ४३
अस्मात्त्वमधिजातोसि ३५. २२
अस्मिन्महत्यर्णवे १६. ५५
अस्मे रुद्रा मेहना ३३. ५०
अस्मे वो अस्त्विन्द्रिय ९. २२
अस्य प्रत्नामनु द्युतं ३. १६
अस्याजरासो दमामरित्रा ३३. १
अस्येदिन्द्रो वावृधे ३३. ९७
अहः केतुना जुषतां ३७. २१
अहरहरप्रयावम्भरन्तो ११. ७५
अहानि शम्भवन्तु नः ३६. ११
अहान्यग्ने हविरास्ये २०. ७९
अहिरिव भोगैः पर्येति २९. ५१
अह्ने पारावतानालभते २४. २५
अहुतमसि हविर्धान १. ९
आकूतिमग्निम्प्रयुजं ११. ६६
आकूत्यै प्रयुजेग्नये ४. ७
आ कृष्णेन रजसा ३३. ४३
३४. ३१
आक्रन्दय बलमोजो २९. ५६

आक्रम्य वाजिन्पृथिवी ११. १९
आगत्य वाज्यध्वानं ११. १८
आगन्म विश्ववेदस ३. ३८
आग्नेयः कृष्णग्रीवः २९. ५८
आग्रयणश्च मे वैश्वदेवश्च १८. २०
आ घा ये अग्निमिन्धते ७. ३२
आच्छच्छन्दः प्रच्छच्छन्दः १५. ५
आच्या जानु दक्षिणतो १९. ६२
आजङ्घन्ति सान्वेषा २९. ५०
आजिघ्र कलशम्मह्या ८. ४२
आजुह्वानः सुप्रतीकः १७. ७३
आजुह्वान ईड्यो वन्द्य २९. २८
आजुह्वाना सरस्वती २०. ५८
आ तत्त इन्द्रायवः ३३. २८
आ तम्भज सौश्रवसेष्वग्न १२. २७
आतिथ्यरूपं मासरम् १९. १४
आतिष्ठन्तम्परि विश्वे ३३. २२
आतिष्ठ वृत्रहन्रथं युक्ता ८. ३३
आ तू न इन्द्र वृत्रहन् ३३. ६५
आ ते वत्सो मनो यमत् १२. ११५
आत्मने मे वर्चोदा वर्चसे ७. २८
आत्मन्नुपस्थे न वृकस्य १९. ९२
आत्मानन्ते मनसा २९. १७
आ त्वा जिघर्मि मनसा ११. २३
आ त्वाहार्षमन्तरभू १२. ११
आदित्यङ्गर्भम्पयसा १३. ४१
आदित्यैर्नो भारती २९. ८
आधत्त पितरो गर्भं २. ३३
आ न इडाभिर्विदथे ३३. ३४
आ न इन्द्रो दूरादा २०. ४८
आ न इन्द्रो हरिभि २०. ४९
आ न एतु मनः पुनः ३. ५४
आ नासत्या त्रिभिरेका ३४. ४७
आ नो नियुद्भिः शतिनी २७. २८
आ नो भद्राः क्रतवो २५. १४
आ नो मित्रावरुणा २१. ८
आ नो यज्ञन्दिविस्पृशं ३३. ८५
आ नो यज्ञम्भारती २९. ३३
आन्त्राणि स्थालीर्मधु १९. ८६
आपतये त्वा परिपतये ५. ५
आपये स्वाहा स्वापये ९. २०
आपवस्व हिरण्यवदश्ववत् ८. ६३
आपश्चित्पिप्यु स्तर्यो ३३. १८
आपो अस्मान्मातरः ४. २
आपो देवीः प्रतिगृभ्णीत १२. ३५
आपो ह यद्बृहतीर्विश्व २७. २५
आपो हिं ष्ठा मयोभुव ११. ५०
३६. १४
आप्यायस्व मदिन्तम १२. ११४
आप्यायस्व समेतु ते १२. ११२
आ ब्रह्मन्ब्राह्मणो ब्रह्म २२. २२
आ मन्द्रैरिन्द्र हरिभि २०. ५३
आ मा वाजस्य प्रसवो ९. १९
आमूरज प्रत्यावर्तयेमाः २९. ५७
आयङ्गौः पृश्निरक्रमी ३. ६
आ यद्दिषे नृपतिन्तेज ३३. ११
आयन्तु नः पितरः १९. ५८
आयातमुपभूषतम् ३३. ८८
आयात्विन्द्रोवस उप २०. ४७
आयासाय स्वाहा ३९. ११
आयुर्म्मे पाहि प्राणम्मे १४. १७
आयुर्यज्ञेन कल्पतां स्वाहा २२. ३३
आयुर्यज्ञेन कल्पताम्प्राणो० पृष्ठं ९. २१
आयुर्यज्ञेन कल्पताम्प्राणो० वाग् १८. २९
आयुष्मानग्ने हविषा ३५. १७
आयुष्यं वर्चस्यं राय ३४. ५०
आयोष्ट्वा सदने सादया १५. ६३
आ रात्रि पार्थिवं रजः ३४. ३२
आ रोदसी अपृणदा ३३. ७५
आ वाचो मध्यमरुहद् १५. ५१
आ वायो भूष शुचिपा ७. ७
आंविर्मर्या आवित्तो १०. ९
आ विश्वतः प्रत्यञ्च ११. २४
आ वो देवास ईमहे ४. ५
आशुः शिशानो वृषभो १७. ३३
आशुस्त्रिवृद्भान्तः पञ्चदशो १४. २३
आश्रावयेति स्तोत्रियाः १९. २४
आसन्दी रूपं राजा १९. १६
आसीनासो अरुणीना १९. ६३
आ सुते सिञ्चत श्रियं ३३. २१

आ सुष्वयन्ती यजते २९. ३१
आहम्पितृन्त्सुविदत्राँ १९. ५६
इच्छन्ति त्वा सोम्यासः ३४. १८
इड एह्यदित एहि काम्या एत ३. २७
इड एह्यदित एहि सरस्वत्येहि ३८. २
इडाभिरग्निरीड्यः सोमो २१. १४
इडाभिर्भक्षानाप्नोति १९. २९
इडामग्ने पुरुदंसं सनिङ्गोः १२. ५१
इडायास्त्वा पदे वयन्नाभा ३४. १५
इडे रन्ते हव्ये काम्ये ८. ४३
इदं विष्णुर्विचक्रमे त्रेधा ५. १५
इदं हविः प्रजननम् १९. ४८
इदमापः प्रवहतावद्यञ्च ६. १७
इदमुत्तरात्स्वस्तस्य १३. ५७
इदम्पितृभ्यो नमो १९. ६८
इदम्मे ब्रह्म च क्षत्रञ्चोभे ३२. १६
इन्दुर्दक्षः श्येन ऋतावा १८. ५३
इन्द्रं विश्वा अवीवृधन् १२. ५६
१५. ६१
१७. ६१
इन्द्रः सुत्रामा स्ववाँ २०. ५१
इन्द्रः सुत्रामा हृदयेन १९. ८५
इन्द्र आसान्नेता बृहस्पति १७. ४०
इन्द्र गोमन्निहायाहि २६. ४
इन्द्रघोषस्त्वा वसुभिः ५. ११
इन्द्रन्दुरः कवष्यो २०. ४०
इन्द्रन्दैवीर्विशो मरुतो १७. ८६
इन्द्र मरुत्व इह पाहि ७. ३५
इन्द्रमिद्धरी वहतो ८. ३५
इन्द्रवायू इमे०हि । ३३. ५६
इन्द्रवायू इमे०हि । उपयाम ७. ८
इन्द्रवायू बृहस्पतिम् ३३. ४५
इन्द्रवायू सुसन्दृशा ३३. ८६
इन्द्रश्च मरुतश्च ८. ५५
इन्द्रश्च सम्राड्वरुणश्च ८. ३७
इन्द्रस्य क्रोडोदित्यै २५. ८
इन्द्रस्य रूपमृषभो १९. ९१
इन्द्रस्य वज्रो मरुता २९. ५४
इन्द्रस्य वज्रोसि मित्रा १०. २१
इन्द्रस्य वज्रोसि वाजसा ९. ५
इन्द्रस्य वृष्णो वरुणस्य १७. ४१
इन्द्रस्य स्यूरसीन्द्रस्य ५. ३०
इन्द्रस्यौज स्थ मखस्य ३७. ६
इन्द्राग्नी अपादियम् ३३. ९३
इन्द्राग्नी अव्यथमाना १४. ११
इन्द्राग्नी आगतं सुत ७. ३१
इन्द्राग्नी मित्रावरुणा ३३. ४९
इन्द्राग्न्योः पक्षतिः २५. ५
इन्द्राय त्वा वसुमते रुद्रवत ६. ३२
इन्द्राय त्वा वसुमते रुद्रवते ३८. ८
इन्द्रायाहि चित्रभानो २०. ८७
इन्द्रायाहि तूतुजान २०. ८९
इन्द्रायाहि धियेषितो २०. ८८
इन्द्रायाहि वृत्रहन्पिबा २६. ५
इन्द्रायेन्दुं सरस्वती २०. ५७
इन्द्रेमम्प्रतरान्नय १७. ५१
इन्द्रेहि मत्स्यन्धसो ३३. २५
इन्द्रो विश्वस्य राजति ३६. ८
इन्द्रो वृत्रमवृणोच्छर्धनीतिः ३३. २६
इन्धानास्त्वा शतं हिमा ३. १८
इमं साहस्रं शतधारमुत्सं १३. ४९
इमं स्तनमूर्जस्वन्त १७. ८७
इमञ्जीवेभ्यः परिधि ३५. १५
इमन्देवा असपत्नं ९. ४०
१०. १८
इमन्नो देव सवितर्यज्ञम् ११. ८
इममूर्णायुं वरुणस्य १३. ५०
इमम्मा हिंसीरेकशफम् १३. ४८
इमम्मा हिंसीर्द्विपादम् १३. ४७
इमम्मे वरुण श्रुधी २१. १
इमा उ त्वा पुरूवसो ३३. ८१
इमा गिर आदित्येभ्यो ३४. ५४
इमा ते वाजिन्नवमार्जना २९. १६
इमा नु कम्भुवना २५. ४६
इमान्ते धियम्प्रभरे ३३. २९
इमामगृभ्णन्रशनामृतस्य २२. २
इमा मे अग्न इष्टका १७. २
इमा रुद्राय तवसे १६. ४८
इमौ ते पक्षावजरौ १८. ५२
इयं वेदिः परो अन्तः २३. ६२

इयत्यग्र आसीन्मखस्य ३७. ५
इयदस्यायुरस्यायुर्मयि १०. २५
इयन्ते यज्ञिया तनूरपो ४. १३
इयमुपरि मतिस्तस्यै १३. ५८
इरज्यन्नग्ने प्रथयस्व १२. १०९
इरावती धेनुमती हि ५. १६
इषमूर्जमहमित आदमृतस्य १२. १०५
इषश्चोर्जश्च शारदावृतू १४. १६
इषिरो विश्वव्यचा १८. ४१
इषे त्वोर्जे त्वा वायव १. १
इषे पिन्वस्वोर्जे पिन्वस्व ३८. १४
इषे राये रमस्व सहसे १३. ३५
इष्कर्तारमध्वरस्य प्रचेतसं १२. ११०
इष्कृतिर्नाम वो माताथो १२. ८३
इष्टो अग्निराहुतः पिपर्तु १८. ५७
इष्टो यज्ञो भृगुभिराशीर्दा १८. ५६
इह रतिरिह रमध्वमिह ८. ५१
इहैवाग्ने अधिधारया २७. ४
ईडितो देवैर्हरिवाँ २०. ३८
ईड्यश्चासि वन्द्यश्च २९. ३
ईदृक्षास एतादृक्षास १७. ८४
ईदृङ्चान्यादृङ् सदृङ् १७. ८१
ईर्मान्तासः सिलिक २९. २१
ईशानाय परस्वत २४. २८
ईशा वास्यमिदं सर्वं ४०. १
उक्ताः सञ्चरा एताः २४. १९
उक्ताः सञ्चरा एता० कृष्णा २४. १५
उक्ताः सञ्चरा एता० प्राश्शृङ्गा २४. १७
उक्थेभिर्वृत्रहन्तमा ३३. ७६
उक्षा समुद्रो अरुणः १७. ६०
उखाङ्कृणोतु शक्त्या ११. ५७
उग्रं लोहितेन मित्रं ३९. ९
उग्रश्च भीमश्च ध्वान्तश्च ३९. ७
उग्रा विघनिना मृध ३३. ६१
उच्चा ते जातमन्धसो २६. १६
उच्छुष्मा ओषधीनाङ्गावो १२. ८२
उत नोहिर्बुध्न्यः शृणोत्वज ३४. ५३
उत स्मास्य द्रवतस्तुरण्यतः ९. १५
उतेदानीम्भगवन्तः स्यामोत ३४. ३७
उत्क्राम महते सौभगाया ११. २१
उत्तानायामवभरा ३४. १४
उत्तिष्ठन्नोजसा सह ८. ३९
उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते ३४. ५६
उत्थाय बृहती भवोदु ११. ६४
उत्सक्थ्या अव गुदन्धेहि २३. २१
उत्सादेभ्यः कुब्जम् ३०. १०
उदक्रमीद्द्रविणोदा ११. २२
उदग्ने तिष्ठ प्रत्यातनुष्व १३. १२
उदीचीमारोहानुष्टुप् १०. १३
उदीरतामवर उत्परास १९. ४९
उदु तिष्ठ स्वध्वरावा ११. ४१
उदुत्तमं वरुण पाश १२. १२
उदु त्यञ्जातवेदसन्देवं० सूर्यं स्वाहा ७. ४१
उदु त्यञ्जातवेदसन्देवं० सूर्यम् । ३३. ३१
उदु त्यञ्जातवेदसन्देवं० सूर्यम् । उपयाम ८. ४१
उदु त्वा विश्वे देवा १२. ३१
१७. ५३
उदेनमुत्तरान्नयाग्ने १७. ५०
उदेषाम्बाहू अतिरमुद्वर्चो ११. ८२
उद्ग्राभश्च निग्राभश्च १७. ६४
उद्दिवं स्तभानान्तरिक्षम् ५. २७
उद्धर्षय मघवन्नायुधा १७. ४२
उद्बुध्यस्वाग्ने प्रतिजागृहि १५. ५४
१८. ६१
उद्वयन्तमसस्परि स्वः २०. २१
२७. १०
३५. १४
३८. २४
उन्नत ऋषभो वामनस्त २४. ७
उप ज्मन्नुप वेतसेवतर १७. ६
उप त्वाग्ने हविष्मती ३. ४
उप नः सूनवो गिरः ३३. ७७
उपप्रयन्तो अध्वरम्मन्त्रं ३. ११
उपप्रागाच्छसनं वाज्यर्वा २९. २३
उपप्रागात्परमं यत्सधस्थ २९. २४
उपप्रागात्सुमन्मेधायि २५. ३०
उपयामगृहीतोसि ध्रुवोसि ७. २५
उपयामगृहीतोसि प्रजा० योनिः २३. २
उपयामगृहीतोसि प्रजा० योनि २३. ४
उपयामगृहीतोसि बृहस्पति ८. ९

उपयामगृहीतोसि मघवे ७. ३०
उपयामगृहीतोसि सावित्रोसि ८. ७
उपयामगृहीतोसि सुशर्मासि ८. ८
उपयामगृहीतोसि हरिरसि ८. ११
उपयामगृहीतोसीन्द्राय त्वा ७. २२
उपयामगृहीतोस्यग्नये त्वा ८. ४७
उपयामगृहीतोस्यन्तर्यच्छ ७. ४
उपयामगृहीतोस्यश्विभ्यान्त्वा २०. ३३
उपयामगृहीतोस्याग्रयणोसि ७. २०
उपयामगृहीतोस्यादित्येभ्यस्त्वा ८. १
उपयामगृहीतोस्याश्विनन्तेजः १९. ८
उपश्वासय पृथिवीमुत २९. ५५
उपहूताः पितरः सोम्यासो १९. ५७
उपहूता इह गाव उपहूता ३. ४३
उपहूतो द्यौष्पितोप २. ११
उपह्वरे गिरीणां सङ्गमे २६. १५
उपावसृज त्मन्या २९. ३५
उपावीरस्युप देवान् ६. ७
उपास्मै गायता नरः ३३. ६२
उभा पिबतमश्विनोभा ३४. २८
उभाभ्यान्देव सवितः १९. ४३
उभा वामिन्द्राग्नी ३. १३
उभे सुश्चन्द्र सर्पिषो १५. ४३
उरु विष्णो विक्रमस्वोरु ५. ३८
५. ४१
उशन्तस्त्वा निधीमह्युशन्तः १९. ७०
उशिक्त्वन्देव सोमाग्नेः ८. ५०
उशिक्पावको अरतिः १२. २४
उशिगसि कविरङ्घारि ५. ३२
उपस्तच्चित्रमाभरा ३४. ३३
उषासानक्तमश्विना २०. ६१
उषासानक्ता बृहती २०. ४१
उपे यह्वी सुपेशसा २१. १७
उस्त्रावेतन्धूर्षाहौ ४. ३३
ऊर्क्च मे सूनृता च १८. ९
ऊर्गस्याङ्गिरस्यूर्णम्रदा ४. १०
ऊर्ज वहन्तीरमृतङ्घृत २. ३४
ऊर्जो नपाज्जातवेदः १२. १०८
ऊर्जो नपातं स हिनाय २७. ४४
ऊर्ध्वं ऊ षु ण ऊतये ११. ४२
ऊर्ध्वमेनमुच्छ्रयताद्गिरों २३. २७
ऊर्ध्वा अस्य समिधो २७. ११
ऊर्ध्वामारोह पङ्क्तिस्त्वा १०. १४
ऊर्ध्वामेनामुच्छ्रापय २३. २६
ऊर्ध्वो भव प्रतिविद्ध्या १३. १३
ऋक्सामयोः शिल्पे ४. ९
ऋचं वाचम्प्रपद्ये मनो ३६. १
ऋचे त्वा रुचे त्वा १३. ३९
ऋचो नामास्मि यजूंषि १८. ६७
ऋजवे त्वा साधवे त्वा ३७. १०
ऋजीते परिवृङ्धि नो २९. ४९
ऋतं सत्यमृतं सत्य ११. ४७
ऋतजिच्च सत्यजिच्च १७. ८३
ऋतञ्च मेमृतञ्च मे १८. ६
ऋतये स्तेनहृदयं ३०. १३
ऋतवस्त ऋतुथा पर्व २३. ४०
ऋतवस्ते यज्ञं वितन्वन्तु २६. १४
ऋतव स्थ ऋतावृध १७. ३
ऋतश्च सत्यश्च ध्रुवश्च १७. ८२
ऋतावानं वैश्वानर २६. ६
ऋतावानम्महिषं १२. १११
ऋताषाडृतधामाग्नि १८. ३८
ऋतुथेन्द्रो वनस्पतिः २०. ६५
ऋधगित्था स मर्त्यः ३३. ८७
एकया च दशभिश्च २७. ३३
एकयास्तुवत प्रजा १४. २८
एकस्त्वष्टुरश्वस्या २५. ४२
एकस्मै स्वाहा द्वाभ्यां २२. ३४
एका च मे तिस्रश्च १८. २४
एजतु दशमास्यो गर्भो ८. २८
एण्यह्नो मण्डूको मूषिका २४. ३६
एतं सधस्थ परि ते १८. ५९
एतआनाथ परमे १८. ६०
एतत्ते रुद्रावसन्तेन ३. ६१
एतन्ते देव सवितर्यज्ञम् २. १२
एता अर्षन्ति हृद्यात् १७. ९३
एता उ वः सुभगा २९. ५
एता ऐन्द्राग्ना द्विरूपा २४. ८
एतावद्रूपं यज्ञस्य १९. ३१
एतावानस्य महिमातो ३१. ३

एदक्षगन्म देवयजनम् ४. १
एधोस्येधिषीमहि० घेहिं । ३८. २५
एधोस्येधिषीमहि० घेहि । समाववर्ति २०. २३
एना विश्वान्यर्य आ २६. १८
एना वो अग्निन्नमसोर्जो १५. ३२
एभिर्नो अर्कैर्भवा १५. ४६
एवश्छन्दो वरिवश्छन्दः १५. ४
एवेदिन्द्रं वृषणं वज्रबाहुं २०. ५४
एष च्छागः पुरो अश्वेन २५. २६
एष ते गायत्रो भाग ४. २४
एष ते निर्ऋते भाग ९. ३५
एष ते रुद्र भागः सह ३. ५७
एष व स्तोमो मरुत ३४. ४८
एष स्य वाजी क्षिपणि ९. १४
एषा ते अग्ने समित्तया २. १४
एषा ते शुक्र तनूरेतद् ४. १७
एषा वः सा सत्या ९. १२
एषो ह देवः प्रदिशोनु ३२. ४
एह्यू षुब्रवाणि तेग्न २६. १३
ऐन्द्रः प्राणो अङ्गे अङ्गे ६. २०
ओजश्च मे सहश्च १८. ३
ओमासश्चर्षणीधृतो ७. ३३
ओषधयः प्रतिगृभ्णीतं ११. ४८
ओषधयः समवदन्त १२. ९६
ओषधीः प्रतिमोदध्वम् १२. ७७
ओषधीरिति मातरस्तद्वो १२. ७८
कः स्विदेकाकी चरति २३. ९
२३. ४५

ककुभं रूपं वृषभस्य ८. ४९
कत्यस्य विष्ठाः कत्यक्षराणि २३. ५७
कदा चन प्रयुच्छस्युभे ८. ३
कदा चन स्तरीरसि० पृच्यत ८. २
कदा चन स्तरीरसि० पृच्यते । ३. ३४
कन्या इव वहतुमेतवा १७. ९७
कया त्वन्न ऊत्याभि ३६. ७
कया नश्चित्र आभुव २७. ३९
३६. ४

कल्पन्तान्ते दिशस्तुभ्य ३५. ९
कवष्यो न व्यचस्वती २०. ६०
कस्त्वाच्छ्यति कस्त्वा २३. ३९
कस्त्वा युनक्ति स त्वा १. ६
कस्त्वा विमुञ्चति स त्वा २. २३
कस्त्वा सत्यो मदानाम् २७. ४०
३६. ५

का ईमरे पिशङ्गिला २३. ५५
काण्डात्काण्डात्प्ररोहन्ती १३. २०
कामङ्कामदुघे धुक्ष्व १२. ७२
काय स्वाहा कस्मै २२. २०
कार्षिरसि समुद्रस्य ६. २८
काव्योराजानेषु क्रत्वा ३३. ७२
का स्विदासीत्पूर्वचित्तिः २३. ११
२३. ५३

किं स्वित्सूर्यसमञ्ज्योति २३. ४७
किं स्विदासीदधिष्ठान १७. १८
किं स्विद्वनङ्क उ स वृक्ष १७. २०
कुक्कुटोसि मधुजिह्व १. १६
कुतस्त्वमिन्द्र माहिनः ३३. २७
कुम्भो वनिष्ठुर्जनिता १९. ८७
कुर्वन्नेवेह कर्माणि ४०. २
कुलायिनी घृतवती १४. २
कुविदङ्ग० यजन्ति । २३. ३८
कुविदङ्ग० यजन्ति । उपयाम० सुत्राम्ण १९. ६
कुविदङ्ग० यजन्ति । उपयाम० सुत्राम्णे १०. ३२
कृणुष्व पाजः प्रसितिन्न १३. ९
कृष्णग्रीवा आग्नेयाः शितिभ्रवो २४. ६
कृष्णग्रीवा आग्नेया बभ्रवः सौम्याः २४. ९
कृष्णग्रीवा आग्नेया बभ्रवः सौम्या २४ १४
कृष्णा भौमा धूम्रा २४. १०
कृष्णोस्याखरेष्ठोग्नये २. १
केतुङ्कृण्वन्नकेतवे पेशो २९. ३७
केष्वन्तः पुरुष आविवेश २३. ५१
को अस्य वेद भुवनस्य २३. ५९
कोदात्कस्मा अदात् ७. ४८
कोसि कतमोसि कस्मै २०. ४
कोसि कतमोसि कस्यासि ७. २९
क्रमध्वमग्निना नाकमुख्यं १७. ६५
क्रव्यादमग्निम्प्रहिणोमि ३५. १९
क्षत्रस्य त्वा परस्पाय ३८. १९
क्षत्रस्य योनिरसि २०. १
क्षत्रस्योल्बमसि क्षत्रस्य १०. ८

क्षत्रेणाग्ने स्वायुः संरभस्व २७. ५
क्षपो राजन्नुत त्मनाग्ने १५. ३७
खड्गो वैश्वदेवः श्वा २४. ४०
गणानान्त्वा गणपतिं २३. १९
गन्धर्वस्त्वा विश्वावसुः २. ३
गर्भो अस्योषधीनाङ्गर्भो १२. ३७
गर्भो देवानाम्पिता ३७. १४
गायत्रञ्छन्दोसि त्रैष्टुभ ३८. ६
गायत्री त्रिष्टुब्जगत्य २३. ३३
गायत्रेण त्वा छन्दसा १. २७
गाव उपावतावतम् ३३. १९
३३. ७१
गृहा मा बिभीत मा ३. ४१
गोत्रभिदङ्गोविदं वज्रबाहु १७. ३८
गोभिर्न्न सोमम‌श्विना २०. ६६
गोमदू षु णासत्या २०. ८१
ग्रहा ऊर्जाहुतयो व्यन्तो ९. ४
ग्रीष्मेण ऋतुना देवा २१. २४
घर्मैतत्ते पुरीषन्तेन ३८. २१
घृतङ्घृतपावानः पिबत ६. १९
घृतम्मिमिक्षे घृतमस्य १७. ८८
घृतवती भुवनानामभि ३४. ४५
घृताची स्थो धुर्यो २. १९
घृताच्यसि जुहूर्नाम्ना २. ६
घृतेन सीता मधुना १२. ७०
घृतेनाक्तौ पशूँस्त्रायेथां ६. ११
घृतेनाञ्जन्त्सम्पथो २९. २
चक्षुषः पिता मनसा १७. २५
चतस्रश्च मेष्टौ च १८. २५
चतुःस्रक्तिर्नाभिर्ऋतस्य ३८. २०
चतुस्त्रिंशत्तन्तवो ये ८. ६१
चतुस्त्रिंशद्वाजिनो २५. ४१
चत्वारि शृङ्गा त्रयो १७. ९१
चन्द्रमा अप्स्वन्तरा ३३. ९०
चन्द्रमा मनसो जात ३१. १२
चित्तिञ्जुहोमि मनसा १७. ७८
चित्पतिर्मा पुनातु ४. ४
चित्रन्देवाना० तस्थुपश्च १३. ४६
चित्रन्देवाना० तस्थुपश्च स्वाहा ७. ४२
चिदसि तया देवतया १२. ५३
चिदसि मनासि धीरसि ४. १९
चोदयित्री सूनृताना २०. ८५
जनयत्यै त्वा संयौमीदमग्ने १. २२
जनस्य गोपा अजनिष्ट १५. २७
जनिष्ठा उग्रः सहसे ३३. ६४
जवो यस्ते वाजिन्निहितो ९. ९
जिह्वा मे भद्रं वाङ्महो २०. ६
जीमूतस्य भवति प्रतीकं २९. ३८
जुषाणो बर्हिर्हरिवान्न २०. ३९
ज्यैष्ठ्यञ्च म आंधिपत्यञ्च १८. ४
ज्योतिरसि विश्वरूपं ५. ३५
तं यज्ञं बर्हिषि प्रौक्षन् ३१. ९
तं वो दस्ममृतीषहं २६. ११
त आयजन्त द्रविणं १७. २८
तच्चक्षुर्देवहितम्पुरस्ता ३६. २४
ततो विराडजायत ३१. ५
तत्त्वा यामि ब्रह्मणा १८. ४९
२१. २
तत्सवितुर्वरेण्यम्भर्गो ३. ३५
२२. ९
३०. २
तत्सूर्यस्य देवत्व ३३. ३७
तदश्विना भिषजा १९. ८२
तदस्य रूपममृतं १९. ८१
तदिदास भुवनेषु ३३. ८०
तदेजति तन्नैजति ४०. ५
तदेवाग्निस्तदादित्य ३२. १
तद्विप्रासो विपन्यवो ३४. ४४
तद्विष्णोः परमम्पदं ६. ५
तनूनपाच्छुचिव्रत २१. १३
तनूनपात्पथ ऋतस्य २९. २६
तनूनपादसुरो विश्ववेदा २७. १२
तनूपा अग्नेसि तन्वम्मे ३. १७
तनूपा भिषजा सुते २०. ५६
तन्तुना रायस्पोषेण १५. ७
तन्त्वा शोचिष्ठ दीदिवः ३. २६
तन्त्वा समिद्भिरङ्गिरो ३. ३
तन्नस्तुरीपमद्भुतम् २७. २०
तन्नो वातो मयोभु २५. १७
तन्मित्रस्य वरुणस्या ३३. ३८

तपश्च तपस्यश्च शैशिरा १५. ५७
तपसे कौलालम्मायायै ३०. ७
तपसे स्वाहा तप्यते स्वाहा ३९. १२
तप्तायनी मेसि वित्तायनी ५. ९
तमिद्गर्भम्प्रथमन्दध्र १७. ३०
तमिन्द्रम्पशवः सचा २०. ६९
तमीशानञ्जगतस्तस्थुष २५. १८
तमु त्वा दध्यङ्ृषिः ११. ३३
तमु त्वा पाथ्यो वृषा ११. ३४
तम्पत्नीभिरनुगच्छेम १५. ५०
तम्प्रत्नथा पूर्वथा ७. १२
तरणिर्विश्वदर्शतो ३३. ३६
तव भ्रमास आशुया १३. १०
तव वायवृतस्पते २७. ३४
तव शरीरम्पतयिष्ण्व २९. २२
तवायं सोमस्त्वमेह्यर्वाङ् २६. २३
तस्मा अरङ्गमाम वो ११. ५२
३६. १६
तस्मादश्वा अजायन्त ३१. ८
तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः ३१. ६
तस्माद्यज्ञात्सर्वहुत ३१. ७
तस्य वयं सुमतौ २०. ५२
तस्यास्ते सत्यसवसः ४. १८
तां सवितुर्वरेण्यस्य १७. ७४
ता अस्य सूददोहसः १२. ५५
१५. ६०
ता उभौ चतुरः पदः २३. २०
ता न आवोढमश्विना २०. ८३
ता ना सत्या सुपेशसा २०. ७४
तान्पूर्वया निविदा हूमहे २५. १६
ता भिषजा सुकर्मणा २०. ७५
तिरश्चीनो विततो रश्मि ३३. ७४
तिस्र इडा सरस्वती २१. १९
तिस्रस्त्रेधा सरस्वत्यश्विना २०. ६३
तिस्रो देवीर्बर्हिरेदं २७. १९
तिस्रो देवीर्हविषा २०. ४३
तीव्रान्घोषान्कृण्वते २९. ४४
तुभ्यन्ता अङ्गिरस्तम १२. ११६
ते अस्य योषणे दिव्ये २७. १७
ते आचरन्ती समनेव २९. ४१
तेजः पशूनां हवि १२. ९५.
तेजोसि तेजो मयि १९. ९
तेजोसि शुक्रममृत २२. १
ते नो अर्वन्तो हवनश्रुतो ९. १७
ते हि पुत्रासो अदितेः ३. ३३
त्रया देवा एकादश २०. ११
त्रातारमिन्द्रमवितार २०. ५०
त्रिंशद्धाम विराजति ३. ८
त्रिधा हितम्पणिभिर्गुह्य १७. ९२
त्रिपादूर्ध्व उदैत्पुरुषः ३१. ४
त्रिवृदसि त्रिवृते त्वा १५. ९
त्रीणि त आहुर्दिवि २९. १५
त्रीणि पदा विचक्रमे ३४. ४३
त्रीणि शता त्री सहस्रा ३३. ७
त्रीन्त्समुद्रान्त्समसृपत् १३. ३१
त्र्यम्बकं यजामहे ३. ६०
त्र्यवयो गायत्र्यै पञ्चा २४. १२
त्र्यविश्च मे त्र्यवी च १८. २६
त्र्यायुषञ्जमदग्नेः ३. ६२
त्वं यविष्ठ दाशुषो १३. ५२
१८. ७७
त्वं सोम पितृभिः १९. ५४
त्वं सोम प्रचिकितो १९. ५२
त्वन्नो अग्ने तव देव ३४. १३
त्वन्नो अग्ने वरुणस्य २१. ३
त्वमग्न ईडितः कव्यवाहना १९ ६६
त्वमग्ने द्युभिस्त्वमाशुशुक्षणि ११. २७
त्वमग्ने प्रथमो अङ्गिरा ३४. १२
त्वमग्ने व्रतपा असि ४. १६
त्वमङ्ग प्रशंसिषो देवः ६. ३७
त्वमिन्द्र प्रतूर्तिष्वभि ३३. ६६
त्वमिमा ओषधीः सोम ३४. २२
त्वमुत्तमास्योषधे तव १२. १०१
त्वया हि नः पितरः १९. ५३
त्वष्टा तुरीपो अद्भुत २१. २०
त्वष्टा दधच्छुष्ममिन्द्राय २०. ४४
त्वष्टा वीरन्देवकाम २९. ९
त्वां हि मन्द्रतममर्कशोकै ३३. १३
त्वाङ्गन्धर्वा अखनँस्त्वामिन्द्र १२. ९८
त्वाञ्चित्रश्रवस्तम हवन्ते १५. ३१

त्वामग्ने अङ्गिरसो गुहा १५. २८
त्वामग्ने पुष्करादध्यथर्वा १५. २२
त्वामग्ने यजमाना अनु १२. २८
त्वामग्ने वृणते ब्राह्मणा २७. ३
त्वामद्य ऋष आर्षेय २१. ६१
त्वामिद्धि हवामहे सातौ २७. ३७
त्वे अग्ने स्वाहुत प्रियासः ३३. १४
दंष्ट्राभ्याम्मलिम्लूअम्भ्यै ११. ७८
दक्षिणामारोह त्रिष्टुप्त्वा १०. ११
दधिक्राव्णो अकारिष २३. ३२
दस्रा युवाकवः सुता ३३. ५८
दिग्भ्यः स्वाहा चन्द्राय ३९. २
दिवः पृथिव्याः पर्योज २९. ५३
दिवस्परि प्रथमअज्ञे १२. १८
दिवि धा इमं यज्ञमिमं ३८. ११
दिवि पृष्टो अरोचता ३३. ९२
दिवि विष्णुर्व्यक्रंस्त २. २५
दिवो मूर्द्धासि पृथिव्या १८. ५४
दिवो वा विष्ण उत वा ५. १९
दीक्षायै रूपं शष्पाणि १९. १३
दीर्घायुस्त ओषधे १२. १००
दुरो देवीर्दिशो महो २१. १६
दृंहस्व देवि पृथिवि ११. ६९
दृते दृंह मा। ज्योक्ते ३६. १९
दृते दृंह मा मित्रस्य ३६. १८
दृशानो रुक्म उर्व्या १२. १
१२. २५
दृष्ट्वा परिस्रुतो रसं १९. ७९
दृष्ट्वा रूपे व्याकरोत् १९. ७७
देव इन्द्रो० त्रिवन्धुरो २८. १९
देव इन्द्रो० सरस्वत्यश्वि २१. ५५
देवकृतस्यैनसोवयजनमसि ८. १३
देवन्देवं वोवसे देव ३३. ९१
देवम्बर्हिः सरस्वती २१. ४८
देवम्बर्हिरिन्द्रं सुदेव २८. १२
देवम्बर्हिर्वयोधसन्देव २८. ३५
देवम्बर्हिर्वारितीनान्देवमिन्द्रं २८. ४४
देवम्बर्हिर्वारितीनान्देवमिन्द्र २८. २१
देवम्बर्हिर्वारितीनामध्वरे २१. ५७
देवश्रुतौ देवेष्वाघोषतम् ५. १७
देव सवितः० स्वदतु। ११. ७
३०. १
देव सवितः० स्वदतु स्वाहा ९. १
देव सवितरेष ते ५. ३९
देवस्त्वा सवितोद्वपतु ११. ६३
देवस्य चेततो महीम् २२. ११
देवस्य त्वा० अग्नये जुष्टं १. १०
देवस्य त्वा० अग्नीषोमाभ्यां ६. ९
देवस्य त्वा० अश्विनोर्भैषज्येन २०. ३
देवस्य त्वा० आददे गायत्रेण ११. ९
देवस्य त्वा० आददेदित्यै ३८. १
देवस्य त्वा० आददेध्वरकृतं १. २४
देवस्य त्वा० आददे नारिरसि ३७. १
देवस्य त्वा० आददे नार्यसी० बृहन्नसि ५. २२
देवस्य त्वा० आददे नार्यसी० यवोसि ५. २६
६. १
देवस्य त्वा० आददे रावा ६. ३०
देवस्य त्वा० उपांशोर्वीर्येण ९. ३८
देवस्य त्वा० पृथिव्याः ११. २८
देवस्य त्वा० सं वपामि १. २१
देवस्य त्वा० सरस्वत्यै० यन्तुर्यन्त्रिये ९. ३०
देवस्य त्वा० सरस्वत्यै० यन्तुर्यन्त्रेणाग्नेः १८. ३७
देवस्य सवितुर्मतिमास २२. १४
देवस्याहं० सत्यप्रसवसो ९. १३
देवस्याहं० सत्यसवसो ९. १०
देवहूर्यज्ञ आ च वक्षत् १७. ६२
देवा गातुविदो गातुं ८. २१
देवा देवानाम्भिषजा २१. ५३
देवा दैव्या० देवमिन्द्रं २८. ४०
देवा दैव्या० देवमिन्द्र २८. १७
देवानाम्भद्रा सुमति २५. १५
देवान्दिवमगन्यज्ञस्ततो ८. ६०
देवा यज्ञमतन्वत १९. १२
देवासो हि ष्मा मनवे ३३. ९४
देवी उषासानक्ता २८. ३७
देवी उषासानक्तेन्द्रं २८. १४
देवी उषासावश्विना २१. ५०
देवी ऊर्जा० सुदुघेन्द्रे २१. ५२
देवी ऊर्जा० सुदुघे पयसेन्द्रं २८. ३९
देवी ऊर्जा० सुदुघे पयसेन्द्र २८. १६

देवी जोष्ट्री० देवमिन्द्रं	२८. ३८
देवी जोष्ट्री० देवमिन्द्र	२८. १५
देवी जोष्ट्री सरस्वत्यश्वि	२१. ५१
देवी द्यावापृथिवी	३७. ३
देवीरापः शुद्धा वोढ्वं	६. १३
देवीराप एष वो	८. २६
देवीरापो अपान्नपाद्	६. २७
देवीर्द्वार इन्द्रं सङ्घाते	२८. १३
देवीर्द्वारो अश्विना	२१. ४९
देवीर्द्वारो वयोधसं	२८. ३६
देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीः	२८. १८
देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीरश्विनेडा	२१. ५४
देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीर्वयोधसं	२८. ४१
देवेन नो मनसा देव	३४. २३
देवेभ्यो हि प्रथमं	३३. ५४
देवो अग्निः स्विष्टकृद्देवमिन्द्रं	२८. ४५
देवो अग्निः स्विष्टकृद्देवमिंन्द्र	२८. २२
देवो अंग्निः स्विष्टकृद्देवान्	२१. ५८
देवो देवै० अश्विभ्यां	२१. ५६
देवो देवै० मधुशाखः	२८. २०
देवो नराशंसो देवमिन्द्रं	२८. ४२
देवो वनस्पतिर्देवमिन्द्रं	२८. ४३
देव्यो वम्र्यो भूतस्य	३७. ४
देहि मे ददामि ते	३. ५०
दैव्या अध्वर्यवस्त्वा	२३. ४२
दैव्या मिमाना मनुषः	२०. ४२
दैव्याय धर्त्रे जोष्ट्रे	१७. ५६
दैव्यावध्वर्यू० तम्प्रत्नथायं वेनः	३३. ७३
दैव्यावध्वर्यू० तम्प्रत्नथायं वेनश्चित्रं	३३. ३३
दैव्या होतारा ऊर्ध्व	२७. १८
दैव्या होतारा प्रथमा	२९. ३२
दैव्या होतारा भिषजेन्द्रेण	२१. १८
द्याम्मा लेखीरन्तरिक्षम्	५. ४३
द्युभिरक्तुभिः परिपात	३४. ३०
द्यौः शान्तिरन्तरिक्षं	३६. १७
द्यौरासीत्पूर्वचित्ति	२३. १२
	२३. ५४
द्यौस्ते पृथिव्यन्तरिक्षं	२३. ४३
द्यौस्ते पृष्ठम्पृथिवी	११. २०
द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवी	१३. ५
द्रविणोदाः पिपीषति	२६. २२
द्रापे अन्धसस्पते	१६. ४७
द्रुपदादिव मुमुचानः	२०. २०
द्वन्नः सर्पिरासुतिः	११. ७०
द्वारो देवीरन्वस्य	२७. १६
द्विपदा याश्चतुष्पदा	२३. ३४
द्वे विरूपे चरतः	३३. ५
द्वे सृती अश्रृणवम्	१९. ४७
धन्वना गा धन्वनाजि	२९. ३९
धर्ता दिवो विभाति	३७. १६
धाता रातिः सवितेे	८. १७
धानाः करम्भः सक्तवः	१९. २१
धानानां रूपङ्कुवलम्	१९. २२
धानावन्तङ्करम्भिण	२०. २९
धान्यमसि धिनुहि	१. २०
धामच्छदग्निरिन्द्रो	१८. ७६
धामन्ते विश्वम्भुवन	१७. ९९
धूम्रान्वसन्तायालभते	२४. ११
धूम्रा बभ्रुनीकाशाः	२४. १८
धूरसि धूर्व धूर्वन्तन्धूर्व	१. ८
धृष्टिरस्यपाग्ने अग्निमा	१. १७
ध्रुवक्षितिर्ध्रुवयोनिर्ध्रुवासि	१४. १
ध्रुवसदन्त्वा नृषदम्मनः	९. २
ध्रुवासि धरुणास्तृता	१३. १६
ध्रुवासि धरुणेतो जज्ञे	१३. ३४
ध्रुवासिं ध्रुवोयं यजमानो	५. २८
ध्रुवोसि पृथिवीन्दृंह	५. १३
नक्तोषासा समनसा	१२. २
	१७. ७०
नक्षत्रेभ्यः स्वाहा नक्षत्रियेभ्यः	२२. २८
न तं विदाथ य इमा	१७. ३१
न तद्रक्षांसि न पिशाचा	३४. ५१
न तस्य प्रतिमा अस्ति	३२. ३
न ते दूरे परमा चिद्	३४. १९
न त्वावाँ अन्यो दिव्यो	२७. ३६
नदीभ्यः पौञ्जिष्ठमृक्षीकाभ्यो	३०. ८
नभश्च नभस्यश्च वार्षिकावृतू	१४. १५
नमः कपर्दिने च व्युप्तकेशाय	१६. २९
नमः कूप्याय चावट्याय	१६. ३८
नमः कृत्स्नायतया धावते	१६. २०

नमः पर्णाय च पर्णशदाय	१६. ४६
नमः पार्याय चावार्याय	१६. ४२
नमः शङ्गवे च पशुपतये	१६. ४०
नमः शम्भवाय च मयोभवाय	१६. ४१
नमः शुष्क्याय च हरित्याय	१६. ४५
नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च	१६. २८
नमः सभाभ्यः सभापतिभ्यश्च	१६. २४
नमः सिकत्याय च प्रवाह्याय	१६. ४३
नमः सु ते निर्ऋते तिग्मतेजो	१२. ६३
नमः सेनाभ्यः सेनानिभ्यश्च	१६. २६
नमः सोभ्याय च प्रतिसर्याय	१६. ३३
नमः स्रुत्याय च पथ्याय	१६. ३७
नम आशवे चाजिराय	१६. ३१
नम उष्णीषिणे गिरिचराय	१६. २२
नमस्त आयुधायानातताय	१६. १४
नमस्तक्षभ्यो रथकारेभ्यश्च	१६. २७
नमस्ते अस्तु विद्युते	३६. २१
नमस्ते रुद्र मन्यव	१६. १
नमस्ते हरसे शोचिषे	१७. ११
	३६. २०
नमो गणेभ्यो गणपतिभ्यश्च	१६. २५
नमो ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय	१६. ३२
नमो धृष्णवे च प्रमृशाय	१६. ३६
नमो बभ्लुशाय व्याधिने	१६. १८
नमो बिल्मिने च कवचिने	१६. ३५
नमो मित्रस्य वरुणस्य	४. ३५
नमो रोहिताय स्थपतये	१६. १९
नमो वः पितरो रसाय	२. ३२
नमो वञ्चते परिवञ्चते	१६. २१
नमो वन्याय च कक्ष्याय	१६. ३४
नमो वात्याय च रेष्म्याय	१६. ३९
नमो विसृजद्भ्यो विध्यद्भ्यश्च	१६. २३
नमो व्रज्याय च गोष्ठ्याय	१६. ४४
नमोस्तु नीलग्रीवाय	१६. ८
नमोस्तु रुद्रेभ्यो ये दिवि	१६. ६४
नमोस्तु रुद्रेभ्यो येन्तरिक्षे	१६. ६५
नमोस्तु रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां	१६. ६६
नमोस्तु सर्पेभ्यो ये	१३. ६
नमो हिरण्यबाहवे	१६. १७
नमो ह्रस्वाय च वामनाय	१६. ३०
न यत्परो नान्तर	२०. ८२
नराशंसः प्रति शूरो	२०. ३७
नराशंसस्य महिमानमेषा	२९. २७
नर्माय पुँश्चलूं हसाय	३०. २०
नवदशभिरस्तुवत	१४. ३०
नवभिरस्तुवत पितरो	१४. २९
नवविंशत्यास्तुवत	१४. ३१
न वा उ एतन्० यत्रासते	२३. १६
न वा उ एतन्० हरी ते	२५. ४४
नहि तेषाममा चन	३. ३२
नहि स्पशमविदन्नन्य	३३. ६०
नाना हि वान्देवहितं	१९. ७
नाभा पृथिव्याः समिधाने	११. ७६
नाभिर्मे चित्तं विज्ञानम्	२०. ९
नाभ्या आसीदन्तरिक्षं	३१. १३
नार्यस्ते पत्न्यो लोम	२३. ३६
नाशयित्री बलासस्यार्शस	१२. ९७
निक्रमणन्निषदनं	२५. ३८
नियुत्वान्वायवागह्ययं	२७. २९
निवेशनः सङ्गमनो वसूनां	१२. ६६
निषसाद० सुक्रतुः।	१०. २७
निषसाद० सुक्रतुः। मृत्योः	२०. २
नि होता होतृषदने	११. ३६
नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः	१६. ५७
नीलग्रीवाः शितिकण्ठा	१६. ५६
नृत्ताय सूतङ्गीताय	३०. ६
नृषदे वेडप्सुषदे	१७. १२
पञ्च दिशो दैवीर्यज्ञ	१७. ५४
पञ्च नद्यः सरस्वती	३४. ११
पञ्चस्वन्तः पुरुष	२३. ५२
पथस्पथः परिपतिं	३४. ४२
पयः पृथिव्यास्पय	१८. ३६
पयसा शुक्रममृत	१९. ८४
पयसो रूपं यद्यवा	१९. २३
पयसो रेत आभृतन्तस्य	३८. २८
परमस्याः परावतो	११. ७२
परमेष्ठी० ज्योतिष्मतीम्	१५. ५८
परमेष्ठी० व्यचस्वतीं	१५. ६४
परमेष्ठ्यभिधीतः प्रजापति	८. ५४
परम्मृत्यो अनुपरेहि	३५. ७

परस्या अधि संवतोवराँ ११. ७१
परि ते दूडभो रथोस्माँ ३. ३६
परि ते धन्वनो हेति १६. १२
परि त्वा गिर्वणो गिर ५. २९
परि त्वाग्ने पुरं वयं ११. २६
परि द्यावापृथिवी सद्य ३२. १२
परि नो रुद्रस्य हेति १६. ५०
परि माग्ने दुश्चरिताद् ४. २८
परि वाजपतिः कवि ११. २५
परिवीरसि परि त्वा ६. ६
परीतो षिञ्चता सुतं १९. २
परीत्य भूतानि परीत्य ३२. ११
परीमे गामनेषत ३५. १८
परो दिवा पर एना १७. २९
पवमानः सो अद्य नः १९. ४२
पवित्रेण पुनीहि मा १९. ४०
पवित्रे स्थो॰ अनिसृष्टमसि १०. ६
पवित्रे स्थो॰ देवीरापो १. १२
पशुभिः पशूनाप्नोति १९. २०
पष्ठवाट् च मे पष्ठौही च १८. २७
पष्ठवाहो विराज उक्षाणो २४. १३
पातन्नो अश्विना दिवा २०. ६२
पावकया यश्चितयन्त्या १७. १०
पावकवर्चाः शुक्रवर्चा १२. १०७
पावका नः सरस्वती २०. ८४
पाहि नो अग्न एकया २७. ४३
पिता नोसि पिता नो ३७. २०
पितुन्नु स्तोषम्महो ३४. ७
पितृभ्यः स्वधायिभ्यः १९. ३६
पीवो अन्ना रयिवृधः २७. २३
पुत्रमिव पितरा १०. ३४
२०. ७७
पुनन्तु मा देवजनाः १९. ३९
पुनन्तु मा पितरः १९. ३७
पुनरासद्य सदनमपश्च १२. ३९
पुनरूर्जा निवर्तस्व १२. ९
१२. ४०
पुनर्नः पितरो मनो ३. ५५
पुनर्मनः पुनरायुर्म ४. १५
पुनस्त्वादित्या रुद्रा १२. ४४
पुनाति ते परिस्रुतं १९. ४
पुरा क्रूरस्य विसृपो १. २८
पुरीष्यासो अग्नयः १२. ५०
पुरीष्योसि विश्वभरा ११. ३२
पुरुदस्मो विषुरूप ८. ३०
पुरुष एवेदं सर्वं ३१. २
पुरुषमृगश्चन्द्रमसो २४. ३५
पूर्णा दर्वि परापत ३. ४९
पूषणं वनिष्ठुनान्धाहीन् २५. ७
पूषन्तव व्रते वयन्न ३५. ४१
पूषा पञ्चाक्षरेण पञ्च ९. ३२
पृच्छामि त्वा चितये २३. ४९
पृच्छामि त्वा परमन्त २३. ६१
पृथिवि देवयजन्योषध्यास्ते १. २५
पृथिवी च म इन्द्रश्च १८. १८
पृथिवी च्छन्दोन्तरिक्षञ्छन्दो १४. १९
पृथिव्याः पुरीषमस्यप्सो १४. ४
पृथिव्याः सधस्थादग्निम् ११. १६
पृथिव्या अहमुदन्तरिक्ष १७. ६७
पृथिव्यै स्वाहान्तरिक्षाय २२. २९
पृश्निस्तिरश्चीनपृश्नि २४. ४
पृषदश्वा मरुतः पृश्नि २५. २०
पृष्टीर्मे राष्ट्रमुदरमंसौ २०. ८
पृष्टो दिवि पृष्टो अग्निः १८. ७३
प्रघासिनो हवामहे ३. ४४
प्रजापतये च वायवे २४. ३०
प्रजापतये त्वा जुष्ट २२. ५
प्रजापतये पुरुषान् २४. २९
प्रजापतिः सम्भ्रियमाणः ३९. ५
प्रजापतिर्विश्वकर्मा १८. ४३
प्रजापतिश्चरति गर्भे ३१. १९
प्रजापतिष्ट्वा सादयत्वपाम् १३. १७
प्रजापते॰ अस्तु वयं २३. ६५
प्रजापते॰ अस्त्वयममुष्य १०. २०
प्रजापतेस्तपसा वावृधानः २९. ११
प्रजापतौ त्वा देवताया ३५. ६
प्र तद्विष्णु स्तवते ५. २०
प्र तद्वोचेदमृतन्नु ३२. ९
प्रति क्षत्रे प्रतितिष्ठामि २०. १०
प्रतिपदसि प्रतिपदे १५. ८

प्रति पन्थामपद्महि ४. २९
प्रतिश्रुत्काया अर्तन ३०. १९
प्रति स्पशो विसृज १३. ११
प्रतीचीमारोह जगती १०. १२
प्रतूर्त वाजिन्नाद्रव ११. १२
प्रतूर्वन्नेह्यवक्रामन् ११. १५
प्रत्युष्टं० अनिशितो १. २९
प्रत्युष्टं० उर्वन्तरिक्ष १. ७
प्रथमा द्वितीयैर्द्वितीया २०. १२
प्रथमा वां सरथिना २९. ७
प्र नूनम्ब्रह्मणस्पति ३४. ५७
प्र नो यच्छत्वर्यमा ९. २९
प्र पर्वतस्य वृषभस्य १०. १९
प्रप्रायमग्निर्भरतस्य १२. ३४
प्र बाहवा सिसृतञ्जीवसे २१. ९
प्रमन्महे शवसानाय ३४. १६
प्रमुञ्च धन्वनस्त्वमुभयो १६. ९
प्र याभिर्यासि दाश्वांस २७. २७
प्र व इन्द्राय बृहते ३३. ९६
प्र वायुमच्छा बृहती ३३. ५५
प्रवावृजे सुप्रया बर्हि ३३. ४४
प्रवीरया शुचयो दद्रिरे ३३. ७०
प्र वो महे मन्दमाना ३३. २३
प्र वो महे महि नमो ३४. १७
प्रसद्य भस्मना योनि १२. ३८
प्रस्तरेण परिधिना १८. ६३
प्रागपागुदगधराक् ६. ३६
प्राचीनम्बर्हिः प्रदिशा २९. २९
प्राचीमनु प्रदिशम्प्रेहि १७. ६६
प्राच्यै दिशे स्वाहा २२. २४
प्राणदा अपानदा १७. १५
प्राणपा मे अपानपा २०. ३४
प्राणम्मे पाह्यपानम्मे १४. ८
प्राणश्च मेपानश्च मे १८. २
प्राणाय मे वर्चोदा ७. २७
प्राणाय स्वाहा० अम्बे २३. १८
प्राणाय स्वाहा० चक्षुषे २२. २३
प्रातरग्निम्प्रातरिन्द्रं ३४. ३४
प्रातर्जितम्भगमुग्रं ३४. ३५
प्रेता जयता नर इन्द्रो १७. ४६
प्रेदग्ने ज्योतिष्मान्याहि १२. ३२
प्रेद्धो अग्ने दीदिहि १७. ७६
प्रैतु ब्रह्मणस्पतिः० नः। ३३. ८९
प्रैतु ब्रह्मणस्पतिः० नः। मखाय त्वा ३७. ७
प्रैतु वाजी कनिक्रदन् ११. ४६
प्रैषेभिः प्रैषानाप्नोत्या १९. १९
प्रोथदश्वो न यवसे १५. ६२
प्रोह्यमाणः सोम आगतो ८. ५६
बट्सूर्य श्रवसा महाँ ३३. ४०
बण्महाँ असि सूर्य ३३. ३९
बर्हिषदः पितर १९. ५५
बलविज्ञाय स्थविरः १७. ३७
बह्वीनाम्पिता बहुरस्य २९. ४२
बाहू में बलमिन्द्रियं २०. ७
बीभत्सायै पौल्कसं ३०. .१७
बृहदिन्द्राय गायत २०. ३०
बृहन्निदिध्म एषा ३३. २४
बृहस्पते अति यदर्यो २६. ३
बृहस्पते परिदीया १७. ३६
बृहस्पते वाजञ्जय ९. ११
बृहस्पते सवितर्बोधयैनं २७. ८
बोधा मे अस्य वचसो १२. ४२
ब्रह्म क्षत्रम्पवते तेज १९. ५
ब्रह्म जज्ञानम्प्रथमम् १३. ३
ब्रह्मणस्पते त्वमस्य ३४. ५८
ब्रह्मणे ब्राह्मणङ्क्षत्राय ३०. ५
ब्रह्म सूर्यसमञ्ज्योति २३. ४८
ब्रह्माणि मे मतयः शं ३३. ७८
ब्राह्मणमद्य विदेयम् ७. ४६
ब्राह्मणासः पितरः २९. ४७
ब्राह्मणोस्य मुखमासीद् ३१. ११
भग एव भगवाँ अस्तु ३४. ३८
भग प्रणेतर्भग सत्यराधो ३४. ३६
भद्रङ्कर्णेभिः शृणुयाम २५. २१
भद्रा उत प्रशस्तयो १५. ३९
भद्रो नो अग्निराहुतो १५. ३८
भद्रो मेसि प्रच्यवस्व ४. ३४
भवतन्नः समनसौ ५. ३
१२. ६०
भायै दार्वाहारम्प्रभाया ३०. १२

भुज्युः सुपर्णो यज्ञो	१८. ४२
भुवो यज्ञस्य रजसश्च	१३. १५
	१५. २३
भूताय त्वा नारातये	१. ११
भूम्या आखूनालभते	२४. २६
भूरसि भूमिरस्यदितिरसि	१३. १८
भूर्भुवः स्वः । तत्सवितु	३६. ३
भूर्भुवः स्वः सुप्रजाः	३. ३७
भूर्भुवः स्वर्द्यौरिव भूम्ना	३. ५
भेषजमसि भेषजङ्गवेश्वाय	३. ५९
मखस्य शिरोसि । मखाय	३७. ८
मधवे स्वाहा माधवाय	२२. ३१
मधु नक्तमुतोषसो	१३. २८
मधुमतीर्न इषस्कृधि	७. २
मधुमान्नो वनस्पति	१३. २९
मधु वाता ऋतायते	१३. २७
मधुश्च माधवश्च	१३. २५
मध्वा यज्ञन्नक्षसे	२७. १३
मनसः काममाकूतिं	३९. ४
मनस्त आप्यायतां	६. १५
मनो जूतिर्जुषतामाज्यस्य	२. १३
मनो न येषु हवनेषु	७. १७
मनो न्वाह्वामहे नाराशंसेन	३. ५३
मनो मे तर्पयत वाचम्मे	६. ३१
मन्यवेयस्तापङ्क्रोधाय	३०. १४
मयि गृह्णाम्यग्रे अग्निं	१३. १
मयि त्यदिन्द्रियम्बृहन्	३८. २७
मयीदमिन्द्र इन्द्रिय	२. १०
मयुः प्राजापत्य उलो	२४. ३१
मरुतां स्कन्धा विश्वेषा	२५. ६
मरुतो यस्य हि क्षये	८. ३१
मरुत्वन्तं वृषभं वावृधान	७. ३६
मरुत्वाँ इन्द्र वृषभो	७. ३८
मर्माणि ते वर्मणा	१७. ४९
मशकान्केशैरिन्द्रं	२५. ३
महाँ इन्द्रो नृवदा	७. ३९
महाँ इन्द्रो य ओजसा	७. ४०
महाँ इन्द्रो वज्रहस्तः	२६. १०
महानाम्न्यो रेवत्यो	२३. ३५
महि त्रीणामवोस्तु	३. ३१
मही द्यौः पृथिवी च	८. ३२
	१३. ३२
महीनाम्पयोसि वर्चोदा	४. ३
महीमू षु मातरं	२१. ५
महो अग्नेः समिधानस्य	३३. १७
महो अर्णः सरस्वती	२०. ८६
मा च्छन्दः प्रमा च्छन्दः	१४. १८
मा त इन्द्र ते वयन्	१०. २२
माता च ते पिता च तेग्रं	२३. २४
माता च ते पिता च तेग्रे	२३. २५
मातेव पुत्रम्पृथिवी	१२. ६१
मा त्वाग्निर्ध्वनयीद्	२५. ३७
मा त्वा तपत्प्रिय आत्मा	२५. ४३
मा नः शंसो अररुषो	३. ३०
मा नस्तोके तनये	१६. १६
मा नो महान्तमुत	१६. १५
मा नो मित्रो वरुणो	२५. २४
मापो मौषधीर्हिंसीर्धाम्नो	६. २२
मा भेर्मा संविक्था अतमेरु	१. २३
मा भेर्मा संविक्था ऊर्जन्धत्स्व	६. ३५
मा मा हिंसीज्जनिता	१२. १०२
मा वो रिषत्खनिता	१२. ९५
मा सु भित्था मा सु	११. ६८
माहिर्भूर्मा पृदाकुः । उरुं	८. २३
माहिर्भूर्मा पृदाकुर्नमस्त	६. १२
मित्रं हुवे पूतदक्षं	३३. ५७
मित्रः संसृज्य पृथिवीम्	११. ५३
मित्रश्च म इन्द्रश्च	१८. १७
मित्रस्य चर्षणीधृतो	११. ६२
मित्रस्य मा चक्षुषेक्षध्व	५. ३४
मित्रावरुणाभ्यान्त्वा	७. २३
मित्रो न एहि सुमित्रध	४. २७
मित्रो नवाक्षरेण त्रिवृतं	९. ३३
मीढुष्टम शिवतम शिवो	१६. ५१
मुखं सदस्य शिर इत्	१९. ८८
मुञ्चन्तु मा शपथ्यादथो	१२. ९०
मूर्धानन्दिवो अरतिम्	७. २४
	३३. ८
मूर्धा वयः प्रजापति	१४. ९
मूर्धासि राड्ध्रुवासि	१४. २१

मृगो न भीमः कुचरो १८. ७१
मेधाम्मे वरुणो ददातु ३२. १५
मो षू ण इन्द्रात्र पृत्सु ३. ४६
यः प्राणतो निमिषतो २३. ३
२५. ११
य आत्मदा बलदा २५. १३
य इन्द्र इन्द्रियन्दधुः २०. ७०
य इमा विश्वा भुवनानि १७. १७
य इमे द्यावापृथिवी २९. ३४
य एतावन्तश्च भूयांसश्च १६. ६३
यकासकौ शकुन्तिका २३. २२
यकोसकौ शकुन्तक २३. २३
यङ्क्रन्दसी अवसा ३२. ७
यजा नो मित्रावरुणा ३३. ३
यजुर्भिराप्यन्ते ग्रहा १९. २८
यज्जाग्रतो दूरमुदैति १. १
यज्ञ यज्ञङ्गच्छ यज्ञपति ८. २२
यज्ञस्य दोंहो विततः ८. ६२
यज्ञायज्ञा वो अग्नये २७. ४२
यज्ञेन यज्ञमयजन्त ३१. १६
यज्ञो देवानाम्० वित्तरासत् ३३. ६८
यज्ञो देवानाम्० वित्तरासदा ८. ४
यते स्वाहा धावते २२. ८
यतोयतः समीहसे ३६. २२
यत्ते गात्रादग्निना २५. ३४
यत्ते पवित्रमर्चिष्यग्ने १९. ४१
यत्ते सादे महसा २५. ४०
यत्ते सोम दिवि ज्योति ६. ३३
यत्पुरुषं व्यदधुः कतिधा ३१. १०
यत्पुरुषेण हविषा ३१. १४
यत्प्रज्ञानमुत चेतो ३४. ३
यत्र धारा अनपेता १८. ६५
यत्र बाणाः सम्पतन्ति १७. ४८
यत्र ब्रह्म च क्षत्रञ्च २०. २५
यत्रेन्द्रश्च वायुश्च २०. २६
यत्रौषधीः समग्मत १२. ८०
यथेमां वाचङ्कल्याणी २६. २
यदक्रन्दः प्रथमञ्जायमान २९. १२
यदग्ने कानि कानि चिदा ११. ७३
यदत्युपजिह्विका यद्वम्रो ११. ७४
यदत्र रिप्तं रसिनः १९. ३५
यदद्य कच्च वृत्रहन् ३३. ३५
यदद्य सूर उदितेनागा ३३. २०
यदश्वस्य क्रविषो २५. ३२
यदश्वाय वास उप २५. ३९
यदस्या अंहुभेद्याः २३. २८
यदाकूतात्समसुस्रोद् १८. ५८
यदापिपेष मातरम्पुत्रः १९. ११
यदापो अघ्न्या इति २०. १८
यदाबध्नन्दाक्षायणा ३४. ५२
यदि जाग्रद्यदि स्वप्न २०. १६
यदि दिवा यदि नक्त २०. १५
यदिमा वाजयन्नह १२. ८५
यदूवध्यमुदरस्यापवाति २५. ३३
यद्ग्रामे० यच्छूद्रे २०. १७
यद्ग्रामे० यदेनश्चकृमा ३. ४५
यद्दत्तं यत्परादानं १८. ६४
यद्देवा देवहेडनन्देवास २०. १४
यद्देवासो ललामगुम् २३. २९
यद्धरिणो यवमत्ति न पुष्टं पशु २३. ३०
यद्धरिणो यवमत्ति न पुष्टं बहु २३. ३१
यद्धविष्यमृतुशो देवयान २५. २७
यद्वाजिनो दाम सन्दान २५. ३१
यद्वातो अपो अगनी २३. ७
यद्वाहिष्ठन्तदग्नये २६. १२
यन्ता च मे धर्ता च १८. ७
यन्ते देवी निर्ऋति १२. ६५
यन्त्री राड्यन्त्र्यसि १४. २२
यन्निर्णिजा रेक्णसा २५. २५
यन्नीक्षणम्माँस्पचन्या २५. ३६
यन्मे छिद्रञ्चक्षुषो ३६. २
यमग्ने कव्यवाहन १९. ६४
यमग्ने पृत्सु मर्त्यमवा ६. २९
यमश्विना नमुचेरासुरा १९. ३४
यमश्विना सरस्वती २०. ६८
यमाय त्वाङ्गिरस्वते ३८. ९
यमाय त्वा मखाय त्वा ३७. ११
यमाय यमसूमथर्वभ्यो ३०. १५
यमाय स्वाहान्तकाय ३९. १३
यमेन दत्तन्त्रित एन २९. १३

यम्परिधिम्पर्यधत्था २. १७
यवानाम्भागोस्ययवाना १४. २६
यश्चिदापो महिना २७. २६
यस्तु सर्वाणि भूता ४०. ६
यस्ते अद्य कृणवद् १२. २६
यस्ते अश्वसनिर्भक्षो ८. १२
यस्ते द्रप्स स्कन्दति ७. २६
यस्ते रसः सम्भृत १९. ३३
यस्ते स्तनः शशयो ३८. ५
यस्माज्जातन्न पुरा ३२. ५
यस्मान्न जातः परो ८. ३६
यस्मिन्त्सर्वाणि भूता ४०. ७
यस्मिन्नश्वास ऋषभास २०. ७८
यस्मिन्नृचः साम यजूंषि ३४. ५
यस्य कुर्मो गृहे हवि १७. ५२
यस्य प्रयाणमन्वन्य ११. ६
यस्यायं विश्व आर्यो ३३. ८२
यस्यास्ते घोर आस १२. ६४
यस्येमे हिमवन्तो महित्वा २५. १२
यस्यै ते यज्ञियो गर्भो ८. २९
यस्यौषधीः प्रसर्पथाङ्ग १२. ८६
याँ आवह उशतो देव ८. १९
याः फलिनीर्या अफला १२. ८५
याः सेना अभीत्वरी ११. ७७
या इषवो यातुधानानां १३. ७
या ओषधीः पूर्वा जाता १२. ७५
या ओषधीः सोमराज्ञीर्बह्वीः १२. ९२
या ओषधीः सोमराज्ञीर्विष्ठिताः १२. ९३
या ते अग्नेयःशया ५. ८
या ते घर्म दिव्या ३८. १८
या ते धामानि परमाणि १७. २१
या ते धामानि हविषा ४. ३७
या ते धामान्युश्मसि ६. ३
या ते रुद्र शिवा तनूः १६. ४९
या ते रुद्र शिवा तनू १६. २
या ते हेतिर्मीढुष्टम १६. ११
यामिषुङ्गिरिशन्त १६. ३
याम्मेधान्देवगणाः ३२. १४
यावती द्यावापृथिवी ३८. २६
या वाङ्कशा मधुमत्यश्विना ७. ११
या वो देवाः सूर्ये १३. २३
१८. ४७
या व्याघ्रं विषूचिकोभौ १९. १०
या शतेन प्रतनोषि १३. २१
याश्चेदमुपशृण्वन्ति १२. ९४
यास्ते अग्ने सूर्ये रुचो १३. २२
१८. ४६
युक्तेन मनसा वयन्देवस्य ११. २
युक्त्वाय सविता देवान् ११. ३
युक्ष्वा हि केशिना हरी ८. ३४
युक्ष्वा हि देवहूतमाँ १३. ३७
३३. ४
युजे वाम्ब्रह्म पूर्व्यन्नमोभि ११. ५
युञ्जते मन उत युञ्जते ११. ४
३७. २
युञ्जते मन उत युञ्जते० स्वाहा ५. १४
युञ्जन्ति ब्रध्नमरुषञ्चरन्त २३. ५
युञ्जन्त्यस्य काम्या हरी २३. ६
युञ्जाथां रासभं युव ११. १३
युञ्जानः प्रथमम्मन ११. १
युनक्त सीरा वि युगा १२. ६८
युवं सुराम० विपिपानाः २०. ७६
युवं सुराम० विपिपाना १०. ३३
युवन्तमिन्द्रापर्वता ८. ५३
युष्मा इन्द्रोवृणीत १. १३
यूपव्रस्का उत ये २५. २९
ये अग्निष्वात्ता ये १९. ६०
ये चेह पितरो ये १९. ६७
ये जनेषु मलिम्लव ११. ७९
ये तीर्थानि प्रचरन्ति १६. ६१
ये ते पन्थाः सवितः ३४. २७
ये त्वाहिहत्ये मघवन् ३३. ६३
ये देवा अग्निंनेत्राः ९. ३६
ये देवा देवानां यज्ञिया १७. १३
ये देवा देवेष्वधि १७. १४
ये देवासो दिव्येकादश ७. १९
ये नः पूर्वे पितरः १९. ५१
ये नः सपत्ना अप ३४. ४६
येन ऋषयस्तपसा १५. ४९
येन कर्माण्यपसो ३४. २

येन द्यौरुग्रा पृथिवी	३२.	६
येन वहसि सहस्रं	१५.	५५
	१८.	६२
येना पावक चक्षसा	३३.	३२
येना समत्सु सासहो	१५.	४०
येनेदम्भूतम्भुवनम्	३४.	४
येन्नेषु विविद्ध्यन्ति	१६.	६२
ये पथाम्पथिरक्षय	१६.	६०
ये भूतानामधिपतयों	१६.	५९
ये रूपाणि प्रतिमुञ्चमाना	२.	३०
ये वाजिनम्परिपश्यन्ति	२५.	३५
ये वामी रोचने दिवो	१३.	८
ये वृक्षेषु शष्पिञ्जरा	१६.	५८
येषामध्येति प्रवसन्	३.	४२
ये समानाः समनसः	१९.	४५
ये समानाः समनसो	१९.	४६
यो अग्निः कव्यवाहनः	१९.	६५
यो अग्निरग्नेरध्यजायत	१३.	४५
यो अस्मभ्यमरातीयाद्	११.	८०
योगेयोगे तव स्तरं	११.	१४
यो देवेभ्य आतपति	३१.	२०
यो नः पिता जनिता	१७.	२७
यो भूतानामधिपति	२०.	३२
यो रेवान्यो अमीवहा	३.	२९
यो वः शिवतमो रस	११.	५१
	३६.	१५
रक्षसाम्भागोसि निरस्तं	६.	१६
रक्षोहणं वलगहनं	५.	२३
रक्षोहणो वो वलगहनः	५.	२५
रक्षोहा विश्वचर्षणिरभि	२६.	२६
रजता हरिणीः सीसा	२३.	३७
रथवाहणं हविरस्य	२९.	४५
रथे तिष्ठन्नयति वाजिनः	२९.	४३
रयिश्च मे रायश्च मे	१८.	१०
रश्मिना सत्याय सत्य	१५.	६
राजन्तमध्वराणाङ्गोपा	३.	२३
राज्ञ्यसि प्राची दिग्वसवस्ते	१५.	१०
राज्ञ्यसि प्राची दिग्विराडसि	१४.	१३
रातिं सत्पतिम्महे	२२.	१३
राया वयं ससवांसो	७.	१०

राये नु यञ्जज्ञतू रोदसी	२७.	२४
रुचन्नो धेहि ब्राह्मणेषु	१८.	४८
रुचम्ब्राह्मञ्जनयन्तो	३१.	२१
रुद्राः संसृज्य पृथिवीम्	११.	५४
रूपेण वो रूपमभ्यागान्तुथो	७.	४५
रेतो मूत्रं विजहाति	१९.	७६
रेवती रमध्वमस्मिन्	३.	२१
रेवती रमध्वम्बृहस्पते	६.	८
रोहितो धूम्ररोहितः	२४.	२
लाङ्गलम्पवीरवत्सुशेवं	१२.	७१
लोकम्पृण च्छिद्रम्पृणाथो	१२.	५४
	१५.	५९
लोमभ्यः स्वाहा लोमभ्यः	३९.	१०
लोमानि प्रयतिर्मम	२०.	१३
वक्ष्यन्तीवेदागनीगन्ति	२९.	४०
वनस्पतिरवसृष्टो न	२०.	४५
वनस्पतेवसृजा रराण	२७.	२१
वनस्पते वीड्वङ्गो हि	२९.	५२
वनेषु व्यन्तरिक्षन्ततान	४.	३१
वयं सोम व्रते तव	३.	५६
वयं हि त्वा प्रयति	८.	२०
वयन्ते अद्य ररिमा	१८.	७५
वयन्नाम प्रब्रवामा	१७.	९०
वरुणः क्षत्रमिन्द्रियम्	२०.	७२
वरुणः प्राविता भुवन्	३३.	४६
वरुणस्योत्तम्भनमसि	४.	३६
वरूत्रीन्त्वष्टुर्वरुणस्य	१३.	४४
वर्षाभिर्ऋतुनादित्या	२१.	२५
वर्षाहूर्ऋतूनामाखुः	२४.	३८
वसन्ताय कपिञ्जला	२४.	२०
वसन्तेन ऋतुना देवा	२१.	२३
वसवस्त्रयोदशाक्षरेण	९.	३४
वसवस्त्वा कृण्वन्तु	११.	५८
वसवस्त्वाच्छृन्दन्तु	११.	६५
वसवस्त्वाञ्जन्तु	२३.	८
वसवस्त्वा धूपयन्तु	११.	६०
वसु च मे वसतिश्च	१८.	१५
वसुभ्य ऋश्यानालभते	२४.	२७
वसुभ्यस्त्वा रुद्रेभ्यस्त्वा	२.	१६
वसूनाम्भागोसि रुद्रा	१४.	२५

वसोः पवित्रमसि द्यौरसि १. २
वसोः पवित्रमसि शतधारं १. ३
वस्व्यस्यदितिरस्यादित्यासि ४. २१
वह वपाञ्जातवेदः ३५. २०
वाचन्ते शुन्धामि प्राणन्ते ६. १४
वाचस्पतये पवस्व वृष्णो ७. १
वाचस्पतिं विश्वकर्माणमूतये १७. २३
वाचस्पतिं विश्वकर्माणमूतये० उपयाम ८. ४५
वाचे स्वाहा प्राणाय ३९. ३
वाजः पुरस्तादुत १८. ३४
वाजश्च मे प्रसवश्च १८. १
वाजस्य नु प्रसव आ ९. २५
वाजस्य नु प्रसवे १८. ३०
वाजस्य मा प्रसव १७. ६३
वाजस्येमम्प्रसवः ९. २३
वाजस्येमाम्प्रसवः ९. २४
वाजाय स्वाहा प्रसवाय० वसवे १८. २८
वाजाय स्वाहा प्रसवाय० स्वः २२. ३२
वाजेवाजेवत वाजिनो ९. १८
२१. ११
वाजो नः सप्त प्रदिश १८. ३२
वाजो नो अद्य प्रसुवाति १८. ३३
वातम्प्राणेनापानेन २५. २
वातरंहा भव वाजिन्युज्य ९. ८
वातस्य जूतिं वरुणस्य १३. ४२
वाताय स्वाहा धूमाय २२. २६
वातो वा मनो वा ९. ७
वाममद्य सवितर्वाममु ८. ६
वायव्यैर्वायव्यान्याप्नोति १९. २७
वायुः पुनातु सविता ३५. ३
वायुरग्रेगा यज्ञप्रीः २७. ३१
वायुरनिलममृतमथे ४०. १५
वायुष्ट्वा पचतैरवत्वसित २३. १३
वायोः पूतः पवित्रेण १९. ३
वायो ये ते सहस्रिणो २७. ३२
वायो शुक्रो अयामि ते २७. ३०
वार्त्रहत्याय शवसे १८. ६८
विकिरिद्र विलोहित १६. ५२
विज्यन्धनुः कपर्दिनो १६. १०
वित्तञ्च मे वेद्यञ्च मे १८. ११
विदद्यदी सरमा रुग्ण ३३. ५९
विद्मा ते अग्ने त्रेधा १२. १९
विद्याञ्चाविद्याञ्च यस्तद् ४०. १४
विधृतिन्नाभ्या घृतं २५. ९
विधेम ते परमे जन्मन् १७. ७५
वि न इन्द्र मृधो जहि १८. ७०
वि न इन्द्र मृधो जहि० उपयाम ८. ४४
वि पाजसा पृथुना ११. ४९
विभक्तारं हवामहे ३०. ४
विभूरसि प्रवाहणो ५. ३१
विभूर्मात्रा प्रभूः पित्रा २२. १९
विभ्राड्बृहत्पिबतु सोम्यम् ३३. ३०
विमान एष दिवो मद्ध्य १७. ५९
विमुच्यध्वमघ्न्या देवयाना १२. ७३
विराडसि दक्षिणा दिग् १५. ११
विराड्ज्योतिरधारयत् १३. २४
विवस्वन्नादित्यैष ते ८. ५
विश्वकर्मन्हविषा वर्द्धनेन १७. २४
विश्वकर्मन्हविषा वर्द्धनेन० उपयाम ८. ४६
विश्वकर्मन्हविषा वावृधानः १७. २२
विश्वकर्मा त्वा० ज्योतिष्मतीम् १४. १४
विश्वकर्मा त्वा० व्यचस्वतीम् १४. १२
विश्वकर्मा विमना आद्विहाया १७. २६
विश्वकर्मा ह्यजनिष्ट १७. ३२
विश्वतश्चक्षुरुत विश्वतो १७. १९
विश्वस्मै प्राणायापानाय १३. १९
विश्वस्य केतुर्भुवनस्य १२. २३
विश्वस्य दूतममृतं १५. ३३
विश्वस्य मूर्द्धन्नधितिष्ठसि १८. ५५
विश्वा आशा दक्षिण ३८. १०
विश्वानि देव सवितर्दुरितानि ३०. ३
विश्वा रूपाणि प्रतिमुञ्चते १२. ३
विश्वासाम्भुवाम्पते विश्वस्य ३७. १८
विश्वे अद्य मरुतो विश्व १८. ३१
३३. ५२
विश्वे देवाः शृणुतेमं ३३. ५३
विश्वे देवा अंशुषु न्युप्तो ८. ५७
विश्वे देवाश्चमसेषून्नीतो ८. ५८
विश्वे देवास आगत ७. ३४
विश्वेभिः सोम्यम्मध्वग्न ३३. १०

विश्वेषामदितिर्यज्ञियानां ३३. १६
विश्वो देवस्य नेतुर्मर्तो ४. ८
११. ६७
२२. २१
विष्णोः कर्माणि पश्यत ६. ४
१३. ३३
विष्णोः क्रमोसि सपत्नहा १२. ५
विष्णो रराटमसि विष्णोः ५. २१
विष्णोर्नुकं वीर्याणि ५. १८
वीतं हविः शमितं १७. ५७
वीतिहोत्रन्त्वा कवे २. ४
वृष्ण ऊर्मिरसि राष्ट्रदा १०. २
वेदाहमस्य भुवनस्य २३. ६०
वेदाहमेतम्पुरुषम् ३१. १८
वेदेन रूपे व्यपिबत् १९. ७८
वेदोसि येन त्वन्देव २. २१
वेद्या वेदिः समाप्यते १९. १७
वेनस्तत्पश्यन्निहितङ्गुहा ३२. ८
वैश्वदेवी पुनती देव्यागाद् १९. ४४
वैश्वानरस्य सुमतौ स्याम २६. ७
वैश्वानरो न० अग्निरुक्थेन २६. ८
वैश्वानरो न० अग्निर्नः १८. ७२
व्यचस्वतीरुर्विया वि २९. ३०
व्रतङ्कृणुत व्रतङ्कृणुताग्नि ४. ११
व्रतञ्च म ऋतवश्च १८. २३
व्रतेन दीक्षामाप्नोति १९. ३०
व्रीहयश्च मे यवाश्च १८. १२
व्रेशीनान्त्वा पत्मन् ८. ४८
शं वातः शं हि ते ३५. ८
शञ्च मे मयश्च मे १८. ८
शतं वो अम्ब धामानि १२. ७६
शतमिन्नु शरदो अन्ति २५. २२
शन्ते परेभ्यो गात्रेभ्यः २३. ४४
शन्नो देवीरभिष्टय ३६. १२
शन्नो भवन्तु वाजिनो ९. १६
२१. १०
शन्नो मित्रः शं वरुणः ३६. ९
शन्नो वातः पवतां ३६. १०
शमिता नो वनस्पतिः २१. २१
शर्म च स्थो वर्म च ११. ३०
शर्मास्यवधूतं० अद्रिरसि १. १४
शर्मास्यवधूतं० धिषणासि १. १९
शादन्दद्भिरवकान्दन्तमूलै २५. १
शारदेन ऋतुना देवा २१. २६
शिरो मे श्रीर्यशो मुख २०. ५
शिल्पा वैश्वदेव्यो रोहिण्य २४. ५
शिवेन वचसा त्वा १६. ४
शिवो नामासि स्वधितिस्ते ३. ६३
शिवो भव प्रजाभ्यो ११. ४५
शिवो भूत्वा मह्यमग्ने १२. १७
शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च १७. ८०
शुक्रन्त्वा शुक्रेण क्रीणामि ४. २६
शुक्रश्च शुचिश्च ग्रैष्मावृतू १४. ६
शुद्धवालः सर्वशुद्धवालो २४. ३
शुनं सुफाला विकृषन्तु १२. ६९
शैशिरेण ऋतुना देवा २१. २८
श्रायन्त इव सूर्यं विश्वे ३३. ४१
श्रीणामुदारो धरुणो १२. २२
श्रीश्च ते लक्ष्मीश्च ३१. २२
श्रुधि श्रुत्कर्ण वह्निभि ३३. १५
श्वात्राः पीता भवत ४. १२
श्वात्रा स्थ वृत्रतुरो ६. ३४
श्वित्र आदित्यानामुष्ट्रो २४. ३९
षडस्य विष्ठाः शतमक्षरा २३. ५८
षोडशी स्तोम ओजो १५. ३
संवत्सरोसि परिवत्सरो २७. ४५
संवर्चसा पयसा सन्तनूभि २. २४
८. १४
८. १६
संवसाथां स्वर्विदा समीची ११. ३१
सं वाम्मनांसि संव्रता १२. ५८
संशितम्मे ब्रह्म संशितं ११. ८१
संशितो रश्मिना रथः २३. १४
संसमिद्युवसे वृषन् १५. ३०
संसीदस्व महाँ असि ११. ३७
संसृष्टां वसुभी रुद्रैर्धीरैः ११. ५५
संस्रवभागा स्थेषा बृहन्तः २. १८
संहितासि विश्वरूप्यूर्जा ३. २२
संहितो विश्वसामा सूर्यो १८. ३९
स इधानो वसुष्कवि १५. ३६

स इषुहस्तैः स निषङ्गिभि १७. ३५
सखायः सं वः सम्यञ्च १५. २९
सङ्क्रन्दनेनानिमिषेण १७. ३४
स जातो गर्भो असि ११. ४३
सजूरब्दो अयवोभिः १२. ७४
सजूर्ऋतुभिः सजूर्विधाभिः १४. ७
सजूर्देवेन सवित्रा ३. १०
सजोषा इन्द्र सगणो ७. ३७
सञ्चेध्यस्वाग्ने प्र च २७. २
सञ्ज्ञानमसि कामधरणम् १२. ४६
सत्यञ्च मे श्रद्धा च १८. ५
सत्रस्य ऋद्धिरस्यगन्म ८. ५२
स त्वन्नश्चित्र वज्रहस्त २७. ३८
स त्वन्नो अग्नेवमो २१. ४
सदसस्पतिमद्भुतम् ३२. १३
स दुद्रवत्स्वाहुतः १५. ३४
सद्यो जातो व्यमिमीत २९. ३६
सधमादो द्युम्निनीराप १०. ७
स नः पावक दीदिवो १७. ९
स नः पितेव सूनवेग्ने ३. २४
स न इन्द्राय यज्यवे २६. १७
स नो बन्धुर्जनिता ३२. १०
स नो भुवनस्य पते १८. ४४
सन्ते पयांसि समु यन्तु १२. ११३
सन्ते मनो मनसा सम्प्राणः ६. १८
सन्ते वायुर्मातरिश्वा ११. ३९
सन्त्वमग्ने सूर्यस्य वर्चसा ३. १९
सन्धये जारङ्गेहायोपपति ३०. ९
सन्नः सिन्धुरवभृथायोद्यतः ८. ५९
स पर्यगाच्छुक्रमकाय ४०. ८
सप्त ऋषयः प्रतिहिताः ३४. ५५
सप्त ते अग्ने समिधः १७. ७९
सप्तास्यासन्परिधयस्त्रिः ३१. १५
स प्रथमो बृहस्पति ७. १५
स बोधि सूरिर्मघवा १२. ४३
समख्ये देव्या धिया ४. २३
समग्निरग्निना गत ३७. १५
समध्वरायोषसो नमन्त ३४. ३९
समास्त्वाग्न ऋतवो २७. १
समितं सङ्कल्पेथां १२. ५७
समिदसि सूर्यस्त्वा २. ५
समिद्ध इन्द्र उषसामनीके २०. ३६
समिद्धे अग्नावधि १७. ५५
समिद्धो अग्निः समिधा २१. १२
समिद्धो अग्निरश्विना २०. ५५
समिद्धो अञ्जन्कृदरम् २९. १
समिद्धो अद्य मनुषो २९. २५
समिधाग्निन्दुवस्यत ३. १
१२. ३०
समिन्द्र णो मनसा नेषि ८. १५
समुद्रङ्गच्छ स्वाहान्तरिक्ष ६. २१
समुद्रस्य त्वावकयाग्ने १७. ४
समुद्रादूर्मिर्मधुमाँ उदार १७. ८९
समुद्राय त्वा वाताय ३८. ७
समुद्राय शिशुमारानालभते २४. २१
समुद्रे ते हृदय० यज्ञस्य ८. २५
समुद्रे ते हृदय० सुमित्रिया २०. १९
समुद्रे त्वा नृमणा १२. २०
समुद्रोसि नभस्वानार्द्रदानुः १८. ४५
समुद्रोसि विश्वव्यचा ५. ३३
सम्प्रच्यवध्वमुप सम् १५. ५३
सम्बर्हिरङ्क्तां हविषा २. २२
सम्भूतिञ्च विनाशञ्च ४०. ११
सम्मा सृजामि पयसा १८. ३५
सम्यक्स्रवन्ति० एते १७. ९४
सम्यक्स्रवन्ति० घृतस्य १३. ३८
सम्राडसि प्रतीची १५. १२
स यक्षदस्य महिमान २७. १५
सरस्वती मनसा पेशलं १९. ८३
सरस्वती योन्याङ्गर्भ १९. ९४
सरोभ्यो धैवरमुपस्था ३०. १६
सर्वे निमेषा जज्ञिरे ३२. २
सविता ते शरीराणि ३५. ५
सविता ते शरीरेभ्यः ३५. २
सविता त्वा सवानां ९. ३९
सविता प्रथमेहन्नग्नि ३९. ६
सविता वरुणो दधद् २०. ७१
सवितुस्त्वा प्रसव १. ३१
सवित्रा प्रसवित्रा १०. ३०
सहदानुम्पुरुहूत १८. ६९

सह रय्या निवर्तस्वाग्ने	१२. १०
	१२. ४१
स हव्यवाडमर्त्य उशिग्	२२. १६
सहश्च सहस्यश्च	१४. २७
सहसा जातान्प्रणुदा	१५. २
सहस्तोमाः सहछन्दस	३४. ४९
सहस्रशीर्षा पुरुषः	३१. १
सहस्रस्य प्रमासि	१५. ६५
सहस्राणि सहस्रशो	१६. ५३
सहस्व मे अरातीः	१२. ९९
साकं यक्ष्म प्रपत चाषेण	१२. ८७
सा विश्वायुः सा विश्वकर्मा	१. ४
सिंह्यसि सपत्नसाही	५. १०
सिंह्यसि स्वाहा सिंह्यस्यादित्य	५. १२
सिञ्चन्ति परिषिञ्चन्त्युत्	२०. २८
सिनीवालि पृथुष्टुके	३४. १०
सिनीवाली सुकपर्दा	११. ५६
सिन्धोरिव प्राध्वने	१७. ९५
सीद त्वम्मातुरस्या	१२. १५
सीद होतः स्व उ लोके	११. ३५
सीरा युञ्जन्ति कवयो	१२. ६७
सीसेन तन्त्रम्मनसा	१९. ८०
सुगव्यन्नो वाजी स्वश्व्यम्	२५. ४५
सुगा वो देवाः सदना	८. १८
सुजातो ज्योतिषा सह	११. ४०
सुत्रामाणम्पृथिवी	२१. ६
सुनावमारुहेयमस्रवन्ती	२१. ७
सुपर्णं वस्ते मृगो अस्या	२९. ४८
सुपर्णः पार्जन्य आतिर्वाहसो	२४. ३४
सुपर्णोसि गरुत्माँस्त्रिवृत्ते	१२. ४
सुपर्णोसि गरुत्मान्पृष्ठे	१७. ७२
सुप्रजाः प्रजाः प्रजनयन्	७. १८
सुबर्हिरग्निः पूषण्वान्	२१. १५
सुभूः स्वयम्भूः प्रथमो	२३. ६३
सुमित्रिया न आप	३५. १२
	३६. २३
	३८. २३
सुरावन्तं बर्हिषदं सुवीरं	१९. ३२
सुवीरो वीरान्प्रजनयन्	७. १३
सुषारथिरश्वानिव	३४. ६
सुषुम्णः सूर्यरश्मिश्चन्द्रमा	१८. ४०
सुष्टुतिं सुमतीवृधो	२२. १२
सुसन्दृशन्त्वा वयम्	३. ५२
सुसमिद्धाय शोचिषे	३. २
सूपस्था अद्य देवो	२१. ६०
सूर्य एकाकी चरति	२३. १०
	२३. ४६
सूर्यत्वचस्स्थ राष्ट्रदा	१०. ४
सूर्यरश्मिर्हरिकेशः	१७. ५८
सूर्यस्य चक्षुरारोहाग्ने	४. ३२
सो अग्निर्यो वसुर्गृणे	१५. ४२
सोमं राजानमवसे	९. २६
सोमः पवते सोमः पवते	७. २१
सोममद्भ्यो व्यपिबत्	१९. ७४
सोम राजन्विश्वास्त्वम्	६. २६
सोमस्य त्वा द्युम्नेनाभि	१०. १७
सोमस्य त्विषिरसि० अग्नये	१०. ५
सोमस्य त्विषिरसि० मृत्योः	१०. १५
सोमस्य रूपङ्क्रीतस्य	१९. १५
सोमानं स्वरणङ्कृणुहि	३. २८
सोमाय कुलुङ्ग आरण्योजो	२४. ३२
सोमाय लवानालभते	२४. २४
सोमाय हंसानालभते	२४. २२
सोमो धेनुं सोमो अर्वन्त	३४. २१
सोमो राजामृतं सुत	१९. ७२
सौरी बलाका शार्गः	२४. ३३
स्तीर्णम्बर्हिः सुष्टरीमा	२९. ४
स्तोकानामिन्दुम्प्रति	२०. ४६
स्थिरो भव वीड्वङ्ग	११. ४४
स्योना पृथिवि नो	३६. १३
स्योना पृथिवि नो० । अप	३५. २१
स्योनासि सुषदासि	१०. २६
स्रुचश्च मे चमसाश्च	१८. २१
स्वगा त्वा देवेभ्यः	२२. ४
स्वतवाँश्च प्रघासी च	१७. ८५
स्वयं वाजिँस्तन्वङ्कल्पयस्व	२३. १५
स्वयम्भूरसि श्रेष्ठो	२. २६
स्वराडसि सपत्नहा	५. २४
स्वराडस्युदीची दिङ्	१५. १३
स्वर्ण घर्मः स्वाहा	१८. ५०

स्वर्यन्तो नापेक्षन्त	१७.	६८
स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः	२५.	१९
स्वाङ्कृतोसि विश्वेभ्य	७.	६, ३
स्वादिष्ठया मदिष्ठया	२६.	२५
स्वादुषंसदः पितरो	२९.	४६
स्वाद्वीन्त्वा स्वादुना	१९.	१
स्वाहा पूष्णे शरसे	३८.	१५
स्वाहा प्राणेभ्यः साधिपति	३९.	१
स्वाहा मरुद्भिः परिश्रीयस्व	३७.	१३
स्वाहा यज्ञं वरुणः	२१.	२२
स्वाहा यज्ञम्मनसः	४.	६
स्वाहा रुद्राय रुद्रहूतये	३८.	१६
स्वैर्दक्षैर्दक्षपितेह	१४.	३
हंसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्ष	१०.	२४
	१२.	१४
हरयो धूमकेतवो	३३.	२
हविर्धानं यदश्विना	१९.	१८
हविष्मतीरिमा आपो	६.	२३
हस्त आधाय सविता	११.	११
हिङ्काराय स्वाहा हिङ्कृताय	२२.	७
हिमस्य त्वा जरायुणाग्ने	१७.	५
हिरण्मयेन पात्रेण	४०.	१७
हिरण्यगर्भः समवर्त्तताग्रे	१३.	४
	२३.	१
	२५.	१०
हिरण्यपाणिः सविता	३४.	२५
हिरण्यपाणिमूतये	२२.	१०
हिरण्यरूपा उषसो	१०.	१६
हिरण्यशृङ्गोयो अस्य	२९.	२०
हिरण्यहस्तो असुरः	३४.	२६
हृदे त्वा मनसे० ऊर्ध्वे	६.	२५
हृदे त्वा मनसे० ऊर्ध्वो	३७.	१९
हेमन्तेन ऋतुना देवा	२१.	२७
होताध्वर्युरावया	२५.	२८
होता यक्षत्तनूनपातमुद्भिदं	२८.	२५
होता यक्षत्तनूनपातमूतिभि	२८.	२
होता यक्षत्तनूनपात्	२१.	३०
होता यक्षत्तिस्रो० त्रिधातवोपस	२८.	८
होता यक्षत्तिस्रो० त्रिधातवोपसो	२१.	३७
होता यक्षत्त्वष्टारमिन्द्र	२८.	९
होता यक्षत्पेशस्वती	२८.	३१
होता यक्षत्प्रचेतसा	२८.	३०
होता यक्षत्प्रजापतिं	२३.	६४
होता यक्षत्समिधाग्नि	२१.	२९
होता यक्षत्समिधानम्	२८.	२४
होता यक्षत्समिधेन्द्र	२८.	१
होता यक्षत्सरस्वतीम्	२१.	४४
होता यक्षत्सुपेशसा	२८.	२९
होता यक्षत्सुपेशसोषे	२१.	३५
होता यक्षत्सुबर्हिषम्	२८.	२७
होता यक्षत्सुरेतसं	२८.	३२
होता यक्षत्सुरेतसमृषभं	२१.	३८
होता यक्षत्स्वाहाकृती	२८.	३४
होता यक्षदग्निं स्वाहा	२१.	४०
होता यक्षदग्निं स्विष्टकृत	२१.	४७
होता यक्षदश्विनौ छागस्य वपाया	२१.	४१
होता यक्षदश्विनौ छागस्य हविष	२१.	४३
होता यक्षदश्विनौ सरस्वती	२१.	४२
होता यक्षदिडाभिरिन्द्र	२८.	३
होता यक्षदिडेडित	२१.	३२
होता यक्षदिन्द्रं स्वाहा	२८.	११
होता यक्षदिन्द्रमृषभस्य	२१.	४५
होता यक्षदीडेन्यमीडितं	२८.	२६
होता यक्षदुषे इन्द्रस्य	२८.	६
होता यक्षदोजो न वीर्यं	२८.	५
होता यक्षद्दुरो दिशः	२१.	३४
होता यक्षद्दैव्या० भिषजाश्विनेन्द्रं	२१.	३६
होता यक्षद्दैव्या० भिषजा सखाया	२८.	७
होता यक्षद्बर्हिरूर्णम्प्रदा	२१.	३३
होता यक्षद्बर्हिषीन्द्र	२८.	४
होता यक्षद्वनस्पतिं० धियो	२८.	१०
होता यक्षद्वनस्पतिं० भीमं	२१.	३९
होता यक्षद्वनस्पतिं० हिरण्य	२८.	३३
होता यक्षद्वनस्पतिमभि	२१.	४६
होता यक्षद्व्यचस्वतीः	२८.	२८
होता यक्षन्नराशंसन्न	२१.	३१

॥ इति शुक्लयजुर्वेदमन्त्राणां वर्णानुक्रमणी ॥

9968271962 6 - 9871837945